

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 1 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 1 Հոկտեմբեր
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5150–Նոր շրջան թիւ 759 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ԿՐՈՄԻՔՕՅԻ ԽԻՍՏ ԽՕՍՔԵՐԸ ՄԱԿԻ ՄԷՋ

ՄԱԿի ընդհ. ժողովի քաղաքական յանձնաժողովի վերջին նիստին մէջ, Կրոմիքօ բանաձեւ մը առաջարկեց որ տեսակ մը պատասխան է Միաց. Նահանգներու պատուիրակին ներկայացուցած բանաձեւին, Պալքանեան վէճին վերաբերմամբ։

Ռուս պատուիրակը Յունաստանի վերագրեց սահմանագլխի բոլոր միջադէպերը, եւ պահանջեց որ Յունաստան գտնուող բոլոր օտար զինուորները թողուն երկիրը։ Ցետոյ, առաջարկեց կազմել յատուկ յանձնաժողով մը որ պաշտօն ունենայ հակակշիռի ենթարկել այս երկրին ստացած օգնութիւնները՝ օտար կառավարութիւններէն։ Կրոմիքօյի կարծիքով օտարէն եկած դրամները պէտք է յոյն ժողովուրդին օգտակար ձեռնարկներու մէջ գործածուին։

Գալով սահմանային շրջանի պահակներ կազմելու առաջարկին՝ զոր Ամերիկա ըրաւ վերջին նիստին, այսպիսի առաջարկ մը անհամապատասխան է Յունաստանի դրացի երկիրներու անկախութեան։ Եթէ Յոյները յօժարութեամբ կ'ընդունին զայն, ասիկա ուրիշ բան չապացուցաներ, բայց միայն սա թէ՝ Աթէնքի կառավարութեան համար անկախութիւնը եւ վեհապետական իրաւունքները արժէք չեն ներկայացներ, աւելցուց սովետ պատուիրակը։

Կրոմիքօ, յետոյ, յարձակելով ուղղակի Միացեալ Նահանգներուն վրայ, «Հիմա, ըսաւ, Ամերիկա կ'ուզէ որ ընդհ. ժողովը ուժ տայ Միաց. Նահանգներու ծրագիրներուն՝ Յունաստանի հողային ամբողջութեան դէմ։ Ի՞նչպէս կարելի է բացատրել Ամերիկայի պահանջը, քանի որ Յունաստանի անկախութեան սպառնալիքները Ուաշինկթընէն է որ կուգան։ Աւարտելով իր խօսքը, Կրոմիքօ ամբաստանեց Միաց. Նահանգները՝ որ յունական խնդիրը ընտրած են՝ արձակ համար ձակ քանդելու համար ՄԱԿի հիմերը, եւ այսպէս, ամբողջ աշխարհը վտանգաւոր ճամբու մը մէջ մտցնելով»։

Կրոմիքօյի բանաձեւին գլխաւոր կէտերն են, 1.— Պահանջել Յունաստանէն որ պէտք եղած միջոցները ձեռք առնէ, դադրեցնել տալու համար սահմանագլուխի միջադէպերը, 2.— Բնականոն յարաբերութիւնները վերահաստատել Յունաստանի եւ իր դրացիներուն՝ Ալպանիոյ, Եուկոսլաւիոյ եւ Պուլկարիոյ հետ։

ՖՐԱՆՍԱ ԴԱՐՁԵԱԼ ՄԻՋՆՈՐԴ

Ֆրանսայի պատուիրակը, Իվոն Տէլպօ պահանջեց որ Ամերիկա ետ առնէ ՄԱԿի ընդհ. ժողովին ներկայացուցած բանաձեւը, որով Ալպանիա, Եուկոսլաւիա եւ Պուլկարիա յանցաւոր կը նկատուէին Յունաստանի դէմ յարձակողական արարքներ բրած ըլլալնուն համար։ Ֆրանսա այս առաջարկը կ'ընէ, աւելցուց, այն յոյսով որ այս խնդրին առթիւ Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան միջեւ ծագած վէճը կը հարթուի։

ԱՀԱԲԵԿՉԱԿԱՆ ԱՐԱՐՔ ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՄԷՋ

100.000 զինուորեաց նոր բանակ մը

Ահաբեկչական նոր արարք մը գործուեցաւ Պաղեստինի մէջ։ Երէկ առտու, Հայֆայի ոստիկանական ընդհանուր կեդրոնին մէջ շատ զօրաւոր ռումբ մը պայթեցաւ, որ ամբողջովին քանդեց այս կեդրոնը։ Տասը հոգի մեռան, որոնց երեքը անգլիացի ոստիկան, չորսը պաղեստինցի ոստիկան, եւ արաբ մը։ Վիրաւորներու թիւն է 47, որոնց 30ը անգլիացի ոստիկան եւ 17ը արաբ քաղաքացիներ։ Կը կարծուի որ աւերակներուն տակ դեռ կը մնան ուրիշ մեռածներ եւ վիրաւորներ։ Նոյն ժամուն, Երուսաղէմի մէջ ալ պատահած են երկու պայթիւններ։ Իրկուն, հրեայ գաղտնի կազմակերպութիւնը, պաշտօնապէս կը յայտարարէ թէ ինքն է այս ոճիրին հեղինակը։

★ Դամասկոսի մօտ կազմութեան վրայ եղող 45.000նոց բանակէն զատ, արաբական լիկան պատրաստ է — կ'ըսէ արաբական զեկոյց մը — 100.000 կռուողներ ոտքի հանել, որպէսզի Պաղեստինի Արաբներուն ղեկավարութեան տակ գործի սկսին, այն պարագային՝ երբ ՄԱԿը որոշէ այս երկիրը երկուքի բաժնել։

ՔԱՐԻԷՐԻ գերման «գործակիցներու» արգելարանէն փախածներէն 52 հոգի կրցած են բռնուիլ մինչեւ հիմա։

Ցոյցեր եւ խռովութիւններ Վէրտէօնի մէջ

Գերմանիա փոխադրուելիք շաքարի խնդիրը հետզհետէ աւելի դրդռիչ միջադէպերու տեղի տուած է շաբաթէ մը ի վեր Վէրտէօնի մէջ։ Վարչապետութեան մէկ պաշտօնական զեկոյցին նայելով, կառավարութիւնը Գերմանիոյ Փրանսական գօտիին հաշւոյն օտար երկրէ գնած էր 30.000 թօն շաքար, որոնք Ֆրանսայի մէջ զտուելէ ետք, պիտի փոխադրուէին Գերմանիա։ Արդ, խումբ մը ցուցարարներ, համայնավար երեսփոխան Սավառի առաջնորդութեամբ արգելք կ'ըլլան այս շաքարին փոխադրութեան, առարկելով որ ան պէտք է յատկացուի տեղական պէտքերուն։

Շարժուն գունդէն 80 ոստիկաններ 23 սեպտեմբերին հարկադրուեցան միջամտել, որպէսզի շաքարը փոխադրող նաւերը կարենան շարունակել իրենց ճամբան։ Սեպտեմբեր 26ին գումարուած հաւաքոյթէ մը ետք, որու միջոցին համայնավար երեսփոխանը խօսք առած էր, ցուցարարները նորէն արգելք եղան փոխադրութեան։ Ոստիկանութիւնը արտասովոր կազեր գործածեց, զանոնք ցրուելու համար։ Կիրակի առտու հասան 120 զինուորական կառքեր, ապահովելու համար փոխադրութիւնը նաւահանգստին մէջ։ Իրիկունը՝ նոր միթինկ մըն ալ գումարուեցաւ, միշտ համայնավար երեսփոխան Սավառի նախագահութեան տակ։ Ցուցարարները փորձեցին ոստիկանական շղթան խզել։ Ցանկարծ բախում առաջ եկաւ ասոնց եւ ոստիկաններու միջեւ. ինկան վիրաւոր՝ 7 հոգի ոստիկաններէն, եւ 2 հոգի՝ ցուցարարներէն։ Ցուցումը իր գագաթնակէտին հասած էր։ Ներքին գործոց նախարարութեան մէկ պաշտօնատարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը որոշած է վճռականապէս որ անխափան տեղի ունենայ փոխադրութիւնը ապրանքի մը որ ամերիկեան դրօշի տակ կը փոխադրուի։

Այս յայտարարութիւնը անօգուտ եղաւ։ Ցուցարարները անցափակեր (պառիգատ) կազմեցին ամէն տեսակ նիւթերով։ Նորէն միթինկ։ Սավառ ըսաւ ժողովուրդին. «Եթէ բանակցութիւնները ձախողին, եւ շաքարը ճամբայ ելլէ, չպիտի վարանիմ ձեզմէ պահանջելու որ կառքերուն առջեւ պառկիք»։ Սակայն, երէկ 150 կառքեր բեռցուեցան շաքարով։ Առ այժմ կացութիւնը հանդարտ է. բայց շաքարին փոխադրութեան պահուն է որ կը կարծուի թէ տեղի պիտի ունենան բուռն գործողութիւններ երկու կողմէն։

★ Կառավարութիւնը պաշտօնական զեկոյցով մը յայտարարեց երէկ թէ՝ շաքարի այս փոխադրութիւնը ի վնաս ժողովուրդին չէ որ տեղի կ'ունենայ, ընդհակառակը կատարուած գործողութեան շնորհիւ, Ֆրանսա պիտի կրնայ օգտուիլ 2000 թօն զտուած շաքարէ, որ պիտի յատկացուի անշուշտ ժողովուրդին։

Ճ. ՊԱՅԱՐԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դեմոկրատ կուսակցապետ, Ճէլալ Պայար, Անգարայի մէջ ընդունելով «Վաթան»ի թղթակիցը, ի մէջ այլոց հետեւեալը յայտարարեց. «Գոհունակութեամբ կը դիմաւորենք այն իրողութիւնը, որ Նոյնինքն Հանրապետութեան Նախագահը իւրացուցած եւ իրագործած է դեմոկրատ համաժողովին կողմէ ընդունուած ազատութեան ուխտին մէկ յօդուածը, այն է դերիվեր մնալ կուսակցութիւններէն»։ Կուսակցապետը յետոյ ըսաւ որ աւելի ճիշդ կ'ըլլայ դահլիճին ծրագրին սպասել, մեկին գաղափար մը կարենալ կազմելու համար անոր մասին, եւ աւելցուց որ դահլիճին անդամներէն ոմանց կատարած յայտարարութիւնը հեռու է գոհացուցիչ բնոյթ մը ունենալէ։

ԱՄԵՐԻԿԱ ծանուցագիր մը ներկայացուց Մոսկուայի, բողոքելու համար սովետ պարբերաթերթի մը դէմ որ Նախագահ Թրումընը անարգած էր զայն բաղդատելով Հիթլէրի հետ։ Մոլոթով մերժեց Ամերիկայի բողոքը, յայտարարելով թէ չի կրնար խնդրոյ առարկայ յօդուածին պատասխանատուութիւնը ստանձնել։

ԱՆԳԱՐԱ հասած է զօր. Աթըրն Ջէմպըրլէյն, ամերիկեան բանակի տեղեկատուութեանց բաժնին պետը, եւ տեսակցութիւն մը պիտի ունենայ Թուրք սպայակոյտի անդամներուն հետ, կը գրէ «Նիւ Եորք Հէրըլտ»։

Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ օգնութիւն

580 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ՊԷՏՔ ԿԱՅ

Թրումըն երէկ երկարօրէն խորհրդակցեցաւ Քոնկրէսի կուսակցութեանց պետերուն հետ, որոնց բացատրեց թէ ո՛ր աստիճան կարեւոր է անմիջական եւ ժամանակաւոր օգնութիւն մը ընել Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ։ Այս տեսակցութենէն ետք, Նախագահը յայտարարութիւններ ընելով մամուլին, ըսաւ թէ պէտք է խորհրդարանը շուտով գումարուի, որոշում տալու համար այս մասին։ Բայց, թէ Քոնկրէսը բացառիկ նիստի մը պիտի հրաւիրուի, այս յայտնի չէ տակաւին։ Ամէն պարագայի մէջ, Իտալիոյ եւ Ֆրանսայի օգնել հարկ է իսկոյն, որպէսզի այս երկիրները իրենց ձմրան պէտքերը կարենան հոգալ, եւ մնալ անկախ ու ազատ։ Մինչեւ 31 մարտ 1948, այս պէտքերուն համար 580 միլիոն տոլարի պէտք կայ։ Ի վերջոյ, Թրումըն յայտարարեց թէ՝ Անգլիա շատ դժնդակ վիճակի մէջ չգտնուիր տակաւին։

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿՌՈՒԻ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԻՆ

45000 ԶԻՆՈՒՈՐԷ ԲԱՂԿԱՑԱԾ ԲԱՆԱԿ ՄԸ

Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բանբերը հաստատեց երէկ այն լուրը թէ՝ Լոնտոն իր զինուորները Պաղեստինէն պիտի քաշէ, այս երկրի մասին ՄԱԿի մէջ տեղի ունենալիք վիճաբանութիւններէն ետք համաձայնութիւն գոյանայ կամ ոչ։

Արաբական աղբիւրէ հասած լուրերու համեմատ, որոշապէս կ'ըսուի թէ Մերձաւոր Արեւելքի երկիրները պատրաստութիւններ կը տեսնեն, ձախողութեան մատնելու համար ՄԱԿի տալիք որոշման գործադրութիւնը, եթէ այս որոշումը հակառակ ըլլայ արաբական տեսակէտին։

Գահիրէէն Լոնտոն եկած, բայց դեռ չհաստատուած տեղեկութեանց համաձայն, 45000 հոգինոց արաբ բանակ մը կը կազմուի այս պահուս Դամասկոսի մօտ վայրի մը մէջ։ Կ'ըսուի թէ՝ այս բանակին հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուի եգիպտական բանակի նախկին քննիչ Ազիզ Էլ Մասրի փաշայ, որ 1945 Օգոստոսին ազատ արձակուած էր այն ճամբարէն՝ ուր արգելափակուած էր պատերազմի միջոցին, երբ կը փորձէր օդանաւով փախչիլ, երթալ միանալու համար գերմանօ-իտալական բանակներուն։

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԻՐԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Խ. Ռուսիոյ տրուելիք քարիւղի մենաշնորհին մասին Մաճլիսին մէջ տեղի ունեցող վիճաբանութիւններու ընթացքին, վարչապետ Կավամի հակառակորդ երեսփոխանները բուռն ճառեր խօսեցան։ Ատրպատականի երեսփոխաններէն մէկը ամբաստանեց վարչապետը ըսելով որ «համաձայնած է օտարներուն հետ ի վնաս երկրին շահերուն»։ Պահանջած է նաեւ քննիչ յանձնաժողով մը կազմել քննելու համար Կավամի գործունէութիւնը վերջին 19 ամիսներուն մէջ, աւելցնելով թէ՝ ապացոյցներ կան, յայտնող որ նախարարները պետական դրամները մսխած են։

Այս ամբաստանութեանց վրայ, վարչապետը սրահէն դուրս ելաւ։ Իրեն հետեւեցան մեծամասնութեան կուսակցութեան երեսփոխանները, այնպէս որ ընդդիմադիր 30 երեսփոխանները միայն մնացին ժողովարահին մէջ։ Նոյն իրիկունը, քարոզութեանց վարչութեան անօրէնը ձայնասփիւռով խօսեց հասարակութեան այն դժնդակ պարագաները՝ որոնց հետեւանքով կառավարութիւնը ստորագրած էր 4 ապրիլ 1946ի համաձայնութեան առաջարկը, եւ աւելցուց. «Կավամ իսկական համաձայնութիւն մը չէ որ կնքած է Խ. Միութեան հետ, այլ ծանուցագրեր միայն փոխանակած է, ինչ որ հակառակ չէ օտարներու քարիւղի մենաշնորհ չտրուելու մասին 11 Դեկտեմբեր 1944ին հրատարակուած օրէնքին»։

ԻՍԼԱՄՆԵՐԸ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ԴԷՄ

Անցեալ Մարտին, Պէյրութի արքեպիսկոպոս Մուպարաք գերապայծառը ՄԱԿի նամակ մը ուղղած էր, որուն մէջ կը ջատագովէր երկու օճախի հաստատումը. մէկը՝ Պաղեստինի մէջ, Հրեաներուն համար, եւ միւսը՝ Լիբանանի մէջ, քրիստոնեաներուն համար։ Այս նամակին հրատարակումը «Ալ Տիար» թերթին կողմէ, բուռն գրգռութիւն առաջ բերաւ իսլամ շրջանակներու մէջ — ձայնասփիւռով կոչեր հնչեցան Պէյրութի իսլամ թաղերուն մէջ եւ ժողովուրդը ընդհանուր գործադուլի հրաւիրեցին, ի նշան բողոքի։ Ցուցարարներէն ոմանք մահուան սպառնալիք ըրին գերապայծառ Մուպարէքի, եւ բաւական բուռն ոճով խմբագրուած ազդեր փակցուեցան պատերուն վրայ։

ՀԱԿԱՄԵՄԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Իր Ֆաշիստական ցոյցերով ծանօթ նախկին պատերազմիկներու բրիտանական լիկան անցեալ իրիկուն հաւաքոյթ մը կազմակերպեց, որու միջոցին իրարանցում մը առաջ եկաւ որ 1ուկէս ժամէն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Պոլիսը, Ազատագրական պայքարի ընթացքին

Բ.

Շանթած — «Լա Ֆրանսէզ» — Շաւլ Քալչի — Բանթիկեան

«Արարատ» կեցած է Գասըմփաշայի եւ Ֆէնէրի միջեւ: Գիշերային լռութիւնը պէտք չէ խանդարուի որեւէ գնով, որովհետեւ Ունգափանի կամուրջին վրայ, լրտեսներու զօրաւոր պահակա խումբ մը աչալուրջ կը հսկէ, եւ Ոսկեղջիւրի մէջ ամէն երթեւեկ ենթակայ է խիստ քննութեան:

Աստուկները ձեռքէ ձեռք կ'անցնին եւ շոգենաւը կուլ կուտայ զանոնք: Ծայրայեղ զգուշութիւնը բնականաբար կը դանդաղեցնէ բեռնաւորումը: Երեք յաջորդական գիշերներու ընթացքին հազիւ կարելի կ'ըլլայ վեց հարիւր յիսուն թու ամբարել: Հազարը ամբողջացնելու համար երկու գիշեր եւս պէտք է, բայց,—

«Չորրորդ օրը մեզի տեղեկացուցին թէ, կ'ըսէ զօրավարը, շոգենաւին Ոսկեղջիւրի մէջ մնալը վտանգաւոր համարուած է: Առանց ժամանակ կորսնցնելու, նաւը պէտք է Սիրքէճիի քարափին մօտենայ, եւ ճամբորդներ առնելով ճամբայ ելլէ:

«Պատասխանատու շրջանակներէն քանիցս հրահանգուած էր՝ ռազմանիւթը քիչ առ քիչ եւ շարժմանուերով միայն փոխադրել, մինչեւ քաղաքական կացութեան պարզացումը: Այս խիստ բացորոշ հրահանգին հակառակ, մենք շոգենաւին մէջ դրեր էինք, բացի զանազան նիւթերէ 45.000 ռումբ: Աւելի ճակատամարտ մը շահելու համար բաւարար էր, բայց ձախողանքի մը պարագային, հետեւանքները կրնային անկշռելի ըլլալ: Երբեք չէինք անդրադարձած այդ բանին եւ ընդգրկուելիք միջոցներու մասին:

«Ճամբայ ելլելիք ամէն նաւ ենթակայ է մանրակրկիտ խուզարկութեան: Վախէն կը դողանք պարզապէս: Այսուհանդերձ շոգենաւը կը շարունակէ իր ճամբորդները առնել շատ բնական պայմաններու տակ, եւ աւելին ըլլալով, նաւապետն ալ որեւէ յուզում եւ շփոթութիւն չարտայայտեր:

«Հոգեկան այս անտանելի խռովքին մէջ էի, երբ լուր տուին թէ՝ Ռօզալթ կ'ուզէ զիս տեսնել առիպողաբար: Անմիջապէս գացի: Իրարանցումի մատնուած ինծի կը սպասէր: Երբ յայտնեց թէ տեղը անյարմար էր խօսակցութեան համար, անմիջապէս կռահեցի թէ՝ խափանարարութեան մը առջեւ կը գտնուէինք»:

Միասին հանրակառք կը ցատկենք: Ճամբու ընթացքին բառ մը իսկ չենք փոխանակեր: Ազապճամի վար կ'իջնենք, կը մտնենք դիմացի փողոցը, եւ կը բարձրանանք տան մը երրորդ յարկը: Տունը դեռ չէ սկսած: Ռօզալթ, կենցաղագէտ մարդ է, սուրճ կը հրամցնէ եւ իր հիւրին որպիսութիւնը կը հարցնէ: Յետոյ դուռը կը գոցուի, եւ

— «Գիտէ՛ք, պէյ էֆէնտի որ այս կարգի արտակարգ ձեռնարկներու յաջողութիւնը դրամական զոհողութեանց հետ կապուած է, կ'ըսէ: Կացութիւնը մեր ենթադրածին պէս դիւրին չեկաւ: Շոգենաւը ազատելու համար մեծագումար փրկագին վճարելու հարկադրուած ենք: Թերեւս յիսուն հազար ոսկիով կարենայ ճամբայ ելլել: Բաց աստի, չենք գիտեր թէ ապագան ինչեր վերապահած է մեզի: Ո՞վ կրնայ երաշխաւորել թէ՝ վաղը դէպքերու բերումով հարկադրուած պիտի չըլլանք միանաբար այս հողերը լքելու: Իրականութեան մէջ պահանջուած դրամը դրկուելիք ապրանքին հազիւ քանի մը հարիւրերորդը կ'արժէ»:

Կրնաք երեւակայել դայրոյթը Քէմալ պէյին, որ կատաղութենէն ամբողջ էութիւնովը կը ցնցուի, երբ այս դէպքին Պոլսոյ եւ Անգարայի պատասխանատու շրջանակներուն վրայ ձգելիք տպաւորութեան մասին կը մտածէ:

Անէծք կը շպրտէ Ռօզալթին եւ դուրս կը խոյանայ: Շունչը կ'առնէ իր նախկին թիկնապահին մօտ, որ գլխաւոր միջնորդն էր: Նոյն պահուն ներս կը մտնէ խնդումերես մարդ մը, եւ բարեւելէ յետոյ.

— Խնդրոյն ծանօթ եմ, կ'ըսէ: «Արարատ» ձեռքի տուած է առանց ընկերութեան գիտութեան: Շոգենաւը կը պատկանի «Լա Ֆրանսէզ»ին, եւ ես այդ ընկերութեան մէջ քօմիսէր եմ: Մտահոգուելու հարկ չկայ սակայն: Եկէ՛ք միասին երթանք Տնօրէնին, որ ազնիւ մարդ մըն է, եւ յուսով եմ օգտակար կը հանդիսանայ մեր երկրին ...

«Արիֆ եւս իր կարգին կրնայ լրտես մը ըլլալ» կը մտածէ զօրավարը: Բայց «ծովը ինկողը օձին կը փաթթուի» եւ անձնատուութենէ զատ ուրիշ ճար չի գտներ:

Քիչ յետոյ տնօրէնութեան սենեակն են: Զօրավարը եղելութիւնը կը ներկայացնէ խորունկ յուզումով:

— Բայց, էֆէնտի, Ռօզալթ այս ընկերութեան մէջ իրաւասութենէ զուրկ պաշտօնեայ մըն է լոկ, տնօրէնը ես եմ, կ'ըսէ Շաւլ Քալչի եւ զանգակը կը հնչեցնէ, ներս մտնող պաշտօնեային որ Ռուս մըն է:

— Անմիջապէս մամուլին ուղղուած յայտարարութիւնով մը յայտնեցէք որ, Ռօզալթ ոչ մէկ կապ ունի ընկերութեան հետ,

«Ամբողջ էութիւնովս ցնցուեցայ, կ'ըսէ Քէմալ Քօչէր: Ռօզալթին հեռացումով միայն ձեռնարկը չէ որ պիտի վտանգուէր, այլ անոր սարքելիք ոճրային դաւերով երեւան պիտի ելլէր նաեւ գաղտնի կազմակերպութիւնը: Տնօրէնին սկսայ բացատրել մեր անմեղութիւնը, հայրենիքին օգտակար ծառայութիւն մատուցանելու մեր ջերմ ցանկութիւնը, որ անտարակոյս ինք ալ բարձր պիտի գնահատէր»:

Զօրավարին յայտնաբերած յուզումին որպէս հակադրութիւն, Շաւլ Քալչի, ընդհակառակն, կը ցուցադրէ կատարեալ հանդարտութիւն: Ծանրակշիռ եւ չափազանց վտանգաւոր դէպք մը երեւան ելած ըլլալով հանդերձ — որուն մէջ ինք եւ իր ղեկավարած ընկերութիւնն ալ միրճուած են, — իր արտայայտութեանց մէջ մտահոգութեան նշոյլ մը անգամ չի տեսնուիր: Մինչ զօրավարը հազար ու մէկ փորձ կը կատարէ՝ իրենց ուղղամտութիւնն ու պարկեշտութիւնը ապացուցանելու համար, եւ կ'ուզէ ողողել տնօրէնը՝ հայրենանուէր ոգեկոչումներով, Քալչի մեծ պատրաստակամութեամբ եւ հաճոյակատարութիւնով կը պատասխանէ.—

— «Ձեզի իրաւունք կուտամ եւ կը հաւատամ ձեր անկեղծութեան: Կ'ըմբռնեմ ձեռնարկին վեհութիւնը: Ես ալ կը սիրեմ այս հողը: Իմ մեծ հայրս այս հայրենիքին մէջ ապրած, եւ ընտանիքս ալ հոս երջանիկ եղած է: Ձեզի խօսք կուտամ. — մինչեւ որ վերջին շոգենաւը ձեռքէ ելլէ, ձեզի հետ, բայց անպայման ձեզի հետ, պիտի աշխատիմ: Փոխադրութիւնը պիտի կատարեմ աննշան գումարի մը փոխարէն: Կը վստահեցնեմ ձեզ, դուք մինչեւ անգամ թշնամին պարտութեան պիտի մատնէք»:

Այսքան բացարձակ եւ ինքնավստահ ըլլալու համար չի բաւեր «Լա Ֆրանսէզ»ի տնօրէն ըլլալ: Սակայն զօրավարը, անցուցած տագնապին բերումով, ամբողջութեամբ չըմբռներ Քալչիին խօսքերուն իմաստը, եւ անդադար Ռօզալթ կը հոլովէ՝ վախնալով անոր վրէժխնդրութենէն:

— «Վատերը վախկոտ կ'ըլլան, կ'ըսէ Քալչի: Ընկերութենէն վտարուած Ռօզալթին կը մնայ դողալ հայրենասէրներէն ...»:

Այն ատեն միայն զօրավարին «տաքը ջուրին կը հասնի», եւ երկրորդ անգամ հրամցուած սուրճը կը վերցնէ սրտի կատարեալ անդորրութեամբ: Մղձաւանջը փարատած էր:

«Պոլսոյ մթնոլորտը ծածկող մութ ամպերուն մէջէն սկսայ նշմարել Թուրքիոյ արեւին ազօտ նշոյլները: Շոգենաւը պիտի մեկնէր: Ինք շոգենաւ մեր տրամադրութեան տակ. «Պարութ-Ելճեներու շառաւիղէն մէկը իր երախտագիտական պարտքը պիտի հատուցանէ Թուրքիոյ, սիրեցեալ հայրենիքիս ընծայելով մեծագոյն օժանդակութիւնը»:

Բայց անակնկալը չէ վերջացած տակաւին: Գալչի կրկին ու կրկին կը հնչեցնէ զանգը, եւ ներս մտնող պաշտօնեային.—

— «Շոգենաւը ճամբայ հանելու համար ամէն բան պիտի ընենք:

—«Շուտով Բանթիկեանին հետ ալ տեսակցութիւն մը ապահովեցէք ինծի համար ...»:

Հ. ՎԱՄ

Մենաւոր մայրի մահը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արքայական արշաւախումբը սակայն, մասնաւոր նպատակով մը եկած էր, այդ օրը:

Այն վայրը ուր ներկայիս Հայեր կը բնակին՝ դարաշրջիկ անիւին մէկ խաղով գեղածիծաղ դարատափ մըն էր այն ատեն, զմրուխտ մարգագետին մը, զիկ զակ ներքնուղիով մը կապուած ամենակարող գահակալին ոստանին մէկ պալատին: Ուր այդ օրերուն մեծափարթամ տօնակատարութեամբ նորանոր կամարներ ստեղծուած էին բարձրաթռիչ յաղթերգութեամբ Լիբանանի նուաճման նուիրուած: Ոստանի Տաճարներն ու տաճարականներն ալ մասնակից եղած էին, մանաւանդ որ արքայորդին, միակ գահաժառանգին երկնային փեսայութեան հանդիսութեան զուգադիպութիւնն ալ եկած էր աւելնալ այդ գերերջանիկ վայելքին:

Ահա այդ երջանկայիշատակ տօներուն ի պատիւ, որսորդական չքախումբը յագեցած սըրտով եւ որկորով այժմ դէպի սոյն սարահարթը կը մեկնէր ու հետզհետէ հասնելով ընդարձակ շրջանակ մը կազմուած էր:

Խայտաբղէտ բազմութիւն մը եռուզեռով, խռնուած է շրջանակին եզեր: Թագակիրին շարժական գահաւորակը զետեղուած էր զմրեթաձեւ բլրակի մը վրայ եւ ընդունուած խիստ կարգով՝ տեղաւորուած էին հոն իշխաններն եւ իշխանազուններ. մերկացած ժամանակաւորապէս իրենց սուրերէն, նետ ու զրահներէն, ընդունելով խաչի գերակայութիւնը, որովհետեւ եպիսկոպոս մըն էր այժմ կեդրոնական գերակատարը: Ասեղնագործ ժանեակներով կրկնահագուստ կրօնապետին՝ ոսկի խաչին շողքերուն հետ կը մրցէր կարծես, արեւի ճառագայթներուն մէջ: Որսորդական մանկլաւիկները կրօնական շապիկներով կերպարանափոխուած այժմ եկեղեցականին կը ծառայէին իբրեւ երկրային եւ երկնային անբաժան Թագաւորութեանց կրկնակի սպասարկուներ:

Երազներու աշխարհէն ծնած էր կարծես այս տեսարանը: Երկու թիկնեղ սարուկներ սկսան փոս մը փորել, հանդիսականներու բոլորակին մէջ տարածուած մարգին ճիշդ պորտին վրայ: Թարմ հողի կարմիր գուղձերը շունչ կ'առնէին ու կը փխրէին, երբ սրբազան խնկարոյր պատգամներ փոսը կը ջերմացնէին ու կը նուիրագործէին անհասկնալի արարողութիւններով:

Զօրական մը, ուրիշ սարուկներ իր ետեւէն, կը յառաջանան, թանկագին գանձ մը կրելու վեհաշուք սպասարկութեամբ, ինչպէս՝ ձիերը կը հպարտանան իրենց հարուստ տիրոջ ծանրութեան տակ:

Մետաքսապատ ծրար մը իրենց թեւերուն վրայ՝ կը ներկայանան խոնարհելով երկնանուագ օրհներգուին:

Իշխանուհի մը պարիկի մը թեթեւ քայլերով հանդէս կուգայ, իր կոխոտած ծաղիկներուն հետ վէճի բռնուած են իր ոտքերը, ու թիթեռնիկի մը նազանքով խոնարհութիւն մը կ'ընէ կրօնապետին խաչակնքումին տակ: Զօրականը արծաթ մկրատ մը կը մերկանայ իր նուրբ պատանքէն, ու նորանով կը կտրէ ժապաւէնը ծրարին: Փոքրիկ մայրի մը կը մերկանայ իր նուրբ պատանքէն, ու նորածին մանուկի մը պէս կարմիր ու թարմ հողին վրայ տարածուած՝ զպուած արցունքներով կ'ողողէ իր թաց արմատները դողացնելով:

Ցանկարծ զինուորական փող մը հրաման կ'արձակէ, կարճ ու կտրուկ, ամբոխը քարացած դիրքով բարեւի կը կանգնի:

Կեցցէ՛ գահաժառանգը, կ'որոտայ դղրդագոռ ձայն մը, ու արձագանգը ալիք ալիք կը տարածուի: Պատանի մը իր խնամակալին ձեռքէն բռնած, մայրի ծառին քով կանգ կ'առնէ ժպտադէմ, ու զայն բռնած իր սաստիկ մատներով փոսին մէջ կը զետեղէ:

Երկու կանանչ հոգիները զիրար կը դիտեն, ու իրենց հոգիները իրարու կը խառնուին:

Լիբանանի Աստուածաշնչական մայրիներու տարագիր ընձիւղն ու Գողիոյ դարաւոր ազնուականութեան դալար մէկ ոստը:

Հայրենազուրկ փոքրիկ մայրիին առաջին օրհնունդ հողը՝ փոսին մէջ նետել, ապագայ թագակիրին վերապահուած է, ոսկի թիակի մը վրայ, իրեն կը ներկայացնեն, ան ալ Լիբանանէն բերուած ափ մը ճերմակ հող:

Ո՜հ մարդոց սիրտը, ո՜հ անոնց գութը կենդանիներու ու բոյսերու հանդէպ, աւելի քան Աստուածային է: Առանց այդ բուռ մը հողին — իր նախնի մայրիներու աճիւնէն կազմուած — այո, առանց այդ բուռ մը հողին կը մեռնէր մայրին:

Ու մարդիկ գիտեն այդ, ու ճիշդ ատոր համար է սակայն որ աւելի անգթօրէն կը զրկեն զիրար սեփական հայրենիքի իրաւունքէն:

Մինչեւ ե՞րբ:

Դարերու չամանդաղը երազի պէս կը ցնդի: Գետինը նոր օդ կը շնչէ, բարակ ու նիհար շունչ մը կը բուրվառէ տարածութիւնը: Տեսարանները իրարու կը յաջորդեն իբրեւ վարձատրութիւն:

Ազգեր կը տապալին, ազգեր կը ծնին, սերունդներ կ'երթան շառաւիղներ կուգան:

Երկիրը յոգնած յամրօրէն դիրք կը փոխէ: Մարդը իր սկարութեան ծանօթ յաւերժութեան մասին մտահոգ, պատմութեան դատաստանի նժարին մէջ կը կշռուի, ուշատ անգամ ոչինչ կը մնայ:

Ահա «Թագաւորի բարձունքին ակը» հազիւ կ'արտասուէ այժմ, աւելի պակաս քան սարուկներու տառապանքներէն բխած արցունքները:

Որսորդական լիճը չերեփուկներով լեցուած ճահիճի փոխուած է: Սօմը գոսացուցած է այգիները, անոնց տեղ անջրդի ապերախտ արտեր կը հանգչին ամուլ, ամուլ:

Նախկին ճորտերու սակաւաթիւ մնացորդները սերունդներու փճացման սուղ գնով՝ տէրտիրական են շրջապատին, ժառանգելով իրենց նախատէրերու եսասիրութիւնն ու մարդատեցութիւնը, անգիտակից, իրենց վերջին պատուհասին:

Ահա արքայորդիին ձեռքով տնկուած մայրիի ծառը անօրինակ, եզակի, ամբողջ երկրին մէջ, շնչահեղձ կը տապալի, մարդիկ ու թռչուններ անոր կործանումի լուրը կը տարածեն երկրէ երկիր ու օրէնքը տէր կ'ըլլայ անոր դիակին, ամէն բան, իր տիրոջ կը պատկանի:

Եւ ուրկէ ուր, Աստուած իմ ուրկէ ո՞ւր գիւղի լքուած պորտին վրայ՝ մայրի ծառին ճիշդ քովիկը, միջանկեալ մը բացուած է, տարիներէ ի վեր ու կազմուած է «Հայաստանը», «Օրը բարի է», թաղանունով:

Եւ ահա Արամ ու Լուսիկը, Սեդիկն ու Սիմոնը

Քանի փառատօնը վերջացաւ

Բազմութիւնը արդէն մեկնած, փողոցները եւ սրճարաններն ամայացած, Քանի եղանակը իսկապէս վերջացաւ հիմա փառատօնին հետ։ Վերջին ներկայացուած ժապաւէններն եղան իտալական, մեքսիքական, ամերիկեան եւ Ֆրանսական կարճ ժապաւէն մը։

Որպէս եզրակացութիւն հետաքրքիր էր այն պարագան, որ հակառակ իրենց նիւթական դժուարութիւններուն Ֆրանսացիներն են որ կը գրաւեն առաջին տեղը։ Պաշտօնական մրցանակաբաշխութենէն առաջ արդէն բոլորն ալ գիտեն որ թէ sonarioին եւ թէ բեմադրութեան համար Jacques Becherի Antoine եւ Antoinetteը անմրցելի է։ «Անիծուածները» յաջող էր, Les Jeux sont faits շատ գրական եւ փիլիսոփայական ըլլալով՝ չկրնար մրցիլ, իսկ Les Amants du Pont St. Jeanըի կը մնայ միջակ։ Անոր երկու դերակատարները, Միշէլ Սիմոն եւ Տիկին Մօրլէ, մանաւորաբար առաջինը շատ յաջողեցուցիչ է իր դասական եւ ջղային խաղարկութեամբը։ (Յիշեցնենք որ դիմայարդարումը շատ յաջող կատարած էր Գ. Շահխաթունի)։

Ամերիկացիները զարմանալի է որ ղրկած են 8 այդքան տկար ժապաւէններ, բացի Crossfreէն, միւսները հազիւ թէ միջակ են։ Հիւանդագին նիւթերով փճացած ժապաւէններ, որոնք որոշ յոգնութիւն մը ցոյց կուտան ամերիկեան շարժանկարի արուեստին մէջ։

Իտալացիները իրենցմէ սպասուածը չտուին, հազիւ լաւ խաղարկութիւն մը, բայց ոչինչով կըրցան հաւասարելու Rome, Ville ouverteին, կրցան արդարանալ իրենց տուած վերջին ժապաւէններով (sciussia)։

Շուէտացիները դանդաղ իրենց պատկերներով ինչպէս նաեւ Արժանթինեան ժապաւէնը «Կատուն» չէին կրնար դեր մը խաղալ։ Անգլիան դրեթէ բացակայ, մէկ ժապաւէնով մը, եկած էր Քան։ Մեքսիկայի աւանդական գեղեցիկ պատկերները գտանք մանաւորաբար փառատօնէն դուրս ներկայացուած La Perla ժապաւէնին մէջ, որ արդէն մրցանակ մը շահած է Վենետիկ։ Ատոնցմէ դուրս ուրիշ երկիրներ կարճ ժապաւէններով ներկայացած էին, որոնց մէջ աւելի դժուար է ընտրութիւն մը ընել, այնքան այլազան են եւ ամէն մէկը շատ յատկանշական է երկրին ապրելակերպով։

Մրցանակ մըն ալ պիտի տրուի երեւի ամենայաջող քօքթէյլին որ կը կազմէ փառատօնին աշխարհիկ մասը եւ անմիջական օրէնք կապ չունի շարժանկարին հետ։

Երեքշաբթի Ամերիկացիները ընդունելութիւն մը տուին Palm Beach, նոյն ժամուն Super Cannesի շքեղ գազինոյի մէջ, ի պատիւ արուեստներու նախարարին ուրիշ նոյնքան ճոխ քօքթէյլ մը։ Վերջինը փակումի քօքթէյլը կազմակերպուած քաղաքապետութեան կողմէ հինգշաբթի իրիկունը։ Այս բոլորին հրաւիրուած են մայն հիւրերը եւ Ֆրանս. ու օտար մամուլի ներկայ թղթակիցները։

Այս հինգշաբթի օր, փառատօնը ունեցաւ իր զուարճալիքը։ Արեւը առտուն արդէն բացակայ, տեղ տուաւ զարհուրելի փոթորիկի մը որ մէկ ժամուան մէջ տակն ու վրայ ըրաւ հայճեպով ոտքի կանգնած պալատը, տկան ու վրայ եղաւ, այնպէս որ, վերջին վայրկեանին քաղաքապետութիւնը ստիպուեցաւ գազինոյին մէջ տալ փառատօնին արդիւնքները։

Առաջին մրցանակը առաւ Գ. Jacques Becker իր Antoine եւ Antoinetteով, յետոյ René Clément իր «Անիծուածներով։ Առաջինը իբր հոգեբանական եւ սիրային ժապաւէն, երկրորդը իբր արկածախնդրական։ Ամերիկեան Cross Fire ընկերային, ամերիկեան Ziegfeld Folies երաժշտական միակը իր տեսակին մէջ։ Walt Disney եւ Dumbo շահեցան շարժուն պատկերներու մրցանակը, ինչպէս նաեւ լեհական կարճ ժապաւէն մը։

Շէնքը այսօր քիչ մը աւելի շտկուած թոյլ առաւ տեսնել վերջին Ֆրանսական ժապաւէն մը Boxeի վրայ l'Idole։ Այս բոլորը վերջացաւ եւ Քան առաւ նորէն իր սովորական մօռյլ կերպարանքը։

Ա. Մ.

հօն, իրենց կանաչ փայտէ ձիերը հեծած՝ իրարու ձայն կուտան.

— Ո՛ւ, ու, ո՛ւ ու .. ո՛ւ
— Ի հա՛ հա՛ հա՛, իհա՛ հա՛ հա։
— Քա մայրի՛կ, ժա՛ժ ելաւ,
— Աստուած վկայ՝ ժամ ելաւ,

Կը ձայնեն սարափահար՝ Կարնոյ բարձրավանդակէն՝ Հանձիթ, Սալնաձորէն Դալար, Հայաստան աշխարհի բոլոր ծագերէն հոս հաւաքուող թանգարանի նմոյշներ։

Դարձեալ քերթէյի մը նմանող «Վիլլա Արաքս»ի դռնէն Աստուծոյ անգթութեան համակերպող, կանոնի հաքքերատարութեամբ՝ Արան է բարբառողը յաւիտենական ճշմարտութիւնը։

— Խե՛ւ, խե՛ խեռ խենթե՛ր.

Ծառը ընկա՛, ծա՛. ծա, ծառը թա, թա-դա-րրին։

— Սակայն մէկ բան կ'անգիտանայ ան՝

Ինկաւ ծառը դարաւոր Լիբանանի նորածագ ազատութենէն գրկուած կարօտով։ Մայրեստանի սպիտակ դէմ անբաժան հողը՝ դէպի երկինք տընկուած իր արմատներուն վրայ իբր վերջին Օրհնութիւն ...։

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Հասան Սագայի դահլիճը ներքին եւ տնտեսական քաղաքականութիւնը ճշդելէ առաջ կ'ուզէ երկար քննութիւններ կատարել։ Մանաւորաբար հաւրոգուս եւ տնտեսական գործավարութեանց պաշտօնատուներու մէջ տեւական ստեր եւ չփումներ կը կատարուին։ Միւս կողմէ կ'ենթադրուի որ պաշտպանութեան վիճակի խնդիրն ալ կը գանուիայն կարեւոր խնդիրներու կարգին՝ որունցմով պիտի զբաղի կառավարութիւնը։ Եթէ պաշտպանութեան վիճակին նըպատակն է դիմագրաւել համայնավարութեան եւ յետադիմութեան նպատակներուն, շատեր կը յանձնարարեն այս ժեքեւային ասրն նպատակին հաշտ քնոյթ մը տալ։ Կարգ մը քաղաքական մարդիկ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչընի տեսակէտը պաշտպանելով կ'ըսեն.

— Մեր հիմնական կազմակերպութիւնը ապրելու իրաւունք չէ տուած փախչահականներու, յետադիմականներու եւ համայնավարներու։ Ասոնց դէմ պէտք է պայքարիլ ոչ թէ պաշտպանութեան վիճակի նման առժամեայ մեքենաներով, այլ՝ մնայուն եւ արտակարգօրէն լիազօրուած կազմակերպութեամբ մը, որ ամերիկեան Քոնկրէսին Իսաւկէնի կոմիտէին նման յանձնաժողով մը կրնայ ըլլալ։

Եթէ Հասան Սագայի կառավարութիւնը նախամեծար համարէ այս ձեւերէն մին պաշտպանութեան վիճակին մասին որու վեցամսեայ ժամանակամիջոցը կը լրանայ Նոյեմբերին, ժողովրդավարութեան ճամբուն վրայ կարեւոր քայլ մըն ալ առնուած պիտի ըլլայ։ Հաւանական է որ նոր կառավարութիւնը մինչեւ Նոյեմբեր քննէ այս խնդիրը եւ սկզբունքի նոր որոշումով մը ժողովի գայ։

ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԵՏ ՄԵՐ ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ

Առեւտրական գործավարութիւնը շրջաբերական մը հրատարակելով կարգ մը սեղմումներու ենթարկած է արտածումը այն ապրանքներուն՝ որոնց փոխարժէքը սթերլինով վճարելի է։

Այս որոշումին մասին կը տրուի հետեւեալ բացատրութիւնը.— Անգլիա արտածած ապրանքներուն իբրեւ փոխարժէք տոլար ուզելուն, վերջերս սթերլինի համար շուկայ չէր մնացած։ Ինչպէս որ այս պատճառաւ Անգլիայէ սուտքօսթիք չի տրուեցաւ եւ կառավարութիւնն ալ ստիպուեցաւ այս միջոցները ձեռք առնել։

Ինչպէս յայտնի է, այսօր Կեդր. դրամատան սթերլինի պահեստի համագումարը 14 միլիոն է։ Արդ, Անգլիա տոլար ուզելուն, սթերլինի համագումարը անընդհատ պիտի աւելնար։ Այս պատճառաւ է որ տրուած է այն որոշումը, հաւասարակշռութիւն մը ապահովելու համար։ Օտար առեւտրական տուներն ալ հաղորդած են որ ընթացք չպիտի կրնան տալ իրենց կատարած ապսպրանքներուն, եթէ իբրեւ փոխարժէք տոլար չվճարուի։ Այս կացութեան առջեւ ներածող վաճառականները դժնդակ դիրքի մատնուած են։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Իսմանիլոյ ընդդիմադիր ազատական կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Լիպէրալ» թուրք նոր կառավարութիւնը կարգ մը ցայտուն յատկանիշերով տարբեր կը գտնէ նախորդներէն։ Թերթը մանաւորաբար կ'ըսէ.— «Կ'ենթադրուի որ ներքին քաղաքականութեան մէջ պիտի հետապնդուի աւելի ազատական ուղղութիւն մը, կոչուած բարեփոխելու հակաժողովրդավար օրէնքներն ու բնականոն դարձնելու փոխյարաբերութիւնները ընդդիմութեան հետ։ Ընկերվարական հակումներովը ծանօթ Նէճմէտտին Սատագի արտաքին գործավարութեան անուանումը, կարգ մը շրջանակներու կողմէ կը նկատուի նախանշան մը, այս քաղաքականութեան մէջ ուղղութեան փոփոխութեան մը՝ քիչ մը տարբեր նախկինէն։

«ՄԵՆՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԵՆՔ ՈՒԶԵՐ»

«Թանին»ի խմբագրապետ Հ. Ճահիտ Եալչըն պատասխանելով Վիշինսքիի կ'եզրակացնէ ըսելով.— «Ոչ մէկ պատճառ գոյութիւն ունի որպէսզի Թուրքիա պատերազմ ուզէ։ Պատերազմ մը մեզի ոչինչ կը շահեցնէ ընդհականակը մեծ մեծ վնասներ կը բերէ մեզի։

Մեր բոլոր ջանքերուն նպատակն է պոլշեւիկ յիմարութեան եւ արիւնահեղութեան դէմ ուշադրութիւնը հրաւիրել քաղաքակիրթ աշխարհի։ Ասիկա ալ ինքզինքիս եւ հաշտութիւնը փրկելու կը հետամտի։»

ՌԱՏԻՕ ԹԵՐԹԻՆ ՆՈՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Երէկ գիշեր Անգարայի ռատիօ թերթը պատասխանելով Մոսկուայի ձայնասփիւռին հրատարակութեան, ըսաւ.— «Վիշինսքիի ճառին մասին Մոսկուայի ձայնասփիւռին խօսնակը խել մը խօսքեր արտասանեց։ Ջղագրգիռ շեշտով մը արտասանուած այս խօսքերը ցոյց տուին որ չեն գիտեր թէ ինչ կ'ըսեն։ Մենք ուրիշ ազգի ալ մէջին ըլլալով բոլոր պետութեանց բարօրութիւնը եւ երջանկութիւնը կ'ուզենք։ Մոսկուայի ձայնասփիւռը գեղեցիկ խօսքեր ալ արտասանեց, եւ ըսաւ. «Թուրք ժողովուրդին միջեւ ազգ. միութիւն կայ։ Բայց այս միութիւնը խանգարել ուզողներ կը գտնուին»։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ.— Շնորհիւ մեր գաղութին վրայ ձեռնադրուած Տէր Վռամշապուհ քհնյ. Գաբրիէլեանի, անդրանիկ պատարագին, վայելեցինք այցելութիւնը Լիոնոնի հոգեւոր հովիւ Ոսկեանեան վարդապետին, որ եկած էր իր նոր պաշտօնին մէջ հաստատելու մեր նորընծայ տէր հայրը։ Գաղութիս համար բացառիկ օր մը եղաւ այս կիրակին (Սեպտեմբեր 7), եկեղեցական զոյգ արարողութիւններով, հայր սուրբին իմաստալից քարոզով եւ ի պատիւ իրենց տրուած ճաշկերոյթով։

Հացկերոյթին կը մասնակցէին քառասունի չափ հայրենակիցներ, թէ Փոն տը Շէրիէն, թէ շրջականերու հայ բնակչութեանց ներկայացուցիչներէն, որոնք կիրակի օրուան արարողութեան նոյնպէս ներկայ էին բազմութեամբ։

Ոսկեան վարդապետի ներկայութիւնը գաղութիս մէջ մեծ մխիթարութիւն մը եղաւ բոլորիս, երկար ատեն զրկուած ըլլալով իրեն նման պատրաստուած եկեղեցականի մը հոգեշահ խօսքերէն։

Երկու օր վերջ Առաջնորդ վարդապետը ընկերակցութեամբ ծանօթազգայիններումեկնեցաւ Կրընօպլը, ուր նոյնպէս գաղութէն գտաւ ջերմ ընդունելութիւն մը։ Նոյն երեկոյին իսկ կազմակերպած էին հաւաքոյթ մը, ուր Ոսկեան վարդապետ խօսեցաւ հայ շունչով, հայ ոգիով, կորով եւ յոյս ներշնչելով բոլորին։ Ինչպէս Կրընօպլ, Փոն տը Շէրիի մեր հայրենակիցներէն սրտցաւ եւ պատրաստակամ հայորդիներ չխնայեցին բոլոր հիւրասիրութեան պահանջները իրենց յարգելի հիւրին համար։

Ցաւով միայն կարելի է յիշել վերջացնելէ առաջ, գիւղիս սիրուած ազգայիններէն Գ. Գէրպէրեանի տրկնոջ մահը, այդ օրերուն, ցաւալի կորուստ մը գաղութին համար։ Առաջնորդ հայրսուրբը նախագահեց յուղարկաւորութեան եւ խօսեցաւ յուզիչ դամբանական մը։— Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Այս գիւղաքաղաքն ալ սիրուն անկիւն մըն է գեղեցիկ Ֆրանսայի Արտէշ նահանգին մէջ։ Հոս ալ կայ հայ գաղութ մը 300 անձէ բաղկացած, որուն մէջ մեծ թիւ մը կը կազմեն երախաները եւ պատանիները։ Մեր տղաքը զըրկուած չեն բարեբախտաբար մայրենի լեզուին ուսուցումէն, շնորհիւ Ֆ. Կ. Խաչի հայերէնի դասընթացքին։ Ցիսուն երկսեռ մանուկներ իրենց ուսուցչուհի՝ Տիկին Զէքէմեանի խնամքով կը սորվին մայրենի բարբառը։ Տիկինը իր կոչումին վայել գիտակցութեամբ, իր մաքուր հայերէնով եւ հայ կնոջ յատուկ նուիրումով փարած է իր գործին։ Պէտք է ծնողները օգտուին իրենց ընծայուած այս առիթէն, ոչ մէկ մանուկ պէտք է դուրս մնայ դասընթացքէն։ Երկու դասարաններու բաժնուած են աշակերտները որոնք կարգապահութեամբ ու սիրով կը յաճախեն իրենց դպրոցը։

Իմ արձակուրդի կարճ օրերս ալ բաւական եղան գնահատելու ինչպէս Ֆր. Կապոյտ Խաչին գործունէութիւնը, նոյնպէս ալ տեղւոյն տարեւորականներէն ծանօթ ընկերոջ մը, Գ. Խորէն Սիւրմէեանի անձնուէր ջանքերը օգտակար ըլլալու հայրենակիցներուն, անոնց ամէն կարգի դժուարութեանց բերելով իր աջակցութիւնը։

Լսեցի որ կը պատրաստուին շուտով կազմակերպելու դպրոցին բացման հանդէսը։ Այս կարգի ձեռնարկի մը շուրջ իրենց բոլորին հաւասարապէս ցոյց տուած խանդավառութիւնը, դպրոցին ու ազգային որեւէ գործի հանդէպ իրենց ցոյց տուած նուիրումը մեծապէս քաջալերական է ձուլման վտանգին դէմ գաղութին ունեցած պաշտպանողական միջոցներուն մասին։ Հայ ընտանիքը, իր աւանդական հիւրասիրութեամբ եկած տեղաւորուած էր Փոն տ'Օպնայի Ֆրանսական երթիքին տակ։— Անցորդ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ գաղտնօրէն հրեայ գաղթականներ փոխադրող «Տիփայթ» նաւը Թէլ Ավիվի բացերը գրաւուած էնգլիտանական պատերազմանաւի մը կողմէ, բռնի ուժով։ Հրեաներէն մէկ հոգի մեռած է եւ եօթը հոգի վիրաւորուած, իսկ Անգլիացի նաւաստիներէն մէկ վիրաւոր ինկած է։

ԷՔՍՈՏԻՒՍ 47Ի Հրեաները, ինչպէս գրած էինք, արտօնուած էին Ֆրանսա գալու։ Արդ, անոնցմէ ոչ մէկը կ'ուզէ օգտուիլ այս արտօնութենէն, եթէ իրենց թոյլ չտրուի, Ֆրանսա գալէ ժամանակ մը ետքը, Պաղեստին ներգաղթել։

աւելի տեւեց: Առնուազն երկու հազար հոգի մասնակցած են այս հակասեմական ցոյցին: Հէծեալ ոստիկաններ հարկադրուած են միջամտել: Բազմաթիւ ցուցարարներ ձերբակալուած են:

8 ՄԻԼԻԱՌ ՖՐ.Ի ԿԵՂԾ ՏՈԼԱՐ ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՆՑՈՒԱԾ

Ֆրանսացի ոստիկաններ եւ ամերիկացի գաղտնի ոստիկան մը, սեպտեմբեր 19ին, Ֆօպուռ Փուասոնիէռ փողոցի 5 թիւ եւ «Տէօ Բանառ» անունով արհարանին մէջ, ձերբակալած էին Մարսէլ Վէրժէն, Ֆրանսուա Ռօշը եւ Ռառոլֆ Սթառլէրը, որոնք կեղծ տոլար կը ծախէին: Վէրժէ խոստովանեցաւ որ այս տոլարները Մարսէյլի մօտերը գտնուող ապարանի մը մէջ կը շինուէին: Քննութիւն կատարուելով տեսնուեցաւ որ այս քաղաքի օփերայի թատրոնին առեւ գտնուող սրճարանի մը տէրը կասկածելի բազմաթիւ նամակներ կը ստանար «Փոսթ րէսթանթ»ի միջոցաւ: Այս նամակները առաջող Անտրէ Սալվանին հետապնդուելով ոստիկաններու կողմէ, էքսի մօտերը երեւան հանուեցաւ կեղծարարներու կեդրոնը, ուր գտնուեցան տպագրիչ խոշոր մեքենայ մը 7 թոննոց, գերմանական եւ ամերիկեան արազահարուածներ, հրացաններ, վեցհարուածեաններ, եւն.:

Ոստիկաններ աւարտած չէին դեռ իրենց խուզարկութիւնները, երբ չէնքին առջեւ կեցաւ բեռնաքարշ կառք մը: Կեղծարարները, կասկածելով, եկած էին տպագրական մեքենան ուրիշ տեղ փոխադրելու: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց զանոնք: Նոյն տեղէն քանի մը քիլոմեթր անդին, առանձնացած ագարակի մը մէջ, գտնուեցաւ որ-հեստանոց մը, ուր երեւան հանուեցան 3 տպագրական մեքենայ, 5, 10, 20 եւ 100 տոլարնոց թղթադրամ շինելու համար վիմագրական տախտակներ, եւ արդէն ապուած տոլարի տրցակներ, որոնց գումարը կը հասնի 234 միլիոն տոլարի, որ 2 միլիառ 800 միլիոն ֆրանք կ'ընէ պաշտօնական գինով, եւ 8 միլիառ ֆրանք սեւ շուկայի գինով:

Ասիկա մինչեւ հիմա կատարուած դրամի զեղծարարութիւններուն ամէնէն մեծն է որ երբեք երեւան հանուած ըլլայ Ֆրանսայի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՑ վարչապետ Ճէմիլ Մարտամ իր դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց Հանրապետութեան նախագահին:

ՔՈԼԵՐԱՆ կը տարածուի հետզհետէ Եգիպտոսի մէջ: Բաւականաչափ չինուկ հասածին պէս, կառավարութիւնը պիտի պատուաստէ երկրին 17 միլիոն բնակիչները: Երէկ իրիկուն նոր դէպքեր պատահած են (11 մահ եւ 140 վարակուածներ): Եգիպտոսի դրացի երկիրները զգուշական միջոցներ ձեռք կ'առնեն.— Իրաք արգիլեց Մէքքէի ուխտագնացութիւնը, իսկ Թուրք կառավարութիւնը հրամայեց որ բոլոր ուխտաւորները պատուաստուին: Վերջապէս, Արաբական լիկայի ժողովը, որ Գահիրէի մէջ տեղի պիտի ունենար, հիմա պիտի գումարուի Պէյրութի մէջ:

ՊԱՐՍԻԿ կառավարութեան մէկ ներկայացուցիչը ճշդելով ասկէ առաջ թերթերու կողմէ տըրուած լուր մը, կը յայտարարէ թէ «Իրանի Հայերը, ինչպէս ամէն իրանեան քաղաքացի, կրնան, իրենց ուզած ատեն, թողուլ Պարսկաստանը կամ մնալ հոն: Սովետական Հայերու մասին խնդիր չկայ:

ՕՏԱՐ երկիր հաստատուած Ֆրանսացիներու համաժողովը, իր փակման նիստին մէջ, գրեթէ միաձայնութեամբ որոշեց պահանջել Ֆրանս. կառավարութենէն որ պէտք եղած միջոցները խորհի, բանալու համար ֆրանքօ-սպանական սահմանագլուխը, կարելի եղածին չափ շուտով, եւ այս՝ ֆրանսական շահերու պաշտպանութեան համար լիկ եւ առանց որեւէ ուրիշ նկատումի:

25 ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ.— 30 Սեպտ. 1922.— Թշնամական ոճով խմբագրուած ծանուցագրով մը, Մուսթաֆա Քէմալ պահանջեց Անգլիայէ որ բրիտանական զինուորները քաշէ Տարտանէլէն: Սա համոզումը գոյացած է թէ հաւանականօրէն պատերազմ պիտի ծագի երկու երկիրներուն միջեւ, որովհետեւ եւրոպական մայրաքաղաքներու մէջ շրջած զրոյցներուն նայելով, Անգլիա վերջնագիր պիտի տայ Թուրքերուն:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԽՐԻՄԵԱՆ դպրոցը կը վերաբացուի այսհինգշաբթի: Ծնողքներէն կըխնդրուի առաջնորդել մանուկները: Իսկ արձանագրութեան համար դիմեն կիրակի օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6 վաչութեան, դպրոցի սրահին մէջ: Հին թէ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է հոկտեմբերէն վերջ նոր աշակերտ չընդունուիր:

ՅԱՌԱՋԻԿԱՑ Հոկտեմբեր 2էն սկսեալ ամէն հինգշաբթի օրերը կանոնաւորապէս Պանեէօ Բաշանի դպրոցի հայերէն լեզուի եւ պատմութեան դասընթացքները կը վերսկսին ուսուցչուհի Օր. Ծալեանի ղեկավարութեամբ, կը խնդրուի ծնողներէն որ իրենց զաւակները ղրկեն ամէն հինգշաբթի օր: — Կրթական մարմին

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 4 շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ 16 rue J. B. David: Նախաձեռնութեամբ «Անտոք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի ատնուհիներու:

Կը խօսի՝ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ առհմիկ տարազներով հայ գեղջկական պարեր, տանուհիներու կողմէ: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մասնակցութեամբ Carlo Alfieri նուագախումբին:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում: Մուտքը ազատ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի հոկտեմբեր 2ին հինգշաբթի ժ.ը 9ին, Sociétés Savantesի Սալ Էի մէջ: Կը խնդրուի նախկին աշակերտներէն ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն, իսկ նոր արձանագրուիլ փափաքողները դիմեն նոյն օրը ուսուցչուհիին:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նոր շրջանի բացման առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը (surprise party) շաբաթ, 4 հոկտեմբերին, 7 rue Phalsbourg ժամը 15էն 21: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերուն անդամները:

ԿՈՉ ՄԵԾ ՆՈՐ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Օգափոխութեանս ընթացքին առիթը ունեցայ հանդիպելու Նիս եւ տեսնելու մեր հայրենակից Տ. Վարդան քհնյ. Ժամկոչեանը, որ պատերազմէն առաջ պիտի հրատարակէր Մեծ Նոր Գիւղի պատմութիւնը, այդ հրատարակութիւնը յետաձգուեցաւ պատերազմին պատճառաւ: Արդ, եթէ մեր հայրենակիցները իրենց մէջ հանգանակութիւն մը ընելով (50.000 ֆրանք) հոգան ծախքերը, գիրքը հրապարակ պիտի ելլէ մօտ օրէն, հատը 200 ֆր.ի, 500 էջով եւ 50 լուսանկարներով:

Բաղձալոյս է որ բոլոր հայրենակիցներ չպիտի զլանան իրենց նուէրները ղրկելով հետեւեալ հասցէին: Վարդան քհնյ. Ժամկոչեանի, 99 Bld. de la Madeleine, Nice (A. M.):

Տ. Հօր Նախկին աշակերտէն Մ. Յովսէփեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ «ՎԵՐԵԼՔ» ամսագրի սեպտեմբերի թիւը: Փրոֆ. Գ. Խայիկեան յօդուածաշարք մը սկսած է Սասունցի Դաւիթի մասին՝ այս թիւէն սկսեալ: Բաժանորդագրուելու համար դիմել՝ M. Helvadjian, 19 rue Portalis, Aix en Provence (B.duR.):

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՄԷՋ

Ալժերիոյ Ներգաղթի հանգանակիչ յանձնախումբս իր աշխատանքը վերջացած նկատելով, պարտք կը համարէ շնորհակալութիւն յայտնել բոլոր այն հայրենակիցներուն որոնք պարտաճանաչ գիտակցութեամբ զօրավիգ հանդիսացան համազգային այս նուիրական ձեռնարկին եւ պատասխանեցին մեր դիմումներուն: Մասնակցած են հետեւեալ շրջանները.— Գլիտա 52.550 ֆրանք, Գօրճ Գուարիճ 19.000, Ալժէ 16.600, Քոնսթանթին 8300, Սուք Ահրաս 7700, Պօն 4300, Ֆիլիփվիլ 4 հազար, Աֆրըվիլ 2000, գումար 114.450 ֆրանք:

Այս գումարը փոխանցուեցաւ Հայկական Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Մարսէյլ, չէքով մը: Եթէ Օրանի, Պօնի եւ Սէթիֆի մեր հայրենակիցներն ալ բարի կամեցողութիւն ցոյց տային, ի մասնաւորի, ապահովաբար շատ աւելի փայլուն արդիւնք մը կ'ունենայինք: — Ալժերիոյ Ներգաղթի հանգանակիչ յանձնախումբ

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ 29 Յուլիսէն — Օգոստոս 12

ՄՈՆՖԷՐԱՆ՝ Քէշ. 500, ԻՋԷՐ՝ Նազ. 500, ԳՈՒՐԺԷ՝ Էվր. 500, Իգէր Շահ. 500, ԹՈՒԼՈՆ՝ Յովհ. 500, ԼԻՎՐԻ Ալթ. 750, ԳԻԱՆՔՈՒՐ՝ Համ. հազար, ԳՈՒԼՈՆԵԼ Համ. հազար, ԹԱՐԱՐ՝ Սող. հազար, ԼԻՈՆ՝ Եաք. 500, ԳՈՐՏՕ՝ Քեռ. հազար, Արր. 1400, ՆԷՎԻԼ Հէք. 1150, ԳԱՆԵՈԼԷ՝ Քըթ. հազար, ԼԻՈՆ Տերմ. հազար, ԿՐԸՆՈԲԼԸ՝ Գըզ. 500, ԱՌՆՈՒՎԻԼ՝ Յակ. հազար, Խաչ. 500, Տիլ. հազար, ԻՍԻ Յովհ. հազար, ՇԱՄԲԻՆԻ Քար. հազար, ՌՈՆ Ճիր. հազար, ՓԱՐԻԶ (10) Խամ. հազար, ՓԱՐԻԶ (15) Դատ. 500, ՓԱՐԻԶ (2) Աշճ. 350, ԼԻՈՆ Գազ. հազար, ԻՍԻ Սըռ. 1250, ԼԻՈՆ՝ Նազ. հազար, ՍԵՎՐԱՆ Գաք. հազար, Անկէն Աւա. 500, ՓԱՐԻԶ (19) Գեն. հազար, ՓԱՐԻԶ (1)՝ Նաշ. 500, ՓԱՐԻԶ (5) Հ. Կ. Ե. հազար, ԱՐՔԷՕՅ Ճոր. 500, ԼԱ ՍԻՈԹԱ Ճիլ. 500, ՌՈՄԱՆ Ջաթ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Այվ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Տ. Զ. 2000, Տ. Ս. հազար, Ամեր. հազար, Սալ. հազար, Բալ. 300, Տիմ. 300, ԼԻՈՆ Թեր. 500, ՓԱՐԻԶ (10) Սիմ. 500, (19) Փափ. հազար, ԻՍԻ՝ Թոթ. հազար, ՓԱՐԻԶ (5) Աչք. հազար, ԻՍԻ՝ Սիմ. 800, ԱՎԻՆԵՈՆ Շիմ. հազար, ՔԱՆ Ոստ. հազար, Ազա. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Բար. հազար, Աշճ. հազար, ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Թոս. հազար, ՔՈԼՈՄԲ Աշճ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Ճամ. հազար:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն:

ՎԱԼԱՆՍ՝ Հինգշաբթի 2 Հոկտեմբեր:
ՐՈՄԱՆ՝ Ուրբաթ 3 հոկտեմբեր:
ՎԻԷՆ՝ Շաբաթ 4 հոկտեմբեր:
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ Կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ.:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ Կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ.:
ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր:
ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, այս հինգշաբթի, ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— «Անտոք» կոմիտէի ընդհ.- ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 3 Հոկտ. ժամը 8ին, 14 rue Brossard: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Հանտալեան:

ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 43 rue Paul Bertի ժողովասրահը, ժամը 8ին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբը, Կ. Խաչը եւ սանուհիները այս հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8ին, Սալ Ժան տ'Արքի սրահը:

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30-ին Ընկերակառոյց ակումբին մէջ, 2 rue Taviere: Կարեւոր օրակարգ: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ: Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Չիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ Ամասեան կը փնտռէ Պ. Յովհաննէսեանը (կօշկակար) որ Ֆրանսա եկած է 1930ին Օտեսայէն: Յիշեալը ամուսնացած էր ռուս կնոջ մը հետ եւ երկու զաւակներ ունէր Միշա եւ Զօյա: Փարիզ ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել Տիկին Ամասեան - Մկրտիչեանի, 33 Bld. Carnot, Cannes (A. M.):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 266

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 2 Octobre 1947 Հինգշաբթի 2 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5151—Նոր շրջան թիւ 760 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 ֆր.

«ՅԱՌԱՋ»Ի 5000ՐԴ ԹԻՒԻՆ ԱՌԻԹՈՎ

Առանձին հրատարակեցինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եւրոպայի Կ. Կ.ի կոչը, Փարիզի մէջ լոյս տեսնող «Յառաջ»ի 5000րդ թիւին առիթով։

Եթէ հաւաքական ձեռնարկներու մէջ տարիները միշտ անոնց արժէքն ու տոկունութիւնը ապացուցանող փաստեր չեն, անհատական նախաձեռնութեան ի նպաստ անոնք պիտի մնան կարկառուն կոթողներ սակայն։

«Յառաջ»ի խմբագրին վաստակը կը քալէ այս ուղիով, ուստի եւ արժանի է բարոյական այն գնահատութեան, որ գաղութէ գաղութ հայ գաղափարապաշտ լրագրութիւնը իբրեւ եղբայրական համակրանք՝ կը մատուցանէ անոնց, որ մոռցած առօրեայ իրենց հանգիստը նուիրուած են Սփիւռքի մէջ մեր հողմացրիւ զանգուածներու ցեղապահման գործին։

«Յառաջ»ի դերը, այս տեսակէտէն, անուրանալի է, մանաւանդ միջավայրի մը մէջ, ուր հարթիչ գլանը խոշոր թափալումներով կը զգացնէ իր տրորող ազդեցութիւնը։

Ու դեռ չմոռնանք այս ճիգը խափանելու եւ թափուած աշխատանքը նսեմացնելու տեսակէտով պորտաբինը կասկածելի մարդոց գաղափարական ձեռնարկներու դէմ յարուցուած արուեստական խաչակրութիւնը։

«Յառաջ»՝ ծառայեց եւ իր պատկանած յեղափոխական մեծ կուսակցութեան դրօշակին ներքեւ կարգապահ զինուորի մը գիտակցութեամբ լծուեցաւ այն բոլոր աշխատանքներուն, որոնք կը միտէին փրկել մեր բազմութիւնները օտարութեան դժխեմ ազդեցութիւններէն, ու մանաւանդ, տեւականօրէն կապեց անոնց հոգին հայրենի հողին ու մեր ժողովուրդին։

Անոր խմբագիրը ուղիղ տասնըինը տարի, իր անհատական նախաձեռնութեամբ կապեց մտաւորական ընտրանիի մը աշխատակցութիւնը թերթին, մնաց պատնէշին վրայ, ու բացառիկ լայնամտութեամբ եւ ձեռնհասօրէն տարաւ իր դերը։

Իր գաղափարական պայքարին մէջ ան ունեցաւ, ոչ մէկ կասկած, բարոյական նպաստը իր պատկանած մեծ կազմակերպութեան որ իր ծիրանին նետեց գաղափարական այս ձեռնարկին վրայ, որովհետեւ «Յառաջ»ի խմբագիրը չմտածեց իր թերթը միջոց դարձնել գձուձ հաշիւներու։

Պատերազմի վեց տարիներուն կամաւոր կերպով լռելէ ետք, Փարիզի ազատագրման թուականէն սկսած, «Յառաջ» նախ երկու էջ եւ փոքրաթերթ, բայց կարճ ատենէն արդէն արդի ծաւալով շրջանի ամէնէն տարածուած եւ փնտռուած թերթը դարձաւ։

Հանգրուան մը եւս ու ան կը հասնի նախապատերազմեան իր մեծութեան։

Ու ըսել, որ այս բոլորը շատ կարճ ատենի մը մէջ, երբ գրեթէ աննպաստ էին պայմանները։

Ի՞նչ խօսք որ «Յառաջ»ի մեծնալը պահանջ մըն է, որուն իրագործման համար իր խմբագրին չափ պարտին նախանձախնդիր ըլլալ նաեւ թերթին ընթերցողներն ու բարեկամները։

Ու ահա, դարձեալ միահամուռ ճիգերով դիմագրաւելու համար յորձանքը, որ կ'իջնէ ու իրեն հետ կը քշէ ամէն օր մէկ մասնիկը մեր բազմութիւններուն։

«Յառաջ» որ հրատարակուեցաւ ճիշդ այդ վտանգը կանխելու առաջադրութեամբ, բարոյական իր սփոփանքը պիտի ունենայ, կը հաւատանք, այս մարզին վրայ իրեն հետ ունենալով անոնք, որ եղան գաղափարի իր ընկերները ու իր ցուցմունքներով եւ իրեն հետ կանգուն պահեցին գաղափարական այս գեղեցիկ ձեռնարկը։

Մեր կողմէ, «Յառաջ»ի նոր վերելքին ու յաջողութեան ցանկութիւնը կը մնայ մաղթանք մը, անոր խմբագրին լուսաւոր գործին համար, ու ասիկա դարձեալ փոքրագոյն դրուատիքը իր սպառիչ աշխատանքներու անունով, երբ գիտենք թէ ուրիշ ամէն կերպ արտայայտութիւն ընկեր Շաւարշ Միսաքեանի հասցէին, պիտի վիրաւորէր զինք։

Եթէ այս խոստովանութիւնը կը տարազուէր Դաշնակցութեան եւ իր մամուլին հպարտ կեցուածքին հոգեբանութիւնը, զանգուածներու կը մնայ սակայն գտնել կերպը համակրանքի խօսքը գետնի մը վրայ թեթեւցնելու քրտինքը անոնց, որ ուխտած են քալելու մեր բազմութիւններուն հետ ու ծառայելու անոնց։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՄԱԿ»Ը ԳՆԱ՛Ց ՄՈՒԿԸ ԵԿԱՒ

Երեք տարին վերջացաւ արդէն երբ աշխարհը լսեց խաղաղութեան աղաղակը։ Զանգակները ղօղանջեցին, թնդանօթները վերջին անգամ մըն ալ գոռացին, աւետելու համար որ պատերազմը, կարմիր սպանդը, վերջացած է։

«Եւ ձիթենիներ պտղաբեր ու դալար պիտի ծաղկին ամէնուրեք...»

Բանաստեղծական նկարագրութիւն մը ըսել չէ նպատակս, մի վախնաք, գիտեմ որ այդ ճաշակը շատոնց տեղի տուած է «առօրեայ»ին առջեւ, դժբախտաբար շատ պրոզային, իմս ալ նոյնքան արձակունակ է, կապուած հացին ու պիֆտէկին, ինչպէս կ'ըսեն Ֆրանսացիք։

Ազգերու Դաշնակցութիւն մը կար, մեռաւ գիտեմ, բայց ապերախտ չըլլանք, քանեւհինգ տարի աշխատեցաւ մինչեւ որ կրցաւ պայթեցնել երկրորդ համաշխարհայինը։ Կարծես ատոր համար ծնած էր։ Շքեղ պալատ մը տուած էին իրեն Լեմանի ափին, արդիական բոլոր յարմարութիւններով, չեմ սխալիր կարծեմ երբ ըսեմ որ թենիսի եւ քրաքէթի խաղադաշտեր կային հոն։ Ենթադրելու համար տեսնելու պէտք չկայ, թէեւ ես տեսած ալ եմ ոչ միայն Ժընեւի «խաղաղութեան» պալատը այլեւ Կիլիկիոյ ծովափին Փութպոլի առժամեայ եւ պատահական դաշտերը 1915ին, երբ Տորիս յածանաւը քանի մը թեթեւ ռմբակոծութենէ վերջ, ծովեզերք կը մաքրէր մի միայն իր նաւազները ցամաք հանելու համար ի խնդիր նարինջի եւ Փութպոլի։ Հոգ չէ թէ երբ ինք նազելաճեմ հեռանար, կը սկսէր «ժողվրտուքը» հայ մտաւորականներու եւ երեւելիներուն ղրկելու համար զանոնք ոչ թէ Փութպոլ խաղալու այլ ճօճելու կախաղաններու վրայ, Տորիս հօրեղբայրը կե-[illegible]։

«Հոգելոյս»էն վերջ ահա ՄԱԿ մըն ալ ունեցանք, չար բերաններ կ'ըսեն որ նոյն պաշտօնը ունի, մանաւանդ որ այնքան ալ առողջ չէ ծնած օրէն եւ քանիհինգ տարի ալ չիդիմանար իր «աստուածահաճոյ» գործը գլուխ հանելու համար։

Ու այժմ կը հետեւինք իր դողդոջ քայլերուն, «հա՛ մեռաւ, հա՛ կը մեռնի»ին վախը սրտերնիս։ Եւ եթէ «տէրը կամենայ» ու դարձեալ քանիհինգ միլիոն երիտասարդներ յուղարկաւոր չդառնան իր դագաղին ետեւէն, սրտի գոհունակութեամբ մը պիտի գոչենք... եւ ծնաւ մուկն (մակը) ջնջին։

ՍՕՍԻ

ԹՈՒՐՔԻԱՅԷՆ ՓԱԽՉՈՂ ՀԱՅԵՐ ԿԸ ԿԵՂԵՔԵՆ ՍՈՒՐԻՈՅ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

«Մէմլէքէթ»ի Ատանայի թղթակիցը կը հաղորդէ.—

Թուրքեւսուրիական սահմաններէն կը տեղեկանանք թէ Սուրիոյ պաշտօնեաները կը հարստահարեն տեղւոյն Թուրք ժողովուրդը։ Մանաւանդ Թուրքիայէն փախստական ոճրագործները եւ Հայերը կը գործեն սահմանային գօտիներու մէջ եւ ամէն տեսակ դէշութիւն կ'ընեն այդ կողմերու Թուրք փոքրամասնութեան։

ՊՈԼՍՈՅ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, 21 սեպտեմբերին հոգեհանգստեան պատարագ մատուցուած է բանաստեղծ Միսաք Մեծարենցի մահուան 39րդ տարեդարձին առթիւ, մասնակցութեամբ Գողթան երգչախումբի։ Ներկայ եղած են մտաւորականներ, ուսուցիչներ եւ նոր սերունդի պատկանող գրագէտներ։ Արարողութենէն ետք, ուխտագնացութիւն մը կատարուած է բանաստեղծի շիրմին, Պալըգլըի գերեզմանատան մէջ, ուր ուղերձներ եւ քերթողին գործերէն արտասանութիւններ եղած են։

Ատկէ դարձեալ պիտի շահէր հայ մշակոյթն ու գրականութիւնը, համապատասխան վայելչութեամբ մատուցուելու համար։

Երանի՜ թէ «Յառաջ»ի յաջորդական թիւերը, նման պայմաններու մէջ զարգանային։

(Խմբագրական ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ)

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Ամերիկեան մամուլը քանի մը օրէ ի վեր խստօրէն կը քննադատէ նախագահին քաղաքականութիւնը որ պատճառ եղած է Եւրոպայի տնտեսական օգնութեան հասցնելու յապաղումին։ Նախագահը որոշած էր մասնաւոր յանձնախումբի մը նկատառումին յղել Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ 580 միլիոն տոլարի անմիջական օգնութիւն մը հասցնելու առաջարկը։ Երկու կուսակցութեանց խորհրդարանական խմբակցութիւնները հաւանութիւն յայտնած էին այդ որոշումին։ Մամուլը դիտել կու տայ որ այդ տեսակ որոշում մը կրնայ անտեղի յապաղումներ յառաջ բերել։ Նախագահը լրջօրէն չի հաւատար որ կացութիւնը ծանրակշիռ է Եւրոպայի մէջ, կը գրեն Նիւ Եորքի գլխաւոր թերթերը։ Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեան յանձնախումբը ժողով պիտի գումարէ Նոյեմբեր 10ին։ Տակաւին յայտնի չէ թէ խորհրդարանը երբ պիտի գումարէ իր բացառիկ նստաշրջանը։ Մեծ յուսախաբութիւն յառաջ բերած է Թրումընի անցեալ երկուշաբթի օրուան յայտարարութիւնը որուն մէջ նախագահը կը խօսի առժամեայ օժանդակութեանց մասին, բայց չի խոստանար հիմնական օժանդակութիւն 1948ի գարունէն առաջ։ Թերթերը դիտել կու տան նաեւ որ հակառակ նախագահին հաւաստիքներուն, տնտեսական կացութիւնը ծանրակշիռ է Անգլիոյ մէջ ալ, ինչպէս Ֆրանսայի կամ Աւստրիոյ մէջ։

★ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը՝ Ժորժ Բիտօ Ամերիկա մեկնեցաւ երէկ տնտեսական խնդիրներու շուրջ բանակցութիւններ վարելու համար Ուաշինկթընի կառավարութեան հետ։ Ելմըտական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ Ֆրանսայի տոլարի հիմնադրամները սպառած են ու քանի մը շաբաթէն անկարելի պիտի ըլլայ նոր գնումներ կատարել Ամերիկայէն։ Որ եւ է յապաղում տնտեսական օժանդակութեան՝ կրնայ քաղաքական նոր բարդութիւններ ստեղծել այս երկրին մէջ։ Հոկտեմբեր 19ի թաղապետական ընտրութեանց արդիւնքէն յայտնի պիտի ըլլայ կուսակցութեանց յարաբերական ուժը։ Զօրավար տը Կոլի կուսակցութիւնը, յայտնապէս հակահամայնավար, կը շատագովէ Ամերիկայի հետ գործակցելու անհրաժեշտութիւնը։

★ Տնտեսական տագնապը կը շարունակուի Անգլիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը կը նախատեսէր 200 միլիոն թոն հանքածուխի արտադրութիւն մը, բայց վերջին վիճակագրութիւնները ցոյց կու տան որ կարելի պիտի չըլլայ իրականացնել այդ ծրագիրը։ Արհեստակցական [illegible] բանուորին նոր «յարձակողականի մը» կառավարութեան դէմ՝ ռոճավարձերու յաւելում պահանջելու համար։ Միեւնոյն ատեն Աշխատաւորական կառավարութիւնը նոր կարգադրութիւններու ձեռնարկած է իր առաջարկած տնտեսական ծրագիրը գործադրելու համար։ Անցեալ երկուշաբթի օր Սըր Ստեֆըրտ Քրիփս տնտեսական գործերու նախարար նշանակուեցաւ՝ լայն իրաւասութիւններով։

Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ արգիլուած է արտասահման ճամբորդել։

★ Միացեալ Ազգերու ընդհ. համագումարին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ Ապահովութեան Խորհուրդին նոր անգամ նշանակուեցան Արժանթին եւ Քանատա՝ երկու տարուան համար։ Եէմէն եւ Փաքիստան անդամ ընտրուեցան Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան՝ բարձրացնելով անդամ պետութեանց թիւը 57ի։

★ Չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներու փոխանորդները ժողով մը պիտի գումարեն վաղը Ուրբաթ Լոնտոնի մէջ, քննելու համար իտալական գաղթավայրերու խնդիրը։ Տակաւին յայտնի չէ թէ շահագրգռուող պետութիւններէն որոնք ժողովին պիտի հրաւիրուին խորհրդակցական ձայնով։ Արաբական Դաշնակցութիւնը, Հապէշիստան եւ Իտալիա բաղձանք յայտնած են իրենց տեսակէտները պարզելու։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Հացի բաժնեչափը պիտի չեղչուի։ Պաշտօնական իշխանութիւնները կը հաւաստեն որ օրական 200 կրամի ներկայ բաժնեչափը պիտի շարունակուի։ Քաղաքապետութիւնը Փարիզի եւ Սէնի նահանգին համար նշանակած է միսի հետեւեալ գիները.— Եզան միս՝ Ա. տեսակ 239—437 ֆրանք, Բ. տեսակ 158—288, Գ. տեսակ 103—189։ Հորթի միս՝ Ա. տեսակ 309—514 ֆրանք, Բ. տեսակ 232—385, Գ. տեսակ 126—209 ֆր.։ Ոչխարի միս՝ Ա. տեսակ 261—456 ֆրանք, Բ. տեսակ 213—371, Գ. տեսակ 126—219։

ԿԱՐԱԳ.— Սեպտեմբերի GA կտրօնը (100 կ.) ի զօրու է ցնոր տնօրինութեան։

ՕՃԱՌ.— Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ ի զօրու են հետեւեալ կտրօնները.— SN (100 կրամ) A. M. V. երուն, 100 կրամ P. I. եւ P. R., 150 կրամ J., 400 կրամ E.։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ տեղի ունեցան Խորասանի շրջակայքը (Իրան)։ 400 հոգի մեռած են։

ՊԱՆԴՈՒԽՏ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆԸ

Հայ մտաւորականներէն շատերը ինքնաբոյս, գրեթէ լեռնային ծաղիկներ են, անձնական ճիգերով ծանօթութեան ու դիրքի հասած։ Նազարեանց այն բացառիկ դէմքերէն էր, որոնք իրենց շնորհներուն վրայ աւելցուցած են ժամանակակից կրթութեան ու մշակոյթի հաստատութեանց լոյսերը։

Ուսումնասէր եւ բարեկեցիկ ընտանիքի զաւակ, ան հնարաւորութիւն ունեցած է փոքր տարիքէն ռուսական լաւագոյն դպրոցները յաճախելու, միաժամանակ մասնաւոր դասեր առնելով հայերէնի ու պատմութեան, հեղինակաւոր անձերէ։ Իր բարձրագոյն, համալսարանական ուսումը ստացած է ռուսական եւ գերմանական համալսարաններու մէջ, յաջորդաբար աւարտելով իրաւաբանական եւ փիլիսոփայական ճիւղերը եւ վկայուելով, համապատասխան տիտղոսներով։ Չէ բաւականացած սակայն դպրոցներու եւ համալսարաններու տուածովը, որոնք իր արդէն իսկ հարուստ խառնուածքին վրայ աւելցուցած են, հմտութեան մեծ նպաստ եւ գրականութեան, արուեստի ու ընկերային գիտութեանց լոյսերը։ Ամէն բանով հետաքրքրուած է, ամէն բան գիտնալու, սորվելու ձգտումով մը, ամէն բան չէր կրնար սորվիլ, բայց շատ բան սորված էր, գիտցած էր շատ բան պահել իր սուր յիշողութեամբ եւ հարստանալ։ Հմուտ մըն էր այս բոլոր մարզերէն, բարձրագոյն ուսումնքներէն մինչեւ առօրեայ, առտնին ծանօթութիւնները, որոնք մարդն ու իր խօսքը աւելի հետաքրքրական, թանկագին ու սիրելի կը դարձնէն։

Քանի՜ հոգի կրնանք համրել, իր հմտութեան լայնքով, որ ամէն օր կ՚աճէր, երկարատեւ ու գիշերային ընթերցումներով։

Մտքի դաշտերէն ներս հեռագնաց ճամբորդ մըն էր ինք, որ սակայն չէր գոհացած միայն գիրքերով, այլ փնտռած էր իրողութիւնները, անձնական շփումը, աչքի վկայութիւնը։ Իրական ճամբորդ մըն էր ինք, այցելած ըլլալով բազմաթիւ ու բազմազան երկիրներ։ Բացի Կովկասէն եւ Ռուսիայէն, ապրած էր երկար տարիներ Եւրոպայի զանազան երկիրները, հիւսիսէն մինչեւ հարաւ. Պալքաններն ու արեւելք. ապրած էր Պոլիս, ճանչցած օտար ժողովուրդներու հետ իր ժողովուրդը, մայրենի հողին վրայ թէ հայրենիքէն դուրս, տարագիր հայութիւնը։

Իր այս այցելութիւնները երկրէ երկիր, իր շփումները բազմաթիւ ժողովուրդներու հետ, բան [illegible] չունային։

Իր բարեկամական կապերը օտար եւ միջազգային դէմքերու, գործիչներու, գրողներու եւ արուեստագէտներու հետ, մեծ նշանակութիւն մը պիտի չունենային.

Իր բազմակողմանի հմտութիւնը, ինչպէս քանի մը լեզուներու խոր ծանօթութիւնը մեծ արժէք մը պիտի չներկայացնէին, եթէ այդ բոլորը իբր գանձ կամ պերճանք եղած ըլլային միայն։

Նազարեանց գաղափարապաշտ մտաւորական մըն էր եւ գիտցած էր իր հմտութիւնը ծառայեցնել՝ իր գաղափարականին։

Հայ մտաւորական մըն էր ան. հայրենասէր, յեղափոխական ու դաշնակցական մտաւորական մը, եւ այդ պատճառով ալ իր հարստութիւնը ի սպաս դրած էր ամբողջութեամբ իր ժողովուրդին, իր հայրենիքին եւ անոնց ստեղծագործած մշակոյթին։ Ուսումնասիրած էր իր լեզուն, մշակոյթը, իր երկիրն ու անոր պատմութիւնը եւ հիացած ու յափշտակուած, գնահատած զանոնք, պաշտումի աստիճան։

Իր գնահատանքը սակայն սովորական, ազգային ու հայրենասիրական զգացումներու արդիւնք մը չէր, ինչպէս շատ մը հայ մտաւորականներու պարագան է։ Նազարեանցի, ինչպէս իր նմաններուն գնահատանքը կ՚ելլէր ունի անոր համար, որ ան կուգայ երկար պրպտումներէ ետք, օտար լեզուներու, մշակոյթներու եւ ժողովուրդներու ծանօթութենէն ետք։ Կուգայ բաղդատութենէ ետք։ Նազարեանց պաշտամունք ունէր հայ լեզուին ու մշակոյթին, հայ ժողովուրդին ու իր պատմութեան եւ ստեղծագործութեան հանդէպ, պաշտամունք մը, որ զգացական չէր միայն, այլեւ գիտակցական, փորձերէ ու փորձառութենէ, ծանօթութենէ ու ճանաչումէ բխած։

Մտաւորական մըն էր ան, արուեստագէտ հոգիով, ամբողջապէս նուիրուած գեղեցկութեան եւ անոր բազմաձեւ արտայայտութիւններու պաշտամունքին։ Գեղեցկութեան զգացումը հոգեկան իր հրճուանքն եղած է. անոր փնտռտուքը՝ արուեստը՝ իր սփոփանքը, իր հոգիին եւ իր տառապալից ու ալեկոծ կեանքին։

Գաղափարականներու եւ գեղեցկութեան լոյսերով համակուած այս հոգին է որ, ոգեւորուած է իր հայրենիքով, եւ փնտռած անոր ազատութիւնը։

Իր ժողովուրդով՝ եւ աշխատած անոր ազատագրութեան ու վերելքին համար։

Դարձած էր յեղափոխական, որովհետեւ իր հոգին չէր հանդուրժած բռնութեան, որ տգեղ է իր էութեամբ եւ հետեւանքով։ Զգուած է ազատութեան, որ աղբիւրն է բոլոր գեղեցկութիւններուն։

Գեղագէտ մըն էր Նազարեանց իր անձնական կեանքին ու հանրային կեանքին մէջ։ Պարկեշտ էր իբր մարդ, փափկանկատ ու կիրթ, եւ պարկեշտ էր ու գաղափարական՝ իբր ընկերութեան անդամ, իբր գործիչ։ Իր այս խառնուածքովն է որ անշուշտ գնահատուած էր բոլորէն։

Հմուտ էր, բայց ոչ ագահ, կրնանք ըսել՝ առատաձեռն բաշխող մըն էր։ Դժբախտաբար, իբր գործ մեծ բան մը չի թողուր։ Բայց քիչեր կարելի է գտնել, որ օգտուած չըլլան իրմէ. բան մը սորված չըլլան որեւէ կերպով։ Իրեն մօտեցողներուն ըսելիք բան մը ունէր միշտ։

Այս մարդն է որ հողին յանձնեցինք, այն պահուն իսկ, երբ կը հաւատար դեռ առողջանալու եւ շարունակելու իր գործը։ Հաւատքի մարդն էր ինք, եւ մինչեւ իր վերջին շունչը մնաց այդպէս։ Հաւատարիմ իր խառնուածքին, իր գաղափարականներուն եւ լաւատես միշտ ապագային հանդէպ։ Այս հաւատքով պէտք է բացատրել իր սէրը երիտասարդութեան հանդէպ, որուն մէջ կը տեսնէր հայութեան ապագան եւ մեր հայրենիքի լուսաւոր ճակատագիրը։

Տարիքով բեռնաւոր, մարմինով քայքայուած, բայց հոգիով առոյգ այս մարդն է որ պանդխտութեան մէջ կը փակէ իր աչքերը, երբ իր ամբողջ կեանքը իր հայրենիքին ու անոր փառքին նուիրուած էր։

Հողը թեթեւ թող ըլլայ եւ հայրենիքի հեռաւոր շունչը վրան իր պանդուխտ ու մենաւոր հողաթումբին։

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սրբազան ուխտավայրերը

Գ.

Վանքի գիւղէն փոքրիկ զառիվայր մը եւ ապա գետակը որ կը կտրէ մեր ճամբան։

Կ՚անցնինք նահապետական կամուրջէն ու հազիւ հինգ հարիւր մեթր՝ անցած կը սկսի «Երեցձորը», որուն աջ կողմը հսկայ ժայռը պատմական յուշարձանի մը կը փոխարկէ։

Հասփըտաւոր Իշխ Սանուկի տղան Անէն կը ցուցնէ Ս. Բարթողիմէոս առաքեալի նահատակութեան վայրը, ուր՝ մեծ ժայռին կրթնցնելով սուրբը, զայն քարկոծած են հեթանոսները։ Ու սուրբին ծոծրակէն մինչեւ սրունքները ժայռին սեղմուելով, հրաշքով մը ժայռը հալեցուցեր են ու մարմնի այդ մասը փորագրուած կը մնայ դարերէ ի վեր։

Աղբակի հովիտը իր գեղեցկութիւնները ունի, բայց ան զուրկ է ծառերէ, ոչ մէկ ծառ պտղատու կամ անպտուղ։ Թշնամին կտրեր, այրեր է ամբողջ անտառներ, առանց տունկ մը, կամ թուփ մը տնկելու։

Այս հովիտն ալ ոտքի կոխան եղած է Համմէական բանակներու, Չէլալէտտինի եւ ուրիշ աշխարհակալներու եւ կիսավայրենի ցեղերու։

Դեռ կան գետնափոր տուները, ուր ըստ Քսենոփոնի՝ հայ կինը գարիէն բարկ ըմպելի կը պատրաստէր։ Ուր՝ Հայը իր յարկին տակ կը ցուցադրէր զմայլելի հիւրասիրութիւն, Քսենոփոնի նման անձերու գովքին արժանանալով։

Ու կը յիշեմ երգ մը, որ դեռ իր այժմէութիւնը չէ կորսնցուցած՝

« Աջից Վարդանը, ձախից Իշխանը
Գրաւենք Աղբակ, տարածենք սարսափ,
Փա՛ռք Դաշնակցութեան»։

Ես, պատանի փախստականս, չեմ համարձակիր այդ երգը երգելու, վասնզի, Թուրքն ու Քիւրտը իրենց նախճիրին սարսափը տարածած են ամէնուրեք։

Ու երբեք մտքէս չանցնիր որ՝ երջանիկ օր մը, ես ու իմ նոր սերնդական ընկերներս պիտի գրաւենք ոչ միայն Աղբակը, փոխան Վարդանի եւ Իշխանի, այլեւ անառիկ համարուած Քաջահիսարը, ուր՝ նահատակուած էին Գիտօն ու Մարտիկը (1896)։

«Երեցձորը» նեղ, բայց բաւական երկար ձորակ մըն է. աւելի ճիշդ կ՚ըլլայ զայն անուանել հեղեղատ մը։ Ճամբան քարքարոտ է եւ ձիերը իրենց ոտքը դնելու տեղ որոնելով կը քալեն։

Ձորէն դուրս, մեր առջեւ կը տարածուի գըմբուխտագեղ դաշտը, հարուստ արօտավայրերով ու հազարագոյն ծաղիկներով։

Տեղ – տեղ սառնորակ աղբիւրներ զիրար կը խաչաձեւեն։

Տարուայ այդ եղանակին, Արաւուլի գագաթին դեռ ձիւնը կը յամառի մնալ եւ այդ պատճառաւ ալ Խանասորի դաշտը մինչեւ Յուլիս գարնանային պատրանքներու կը մղէ ուղեւորները։

Դաշտին մէջտեղը կը գտնուի միայարկ, թըրծուած աղիւսէ պատերով պահականոց, որ սենեակ մը եւ ախոռ մը միայն ունի։

Դեռ պահականոցը չհասած կը հանդիպինք երկու քարաբլուրներու, որոնց մէջտեղէն կ՚անցնի փոքրիկ աղբիւրին ջուրը։

Խանասորի արշաւանքի զոհերն են թաղուած այդտեղ։ Քարաբլուրներէն մէկը քիւրտ Մազրիկցիներու եւ միւսը Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան նահատակներն են թաղուած։ Ու ոչ ոք չհաստատեց թէ Քիւրտերը չեն անոնց մասունքները հաւաքող եւ եղբայրական գերեզմանին մէջ ամփոփողները։

Դարձեալ քարեր կը հաւաքուին ու կը նետուին քարաբլուրներուն վրայ, նոյն աւանդութիւնը, զոր կատարուեցաւ Ագրիպասինի եւ Վ. Փօլօչեանի շիրիմներուն հանդիպած առեն։

Անկէ՝ հեռուն կ՚առաջանանք պահականոցը։ Ոստիկաններու տասնապետը կը դիմաւորէ մեզ եւ ներս կը հրաւիրէ։ Ձիերը կր ձգուին արածելու։

Ոստիկան մը փուչ ու գեաղ բերելով, օճախը կը վառէ, հիւրերուն փիլաւ եւ թէյ պատրաստելու համար։

Մուխը կը լեցնէ սենեակը, մեզ խեղդելու աստիճան։ Կը հարկադրուինք դուրս ելլելու, դրան առջեւի խոշոր քարերը աթոռի վերածելով։

Անէի հետ կ՚անցնինք շէնքին ետեւի կողմը, ուր՝ երկու ոստիկանները իրենց շապիկները արեւին տուած, ոջիլներ կ՚որսան ու կը սպաննեն, ուրիշ մը՝ իր վարտիկը կը կարկատէ։ Արդէն պահակախումբը 10 ոստիկաններէ բաղկացած է եղեր, որոնցմէ երեքը դէպի Սալմաստ տանող ճամբաներուն կը հսկեն։

Մեզմէ հազիւ երեք հարիւր քայլ հեռաւորութեան վրայ, կը գտնուին Խանասոր գիւղի փլատակները, Շէրէֆ պէկի վրաններու համար փորուած փոսերը, քար ու ցեխով հիւսուած ցածլիկ պատերով եզերուած։

Չկան Շէրէֆ պէկի երբեմնի մահասփիւռ վրանները, ուր՝ որջացած մարդիկ գազաններ Խանասորէն մինչեւ Աղբակ, Խօշապ ու Սարայի շըրջանները մշտական սարսափի տակ կը պահէին։

Անէն յեղափոխականներու գիրքերուն պատմութեան լաւատեղեակ, խանդավառօրէն կը պատմէ ու կը ցուցնէ բոլոր այդ պատմական վայրերը։

Կը նայիմ դէմս։ Արաւուլը իր փէշերը տարածած կ՚երկննայ Թուրք պարսկական սահմանին վրայ, իր մէկ ոտքին վրայ ճեղք մը միայն ցուցնելով, ուրկէ պիտի անցնի մեր կարաւանը, նոյն օրը արեւամուտէն առաջ։

«Ահա այստեղ կռուեցաւ ու նահատակուեցաւ Կարօ Զօրեանը» կ՚ըսէ Անէն, տեղը ցուցնելով։

Անմիջապէս կը յիշեմ անզուգական հայուհին Մեր Մարօն, Կարոյի նշանածը, որ Արշաւանքի նախօրեակին ինքնասպան եղաւ, խիստ նշանակալից ու դաստիարակիչ կտակագիր մը ձգելով, Սիրելի Կարօ, ես պէտք է մեռնիմ, որպէսզի, իմ պատճառով դու չթերանաս ազգային նուիրական պարտականութեանդ մէջ»։

Ու Կարօն չթերացաւ, վերջին փամփուշտը կըրակելով, ինկաւ պատնէշին վրայ, հերոսի մահով, եւ երգուեցաւ՝ «Չկար Կարօն, տխուր պատեց ամէնքին»։

Կարդացած եմ Խանասորի արշաւանքի նկարագրութիւնը, դասախօսութիւններ լսած եմ, բայց Անէն այնքան հետաքրքրաշարժ կը պատմէ, որ հիացումով կը լսեմ։

Կը մտածեմ թէ՝ հոս է որ «աջից Վարդանը, ձախից Իշխանը, սարսափ տարածած են»։

Մէկիկ մէկիկ մեր բոլոր հերոսներն եւ նահատակները կուգան, կ՚անցնին երեւակայութեանս պաստառին վրայէն։

«Սալաթէլ խան» Մոկացիներ, Շատախցիները, ահա նաեւ Անդրանիկը, որ այդ օրերուն զէնք կրելու յարմար չէ նկատուած եւ ընդունուած է արշաւախումբին մէջ իբրեւ շալակտար։ Մտքէն անցուցա՞ծ է արդեօք, որ յետագային Հ.Յ.Դաշնակցութեան քուրային մէջ թրծուելով, «ազգային հերոս» պիտի դառնայ ու զօրավարութեան աստիճանին ու չքանշանին պիտի տիրանայ, առասպելական խոյանքներ յայտնաբերելով։

Կը քալենք անընդհատ ու կը դիտեմ սրբավայրերը, հերոսներու արիւններով մկրտուած։

«Ահա ասկէ իր աղօթքն ու մաղթանքը կը յղէր երկնաւորին» մեր նոր «Ղեւոնդ երէցը» — ալեհեր Տէր Վարդանը, խաչն ու սուրը եղբայրացուցած։

Արաւուլէն մինչեւ հանդիպակաց բլուրները կը դիտեմ ու հմայուած կը սկսիմ երգել «Մի վախենար, հանգիստ կեցիր պաճի ճան, կանանց երբեք ձեռք տալու չէ, վրէժխնդիր քաջ Ֆիտան», եւ անպետական, Դաշնակցական հայդուկը կ՚աստուածանայ իմ հոգիիս մէջ։

Երջանկութեանս գերագոյն պահը կ՚ապրիմ, վասն զի, հայուն վրէժը հոս է որ լուծուած է, այնքան յանդգնօրէն, որ Մազրիկ ցեղէն զատ, Թուրք բռնակալութիւնն անգամ սարսեցուցած է, զարմանք ու հիացում պատճառելով նաեւ Արեւմուտքի «խաչապաշտ» աշխարհի, ներկայացուցիչներուն։

«Թշնամին հարուածուած է բուն իսկ իր կեդրոնին մէջ»,

«Մեր յեղափոխականներու եւ զէնքերու փոխադրական գիծը բացուած է»,

Եւ այդ բոլորէն զատ, վերապրող Մազրիկցիները ցիր ու ցան եղած են եւ անոնցմէ ոմանք ի-

Սգահանդէս Բժ. Օհանջանեանի եւ Ն. Աղբալեանի յիշատակին

Շաբաթ գիշեր Սալ Ժէոկրաֆիի մէջ յարգանքի երեկոյ մը կազմակերպուած էր Հ. Յ. Դ. Ֆրանսայի կոմիտէին կողմէ ընկեր Օհանջանեանի եւ ընկեր Ն. Աղբալեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

Սրահը լեցուած էր հաւատաւոր բազմութեամբ մը որ եկած էր իր վերջին յարգանքը յայտնելու այս երկու մեծ Հայերուն անփոխարինելի կորուստին առթիւ: Նախագահին՝ Շ. Նարդունիի հրաւէրով մէկ վայրկեանի յոտնկայս լռութեամբ ներկաներ երկիւղածութեամբ եւ գլխիկոր յարգանքի կեցան մեր զոյգ մեռելներուն առջեւ:

Շ. Նարդունի գրագէտի յատուկ կշռուած եւ գեղեցիկ, մտածուած եւ ճշմարիտ բառերով ծանրացաւ մանաւանդ Ն. Աղբալեանի, այդ հզօրագոյն մտաւորականին, այդ արժանաւոր բանաստեղծի վաստակին վրայ եւ Օհանջանեանին հետ զանոնք նկատեց ամէնէն հարազատ ներկայացուցիչները «Դաշնակցութեան տոհմին»:

Տիկին Էլլէն Բիւզանդ որուն վրայ կը ծանրանար Ն. Աղբալեանի անձը եւ գործը ներկայացնելու պաշտօնը, մէկ ժամի չափ խօսեցաւ, տալով կենսագրական գիծերէն վերջ, այն շրջանները ուրկէ անցած էր Աղբալեան, միշտ ակօսելով խոր ու բեղուն իր անցած ճամբան: Շեշտեց մանաւանդ անոր քննադատական ոգին եւ որուն հետեւանքով գնահատուած գրիչը մը, նոյնիսկ ակրանակ, զոած քաջալերութիւնը, համակրանքը իր մօտ: «Որպէս անման ուսուցանող յաւէտ հեռացած մեր մեծ ընկերը պիտի մնայ անզուգական եւ իր խօսքին ու ձայնին հմայքը պիտի հնչէ միշտ գինքը լսող երջանիկ ականջներու մէջ, իր մահէն ալ շատ տարիներ յետոյ: Ճիշդ է հատորներ չունեցաւ ան, իրարու վրայ դիզուած, հակառակ իր պրպտող մտքին, թերեւս հեռաւոր ապագային սերունդներ պիտի փնտռեն իրմէ գիրքեր, ուր ամփոփուած ըլլային Աղբալեանի միտքն ու գործը, բայց սիրտէ սիրտ, մտածումէ մտածում, սերունդներ պիտի փոխանցեն այս մեծմարդուն անունը հայ մշակոյթին հանդէպ եւ իր պայծառ ու միեւնոյն ատեն խոր հաւատքը անոր արժէքին համար»: Տիկին Բիւզանդ վերջացուց իր խօսքը մաղթելով որ Աղբալեաններ ու Օհանջանեաններ, որոնք եկած են մեզի հայրենիքէն, անոր հողը հոտոտած ու անոր ոգին ծծած, դառնան հոն դարձեալ եւ մեր երկրին պանթէոնին մէջ ունենան իրենց շիրիմները, ուխտավայր գալոց սերունդներուն:

Փր. Կապոյտ Խաչի շրջ. վարչութեան կողմէ Տիկին Մինասեան կարդաց յարգանքի ուղերձ մը, ողբալով կորուստը այս երկու մեծ արժէքներուն:

Ընկեր Գեորգ Գեանկեան Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդին կեդր. վարչութեան կողմէ, նոյնպէս ուղերձով մը բերաւ յարգանքի իրենց բաժինը, հանդիսաւոր խոստումով մը «ոչ միայն պիտի գիտնանք յարգել մեզմէ յաւէտ բաժնուող մեր ընկերներու յիշատակը, այլեւ պիտի աշխատինք որ ըլլանք անոնց արժանի»:

Բ. բանախօսն էր ընկեր Հայկ Սարգիսեան որ ինչպէս յայտարարեց նախագահը, պիտի ներկայացնէր Համօ Օհանջանեանը: Բանախօսը երկքի բաժնեց իր նիւթը ներկայացնելու համար Բժ. Օհանջանեանը նախ որպէս յեղափոխական, յետոյ որպէս պետական մարդ եւ վերջապէս պարզապէս մարդ: Ծանրացաւ այն դէպքերու վրայ որոնք դարձուցած էին Օհանջանեանը Դաշնակցութեան մէջ հեղինակաւոր, արդար եւ շատ յարգուած ընկեր մը, դարձեալ այն դժուարին եւ ծանր պայմաններու որոնք շրջապատած էին Մանուկ Հայաստանը երբ վարչապետ էր ինք. ու յետոյ վեր առաւ Օհանջանեանի արժէքը, որպէս մարդ մաքուր, անշահախնդիր, ընկերական ու համեստ:

Ընկեր Սարգիսեան ըսաւ «Դաշնակցութիւնը որպէս ամէնէն դեմոկրատ կուսակցութիւնը շէֆեր երբեք չէ ունեցած ընտրութեամբ. Դաշնակցականներու սիրտերն են որ իրենց բուռն սիրով կը դարձնեն որեւէ ընկեր շէֆ: Ահա Համօ Օհանջանեանը, մեր կուսակցութեան ղեկավարներէն եւ շէֆերէ կ'ուզէք, ընտրուած մեր խորունկ սիրով»:

Համազգայինի Ֆրանսայի կեդր. վարչութեան կողմէ Գ. Վ. Եարամեան յարգանքի իր բաժինը տուաւ, քանի մը հակիրճ խօսքերով ու ըսաւ.— «Մենք լալկան ժողովուրդ մը չենք, ողբն ու արցունքը կը ջլատեն մարդը, գործն է որ կը բարձրացնէ զայն: Ահա ճեմարանը, պահեցէք զայն, բարձրացուցէք զայն իր արժէքին, այն ատեն իրապէս յարգած կ'ըլլաք անոնց հիմնադիրներէն երկու մեծերուն Օհանջանեանի եւ Աղբալեանի յիշատակը»:

Օր. Աճէմեան երգեց Կոմիտասի Օրօրը եւ «Մանիր մանիրը», ընկեր Ժ. Մուրատեան արտասանեց Սիամանթոյի «Գաղափարին»ը: Տիկին Գեւոնեանէ խնդրուեցաւ նոյնպէս երգել: Տիկինը իր հնչեղ ձայնով պանծացուց Գէորգ Զավուշի նուիրուած հերոսամարտը Մշոյ ժողովրդական երգերէն. զոր ինք միայն գիտէ երգել եւ վարդապետին Անտունին:

Գէյրութի ճեմարանին եւ հետեւաբար Ն. Աղբալեանի նախկին աշակերտներէն ընկեր Անդրանիկ Ծառուկեան, «Նայիրի» գրական ամսագրին խմբագիրը, որ Փարիզէն կ'անցնէր Վենետիկ երթալու համար. հրաւիրուեցաւ խօսիլ Աղբալեանի վերջին օրերէն յիշատակ մը բերելով մեզի. Ընկեր Ծառուկեան յուզումով պատմեց այն անմոռանալի յուզարկաւորութիւնը որ Լիբանանի հայութիւնը բրաւ մեր վարպետին, իրապէս ժողովրդական, վեր ամէն կարգի ճղճիմ ու մանր կռիւներէ վերարհեստական պառակտումներու բոլոր նկատումներէն, որովհետեւ մեր իմաստուն ժողովուրդը գիտէր թէ այդ օրը միայն Դաշնակցական Աղբալեանը չէր որ կը տանէր թաղելու, այլ Հայուն որտէն փրցուած մաս մըն էր այդ դագաղին մէջ դրուածը, լաւագոյն մաս մը, հարազատ, մաքուր մասը հայ ժողովուրդին մշակութային արժէքէն պոկուած»: Յետոյ խօսքը ուղղելով երիտասարդներուն յորդորեց որ անոնք եռանդով փարին Հայուն ամէն մէկ արժէքին, ծաղկին ու ծաղկեցնեն, ոչ թէ մոռնալ տալու համար Աղբալեանի մը կամ Օհանջանեանի մը կորուստը, որովհետեւ անկարելի էր այլ գոնէ ըլլալու տոկուն արժէքով Հայեր վաղուան համար:

Նախագահը ընկեր Շ. Նարդունի քանի մը վայրկեան եւս խօսեցաւ, ագահանգէսը փակելէ առաջ: Իր բանախօսութիւնը կուտանք առանձին եւ ամբողջութեամբ «Յառաջ»ի յաջորդ թիւերէն մէկով:

★ Կիրակի առտու Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ կատարուեցաւ հոգեհանգստեան արարողութիւն մը ի յիշատակ ընկեր Հ. Օհանջանեանի եւ ընկեր Ն. Աղբալեանի: Արարողութեան ընթացքին Երուսաղէմի միաբաններէն Ոսկեան վարդապետ պատշաճ քարոզով մը պանծացուց յիշատակը երկու մեծ Հայերուն, որոնք իրենց կեանքը եւ միտքը ի սպաս դրած էին հայ ժողովուրդին ծառայելով անոր անվերապահ նուիրումով մը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

րենց ծառայութիւնը կ'առաջարկեն եւ ոմանք արդէն տրամադրուած են զէնքի փոխադրութեան:

Հոս, այդ լերան լանջերուն վրայ եւ այս դաշտերուն մէջ էր, որ Դաշնակցութեան հրաշագործ մօսինները որոտացին, ու զազան Շէրէֆը ամօթապարտ, լքելով իր կիներն եւ զաւակները, ոչխարներուն ու հօտին դամբաններուն խառնուելով փախած է, այլեւս հոս չդառնալու երդումով:

Հպարտանքը զօրս կաշկանդած է հոգիս, ահաւոր բայց նուիրական ներշնչումներ կ'ընծայէ ինծի:

Ու կը շարունակեմ երգը «Հայեր յիշէք նուիրական մեր տօնը, Յուլիս ամսի քսանեւհինգին կատարեցէք մեր տօնը»:

Եւ ինչո՞ւ չպիտի տօնենք: Յիսուն տարիներէ ի վեր կը տօնենք ու այսուհետեւ ալ պիտի տօնէ մեր «նոր սերունդը»:

Խանասորի առաջին այցելութիւնէս տասը տարի վերջ, պատմութիւնը նոր տարազլուխ մը բացած էր մեզ համար:

Եւ 1917 թուին, Յուլիս ամսու քսանեւհինգին երկու հարիւր ձիաւորներով, երգ ու նուագով, հրացանաձգութեամբ եւ ամէն տեսակ ցնծութիւններով, Խանասորի արշաւանքի քսանամեակը մենք տօնեցինք բուն Խանասորի դաշտին մէջ:

Հոն էր նաեւ Ներսէս Արքեպիսկոպոս Մելիք-Թանգեանը, Ատրպատականի անմահ առաջնորդը, անբասիր եւ անզուգական կղերականը, շրջապատուած քահանաներով:

Հոն էր նաեւ մեր անմահ ընկերը Սամսոն խանը եւ Սալմաստի (գիւղաբնակաց մարմնի) լրիւ կազմը:

Նոր սերունդ, դուն որ այդ նուիրական վայրերէն հեռու երկիրներու մէջ ծնար, հասակ նետեցիր, վստահ եղիր, որ դուն ալ, երջանիկ օր մը, Խանասորայ դաշտին մէջ պիտի տօնես արշաւանքի տարեդարձը:

ԶԱՐԶԱՆԴ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՃԵՄԱՐԱՆԸ

1945 թուի նոյեմբեր 1ին Ս. Էջմիածնի Հոգեւոր ճեմարանի բացումով հիմք դրուեց եկեղեցական մի կարեւոր հիմնարկի, որը կոչուած է Հայ Եկեղեցու համար լաւագոյն մարմին մը պատրաստել: Այստեղ են ուսանում ու դաստիարակւում ապագայ մեր հայ եկեղեցական գործիչները:

Հոգեւոր Ճեմարանի դասընթացքն ունի վեց տարուայ տեւողութիւն, որից երեքը՝ դասարանական եւ երեքը՝ լսարանական բաժիններում:

1945—1946 ուսումնական տարում Նորաբաց Ճեմարանն ունէր մի առաջին դասարան 35 սանով: (1947ին ունի 60 սան):

Հոգեւոր Ճեմարանը որպէս գիշերօթիկ դպրոց բոլոր սաներին ապահովել է թէ սննդով, թէ զգեստով եւ թէ գիշերօթիկ դպրոցին յատուկ բոլոր յարմարութիւններով:

Նորաբաց Հոգեւոր Ճեմարանը պարզ է, որ առաջի տարում պէտք է որոշ դժուարութիւնների առաջ կանգնած լինէր, չէնքի վերանորոգութիւնը եւ դասարանական, գրենական, դասական պիտոյքների, ննջարանային պարագաների, հանդերձեղէնի, կօշկեղէնի, վառելանիւթի, սննդի հայթայթումը կապուած էին դժուարութիւնների հետ: Միւս կողմից անհրաժեշտ էր ճեմարանն ապահովել նաեւ որակեալ դասախօսական կազմով եւ ուսումնական ծրագրերով:

Պիտի ասել, որ այդ դժուարութիւնները յաղթահարուել են շնորհիւ Հայրապետի անդուլ աշխատանքի եւ եռանդուն ջանքերի: Չնայած վեհափառ Հայրապետի բազմազբաղ, տօրեայ բազմաթիւ հոգերով ծանրաբեռնուած լինելուն, այնուամենայնիւ Նա երբեւիցէ չի դադարել ճեմարանի խնդիրներով զբաղուել: Հայրապետը ճեմարանի համար անձամբ կազմել է ուսումնական ծրագրեր, ամէնօրեայ ցուցմունքներ է տուել, Ճեմարանն ապահովել է որակեալ դասախօսական կազմերով: Որպէս հոգատար հայր. կաթողիկոսը միշտ հետաքրքրուել է ու հետեւել է սաների թէ ուսումնա-դաստիարակչական եւ թէ սննդի ու կենցաղի խնդիրներով: Ծերունազարդ Հայրապետը իր մշտական խորհուրդներով ու ցուցմունքներով օգնել է ճեմարանի վարչութեանը, պարբերաբար ունկնդրել է պարապմունքներին եւ անհրաժեշտ ցուցմունքներ արել, բարելաւել է սաների վիճակը:

Հայրապետին ջանքերը պսակուել են յաջողութեամբ, ամբողջ ուսումնական տարուայ ընթացքում Ճեմարանն ապահովուած է եղել դասախօսական կազմերով, վառելանիւթով, դպրոցական ու ննջարանային պիտոյքներով: Սաներն ապահովուած են եղել հագուստով, սնունդով, սննդով: Պիտի ասել որ Հայրապետը ոչ մի միջոց չի խնայել Ճեմարանի սովորական աշխատանքների համար:

Նորաբաց Ճեմարանի գոյութեան առաջին տարում աւանդուել են հետեւեալ առարկաները առանձին դասախօսների կողմից.—

Հայոց լեզու-գրաբար ու աշխարհաբար Ա. Առաքելեան: Ռուսաց լեզու — Եղիշէ վարդ. Յարութիւնեան: Անգլերէն — Մ. Մինասեան: Հայոց պատմութիւն եւ հայ եկեղ. պատմութիւն Ռուբէն եպիս. Դրամբեան: Հայաստանի աշխարհագրութիւն Ա. Գէորգեան: ՍՍՌՄ ի Սահմանադրութիւն — Ա. Դիլոեան: Կրօն — Ներսէս եպիսկ. Աբրահամեան եւ Կարապետ վարդապետ Ասլամազեան: Մաթեմաթիք Կարապետ վարդապետ Ասլամազեան: Երգեցողութիւն Տէր Նիկող քհնյ. Բաբիեան: Մարզական Բ. Աստուրեան: Ճեմարանն ունի նաեւ իր բժիշկը (Կ. Բեգլարեան), որը բացի ամենօրեայ բուժօգնութիւնից ամսական չորս անգամ հանրամատչելի դասախօսութիւններ է կարդացել առողջապահական խնդիրների շուրջը:

Դասախօսներից փրոֆ. Առաքել Առաքելեան եւ ճեմարանի վերատեսուչ Մինաս Մինասեան Պետհամալսարանի եւ Մանկավարժական Կաճառի դասախօսներից են. Եղիշէ վարդապետ Յարութիւնեանը նոյնպէս փրոֆէսօր է եւ նախապէս բժշկական համալսարանի դասախօս է եղել, միւս դասախօսների ճնշող մասը նախկին Գէորգեան Ճեմարանաւարտներ են:

Հայրապետը աւելի լաւ համոզուելու համար, որ իր տրամադրած միջոցներն ու գործադրած ջանքերն ի զուր չեն անցել, Հոգեւոր Գերագոյն խորհրդի անդամների՝ Ս. Մալխասեանի, Ե. Շահազիզի ու միւսների հետ միասին ներկայ է եղել տարեվերջի քննութիւններին ու ըստ արժանւոյն թէ քննադատեց, եւ թէ իր խորիմաստ խորհուրդներով քաջալերեց ու խրախուսեց սաներին ու դասախօսներին:

Նախատեսում է ճեմարանին կից կազմակերպել նաեւ գրադարան — ընթերցարան, մարզական դահլիճ, բաղնիք, լուացքատուն, ձեռք բերել խոհանոցի համար լրացուցիչ սարքաւորում եւ կազմակերպուելիք լարային խմբի համար երաժշտական գործիքներ:

Այս բոլորը կապուած է նիւթական միջոցների հայթայթման հետ:

Ցանկալի է, որ մեր եկեղեցասէր ազգայինները հետեւելով կաթողիկոսական ընտրութեան պատգամաւորների օրինակին՝ Ճեմարանի նկատմամբ որոշ պարտաւորութիւններ ստանձնէին. դրանով նրանք մեծապէս օժանդակած կը լինէին Ճեմարանի աշխատանքներին:

Անկասկած է, որ Ճեմարանը, որպէս նորաբաց հաստատութիւն, ունեցել է որոշ բացեր: Ներկայումս եռանդուն աշխատանքներ են տարւում գալիք ուսումնական տարին պատրաստ դիմաւորելու համար:

«Էջմիածին» 1946 (Ճեմարանի վերատեսուչ)
Մ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 1էն սկսեալ Անգլիա «զբաղմնութեան» կ'ենթարկէ արտասահման ուղարկուած նամակներն ու ծրարները հսկելու համար որ թղթադրամ կամ արժէքաւոր առարկաներ չղրկուին ։

ԼՈՐՏ ՐԱՍԸԼ, Անգլիացի յայտնի փիլիսոփան յայտարարեց երեքշաբթի օր Ամսթերտամի մէջ որ «պատերազմը անխուսափելի է եթէ Ռուսիա չընդունի հիւլէական ուժը միջազգային հակակշիռի ենթարկելու ամերիկեան առաջարկը։ «Եթէ կացութիւնը ծանրանայ յառաջիկայ մէկ, երկու տարուան մէջ, պատերազմիկ կողմերէն միայն մէկը հիւլէական ուժ պիտի ունենայ եւ պատերազմը պիտի տեւէ շատ կարճ ժամանակ մը»։

ՆԻՒՐԸՆՊԷՐԿԻ մէջ սկսաւ դատավարութիւնը 23 գերմանացի սպաներու, որոնք կազմակերպած էին ոչ նուազ քան մէկ միլիոն Հրեաներու կոտորածը։ Այս 23 մարդասպանները ղեկավարներն էին մասնաւոր կազմակերպութեան մը զոր Հիթլէրի կառավարութիւնը ստեղծած էր 1941ին՝ «մաքրագործելու» համար բոլոր ընդդիմադիր տարրերը։ Գլխաւոր գերակատարը, զօրավար Օհլէնտորֆ, հետեւեալ մանրամասնութիւնները տուած է — «Մեր կազմակերպութիւնը գործի սկսաւ ռուսական պատերազմէն երկու շաբաթ առաջ։ Յարձակումին լուրը առի Հիմլէրէն։ Պիտի բնաջնջէինք Հրեաները ինչպէս նաեւ Ռուսիոյ կոմիսարները։ Իրական պատասխանատուներն են Հիմլէրն ու Հիթլէրը։ Հարաւային Ռուսիոյ մէջ սպաննեցինք 90.000 հոգի, բայց կարելի եղածին չափ մարդկօրէն»։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ զինուորական օդանաւորդ մը որ Օգոստոսին աշխարհի շրջանը բրաւ 72 ժամէն, Հիւսիսային եւ Հարաւային բեւեռներուն վրայէն թռիչք մը պիտի կատարէ յառաջիկայ Նոյեմբեր 23ին ։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ խռովութիւնները կը շարունակուին։ Արաբական Դաշնակցութիւնը ընդհանուր գործադուլ պիտի հռչակէ վաղը՝ բողոքելու համար Պաղեստինը բաժնելու մասին եղած առաջարկներուն դէմ։ Հրէական գործակալութիւնը կը դատապարտէ հրեայ ապստամբներու յարձակումը Հայֆայի ոստիկանատան վրայ ։

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ԹԻԹՕ կարեւոր ճառ մը խօսելով երէկ խստօրէն քննադատեց Թրումընի վարդապետութիւնը որ կը ձգտի ստրկացնել օտար ժողովուրդները, «Մենք երբեք թոյլ չենք կրնար տալ որ ուրիշներ իրենց որոշումները եւ կամքը պարտադրեն մեզի»։ Մարաջախտը չեշտեց նաեւ որ հելլենական վէճը կարգադրելու նպատակով Միացեալ Ազգերու կողմէ եղած որեւէ առաջարկ նկատի պիտի չառնուի իր կառավարութենէն ։

Զ ՎՐԻՊԱԿ — Զորեքշաբթի օրուան փոխ որ Շէրիւի թղթակցութեան մէջ, Երուսաղէմի միաբաններէն Ոսկեան վարդապետի համար սխալմամբ լսուած էր «Լոնտոնի հոգեւոր հովիւը» ։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԽՐԻՄԵԱՆ դպրոցը կը վերաբացուի այսհինգշաբթի։ Ծնողներէն կը խնդրուի առաջնորդել մանուկները։ Իսկ արձանագրութեան համար դիմեն կիրակի օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6 վաչութեանս, դպրոցի սրահին մէջ։ Հին թէ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է։ Հոկտեմբերէն վերջ նոր աշակերտ չընդունուիր ։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ ։

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները։ Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը։ Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ գուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ։ Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ։

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ ։

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ ան միջապէս աշխատելու համար։

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimeri DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 4 շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ 16 rue J. B. David։ Նախաձեռնութեամբ «Անտօք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու ։

Կը խօսի՝ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ տոհմիկ տարազներով հայ գեղջկական պարեր, սանուհիներու կողմէ։ Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մասնակցութեամբ Carlo Alfieri նուագախումբին։

Ծոխ պիւֆէ, առատ կերուխում։ Մուտքը ազատ է ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի հոկտեմբեր 2ին հինգշաբթի ժ.ր 9ին, Sociétés Savantesի Սալ Էի մէջ։ Կը խնդրուի նախկին աշակերտներէն ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն, իսկ նոր արձանագրուիլ փափաքողները դիմեն նոյն օրը դաստիարակչուհիին ։

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նոր շրջանի բացման առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը (surprise party) շաբաթ, 4 հոկտեմբերին, 7 rue Phalsbourg ժամը 15էն 21։ Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերուն անդամները ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Վիէնէն Տէր եւ Տիկին Մովսէս եւ Վարդանոյշ Արզումանեան եւ զաւակները Յարութիւն, Սեպուհ եւ Սմբատ Արզումանեան իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Ստեփանեան ընտանիքին եւ անոնց բոլոր պարագաներուն, Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է 12 Սեպտեմբերին, Պուլվար Օտտոյի մէջ, (Մարսէյլ)։

Այս առթիւ հանգուցեալին անմոռանալի յիշատակին, փոխան ծաղկեպսակի 500 ֆրանք կը նուիրեն Հ. Յ. Դ. Վիէնի Նոր Սերունդին։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի։

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes,E սրահը ։

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95։

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի ։

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ Հոկտեմբեր 2էն սկսեալ ամէն հինգշաբթի օրերը կանոնաւորապէս Պանեէօ Քաշանի դպրոցի հայերէն լեզուի եւ պատմութեան դասընթացքները կը վերսկսին ուսուցչուհի Օր. Ծալեանի ղեկավարութեամբ, կը խնդրուի ծնողներէն որ իրենց զաւակները ղրկեն ամէն հինգշաբթի օր։ — Կրթական մարմին

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հայ Ազգ. վարժարանի նոր շրջանի հայերէնի դասընթացքները պիտի սկսին հոկտեմբեր 2ին եւ յաջորդաբար ամէն հինգշաբթի օրերը առտուն ժամը 8.30—12, կէսօրէ վերջ, 1.30—4.30։

Կը խնդրուի Ալֆորվիլի Հայ ծնողներէն փութան արձանագրել իրենց զաւակները, ներկայանալով միութիւններու կեդրոնատեղին Bld. Carnot, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 2—5 եւ կիրակի առտու ժամը 10— 12 :

Ալֆ. Հ. Ազգ. վարժ կրթ. հոգաբարձ.

Յ. Գ. — Նոյնպէս չափահասներու գիշերային դասընթացքները պիտի սկսին նախորդ տարեշրջանին պէս, անհրաժեշտ է արձանագրուիլ ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն ։

ՐՈՄԱՆ՝ Ուրբաթ 3 Հոկտեմբեր ։

ՎԻԷՆ՝ Շաբաթ 4 Հոկտեմբեր ։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ Կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ. ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ Կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ. ։

ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր։

ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, այս հինգշաբթի, ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — «Անտօք» կոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ ուրբաթ, 3 Հոկտ. ժամը 8ին, 14 rue Brossard։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Հանտալեան ։

ԼԻՈՆԻ «Վարանդեան» կոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, 43 rue Paul Bertի ժողովասրահը, ժամը 8ին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԻԷՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 8.30ին Նորակառոյց ակումբին մէջ, 2 rue Taviere: Կարեւոր օրակարգ։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ — Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը երեկոյեան 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօճիէի սրահին մէջ։ Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողներէն, Կուռնի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին ։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

ՏԻԿԻՆ ԱՐԱՔՍԻ Ամասեան կը փնտռէ Պ. Յովհաննէսեանը (կօշկակար) որ Ֆրանսա եկած է 1930ին Օտեսայէն։ Յիշեալը ամուսնացած էր ռուս կնոջ մը հետ եւ երկու զաւակներ ունէր Միշա եւ Զօյա։ Փարիզ ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել, Տիկին Ամասեան - Մկրտիչեանի, 33 Bld. Carnot, Cannes (A. M.):

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Հ. Թաղէոսեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրեն Տիկին Մարի Շահինեանի Crépieux la Pape:

Կ'ուզուի

Թրիքօ Jaige 10, մեքենայ ունեցող ձեռնարկուներ (entrepreneur)։ Դիմել Թէրզեան Տան, 3 rue Poissonnière, Paris:

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 աթոռ եւ 2 կնոջ յատուկ։ Լավաբօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուառ, դարակներ եւայլն։

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Յ. Տ. Յ.ի։

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 3 Octobre 1947 Ուրբաթ 3 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5152–Նոր շրջան թիւ 761 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը օրուան ամէնէն հրատապ խնդիրն է եւ ըլլօրէն կը մտահոգէ Լոնտոնի, Փարիզի եւ Ուաշինկթընի վարիչները։

Երկու կարեւոր վաւերաթուղթեր հրապարակուեցան անցեալ շաբթու — առաջինը՝ Ժընեւի Միջազգային Առեւտրական խորհրդաժողովին տեղեկագիրը, երկրորդը՝ Եւրոպայի Տնտեսական խորհրդաժողովին մասնակցող տասնըվեց պետութեանց նախագահը՝ իրենց հասարակական կարիքներուն մասին։

Ժընեւի տեղեկագիրը մանրամասն առաջարկներ կը ներկայացնէ Եւրոպայի քայքայուած տնտեսութեան ապագայ բարելաւումին մասին, բայց տեսական բնոյթ ունի միայն, իսկ երկրորդը՝ խմբագրուած քիչ մը աւելի իրատես ոգիով, կը խօսի եւրոպական երկիրներու անմիջական — կամ յառաջիկայ չորս տարուան — պէտքերուն մասին։

Երկու տեղեկագիրներն ալ կը խուսափին որեւէ թելադրութենէ Արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական տեւական քաղաքականութեան մասին որովհետեւ այդ ուղղութեամբ աշխատանք կատարուած չէ տակաւին՝ նկատի ունենալով օրուան քաղաքական անհաստատ կացութիւնը։

Տասնըվեց պետութեանց նախագահը որ ներկայացուեցաւ Ուաշինկթընի կառավարութեան, արտաքին Նախարար Մարշըլի թելադրութեամբ, չի խօսիր նաեւ Եւրոպայի մէջ մաքսային ընդհ. համաձայնութիւն մը կնքելու ծրագրին շուրջ։ Ծրագիր մը որուն իրագործումը պիտի կրնար չափաւորել կարգ մը երկիրներու առեւտրական մրցակցութիւնը եւ խափանել շատ մը չարիքներ։

Այս կենսական խնդիրներուն քննութիւնը յետաձգուած է առ այժմ, որովհետեւ շահագրգռուող պետութեանց համրանքը ամբողջական չէ։ Կան «չէզոք» երկիրներ որոնք, ներշնչուած օտար մեծ պետութենէ մը, կ՚աշխատին, եթէ կարելի է, հեռու մնալ արեւմտեան պետութեանց տնտեսական ազդեցութենէն — իրենց բառով — եւ պահել իրենց քաղաքական անկախութիւնը։

Տակաւին յայտնի չէ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը ինչ պայմաններ պիտի առաջարկէ անհրաժեշտ օժանդակութիւնը ընծայելու համար քայքայուած Եւրոպային։

Իրագէկները կը հաստատեն, սակայն, թէ Ուաշինկթըն պիտի պահանջէ որ մասնակցող պետութիւնները արմատական բարեկարգումներու են-թարկեն իրենց ելեւմուտքն ու ճարտարարուեստը եւ հաւասարակշռեն իրենց պիւտճէները։

Այդ ձեւով միայն խնդրոյ առարկայ երկիրները պիտի յաջողին վերականգնել իրենց արդիւնաբերութիւնը եւ ստեղծել ինքնաբաւ տնտեսութիւն յառաջիկայ հնգամեակին։

Ամէն պարագայի ամերիկեան օգնութիւնը կախում ունի Եւրոպայի քաղաքական կացութենէն եւ հաւանական չէ որ Մարշըլի ծրագիրը շօշափելի արդիւնք մը տայ 1948ի գարունէն առաջ, մանաւանդ Թրումընի յայտարարութենէն յետոյ։

Վերջին բառը պիտի արտասանէ, բնականաբար, ամերիկեան խորհրդարանը որ բացառիկ նստաշրջան մը պիտի գումարէ հարցը իր ամբողջ տարողութեամբ քննելու համար։

Համաձայն ամերիկեան կառավարութեան հաշիւներուն, անմիջական օժանդակութիւն մը անհրաժեշտ է դեկտեմբերէն առաջ, իսկ Ֆրանսայի մէջ կը նախատեսուի ծանրակշիռ կացութիւն մը հոկտեմբեր 15էն ետք։

Կը թուի թէ հետզհետէ կը չքանան Մարշըլի ծրագրին ներշնչած փայլուն յոյսերը քանի որ Ուաշինկթընի պետական ու ելմտական շրջանակները կ՚աշխատին պարտադրել գրեթէ անգործադրելի պայմաններ։

Եւրոպան իր տնտեսական տագնապին զուգընթաց ունի նաեւ քաղաքական ու ընկերային հոգեր։ Կարգ մը երկիրներու մէջ նոյնիսկ խուլ պայքար համայնավարութեան դէմ։

Եթէ ամերիկեան օժանդակութիւնը պիտի հասնի արմատական բարեկարգումներէ յետոյ միայն, կարելի է հիմակուց նախատեսել մայլ ու տագնապալի կացութիւն մը յառաջիկայ ամիսներուն։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼԱՒ ՉԷ՞ ԳՐԵԼ

Ուշիմ ենք, շուտ կ՚ընդօրինակենք, կ՚ըսեն շատեր, բայց յաճախ առիթը կ՚ունենանք հակառակին հաւատալու, երբ կը տեսնենք որ 25 տարի Ֆրանսա բնակելէ վերջ, չենք կրցած իւրացնել կարգ մը գովելի սովորութիւններ։

Ասոնցմէ մէկն է բանախօսութիւն մը չկարդալու մեր տարօրինակ նախապաշարումը։ Մերոնք նուաստացում մը կը տեսնեն այդ շատ ընդունուած եւրոպական ձեւին մէջ։

— Այսի՛նքն ... ի՞նչպէս թէ, ես չկարենամ խօսիլ եւ կարդա՞մ, ըլլալիք բան չէ, ի՞նչ պիտի մտածեն հասարակաները։

Մարդ ճառ կը խօսի երբ ամբոխի մը կ՚ուղղէ խօսքը, ոգեւորուած զայն շարժելու, ոտքի հանելու, անոր քնացած զգացումները արթնցնելու համար։ Ընդհանրապէս քաղաքական քարոզչութիւններն են որ, հրապարակներու վրայ, հաւաքուած հազարները կը մօրուկեն անհաշիւ-չափլարանքութիւններով։ Անշուշտ այս տեսակ առիթներու կարելի չէ կարդալ, որովհետեւ տպաւորութիւնը կը խաթարուի յաճախ, թափը կը պակսի եւ ամբոխը փոխանակ հռետորին բերնէն կախուելու, ձեռքի թուղթերը կը համրէ։

Նոյնը չէ պարագան երբ մարդ կը խօսի սրահի մը մէջ, հանգիստ նստած բազմութեան մը առջեւ, բանիմաց բազմութիւն մը, որ կը կշռէ ամէն մէկ բառ։

Բանախօսութիւն մը սկսիլը դժուար չէ կ՚ըսեն, վերջացնելն է դժուար շատ անգամ. քանի ուզես դուրս գալ պատեհով, կ՚իյնաս անելի մըմէջ ճիշդ աւազախրումին նման, ուր քանի ոտքդ նետես փրկուելու յոյսով, աւելի կ՚իջնես խորը։ Լաւ չէ՞ գրել նախապէս, հանգիստ ուղեղով, անդրադառնալով գրածիդ. կոկելով, մաքրելով, փոխանակ իրարու ետեւէ շարելու անպատասխանատու խօսքեր, շեղելով նիւթէն, եւ ջղայնացնելով ունկնդիրները։

Մերիններէն աւելի պատրաստուած Ֆրանսացի մտաւորականներ, վարդապետներ կամ նախարարներ, թուղթերու դէզով մը բեմ կուգան, հանդարտ եւ իրենց քաղցրին գիտակցութեամբ կը կարդան իրենց ճառը. մանաւանդ այնպիսի առիթներու, երբ նիւթը որոշ է, եւ լսողը քիչ-շատ գաղափար մը ունի այդ մասին եւ քեզ կը լսէ որոշ ակնկալութեամբ։

Թերեւս դասընթացք մը պէտք է բանալ մեր բանախօսներուն համար որպէսզի սորվին գրել ու կարդալ իրենց ըսելիքը, փոխանակ շաղելու բառեր, միտքեր, որոնց համար թերեւս քիչ յետոյ իրենք ալ զղջան։

ՍՕՍԻ

ԹՈՒՐՔԻԱ.— Պոլսոյ թերթերէն կ՚իմանանք թէ Սեպտեմբեր 23ին, կիրակի գիշեր Գօզլուի Ինճիր Հարմանը հանքին մէջ (Զօնկուլտաք) պատահած կրիզուի պայթումին աղէտը տեղի ունեցած է ծովուն մակերեսէն 140 մեթր խորութեան տակ։ Ցարդ 26 դիակ հանուած է, հաւանական է որ 22 մեռեալ եւս գտնուի փլատակներուն տակ։ Նոյն հանքահորէն հրդեհ մըն ալ ծագած է։ Կրիզայի պայթումը տեղի ունեցած է ածուխի կարծր եռակները տարրդներու համար պայթեցուած ուժանակներէն։ 100 բանուորին 55ը փրկուած է։ Կ՚ըսուի նաեւ թէ այս երեք ճարտարագէտները որոնք կը հսկէին այն հանքահորին աշխատութեան վրայ, աղէտին գիշերը հանքահորին մէջ չէին գտնուեր։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ նոր նստաշրջանը պիտի բացուի հոկտեմբեր 8ին։ Վարչապետ Հասան Սաքա պիտի ներկայացնէ կառավարութեան նոր քաղաքականութիւնը եւ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ։ Նախորդ վարչապետին — Րեճէպ Փէքէրի — հրաժարականին յաջորդող տագնապը կը շարունակուի։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ելմտական նախարարը յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ 1948ի ելմտացոյցը զինուորական պատրաստութեան ելմտացոյց մը պիտի ըլլայ ու երկրին տնտեսական վերականգնումը պիտի յապաղի»։ Ընդհանուր ծախք կը նախատեսուի 1 միլիառ 242 միլիոն թրք. ոսկի, իսկ հասոյթ՝ 1 միլիառ 136 միլիոն։ Զինուորական պաշտպանութեան պիտի յատկացուի հասոյթներուն մէկ երրորդը, բացի Ամերիկայի հայթայթ միլիոն տոլարէն։

Ֆրանսական տագնապը դարմանելու համար

Ֆրանսայի տնտեսական ծանրակշիռ կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւններ կը պատճառէ կառավարութեան։ Չորեքշաբթի օր դահլիճը կարեւոր խորհրդակցութիւն մը ունենալով, որոշեց խիստ միջոցներ ձեռք առնել 1948ի ելմտացոյցը հաւասարակշռելու, Ֆրանքին անկումը կասեցնելու եւ տուրքերու գանձումը կանոնաւորելու եւ փութացնելու համար։ Մանրամասնութիւնները պիտի հաղորդուին շուտով։ Ինչպէս յայտնի է, ամերիկեան կառավարութիւնը Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար նախապայման առաջարկած է հաւասարակշռել քայքայուած տնտեսութիւն ունեցող եւրոպական երկիրներու ելմտացոյցները։

Դահլիճը այդ կարեւոր պայմանը լրացնելու համար կը ծրագրէ կրճատել պետական ծախքերը եւ ի հարկին վերջ տալ կարգ մը անկարեւոր նախարարութեանց եւ պետական հիմնարկութեանց։ Մասնագէտները հաշուած են որ ապրուստի անմիջական միջոցներու գիները կը բարձրանան անընդհատ եւ Ֆրանքը կ՚արժեզրկուի ամէն օր։ Մասնաւորաբար սղած են մնգեղէնները — տասնըմէկ անգամ 1938ի գիներուն հետ բաղդատելով։ Տուրքերու դասաւորման եւ գանձումին համար կը պատրաստուի աւելի պարզ ու հասկնալի օրէնք մը։ Եկամուտի տուրքերը պիտի գանձուին ամսէ ամիս։ Բանակին նաւատորմին եւ օդային ուժին յատկացուած գումարները պիտի կրճատուին։

Խորհրդարանին նստաշրջանը կը սկսի Նոյեմբեր 13ին, բայց յատուկ յանձնաժողովներ պիտի նշանակուին տնտեսական նոր ծրագիրը քննելու համար։

Արտաքին Նախարար Պիտօ կարեւոր խորհրդակցութիւններ կ՚ունենայ այս օրերս Ուաշինկթընի կառավարութեան հետ։ Կ՚ըսուի թէ նախարարը պիտի առաջարկէ ամսական 120 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը՝ հոկտեմբեր 15էն սկսեալ։ Օրակարգի վրայ են նաեւ Ֆրանսայի ներքին քաղաքական տագնապը ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ ճարտարարուեստը վերականգնելու համար Ամերիկայի եւ Անգլիոյ կողմէ ներկայացուած առաջարկները։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ ԿԸ ՏԵՂԵԿԱՑՆԵՆ թէ ամերիկեան կառավարութիւնը կը ծրագրէ թրքական եւ յունական միացեալ սպայակոյտ մը ստեղծել ամերիկեան հովանաւորութեան տակ։ Աթէնքի ամերիկեան դեսպանը՝ Լինքըն Մքվի ինչպէս նաեւ զօրավարներ Չէմպըլին եւ Լիվզի Սելանիկ գացին չորեքշաբթի օր խորհրդակցութիւն մը ունենալու համար Թագաւորին հետ որ պտոյտի գացած է Հիւս. Յունաստան։ Պաշտօնական աղբիւրէ կը հաւաստուի որ սպայակոյտը պիտի ունենայ երկու թուրք եւ երկու յոյն զօրավարներ ինչպէս նաեւ բարձրաստիճան ամերիկացի զինուորական մը իբրեւ նախագահ։ Յունաստանի արտաքին նախարարը Ցալտարիս իր հաւանութիւնը յայտնած է Ուաշինկթընի կառավարութեան։

ՔՈԼԵՐԱՅԻ համաճարակը կը շարունակուի Եգիպտոսի մէջ։ Մինչեւ հիմա վարակուած են 800 հոգի եւ մեռած են 161 հոգի։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ չորեքշաբթի օրուան ժողովին մէջ, խորհրդային պատուիրակութիւնը, գործադրելով իր վեթոյի իրաւունքը, մերժեց Իտալիոյ անդամակցութեան առաջարկը։ Պատուիրակութիւնը նոյնպէս մերժեց ընթացք տալ Ֆինլանտայի դիմումնագրին։ Մնացեալ պատուիրակութիւնները, իրենց կարգին, մերժեցին ընդունիլ Հունգարիոյ, Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ անդամակցութիւնը։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը մերժած է վիզա տալ երկու ամերիկացի թերթակցներու որոնք փափաք յայտնած էին վերջերս Մոսկուա երթալու՝ ամերիկեան դեսպանատան մէջ քննութիւններ կատարելու համար։

ԻՆՉՊԷՍ ԳՐԱԾ ԷԻՆՔ ԵՐԷԿ, բրիտանական կառավարութիւնը խիստ միջոցներու դիմած է տնտեսական տագնապը դարմանելու մտահոգութեամբ։ Հոկտեմբեր 1էն սկսեալ ի զօրու են հետեւեալ որոշումները— անհատական ինքնաշարժները վառելանիւթ պիտի չստանան։ Արգիլուած է արտասահման ճամբորդել։ Հանդերձեղէնի կտրօնները զեղչուած են 32էն 20ի՝ հինգ ամսուան համար։ Գրաքննութիւնը պիտի բանայ բոլոր նամակներն ու ծրարները որպէսզի թղթադրամ կամ արժէքաւոր առարկաներ երկրէն դուրս չհանուին, բարձրացած են երթեւեկի գիները։

ՀՌՈՄԷՆ կը տեղեկացնեն որ բանակցութիւններ կը կատարուին վերջերս Խորհ. Միութեան եւ Իտալիոյ միջեւ, «երկու երկիրներու յարաբերութիւնները բարելաւելու համար»։ Արտաքին Նախարարութիւնը մանրամասնութիւններ չէ հաղորդած մամուլին, բայց անպաշտօն կերպով կը հա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻՊԱՐԻՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Ինչպէս պատերազմը, մահն ալ կորմնցուց իր դաժան վեհմութիւնը: Հետզհետէ դիւային քրքիջ մը կը դառնայ իր մասյլ, բայց մեծվայելուչ ղօղանջը:

Իսկ մեր մամուլը՝ յիշատակարա՜ն մեռելոց..

Փոսե՛ր, փոսե՛ր 1940էն ի վեր: Կատարեալ մահապար՝ երէց սերունդի գլխուն վրայ:

Եւ ահաւասիկ վերջինը՝ Լիպարիտ Նազարեանց:

Վերջերս Եգիպտոսէն Փարիզ հասած երիտասարդ մը կը պատմէր թէ մեր վաստակաւոր ընկերը անկողին դամուած է անյոյս:

Կը կարծէինք թէ բերնէ բերան շրջած զրոյց մըն էր: Բայց չուշացաւ գուժկան հեռագիրը: Ահա Լիպարիտն ալ կը թաղեն, հասարակաց հիւանդանոցէ մը փոխադրելով գերեզմանատուն: Դարձեալ օտար հողի վրայ: Ծովերով ու լեռներով բաժնուած աջանչելի Լոռիէն, որուն մթին ձորերն անգամ լոյս կը բաշխէին անցորդին:

X

Պոլիս: «Ազատամարտ»ի շրջան: Երիտասարդ մը Գերմանիայէն, որ քաղաքական յօդուածներ կամ գեղարուեստական տեսութիւններ կը գրէր, Ռ. Լեռնեան ստորագրութեամբ: Միեւնոյն առեն լարաններու մէջ կ՚երեւար իբրեւ դասախօս ընկերային, կուսակցական նիւթերու:

Լիպարիտն էր: Կապանքները քակուած էին եւ մարդիկ շունչ կը սպառէին, սերունդ պատրաստելու համար:

Նորեկը չուտով դարձաւ ընտանի դէմք մը: Թէեւ բծախնդիր եւ դիւրազգած, ունէր բարեմոյն բնաւորութիւն մը: Գեղարուեստական ճաշակ՝ եւրոպական մշակումով: Այնպէս որ փիլիսոփայական ժպիտ մը կը ծաղկէր իր դէմքին վրայ, երբ կուգար կը տեսնէր մեր կուսակցական ակումբներուն անմարի երեկոյթները, «գեղարուեստական յայտագրով»:

Այն առեն չէր սիրեր լճանալ որեւէ մեծ քաղաքի մէջ: Եւ եթէ չեմ սխալիր, վեց ամիսը անգամ մը Եւրոպա կը վերադառնար: Վերջին անգամ Պոլիս էր, երբ առաջին աշխարհամարտը սարսեց Եւրոպան: Իրաղեկ միջազգային կացութեան ելեւէջներուն, նախատեսած էր շատ մը դէպքեր:

Մթնոլորտը թունաւորուած էր արդէն, եւ հազիւ կրցաւ պրծիլ Թուրք ոստիկաններուն ճանկերէն:

Մասնաւոր պարտականութիւններ դրուած էին իր վրայ, եւ իր ձայնը չլսուեցաւ երկար առեն: 1915 Ապրիլ 11/24ի ձերբակալութիւններէն վերջն էր որ իմացանք թէ «Հայաստան» թերթը կը խմբագրէ Սոֆիայի մէջ:

Ձերբակալութիւններէն անմիջապէս վերջը կազմուած Աժամեայ Մարմինը յաջողեցաւ կապ հաստատել Հ. Յ. Դ. Պալքանի Կեդր. Կոմիտէին հետ, եւ օրը օրին ղրկած թղթակցութեանց շնորհիւ, կարելի եղաւ Հայաջինջ Սարսափներուն առաջին լուրերը հասցնել արտասահման:

Դեռ նոր տեսայ Զաւէն Արք.ի «Պատրիարքական յուշերը»: Ինչպէս կ՚երեւայ, ողբացեալ Պատրիարքը չէր գիտեր որ իր հաղորդած տեղեկութիւններն ու տեղեկագիրները արտասահման կը հասնէին մեր միջոցաւ:

Այդ զարհուրանքի օրերուն, վերջին թղթակցութիւն մը ղրկած էի խորապէս յուսահատական, եւ Լիպարիտ Նազարեանց, միշտ հաւասարակշիռ մարդ, անհրաժեշտ համարած էր թեւածել:

Բայց, նոյնքան գործօն կուսակցական, իր կարելին փորձած էր յաջողցնելու համար գերման մարդասէրի մը միջամտութիւնը:

Այսպէս էր որ առտու մը Պոլիս կը հասնէր Լեփսիուս եւ շատ մը վկայութեանց հետ, ստանալով մեր Ֆրանսերէն տեղեկագիրը, կ՚աղաղակէր յուսահատ.

— «Մենք այս եղածներուն հազիւ հարիւրին տասը գիտենք արտասահմանի մէջ»...

Մեծ մարդասէրին անզօրութեան ամէնէն պերճախօս փաստը պիտի մնայ այն, որ չէր կրցած միջոց մը գտնել — գերման զինուորական իշխանութիւնը կը մերժէր — իր ստացած վաւերաթուղթերը արտասահման փոխադրելու եւ խորհուրդ կը հարցնէր մեզի, պրոֆ. Ա. Խաչատուրեանի միջոցաւ...

X

Վերջին տարիներու ընթացքին ողբացեալ Նազարեանցը տեսնելու առիթ կ՚ունենայինք Փարիզ, արդէն ուժասպառ եւ ընկճուած: Բացի «Հայրենիք» օրաթերթի եւ ամսագրի, «Յառաջ»ի եւ ուրիշ թերթերու մէջ հրատարակուած գրութիւններէն, ուրիշ բան չեմ գիտեր իր գրական աշխատանքներու մասին:

Երբ վերջապէս Եգիպտոս հաստատուեցաւ, դառնալով մնայուն աշխատակից, յետոյ խմբագիր «Յուսաբեր»ի, միշտ ուշադրութեամբ կը հետեւէինք իր գրութիւններուն, որոնք այնքան ցանցառ էին:

Նոյն Լիպարիտն էր, հանդարտ, կշռուած միտքերով: Ամէն բառ իր տեղը: Առանց մասնաւոր գունաւորումներու կամ բանի ճիգերու:

Կիրք չունէր: Ոչ իսկ տենդ:

Ցուցէր գրի առած ըլլար թէ ազգային քաղաքական տեսութիւններ կամ երաժշտական քրոնիկ մը, ոտանաւոր մը թարգմանէր թէ խմբագրական մը պատրաստէր, կը հետեւէր նոյն գիտական, յաճախ բառական ճշդութեան: Միշտ անսեթեւեթ եւ անխռով:

Եփուն տարր մըն էր քաղաքական բանակցութեանց համար: Դժբախտաբար խառնուածքը — թերեւս ալ առողջական վիճակը — չէր համապատասխաներ այդ ասպարէզին, եւ մնաց կէս ճամբան:

... Հանգիստ ոսկորներուդ, պիտի ըսեն բարեմիտ մարդիկ:

Ո՞ր բազմաչարչար ոսկորը կրցաւ հանգստանալ հայրենի հողմրտիքէն դուրս:

ՇԱՏԵՐԷՆ ՄԷԿԸ

Օհանջանեանի եւ Աղբալեանի յիշատակին

Ցանկամ Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ երբ կը բանամ յարգանքի այս երեկոն, որ նուիրուած է ընկերներ Օհանջանեանի եւ Աղբալեանի, կ՚ուզէի նախ ձեր մտածման թեւերը ուղղել դէպի այն մեծ ընտանիքը, որ ազգային Պանթէոն մը դարձաւ Հայոց պատմութեան մէջ՝ իր հերոսներով ու գրագէտներով, դէմքի եւ մտքի փառքերով: Ձեզի ծանօթ են անունները մեր պատմական մեծագոյն ընտանիքներուն, որոնք կը կոչուին երբեմն հարստութիւն,— ինչպէս Արշակունիները, ինչպէս Բագրատունիները: Պատմական այդ ընտանիքներու անուանակոչութեան հետեւելով՝ եթէ մէկը Դաշնակունիք կոչեց Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, սըխալ չգործեց երբեք: Վասնզի նուազ փառաւոր չեղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կեանքը, ոչ ալ նուազ համազգային,— հայ ժողովուրդին բոլո՛ր խաւերէն, արհեստաւոր կամ մտաւորական, գիւղացի կամ ուսուցիչ, ներկայացուցիչներ տուաւ մեր աղգակերտ կուսակցութիւնը, պատրաստեց սրբազան զատումը, տուաւ դիւցազներգութիւն, ստեղծեց պետութիւն, հիմնեց հայրենիք՝ անկրաւ եւ բարբարոս վարձակալը դուրս նետելով ազգային տան մէկ բաժինէն:

Ահաւասիկ այդ մեծ ընտանիքին երկու փառաւոր զաւակներուն կորուստին վաղորդայնին, հաւաքուած ենք այստեղ, այս երեկոյ, յարգելու համար անոնց յիշատակը:

Յարգելու համար, ուրեմն, ազգին նուիրեալ այդ մեծ զաւակներուն յիշատակը, կը հրաւիրեմ ձեզ յոտնկայս, երկիւղած, մէկ վայրկեան, հաղորդուիլ անոնց հետ ձեր մտածումին լոյսովը:

●

Ատենախօսները ձեզի ներկայացուցին մեր երկու մեծ ընկերներուն գործն ու արժէքը, հպարտութեամբ ու գնահատանքով պատկերացուցին անոնց փառքը: Բացման խօսքիս մէջ կ՚ըսէի թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը նմանի Պանթէոնի մը, ուր կը հանգչին Հայոց ժամանակակից պատմութեան մեծագոյն փառքերը: Տխուր է անշուշտ մտածել որ մեզի վիճակուեցաւ յուղարկաւորներ դառնալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ մեռելներուն: Տխուր է անշուշտ տեսնել որ հետզհետէ կ՚անհետանան մեր մեծ ջահկիրները: Վերջապէս ծանր է խորհիլ, որ մեր պատմութեան ամէնէն եղերական պահերուն պատասխանատուութիւնը ստանձնած, մեր պատմութեան փառաւոր էջերովը բեռնաւորուած, ազգային Կամքն ու Երազը բարձր բռնած այս անձնաւորութիւնները կը մեկնին անդարձ, այսպէս անշուք: Անոնք որ մեր պատմութիւնը գրեցին իրենց կեանքով՝ կը հեռանան ահա:

Բայց ինչպէս մեր բանաստեղծը կ՚ըսէ,—

Հայո՛ց ժողովուրդ, դուն որ ստեղծեցիր Սահակ - Մեսրոպներ հրաշքի պէս գեղեցիկ, Տիգրաններ աշխարհակալ եւ Պապ թագաւորներ քաջ ու համարձակ, Նարեկացիներ Աստուծոյ հետ խօսակից, եւ Շնորհալիներ աստուածաքնար, դուն որ ստեղծեցիր Անդրանիկներ ու Մուրատներ, Վարուժաններ ու Կոմիտասներ,— էլի՛ կը ստեղծես:

Դուն որ գերագոյն տառապանքի գնով՝ տեսար փառքի եւ համաշխարհային արուեստի տաճարներ,— էլի՛ կը տեսնես:

Համօներու եւ Նիկոլներու մահը չի կրնար ընկճել մեզ: Օհանջանեանի անունը հայերէն լեզուով կը նշանակէ թռիչք դէպի բարձունքները, Աղբալեանի անունը յունարէն լեզուով կը նշանակէ յաղթանակ համաժողովրդական:

Ժողովո՛ւրդ Հայոց,— յուսահատելու չէ, նոր բարձունքներ ու նոր յաղթանակներ էլի՛ կը տեսնես:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Հայկական հին դրօշները

Հնագոյն դարերէ ի վեր ազգերը սկսան խորհիլ որ տոհմային ու ազգային գոյութեան գաղափարները կրնային ցուցադրուիլ ու պատուըշուիլ դրօշներու գոյութիւնը:

Հայր Վարդան Հացունի կը կարծէ թէ հին ժամանակներու մէջ դրօշներու պաստառը միագոյն էր (կարմիր կամ սպիտակ ճերմակ) եւ թէ՝ արդի քանի մը ազգերու զանազան գոյներով պարցած դրօշներու գոյութիւնը նորաձեւութիւն մըն է:

Հայ մատենագիրներու մօտ դրօշները կը յիշուին իբր «դրաւշ», «դրօշ», «վառ», «նշան» բառերով:

Արաբական ազդեցութեան ներքեւ մեր քով յիշատակուած է նաեւ արաբերէն «Ալամ» բառը, որ դրօշ կը նշանակէ: Հին Հայաստանի մէջ երկու տեսակ դրօշներ կային —

Ա.— Տոհմային դրօշը:

Բ.— Ազգային դրօշը:

Տոհմային դրօշներու կարգին առաջին տեղը բռնած էր Արքայական դրօշը:

Հայկական «Արտաշիսեան», «Արշակունեաց», «Բագրատունեաց» ու «Ռուբինեանց» թագաւորութեանց դրօշներու գոյնը բոլորն ալ ծիրանի էին:

Հայ նախարարներ ու որոշ իշխաններ ունէին իրենց սեփական դրօշները, որոնք սակայն արքայական դրօշին նման ծիրանի չէին, այլ սպիտակ: Անոնք կը զանազանուէին նաեւ իրենց նշաններով ու ձեւերով:

Պէտք է չեշտել թէ բոլոր նախարարները իրենց սեփական դրօշները չունէին, այլ դրօշ ունէին միայն այն գլխաւոր նախարարները որոնք կարող էին Հայոց թագաւորին յատուկ զօրագունդեր հայթայթել:

Հին Հայաստանի նախարարութիւնները բազմաթիւ էին, Փաւստոս անոնց թիւը կը բարձրացնէ մինչեւ 900ի, ուրիշ պատմիչներ այս թիւը կ՚իջեցնեն 400ի: Որոշապէս կը հասկցուի միայն, թէ Հայաստան ունէր հարիւրաւոր նախարարներ ու իշխաններ որոնց մեծագոյն մասը ունէր յատուկ դրօշ ու նշաններ:

Իշխանական դրօշները կրնային մետաքսէ ըլլալ, բայց անոնք չունէին ոսկեհիւս զարդարանքներ որոնք յատուկ էին միայն Հայոց թագաւորներուն: Սպիտակ գոյնը հին Հայոց մօտ յարգի գոյն մըն էր:

Հայոց կաթողիկոսները ու թագաւորները իրենց կառքերուն կը լծէին սպիտակ ձիեր կամ ջորիներ: Կը հագնէին երբեմն սպիտակ զգեստներ: Հեթանոսական շրջանին եւս, մեր դիցուհի Անահիտին կը նուիրէին սպիտակ զոհեր, բայց, սպիտակէն աւելի, միշտ ծիրանի գոյնը նախընտրելի էր:

Միջին դարերուն, հայ իշխանները եւս սկսան գործածել ծիրանագոյն դրօշները, որոնց վրայի նշանները սպիտակ էին ընդհանրապէս: Ագաթանգեղոս կ՚աւանդէ որ երբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Կեսարիա կ՚երթայ, իրեն ընկերացող իշխանները ունէին իրենց նշանները՝ այսինքն դրօշները: (Տես էջ 602):

Եղիշէ, Աւարայրի հայ բանակին նախարարները ու գնդապետները կը ներկայացնէ իրենց առանձին դրօշներով: (Տես 180):

Փաւստոս կը յիշատակէ որ Վասակ Մամիկոնեանին հեծելազօր բանակը ունէր իր տոհմային դրօշները (Տես Դ. Ժ.): Փաւստոս նոյնպէս կը յիշատակէ Մուշեղ Մամիկոնեանին դրօշը, (ու սեփական նշանները) որոնք Բագաւանի ճակատամարտին նախօրեակին, զէնքերու հետ միասին օրհնել տուած էր Մեծն Ներսէս Պարթեւ կաթողիկոսին: Ըստ նոյն հեղինակին, Մանուէլ եւս ունէր իրեն սեփական դրօշն ու նշանները:

Արքայական ու իշխանական դրօշներէն զատ, Հայաստան ունէր նաեւ իր համազգային դրօշը: Այսպիսի դրօշը գործածութեան դրուեցաւ քրիստոնէութեան շրջանին: Նման բիւզանդական ազգային դրօշին, Հայ ազգային դրօշը եւս կը կրէր խաչը՝ իբր խորհրդանշան: Այս մասին Եղիշէ կը յիշատակէ որոշ բառերով «խաչանշան աբարեալ ի վերոյ զօրուն»: (Տես 27):

Ազգային այս խաչանշան դրօշը կը պարզուէր, երբ Հայ բանակը կը կռուէր Անհաւատներու դէմ: Դաւիթ Անյաղթ փիլիսոփան եւս հայկական ազգային խաչադրօշին մասին կ՚արտայայտուի ու կ՚աւանդէ թէ այդպիսի դրօշ կը տարուէր հայկական բանակին առջեւէն: (Տես էջ 117):

Թովմաս Արծրունի, Յովհաննէս պատմիչ ու Սմբատ պատմիչ կ՚ընդունին հայ բանակներու առջեւէն տարուած խաչադրօշներու գործածութիւնը:

Կիլիկիոյ Հայ Թագաւորներէն, Լեւոն Դ. երբ 1302 Թուականին Արաբներու դէմ կը կռուէր, «զնշան Սրբոյ խաչին առաջի առնելով» էր, կ՚ըսէ Սմբատ պատմիչը: Ազգային այս խաչադրօշը ծիրանագոյն էր, ու ոսկիով քանդակուած էր, ոսկի ծոպերով միասին: Միջին դարուն խաչադրօշին անկիւններուն վրայ քանդակուեցան նաեւ հետեւեալ աքբրանական գիրերը —

«Տր. Ած. Թս. Փռ.»

Արքայական դրօշները ու անոր ձեւն ու նշանները :

Արտաշէսեան եւ Արշակունեաց հայկական Թագաւորութեանց գօտը ծիրանագոյն էր: Այս դրօշին նշանը արծիւ մըն էր որ ընդհանրապէս ոսկեգոյն հիւսուածք ունէր: Երբեմն քանդակուած կ'ըլլային երկու արծիւներ, որոց կեդրոնը կ'երեւէր արեւը: (Այս նշանները որոշակի կ'երեւան Տիգրան Մեծին Թագին վրայ): Ծիրանին արքայական ամենապաշտօնական ու սիրուն գոյնն էր, ու այդ իսկ պատճառաւ մեր Թագաւորները ծիրանի կը հագնէին: Կասիոդեան կը խօսի Մեծն Տիգրանի ծիրանի պատմուճաններուն մասին, իսկ Ագաթանգեղոս կը պատմէ Տրդատ Թագաւորին «ծիրանեօք» զարդարուած ըլլալը: Դրօշէն, ու հագուստէն զատ, Արտաշունի ու Արշակունի հայ Թագաւորները կը հագնէին կարմիր կօշիկներ: Այս շրջաններու դրօշները երբեմն նեղ ու երկար կ'ըլլային: Հայր Վարդան Հացունին, այս ձեւը կ'եղբակացնէ Ղուկիոս Վերոսի դրամներուն վրայ երեւցած հայկական դրօշներէն, որոնց թուիլը նիզակ մը կ'ըլլար: Դրօշներէն զատ, հին Հայերը ոսկեզօծ խոշոր արծիւ մըն ալ կը տանէին Թագաւորին առջեւէն, ինչպէս կ'աւանդէ Խորենացին, երբ կը խօսի Վաղարշակ Թագաւորին մասին: Այսպիսի արծիւ մը ձեղի մը ծայրը անցած կ'ըլլար: Պարսիկները ու Հռովմայեցիները եւս ունէին այսպիսի նշաններ: Միայն թէ Հռովմայեցիք անպատկեր դրօշներ ունէին, ու արծիւր առանձին կը տանէին ձեղի վրայ անցուած, բայց Հայերը արծիւը թէ իրենց ծիրանագոյն դրօշին վրայ քանդակել կամ հիւսել կուտային, եւ թէ արծուանշան խորհրդանշան մըն ալ ձեղի վրայ անցուած՝ Թագաւորին առջեւէն կը տանէին:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Արտաւազդ արք. Միլանոյի մէջ

ՄԻԼԱՆՕ, (Ցառաջ) — *Սեպտեմբեր 23ի կէսօրէն վերջ Արտաւազդ Արք. քաղաքս կը ժամանէր, գտնելու համար իր հօտը եւ տեղւոյս վրայ ձեռնարկելու համար ներգաղթի հանգանակութեան: Օգտուելով իր այցելութենէն՝ Հ. Բ. Ը. Միութեան Միլանոյի մասնաճիւղը կազմակերպած էր հաստատութեան 40ամեայ գործունէութեան յոբելինական հանդէսը: Սեպտեմբեր 25ին քաղաքիս գեղեցիկ սրահներէն մէկուն մէջ, տեղի ունեցաւ տօնակատարութիւնը, որուն յաջորդեց ներգաղթի հանգանակութիւնը: Հ. Բ. Ը. Միութեան քայլերգէն վերջ՝ Պ. Արամայիս Սրապեան արտասանեց ողջոյնի եւ բացման խօսքը, որմէ վերջ Հ. Բ. Ը. Միութեան Միլանոյի մասնաճիւղին նախագահ Պ. Օննիկ Տիլսիզեան դրաւոր բանախօսութեամբ մը տուաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան գործունէութեան համայնապատկերը սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը: Տեղի ունեցան մասնաճիւղին երէց անդամներուն գնահատական վկայականներու բաշխումը, համդիսականներուն ջերմագին ծափերուն տակ: Համերութեան ծանօթ երգիչներ Պ. Է. Փափազեան եւ Պ. Կ. Սագըզլեան համդիսութիւնը քաղցրացուցին իրենց արուեստով, առաջինը երգելով Կունոյի* Ave Maria*ն եւ երկրորդը Հայաստանը: Պ. Գ. Մկրեանի օրուան պատշաճ երկու խօսքէն վերջ խօսեցաւ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեան, որ գնահատական բառերով վեր հանեց Հ. Բ. Ը. Միութեան կատարած հայրենանուիրական դերը: Անդրադառնալով ներգաղթին, խօսեցաւ Հայաստանի մասին: Հաւատք եւ հրաւէր իր խօսքին մէջ, ու անսահման խանդավառութիւն: Հանգանակութեան արդիւնքը եղաւ շատ գոհացուցիչ:*

Սեպտեմբեր 28ին ձայնաւոր պատարագ քաղաքիս Անկլիքան եկեղեցիին մէջ: Կը պատարագէ Արտաւազդ արք.: Դպրաց դասին կը մասնակցէին Պ. Օննիկ Աւագեան, Պ. Էմմանուէլ Փափազեան, Պ. Կիրակ Սագըզլեան, Պ. Ժիրայր Սէմէրճեան, Պ. Հրանտ Բամպակեան, Պ. Տօնապետ Ցովհաննէսեան եւ Պոլսոյ Ս. Երրորդութեան դպրաց դասուն վարիչ Պ. Պէրպէրեան: Պ. Օննիկ Աւագեան աւագ սարկաւագ կը ձեռնադրուի: Եկեղեցին կը յորդի բազմութեամբ, Արտաւազդ արք. կը խօսի դարձեալ Հայաստանէն, գաղթաշխարհէն, ներգաղթի յուզումնալից տեսարաններէն: Նոյն օրը, կէսօրէն վերջ, կաթողիկոսական լիազօր պատուիրակը կը խօսի Միլանոյի ձայնասփիւռէն, շուրջ 15 վայրկեան:

Զայնը լսուեցաւ բարձր եւ յուզումնալից, տարուած հոգեկան յափշտակութեամբ, երբ կը յորդորէր մնալ եւ ապրիլ Հայ, կապուած մեր հայրենիքին եւ անոր անկորնչելի աւանդութեանց եւ գեղեցկութեանց:

Արտաւազդ արքեպիսկոպոս Հոկտեմբեր 1ին կը մեկնի Վենետիկ, ողջունելու համար իր հօտը եւ Մխիթարեան Միաբանութիւնը: Ա.Ս.

ՓՈՒՆՋ ՄԸ ԾԱՂԻԿ

Այն օրը գործէն վերադարձիս երկտող մը գըտայ նամակատուփիս մէջ: Կոմիտէն լուր տուած էր բոլոր ընկերներուն որ այդ իրիկուն ընկեր Նիկոլ Աղբալեանը Լիոնի կայարանը պիտի գտնուէր: Հետեւաբար անհրաժեշտ է որ ընկերներով կայարան գտնուինք զինք դիմաւորելու: Ընկերը քանի մը ժամ մեզի հետ մնալով գիշերուան շոգեկառքով պիտի մեկնէր Մարսէյլ, ու յետոյ Պէյրութ:

Դաշնակցութեան շարքերէն դեռ նոր ներս մըտած էի: Զանազան գրուածներ ու պատմութիւններ դիս այնքան գրաւած էին, այնքան էի յափշտակուած Դաշնակցութեան ղեկավարներու եւ մարտիկներու յանդուգն ու խիզախ գործերէն որ այդ պահուն շատ երջանիկ կը զգայի որ Դաշնակցական ղեկավարի մը պիտի հանդիպէի: Զեմ յիշեր քանի հոգի էինք երբ զինքը դիմաւորեցինք կայարանի սրահներուն մէկուն մէջ:

Ընկ. Ն. Աղբալեան զանազան հարցումներ կընէր մեզի, գիտէր որ ընդհանուր ապանդէն ազատուած խլեակներ էինք ամէն մէկս, զանազան շրջաններէ: Ու այսօր միեւնոյն գաղափարով ու իտէալով տոգորուած, եղբայրացած իրարու հետ ու խումբ մըն էին կազմած որպէս փոքր մէկ մասնիկը Հ.Յ. Դաշնակցութեան; Կը հետաքրքրուէր մեր անցեալով, մեր ընտանեկան պարագաներով: Ուրախութիւն դրուագներ ունէինք բոլորս, կը պատմէինք, ու հոգեկան մեծ բաւարարութիւն կ'զգայինք երբ կը պատմէինք մեր կեանքը մեր աւագ ընկերոջ:

Հետաքրքրուեցաւ նաեւ տեղական կազմով, թելադրանքներ ըրաւ, ու յետոյ խօսեցաւ իր առաքելութեան մասին, «Այո Պէյրութ պէտք է երթամ պըրագելու համար մշակութային գործով, Սուրիոյ մէջ հոծ թիւով հայութիւն ունինք կրթական գործերը կազմակերպել, նոր սերունդին հայեցի դաստիարակութիւն եւ մտաւորական պաշարով սերունդ պատրաստել հարկաւոր է... այս գետնին վրայ միակ վայրը ուր կարեւոր աշխատանք կրնանք կատարել Սուրիան է»:

Աւելի քան երկու տասնեակ տարիներ անցան այդ օրէն ի վեր: Մէջտեղն է Նիկոլ Աղբալեաններու տարած աշխատանքը: Անկասկած սկսուած գործը նոյն թափով պիտի շարունակուի իր մահէն վերջ ալ, եւ Պէյրութի Նշանաւոր Ճեմարանը պիտի յաւերժացնէ Աղբալեաններու յիշատակը:

Այս քանի մը տողը փունջ մը ծաղիկ է, Լիոնի ընկերներէս եւ ինձմէ Թարմ շիրիմին: Ցարգանքով կը խոնարհինք բոլորս:

Մ. Տէր Պետրոսեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ս. ԳԷՈՐԳ ԶՕՐԱՎԱՐԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

Աշնանային առաւօտ է, ամպամած երկնքից մաղում է անձրեւը: Բազմաթիւ ողամարդիկ ու կանայք շտապում են, ժամ առաջ հասնել սուրբ Էջմիածնի վանքը, հայ հաւատացեալների հնաւուրց պատմական սրբավայրը:

Ս. Գէորգ զօրավարի տօնակատարութեան օրն է: Այդ օրը առաւօտեան ժամը 9ից ուխտաւորների խումներով շարանը դիմում է դէպի Ս. Էջմիածնի տաճարը: Տաճարում արդէն սկսուել է Ս. պատարագը: Վանքի բակում տիրում է աննկարագրելի խրախճանք:

Ուխտաւորների խուռն բազմութեան մէջ առանձնապէս աչքի են ընկնում Իրանից Մայր Հայրենիք վերադարձած Հայերը իրենց վաղեմի հայկական տարազով: Դրանք այն Հայերն են, որոնց պապերը Շահ Աբբասի օրով գերուել են Պարսկաստանի խորքերը: Օտարութեան մէջ տառապող այս ժողովուրդը զուրկ էր մարդավայել կեանքի պայմաններից: Այժմ նրանք վայելում են հարազատ պետութեան հոգատար խնամքը: Նրանց մի մասը տեղաւորուել ու վերաբնակուել է Էջմիածին քաղաքում ու շրջակայքում:

Վանքի բակում եռուզեռ է տիրում: Բազմաթիւ ուխտաւորներ զոհ են մատուցում, Նրանցից շատերը ուխտ են արել զոհ մատուցել պատերազմից ողջ վերադարձած հարազատների համար, մայրերը՝ զաւակների, քոյրերը՝ եղբայրների, կանայք՝ ամուսինների ու զաւակները՝ հայրերի համար:

Տաճարի ներսում պատարագից յետոյ հաւատացեալ ժողովուրդը երկիւղածութեամբ մօտենում է Ամենայն Հայոց Հայրապետի Տ. Տ. Գէորգ Զ. կաթողիկոսի աջը համբուրելու:

«Էջմիածին» Տիկ. Մարի Մեծատուր

ՎՐԻՊԱԿ.— Սեպտեմբեր 27ի «Ցառաջ»ի 756 *թիւին մէջ* «Մեռնող մայրիին մահը» *յօդուածին մէջ խորագիրը Մայրիկ պէտք է ըլլայ Մայրի: Անեղ՝ առէջ, իրեններ՝ էրէնները, ծրդի՝ ցրդի:*

Իսկ երկրորդ յօդուածին մէջ Ա. տիւնակ վարէն 4րդ տողը կարդալ «զօրականը արծաթ մկրատ մը կը ներկայացնէ ափսէով մը ու իշխանուհին» եւայլն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Վալանսի Հ. Մ. Մ. (U. S. A.)*ի այս տարուան ախոյենական մրցումներուն երկրորդը տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Վալանսի Հ. Մ. Մ.ի դաշտին վրայ:* Ouverture de Rideau (*բացման խաղը*) *սկսաւ մեր պահեստին եւ* F. C. V.*ի միջեւ որ միեւնոյն դասի կը պատկանի: Այս վերջիններուն թոյլ տրուած էր սկիզբի երեք մրցումներուն համար գործածել իրենց ուզած խաղացողները, լաւագոյն խումբերէն: Այս ձեւով* F. C. V. *ունէր 11 խաղացողի վրայ 5 հոգի առաջին խումբէն, որոնցմէ մէկը գերմանացի: Հակառակ այս առաւելութեան մըրցումը վերջացաւ հաւասար, 1—1ով:*

Ժամը 3.45ին դաշտ մտաւ U. S. A.*ի առաջին խումբը* (1ère Série)*: Հակառակ մեր տղոց հմուտ խաղարկութեան շատ անյաջող պատճառներով երկու տարիէ ի վեր կը մնան այդ դասին մէջ: Մարզական մասնագէտներու կարծիքով մեր խումբը պէտք է ըլլայ* promotion d'honneur*ի գիծին վրայ ամենաճելիօրէն: Ճշդենք սակայն «Ցառաջ»ի մարզասէր հասարակութեան համար որ դժղակի ամէնէն դժուարին մրցումները միշտ* 1ère série *խումբերուն մէջ տեղի կ'ունենան, որովհետեւ այս խումբերը շատ հաւասարակշիռ են:* 2ème série *բարձրացողները մեծ մասը կամ* promotion*էն կորսնցուցած են եւ կամ շատ անյաջող կէտերու տարբերութեամբ կը մնան Ա.ին մէջ: Եւ համաձայն իւրաքանչիւր խումբի միջավայրին եւ նիւթական պայմաններու երբեմն այնքան կը զօրանան որ նոյնիսկ* promotion d'honneur*ները կը գլեն կ'անցնին:*

Մարզասէր հանդիսատեսներ պէտք է իրենց գնահատութիւնը կամ քննադատութիւնը ըրած ատեն նկատի ունենան այս պարագաները եւ մանաւանդ չզարմանան որ այս երրորդ շրջանին համար ալ Վալանսի Հ. Մ. Մ.ը պիտի խաղայ 1ère serie, *մինչդեռ իրմէ շատ աւելի տկար խումբեր* promotion *կը խաղան:*

Մեր առաջին խումբը այս կիրակի օրուան մրցումին մէջ ալ ջախջախիչ յաղթանակ մը տարաւ 2ի դէմ 6ով, հակառակ իր լաւագոյն խաղցողներէն մէկ քանիին պակաս ըլլալուն, բաւական էինք արդէն որ առաջին անգամ ալ մերինները շահած էին 1ի դէմ 7ով: Նշանակէտները շահողները էին Կորկոտեան, Կոմիկեան, Ժամագործեան եւ մեր անմահ փոքրիկ Գազանճեանը:

Անշուշտ այս յաղթանակները պէտք չէ շփացնեն մեր տղաքը որոնք իրական մարզիկին վայել համեստութեամբ, միշտ յառաջդիմելու պէտք է ձգտին: Անշուշտ Հ. Մ. Մ.ը իր անկարելին պիտի փորձէ որ գոնէ Երրորդ մրցումով ամբառնայ promotion*ի անցնելու կարելիութիւնը, փրկելով մեր պատիւը տեղացիներու առջեւ:*

Թղթակից

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԵՐՔՈՒՄ ՄԸ

Սանասարեան Սաներու Միութենէն «Ցառաջ»ի 22 *Յուլիսի թիւին մէջ, խորունկ ցաւով կարդացինք նախկին պարիարք Զաւէն սրբազանի յուշերու հատորէն արտատպուած քանի մը էջեր, որոնց մէջ անհասկնալի անփափկանկատութեամբ մը, Սանասարեանի տեսուչներէն ողբացեալ Յովսէփ Մատաթեանի անձին շուրջ քանի մը ակնարկութիւններ կային: Այդ ակնարկութիւններու համաձայն, երբ թէ Յովսէփ Մատաթեան «Ազգին եւ Կարնոյ առաջնորդարանին անցուդարձերը անմիջապէս կուսակալին կը հաղորդէր»: Տեղը եւ ժամանակը անպատեհ նկատելով առ այժմ ծանրանալ այդպիսի անհիմն գրուածքի մը վրայ, մենք նախկին սաներս այդ հաստատութեան, կուզանք այս երկտողով մերժել իրականութեան անհամապատասխան եղող այդպիսի ակնարկութիւն մը, աւելցնելով միեւնոյն ատեն որ Սանասարեան վարժարանը, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ անհատներ, յաճախ օգտուած են կառավարական պաշտօնեաներու քով անոր անմիջական եւ ազդու միջամտութենէն:*

Ի դիմաց Սանասարեան Սաներու Միութեան՝ քարտուղար՝ Մ. Պարսամեան, *Նախագահ՝* Հ. Ա. Քիպարեան:

Յ. Գ. — Արտասահմանի այն թերթերն որոնք Զաւէն պատրիարքի յուշերէն քաղուածներ ըրին կը խնդրենք արտատպել այս հերքումը:

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Գուրգէն Ալէմշահ որ Նիւ Եորք կ'բնակի ամիսէ մը ի վեր, տեղւոյն The Town Hall*ի մէջ, Հոկտեմբեր 3ին կուտայ մեծ համերգ մը, մասնակցութեամբ նուագախումբի եւ տեղւոյն ազգ. երգչախումբին: Համերգին յայտագիրը կը բաղկանայ Սպենդիարեանի Ալմաստ օփերայի պարական քայլերգէն, Կոմիտասի ժողովրդական պարերէն եւ մասնաւորաբար իր գործերէն* Հէքեաթ, Արեւելեան գիշերներ եւ Աւարայրի պատերազմը: *Յայտագրին մաս կը կազմեն նաեւ Ալէմշահի ժողովրդական երգերը,* Իղձ, Նազեր, Եարը, Ես սիրեցի, *որոնք պիտի երգէ Օր. Նորմա Գազանճեան:*

տեսնուի որ բանակցութեանց առանցքը կը կազմեն իտալական նախկին գաղթավայրերը, որոնց ճակատագիրը պիտի որոշուի Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ: Զախակողմեան հոսանքները կը պնդեն որ անհրաժեշտ է համաձայնութեան մը գալ Մոսկուայի հետ:

ՔԱՐԵՆԱԽՈՐՈՒՄ — Սուրճ՝ թիւ 51 կտրօնով A. M. Vի բաժնէն 125 կրամ: Բրինձ՝ մինչեւ Հոկտեմբեր 12 արժանագրուիլ թիւ 69 կտրօնով 300 կրամ տասնալու համար (E):

ԱՆԳԼԻՔԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻ բարձրաստիճան կղերականներէն, Եօրքի արքեպիսկոպոսը ճառ մը խօսելով անցեալ չորեքշաբթի, յայտարարեց որ Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ ստեղծուած երկպառակութեան պատասխանատուն է Վատիկանի քաղաքականութիւնը որ քրիստոնեայ քաղաքակրթութեան թշնամի կը նկատէ Խորհրդ. Միութիւնը: «Արդէն գոյութիւն ունի հոսանք մը որուն կարծիքով խոշոր տարբերութիւն մը կայ Եւրոպայի աւանդական մշակոյթին եւ սլաւական ցեղերու մշակոյթին միջեւ: Եթէ տեւական բնոյթ առնայ այս կարծիքը, պատերազմը անխուսափելի է»:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սունկուրլուցի Սուլթանա կը փնտռէ Ֆրանսայի մէջ իր հայրը, Սունկուրլու, Շէմէնլէրէն, Օսէպի զաւակ Հայրապետը, որուն եղբայրներն են Յարութիւն, Կարապետ: Սուլթանա կը բնակի Ճէվիզլիք Զըքմաք սօքաք 28, Kadekeuy, Istamboul:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ եղբօրորդիս Զատիկ Աճէմեանը, հօր անունը Վրթանէս, որ կը գտնուէր Պուլկարիոյ Խասս Գիւղը: Մինչեւ 1945 գինուոր էր պուլկար բանակին մէջ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել իր հօրեղբօր Պ. Կարապետ Աճէմեանին, 3 rue Chapellier, Մարսէյլ:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԽՐԻՄԵԱՆ դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի: Ծնողներէն կը խնդրուի առաջնորդել մանուկները: Իսկ արձանագրութեան համար դիմեն կիրակի օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6 վաչութեանս, դպրոցի սրահին մէջ: Հին թէ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է: Հոկտեմբերէն վերջ նոր աշակերտ չընդունուիր:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ:

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները: Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը: Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ դուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ: Ունի նաեւ մեհեանական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ:

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ:

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար:

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԴՊՐՈՑԸ

Ի գիտութիւն Լիոնահայ գաղութին կը փութանք յայտնել թէ յառաջիկայ Հոկտ. 2էն սկսեալ ամէն հինգշաբթի օրերը կանոնաւորապէս (ժամը 9.30—11.30 եւ 2—5), դպրոցիս հայերէն լեզուի եւ պատմութեան դասընթացքները կը վերսկսին:

1947—48 դպրոցական տարեշրջանի համար՝ Տիկ. Գեղանուշ Շինիկճեան - Փափազեան սիրայօժար ստանձնած է ուսուցչուհիի պաշտօնը:

Արձանագրութիւններու համար դիմել միութեանս կեդրոնատեղին: 78 rue Rabelais, ամէն կիրակի, Դշ. եւ Ուրբ. օրերը ժամը 9—12:

Ի դիմաց Լիոնի Հայ Կաթ. Միութեան՝ Վարչութիւն:

STUDIO KÉVORK
ՎԱՐՊԵՏ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻՉ
18, Rue Elisée-Reclus, Kremlin-Bicêtre (Seine)
Métro : Porte-d'Italie

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 4 շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ 16 rue J. B. David: Նախաձեռնութեամբ «Անտօք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Կապոյտ Խաչի ամուհիներու:

Կը խօսի՝ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ ժողովրդական տարազներով հայ գեղջկական պարեր, սանուհիներու կողմէ: Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մասնակցութեամբ Carlo Alfieri նուագախումբին:

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում: Մուտքը ազատ է:

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 57րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, Ֆ. Կ. Խաչի, սանուհիներուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ: Կը նախագահէ ընկեր ՉէՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécille»ի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն:

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ա. Ահարոնեան սրահին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը ընկեր ՎԱՀԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԸ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր երէց ընկերները, խաչուհիներ, սանուհիներ եւ բարեկամներ ու համակիրներ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին դպրոցը կը վերաբացուի Հոկտեմբեր 2ին հինգշաբթի ժ.ր 9ին, Sociétés Savantesի Սալ Eի մէջ: Կը խնդրուի նախկին աշակերտներէն ներկայ գտնուիլ ճիշդ ժամուն, իսկ նոր արձանագրուիլ փափաքողները դիմեն նոյն օրը ուսուցչուհիին:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Նոր շրջանի բացման առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղը կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը (surprise party) շաբաթ, 4 Հոկտեմբերին, 7 rue Phalsbourg ժամը 15էն 21: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերուն անդամները:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի:

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes,E սրահը:

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30.95:

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հար. Ֆրանսայի Ներգ. Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբս, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, 42.400 ֆրանք Մարթիկի եւ շրջանի գաղութէն: 71200 Լասիոթայի գաղութէն: 4500 ֆրանք Կարտանի գաղութէն Պ. Անսուրեանի նշանախօսութեան առթիւ փոխան ծաղկեփունջի: 500 ֆրանք, Կարտանի գաղութէն Պ. Բեթէնեանի ամուսնութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի: Գումար 118.600 ֆրանք:

Դիւան Հարաւային Ֆրանսայի Ներգաղթի
Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբ

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ. — Տոմսերը կարելի է առնալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ընկեր Կիւլեանի բնակարանը:

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն:

ՎԻԷՆ՝ Շաբաթ 4 Հոկտեմբեր:
ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ Կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ.:
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ Կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ.:
ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր:
ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր:

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ — Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը երեկոյեան 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր ընկերուհիները, Հոկտեմբեր 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, ժամը 8ին: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութենէն ընկեր Վահէ Մանուկեան: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրերով:

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Յակոբ Կօշկակարեանէն 2000 Ֆր., իր ազգականներուն ողջամբ Վալանս ժամանումին առթիւ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 Հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ: Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կոնկանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ամէն մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն: Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէռզիներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 աթոռ եւ 2 կնոջ յատուկ: Լավապօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուար, դարակներ եւայլն:

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Յ. Տ. Յ.ի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 375 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար 1000, վեցամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 4 Octobre 1947 — Շաբաթ 4 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5153 — Նոր շրջանի թիւ 762 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

5000 ՏՈԼԱՐ ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿ

Համաձայն Բարեգործականի վերջին զեկոյցին, իր պաշտօնէն հրաժարած է վարիչ-պատուիրակը, Գ. Վահան Մալէզեան։

Կեդր. վարչութիւնը «յակամայէ եւ ցաւ ի սիրտ» ընդունելով հրաժարականը, տարեկան հինգ հազար տոլարի կենսաթոշակ մը յատկացուցած է իրեն՝ ի վարձատրութիւն այն ծառայութեան զոր նախկին բանաստեղծը ընծայած է Հայոց ազգին իր պաշտօնավարութեան 39 տարիներու ընթացքին։

Տարեկա՛ն հինգ հազար տոլար։

Այսինքն օրինական սակով տարեկան 600.000 ֆրանք։

Թուաբանական ուրիշ հաշիւով, ո՛չ նուազ քան մէկուկէս միլիոն։

Չար լեզուները կը հաւաստեն որ Կեդր. վարչութիւնը արդէն իսկ սահմանած է վճարել եկամուտի տուրքը ...

Եթէ չափազանցուած չեն մեզի հասած տեղեկութիւնները, նախկին վարիչ-պատուիրակը վերջին երկու տարուան ընթացքին կը ստանար, Ամերիկայի մէջ, տարեկան 6500 տոլար թոշակ։

Միտքերը թարմացնելու համար յիշե՞նք ամսական տասը հազար ֆրանքի թոշակը զոր կը վճարուէր իրեն պատերազմէն առաջ, այսինքն այն օրերուն երբ անգլիական ոսկին կ'արժէր 90—100 ֆրանք։

Բարեգործականի աղա-էֆէնտիները չէին կրնար տալ աւելի՛ անարդար [illegible] մը վարձատրելու համար պաշտօնեայ մը որուն վաստակը հիմնարկութեան — եւ հայ ժողովուրդին — եղած է չափազանց համեստ։

Ու ո՛չ մէկ աւելի արժանի այն շռայլութեան ու թեքաբարոյ գովասանքներուն որոնցմով կը յորդին Բարեգործականի վերջին զեկոյցները՝ վարիչ պատուիրակին իսկ ստորագրութեամբ։

Բարեգործականը առեւտրական հիմնարկութիւն մը չէ, ինչպէս դիտել կուտայ ամերիկահայ պաշտօնակից մը, եւ անշուշտ իր իրաւասութեանց սահմանէն դուրս է իշխանավայել թոշակներ կամ պարգեւներ բաշխել աջ ու ձախ։

Թիւրիմացութեան մէջ են այն միամիտները որոնք կը պնդեն թէ Բարեգործականը պատասխանատու է միայն իր անդամներուն եւ «դրսեցի»ները իրաւունք չունին միջամտելու իր տնտեսական կարգադրութիւններուն։

Պէտք չէ մոռնալ որ Բարեգործականի հիմնադրամներուն գլխաւոր մէկ մասը գոյացած է համեստ ու աշխատաւոր բազմութեան «տասնոց»ներով։

Իր ազնուապետական շրջապատէն հեռու մնացող զանգուածն է որ առատօրէն կը մասնակցի իր հանգանակութիւններուն։

Այդպէս էր երէկ։ Այդպէս է նաեւ այսօր։

Ներգաղթի առաջին մէկ միլիոնի հանգանակութիւնը անկասկած կէս ճամբան կը մնար գոնէ Ամերիկայի մէջ, եթէ գաղութին Դաշնակցական զանգուածն ու հանգանակիչ յանձնախումբերուն մասնակցող անհատ Դաշնակցականներ չքաջալերէին այդ հայրենասիրական ձեռնարկը։

Առանց Դաշնակցութեան — ուրեմն առանց «դրսեցի»ներուն — անկարելի էր հաւաքել 300.000 տոլար Գալիֆորնիոյ կամ 110.000 տոլար Տիթրոյթի մէջ։

Բազմութիւնները երբեք չեն զլանար իրենց նիւթական օժանդակութիւնը Բարեգործականին պայմանաւ որ այս վերջինը քիչ մը աւելի մօտենայ ժողովուրդին, խուսափի ամիրայական կազմակերպութեան մը վերածուելու փորձերէն եւ մանաւանդ իմաստութեամբ գործածէ իր հիմնադրամները։

Գ. Մալէզեան ո՛չ վարչապետ էր ո՛չ ալ նախարար։

Երբ տասն անգամ աւելի «արդիւնաւէտ ծառայութիւն» մատուցանող անձնազոհ հայրենասէրներ — մտաւորական կամ հասարակ մահկանացու — փշուր մը գուրգուրանքի ալ արժանի չեն նկատուիր Հայոց ազգին աղայական հատուածէն — եւ Բարեգործականէն — առնուազն ծիծաղելի է տուռուցիկ տիտղոսներով ու տոլարներով գնահատել վճարովի պաշտօնեայի մը տուած աշխատանքը։

Ժ.

Իրանի կառավարութիւնը կ'արգիլէ ներգաղթը(?)

ԽՄԲ. — Մեր Սեպտեմբեր 20ի թիւով գրած էինք որ Իրանի կառավարութիւնը արգիլած է 20.000 Հայերու ներգաղթը։ Թէեւ կարգ մը շրջանակներու կողմէ հերքուեցաւ այս տեղեկութիւնը, բայց հետեւեալ զեկոյցը զոր կը քաղենք Ալիքի Սեպտեմբեր 5ի թիւէն, կը հաստատէ լուրին վաւերականութիւնը.—

Սովետական սոցիալիստական ռեսպուբլիկաների միութեան Իրանի դեսպանատան հիւպատոսական բաժնի՝ Իրանից Հայերի ներգաղթը 1947 թուին դադարեցնելու առթիւ։

Սովետական Սոցիալիստական ռեսպուբլիկաների Միութեան Իրանի դեսպանատան հիւպատոսական բաժինը սրանով տեղեկացնում է սովետական Հայաստան ներգաղթել ցանկացող Հայերին հետեւեալը.—

Համաձայն ՍՍՌՄ.ի կառավարութեան 1945 թուի Դեկտեմբեր 2ի որոշման, արտասահմանեան Հայերի Սովետական Հայաստան ներգաղթելու թոյլտուութեան եւ Իրանի նախարարական խորհրդի 1946 թուի Ապրիլ 16ի որոշման, Իրանից Սովետական Հայաստան մեկնիլ ցանկացող Հայերին ամենայն օժանդակութիւն ցոյց տալու առթիւ.—

Ինչպէս եւ Իրանական կառավարութեան կողմից 1947 թուի Ապրիլ 9ի ՍՍՌՄ.ի դեսպանատանը տուած համաձայնութեան, ընթացիկ տարում Հայերի ներգաղթը Իրանից շարունակելու անչուութեամբ — վերսկսուեցին 1947ի ներգաղթի նախապատրաստական աշխատանքները։

Սակայն հետագայում Իրանի կառավարութիւնը հակառակ իր նախկին որոշումների, հրաժարուեց Հայերի Իրանեան հպատակութիւնից ելնելը ձեւակերպել եւ թոյլատրել նրանց մեկնումը սովետական Հայաստան։

Նկատի առնելով այս հանգամանքը ՍՍՌՄ.ի Իրանի դեսպանատան հիւպատոսական, բաժինը հարկադրուած է դադարեցնել Իրանահայերի ընթացիկ տարուայ ներգաղթի աշխատանքները։

Ս. Ս. Ռ. Մ.ի Իրանի Դեսպանատան հիւպատոսական բաժին. ԿՆԻՔ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ կը հաղորդեն որ Անգլիա եւ Խորհրդային Միութիւնը ի մօտոյ պիտի կնքեն առեւտրական համաձայնութիւն մը։ Բանակցութիւնները սկսած էին անցեալ ապրիլին բայց յանկարծ ընդհատուեցան յունիսին։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ռուսական գօտիին ընկերվարական կուսակցութեան համաժողովին մէջ խորհ. զինուորական իշխանութեան ներկայացուցիչը գնդապետ Թուլփանօֆ բուռն կերպով քննադատեց ամերիկեան կառավարութիւնը որ «նոր պատերազմի մը կ'առաջնորդէ գերման ժողովուրդը»։

«ՔԻՉ ՀԱՑ ԿԵՐԷՔ որպէսզի երկուքուկէս միլիոն թոն ցորեն եւ պարենք խնայենք Եւրոպայի համար» կը յորդորէ Նախագահ Թրումըն Ամերիկայի ժողովուրդին։ Նախագահը կը յանձնարարէ նաեւ կրճատել միսի սպառումը։ «Մարդ գլուխ 25 քիլոյի խնայողութիւն մը անհրաժեշտ է։ Եթէ Եւրոպայի ժողովուրդները անօթի մնան, պիտի յուսահատին։ Իսկ յուսահատութեան կը յաջորդեն համատարած խառնակութիւնն ու անիշխանութիւնը»։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ կուսակալը՝ Իզզէտտին Չաղբար որ Մոսկուա գացած էր, վերադարձին յայտարարած է լրագրողներուն թէ՝ «Շատ լաւ ընդունելութիւն տեսանք Մոսկուայի մէջ։ Օգտակար պտոյտներ ընել տուին մեզի։ Հզօր թէքնիքի մը գոյութեան ապացոյցներն են մեթրօն, մեծ ջրանցքը որ Մոսկուան կը կապէ Վոլկայի։ Նոր ժողովրդական տուները որոնք ի վիճակի են ապաստան ընծայելու 4 միլիոնէ 8.5 միլիոնի բարձրացած Մոսկուայի բնակչութեան, լայն հրապարակները, ճամբաները, մեծ կոթողները։ Մեծ պաշտպանութիւն կը վայելեն արհեստ ու գիտութիւնը։ Շատ լաւ տպաւորութիւններով բաժնուեցանք»։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակը նոր յարձակողականի մը սկսած է Թիէնցին—Մուկտէն գծին վրայ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Արտաքին նախարար Ժորժ Բիտօ որ Ուաշինկթըն գացած է ամերիկեան կառավարութեան հետ տնտեսական բանակցութիւններ վարելու համար, տեսակցութիւն մը ունեցաւ երէկ նախագահ Թրումընի հետ։ Յառաջիկայ շաբթու Նախարարը կառավարութեան պիտի ներկայացնէ մանրամասն ծրագիր մը Ֆրանսայի տնտեսական կարիքներուն մասին. Քննութեան պիտի առնուին բազմաթիւ տնտեսական ու քաղաքական հարցեր։ Իրազեկներ կը հաւաստեն որ կացութիւնը շատ ծանրակշիռ է եւ Ֆրանսա պէտք ունի անմիջական օժանդակութեան։ Գ. Բիտօ պիտի խնդրէ որ Ամերիկա 8 միլիոն թոն ցորեն եւ 120 միլիոն տոլար յատկացնէ Հոկտեմբեր 15էն սկսեալ։ Ինչպէս յայտնի է Ֆրանսա Օգոստոսէն ի վեր դադրեցուցած է արմտիքի, բամպակի, պղինձի, քարիւղի եւ երկրագործական մեքենաներու ներածումը։ Հոկտեմբեր 15էն յետոյ հարկադրուած պիտի ըլլայ արգիլելու նաեւ ցորենի, հանքածուխի եւ նարպեղէններու ներածումն ալ։ Դիտել կը տրուի որ ամէնէն տագնապալի կացութիւնը պիտի սկսի յունուարէն ետք։

Ամերիկայի ելմտական նախարարութիւնը ներկայիս կ'ուսումնասիրէ Ֆրանսայի օգնութիւն հասցնելու առաջարկները։ Հաւանական կը նկատուի որ 150էն 175 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը տրուի մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԵՐԼԻՆԷՆ կը տեղեկացնեն որ Գերմանիոյ ռուսական գօտիին խորհրդային իշխանութիւնները եւ գերման ընկերվարականները քարոզչական աշխատանքներու պիտի սկսին Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովէն առաջ, ներկայացնելու համար այն բարեկարգումները որոնք կատարուած են արեւելեան Գերմանիոյ մէջ։ Կ'ըսուի թէ ծայրայեղ ընկերվարականները պիտի առաջարկեն արեւելեան Գերմանիոյ կցումը Խորհ. Միութեան այն պարագային երբ խորհրդաժողովը ձախողի։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընկերվարական կուսակցութիւնը արտակարգ ընդհ. ժողով պիտի գումարէ յառաջիկայ Նոյեմբեր 22ին եւ 23ին, այսինքն թաղապետական ընտրութիւններէն եւ խորհրդարանին նստաշրջանին բացումէն յետոյ։ Օրակարգի գլխաւոր նիւթերն են — Լիոնի վերջին համագումարին որոշումներուն գործադրութիւնը, երեսփոխանական թեկնածուներու կարգապահութիւնը եւ դաշինքին քաղաքականութիւնը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ Խորհ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսքի, առաջարկեց Ապահովութեան Խորհուրդին առժամեայ անդամ նշանակել Ուկրայնան։

ԹՐՔԱԿԱՆ ընդհ. սպայակոյտի պետ զօր. Սալիհ Օմուրթագ եւ միւս զինուորական պատուիրակները մեկնեցան երէկ Նիւ Եորք։ Թուրք զինուորական պատուիրակութիւնը մէկուկէս ամիս պիտի մնայ Ամերիկա եւ պիտի ընդունուի նախագահ Թրումընի կողմէ։ Պատուիրակութիւնը Նիւ Եորքէն վերջ պիտի երթայ Գալիֆորնիա եւ պիտի քննէ տեղւոյն զինուորական հիմնարկները։ Պատուիրակութեան մաս կազմեցին օդային ուժերու հրամանատարը զօր. Զէքի Տօղա, ծովային խորհրդական ծովակալ Նէճաթի Էօզտէնիզ, գնդ. Սամուրքաշ եւ մեքենայէն ուժերու դիւանին նախագահ զօր. Սալիհ, ինչպէս նաեւ ուրիշ զինուորականներ, օդային, ծովային, ցամաքային ճիւղերէն։

ՊՈԼՍՈՅ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Հոկտեմբերի կիսուն Անգարա կը հասնին Ամերիկացի զին. եւ քաղաքային փորձագէտներ որ պաշտօն ունին ամերիկեան կազմածներուն առաքման առթիւ ծանօթութիւններ տալու եւ փորձեր կատարելու։ Բացի զինուորական իշխանութենէն, հանրօգուտ շինութեանց գործավարութիւնն ալ այս առթիւ պատրաստութիւններ կը տեսնէ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ Խորհրդարանի վարկային յանձնաժողովի Նախագահ՝ Ճօն Թէպըր Թուրքիայէն Ամերիկա մեկնելէ առաջ յայտարարեց — Կը հիանանք Թուրքիոյ անձնուէր կամքին վրայ, որով կը մաքառի համայնավարութեան դէմ։ Թուրքիա պէտք է զօրաւոր մնայ այդ վտանգին դէմ։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ «Եէզ» երգիծաթերթը փակուեցաւ Թուրքիոյ դէմ կարգ մը ծաղրանկարներ հրատարակած ըլլալով։ Առաջին անգամն է որ թերթ կը փակուի, ընդդիմադիր մամուլին ջնջումէն ի վեր։

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ պաշտօնապէս կ'ըհերքուի այն զրոյցը թէ յունական, թրքական եւ ամերիկեան սպայակոյտ մը պիտի նշանակուի՝ Միացեալ Նահանգներու հովանաւորութեան տակ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՊԵՏՐՈՍ

1925ի գարնան առաւօտ մըն էր։ Մայիսեան գաղջ արեգակը, իր ոսկեթել ճառագայթներով կը սկսէր ողողել Արեւելքի գոհար՝ Պոլիսը, իր լայնատիտ տարածութեանց վրայ։ Շոգենաւերու խումբեր կապտորակ Վոսփորի ու անմիջական Մարմարայի գեղածիծաղ ափերէն դէպի կամուրջ կը սուրային՝ լիք գործի մարդոց բազմութեամբ։ Կալաթայի հսկայ կամուրջը կը ծածկուէր մարդկային սեւ ալիքով։

Ամբոխը հեւ ի հեւ կ՚արշաւէր. շատեր առտուան սրճարանական յաճախորդ մը չահելու ակնկալութեամբ, ուրիշներ որոշեալ ժամուն իրենց պաշտօնին գլուխը գտնուելու սարսափին տակ։

Թոյլ տուէք որ այդ ամբոխին մէջ, ձեզի ծանօթացնեմ սա երիտասարդը, ալացիկ հասակով, դանգրահեր ու սեւաչուի։ Ո՞վ է ան։ Պետրոս Սիմոնեան։ Քսան տարեկան։ Գաւառական նկարագրով հայորդի մը։ Առաջնակարգ ուշիմութեամբ օժտուած։ Առաջին աշակերտ երկրորդական վարժարանի, ան հարկադրուած էր լքել զայն, աւարտելու խիկ շրջանին, իր տնտեսական անձկութեան պատճառով։ Կը բնակէր Սկիւտար իր մօրն ու քրոջը հետ։ Հայրը սպաննուած էր աքսորի ժամանակ։ Իբր հաշուակալ ու նոյն ատեն վաճառող, երկու տարիէ ի վեր կը գործէր Մահմուտ Փաշայի մէջ խոշոր հնավաճառի մը խանութը։

Պետրոս, այդ առաւօտ երբ սովորականին պէս կը բանար այս վերջնոյն երկաթափեղկը, տեսաւ մտնալը Թղթաբերին որ խկոյն իրեն կ՚երկարէր նամակ մը։ Հապճեպով բացաւ ու կարդաց. ուրախութեան զգալի նշոյլ մը յանկարծ դրոշմուեցաւ իր դէմքին վրայ։ Ամբողջ այդ օրը անոր տրամադրութիւնը միւս օրերէն շատ աւելի վառ պիտի մնար մինչեւ իրիկուն, երբ կրկին հեւ ի հեւ կը բռնէր բնակարանին ճամբան։ Հազիւ ներս մտած տան սեմէն, Պետրոս աղաղակեց.— «Մայրիկ, քոյրիկ, մեծ լուր մը ունիմ ձեզի տալու, անակընկալ մը»։

Պետրոս շարունակեց — «Այս առաւօտ, Խորէնին նամակը ստացայ, գրած է ինձ որ մեկնումիս օրը հեռագրեմ իրեն որպէսզի գիս դիմաւորէ»։ Պետրոսի մօրն ու քրոջը համար անակնկալ մը չէր իր մեկնումը Պոլսէն։ Ան, զինուորական տարիք ունենալով, վճռած էր մեկնիլ Պոլսէն, յետագային չծառայելու համար Թուրքի լուծին տակ։

Խորէն, իր դպրոցական ամենասիրելի ընկերը, արդէն տարի մը առաջ գացած էր Ֆրանսա՝ Փարիզ։ Անցագրի փոքր գործողութիւն մը միայն կը մնար ու ահա անոր կարգադրութիւնն էր որ Խորէն կը հաղորդէր իրեն։ Երջանիկ ճամբորդ մը՝ Պետրոս, խանութէ խանութ կը վազէր գնելու համար մանաւանդ արեւելեան առարկաներ, զանոնք նուիրելու համար Փարիզցի ապագայ ծանօթներուն։ Շատերու նման, ան կը ցանկար տեսնել մայրաքաղաքներու թագուհին ու կրկնապէս երջանիկ կը զգար ինքզինքը այնուհետեւ հոն ապրելու հաւանականութեան համար։

Պետրոսի վերջին օրն էր։ Բուռն էր անոր մօր յուզումը որ իր ամուսնոյն բացակայութեան կարօտը կ՚առնէր իր զաւկէն։ Տաքարիւն խառնուածքով, Պետրոս միշտ չէն կը պահէր տունը, այժմ, անոր մեկնումով, զատն պարապութիւն մը պիտի տիրէր հոն։ Իտալական ընկերութեան մը հսկայ շոգենաւը խարսխած էր Ղալաթիոյ քարափին առջեւ։ Պետրոս իր մօրն ու քրոջը հետ աճապարանքով կը քալէր Պոլսոյ նաւահանգիստը առաջնորդող նեղ փողոցներէն, զոր այլեւս պիտի չտեսնէր երբեք։ Երբ հասան ճիշդ քարափին առջեւ, դէմ յանդիման կանգնող նաւուն, Պետրոսի մայրը արցունքներու մէջ փղձկեցաւ, Պետրոս երկու բազուկներով փաթթուեցաւ իր մօր, նոյնը իր քրոջը հետ, բաժանումի պահը իր բոլոր դառնութեամբ կը ճնշէր երեքին վրայ. վայրկեանները կը սահէին. յանկարծ, նաւը երեք յաջորդական սուլիչներով իր անմիջական մեկնումը կ՚իմացնէր, սիրտերը ցնցուեցան, Պետրոս վեր մագլցելով քարափը շոգենաւին կապող սանդուխէն, բարձրացաւ դէպի նաւուն պատշգամբը։ Պետրոս, մայրիկ, քոյրիկ, բացագանչութիւնները կրկնուեցան, խառնուած ներկայ ամբոխին կանչերուն, երբ քանի մը րոպէ վերջ, նաւը յամրաբար կը շարժէր, այլեւս, ձայները չէին ի զօրու, ու թաշկինակները կը շարժէին մինչեւ որ շոգենաւը կէտ մը միայն կը դառնար... Ալ աւելի արագ դնացքով ան կ՚անցնէր կուտար Սարայ Պուռնուի բլրաձեւ կատարներուն եւ որ քիչ վերջ կը կորսուէին իրենց կարգին, հորիզոններու յաջորդական խաղուպարին մէջ։ Նաւը միմակ էր ծովուն ու երկինքին հետ։ Մինչ Ջաւէն կը քաշուէր իր խցիկը անցեալի մը մելամաղձոտ խոհերով ու ապագայի դոյնզգոյն երազներով, այդ պահուն, ամայութիւն մը կը պատէր Սկիւտարի փոքր տան մէջ ուր տրտմագին իր մայրն ու քոյրը կը մնային։ Պատին վրայ Պետրոսի նկարը կարծես ճիգ մը փորձէր հրաշքի, լեզու ելլելու եւ քաջալերելու համար զանոնք։ Պետրոսի համար շատ շուտ անցան վեց օրերը երբ նաւը մուտք կը գործէր Մարսէյլի առաջ։ Քիչ վերջ Պետրոս ոտք կը դնէր Միջերկրականի նաւահանգիստին ցամաքին վրայ ուր քանի մը ժամ առաջ Խորէն եկած էր զինք դիմաւորելու։

Երկու վաղեմի ընկերները երբ տեսան զիրար, քանի մը վայրկեաններ առանց խօսելու սեղմուած մնացին իրարու. անքան յուզիչ էր նոր հորիզոնի տակ վերագտնել մէկզմէկ։ Մօտակայ սրճարան մը մտնելով, անոնք սկսան խօսակցիլ, նախ վերյիշելով իրենց դպրոցականի ու պատանեկութեան անմեղունակ եւ անվերադարձ պահերը իրենց բոլոր մանրամասնութիւններով, յետոյ Խորէն պատմելով իր անցուցած կեանքը Փարիզի մէջ։ Յաջորդ առաւօտ Պետրոս ու Խորէն Մարսիլիոյ կայարանէն կ՚առնէին Փարիզի ճեպընթացը ուր կը հասնէին երեկոյեան։ Անոնք ուղղուեցան ուսանողական թաղամասը՝ Սէն Միշէլ, ուր Խորէն կը բնակէր։ Իր պանդոկին մէջ վարձեց սենեակ մը նոր ժամանող իր ընկերոջ համար։ Քանի մը օր վերջ զայն գործի մտցուց իր աշխատած գործարանին մէջ։ Ջաւէն այժմ տարի մըն էր որ Փարիզ կը գտնուէր, բոլորովին ծանօթացած ամբողջ մայրաքաղաքին։ Բայց իր նախընտրած վայրը, իր կիրակնօրեայ պտոյտներուն համար, Լիւքսէմպուրկի պարտէզն էր։ Այդ օրերը ան առանձին կը մնար, Խորէն միասին անցընելով իր հոմանուհիին հետ, կիրակի առաւօտուն, Պետրոսի առաջին գործը ուղղուիլ էր դէպի բաղնիք։

Անկէ վերադարձին խնամով կը զգենուր իր կիրակիի հագուստը, փոքր դադարէ մը վերջ Սորպոնի սրճարանին հասարակաց սեղանին առջեւ, յետոյ կ՚ուղղուէր մեծ պարտէզը։

Պետրոս, մինչեւ այդ օրը, հիացած ու ըմբռնած Փարիզի բնական ու արուեստական գեղեցկութիւնները, կը զգար այլեւս որ մեծ պակաս մը կար իր կեանքին, իր երիտասարդի հոգւոյն մէջ։ Առանձնութիւն մը, միօրինակ եւ խոպան, կարծես կ՚ըմբոստացնէր զգայուն իր հոգին։ Երբ կը տեսնէր ուրիշ երիտասարդներ որ սէրը կ՚ապրէին, ճիշդ իր աչքերուն առջեւ, ինքզինքը դժբախտ մը կը զգար, ու սամոքսի մը կամ զոյգ մը աչքերու վայելքը իրեն կը թուէր շատ տկար բաւարարութիւն մը բաղդատմամբ անոր, որուն իր սիրտը կը տենչար անհամբեր։ Կը դառնանար, երբ կը դիտէր որ երիտասարդ կեանքի աւիշը առող համբոյրը, դեռ չէր երեւցած իր շրթներուն, իր պապակած շրթներուն, ոչ, կարելի չէ, երբե՛ք, ապրիլ առանց սիրոյ, կը խորհրդածէր, երբ շաբաթուան մը գործարանային տաժանելից աշխատութիւնէն վերջ, հանգիստի այդ օրին, իր անդրադարձ վիճակը ինքնին արտնեղութիւն կը պատճառէր իրեն բնական ու արժանի հաճոյքէն։

Պետրոս չէր ընտանեցած պարին։ Ան երբեք ոտք չէր դրած պարասրահ մը ներս։ Թէ ինչու բարեկամուհի մը գտնելու իր բաղձանքին մէջ ան կը բախէր որոշ դժուարութեան։ Իսպառ կիրակի մըն էր։ Այդ օր Պետրոս զօրաւոր նախզգացում մը ունեցաւ ու սիրոյ բախտը պիտի՞ ժպտէր իրեն։ Սովորականին պէս քայլերը ուղղեց ծերակոյտի պալատին պարտէզը ու անոր աւազանին առջեւ նստաւ, քիչ վերջ դեռատի կին մը, վայելչօրէն հագուած, եկաւ աթոռ մը գրաւեց ճիշդ իր քովը։ Ան իր ձեռքի պայուսակէն գիրք մը հանեց եւ սկսաւ զայն կարդալ։ Կախարդուած անոր շնորհէն, Պետրոս շեշտակի կը դիտէր անոր դէմքը։ Մանկամարդուհին զգալով որ ինք ուշադրութեան առարկայ կ՚ըլլայ երիտասարդին կողմէ, ինք ալ իր կարգին, գրքին իւրաքանչիւր թերթին ընթերցումէն վերջ, զայն թղթատելու պահուն, հայեացքը թեթեւօրէն կը սեւեռէր Պետրոսի վրայ։ Այս վերջինը, հակառակ անոր հետ յարաբերելու բուռն փափաքին, կը վարանէր յանկարծ քար անհամարձակութեամբ։ Կ՚ընդվզէր ան, երբ կը խորհէր որ սէրը, Փարիզի մայթերուն վրայ հասած աժանութեան վերջին աստիճանին, այնքան դժուարին կը դառնար հոն այդ պահուն, քանի որ զայն յայտնելու պատրաստ սիրտ մը չէր կրնար արտայայտուիլ՝ անգութ բերանին կողմէ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Հայկական մեռ դրօշները

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հին Հայաստանի «Արտաքսեանց» ու «Արշակունեաց» հարստութեանց օրով գործածուած ռազմական արծիւր ընդունուեցաւ նաեւ «Բագրատունեաց» հարստութեան օրով, որուն գործածած դրօշն ալ ծիրանագոյն էր։ Բագրատունի թագաւորներու, արծիւները, սակայն, թեւով մէկ էին, ու կանգուն դիրքով կը կանգնին, միշտ թեւերը լայնօրէն բացուած վիճակով։ Այս նշանները որոշապէս կ՚երեւին Անիի եկեղեցիներու ճակատին վրայ, զոր օրինակ՝ Սմբատ թագաւորին կառուցանել տուած կաթողիկէին ճակատը, 980 թուականին, ինչպէս նաեւ, Ապլղարիպին շինել տուած Սուրբ Փրկիչ եկեղեցիին գմբէթին մէջ, 1035 թուականին։

Բագրատունեանց դրօշներուն բունը փոխան նիզակի՝ ոսկի գունտի վրայ հաստատուած էր, ու դրօշները հորիզոնական ձեւէ աւելի դէպի վար կախուած ձեւ մը ունէին։

Կիլիկիոյ հայկական Ռուբինեան թագաւորութեան օրով, հայկական դրօշները դարձեալ ծիրանի էին։ Նոյնիսկ Ռուբինեան թագաւորները ծիրանի թանաքով կը ստորագրէին իրենց անունը։ (Տես «Սիսուան» — 388 ու 402)։

Ռուբինեան դրօշներուն նշանը՝ Կիլիկիոյ թագաւորութենէն առաջ խաչ մըն էր, կամ բերդի մը պատկերը։ Իսկ Կիլիկիոյ թագաւորութեան շրջանին հայկական դրօշին նշանը եղաւ Առիւծը փոխանակ Արտաշէսի, Արշակունի ու Բագրատունի թագաւորներուն գործած արծիւին։

Ռուբինեան առիւծը թագապսակ էր ու կը բռնէր խաչագլուխ գաւազան մը։

Հայկական եկեղեցական դրօշները։

Գրիգոր Գ. Պալին ժամանակէն Արեւմուտքի մէջ եւս եկեղեցակա. դրօշներ գոյութիւն ունէին։

Վահան Մամիկոնեանին բանակին մէջ կը յիշատակուին հայ կրօնաւորներուն կրած խաչադրօշ մասնաւոր դրօշները։

Հայոց կաթողիկոսին դրօշը կարմիր էր, ճիշդ թագաւորին դրօշին նման, ու դրօշին նշանն էր խաչը։ Այս կը փաստուի Վարդան պատմիչին աւանդութենէն։ Երբ Թ. դարուն Ցիսէ ոստիկանը Հայաստան եկաւ, Հայոց Զաքարիա կաթողիկոսը անոր ընդառաջ գնաց ու Արարատիկան ըզայն արտօնեց «դրօշս բառնալ՝ ի վերայ Խաչի վերայ նորա եւ մտանել առաջի նորա միշտ»։

Կիլիկեան շրջանին, կաթողիկոսէն վերջ նախապատուութիւնը կը վայելէր Սիւնեաց արքեպիսկոպոսը։ Ստեփաննոս Օրբելեան կը պատմէ թէ Ժ. դարուն Ագուանից Եովաչէն թագաւորը՝ Սիւնեաց Առաջնորդ Անանիա արքեպիսկոպոսին նուիրեց իր թագաւորական դրօշը, որ կարմիր էր, ու գունտի վրայ անցած էր։ Անկէ կը հասկցուի որ Սիւնեաց արքեպիսկոպոսները եւս, կաթողիկոսներու նման կարմիր դրօշներ կրնային գործածել, ու խաչը փոխանակ դրօշին վրայ քանդակելու՝ աւելի բունին վրայ ոսկեգունդին վրայ քանդակելու սովորութիւնը առած էին։ Սիւնեաց արքեպիսկոպոսները կաթողիկոսներու նման, ոսկեթել գահի վրայ կը բազմէին ու հայրապետական փիլոն կը գործածէին։ Իրենց տրուած տիտղոսն էր «Աստուածապատիւ եօթնոր Տէր»։

Պատմութիւնը կ՚աւանդէ որ երբ Անանիա կաթողիկոսը նուաճեց Սիւնեաց պարտամբ Աթոռը, իրմէ վերջ դահակալող Սարգիս կաթողիկոսը՝ Սիւնեաց գահին վրայ եպիսկոպոս ձեռնադրեց Յովհաննէս անուն կրօնաւորը, որուն վերստին շնորհեց «զոսկեցուցն վասն», կ՚ըսէ Ստեփաննոս Օրբելեան։ (Տես 222)։

Կաթողիկոսին ու Սիւնեաց արքեպիսկոպոսին դրօշներէն զատ, կային նաեւ եկեղեցական դանազան դրօշներ, որոնք ընդհանրապէս բազմագոյն էին, ու ասեղնագործուած էին կամ ծածկուած էին զանազան ազնիւ քարերով ու սրբազան պատկերներով։

Եկեղեցական դրօշները ընդհանրապէս կը գործածուէին յուղարկաւորութեանց պահուն։ Իսկ Հայրապետական ծիրանին մեծ դրօշը, իր գունդին վրայ դրուած ահագին ոսկի խաչով մը կը տարուէր վեհափառ ու Սրբազնակատար Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին առջեւէն, որ Հայ թագաւորէն աւելի գերագոյն մեծ հանգամանք մը ունէր հայ ազգին մէջ։

Օտար թագաւորները անգամ, կաթողիկոսը աւելի կը յարգէին քան հայ թագաւորը։ Հայոց թագաւորը իրաւունք չունէր կաթողիկոսին ներկայութեան բազմիլ՝ առանց կաթողիկոսական մասնաւոր հրամանին։ Հայ թագաւորը իրաւունք չունէր կաթողիկոսին ներկայութեան ընդունուիլ, առանց նախապէս ունկնդրութիւն խնդրելու կաթողիկոսէն։ Իսկ ամենայն հայոց կաթողիկոսը ամէն անգամ որ փափաքէր, կրնար առանց մասնաւոր արտօնութեան մուտք գործել Հայոց թագաւորին պալատը, որ տակն ու վրայ կ՚ըլլար երբ կաթողիկոսը յանկարծ որոշէր պալատ այցելելու։ Կաթողիկոսը առանց թագաւորական հրաման ընդունելու, թէ պալատ կ՚այցելէր, եւ թէ անմիջապէս թագաւորին առջեւ ելլելով՝ առանց արտօնութեան՝ ուղղակի կը բազմէր իր հայրապետական գահին վրայ, որ սովորաբար պալատներու մէջ ալ կը գտնուէր։

Բիւզանդիոնի կայսրեր, Արաբ Խալիֆաներ, Պարսից շահեր ու գրեթէ բոլոր օտար թագաւորներ ու իշխանները՝ աւելի կարեւորութիւն ու յարգանք կուտային Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, քան Հայոց թագաւորին։

Կաթողիկոսական ու թագաւորական դրօշնե—

Գիշեր մը Սիփանայ լերան կատարին վրայ

«Սանդինալ Նպթակիլինեհենեն մին եր Թեպին գրկած է հեռեւեալ նկարագիր Թղթակցութիւնը Սիփանայ լերան կատարը վերելքի մը առթիւ, հետեւեալ խորագիրներով․— Աշխարհի մէջ ամենագեղեցիկ են այս լերան հրաշալիքները, գագաթէն կը գծագրուի դիւթիչ համայնապատկեր մը Վանայ լիճէն մինչեւ Եփրատ գետը:

Մենք, Ատիլճէվազ Հալքէվիին մարզիկներս, 30 Օգոստոս 947ին յաղթանակի տօնին համդիսութենէն յետոյ խմբովին Սիփանայ լեռը բարձրացանք: Ատիլճէվազէ սկսեալ 15 քիլոմեդր հեռաւորութիւն մը կտրեցինք անասունով: Լերան կատարը մագլցիլ սկսանք, սարալանջէն սկսեալ իւրաքանչիւր կէս ժամը անգամ մը 10 վայրկեանի դադար տալով: Մայրամուտին, 4200 մեթր բարձրութեան վրայ հասանք, ուր մեծ ջրակոյտի մըր համբաւաւոր է Գըրգլար լիճը անունով:

Ճաշելէ եւ թէյ խմելէ յետոյ, փաթթուեցանք մեր պաթանիյէներուն եւ վերմակներուն մէջ: Օդի ճնշումին պատճառով բոլոր ընկերները անհանգստացած էին եւ կը սառսուէին գլխացաւէ: Երբ հանգստանալու կը պատրաստուէինք, հեռուն, աւ աւելի բարձր լանջէն մը արջ մը երեւաց, ու մեր ուղղութեամբ քար մը նետելով աներեւութացաւ: Ցուրտէն կը սարսռայինք հակառակ անոր որ պաշտպանուած էինք քաղաքներով, բուրդէ դուլպաներով եւ ձեռնոցներով:

Թէեւ ջանացինք կանուխ քնանալ որպէսզի լուսաբացէն առաջ կարենանք բարձրանալ բուն բարձունքը, բայց կարգ մը ընկերներ միայն մէկ երկու ժամ կրցան քնանալ: Գիշերուան ժամը 4ին ճամբայ ելլելով, դարձեալ խմբովին մերթ սառուցապատ լիճերուն վրայէն, մերթ ձիւնածածկ տափաստաններէ անցնելով մագլցեցանք բուն բարձունքը, որ շատ ցից է:

Լիալուսնի ներքեւ մշուած ժամուան մը պայքարէ յետոյ հասանք բուն բարձունքը: Բայց Սիփանի լերան վրա միակ կատար մը չի կայ:

Գլխաւոր բարձունքին շրջանը մէկ ժամէն անդամ կարելի չէ ըլլալ: Եւ այս գլխաւոր բարձունքին վրայ անհամար կատարիկներ գոյութիւն ունին: Կատարին ամէն կողմը ծածկուած է սառնապատ անհամար լիճերով եւ ձիւներով: Թերեւս աշխարհի ոչ մէկ լերան վրայ գոյութիւն ունին Սիփանայ լերան մասնայատկութիւնները: Նախ անգամ մը որ բարձրանաք այս լերան կատարը, արեւելքի գրեթէ ամբողջ տարածութիւնը կրնաք տեսնել:

Գիշերանց այս լեռը բարձրանալու տաղտուկը յանձն առնելու պատճառն է տեսնել արեւածագը: Ականատես դարձանք արշալոյսի մը, որու նմանը երբեք տեսած ըլլայինք այլուր:

Քիչ յետոյ արեւը սակաւ ծագիլ սկսաւ լիալուսնի նման: Երեք վայրկեան անցաւ ծագելուն եւ հորիզոնէն ձերբազատուելուն միջեւ: Այս երեք վայրկեանէն յետոյ մեր աչքերը չկացնել սկսան արեւուն շողերը:

Երբ ակնարկ մը նետեցինք շուրջ բոլորը, Վանայ լիճը փռուած էր մեր առջեւ, քարտէսին մէջ երեւցածին մեծցուած ձեւին տակ: Արարատ լեռը ամբողջ վեհափառութեամբ կը բարձրանար մեր առջեւ, մինչ կը գծագրուէին Բալան Տէօքէն, Թէնտիւրէքլէր, Քէօսէ լեռը, Նէմրութ, Քեարճըգան լեռնաշղթան եւ Իրանի տափաստաններն ու Վան, Էրճիշ, Բաթնոս, Ախլաթ, Էրչէք, Նազիք եւ Արին լիճերը: Մեր յիշատակները գրի առնելով այն տամարին վրայ, որ զետեղուած է պէթոնէ պահպանակի մը մէջ, երկու սարի առաջ բարձունքին վրայ կառուցուած Էրճիշի Թնդամ օթաձիգ գունդէն կարգ մը սպաներու նախաձեռնութեամբ եւ մեր շուրջ բոլորը դիտելով վերադարձանք Գըրգլար լիճը: Այս վերադարձին ընթացքին, բնութեան այս հրաշալիքը բոլորմամբ յուզման մատնեց:

Մեր ոտքերուն տակէն կարկաչելով կը հոսէին ջուրեր, առանց գիտնալու որ ուրկէ կը բխին եւ ուր կ'երթան ու կը գծագրուէին խարակներու փոխակերպուած սառնակոյտեր:

Հեռուէն հեռու Եփրատը անգամ կ'ընդնշմարուէր նուրբ երիզի մը նման:

Գըրգլար լիճը վերադարձանք, լռովին ըմբոշխնելով այս յանկուցիչ տեսարանները: Դարձով ճաշելէ եւ թէյ խմելէ յետոյ մեր 13 հոգինոց արշաւախումբը 2 ժամ յետոյ հասած էր լերան ստորոտը, ձերբազատուած օդային ճնշումէ, ուրկէ վերադարձանք Ատիլճէվազ:

Այս քանի մը տողերը անբաւական են պարզելու Սիփանայ լերան բոլոր մասնայատկութիւնները:

Այս լերան մասին հետազօտողի քանի մը հարիւր էջնոց երկասիրութիւն մը պէտք է գրի առնել:

րուն դրօշակիրները բարձրաստիճան իշխաններ կ'ըլլային միշտ: Բայց իշխանական դրօշները կը տարուէին պարզ զինուորներու կողմէ:

Հայկական դրօշներու փոքր մէկ պատմութիւնը բացատրելէ վերջ, աւելցնենք նաեւ որ հին Հայաստան իր մեծ անցեալով կրնայ միշտ պարծենալ իբր փառայեղ ու իբր անպարտական փառաւոր աշխարհ մը, որ իր անկախութեան շրջանին, իր քաղաքակրթութեամբ չէր տարբերէր հելլէնական ու հռոմէական պետութիւններէն, ոչ ալ այլ քաղաքակիրթ ճանչցուած մեծ ու փոքր զանազան ազգերէն:

Նիկոսիա (Կիպրոս)

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-ը իր promotion d'honneurի առաջին մրցումը կատարեց St. Loupի դէմ խուռներամ բազմութեան մը ներկայութեան: Մեր տղաքը դաշտ ներկայացան 10 մարզիկով: Կը յուսանք որ Ֆութպոլի յանձնախումբը, լաւ մը քննելէ վերջ բացակայ տասնմէկերորդին պատճառները, պէտք եղած կտրուկ միջոցները ձեռք պիտի առնէ, որովհետեւ առաջին անգամն է որ կը պատահի այս տեսակ դէպք մը մեր մարզիկներուն մէջ:

Խաղին սկիզբէն իսկ Ֆրանսացիները ուզեցին օգուտ քաղել Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-ի պակասէն եւ արագ յարձակողականներով ապահովել յաղթութիւնը, բնաւ չէին սպասեր որ մեր 10 մարզիկները ուխտած էին մինչեւ վերջին վայրկեանը, իրենց բոլոր ճիգը թափել, բարձր պահելու համար Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-ի չորս ադամանդեայ տառերը, եւ պատահեցաւ «անկարելին», 20 վայրկեանի խաղարկութենէ մը վերջ մերոնք նշանակեցին առաջին կէտը հանդիսականներու բուռն ծափահարութեանց տակ: Քիչ մնաց որ երկրորդ եւ երրորդ նշանակէտներ եւս չահէինք, եթէ Պ․ Եւրովանեան կարենար նշանակէտի վերածել այն բացառիկ առիթները որ ներկայացան իրեն:

Ֆրանսացիք չափէն աւելի զարմացած մեր տղոց ցոյց տուած կամքին առջեւ ամէն միջոց փորձեցին հաւասարելու, բայց չկրցան, որովհետեւ Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-ի անմահ բերդապահը, Պ․ Ժիրայր Ռազըճեան երկար բացակայութենէ մը վերջ, կրկին սանձնած էր իր դժուարին պաշտօնը եւ իր բացառիկ ճարպկութեամբ եւ աշխուժութեամբ, վազքի նետուածքներով, կազմէր բերդը: Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1ի դէմ 0ով, Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-ի յաղթանակով:

Երկրորդ կիսախաղին St. Loup այլեւս յուսահատած էր, ի բաց առեալ դատաւորէն որ սկսաւ անտեսել Ֆրանսացի մարզիկներուն hors jeuի դրութեամբ խաղալը: Հանդիսատեսները բարեբախտաբար պաղարիւն էին, բայց հետզհետէ կը տեսնուէր որ դատաւորը գողնալ կ'ուզէր Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-ի տարած փայլուն յաղթանակը: St. Loupցիք օգտուելով դատաւորին բացայայտ կողմնակցութենէն hors jeuի դրութեան մէջ, շահեցան երկու նշանակէտ: Պահ մը ժողովուրդը դաշտ խուժեց, բայց այս անգամ հսկիչ ոստիկանները եւ Ֆրանսացի վարիչները իրենք ալ զարմացած՝ երբ տեսան որ Ֆրանսացիք էին դաշտ խուժողները, միջադէպ ստեղծելու համար: Դատաւորը շրջապատուած ոստիկաններէն սուլեց խաղին վերջաւորութիւնը որ 5 վայրկեանի յապաղում մըն ալ ունեցած էր օրինական ժամանակամիջոցէն: Անիրաւին ժամացոյցն ալ կեցած էր կ'երեւի տիրոջ օրինակին հետեւելով:

Կեցցէք Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-ի անվհատ մարզիկներ, անգամ մը եւս ցոյց տուիք ձեր անխորտակելի կամքը: Ներկայ հանդիսականները թէեւ մեկնեցան սիրտերնին կոտրած, դատաւորին անիրաւութիւններէն, բայց լաւ գիտէին որ օրուան պատւոյ յաղթականներ դուք էիք, շարունակեցէք այսպէս եւ մօտ առնէն յաղթութեան դափնիները պիտի պսակեն ձեր թափած ջանքերը:

Ց․ Գ․— Ամէն չորեքշաբթի կը շարունակուի Ֆութպոլի փորձերը Հ․ Մ․ Ը․ Մ․-ի Atlantic մարզադաշտին վրայ, պէտք է բոլոր տղաքը ներկայ ըլլան նամանաւանդ առաջին խումբին մարզիկները օգուտ քաղելու համար մեր մարզիչ Պ․ Պաքըճեանի տուած դասերէն: — Վահան Շամլեան

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Կլասքօ Վիացցի՝ Ցովսէփ Աշրաֆեան, հայ գրող մը, որ սկսած է պատկերախաղի արուեստին ամէնէն ուշագրաւ տեսարաններէն մէկը հանդիսանալ Իտալիոյ եւ Եւրոպայի մէջ: Ան հրատարակած է իտալերէն լեզուով երկու հատորներ, որոնցմէ մէկը նշանաւոր բեմավար Ռընէ Քէլլէծերը, իրենց մասնայատուկ գեղեցկութիւններով, առատահոս կերպով մը կը բացայայտէ լեզուով մը, որ իր մայրենի լեզուն չէ, բայց կը հպատակեցնէ իր կամքին եւ մտածումներուն անօրակելի ճարտարութեամբ եւ ինքնավստահութեամբ: Երկրորդ հատորը, իտալացի պատանիի մը աշխատակցութեամբ նուիրուած է պատկերախաղի յատուկ բեմական արուեստին:

Աշրաֆեան (Վիացցի) տէր է մեծ ձեռնհասութեան, գիտական լուրջ պատրաստութեամբ եւ իրազեկ է գրական դէմքերու եւ երկերու: Աշրաֆեան ժամանակ մը առաջ փորձած էր հայ նշանաւոր հեղինակները ծանօթացնել Արեւմուտքին:

Հայոց լեզուի մեթոդիկա

ԽՄԲ․— Երբեմն մեր ուղղագրութեամբ, սակայն իրենց լեզուով պիտի արտատպենք այս կարգի յօդուածներ, գաղափար մը տալու համար լեզուական «յառաջդիմութեան» մասին։—

Հայկական ՍՍՌ պետական հրատարակչութեամբ լոյս տեսաւ պրոֆ․ Ա․ Ղարիբեանի «Հայոց լեզուի մեթոդիկա» ստուարածաւալ աշխատութիւնը: Իր այդ աշխատութիւնը հեղինակը բաժանել է երկու մասի: Առաջին մասում նա քննում է Հայոց լեզուի ուսուցման հարցերը տարրական դպրոցում, իսկ երկրորդում՝ Հայոց լեզուի եւ գրական ընթերցանութեան խնդիրները միջնակարգ դպրոցում: Գրքի վերջում տրուած են մի շարք աղիւսակներ:

Պրոֆ․ Ա․ Ղարիբեանը, ինչպէս սովետական շատ մեթոդիստներ, իր գիրքը սկսում է գրաճանաչութեան մեթոդիկայից, բայց այն տարբերութեամբ, որ պասսիւ ձեւով չի շարադրում իր աշխատանքի բովանդակութիւնը, այլ սուր քննադատութեան ենթարկելով գրաճանաչութեան հին մեթոդները եւ գիտականօրէն բացայայտելով նրանց առաւելութիւններն ու թերութիւնները՝ որպէս ճիշդ եւ առողջ մեթոդ առաջարկում է վերլուծական — համադրական հնչիւնային մեթոդը, որը կոչւում է գրաճանաչութեան ուսուցման սովետական մեթոդ: Այդ մեթոդի «հիմնական սկզբունքն այն է, ասում է նա, որ կարդալու համար անհրաժեշտ է գիտակցել, թէ բառը բաղկացած է հնչիւններից (էջ 35), իմանալ թէ ամէն մի բառի մէջ հնչիւնների ինչպիսի դասաւորութիւն կայ, կամ վանկերի ինչպիսի յաջորդականութիւն կայ: Դրանից յետոյ, երբ սովորողը ճանաչի հնչիւնի պատկերը՝ գիրը, ապա նա կը կարողանայ կարդալ: Բառի վանկային եւ հնչիւնական բաղադրիչների վերլուծութիւնն անհրաժեշտ է նաեւ բառը գրելու համար, քանի որ գրելու պրոցեսը նախ անալիտիկ-սինթետիկ պրոցես է: Կարդալու համար անհրաժեշտ է 2 բան՝ մէկը գրերը, հնչիւնների նշանները ճանաչելը, ապա հնչիւնների խումբը միացած ըմբռնելով իբրեւ բառ-վերծանելը, կապելով անմիջական իմաստի հետ» (էջ 35—36): Գրաճանաչութեան այդ մեթոդը պահանջում է երեք տիպի յաջորդական աշխատանք՝ նախապատրաստութիւն, գրաճանաչութեան ուսուցում, կարդալու տեխնիկայի մշակում: Հեղինակը մանրամասն խօսում է այդ երեք տիպի աշխատանքի մասին: Թէ նախաայբենական շրջանում ինչպէս պէտք է կատարել նախապատրաստութիւնը, ինչպէս անցնել առաջին գրերը սովորեցնելուն ու առաջին բառերը կարդալուն եւ յիշում է գրաճանաչութեան ուսուցման ամբողջ ընթացքն ու բովանդակութիւնը:

Գրաճանաչութեան ուսուցումը կարդալու ուսուցման սկզբնական շրջանն է․ գրաճանաչութեան ուսուցման հետ ուսուցիչը հոգ պէտք է տանի նաեւ կարդալու տեխնիկայի մշակման մասին, իսկ այդ նշանակում է, որ 4րդ դասարանը աւարտած իւրաքանչիւր աշակերտ պէտք է կարողանայ ճըշգրիտ եւ սահուն կարդալ, հասկանալով կարդալ, արտայայտիչ կարդալ եւ գեղարուեստօրէն կարդալ: Այս հինգ յատկանիշները սերտօրէն միահիւսուած են, միմիանց եւ մէկը պայմանաւորուած է միւսով:

Պրոֆ․ Ա․ Ղարիբեանը այդ հանգամանքը նկատի ունենալով, իր այս գրքում ցոյց է տալիս թէ ինչպէս պէտք է վարուի ուսուցիչը, որ կարողանայ իր աշակերտին այնպէս սովորեցնել, որ նա տիրապետէ կարդալու տեխնիկայի բոլոր կողմերին: Հող պարզաբանում է կարդալու ուսուցման հոգեբանախօսական հիմունքները, նշում այն հնարաւոր սխալները, որոնք կարող են տեղի ունենալ ուսուցման ընթացքում կամ ոչ ճիշդ մեթոդներով դասաւանդելու դէպքում եւ դրանով իսկ ուրուագծում է ուսուցչի աշխատանքի ուղիներն ու մեթոդները:

Պրոֆ․ Ա․ Ղարիբեանը իր գրքում յատուկ ջանասիրութեամբ հիմնաւորում է քերականութեան ուսուցման անհրաժեշտութիւնը եւ ապա շարադրում քերականութեան ուսուցման մեթոդիկան, բոլոր դէպքերում էլ ընդգծելով լեզուական երեւոյթների բովանդակութիւնը: «Լեզուական բոլոր ձեւերը բովանդակութիւն են արտայայտում,— ասում է նա: Եւ ընդհակառակը, գիտակցուած փորձականութիւնը արտայայտւում է լեզուական ձեւերով, հետեւաբար լեզուի ձեւերն ուսումնասիրելով, ամէնից առաջ պէտք է ըմբռնել նրանց արտայայտած բովանդակութիւնը եւ դրանից ելնելով յիշել ձեւերը» (էջ 82), հեղինակը նշում է քերականութեան ուսուցման հիմնական նախապայմանները, որոնցից կարելի է թուել հետեւեալները, քերականութեան ուսուցումը պէտք է սկսել նախադասութիւնից, որի միջոցով պէտք է սովորեցնել քերականութեան բոլոր հիմնական ըմբռնումները, քերականութեան իւրաքանչիւր իրողութիւն բացատրելուց յետոյ պէտք է համապատասխան վարժութիւն տալ՝ իւրացուած ըմբռնումը ամրացնելու եւ իւրացման չափը ստուգելու համար, քերականութեան ուսուցման կարեւոր նախապայմաններն են նաեւ նիւթի ընտրութիւնը եւ դասագրքի օգտագործումը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. ԹԻՒԸ (Օգոստոս)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ :

Վաճառատեղի — H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններէն՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Գարասմեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակներէ՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Սուճկուբլուցի Սուլթանա կը փնտռէ Ֆրանսաբնակ իր հայրը, Սումկուբլու, Շէմէնլէրէ, Օսէպի զաւակ Հայրապետը, որուն եղբայրներն են Յարութիւն, Կարապետ : Սուլթանա կը բնակի Ճէվիզլիք Չըքմազ սօքօք 28, Kadekeuy, Istamboul :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ :

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին Ծաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները : Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը : Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ զուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ : Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ :

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ :

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար :

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière :

«ԲԱԶՄԱՎԷՊ»Ի ՅՈԲԵԼԻՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Բազմավէպի Յոբելինական շքեղ հանդէսները, որոնք Օգոստոսի վերջերը պիտի կատարուէին Վենետիկի մէջ, յետաձգուած են Հոկտեմբերի 18 եւ 19 թուականներուն, ժամանակ եւ դիւրութիւն տալու համար մասնակցիլ փափաքողներուն եւ թերթերու ներկայացուցիչներուն՝ անցագիրներու դժուարութեանց պատճառաւ :

Կը հրաւիրենք Մայր Հայրենիքը եւ գաղութներու Գաղթաշխարհը բերելու իրենց բարոյական եւ նիւթական գործօն մասնակցութիւնը :

Ո՛ եւ իցէ հեռագիր, նամակ եւայլն, ղրկել ուղղակի խմբագրութեանս՝ Rédaction de la Revue **«Pazmaveb», St. Lazare,** VENISE **(Italie).**

Լոյս տեսաւ «ԳԵՂՈՒՆԻ»ն, շքեղ հրատարակութիւն Բազմավէպի հարիւրամեակին առթիւ, ընտիր թուղթի վրայ եւ բազմաթիւ գունատիպ քլիշէներով :

Փութալ ապահովել օրինակ մը : Գինն է Ամերիկայի համար՝ 12 տոլար, Բրիտանական կայսրութեան և Եգիպտոսի համար՝ 3 օսկի, Ֆրանսայի համար՝ 2500 Ֆր., Սուրիոյ եւ Լիբանանի համար՝ 25 թուղթ :

ՃԱՇԱՐԱՆ ՏԱՄԱՍ. ՄԱՐՍԷՅԼ

Անոնք որ Մարսէյլ պտոյտի գալ կ'ուզեն կ'արժէ որ այցելեն

ՍՈՒՐԷՆ ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

4 Traverse du Mont de Piété, Marseille
(Angle Rue d'Aix No. 1)

Ուր պիտի գտնեն ամէն ճաշակ գոհացնող Արեւելեան եւ ֆրանսական համեղ կերակուրներ, Միջերկրականի թարմ ձուկերը անպակաս են մեր մօտ : Անթերի սպասարկութիւն եւ մաքրութիւն :

եւ դիւրամատչելի գին :

Մաքուր եւ օդասուն սենեակներ կրնամ ապահովել եթէ կանուխէն հեռագրուի :

Tél. Colbert 41-92:

Ի պատիւ Ընկ. Անդրանիկ Ծառուկեանի

ԽՄԲԱԳԻՐ «ՆԱՅԻՐԻ»Ի ԳՐԱԿ. ԱՄՍԱԳՐԻՆ

Գինեձօն մը կազմակերպուած է Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ կեդր. վարչութեան կողմէ :

Այսօր շաբաթ, ժամը 4ին, 7 rue Phalsbourg

ԿԸ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ ԳՐԱՍԷՐ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ — Հ. Յ. Դ. Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 4 շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն մինչեւ լոյս, Ռէփիւպլիքէններու սրահին մէջ 16 rue J. B. David : Նախաձեռնութեամբ «Անտօք» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդին, Կապոյտ Խաչի սանուհիներու :

Կը խօսի՝ ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Երգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ տոհմիկ տարազներով հայ գեղջկական պարեր, սանուհիներու կողմէ : Կէս գիշերէն վերջ եւրոպական պար մասնակցութեամբ Carlo Alfieri նուագախումբին :

Ճոխ պիւֆէ, առատ կերուխում : Մուտքը ազատ է :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 57րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, Ֆ. Կ. Խաչի, սանուհիներուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ : Կը նախագահէ ընկեր ՋԻՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին : Մուտքը ազատ է :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Étienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécille»ի մէջ : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն :

ԸՆԿԵՐԱ - ՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Վալանսի մասնաճիւղին կողմէ, տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Ա. Ա. Հայրենեան սրահին մէջ : Ներկայ պիտի ըլլայ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը ընկեր ՎԱՀԷ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԸ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը հրաւիրենք մեր բոլոր երէց ընկերները, խաչուհիներ, սանուհիներ եւ բարեկամներ ու համակիրներ :

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ .

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէս իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 Հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Bretant Marseillais»ի սրահներուն մէջ :

Կը խնդրուի չխաչաձեւել : Մանրամասնութիւնները յայտագրով :

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տոքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի :

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes ,E սրահը :

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), Հեռաձայն Gré. 30 95 :

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer. Mlle Palouyanի :

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ. — Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիչէէն :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ԽՐԻՄԵԱՆ դպրոցը կը վերաբացուի այս հինգշաբթի Ծնողքներէն կը խնդրուի առաջնորդել մանուկները : Իսկ արձանագրութեան համար դիմեն կիրակի օրերը կէս օրէ վերջ ժամը 2—6 վարչութեանս, դպրոցի սրահին մէջ : Հին թէ նոր աշակերտներու արձանագրութիւնը պարտաւորիչ է : Հոկտեմբերէն վերջ նոր աշակերտ չընդունուիր :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՇԱՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, ընկեր Կիւլեանի բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն :

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ Կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ. :
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ Կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ. :
ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր :
ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր :

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԼԱ ՍԻՈԹԱ. — Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը երեկոյեան 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը :

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր ընկերուհիները, Հոկտեմբեր 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, ժամը 8ին : Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութենէն ընկեր Վահէ Մանուկեան : Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատետրերով :

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի : D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9) :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 Հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ : Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին :

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

T. S. F.

Զինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն :Իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք :

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ ,կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել :

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքոփներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ :

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 աթոռ եւ 2 կնոջ յատուկ : Լավապօ, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէշուառ, դարակներ եւայլն :

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Յ. Տ. Յ.ի :

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմապիսի աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Dameane - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 786

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամ. 300 ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63

Dimanche 5 Octobre 1947 Կիրակի 5 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5154 Նոր շրջանի թիւ 763 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՍՏՈՅԳ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Միացեալ Ազգերու երկրորդ տարեկան համագումարը որ սկսաւ Սեպտեմբեր 16էն Նիւ Եորքի մէջ, կը շարունակէ իր աշխատանքները՝ անխորժ — չըսելու համար, վտանգաւոր — մթնոլորտի մը մէջ։

Անընդհատ վիճաբանութիւն եւ հակոտնեայ տեսակէտներ խնդիրներու Ապահովութ. Խորհուրդին մէջ, ամբողջ տարի մը։

Ամէնէն լաւատես դիտողն ալ հետզհետէ կը համոզուի որ մէկ կողմէն միջազգային հիմնարկութեան հեղինակութիւնը կը նուազի աստիճանաբար, իսկ միւս կողմէն Ամերիկայի եւ Խորհ. Միութեան յարաբերութիւնները կը լարուին վտանգաւոր համեմատութեամբ։

Կարգ մը պաշտօնական շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Ապահովութեան Խորհուրդը որ, կարելի է ըսել, փոխանորդաբար կը վարէ հինգ գլխաւոր պետութեանց արտաքին քաղաքականութիւնը միջազգային ասպարէզին վրայ, յուսահատօրէն ձախողած է իր առաքելութեան մէջ գոնէ մինչեւ այսօր։

Ո՛չ մէկ կենսական հարց լուծուած է դեռ։

Տրուած են միայն կարկտան որոշումներ՝ երկար ու ապարդիւն վիճաբանութիւններէ ետք։

Օրուան այս ժամուն տակաւին յայտնի չէ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը որ առտիճան ձեռնահաս է խաղաղութիւնը ապահովելու իր բարոյական հեղինակութեամբ կամ նիւթական միջոցներով, եւ որ աստիճան գերծ՝ իր նախորդին, Ազգերու Դաշնակցութեան, թերութիւններէն որոնք ինչպէս ծանօթ է, պատճառ եղան Ժընեւի հիմնարկութեան հաշուեյարդարին։

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը լուրջ տագնապի մը մատնուած է ներկայիս։

Գլխաւոր պատճառը՝ երկու վիթխարի կայսրութեանց — ամերիկեան եւ ռուսական — հակամարտ քաղաքականութիւնը բազմաթիւ կնճռոտ հարցերու մէջ։

Համրեցէք շարքը այն վէճերուն որոնց լուծումէն կախուած է աշխարհի խաղաղութիւնը — Ծայրագոյն Արեւելք (Քորէա եւ Ճափոն), Չինաստան, Իրանի քարիւղները, Տարտանէլ եւ Կարս-Արտահան, Յունաստան եւ Պալքանները, Թրիեսթէ եւ վերաքննութիւն իտալական դաշնագրի, Գերմանիա եւ Աւստրիա, Հնդկաստան, Ինտոնեզիա եւ Սփիւռքեան, Մարշըլի ծրագիր, հիւլէական ուժի հակակշիռ, վեթոյի իրաւունք եւ ուրիշներ։

Պատկերը ամբողջացնելու համար, աւելցուցէք նաեւ տեսական հարցերու մէջ երկու պետութեանց միջեւ գոյութիւն ունեցող հիմնական տարակարծութիւնները։

Խորհրդային Միութիւնը կ'աշխատի չէզոքացնել ամերիկեան դրամատիրութեան ազդեցութիւնը այն սահմաններէն ներս ուր ինք տնտեսական շահեր կը հետապնդէ, իսկ Ամերիկա հազար ձեւ կը փնտռէ կասեցնելու համար համայնավարութեան ծաւալումը Եւրոպայի մէջ կամ աւելի հեռուները։

Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը եղած է, հետեւաբար, տեսակ մը կրկէս ուր երկու հզօր աշխարհակալութիւնները փորձեր կ'ընեն իրարու հետ «չափուելու»։

Այս մռայլ ու վտանգաւոր կացութեան մէջ որոշ չափով հաշտարարի դեր կը կատարեն Անգլիան ու Ֆրանսան, իսկ մնացեալ պետութիւնները հազիւ թէ ի վիճակի են սեփական քաղաքականութիւն ու տեսակէտ ունենալու։

Միջազգային հիմնարկութիւնը բաժնուած է, ուրեմն, երկու ճակատի — արեւմտեան եւ արեւելեան։

Բաժանում մը որ խիստ մտահոգիչ է։

Ու վայրերան լրագրողներ եւ պատասխանատու անձնաւորութիւններ, Եւրոպայէն մինչեւ Ամերիկա, կը նախատեսեն Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան լուծումը եւ անմիջապէս արիւնահեղութիւն մը յառաջիկայ մէկ, երկու տարուան ընթացքին։

Մենք, աւելի լաւատես, կը հաւատանք տակաւին որ օրուան մեծերը պիտի որդեգրեն խոհեմ ու իմաստուն քաղաքականութիւն մը՝ խուսափելու համար երրորդ պատերազմէ մը որուն աւերն ու արիւնը կրնան հասնիլ մինչեւ մեր հայրենիքին սահմանները։ Ժ.

Լ. Նազարեանի յուղարկաւորութիւնը

Ողբացեալ Լիպարիտ Նազարեանցի յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Սեպտեմբեր 24ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, նախագահութեամբ առաջնորդ Սամբրէ աբ.ի։ Ներկայ էր մեծ բազմութիւն մը։ Դագաղը ծածկուած էր եռագոյնով։ Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դ. Բիւրօն, Եգիպտոսի Կեդր. Կոմիտէն, Գահիրէի Կոմիտէն, «Յուսաբեր»ի խմբագրութիւնը, Համազգայինը, Կ. Խաչը, Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւնը, «Նաւասարդ» Ակումբը եւ անհատ բարեկամներ։ Դամբանականներ խօսեցան առաջնորդը, վեր առնելով մեր վաստակաւոր ընկերոջ ծառայութիւնները, ընկեր Բժ. Ե. Խաթանասեան, յանուն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, ընկեր Գ. Իփէկեան, ընկեր Վ. Նաւասարդեան, ընկեր Գարապաճեան (Երիտ. Միութիւն)։ Բանաստեղծութիւն մը կարդաց Արաքսի Երկաթ։

Հրեաները կ'ընդունին Պաղեստինը բաժնելու ծրագիրը

Միացեալ Ազգերու Պաղեստինի յանձնախումբին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ հրէական գործակալութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց որ իր կազմակերպութիւնը կ'ընդունի Պաղեստինը երկու մասերու բաժնելու առաջարկը, բայց դիտել տուաւ որ Հրեաները չեն հրաժարած ամբողջ երկիրը պահանջելու իրենց հիմնական բազդէն։ Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց գլխաւոր մասերը.

—«Ինչ որոշում ալ տրուի Պաղեստինի մասին անհրաժեշտ է որ միջոցներ ձեռք առնուին այդ որոշումը պարտադրելու համար. Պաղեստինի Հրեաները պատրաստ են ինքնապաշտպանութեան՝ անմիջապէս որ անկախութիւն ստանան եւ կ'ընդունին գործակցիլ Միացեալ Ազգերուն՝ վէճը կարգադրելու համար։ Մեծ զոհողութիւն մըն է որ կ'ընենք ընդունելով բաժանումի առաջարկը։ Եթէ միջամտութիւններ եղած չըլլային, վէճը լուծուած կ'ըլլար շատոնց»։

Հրէական Սթըրն ահաբեկչական կազմակերպութիւնը յայտարարութիւն մը հրատարակեց անցեալ օր հաւաստելով որ ինք պիտի դադրի զինուորական կազմակերպութիւն մը ըլլալէ մինչեւ որ Միացեալ Ազգերը վերջացնեն Պաղեստինի հարցին քննութիւնը։ Եւ սակայն, կ'աւելցնէ յայտարարութիւնը, պիտի պատասխանենք այն բոլոր գրգռիչ ձեռնարկներուն զորս Անգլիացիները կըրնան կատարել մեզի դէմ»։

Իրանի քարիւղը

Համաձայն Թէհրանէն ստացուած տեղեկութեանց, խորհրդարանը անցեալ հինգշաբթի օր սկսաւ քննել քարիւղի մենաշնորհներուն խնդիրը։ Վիճաբանութեանց ընթացքին իշխան Աբբաս Իսքէնտէրի — որուն եղբայրը քարտուղարն էր Թիւտէհ կուսակցութեան — պահանջեց որ կառավարութիւնը յետս կոչէ Անգլեւիրանական քարիւղի ընկերութեան տրուած մենաշնորհը։ «Եթէ ատիկա անկարելի է, այն ատեն ընկերութիւնը պարտաւորէ աւելի մեծ գումար մը վճարել կառավարութեան՝ հանքերու շահագործումին համար»։ Երեսփոխանը պահանջեց նաեւ Անգլիացիներէն ետ առնել — ի հարկին բռնի ուժով — Պահրէյն կղզին (Պարսից Ծոց) եւ արգիլել բրիտանական ընկերութեան օդանաւերուն թռիչքը Իրանի վրայ։ Ղաւամի կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստացաւ երէկ։

ԼՈՆՏՈՆԻ «Թայմզ»ը կը տեղեկանայ որ հակառակ Աթէնքի պաշտօնական շրջանակներու հերքումին, յոյն բարձրաստիճան պաշտօնատար մը վճռապէս յայտարարած է որ ճիշդ է այն լուրը թէ յունական եւ թրքական խառն սպայակոյտ մը պիտի կազմուի մօտ ատենէն՝ ամերիկեան հովանաւորութեան տակ։ Մասնաւոր համաձայնութիւն մը պիտի կնքուի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ։

Ֆրանսական տագնապը կը ծանրանայ

Նիւթական եւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը որ եթէ ամերիկեան օգնութիւնը ժամանակին չհասնի, տնտեսական տագնապը ահաւոր համեմատութիւններ պիտի ստանայ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին, հակառակ ձեռք առնուած կարգ մը միջոցներու։ Փրանքը կ'արժեզրկուի ամէն օր, Պանք տը Ֆրանսը կը հաշուէ որ շրջաբերութեան հանուած թղթադրամ գումարը բարձրացած է 1500 միլիոնէն 852,195,000,000։ Անգլիական մետաղ ոսկին կ'արժէ սեւ շուկայի վրայ, 4800 Փրանք։ Սննդեղէններու արտասովոր սղութիւնը կը մտահոգէ երկրին աշխատաւոր ու բարեկեցիկ բազմութիւնները։ Միսի քիլօն կ'արժէ 427 Փրանք։ Կը նախատեսուին անախորժ դէպքեր բանուորական թաղերու մէջ։ Զախակողմեան հոսանքները կոչ կ'ընեն աշխատաւորներուն չվճարել իրենց տուրքերը։ Իշխանութիւնները տակաւին քայլեր առած չեն զսպելու համար կրգռիչները։ Պետական շրջանակները անհամբեր կը սպասեն արտաքին նախարար Պիտոյի Ուաշինկթընի մէջ ունեցած բանակցութեանց արդիւնքին։ Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ֆրանսական կառավարութիւնը դիմած է Ուաշինկթընի վարիչներուն խնդրելու համար որ փութացնեն անմիջական օգնութիւն մը, այլապէս Հոկտեմբեր 15էն սկսեալ պիտի ստեղծուի անտանելի կացութիւն մը։ Պ. Պիտօ բացատրած է նախագահ Թրումընին որ Ֆրանսայի տոլարի հիմնադրամը ամբողջութեամբ սպառած պիտի ըլլայ Նոյեմբեր 1ին։ Այս պայմաններուն մէջ Ֆրանսա ստիպուած է դադրեցնել ճարտարարուեստական անհրաժեշտ նիւթերու ինչպէս նաեւ կարգ մը սննդեղէններու ներածումը։ Արտաքին նախարարը պահանջած է նաեւ որ Րուրի հանքածուխէն աւելի խոշոր քանակութիւն մը յատկացուի Ֆրանսային։ Եթէ ամերիկեան կառավարութիւնը, ընդառաջ երթալով արտաքին նախարարին պահանջին, յանձն առնէ վճարել ամերիկեան բանակին համար Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ վճարուած ծախքերուն գումարը ինչպէս նաեւ Գերմաններու կողոպուտէն փրկուած մետաղ ոսկիները, հաւանական է որ Ֆրանսա Նոյեմբերի ընթացքին ստանայ 150 միլիոն տոլար ամերիկեան գանձէն։

Ներքին ճակատին վրայ, կառավարութիւնը կը նախատեսէ, ինչպէս ըսինք, խառնակութիւններ եւ գործադուլներ։ Հանքագործները, երկաթուղիի աշխատաւորները եւ պետական պաշտօնեաները օրավարձերու յաւելում պիտի պահանջեն շուտով։ Տեղական թերթ մը գիտել կու տայ նաեւ որ Ծովակալական շրջանակները կը խօսին «մօտալուտ պատերազմի» մը մասին, իսկ պատասխանատու պաշտօնատարներ «շատ յոռետես են»։

Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ

Միացեալ Ազգերու համագումարին քաղաքական յանձնախումբին հինգշաբթիի նիստին մէջ Պուլկարիոյ ներկայացուցիչը Տօքթ. Մէվորա, խիստ բառերով ամբաստանեց Ամերիկան որ «կ'աշխատի իր տիրապետութեան տակ առնել ամբողջ Միջերկրականը»։ Խօսելով Յունաստանի նիւթապէս օժանդակելու ամերիկեան քաղաքականութեան մասին, ներկայացուցիչը դիտել տուաւ որ Միացեալ Նահանգները կ'աշխատին միջազգային հիմնարկութեան հաւանութիւնը ապահովել միակողմանի քաղաքականութիւն մը վարելու համար, իսկ «Յունաստանի շահերը պաշտպանելու ամերիկեան ծրագիրը թիւրիմացութիւն մըն է»։

Չինաստանի պատուիրակը խօսելով պալքանեան հարցին մասին, կոչ ըրաւ որ Միացեալ Ազգերու համագումարը միջոցներ ձեռք առնէ արգիլելու համար Յունաստանի հողերուն բռնաբարումը իր դրացիներէն։ Յետոյ բուռն կերպով ամբաստանեց Ալպանիան, Պուլկարիան եւ Եուկոսլաւիան որոնք զինուորական օգնութիւն կու տան ապստամբներուն։

Համագումարը պալքանեան հարցին քննութեան սկսաւ ուրբաթ օր։

Խորհ. Միութեան ճարտարարուեստը

Ամերիկայի Առեւտրական Նախարարութեան մասնագէտները յայտարարեցին մամուլի ներկայացուցիչներուն որ Ռուսիոյ ճարտարարուեստը չի կրնար գոհացնել Եւրոպայի պէտքերը յառաջիկայ տասը տարիէն առաջ։ Պողպատի արտադրութիւնը բոլորովին անբաւական է եւ Խորհ. Միութիւնը ներկայիս ի վիճակի է արտածելու միմիայն երկրորդական տեսակի ապրանքներ։ Միւս կողմէ, երբ Մարշըլի ծրագիրը սկսի գործադրուիլ, Ռուսիա պիտի չկրնայ բաւականաչափ մեքենայ գնել Ամերիկայէն։ Տոլարի հիմնադրամին զգալի նուազումն ալ հետզհետէ կը դժուա—

(Նշխարք շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԵՐԲ ՑԱՒՆ ԱՆԳԱՄ ԲԱՑԱԽ ԲԵՐԱՆ

Բ.

«Աչք ծիծաղին զինս. մանկագոյնք քան զիս տխովք, զորոց զհարս նոցա ոչ համարէի լինել հաւասար շանց արօտականաց իմոց» (Յովբ. Կ. Լ. 1):

Անոնք որ վարժ չեն գրաբար ընթերցումներու, կրնան բանալ աշխարհաբար Աստուածաշունչը՝ հասկնալու համար աւորական ոճով խմբագրուած այս պարբերութեան իմաստը: Միայն թէ կ'ուզէի թելադրել, որ տխովք բառը հասկնալին մտայյին տպիէ,— առով ամէն ինչ կը դառնայ պարզ ու պայծառ:

Իմ յօդուածս վերջացած չէր տակաւին, եւ ահա, մասնաւորաբար անոնք որ ներտահար կր զգային իրենքզիրենք՝ նամակներով սկսան հայհոյել ինծի: Առաջին անգամ չէ, որ կը ստանամ նման նամակներ,— Ամերիկայի լիմարանոցին մէջ իբրեւ ներքին բժիշկ պաշտօնավարութեանս ընթացքին ստացած եմ բազմաթիւ նամակներ, զորս կը պահեմ, ինչպէս այնուհետեւ ամէն նախատական նամակ որ անծանօթներու կողմէ կ'ուղղուի ինծի, ի պէտս երկարաշունչ ուսումնասիրութեան մը, որու մէջ նամակագիրները դիւրաւ պիտի գտնեն իրենց ախտաբանական լուսանկարը եւ իրենց հիւանդութեան անունը: Անշուշտ, այդ նամակներուն հետ հասան բազմաթիւ ուրիշ նամակներ ալ, համակիրներու կողմէ, որոնք ծափ կը զարնէին ի տես անկեղծ, քաջ ու մասնագիտական մաքրագործութեան: Գիտցողը գիտէ հարկաւ, որ երբ հօ՛յհօ՛յ պոռամ, այնքան կր բազմապատկուին ինծի արձագանգ տուող երիտասարդ ձայները, որ դիմացի կողմէն աւզոր կր դառնայ այլեւս ամէն նուագ քառաձայն կամ քուառկաձայն: Աւելցնեմ նաեւ որ, երբԱստուած պապան աշխարհը դրկէր զիս, խնդրեցի որ նախ ինծ սորվեցնէ ամէն ինչ որ անհրաժեշտ է՝ գործածելու համար գիլ, վիրգ ու նետ ու պարսաքար:

Այնպէս որ կը զարմանամ, երբ խեղճուկ մարդիկ, զիս վիրաւորելու միտքով, եօթնասուն բառնոց իրենց բառարանը պարպելէ ետքը, կը փորձեն ծաղրել բժիշկի ու մտաւորականի բեռս: Բարեբախտաբար չեն մոռնար աւելցնել թէ շատ ամբարտաւան եմ: Թէ Տօքթ. Կիրակոս չեմ, ոչ ալ Տօքթ. Գենարիոս, այլ բժիշկէն վեր բան մը, կը յայտարարեմ ամենայն ամբարտաւանութեամբ: Ասպարէզ կարդալով, որ փոխանակ ետեւէս հայհոյելու՝ ճակատ ճակատի գան: Արդարացնեն իրենքզիրենք, հերքեն ինչ որ կը վերագրեմ իրենց:

Ի՞նչ է իմ ըսածս:

Չեմ ներեր իրենց, երբ «հակահայաստանեան» կ'անուանեն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, երբ Թուրք կ'անուանեն Դաշնակցականը: Եւ այս եղբայրատեաց մոլուցքին մէջ՝ երբ այնքան կը գարշանան, որ կիներն ալ կը խառնեն ֆէլ-փէհլիվաններու յատուկ իրենց այս օրթաօյունին: Ամերիկայի օրինակը վերյիշեցնելու հարկ չկա՛յ,— ահա, հայաստան թերթի մը մէջ, Վարդուհի Նշանեան կը յայտարարէ թէ Դաշնակցականները առնականութենէ զրկուած են, (եւ որպէսզի չկարծէք թէ «առնականութիւն» բառը փոխաբերաբար գործածուած է այստեղ, անմիջապէս կ'աւելցնէ թէ Դաշնակցականները «պեխաւոր տեսակէն կիներու սեռին կը պատկանին»): Տիկի՞ն է թէ օրիորդ այսՎարդուհի Նշանեանը,—չեմ գիտեր: Իբրեւ ծանուցո՞ւմ հրատարակած է այդ գրութիւնը թէ մասնագիտական յօդուած,— չեմ գիտեր: Չեմ գիտեր նաեւ թէ congrèsէ մը ե՞տքը գրի առած է իր վկայութիւնը (տեսնել այս բառին իմաստը՝ Լիթրէի բառարան, երկրորդ սահմանում, 1667էն առաջուան առումով): Չեմ գիտեր վերջապէս թէ ո՞ւր է գումարուած congrèsն, իր թերթին խմբագրատան մէ՞ջ արդեօք, ուր փիստան կը կարէ եղեր մեզի:

Ինչ որ գիտեմ, այն է թէ մնդիմադիր մը կամ գաղափարական հակառակորդ մը անարգելու եւ վիրաւորելու համար այսքան ինկածութիւն տեսնուած չէ երբեք: Եւ ձա՛յն չեն հաներ Հայոց գրագէտները: Գէշ մարդ չըլլալու համար անշուշտ: Նոյնիսկ երբեմն կ'այցելեն թէ անարգողին խմբագրատունը եւ թէ անարգուողին:

Իսկ երբ կը միջամտեմ ե՛ս, յարձակումը կը կատարեմ թէ անարգողին բերդին վրայ, թէ հանգիստեաններուն «չէզոք տան» վրայ:

Ահա պատճառաբանութիւնս:

Քննադատութիւնը հացի պէս անհրաժեշտ է ամէն օր: Պէտք է քննադատել Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, պէտք է քննադատել Հայաստանի կառավարութիւնը, պէտք է քննադատել հայ համայնավարները, բայց միշտ պարկեշտ, խելացի եւ անշահախնդիր քննադատութեամբ մը: Անգլիոյ կառավարութիւնը հետեւեալ սովորութիւնն ունի,— պաշտօն կը յանձնէ եւ ամսական կուտայ ընդդիմադիր երեսփոխանի մը, որպէսզի ամէն օր քննադատէ կառավարութեան գործունէութիւնը (Երկայիս, Չըրչիլ 2000 սթերլին կը ստանայ՝ քննադատելու համար օրուան կառավարութիւնը):

Ցառաջդիմութեան պայման է քննադատել, մեր մէջ ալ, մեր բոլոր հանրային կազմակերպութիւնները, բայց այդ քննադատութեան իրաւունքը տալ մասնագէտին, պատրաստուած մտաւորականին կամ արժանաւոր հրապարակագիրին: Քննադատէն պահանջել անկեղծութիւն եւ հմտութիւն:

Այս սկզբունքէն մեկնելով՝ երբ կարծիք մը կը յայտնէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կ'ոռնա՛յ վոհմակը: Ի՞նչ, Հայաստանր երբէ՞ն ի վեր ագարակը դարձաւ այս անանուն եւ անպատիւ արարածներուն: Սմսարնե՞րն են որ, հիմա, Հայաստան մտնելու իրաւունք պիտի տան մեզի:

Ափսո՛ս, արեւմտահայ մտաւորականութիւնը այնքան ինկած է ներկայիս, որ առանց ամչնալու ոչ միայն կը պահանջէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան լուծումը, այլեւ կը ջատագովէ ազգային կամ հանրային ամէն կազմակերպութեան հոգ յանձնել Մոսկուայի կամ Երեւանի, ճիշդ Անիի բանալիները յանձնելու պատմութեան ձեւով: Եւ ես այս պահանջը անարգանք մը կը համարիմ արեւմտահայ միտքին դէմ, որ անչափահաս չէ երբեք եւ պատմական առաքելութիւն մը ունի՝ կուսակցական բոլոր յաւակնութիւններէն վեր: Եթէ չեմ կրնար հանդուրժել Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ բացուած խաչակրութեան, պատճառաբանելով որ մեր վերջին 50 տարիներու գրական, քաղաքական եւ ազգային կեանքի պատմութեան այս վաստակաւոր մշակն հալածելը ազգութիւն ուրանալ է անպայման, առաւել եւս ընդվզեցուցիչ է ինծ տեսնել, որ արեւմտահայ ազնուական միտքը բայա դարձեր է ահա, այնքան որ հիմա ոչ թէ կը ջարդեն այդ միտքը, ոչ թէ կ'աքսորեն զայն, այլ — ո՜վ մեծդ Աստուած,— շուներուն աղջեւ են ձգեր՝ գզել տալու համար, հաճոյ աչաց ամբարշտաց:

Մենք, արեւմտահայ ճաճանչազեղ հանճարին ժառանգորդներս, ահա, դատապարտուած ենք ուրանալու մեզ: Լալս կուգայ երբ կը խորհիմ որ սրրկամտութիւնը թափանցեր է արեւմտահայ միտքէն ներս, լղրճեր ու պղծեր զայն, այնքան որ ահա Հայը Հայուն միսը կ'ուտէ՝ հաճոյ թուելու համար օտարին: Ղազէթայի մէջ գրելու ազատութիւնը առիթ է դարձեր աշխարհի ամէնէն լղըրճուկին, որ անպատուէ իր գրագէտը, անարգէ իր մտաւորականը, կարծելով որ քիչ մը փարա վաստըկած ըլլալով սեւ շուկային վրայ՝ խելքն ալ աւելցած է, դաս տալու աստիճան անոր որ սպառած է իր նիւթական բոլոր միջոցները՝ աւելցնելու համար մտաւոր հարստութիւնը: Այսպէս, միտքով աղքատը միտքով հարուստին դէմ:

Այսուհանդերձ, չեմ կորած յոյսս,— օր մը, համայնավար ղեկավարները պիտի ըմբռնեն որ ոսկեդա՛ր կը ստեղծուի գործակցելով Դաշնակցականներուն հետ:

Մինչ այդ, ինծի պարտք կը համարիմ մատնանշել մեղաւորները, այն ծրագրով որով ճամբայ ելած էի, եւ եթէ վիրաւորանքի փորձի մը առիթով կանգ առի պահ մը, ըսելու համար էր թէ (մտային) «տարիքով ինծմէ պզտիկ եղողները զիս ծաղր կ'ընեն, որոնց հայրերը հօտերուս շուներուն հետ դնելու չէի հաճեր»: Այսպէս կ'ըսէ Յոբը:

Եւ անցնինք մեր նիւթին:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Պոլիսը, Ազատագրական պայքարի ընթացքին

Դ.

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԲԱՆԹԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ

Շոգենաւին մեկնումին հետ կապուած հրահանգները տալէ յետոյ, Զօրավար եւ Տնօրէնս միասնաբար կը մշակեն աշխատանքի եւ գործակցութեան նախագիծ մը: Գրաւոր համաձայնութեան հարկ չի տեսնուիր:

Այս «սրտագին եւ անկեղծ» խօսակցութիւններէն վերջ, նայն օրը վերստին հանդիպելու որոշումով կը բաժնուին:

Վերդարձի ճամբուն վրայ, զօրավարը կը խորհրդածէ «Բանթիկեանին հետ տեսակցութիւն մը ապահովելու» մասին, տնօրէնին կողմէ տրըուած հրահանգին վրայ:

«Պոլսոյ քաղաքական իրադարձութեանց մէջ, Բանթիկեան վտանգաւոր եւ ահազդեցիկ տարր մը կը համարուէր: Իր դիրքին եւ պարտականութեան ալ տեղեակ էինք: Եթէ կարելի ըլլար սիրաշահիլ, անտարակոյս որ յաջողութեան մեծ գրաւական մը կ'ըլլար: Բայց, կը մտածէի, Վէլիտին «էպիւլ-գիա») տունը կոխող Չոկատին գլուխը անցած մարդը ան էր: Հակառակ այս իրողութեան, հոսանքին յարմարիլ պէտք էր: Մանաւանդ ամէն տարակոյսէ վեր էր որ, մեծ դիտամբ (Քալչի) իր այդ բաց ակնարկով, վստահութեան մթնոլորտ մը ստեղծելու կ'աշխատէր:

Միջանկեալ պէտք է ըսել որ, զօրավարս անխախտ համարում մը ունի Քալչըին հանդէպ, եւ զայն կը նկատէ Եւրոպայի մէջ անուն հանած հռչակաւոր տնտեսագէտ, լեզուագէտ եւ դրական գէտ անձնաւորութիւն մը: Իր կարծիքով առաքինութեանց մարմնացում մըն է ան, եւ զայն կարելի է դասել մարդկութեան ամենաբարձր մակարդակին վրայ:

⁂

Շոգենաւը կազմ ու պատրաստ է: Ամբարներուն կափարիչները խնամքով գոցուած են եւ ճամբորդները տեղաւորուած: Ոչ ոք կ'անդրադառնայ թէ՝ կայծ մը բաւական պիտի ըլլար նաւը դժոխքի վերածելու: Նաւապետը Ռուս է, իսկ նաւաստիները Ռուս եւ Թուրք խառն, ընտրովի:

Նաւը քննութիւնը կ'անցնէ շատ դիւրութեամբ: Ռօսքր տանք Քէմալ պէյին.

«Ճամբորդատար շոգենաւի մը ամբարներուն մէջ ի՞նչ կրնար գտնուիլ որ...: Քննիչ յանձնախումբը միջազգային է եւ նաւը Ֆրանսական դրօշ կը պարզէ: Տրուելիք որոշումը կախում ունի անձերէն, եւ անոնց տեսողութեան ու խղճմտանքին հետ կապուած խնդիր է: Քննիչները կը հիւրամեծարուին շոգենաւին ընդունելութեան սրահին մէջ՝ իրենց դիրքին համապատասխան վայելչութեամբ: ճամբորդներուն վրան-գլուխը թեթեւակի խուզարկութեան ենթարկողը իր պարտականութիւնը կատարած կը համարի: Չեմ գիտեր թէ այդօրը, որո՞նց օժանդակութեան եւ շնորհին արժանացանք, բայց յետագային անոնցմէ մի քանիին հետ մտերմութիւն հաստատեցանք»:

Պէօյիւքտէրէի երկրորդ խուզարկութիւնն ալ անցած էր «ոյնքան յաջող»:

Բոլոր խորհրդածութիւնները աւելորդ են:

Նաւը անվտանգ կը հասնի Ինէպօլու, եւ իր թանկագին բեռը կը պարպէ: Այս «յաջողութիւն»ը նախկին օրագրութեան վերագնահատման ենթարկել կուտայ: Պատասխանատու շրջանակները լաւատեսութեամբ կը հաւանին զանգուածային առաքումներու դրութեան:

Սակայն մէկ ծաղիկով գարուն չի գար, եւ ապահովութեան հաստատուն միջոցներու փնտռտուքը աւելի քան երբեք անհրաժեշտ կը համարուի, որովհետեւ «Պարտէն աւելի պապական», խումբ մը Թշուառականներ ամէն վատութեան կը դիմեն՝ ազգ. բանակին ուժեղացումը ջլատելու համար: Պէտք է խոստովանիլ որ վտանգաւոր եւ ստորին արարածներ են անոնք, եւ արիւնալի ձեռնարկներու անգամ կը դիմեն՝ իրենց հակառակորդները բանջելու համար»:

«Բարեկամս Շուլ Քալչի, կ'ըսէ զօրավարը, անդադար կը յիշեցնէր թէ՝ իմ ծանօթացումը Բանթիկեանին հետ, կրնար մեծ կանոնաւորութիւն, մանաւանդ փրկարար ապահովութիւն մտցնել մեր աշխատանքներուն մէջ, Քալչի՝ նման խորագնին միտք մը, եւ այս գործին մէջ մինչեւ վերջին շոգենաւին կորուստը աջակցութիւն խոստացող անձնաւորութիւն մը, երբ այս տեսակցութեան անհրաժեշտութիւնը կը շեշտէր, առանց վարանելու համաձայնութիւն յայտնեցի: Բարեկամիս բարեկամը, իմ բարեկամս ալ կրնար ըլլալ:

Նախապէս տեսակցութիւնը կատարել կ'որոշէին, Յովակիմեան խանի վարչական սենեակներէն մէկուն մէջ: Իրիկուան դէմ ժամադրավայրը կը փոխեն եւ կը նշանակեն փոքր գարեջրատուն մը ետեւի սենեակը: Յաջորդ օրը ժամը տասնըմէկին զօրավարը կը փութայ ժամադրավայր: Բանթիկեան հոն է արդէն եւ առանձին:

«Անձնապէս թէեւ անծանօթ, բայց հեռուէ հեռու ծանօթացած էինք արդէն: Ներս մտնելուս պէս ոտքի ելաւ, եւ յառաջանալով երկու ձեռքերով ձեռքս սեղմեց, եւ թուրքերէն լեզուով.

— «Ինչպէս էք Քէմալ պէյ, ըսաւ:

«Ինծի այնպէս թուեցաւ որ, իր նայուածքին կրնայի դինք ճանչնալ որեւէ տեղ:

«Նախ յիշեցուց մեր գաղտնի գործունէութեան սատանայիք ձեւին համար՝ մասնաւոր ծրագրի մը մշակման անհրաժեշտութիւնը: Յետոյ խոստացաւ միասնաբար աշխատիլ, մինչեւ նպատակին լիակատար իրականացումը:

«Իմ կարգիս իրեն հասկցուցի դէտերու եւ լրտեսներու ցանցին մեզի պատճառելիք լուրջ արգելքը: Ապահովութիւն տուաւ որ միաժամանակ ձեռք առնուելիք միջոցները՝ ամէն ձեռնարկ յաջողութեամբ պիտի պսակէին:

«Ուշիմ, լուսամիտ, նոյնիսկ անկեղծ մարդու մը դիմաց կը գտնուէի: Ժամադրավայրն ալ Ապահովութեան զօրաւոր մէկ մասնաճիւղէն քանի մը քայլ անդին կը գտնուէր:

«Բաց սիրտ չարունակեցինք մեր տեսակցութիւնը: Խօսակցութեան միջոցին Բանթիկեանին զգացնել ուզեցի թէ՝ Պոլսոյ մէջ կատարուած անարգութիւնները կասեցնել նպատակայարմար պիտի ըլլար, շատ հաւանաբար ինք անձամբ չէր այդ արարքներուն մէջ:

— «Գործին երկու ճակատն ալ կառավարել պէտք է գիտնալ: Բոլորին կողմէ ընդունուած իրողութիւն մըն է որ ես վնասակար գործիք մըն եմ: Պատմութիւնը միայն պիտի հաստատէ իմ գործունէութեան իսկական շարժառիթները: Ձեր ճակատը զօրացնելու համար անհրաժեշտ ամէն միջոցի դիմել: Կարեւորը այդ է: Այս հողին վրայ ապրողները. գոնէ ճակատագրական այս պահուն, պէտք է մոռնան գաղափարական տարակարծու-

Սրինգ եւ պար

Ցուրտ ձմեռուան արեգակին շառայլները բարկ ու շիկացած, տանիքին կղմինտրները քուրայի, հնոցի մը վերածած են ու հեռուէն անգամ դէմքիդ կը զարնեն իրենց դողը :

Ներսը՝ տանիքին տակ մենք մեղ թրծոցի մը մէջ կը զգանք : Օդ չկայ շնչելու համար : Կը նեղուինք, ընչասպառ ըլլալու աստիճան :

Կը նետուինք դուրս ու կը դիմենք գեղին եզերքին՝ մարգերու թումբերուն վրայ հաստ նետած կաղնիներու ստուերներուն մէջ մասամբ տանելի, շնչելի :

Վեր կը նայիմ իրենց հաստլին, տարածութեանը, բուներու լայնքին ու կը զմայլիմ սա կաղնիներուն : Իւրաքանչիւրը մէկ մէկ լծվար տեղ, տարածութիւն ստուերոտած են ու իրենց խոհուն գլուխները խոնարհած Աստուծոյ ծովահանգոյն սլայատին առջեւ :

Կը մտածեմ իրենց տարիքի մասին ... :

Չէք կրնար համոզում գոյացնել իրենց տարիքը սահմանելու, բնորոշելու մօտաւորապէս ... :

Այս կաղնիները, կը մտածեմ ես ինծի ու ետքէն յայտնելով ընկեր Քաջինին, մէկ, մէկուկէս դարու կեանք ունենալու են անպայման :

Ընկեր Քաջին կը ծիծաղի : Հազա՛ր յիսուն տարեկան ծա՞ռ կ'ըլլայ ըսելով ... :

Տարին տասներկու ամիս, ամառ, ձմեռ բնութեան մաքուր, ազատ գրկին մէջ, առանց զգացումի ու վիշտի ... ի՜նչ՞ւ պիտի չապրին, ուռճանան սասնկ, երբ իրենց բունին տապար՝ թեւերուն, բազուկներուն յոտոց չմօտենայ իրենց սլացքը կասեցնող :

Հազար երանի իրենց : Կը նախանձիմ սա կաղնիներուն ազատութեանը համար ... :

Ու մենք՝ ընկեր Քաջինի հետ մեր գլուխները կը տեղաւորենք իրենցմէ մէկուն բունին տակ, հաստկնիս փռելով, երկարելով կանանչ մարգին վրայ :

Կը թաւալինք, կը շրջինք հայրենի յիշատակներուն մէջ : Մեր կարօտակէզ սրտերը կ'արիւնին, կը տխրին :

Հայրենի յիշատակներու ծալքերուն, ոլորաններուն մէջ թափառումի պահուն յանկարծ, ահա մեր ականջները կը շոյեն մեզ, անոյշ ու հեռուէն եկող սրինգի մը ու թմբուկի մը ձայները, որոնք բոպէապէս կը խռովեն, կ'ալեկոծեն մեր հոգիները :

Սրինգին ձայնը : Ահ, ինչ հարազատ ... : Ինչ յուզիչ : Մարմինս ամբողջ կ'ասղնտէ : Սիրտս կը խաղցնէ, կը լացնէ : Ու թմբուկն ալ սրինգին միացած՝ կուրծքիս, պանդխտութեան մէջ մաշած կուրծքիս վանդակներուն բախելով ժամքի կը բանէ զանոնք : Քանի մը րոպէ լուռ՝ ու ես իմ մէջ ծուարած, ամփոփուած ու չունչս բռնած երկիւղածութեամբ կ'ունկնդրեմ : Սրինգին թախծոտ, նուազկոտ, յուզումնահար մեղեդին կը կարծեմ թէ՝ այնքան, այնքա՛ն հեռուներէն, տարիներո՛ւ խորքերէն կուգայ ... Կը հասնի, կը մտնէ սրտիս մէջ : Ու դրկուելով, համբուրուելով անոր հետ այնքան կարօտով :

Լուռ է նաեւ ընկեր Քաջին : Ան ալ կ'երեւի ալեկոծումի բռնուած է : Զուգէր, չի համարձակիր տիրող լռութիւնը, պահը խզել : Նոյնպէս ես : Ու վայրկեաններ սահելէ ետք ընկեր Քաջին կը խօսի : Կը յայտնէ այս արտակարգ սրինգի ու թմբուկի ձայներու մասին իմ հարցումիս վրայ :

— Այսօր գեղին տօնն է : Աւանդական հօնն է որ կը տօնագեն : Շատ հեռու չէ տօնավայրը : Ել երթանք եթէ կ'ուզես, կը փափաքիս ... :

Ու կը բաժնուինք սա նահապետական ու խոհուն կաղնիներէն դիմելով սրինգին ու թմբուկին ձայներուն եկած կողմը :

×

Դարերու կ-իքը վրան, կիսափուլ դղեակի մը առջեւ, բարձր ծառերով բոլորակ մարգագետին մըն է տօնավայրը :

Ողջ գեղին բնակչութիւնը՝ աւելի քան մէկուկէս հազարեակ հոն ակմբուած է :

Բոլորն ալ իրենց սեղաններէն բաժնուած ու դիզուած են կիսաւեր դղեակին գոգը, վրայէ վրայ :

Անոյշ սրինգն ու ժաժկոտ թմբուկը կը շարունակեն ու պահ պահ հաւաքականները խելայեղօրէն կը ծափեն :

Կը մօտենանք : Կը ճեղքենք մարդկային դէզը ու կը սողանք առաջ, սակայն ի զուր, ժողովուրդը պարկապ շինած է ու չենք կրնար տեսնել, դիտել տեսարանը :

Ի վերջոյ նստարանի մը քունձին կը տեղաւորեմ ոտքիս մէկը ու կը բարձրանամ ձեռքս ոլորելով ծառի մը ճիւղին :

Ու հիմակ աչքերուս առջեւն է տեսարանը — Ֆրանսական գաւառական պարախմբեր հին տարազներով ու երփներանգ :

Սրինգէ մը ու թմբուկէ մը կազմուած նուագին առջեւ երիտասարդներէ, պատանիներէ ու մանուկներէ կազմուած երեք պարախմբեր կարգով, փոխնիփոխ կը պարեն ժողովուրդի ծափերուն ու աղաղակներուն տակ :

Պահիկ մը կ'ուրախանամ այս հանդիպումին համար : Գրեթէ առաջին անգամն է սասնկ աղուոր Ֆրանսական փրովանսալ պարերը կը տեսնեմ գեղջուկ դերակատարներով երկսեռ :

Սակայն, տխրութիւնս չուշանար յիշելով մեր երէկը, մեր ալ աղջիկներուն, հարսներուն ու երիտասարդներուն պարերը մեր գեղերունմէջ հայրենի, Ջաւկին, Բարեկենդանին եւ ուրիշ տօն օրերուն :

Կը նայիմ, կը դիտեմ անկշտում ծարաւի աչուըներովս, շարունակ ձեռքս ճիւղին ոլորած պահելով ... :

Որքան նմանութիւններ ժողովրդական պարերու, երգերու ու զաւազան սրուեստներու՝ երկրէ երկիր ... :

Տեսէ՛ք սա մանուկներուն պարախումբը, որոնք պարով իրենց մայրիկներուն լուացք աշխատանքը ցոյց կուտան սրխուզով, թմբուկով ու երաժշտութեամբ : Ներդաշնակ ու համաչափ օրօրուելով, ճկելով, բարձրանալով կը լուան, կ'ոճառեն, կ'անեն ու կը թակեն թաքաթաք, իրենց մանտրոնիկ բռունցքները միջոցին մէջ վեր վար խփելով երաժշտութեան կշռոյթովը : Ու նաեւ տուրի, աշխատանքի ձեւեր գեղական, գեղջկական : Ու այս մանուկներու պարը յիշատակ մը կը բոցավառէ մէջս . երբ ես ալ մանուկ էի ու նոր սկսած դեպիս դպրատունը յաճախել, տախտակէ «պնակ» մը ճիտէս կախ ու վրան Ա.Բ.Գ. ծալլապատիկ նըստած բազմոցին վրայ ու պնակին կոթը մատներուս մէջ կը դիտէի պար մը, զոր մեծ աշակերտները կարգով ու մէջքերնին քիչ ծռած, սերմ նետելու ձեւով կ'ընէին, կը պարէին դպրատան մէջ .

«Տե՛ս, այսպէս, այսպէս կը ցանէ,
Գիւղացին իր գարին . եւայլն :

Աշխատանք, ամէն երկրի մէջ պար, երգ ու երաժշտութիւն :

Ահա նաեւ երիտասարդներու խումբը :

Մեղմ սրինգին եւ բամբոտ թմբուկին առջեւ կը կաքաւեն ճկուն ու թեթեւ թռիչքներով :

Երկար թեւ պար մը : Իրենց պարապետը օրիորդ մըն է : Մէկ թեւովը լայն քղանցքին կողքէն բռնած — ինչպէս մեր պարքաշներուն թաշկինակը — երաժշտութեան ու պարին կշռոյթը կուտայ անով, ու խումբը կ հոսի որպէս գետ մը ալիքաւոր, ծփուն, երբեմն ալ մանր կոհակներ նշմարուելով, երբեմն ալիքները կ'ուռին, կը բարձրանան : Ոտքերնին հազիւ գետնին կը հպի ... :

«Աղուոր է, աղուոր» կ'ըսեմ ես ինծի : Ներքուստ դոհացում կը ստանամ ... : Այնքան յափշտակուած եմ պարերով, որ ընկեր Քաջինն անգամ մոռահան ըրած իմ այդ պահուն ... :

Կէս ժամի չափ անհագօրէն ու հրճուանքով կը դիտեմ, կը նայիմ ներաշխարհս ալեկոծող սա գեղջկական պարերուն, կ'ունկնդրեմ մեղմանոյշ սրինգն ու թմբուկը փոթորկոտ, պահիկ մը մոռնալով թէ՝ օտար ափերու վրայ վայրավատին կը գեգերիմ հայրենիքէս հեռու հազարաւոր մղոններով :

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

թիւնները, ցեղերու գաղթը դժբախտութիւն մըն կը յառաջացնէ : Պէտք է վերջ տալ այդ գաղթին : Ես այս նպատակին կը ձգտիմ, եւ իմ ամբողջ ուժովս ձեզի պիտի աշխատակցիմ :

« Այս յայտարարութիւնը իմ մէջ արթնցուց նոր համոզում մը եւս : Բանթիկեան կորովի եւ հաւատաւոր անձնաւորութիւն մըն էր, «գաղափարի մարդ» մը : Ես իբր այդպիսին ճանչցայ եւ սիրեցի զինք :

«Բանթիկեան լաւ կը խօսէր Թուրքերէնը : Անոր ամուսնութիւնը եւ ոճն ալ ուղիղ էին : Հմուտ էր Անգլիերէնի : Մերթ ընդ մերթ, գիշերները ուշ ատեն տուն կուգար, եւ տեղեկութիւններ կը քաղէր մեր աշխատանքներուն մասին : Գիշեր մը, լուսանկարները քաշուած հինգ կտոր կարեւոր փաստաթուղթերու ապակիները բերաւ, եւ շատ սրտցաւ արտայայտութեամբ մը . —

— «Սիրելիս, ըսաւ, այնպէս կը կարծեմ որ դուք ի վերջոյ մեզ ալ պիտի քշկոտէք : Այս թուղթերը ո՞ր տեղէն եւ ի՞նչպէս գողցնել տուիք :

«Այս թուղթերէն միայն մէկը, վերջերս կոռուպն զրկուած հրամանագրին պատճէնն էր : Թուղթը ոչ թէ մեզմէ, այլ Պոլսոյ բարձր պաշտօնատունէն գողցուած էր : Խնդրեցի որ այդ անճարակութիւնը մեզի չվերագրէ :

«Եթէ այդ թուղթերը ուրիշներու ձեռք անցնէին, մեծ դժբախտութեանց կրնայինք ենթարկուիլ : Ցաջորդ առաւօտ նաւակ մը առի . եւ Բանթիկեանին մէկ պաշտօնեային ներկայութեան, ապակիին բեկորները ծովը թափեցի : Բանթիկեան այդ բեկորներուն անգամ ոչնչացումը պահանջած էր » :

Հ. ՎՌԱՄ

ԳՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Ծաղրածաղիկ ըլլալ

Անակնկա՞լ : Զարմա՞նք ...

Հայը շատոնց աքսորած է այս երկուքը իր բառամթերքէն :

Ամերիկացի Զօր . Օլիվըր, Թուրքիա ղրկուած է զինուորական միսիոնով՝ Թուրք «հանրապետական» ժողովուրդին, դեմոկրասիի սկզբունքները եւ զինավարժութիւն սորվեցնելու համար : Թուրքն ալ փոխադարձաբար խաբաղամ գործածելու արուեստը կրնայ սորվեցնել զօրավարին :

Զօրավարը, վերադառնալով իր երկիրը, ձեռք է առեր թրքական ջարդագործութեան պաշտպանի փաստաբանի դերը, ներկայացնելով ամերիկացի ժողովրդին՝ Թուրքին բոլոր երեւութական առաքինութիւնները՝ իբրեւ իրականութիւն, որովհետեւ, Թուրքը «Նուրբ եւ ասպնջական ժողովուրդ մըն է» եղեր :

Ինչո՞ւ չէ : Երբ մանաւանդ տոլարներ շալկած հիւր երթաս անոր ... Թուրքը այնքան նուրբ է եւ խելացի, որ իր ոճիրը զոհին կռնակը բեռցնելէ ետքը, անոր հարստութիւնը եւ տները թրքացնելով՝ կ'ասպնջակալէ, կը հիւրընկալէ իր տանը մէջ :

Թուրքերը շատ լաւ կռուողներ են — կը շարունակէ զօրավարը, «անոնք չեն զարներ մէկու մը, որ կ'աշխատի փրկել իր վիրաւոր ընկերոջ կեանքը» ...

Օ՛, այդ մենք փորձառաբար կը հաստատենք : Հայկական տարագրութիւններու ատեն, երբ քոսոտ զապթիէները, իրենց սուիններուն տակ ինկած վիրաւոր մայրերը «խնամելու» համար, չծնած մանուկները սուինին ծայրը անցնելով օդը կը նետէին, Թուրքը չդիմանալով այս երեւոյթին հաճոյքէն կը ճաթէր ...

«Թուրքը լաւ կռուող է» ըսաւ զօր . Օլիվըրի :

Ահա անհերքելի ճշմարտութիւն մըն ալ, երբ մանաւանդ իր դէմը գտնէ անզէն — անպաշտպան ծերեր, պառաւներ, կիներ ու մանուկներ :

Վերջապէս ամերիկացի զօրավարին համաձայն, Թուրքը գլխէն ոտքը զինուած է ասպետական առաքինութիւններով : Նոյնիսկ միլիոնաւոր Հայեր ջարդելու միջոցին, ան կը խնայէ զոհերուն քով գտնուած ամենաչնչին դոհարեղէնէն սկսած մինչեւ չայլիկ վարտիքը :

Կը յանձնարարենք զօրավարին, որպէսզի համոզուի Թուրքին ասպետական ժողովուրդ ըլլալուն, թող իր Օլիվըր անունը փոխէ Ջէյթունեանի եւ թող մտնէ Թրքական հպատակութեան ատմարին մէջ ... ահա այն ատեն հիացած՝ զէնք ու զրահ մէկ կողմ ձգելով, իր սանակօչիկները ուսը նետած, շուտով կառնէ Ամերիկա, եթէ գլուխը ուսին վրայ մնայ ...

Զօրավար Օլիվըրի միւս փաստերուն թէ՝ «Հայերը պատճառ եղած են իրենց կոտորումին», թէ՝ «անգլիական աղբիւրէ առնուած են այդ փաստերը» առողջ պատասխանելը աւելորդ է եւ անփափկանկատութիւն : Շնորհակալ ըլլանք որ «Հայերը իրենք զիրենք ջարդած են, Թուրքերու ազգային արհեստը կորզելու համար» չէ ըսած յարգելի զինուորակա՛ն :

Մեղք, որ Կէօրինկ եւ ընկերները, խելք չեն

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ԿԱՆԹԵՂԸ

«Ո՞վ է ասիկա, որ արշալոյսի պէս կը նայի,
Որ լուսինի պէս գեղեցիկ, արեւու պէս մաքուր
Ու դրօշակիր զօրքերու պէս ահարկու է» :

ԵՐԳ ԵՐԳՈՑ

Ու արեւուն ճառագայթներն իմ հոգիիս մէջ,
Արարատեան երկրին լոյսերուն հետ պըլլուած,
Պահ մը մոռցած վէրքերն իմ հրաշք ցեղիս,
Կ'երթամ կանթեղն իր համբուրելո՛ւ բոցափայլ :

Ամբողջ երկինք մը իր աստղավառ ջահերով,
Ժողովուրդի մը փառքն ու հանճարը իր ծոցին մէջ,
Աղօթքի մաքրամաքուր կոյսի մը մրմունջներով,
Հայոց աշխարհի կանթեղին ի խնդիր կ'երկրպագեմ :

Լեռներն Հայոց, լեզու ելած հրաշո՛ւք,
Ցանկարծակի, հազարամեայ քարերուն հետ դաշնակցած,
Հայոց լեզուին բարբառն համեղ աննման,
Ճառագայթող հանճարն ու փառքը կ'երգէին վարպետին :

Ես դեռ աղջա՛տ ու բոպէկ ուխտաւոր,
Գեղեցկութեան արշալոյսն իմ հոգիիս մէջ,
Որպէս մուրացիկ Հայոց լեզուին,
Վարպետին կանթեղին մօտ,
Լուսինի պէս գեղեցիկ, արեւու պէս մաքուր,
Իր տաղանդէն, քիչ մը լո՛յս մուրացի ... :

Ս. ՀՐԱՄԻՆ

ըրած դիմելու զօր. Օլիվըրի պաշտպանութեան։ Այսօր դահի վրայ բարձրացած կ'ըլլային փոխանակ չուանին ծայրէն ազուխտի պէս կախուելու։

Այսօր, զօրավար Օլիվըր, Ամերիկայի իրաւաբանական պատմութեան մէջ, նոր եւ փայլուն դարագլուխ մը կը բանայ. Կը յուսամ որ Ամերիկահայերը, շնորհաւորագիր մը կը ղրկեն իրեն, կցելով անոր, Լորտ Պրայսի հայկական կոտորածներու մասին գրած փաստագրքէն եւ Լ. Սիւրմէլեանի «Տիկիններ եւ Պարոններ» հատորէն փառակազմ օրինակ մը։

Շատ ցաւալի է, որ Հայերս չենք արժանացած «Ջարդարար» տիտղոսին, որով զրկուած պիտի մնայինք զօր. Օլիվըրի պաշտպանութենէն եւ դըմահատանքը վայելելու երջանկութենէն ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

բացնէ իր գնումները։ Մասնագէտները, հիմնուելով ռուսական վիճակագրութեանց վրայ, կը բացատրեն թէ Միութիւնը իր ամբողջ ուշադրութիւնը կեդրոնացուցած է Տոնեցի աւազանին վրայ ուր պողպատի նոր գործարաններ կը շինուին։ Տասնըհինգ տարի պէտք է սպասել մինչեւ որ Ռուսիա կարելիութիւն ունենայ զարգացնելու իր ծանր արդիւնաբերութիւնը։

Պատերազմ կայ, պատերազմ չկայ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն որ Մոսկուայի մամուլը անդադար կը խօսի հակաամերիկեան պատերազմի մը մասին եւ կ'ամբաստանէ Ամերիկան «որ կը պատրաստուի յարձակիլ Խորհ. Միութեան վրայ»։ Մամուլը կը նմանցնէ Միացեալ Նահանգները Հիթլէրի Գերմանիային։ Ամերիկայի զբօսաշրջիկները կը նկատուին կասկածելի լրտեսներ որոնք Ռուսիա կ'երթան զանազան պատրուակներով եւ պաշտօններով։ «Փրավտա» կը գրէ.— Ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն զատ ամէն կարգի «զբօսաշրջիկ»ներ կը թափառին Չեխոսլովաքիոյ մէջ — լրագրողներ, գիտուրականներ եւն»։ «Գրական Թերթ»ը քիչ մը աւելի համարձակ, կ'աւելցնէ — «Այս զբօսաշրջիկները երկիրէ երկիր կը պտտին եւ կը խառնուին ամէն բանի։ Անոնք կը կարծեն որ Եւրոպայի մէջ ամէն ինչ վաճառքի հանուած է — խորհրդարան, քաղաքական կուսակցութիւն եւայլն։ Բայց թող իմանան որ մեր ունեցածը իւրացնել սուղի կը նստի նոյնիսկ Ամերիկայի համար»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՐԻՍ ԹՈՐԷԶ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կարեւոր ճառ մը խօսելով անցեալ հինգշաբթի գիշեր, յայտարարեց որ Մարշըլի ծրագրին գլխաւոր նպատակն է չէզոքացնել Ֆրանսայի թշուառութիւնը եւ վտանգել անոր անկախութիւնը։ Թորէզ բուռն կերպով յարձակեցաւ նաեւ ընկերվարական, արմատական ընկերվարական եւ ժողովրդական կուսակցութեանց վրայ։

ՄԱՀԱԹՄԱ ԿԱՆՏԻԻ 78րդ տարեդարձը մեծ հանդիսութիւններով տօնուեցաւ ամբողջ Հնդկաստանի մէջ։ Խօսելով եղած մաղթանքներուն եւ շնորհաւորութեանց մասին, Կանտի յայտարարեց — ինչո՞ւ այս մաղթանքները. ինչո՞վ արժանի եմ անոնց։ Պէտք է ցաւակցութիւն յայտնէիք ինծի։ Կար ժամանակ մը երբ բազմութիւնները կը հետեւէին իմ խօսքիս, այսօր մէս մինակս եմ Հնդկաստանի մէջ։ Շատերը կը մաղթեն որ 125 տարի ապրիմ, ես երկար ապրելու փափաք չունիմ, չեմ ուզեր ապրիլ երբ այսքան ատելութիւն ու սպանդ կայ շուրջս»։ Լոնտոնի «Թայմզ» խմբագրական մը նուիրած է Կանտիին։

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ։

Արա Գեղեցիկը

Նայիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին խաղարկութեան կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները։ Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը։ Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ գուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ։ Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ։

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԾԱՆԸԳԵԱՆ։

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 57րդ տարեդարձը կը տօնուի նախաձեռնութեամբ «Վարուժան» կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի «Վարդգէս» խումբին, Ֆ. Կ. Խաչի, համակիրներուն, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սալ Ժան տ'Արքի մէջ։ Կը նախագահէ ընկեր ՋԷՔԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécille»ի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Bretant Marseillais»ի սրահներուն մէջ։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով։

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի։

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes ,E սրահը։

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95։

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի։

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. թիւը (Սեպտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Վարչական հասցէ — H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris։

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններու՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao։

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ անմիջապէս աշխատելու համար։

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը կ'այցելէ հետեւեալ մասնաճիւղերուն։

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ կիրակի ցերեկէ վերջ 5 Հոկտ.։
ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ՝ Կիրակի երեկոյ, 5 Հոկտեմբ.։
ՏԷՍԻՆ՝ Երկուշաբթի 6 Հոկտեմբեր։
ԼԻՈՆ՝ Երեքշաբթի, 7 Հոկտեմբեր։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. «Խաժակ» խումբի ժողովը այս կիրակի ժամը երեկոյեան 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր ընկերուհիները, Հոկտեմբեր 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, ժամը 8ին։ Ներկայ կըլլայ Կեդր. վարչութենէն ընկեր Վահէ Մանուկեան։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անդամատոմսերով։

ՍԱՐՍԷԼԻ Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի ծանօթ հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի։ D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9)։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ։ Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կոռնանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ԼԱՒ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ կար կարող գործաւորուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու համար։ Ներկայանալ certificat domicileով Maison MINA, 32 rue des Annelets, métro Botzaris կամ Place des Fêtes։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH —Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Միատ. 10 Ֆր.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 7 Octobre 1947 Երեքշաբթի 7 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ 19 Année N° 5.55–Նոր շրջան թիւ 764 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՌԱՆՑ ՅՈՒՍԱՀԱՏԵԼՈՒ

Մեր քաղաքական դատին լուծումը կ'ուշանայ տակաւին, երբեմն յուսահատութեան մղելով բազմութիւններ որոնք ընդհանրապէս շատ քիչ բան կը հասկնան օրուան կացութենէն.

Երկու-քուկէս տարի առաջ էր որ Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը առաջին անգամ ըլլալով կը դիմէր Սան Ֆրանչիսկոյի միջազգային խորհրդաժողովին, պահանջելու համար Ռուսահայ Թրքահայաստանի հողերը կցումը Ներկայ Հայաստանին:

Ամիս մը վերջ, դիմացի խառնիճաղանճը, կը խմբագրէր յուշագիր մը՝ պահանջելու համար Սեւրի դաշնագրին գործադրութիւնը:

Եւ ի՜նչ խանդավառ ակնկալութիւններ այդ օրերուն, մանաւանդ որ Էջմիածնի կաթողիկոսն ալ, իր կողմէ, եւ անշուշտ Մոսկուայի կառավարութեան օրհնութեամբ, դիմում կը կատարէր Փոցտամի ժողովին մասնակցող Մեծերուն՝ արդարութիւն պահանջելու համար:

Հրաշք մը պատահած պիտի ըլլար եթէ պետութիւնները յիշելով իրենց խոստումները, օրակարգի նիւթ ընէին հայկական հարցը եւ հիմնական կարգադրութիւն մը ընէին ի նպաստ ժողովուրդի մը որ այնքան անձնուիրութեամբ կռուեցաւ իրենց կողքին՝ երկու աշխարհ պատերազմներու ընթացքին:

Այդ դրաւոր դիմումներէն անկախաբար, կողմնակի աշխատանքներ կատարուեցան Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ, «լուսաւորելու» համար պետական կամ մամուլի շրջանակները:

Աշխատանքին գլխաւոր բաժինը տարաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր քաղաքական մարմիններով, առանց աղմուկի, առանց շռնդալից յայտարարութեանց կամ բէՀլամի:

Մինչեւ այսօր որեւէ դրական արդիւնք տըրւած չէ, դժբախտաբար, այս կամ այն հոսանքին կատարած աշխատանքը, թէեւ ամէն ջանք թափուած է — գոնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան կողմէ— հարցին էութիւնը պարզելու եւ յիշողութիւնները թարմացնելու համար:

Սփիւռքի հայութիւնը, բացի քարոզչական աշխատանքէն, չէր կրնար, բնականաբար, տարբեր միջոցներու դիմել մեր դատը օրակարգի վրայ պահելու համար, քանի որ մեր բաղձանքներուն իրականացումը կախուած է Մեծերու տնտեսական ու կայսերական շահերէն:

Վրդովիչ երեւոյթ է, անշուշտ, որ Մոսկուայի կառավարութիւնը, քաջալերելով հանդերձ կաթողիկոսին դիմումն ու արտասահմանեան Հայաստանի խանդավառութիւնը, տակաւին ոչ մէկ պաշտօնական յայտարարութիւն րրած է ի նպաստ մեր հարցին: Մոսկուան լուռ է նոյնիսկ Կարսի եւ Արտահանի մասին:

Ինչպէս ուրիշ առիթներով ալ շեշտած ենք, Հայկական Հարցը՝ հայկական է միայն մեզի համար, իսկ օրուան մեծամեծներուն համար՝ միջազգային բարդ խնդիր մը որուն կարգադրութեան մէջ տիրական ձայն ունին ոչ միայն խորհրդային Միութիւնը, այլեւ Անգլիան եւ Ամերիկան:

Մենք գոհացում չենք կրնար ստանալ նոյնիսկ Կարսի եւ Արտահանի մասին, որքան ատեն որ լուծուած չեն Իրանի, Պալքաններու, Տարտանէլի եւ Գերմանիոյ խնդիրները:

Մեծերը մինչեւ այսօր ալ հակառակ են մեր պահանջներուն եւ հակահամայնավար պայքարը որ հետզհետէ կը ծաւալի, կը մթագնէ հորիզոնը:

Ամերիկայի արտաքին նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մէկը կը յայտարարէր վերջերս որ «գոհացնել հայկական պահանջները, կը նշանակէ անձնասպանութիւն:

Ցուսահատի՞լ ու մէկ կո՞ղմ քաշուի՞լ:

Ընդհակառակն: Պէտք է կրկնապատկենք մեր ճիգերը՝ առանց աղդուելու օրուան աննպաստ պայմաններէն: Բայց, առանց թեթեւսոլիկ եղելութիւններու որոնց մէկն էր Նիւ Եորքի մէջ գումարուած տխեղերական ? փառատօնը որ ոչ իրաւունք ունի իր վրայ առնելու «համազգային» տիտղոսը, ո՛չ ալ որեւէ ընդունակութիւն— իր կազմով— քաղաքական դատ հետապնդելու՝ լըրջութեամբ եւ խոհեմութեամբ: Դաշնակցութիւնը, միշտ հետեւողական իր ծրագրով, միակ կազմակերպութիւնն է որ դատը օտարներուն ներկայացնելու համար ունի եւ ջիղ եւ ձեռնհասութիւն:

Ու մանաւանդ հայրենասէր զանգուած իր թիկունքին:

Գ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԼՈ՜ՅՍ, ԼՈ՜ՅՍ

Ուրեմն պէտք է զրկուիլ որեւէ բանէ, ատոր յարգը կրկնապատիկ գիտնալու համար:

Անցեալ տարի կարծեցինք վերջինն էր: Ամբողջ հինգ ամիս, գրեթէ զրկուած էինք շաբաթը երկու օր, ելեկտրականութենէ ըսուած՝ աստուածային գիւտին բարիքներէն:

Ու ի՜նչ կարօտագին հառաչներ կ'արձակէինք ի խնդիր մոմի կտորի մը, պատրոյգը ծուռ քարիւղէ լամբի մը եւ պատմութեան անցած ծխոտ ու մրոտ ճրագի մը: Եւ այս «լոյս քաղաքին» լուսաշող կեդրոնը, ապատագրութենէ երեք տարի վերջ:

Ահա եւ չորրորդ տարին, չեմ կրցած որոշել թէ հետզհետէ կը հեռանա՞նք երէկի զարհուրանքին թէ կը մօտենանք նոր եղեռնին: Որոշ է, սակայն, մէկ բան որ «ազգը կը յառաջդիմէ»: Չէ՞ որ այս չորրորդ ձմեռը ողջունեցինք ահաւասիկ, Սեպտեմբերի կէսէն, իսկ զրկուելով լոյսէն, միշտ շաբաթը երկու օր: Թերեւս մեծ զրկանք մը չըլլայ ասիկա, արտադրութեան նախարարին կամ ելեք. ընկերութեան տնօրէնին համար, թերեւս մեր քաղաքապետարանն ալ դռնապանը ալ բախտը ունի անպայման հիւանդանոցի մը շրջանակին մէջ ապրելու: Բայց մեզի պէս զրկուածները, ի՞նչպէս փոխադրուին նախարարին պաշտօնատունը կամ լուսաբաշխ ընկերութեան գրասենեակները: Այս կարգի խորհրդակցութեանց ընթացքին միայն ակամայ կանգ կ'առնէ հաշիւի մը վրայ ու կը սկսի գումարել թէ քանի՞ քիլովաթ խնայողութիւն կ'ընէ Պ. հրամայողը:

Մեր մասին խօսելով առ այժմ ճիշդ հակառակն է որ տեղի կ'ունենայ: Առաջ կ'աշխատէինք օր ցերեկով, առանց ելեկտր. լոյսի: Աստուծոյ կաւթեղը լիուլի բաւական էր.

Այժմ կ'աշխատինք գիշերը, ելեկտրական ուժը կը գործածուի,քնոյնչափովինչպէսառաջ,քանի ալ ստիպուած ենք մեր աշխատանքը լրացնել: Ուրեմն աւելորդ կը վառենք, 10 լամբ, իւրաքանչիւրը 100 մոմի ուժով եւ օրական 5 ժամ աւելի:

Պիտի խնդրէի որ այս նորօրինակ խնայողութեան հաշիւը տնտեսագէտ մը ներկայացնէր պատկան իշխանութեան, թերեւս, է՛հ, ո՞վ գիտէ ձայնը լսէին, եւ... օգնութեա՛ հասնէին ...

ՍՕՍԻ

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ թագուհին Վիլհելմինա առողջական պատճառներով առժամաբար հրաժարած ըլլալով, խնամակալուհի նշանակուեցաւ իշխանուհի Եուլիանան:

ՉՈՐՍ ՄԵԾ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը պիտի գումարուի Լոնտոնի մէջ նոյեմբեր 25ին:

«ՇԱՏ ՄԵԾ ՅՈՅՍԵՐ մի դնէք Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան վրայ», ըսաւ ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն Ֆէնսիս Քէյս որ Անգլիա հասաւ անցեալ օր: «Պատրանքներ մի ունենաք որովհետեւ արտաքին նախարարը պաշտօնապէս հրահանգուած չէ,օգնութիւն խոստանալու Եւրոպայի ազգերուն»:

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼ քաղաքական կարեւոր ճառ մը խօսելով անցեալ կիրակի օր Փարիզի մէջ (Վէնսէն), գիտել տուաւ որ արեւելեան Եւրոպան ենթարկուած է խորհրդային մենատիրութեան: Մենք այսօր բաժնուած ենք այդ մենատիրութենէն: Ամերիկան միակ երկիրն է որ կը ճակատի համայնավարութեան դէմ: Իր ճառին գլխաւոր մասերը յաջորդով: Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը Տիւքլօ յայտարարեց կիրակի օր որ Ամերիկայի հրամանովն էր որ կուսակցութիւնը դուրս նետուեցաւ կառավարութենէն: Անդրէ Մարթի, ուրիշ ականաւոր համայնավար մը, պահանջեց համայնավարներու մուտքը դահլիճին մէջ, մանաւանդ շեշտելով որ ներքին գործերու նախարարութիւնը յանձնուի կուսակցութեան:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը որոշեց Իտալիոյ վերադարձնել գրաւուած մարտանաւերը:Այս տեղեկութիւնը մեծ խանդավառութիւն առեղծեց խորհրդարանին մէջ:

ՍԱՐԻ ՆԱՀԱՆԳԻՆ Սահմանադիր ժողովի յիսուն անդամներու ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ կիրակի օր: Գլխաւոր կուսակցութիւնները — քրիստոնեայ ընկերվարականները, ընկերվարականները եւ ժողովրդավար միութիւնը կը պահանջեն Սարի տնտեսական միացումը Ֆրանսայի:

Պայքար Անգլիոյ

Ընկերվարականներուն դէմ

Անգլիոյ պահպանողական կուսակցութեան տարեկան ընդհ. ժողովը իր աշխատանքները վերջացուց շաբաթ օր: Նախորդ վարչապետը՝ Ուինսթըն Չըրչիլ զգայացուցիչ ճառ մը խօսելով, գիտել տուաւ որ անհրաժեշտ է խորհրդարանական ընտրութեանց ձեռնարկել՝ «ճամբու դնելու համար» Աշխատաւորականները: Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը.—

«Ամէն պատճառ ունինք հաւատալու համար որ ընկերվարական կառավարութիւնը որ իր յաղթանակին օրերուն իսկ չէր ներկայացներ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը, այսօր վերածուած է փոքրամասնութեան մը եւ երկիրը կը կառավարէ հակառակ ժողովուրդին կամքին ու բաղձանքին: Փորձով տեսնուած է որ երբ կառավարութիւն մը կը կորսնցնէ իր հեղինակութիւնն ու հմայքը, իշխանութեան գլուխ մնալու իր ճիգով չի կրնար «ապաքինիլ»:

Ներկայ պայմաններուն մէջ երբ ընկերվարականներու ընդդիմութիւնը, յիմարութիւնն ու սայթաքումները իրենց հակազդեցութիւնը կ'ունենան բրիտանական Անգլիացիի կեցուածքին վրայ, մենք, պահպանողականներս, կրնանք, ամենայն վստահութեամբ, յայտարարել որ ժամանակը մեզի հետ է: Մենք չենք որ պիտի ճշդենք ընտրութեանց թուականը, բայց կասկած չկայ որ անխոհեմութիւն պիտի ըլլար մեր կողմէ եթէ պատրաստ չգտնուէինք այս տարի կամ յաջորդ տարի, վստահ եմ որ տնտեսական ծանրակշիռ տագնապը որ մօտալուտ է, կարելի չէ կանխել առանց նոր խորհրդարանի մը ընտրութեան: Երկրին վերականգնումին համար առաջին քայլը առած պիտի ըլլանք ճամբու դնելով այս մարդիկը (Աշխատաւորականները) եւ այդ պատճառաւ ալ պէտք է ամէն կերպով յարձակիլ ներկայ կառավարութեան վրայ»:

Ընդհանուր ժողովը կը յանձնարարէ կուսակցութեան վարչական մարմնին, սաստկացնել պայքարը համայնավարներուն ինչպէս նաեւ ֆաշականներուն դէմ: «Ժամանակը եկած է հրապարակաւ յայտարարելու այն խլրդային աշխատանքները զորս այդ երկու հոսանքները կը կատարեն երկրին մէջ: Ընդհանուր գործադուլի իրաւունքը վերահաստատուած ըլլալով, կրնայ մեր գլխուն պայթիլ յանկարծ: Արհեստակցական Միութեանց բոլոր խաւերուն մէջ կը տեսնուի համայնավարներու ազդեցութիւնը»:

Անգլիոյ պետական շրջանակները կը նախատեսեն կուսակցական բուռն պայքար մը յառաջիկայ ամիսներուն: Տնտեսական գործերու նորընտիր նախարարը, Սթէֆըրտ Քրիփս, կը յանձնարարէ նոր կրճատումներ ոչ-անհրաժեշտ նիւթերու ներածման համար:

Արաբները դէմ են Պաղեստինի բաժանումին

Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը Ապտէլ Րահման Ազզամ փաշա կարեւոր յայտարարութիւն մը ընելով անցեալ շաբաթ օր, Գահիրէի մէջ, ըսաւ որ եթէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը ընդունի Պաղեստինի մէջ հրէական պետութիւն մը հիմնելու առաջարկը, Արաբները պատերազմ պիտի հռչակեն: Բոլոր արաբական երկիրները կամաւորական բանակներ պիտի ղրկեն Պաղեստին, տեղացի Արաբներու հետ Հրեաներուն դէմ կռուելու համար, ըսաւ Ազզամ փաշա: «Արաբ ազգերը թոյլ պիտի չտան որ սիոնական փոքրամասնութիւնը ադատօրէն մենատիրութիւն մը հաստատէ եւ իր տիրապետութեան տակ առնէ արաբական մեծամասնութիւնը որ Պաղեստին կը գտնուի դարերէ ի վեր: Մենք չենք ուզեր Հրեաներ սպաննել, բայց Հրեաներուն դէմ չէ որ կը կռուինք, այլ ուրիշներու կայսերապաշտութեան դէմ»:

Զօր. Ալտօղանի ծանր ճառը Տրապիզոնի մէջ

«ՎՌՆՏԵՑԷՔ ՔԷՌԱԹԱՆԸ,
ԽԵՐԵՐՆԻՆ ԱՆԻԾԵՑԷՔ»

Աֆիոնի դեմոկրատ երեսփոխան Զօր. Սատըգ Ալտօղան շատ բուռն ճառեր խօսած է Տրապիզոնի մէջ, ամենածանր բառեր գործածելով իշխանութեան գլուխ գտնուող անձերու դէմ: «Ուլուս» որ կը հրատարակէ այս ճառերուն ամփոփումը, չի հաւատար որ երեսփոխան զօրավարին բերնէն ելած են անոնք: Ահա թէ ինչե ըսեր է Ալտօղան:

— Մինչեւ 1950 Հալք կուսակցութիւնը պիտի կործանի: Ոչ ոք պիտի կրնայ արգելք ըլլալ ազատութեան, քանի որ «մեծ» անունին տակ մէկը չկայ: Մեծը դուք էք, ու եթէ մէկը ապօրինի ընթացք ցոյց տայ ձեզի հանդէպ, դուք ալ պատասխանեցէք ապօրէն ձեւով: Ձեր գործը չկատարող պաշտօնեային մարիկը լացուցէք: Այլեւս մտած

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սրբազան ուխտավայրեր

Դ.

Խանասորի դաշտին բաժնուելով եւ Արաւոլի ոտքերուն տակ ցանուցիր բլրակները կոխկռտելով կը մտնենք ձորը եւ ապա դէպի Քէօհնաշահիր (Հին քաղաք) տանող ճամբան լքելով, կը դառնանք դէպի աջ։

Դժուարին է այս նոր ճամբան, չարաճճակ վերելք եւ վայրէջք, մինչեւ կը հասնինք «Աւդոլի» ցեղապետ քիւրտ Սմկոյի բերդագիւղը (Ճարի - Գալէն)։

Գիշերը Սմկոյէն կը հիւրասիրուինք եւ յաջորդ առտուն կ'ուղղուինք դէպի Սալմաստի Մահլամ հայաբնակ գիւղը։

Գիւղէն դուրս այգիներ, փոքրիկ անտառներ, եւ դաշտերը աշխատաւոր ժիր մշակներով լի։ Պատկերը բոլորովին կը փոխուի, հայկական շինարար ձեռքը իր շնորհները սփռած է այս դաշտերուն վրայ։

Կը թեքուինք դէպի ձախ, ու կալերէն եւ գերեզմանոցէն դէպի գիւղամէջը տանող փողոցն է։

Դուռներուն առջեւ, գառ ու աղաւով, թանի հագուստներով պճնուած Հայուհիները զբաղած են գուլպայ գործելով, ձեռագործով, կար ու կարկտուքով։

Ու հարսներու, երիտասարդներու ճակատներուն ու վիզերուն ոսկէ շարոցները կը փայլփլին արեւուն տակ։

Զուարթ են, խնդումերես ու գեղեցիկ։

Մօտեցած ենք գիւղամէջին, ուր՝ փոքրիկ հրապարակը շրջապատուած է քանի մը խանութներով։

Մեզմէ առաջ արդէն լուր տուին որ զինուած Քիւրտեր պիտի գան անցնին։ Բաջարի Մահլամցի Հայերը մեծով պզտիկով կռուի ու զէնքի վարժ, միշտ պատրաստ են ամէն հաւանականութեան առջեւ։

«Կեցէք» կը պոռայ անմիջման հայտուկ Մահլամցի Ջիրօն, տանտրը ղոնտաղին դրած ու մատը վլթակին։

Տասնեակ մը զինեալ Հայեր ալ մօսինները գասուրները շըխկացնելով, փամփուշտը կը մղեն խողովակը։

Պէկը չուարած է կարծես, կը դառնայ ինծի «ասոնք Հայեր են, հարցուր տես ինչ կ'ուզեն»։

Խումբը կեցած է, կը մօտենամ հայ զինեալներուն. «բարեւ ձեզ. անհանգիստ մի ըլլաք բարեկամ Քիւրտեր են, կ'երթանք Տիլմանն աստւածոնտերու։ Ես ալ փախստական եմ եւ այս Քիւրտերու մօտ կը պահուիմ»։

Հոգեխոյզ Ջիրօն, կը կռահէ ամէն բան։

«Այն ատեն, վար իջէք ձիերէն, հանգստացէք, պատառ մը հաց կերէք, յետոյ կ'երթաք, Տիլմանը հեռու չէ»։

Նոյնը Ջիրօն կը խօսի նաեւ պէկին, սահուն քրտերէնով մը։

Պէկը կը համաձայնի, կ'իջնենք ու տէր Ղազարեան եղբայրներու հետ կ'երթանք գիւղի նահապետ Սարգիս Բաղտասարեանենց տունը։

Մահլամցի Հայերը ամենն գեղեցիկ, երկյարկանի տուներ, պտղատու ծառերու եւ ծաղիկներու այգիներ, ծաղկանոցներ, ճաշակաւոր կահ կարասիներ, գորգեր։

Բարեկեցիկ են բոլորն ալ, ամէն ընտանիք հեծնելու ձի մը կը պահէ։

Լաւ ձիաւորներ են եւ քաջ կռուողներ, ամէնքն ալ զինուած են։ Կը զարմանամ, որ Հայերը ազատ են զէնք ունենալու եւ զինուած պտտելու։

Պէկը կը համակրի Սարգսին, ան ալ պէկին։

Կը խօսին հինէն ու նորէն եւ կ'որոշեն որ գիշերը հոն մնանք։

Շիմշիրը եւ մաժիշտները բաղնիք կ'երթան, պէկը բազմոցին թիկնած կը քնանայ։

Տէր Ղազարեան Գէորգի, Սալվարենց Սահակի եւ Ջիրոյի հետ, քանի մը Քիւրտերու հետ կ'երթանք գերեզմանոցը, գիւղէն քիլոմեթր մը հեռու։

Հարիւրաւոր գերեզմաններու մէջէն, մեր կապոյտ եւ խոշոր շիրմաքարեր ուշադրութիւն կը գրաւեն։

Ջիրօն թեւս մտած, անուշ, անուշ կը խօսի։

Կարծես տասնեակ տարիներու մտերիմներ ու հարազատներ ենք։

Այդպէս են բոլոր Դաշնակցականները։

Կը բաւէ որ հաստատեն թէ դիմացինը իրենց ընկերն է, որ երկրէն ալ որ եկած ըլլայ, որ խումբին կամ կոմիտէին ալ պատկանի, շուտով կը մտերմանան, եւ անհուն սիրով մը կը կապուին իրարու։

«Ահա մեր խմբ նահատակներու շիրիմները» կ'ընդմիջէ Սալվարենց Սահակը։

Կը մօտենամ ու կը կարդամ «Աստ հանգչի Ողմեցի Նախօն, նահատակուած 1898 թուին»։

Ուրիշ մը, «Աստ հանգչի Ողմեցի Ցարէթը, նահատակուած 1898, դեկտեմբերին, եւ այսպէս ինը շիրմաքարեր, ինը նահատակներու անունով։

Նահատա՞կ, հերո՞ս թէ սուրբ, «Նոր սերունդ»ը դուն որոշէ։

Բայց ի՞նչպէս նահատակուեցան։

Լսեցէք, 1918 թուին նահատակուած Ջիրօն է, որ կը պատմէ՝

«Խումբը Մահլամի այգիներու մէջ պահուած էր։

Թուրք կառավարութեան պահանջով, պարսիկ կառավարութիւնը խուզարկութեան եկած էր։

Մեր գիւղը պաշարուած էր պարսիկ սարբազներով եւ քիւրտ հեծեալներով։

Խուզարկութեան կը մասնակցէին նաեւ թուրք գործակալներ։

Մեր հերոսները որոշած էին պահուըտիլ եւ ընդհարումի տեղի չտալ։

Ի վերջոյ, կը հարկադրուին դուրս գալ թաքստոցէն եւ լեռ բարձրանալ, բայց մինչեւ այդ դիմացի հիւղակը կը հասնին ու ներս կը մտնեն։

Հ. Յ. Դ. կոմիտէն հրահանգած էր՝ չկռուիլ. ջանալ անյայտանալ, որովհետեւ զինեալ ընդհարումի մը պարագային, պարսիկ զինուորներ պիտի սպաննուէին.

Այդպիսով՝ Պարսիկ կառավարութիւնն ու բնիկ ժողովուրդը կը թշնամանային եւ վտանգաւոր դրութիւն կը ստեղծուէր տեղական Հայերուն համար, թերեւս տեղի տրուէր Հայերու կոտորածին։

Հայդուկները ժողովի կը նստին, մինչ դուրսը, հիւղակը պաշարողները անընդհատ կը կրակեն։

Ու ժողովը կը վճռէ չկռուիլ, ոչ ալ անձնատուր ըլլալ ողջ ողջ։

Ու եղբայրացութիւնը կ'ըլլայ եւ սարսափելի եւ սքանչելի։

Հրացանները կը լեցուին եւ իւրաքանչիւրը կը կրակէ իր ընկերոջ, իր դիմացինին կուրծքին կամ ճակատին։

Ու այդպէսով կ'իյնան հայդուկները, հաւատարիմ իրենց ազգային շահերուն եւ կուսակցութեան հրահանգներուն։

Մէկը միայն, դուրս կը ցատկէ հիւղակէն ու կռուելով կը հասնի մօտակայ հեղեղատը եւ կ'ազատուի։

Իսկ հայդուկներ անշունչ կը պառկին հիւղակին մէջ ու երբ կը ստուգեն թէ ամէն բան վերջացած է, հայ դաւաճանին միջոցով, այն ատեն, խուժանը կը մօտենայ, կը կտրէ անշնչացած հայդուկներուն գլուխները եւ երկաթէ ձողերու վրայ անցած կը պտտցնէ գիւղէ գիւղ։

Կը հրճուի տաճիկ հիւպատոսը, կը հպարտանան նրկշտ սարբազները, որ փախչող մէկ հայդուկին կրակոցէն լեղապատառ, պահուըտած էին գերեզմանաքարերու ետեւը։

Ամբոխը «կեցցէ»ներով կը դիմաւորէ ցուցարարները, անարգելով կտրուած գլուխները։

Ու Սալմաստի Հայերը կը սգան իրենց անփոխարինելի կորուստը։

Տեղացի Հայերը կը յաջողին առնել կտրուած գլուխները եւ գլխատուած մարմինները եւ անոնց ինքնութիւնը հաստատելով, կը թաղեն Մահլամի գերեզմանոցին մէջ։

Երախտագէտ Սալմաստեցին, ամէն տարի ժամ ու պատարագով, մատաղով եւ ոգեշունչ ճառերով կը տօնէ ինն նահատակներու անձնազոհութեան տօնը։

Կը կարդամ անունները, կը հիանամ անոնց անձնազոհութեան եւ ազգասիրութեան վրայ, կը փնտռեմ նման անձնուրացներ, համեմատելու համար։

Բայց կարելի՞ է համեմատել Մահլամի նահատակները մերօրեայ «յեղափոխականներուն» հետ։

Այդ տեսակ հրեղէն, Աստուածընտիր հերոսներ միայն Դաշնակցութեան շարքերէն կը ծնին։

Սալվարենց Սահակը կը շարունակէ՝ նկարագրելով դաւաճաններու մահապատժի մանրամասնութիւնները։

Կը պարզուի, որ՝ ահաբեկիչն եղած է անմահն Եփրեմը, Պարսկաստանի ապագայ աղատարար, որ «խան» տիտղոսը ստացաւ Պարսիկ պետութենէն։ Եփրեմը որ պարսիկ ազատագրական պատմութեան ամէնէն փառայեղ էջը գրեց։

ՅԱՐՁԱՆԴ

Մեր «օր»ուան առթիւ

Այլեւս աւանդութիւն դարձաւ մեզի — Դաշնակցականներուս համար մեր «օր»ուան տօնակատարութիւնը։ Ամէն տարի աշխարհի բոլոր ծագերը — բացի հայրենիքէն — ուր որ խումբ մը Դաշնակցականներ կան, այդ օրուան համար քով քովի կուգան, սրահներ կը վարձեն, հրապարակային հանդէսներ կը կազմակերպեն։

Հոն՝ հրապարակային այդ հանդէսներուն մէջ՝ կ'արտասանուի «Դաշնակցութեան խօսքը», կը փառաբանուին մեր նահատակները, կ'ոգեկոչուի մեր մտքի, գրչի ու զէնքի հերոսներու յիշատակը։ Հոն՝ այդ օրուան տօնակատարութիւններու ընթացքին, Դաշնակցութիւնը կ'ամբաստանուի, Դաշնակցական անհատը կ'ոգեւորուի, կը կազդուրուի ու նոր յոյսերով, նոր խանդով ու առանձին ոգեւորութեամբ ապագայ գործունէութեան եւ ծրագիրներու կը լծուի։ Ու ամէն տարի այդ «Օր»ն է նմանապէս զոր «ուխտի օր» կը կոչենք, նոր կոչականներ կուգան, թարմ, երիտասարդ ուժերով կը խտացնեն մեր շարքերը։ Հինն ու նորը, ծերն ու երիտասարդը առանձին խանդով մը կ'ողջագուրուին, ու, նոր աշխատանք, նոր զոհողութիւններ — մեր ժողովուրդի դատին ու անունին հաւատարիմ մնալու, հաւատարմօրէն ծառայելու պարկեշտ եւ սրտաբուխ խոստումը կը տրուի։

Այսպէս է «Դաշնակցութեան օր»ը։ Այս իմաստով կը տօնենք մեր «Օր»ը։

Արդարեւ մեր կուսակցութիւնն ալ այլ կուսակցութիւններու նման պիտի անհետանար հայկական իրականութենէն, եւ կամ, «խրտուիլակ» մարմին մը պիտի դառնար, եթէ, չունենար իր առաքինութեան գիտակցութիւնը, իր տիրական ուղեգիծը, իր մեծ բարոյականը։ Կարգապահութիւնը եւ բարոյական որեւէ կազմակերպութեան համար յաջողութեան, աշխատանքի, յարատեւութեան տիրական զէնքերն են։ Որ կազմակերպութիւնը որ ունի այս առաքինութիւնները կրնայ հաստատ, համարձակ քայլերով քալել։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այդ առաքինութիւնները ունեցաւ երէկ, ունի եւ այսօր, ահա թէ ինչո՞ւ անիկա մնաց հայ երկնակամարին վրայ միակ նկատի առնելիք ուժը։

Պիտի դիմանա՞ր ան բոլոր հարուածներուն զոր ստացաւ ու կը ստանայ այսօր ալ իր անարժան հակառակորդներուն կողմէ եթէ չունենար վերոյիշեալ առաքինութիւնները։ Ոչ։ Ցանկապէս իր տարապլութեան շրջանին — շուրջ քառորդ դար — ինչեր չըսուեցան, ինչեր, ինչ քնարեր հէքեաթներ չպատմուեցան իր մասին... ինչեր, ինչ խատուտիկ բաներ չեն ըսուիր ու գրուիր այսօր ալ զայն սեւցնելու, հրապարակէն քշելու համար, բայց, հակառակ այդ բոլորին, դարձեալ, Դաշնակցութիւնը կը մնայ կանգուն, կենդանի, տիրական։ Երէկ անոր մէջն էր, իր շարքերուն մէջ կը կազմէր մեր ժողովուրդին գիտակից արժէքաւոր տարրը, անոր ընտրանին, այսօր նոյնն է պատկերը ամէն տեղ բոլոր աշխարհներու մէջ։

Ի՞նչ տուած է Դաշնակցութիւնը մեր ժողովուրդին։ Իր յիսունը եօթը տարիներու ընթացքին, էն առաջ, մեր ժողովուրդին համար կերտեց, կոփեց պատմութիւն մը։ Պատմութիւն մը որ կուգար առնականօրէն ժխտելու Բուշկիններու մեր ժողովուրդի համար աւարժանօրէն բանաձեւուած նկարագիրը։ Խուփին ու աքօրին հետ հաշտուած երիտասարդութեան տեղն ողնահար։ Իր գոյութեան ընթացքին տուած է անհամար քաջեր, առասպելական հերոսներ։ Յեղափոխական պանծալի դէմքեր ու դէպքեր։ Մտքի ու գրչի տիտաններ, կազմակերպած՝ վարած է հերոսամարտեր։ Զգետնած է բազմաթիւ դահիճներ ու դաւաճաններ։

Տուած է դեռ աւելին — վեց դարերէ ի վեր մեր ժողովուրդին երազը կազմող մեծ թուականը 1918 Մայիսի 28, որուն շնորհիւ միայն այսօր մենք ունինք թիզ մը հող՝ ափ մը ժողովուրդ այնտեղ մեծ Արարատի փէշերուն տակ, որուն կապած ենք մեր յոյսն ու հաւատքը։

Այսքան բեղնաւոր կեանք մը ունեցող կազմակերպութիւն մը կարելի՞ է թաղել։ Կարելի՞ է յաւիտեան աչքաւ խաւարին դատապարտել ...։ Լուսաւորչի «լոյս կանթեղ»ը կամ անմահն «Սասմայ ծռեր» ու «Խուր կէծէկ»ը թաղած պիտի ըլլային Հ. Յ. Դաշնակցութեան թաղումով։ Ու եթէ այսօր ալ մեր մէջ — մեր ժողովուրդին մէջ գոյութիւն չունենար անիկա, անտարակոյս, հայկական նկարագիրը բոլորովին այլ ձեւ եւ հանգամանք առած կ'ըլլար։

Ինչպէս երէկ, այսօր ալ, դարձեալ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնն է որ կանգնած ծէ խրոխտ, տիրական մեր պատմութեան ու դատին հետամուտ մեր քաղաքական եւ ազգ. հարցերուն իբր ռահվիրայ։ Հակառակ բոլոր վայրավատին պայմաններու որ ճակատագրականօրէն վիճակուեցաւ մեզի, անիկա մնաց միշտ պատնէշին վրայ։ Միշտ աղաղակեց, թէ «Հայկական Դատը մեռած չէ», «թէ նորածին Հայաստանի սահմանները երբեք կաթէ չեն, թէ մեր ժողովուրդին իրաւունքները պէտք է արդարօրէն գործադրուին...»։ Այսօր ալ նոյն տեսակէտներուն վրայ հաստատ կանգնած դարձեալ ուժգնօրէն կը հետապնդէ։

Վերջացնենք մենք, այսինքն Դաշնակցականներս անոնք որ ուխտած են մնալ Դաշնակցական, այս նուիրական «օր»ուան առթիւ, կրկին նոյն խոստումը եւ նոյն տեսակէտները ունինք։ Մեր բոլոր տրամադրելի ուժերը, մեր բոլոր ճիգն ու խանդը միայն եւ միայն տրամադրել մեր ժողովուրդին, անոր հայրենիքին՝ անոր սուրբ եւ նուիրական դատին համար։ Մեր նախնիքները, որոնց հանդէպ անսահման խանդ ու յարգանք ունինք — մեզի համար ուղի մը, ճամբայ մը գծեր

ին — Աղատութեան, եղբայրութեան եւ հաւասարութեան ճամբան: Մենք հաստատ եւ աննկուն քայլերով պիտի յառաջանանք այդ լուսաւոր ճամբայէն մինչեւ լման եւ կատարեալ լրումը մեր երազներուն, մեր ազգային իտէալներուն:

Մինչ այդ, սիրով, խանդով եւ եղբայրական գուրգուրանքով կ'ողջունեմ, Արեւելքէն արեւմուտք՝ եւ հիւսիսէն հարաւ՝ աշխարհի բոլոր ցամաքամասերու վրայ գտնուած հաւատաւոր եւ ուխտեալ Դաշնակցական ընկերները:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՊԵՏՐՈՍ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս անգամ երիտասարդուհին կը կոցէր գիրքը ու գոյն կորսնցնելով կը զետեղէր իր պայուսակին մէջ: Պետրոս կարծեց որ ան պիտի մեկնի: Վախնալով որ ուրիշ անոնց նման առիթ մը դժուար էր ստեղծել, մեծ ճիգով մը խզեց լռութիւնը ու անցաւ խօսքի: Ան շուարած չէր: Սիրոյ յաջողութիւնը ձեռք կը բերէր վերջապէս. Կ... մեծ փութկոտութեամբ կը պատասխանէր եւ հետզհետէ երկուստեք համակրութիւն մը կը ստեղծուէր խօսակցութեան ջերմութիւնը ալ աւելի աւելցնելով: Քիչ վերջ անոնք կ'ուղղուէին դէպի Մօնփառնասի պողոտան ու կը մտնէին Քուփոլի մեծ սրճարանը զովացուցիչ մը ըմպելու:

Այդ խաղաղ անկիւնին մէջ, անոնք աւելի կը մտերմանային իրարու ու հոն կ'անցնէին առաջին ժամադրութիւնը: Փարիզուհին որուն անունն էր Սիւզան, մեքենագրուհի մեծ գրամատան մը մէջ, այլեւս դարձած էր Պետրոսի տեւական բարեկամուհին: Իրենց յարաբերութիւնը կը շարունակուէր ամիսներէ ի վեր: Պետրոս այլեւս իր պարապոյ ժամերուն չէր զգար առաջուան ձանձրոյթը: Սիւզանի ընկերակցութեամբ ան իր հանգիստի պահերը կ'անցնէր հաճելի ժամանցով. իր հոգին չէր տանջուեր ամայութենէ ան գտած էր իր բաւարարութիւնը որ թեթեւութիւն մը կուտար ծանր աշխատանքով քրտնաթոր իր մարմնոյն: Օր մը սակայն, Սիւզան չերեւցաւ սովորական ժամադրութեան, առաջին անգամն էր այդ: Պետրոս սպասումէն սրտնեղած, տխուր տրամադրութեամբ կը վերադառնար, կը խորհէր, անպայման դժբաղդ պատահար մը կամ անհանգստութիւն մը արգելք եղած են իր սիրուհիին գալուն. չէր կրնար ուրիշ բան կասկածիլ քանի որ ան իրենց վերջին հանդիպումին ոեւէ բան չէր ըսած, ու ցոյց տուած նոյն տաք վերաբերմունքը: Յաջորդ առաւօտ Պետրոսի տրամադրութիւնը պիտի խորտակուէր երբ տանտէր Սիւզանէն հետեւեալ երկտողը... կը մեկնիմ Քորսիքա, հոն ամուսնանալու համար օդանաւորդի մը հետ: Գիտեմ քեզ պատճառելիք դառնութիւնը, ներէ ինծի: Փարիզի աղջիկներ, Փարիզի երկինքին նման: Ցուսալքութիւն մը պատեց Պետրոսի էութիւնը, հիմակ նորէն մնաց առանձին, զոհ մը սիրոյ պայքարի, ան պարտուած էր: Պէտք էր վերսկսիլ, պիտի չկրնար սակայն այդ քաջութիւնը: Ան կը տառապէր, նամանաւանդ վերջին ծայր զգայուն ըլլալուն: Քանի մը մտերիմ ներուն ան բացուած էր, շատեր չէին հասկնար զինք, ուրիշներ մինչեւ իսկ կը ծաղրէին զինք ըսելով, հաց ու ջուր ես գտեր, ինչ պատուչութիւն լալ, տանջուիլ պարապ սիրոյ համար: Պետրոս կը վրդովուէր նման դիտողութիւններէ երբեմն անանց անոնք բոլորն ամուսնացած փոյթերու կողմէ. արդար զայրոյթով ան գիտել կուտար թէ ուրեմն ամուրիի մը սիրտը կարծես թէ քար մը եղած ըլլար եւ կամ ան կարծես թէ դատապարտուած ըլլար վանականի կեանք մը վարելու. որքան անգութ ու անտրամաբանական են սա ամուսնացեալները որ, իրենց վայելած սէրը, անըմբռնելի կը գտնեն ամուրիի մը համար: Ի վերջոյ Պետրոս, գտնելով իր կորովը, մոռացութեան կուտար Սիւզանը, արդար հպարտութեամբ մը խորհելով որ չէր արժեր փողոցի աղջկայ մը համար ինքզինքը չարչարել: Անկէ յետոյ ան ունեցաւ բազմաթիւ հանդիպումներ, գրեթէ բոլորն ալ սակայն առանց վաղորդայնի:

Տարիները անցան հովի նման: Պետրոս այժմ թեւակոխած էր իր երեսունեւհինգ տարին: Ան սոսկումով կը դիտէր որ իր կեանքի նաւը բռնած էր ճամբան ու կը մօտենար, երիտասարդութեան վերջին հանգրուանին՝ քառասունին: Դեւաճան ճերմակը արդէն իսկ նշմարելի կերպով բոյն դրած էր իր մազերուն վրայ: Քանի տարեկանի խնդութիւնը՝ հեռու խօսելէ իր սրտին, այժմ տաղտուկ ու զզուանք միայն կը պատճառէր իրեն: Այդ պահուն էր որ ան վճռեց ունենալ նպատակ մը՝ որուն մասին դեռ մինչեւ այդ օրը, ան երբեք չէր անցուցած իր մտքէն. այդ՝ ամուսնութիւնն էր:

Բայց ամէնէն աւելի այդ որոշումը իրեն առնել տուողը Խորէնն էր, որ ինք ալ ահա ամուսնացած էր ամիսէ մը ի վեր: Պետրոս տարօրինակ կերպով փարած էր իր ամենամտերիմ ընկերոջ. ան կարծես իր կեանքին ուղեցոյցն էր, մոլեռանդօրէն կը հետեւէր իր բոլոր քայլերուն: Խորէն, նիւթապէս թէ ֆիզիքապէս ունէր բոլոր առաւելութիւնները ապրելու արկածախնդիր սէրը, բայց ան, ահա լքած այդ ամէնը ու ընտրած կեանքի միակ ընկերը: Պետրոս, յարամտութեամբ կը դատէր որ իրօք անիմաստ ու ապարդիւն էր հովին ճամբով դացող սէր մը, աննպատակ:

Ի՞նչ ըրաւ ինք մինչեւ այդ տարիքը. քանի հանդիպումներ, ճաշչումներ, բայց այսօր ի՞նչ կը մնար անոնցմէ, ոչ իսկ աղօտ ստուեր մը, ընդհակառակը տխուր յիշատակ մը, մանաւանդ Սիւզանէն, խաբել, այդքան վատութեամբ, իր նման հաւատարիմ ու առաքինի բարեկամ մը, ոչ, պէտք էր վերջ տալ այդ անհամ կենցաղին: Պետրոս անմիջապէս իր ծրագիրը գործադրելու կը ըծուէր տխպար հայուհի մը փնտռելով երբ յանկարծ փոթորիկը կը պայթէր Եւրոպայի գլխուն:

Պետրոս եւ Խորէն կը զօրակոչուէին: Խորէն կը վերադառնար քանի մը ամիսէն:

Վեց տարի վերջ գերութենէ Պետրոս կը հասնէր միշտ մտադիր անմիջապէս ընտանիք մը կազմել: Երբ ան կը մտնէր իր բնակարանէն ներս, կը դիմաւորուէր պանդոկապետին կողմէ որ բարի գալուստի ողջոյնէն վերջ կը հաղորդէր իրեն լուր մը — Խորէն ամուսնալուծուած իր երկու պզտիկներով եւ այժմ գացած էր հեռաւոր արուարձան մը: Այս անակնկալին առջեւ, Պետրոս ապշած, քարացած մնաց իր զարմացումէն :«Ան պիտի՞ հաստատ ամէն բանի, բայց ոչ այդ մէկին: Խորէն ամուսնալուծուա՞ծ եւ այդ երկու փոքրիկներով: Սարսուռ մը զգաց իր էութեան մէջ: Չէր կրնար ըմբռնել բաժանումը իրարու անհուն սիրով ու գուրգուրանքով կապուած երկու էակներուն, որուն ինք ականատես վկան էր եղած: Չէր կրնար հաշտուիլ փնտռումին հետ ընտանեկան այդ բոյնին: Պետրոսի զգայուն խառնուածքը ըմբոստացած էր ընտանեկան այդ դէպքին դէմ:

Ան արհամարհանք մը ունեցաւ սիրոյ հանդէպ, սոսկում մը՝ ամուսնութենէն ու բացարձակ վճռեց կառչիլ մինչեւ վերջ ամուրիի իր կեանքին:

Այդպիսով Պետրոս կը կորսնցնէ՞ր արդեօք հաւանական երջանկութիւն մը թէ կը խուսափէր ճակատագրական դժբախտութենէ մը:

Չպարզուող գաղտնիք մը պիտի մնար այդ:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԻՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Անցեալ կիրակի կէսօրէ վերջ Ֆ. Կ. Խաչի ժրաջան անդամուհիները վայելեցին իրենց աշխատանքին արդիւնքը, Խրիմեան ակումբի բացման հանդէսով:

Սրահը արձակուրդի միջոցին նորոգուած, մաքրուած եւ ներկայանալի վիճակի մը մէջ դրուած էր մասնաճիւղին կողմէ, հոն է որ այժմ պիտի շարունակուի հայերէնի դասընթացքը: Անշուշտ հանդէսներու նոյնիսկ նշանտուքներու եւ հարսնիքներու համար ալ ակումբը տրամադրելի պիտի ըլլայ:

Հանդէսը սկսաւ չորսուկէսին կոկիկ բազմութեամբ մը: Արտասանութիւններ երիտասարդ Օրիորդներու կողմէ իրարու յաջորդեցին, բոլորն ալ գեղեցիկ, բոլորն ալ հաճելի: Չէ՞ որ վայելք մըն է այժմ մեզ համար լսել մեր նոր սերունդին բերնէն մաքուր հայերէն մը, նոյնիսկ «մի մոռնար մայրենի լեզուդ» նման արտասանութիւններ, պատգամի մը նման:

Օրիորդներ երգեցին նոյնպէս հայերէն տոհմիկ երգեր: Անոնք ներ յիշել մի առ մի դժուար է, բայց բոլորն ալ պէտք է շնորհաւորել իրենց ունեցած նախանձախնդրութեան համար լաւ հայերէն խօսելու եւ երգելու մասին:

Օրուան բանախօսն էր Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը Տիկին Է. Բիւզանդ որ փաստերով հերքեց բոլոր չարամիտ վերագրումները Ֆ. Կ. Խաչի հասցէին: «Անշուշտ գործն է ամէնէն խօսուն փաստը, եւ մեր գործը մի միայն զինահատութիւն կրնայ պատճառել որեւէ սրտցաւ ու անկեղծ հայու: Տեսան մեր կայանները, բոլոր հոն այցելողները հիացում ու յարգանք ունեցան մեր անդամուհիներու դոհողութեան ոգիին հանդէպ: Կրնային տեսնել նաեւ մեզ ներգաղթողներուն մօտ, նոյնքան ժրաջան, նոյնքան զոհաբերուող եթէ այնքան փոքրոգի մարդիկ չ՚ախորժէին օգտուիլ իրենց վստահուած պաշտօններէն»:

Հանդէսը տեւեց մինչեւ ուշ ատեն, ժամը 10ը, խնջոյքի բաժինով մը, ուր զուարթ ու ոգեւոր երգեր ու արտասանութիւններ, բոլորին մասնակցութեամբ, ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծեցին:

Իսիի «Նոր Սերունդի» տղաքը գնդախաղի մրցումէ մը վերադարձան յաղթական, որոնց ի պատիւ ընկեր Յովհ. Աբրահամեան հազար ֆրանք նուիրեց Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Իսիի մասնաճիւղին, եւ 400 ֆրանք Ֆ. Կ. Խաչին եւ բոլոր տղաքը հիւրասիրեց:

Եղան նաեւ զանազան նուէրներ,—Պ.Փ. Աղասեան 250 ֆրանք, ընկեր Ց. Զատրճեան 200 ֆր., Տիկին Գալիկեան բուրդէ փուլովըր մը եւ ընկեր Գալապանեան խոշոր ձմերուկ մը որ բաժնուեցաւ մանուկներուն, Տէր եւ Տիկին Եաղուպեան թէեւ բացակայ հանդէսէն, բայց անոր յաջողութենէն խանդավառուած 500 Ֆր. նուիրեցին Ֆ. Կ. Խաչին: — Լրատու.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՐԺԱՆԹԻՆ Գորտոպայի մէջ մեռած է Տիկին Մարիամ Օհանեան, Գորտոպացիներուն ընդհանրապէս պատկառելի եւ յարգելի մայրիկը: Ծնած էր Իգմիր 1857ին: Կրթութիւնը ստացած էր Ֆրանս. քոյրերու եւ Հռիփսիմեան հայկական վարժարանը: Կը խօսէր քանի մը լեզուներ ու հմուտ էր գրաբարի: Օր. Գարագաշեան, հետագային Տիկին Օհանեան, կրցաւ իր մօքի պաշարը լաւագոյնս տրամադրել հայ ազգին եւ իր համաքաղաքացիներուն: Մամուրեանի շրջանին կամաւոր եւ առանց վճարումի լծուեցաւ կրթական գործին, այսպէսով յեղաշրջելով Իգմիրի բարեկեցիկ հայութեան եւ ընտանիքներու կեանքը, որոնց մէջ տածեց սէրը դէպի հայ գիրը եւ դըպրութիւնը: Վերապրող հայրենակցուհիներէն շատեր իր շունչին տակ ուսանած են եւ իրենց սրտերուն մէջ կը պահեն իր անմոռանալի յիշատակը: Իր մէկ աշակերտուհին կ'գրէ, «Մեծ է ան որ կը սիրէ, իսկ ամենամեծը այն է, որ ամէնքը կը սիրէ: Մարիամը այդ մեծ եւ հազուագիւտ տիպարներէն էր: Կ'արժէ որ ազգովին ողբանք կորուստը»: Տիկին Օհանեան եղած է Իգմիրի Կրթասիրաց միութեան հիմնադիրը: Եկեղեցական եւ ազգային աւանդութիւններուն ծայրայեղօրէն ըծախնդիր էր ան եւ դիւրութեամբ կը գրէր ոտանաւորներ:

ՊՈԼԻՍ.— Էտիրնէգափուի Հայոց գերեզմանատունը քաղաքին պատմական գերեզմանատուներէն է, դժբախտաբար Էյուպի եւ շրջակայից աղբերը հոն կը թափուէին ատենէ մը ի վեր եւ կատարեալ աղբանոցի մը փոխակերպած էր գերեզմանատունը: Այս գերեզմանատունը որ Գալաթի եկեղեցիին կը պատկանի, աւերակ վիճակի մը վերածուած էր: Եղած դիտողութիւններուն վրայ Թաղ. խորհուրդի ղանձապետ աղերսագրով դիմում կատարած է Էյուպի գայմագամութեան եւ պարզած գերեզմանատան աղտոտ վիճակը: Գայմագամը զգածուելով այցելած է գերեզմանատունը Պ. Տէր Վրթանէսեանի հետ աչքերովը տեսնելով աղտեղութիւնը եւ հրամայած որպէսզի գերեզմանատունը մաքրուի եւ ներկայանալի վիճակի վերածուի:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԼԻՈՆ-ՏԷՍԻՆ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՆՈՐ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԸ

ԼԻՈՆ, 3 Հոկտեմբեր.— Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ը սկսաւ ֆութպոլի ախոյանական մրցումներու 47—48ի տարեշրջանը՝ մեծ յաջողութեամբ, հակառակ որ նոր եկած է Ա. դասակարգի խումբերու մէջ, ան ցոյց տուաւ որ իր խաղացողները շատ աւելի մարզուած եւ շատ աւելի ճարպիկ ու ճկուն խաղարկութիւն մը ունին, եւ այդ ցոյց տուին կիրակի 21 Սեպտեմբեր, յաղթելով 2—1 Pont de Cheruy/, իսկ 28 Սեպտեմբերին յաղթելով Y. S. L.ի 8 0:

Այս երկու յաղթութիւնները մեծ աղմուկ հանեցին Լիոնի ֆութպոլի տեղական խումբերու մէջ եւ տեղական թերթերը մեծ գովասանքներով կը խօսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի խաղացողներու մասին:

Բայց այս տարի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն Տէսին մասնաճիւղի վարչութիւնը շգոհանալով միայն գնդակի խաղով մարզելու մեր հայ երիտասարդութիւնը, նոր զոհողութիւններով եւ երկար աշխատանքէ վերջ այժմ վարձած է, մարզական ամէն տեսակ խաղերու յարմար եւ կահաւորուած սրահ մը, հայկական շրջանակի շատ մօտիկ (rue Etienne Dolet), ուր արդէն 15 օրէ ի վեր 30—40 հայ պատանիներ դասեր կ'առնեն հայ մարզիկներու կողմէ, մարզական խաղերու մասին Լիոնի եւ Տէսինի ծնողները թող փութան ղրկել իրենց զաւակները Հ. Մ. Ը. Մ.ին, հայ պահելու համար զանոնք:

Մարզական դասերը տեղի կ'ունենան ամէն ուրբաթ իրիկուն ժամը 8էն 10ը: Փափաքողները կրնան դիմել ուղղակի սրահը:

Լիոն Տէսին Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը կազմած է նաեւ հայ օրիորդներու համար պասքէթ պոլի, հէնտ պոլի եւ վօլի պոլի խումբեր: Ամէն հայ օրիորդ որ կը փափաքի այդ խաղերուն մասնակցիլ, կրնայ անմիջապէս դիմել վարչութեան անդամներուն եւ կամ այցելել ամէն կիրակի առտու ժամը 9էն 11 Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական դաշտը (Տէսին):— Պ. Թորիկեան (մարզիկ)

ենք այնպիսի շրջանի մը մէջ, ուր հակադեմոկրատ օրէնքները պիտի փլցնենք: Ի հարկին բռնի ուժով պիտի քանդենք զանոնք: 25 տարիէ ի վեր այս ազգին արիւնը ծծեցին, ալ չպիտի արտօնենք իրենց խայտառակութիւնները: Ազգը ինչպէ՞ս հաւատայ առանկ մարդոց:

Մի հաւատաք նաեւ 12 Յուլիսի դեկոյցէն վերջ առեղծուած կացութեան: Հանրապետութեան Նախագահը կը ճամբորդէ զբօսնելով, մինչ ժողովուրդը զինքը կը ծափահարէ կարկառն հագուստներ հագած: Դուք էք որ պիտի լնէք ամէն բան: Մի վախնաք, դեմոկրատ դատը պիտի իրագործուի: Մինչեւ 1950 չեն կրնար դիմանալ: Մէջտեղն է Ըէմէպ Փէքէրի կառավարութիւնը, որ տապալեցաւ: Այդ կառավարութիւնը որ ժողովուրդին զգուանքին արժանացաւ եւ զայն անընդհատ խոշտանգեց, մեր յամառ պնդումներուն վրայ քաշուեցաւ: Ձենք ճանչնար Հալքեան կառավարութիւնները: (Զայներ, չպիտի ճանչնանք): Կամ պիտի ընդունին մեր պահանջները եւ կամ «տէֆ» պիտի ըլլան:

Հաչիւ հարցուցէք Թաղապետութեան Նախագահէն, որ 25 դրուշի կը ծախէ ածուխը: Եթէ հաշիւ չտան, «քէրաթա»ներուն ականջէն բռնեցէք եւ դուրս շպրտեցէք:

Որքան կ'ուզէի որ թերթերը գրէին այս խօսքերը: Թող այդ «քէփազէ»ներն ալ կարդան:

Անկրօն ընկերութեան մը մէջ բարոյական չի մնար: Հալք կուսակցութիւնը 25 տարիէ ի վեր ազգը տանջեց, ամէն տեսակ չարիք հասցուց, հիմա ալ եկեր են դպրոցներու մէջ կրօնքի դասեր դնելու: Ուշ մնացին, ոչ ոք կը հաւատայ իրենց:

Հալք կուսակցութեան մէջ ով կը խորհի ազգին շահերուն: Անոնք քաղաքական կազմակերպութիւն, չեն այլ անհատական կազմակերպութիւն: Անիմաստ բան է օգուտ սպասել կուսակցութենէ մը որ ալնտիքայի վերածուած է: Մեր կուսակցութիւնը պիտի ազատագրէ ձեզ, սիրելի Տրապզոնցիներ, Սեւ Ծովու զաւակներ: Մօտ է երջանկութեան օրը, «տէֆ» պիտի ըլլան երթան:

★ «Մէյմլէքէթ» այսօր արձագանգ. կ'ըլլայ Ալտօղանի այս ծանր ճառին, եւ կը գրէ — Ա–րի՞ն կ'ուզէ այս մարդը, որուն բերնէն փրփուր կը հոսի: «Ուլան քէրաթաներ, մարիկնին լացուցէք» ըսող մարդը դեմոկրատ երեսփոխան մըն է ամէն մեղքիս վրայ: Ասո՞նք են որ ազգին գլուխը պիտի անցնին, երկիրը պիտի վարեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՑԵԱԼ ՈՒՐԲԱԹ օր Գերմանիոյ Լանդպերկ քաղաքին մէջ կախաղան հանուեցան ութը Գերմանացիներ որոնք ահաւոր խժդժութիւններ կատարած էին Հիթլէրի արգելարաններուն մէջ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնախումբին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ Ուկրայնայի պատուիրակը, Մանուիլսկի, բուռն կերպով քննադատեց Յունաստանը «որ գործիք եղած է ամերիկեան կայսերապաշտութեան ձեռքը»: Պելճիքայի գլխաւոր ներկայացուցիչը պատասխանելով, չեչտեց որ Յունաստան միջազգային ոճիր մը գործած չէ օգնութիւն խնդրելով բարեկամ պետութիւններէ. Ամերիկայի միջամտութեան շնորհիւ է ըսաւ ան, որ օրինաւոր կառավարութիւն մը կայ այսօր Աթէնքի մէջ: Սփաք, Յունաստանի սահմաններուն վրայ տեղի ունեցող դէպքերուն պատասխանատու յայտարարեց Եուկոսլաւիա:

ԳՐԻՒՔՍԷԼ.— Նամուրի մօտ երկաթուղիի արկածի մը հետեւանքով եօթը հոգի մեռան, եօթը հոգի ալ վիրաւորուեցան:

ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ ՅԱՒԵԼՈՒՄՆԵՐՈՒ առժամեայ օրէնքը որ 1947 Յուլիս 30ին քուէարկուեցաւ վեց ամսուան համար, ի զօրու կը դառնայ Հոկտեմբեր 15էն: Ինչպէս ժամանակին գրեցինք, 1945 յունիս 28ին վարձքերը թեթեւ յաւելում մը կրած էին, երկու ձեւով ըստ շէնքեր շինուելու թուականին: 15 առ հարիւր այն շէնքերուն համար, որ 1914 Օգոստոս 1էն առաջ շինուած էին եւ 30 առ հարիւր այն շէնքերուն համար որ 1914 օգոստոս 1էն 1939 Սեպտեմբեր 1ի մինչեւ շինուած էին.

1947 Յուլիս 1էն սկսեալ 30 առ հարիւր յաւելումը պիտի ըլլայ 43 առ հարիւր եւ 15 առ հարիւրի յաւելումը 25 առ հարիւր, հետեւաբար ձեր վարձքը պիտի աւելնան 10 առ հարիւր առաջին պարագային եւ 8.7 առ հարիւր երկրորդ պարագային: Եթէ կը վճարէք ձեր վարձքերը ինչպէս Փարիզցիները, տանուտէրը պիտի ամբողջացնէ աւելցնելով նախորդ եռամսեայի յաւելումը, որովհետեւ ինչպէս ըսինք նոր օրէնքը պիտի գործադրուի 1947 Յուլիս 1էն:

Այս օրէնքը ի զօրու չէ անոնց համար որոնք իրենց բնակած տան ամբողջութիւնը կամ մէկ մասը վարձու տուած են եւ անոնց որ եկամուտը 120 առ հարիւր պակաս է կենսական նուազագոյնէն: Այն բնակարանները որ պատերազմին վնասուած են (sinistré) եւ վերանորոգուած են եւ որոնց գինը նշանակուած է տնտեսական նկատի առնելու յաւելումի առաւելագոյնը: Առեւտրական վայրերու յաւելումը 43 առհարիւրը եւ 25 առհարիւրը աւելցած է 10 առ հարիւր:

Գրաւեալ վայրերու կամ շէնքերու — (requisitionnés) համար 10 առ հարիւր է յաւելումը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութիւնով շաբաթ 25 Հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Bretant Marseillais»ի սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16էն, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի:

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes ,E սրահը:

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95:

Դրամական առաքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«Պ Է Պ Օ» Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի երեկոյեան կիչէին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրգանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. թիւը (Սեպտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուի հայ գրատուները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

ԼԻԼԱՅԻ եւ շրջանի դպրոցը կը վերաբացուի, այս հինգշաբթի 9 Հոկտեմբեր, 15 rue des Bruyères Les Lilas:

ՔԱՐԹԻԷ ԼԱԹԷՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

«ՌՈՄԷՕ»Ն

71 Bld. St. Germain — Հեռ. Odé. 07-75

Տնօրէն ԷՎԱՃԻԼԻՕՍ-ՇԱՓՏԱԼ

Իր թանկոյի նուագախումբը կը ղեկավարէ
Լ. ՌՕՍՍԻ իր ՇԱՐԼԻՍ երգիչով
Իր չնորհալի պարուհին Լ. ՌՕՋԻԹԱ ՏԷԼ ՌԻՕՆ
Իր իրապաշտ երգչուհին՝ ԼԻԼԻԱՆ ՂՈՒՎԷՆ
իր երիտասարդ պարուհիներու խումբը
եւ 1900ի FRENCH - CANCANը
իր համակրելի երգիչը՝ ԹԷՕ-ԱՐՇԻՐԻՍ
Կ'արժէ տեսնել եւ ծափահարել
Ժամը 6.30էն կարելի է ճաշել ու պարել
իսկ քապարէի բաժինը ժամը 10էն մինչեւ լոյս
Ձեր սեղանները կրնաք կանխաւ ապահովել

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ ան միջապէս աշխատելու համար:

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

- Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վեցամսեաները: Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգինները, դիւրացնելով վարչութեան աշխատանքը:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք կրկին որ ոչ մէկ ծանուցում չկրնար առանց վճարումի գրուիլ թերթին մէջ: Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 Հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Արիմեան» Կապոյտ Խաչի սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր ընկերուհիները, Հոկտեմբեր 7ին, ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour, ժամը 8ին: Ներկայ կըլլայ Կեդր. վարչութենէն ընկեր Վահէ Մանուկեան: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է, անպամատեարերով

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ վաղը չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149bis Ave. d'Argenteuil: Կարեւոր օրակարգ:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին: Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի: D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Կապոյտ Խաչի վարչութիւնս, շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Աւետիքեանէ 500 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Մեսրոպեանի մօր մահուան առթիւ: Պ. Սիսլեանէ 500 ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Պ. Հ. Սփինչեանի հօր մահուան առթիւ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 Հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ: Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կոռկանի, Վիլ Բարիւէի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ԼԱՒ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ կար կարող գործաւորուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու համար: Ներկայանալ certificat domicileով Maison MINA, 32 rue des Annelets, métro Botzaris կամ Place des Fêtes:

T. S. F.

Ձինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն փակ զաւառէնյանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէզոփօներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանգէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Ծախու է

Սափրիչի ամբողջական կազմած մը՝ 2 աթոռ եւ 2 կնոջ յատուկ: Լւացարան, հայելի, թիկնաթոռ, աթոռներ, 2 սէչուար, դարակներ եւայլն:

Դիմել «Յառաջ»ի խմբագրատունը, Ց. Տ. Ց.ի:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 Ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 12 Octobre 1947 Կիրակի 12 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5160-Նոր շրջան թիւ 769 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՒԽՏԻ ՕՐ

Ամէն տարի, Հոկտեմբերի ընթացքին, Դաշնակցութիւնը, իր Ընդհ. Ժողովին որոշումով, արտասահմանեան Հայաստանի չորս ծագերուն վրայ կը տօնէ իր Օրը:

Դաշնակցական շարքայինն ու վստահաւոր ընկերը իրարու քով կու գան այդ օրը որպէսզի վերյիշեն Քրիստափորներու, Սիմոններու եւ Ռոստոմներու «Հարազատութեան» արեւափառ պատմութիւնն ու անոր կատարած նուաճումները:

Որպէսզի կրկնապատկեն իրենց ճիգերը յանուն հայ ժողովուրդին բարիքին ու թեւ տան իրենց խանդավառութեան:

Որպէսզի Նորոգեն իրենց սրբազան Ուխտը՝ հայ ժողովուրդին ծառայելու եւ իրականացնելու անոր բաղձանքները:

Ամուլ փառասիրութիւն մը գոհացնելու կամ իր յաղթութիւններով գինովնալու համար չէ որ գերագոյն մարմինը նշանակած էր այդ տօնակատարութիւնը:

Որովհետեւ, գերագանցապէս Նուիրումի, պարտականութեան եւ աշխատանքի կուսակցութիւն, մեր կազմակերպութիւնը չվարակուեցաւ երբեք սալոնական խմբակցութեանց այդ «առաքինութիւնով»:

Հայ ժողովուրդին հարազատ ծնունդն է մեր կուսակցութիւնը:

Անոնք որ տարբեր տեսակէտ ունին, այս մասին եւ զզուելի սորնութեամբ կ'աշխատին մոռնել իր փառայեղ անունը, թող հաճին թղթատել մեր Նորագոյն պատմութեան էջերը տեսնելու համար թէ ծառայութիւնը զոր մեր կուսակցութիւնը մատուցած է հայ ժողովուրդին:

Դաշնակցութիւնը միշտ մնաց հայ ժողովուրդի կողքին որուն ազատագրական պայքարին մէջ իրեն բաժին ինկաւ զոհողութեան եւ Նուիրումի ամէնէն խոշոր բաժինը:

Երբ ուրիշները կը քնանային — կամ լուացնցող դահլիճներու մեղկ մթնոլորտին մէջ հայրենասիրութեան քարոզներով կ'ազմկէին հրապարակը — Դաշնակցութեան անգուգական «աղերքն» էին որ կը պաշտպանէին մեր պապերուն հայրենիքը:

Առանց Դաշնակցութեան մենք չէինք ունենար այսօրուան մանրանկար Հանրապետութիւնը որովհետեւ առանց Դաշնակցութեան դրօշին տակ կռուող մեր նահատակներու քաջութեան, անկարելի էր ստեղծել երէկուան «Դաշնակցական» հայրենիքը որուն անմիջական ժառանգորդն է այսօրուան պետութիւնը:

Աւելցնէ՞նք նաեւ որ առանց Դաշնակցական կառավարութեան, չէինք ունենար Սէվրի դաշնագիրը որ միջազգային միակ վաւերաթուղթն է որուն ապաւինած՝ կը պահանջենք մեր պատմական հողերուն վերադարձը:

Աւելի նպաստաւոր պայմաններու մէջ, Դաշնակցութեան Օրը պիտի ըլլար անշուշտ ազգային տօնակատարութեան առիթ մը:

Մեր ավերասան թշնամիները— ուրիշ բառով կարելի չէ որակել դիմացի խամբճաղանճը — կրնան պատէ պատ զարնուիլ մեր պատմութիւնը խաղաղխելու եւ Դաշնակցութեան կատարած պատմական դերին վրայ ստուեր ձգելու համար:

Կրնան մինչեւ փողոց իջնել եւ զարշելի զըրպարտութիւններով ժամավաճառ ըլլալ—ով գիտէ մինչեւ երբ ու մինչեւ ուր հասնելու համար:

Բայց չեն կրնար, իրենց յարձակողականով, գլխու ցաւ անգամ պատճառել մեր կազմակերպութեան:

Այդ յարձակողականին սաստկութիւնն անգամ կ'ապացուցանէ որ իրենց դէմ կանգնած է արիւնարանց կուսակցութիւն մը՝ լայն ճակատով ու պարթեւ հասակով:

Դաշնակցութեան շարքայինը՝ ինչպէս վեթերան ընկերը՝ վստահ իրենց ուժին ու հայ ժողովուրդին աշխատաւոր ու մտաւորական դանգուածին մէջ իրենց վայելած հմայքին, կը շարունակեն իրենց ճամբան՝ աննկուն ու յաղթական:

Այդ գիտակցութեամբ է որ կը տօնեն անոնք մեր Օրը:

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ ...

Վերջերս հոսկէ - հոնկէ կը լսուին յորդորներ համերաշխութեան, միասնականութեան եւ մամուլին ողջախոհութեան մասին: Վերջապէս մարդիկ իջած են հրապարակ, նախ բողոքելու տխրող «Արշակաւան»ին դէմ ու յետոյ խրատ տալու... «Մի ընէք, մի ըլլաք, Ազգը պառակտելու ժամանակը չէ» եւայլն եւայլն:

Ի՜նչ բարեմիտ, ի՜նչ սրտցաւ մտահոգութիւն, «մեռասաներորդ ժամուն», պիտի ըսէք, շարամիտ մէկը:

Բայց մեզի համար կարեւորը այն է որ մարդիկ սկսեր են հասկնալ մթնոլորտին անշնչելի ըլլալը եւ մանաւանդ մամուլին դերն ու պարտականութիւնը, այդ մթնոլորտը մաքրելու եւ տանելի դարձնելու համար:

Քաջութիւն է «չէզոք»ներուն համար այս օրերուն հրապարակ իջնել եւ իրենց դժգոհութիւնը արտայայտել այս կամ այն երեւոյթին առթիւ:

Չէ՞ որ պզտիկ ակնարկ մը մէկին կամ միւսին դէմ արդէն դաւաճանութեան՞ սիւնին պիտի գամէր քաջերը ? ինչպէս կը բացատրեն իրենք ալ:

Բայց չէզոքները խոհեմ են, մածունը փչելով կ'ուտեն, ինչպէս կ'ըսեն մեր իմաստուն ծերերը, եւ որպէսզի այդ փորձանքին խոյս տան, միջոցներ ձեռք առած են:

Որոնք են այդ միջոցները...

Շատ պարզ եւ բոլորին մտքէն անցնող միջոցներ: Փոխանակ բուն յանցաւորները մատնանշելու, կը զարնեն ե՛ւ մէկին ե՛ւ միւսին:

Մամուլին դիրքը, անոր վարած աղտոտ պայքարը, սուտի եւ զրպարտութեան առպետներուն հերոսութիւնները պէտք է պախարակել, բայց ի՞նչու յակնէ յանուանէ մատնանշել: Այդպէսով կրնան մարդիկ փշտացնել եւ «բերանին» մաքուր ու անապական, բանալ տալ գործ դու պատուիրեցեր: Ուրեմն. այսպէս աւելի լաւ է ոչ մէկուն չես դպչիր. ով կ'ուզէ վրան կ'առնէ: Իւրաքանչիւրը կը կարծէ որ իրեն համար չէ ըսուածը եւ ամէն բան խաղաղ կը վերջանայ:

Գրողը խղճմտանքը կը հանգստացնէ իր համերաշխասէր հայու պարտքը կատարած ըլլալով, իսկ Արշակաւանին հերոսներն ալ կը քնանան անխռով:

Առաջին քայլը առնուած է, քանի որ չէզոք մամուլ մըն ալ ունինք, ուրեմն մեր սրտցաւ մտաւորականներուն կը մնայ փոխանակ ընդհանուր խօսքերով թէ՛ մէկ եւ թէ՛ միւս կողմին զարնելու, անօգուտ դեղեր լեցնելու հիւանդին, — խմա մեր հանրային կեանքին—բերնէն, թող իւրաքանչիւր երեւոյթ մատնանշեն համարձակ, անկողմնակալ եւ իրենք գամեն անարգութեան սիւնին ժողովուրդին պառակտիչները եւ մեր հանրային կեանքը թունաւորողները:

ՍՕՍԻ

«Հնդկաստան մեծ ապագայ դաշնակիցը» կ'ըսէ Մոսկուա

Անկախ Հնդկաստանի առաջին դեսպանուհին՝ Տիկին Լաքշմի Փանտիթ Մոսկուա հասաւ անցեալ շաբթու: Մեծ ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ ի պատիւ իրեն, խորհրդային իշխանութիւնները բացառիկ միջոցներու դիմած էին հիւրասիրելու համար զինքը: Այս առթիւ, մամուլը երկարօրէն կը քննէ Հնդկաստանի խնդիրը: Ռուսիա անցեալին մէջ շարունակ քննադատած է Անգլիոյ քաղաքականութիւնը Հնդկաստանի հանդէպ: Հակառակ էր նոյնիսկ բաժանումի ծրագրի. Բայց, պնդելով կատարուած իրողութեան մը առջեւ, յոյս կը յայտնէ իր մամուլին միջոցաւ, որ Հնդկաստանի անկախութիւնը պիտի ըլլայ «իրական» ոչ թէ «երեւութական» եւ այդ ընդարձակ ու հարուստ երկիրը, ժամանակի ընթացքին, պիտի խզէ իր կապերը Արեւմուտքի հետ: Խորհրդային մամուլը կը նկարագրէ հնդիկ ժողովուրդին կենցաղի պայմանները, հիւանդութիւնները եւ սովի յարատեւ սպառնալիքը: «Հնդկաստանը պէտք չէ շահագործուի արեւմուտքի աշխարհակալներէն: Յոյս ունինք որ ան թանկագին դաշնակից մը պիտի ըլլայ Ռուսիոյ համար՝ բոլորովին ազատ օտար աշխարհակալներու կապանքներէն», կը գրէ մամուլը:

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՃԱՌԸ

Պետութեան ծախսերը պիտի կրճատուին

ԱԼՅ ՏԱՐԱՆ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒՄՆԵՐ

Վարչապետը՝ Պ. Փոլ Ռամատիէ, կարեւոր ճառ մը խօսելով ձայնասփիւռին վրայ, ընդգծեց թէ իրիկուան, պարզեց կառավարութեան տոր քաղաքականութիւնը օրուան տնտեսական տագնապին մասին: Համաձայն իր յայտարարութեանց ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին ելմտացոյցը հաւասարակշռելու, պետութեան ծախսերը կրճատելու եւ թղթադրամին արժեզրկումը արգիլելու համար:

Պետութեան 900 միլիառ ֆրանքի ծախսերը պիտի զեղչուին 700 միլիառի: Ժամանակը եկած է ըսաւ վարչապետը, մեր ելմտացոյցը հաւասարակշռելու: Ասկէ վերջ պիտի ունենանք միայն մէկ պիւտճէ: Սովորական եւ արտասովոր պիւտճէներու նախորդ դրութիւնը պիտի ջնջուի: Մեր բոլոր ծախսերը պիտի գոցենք տուրքերով: Այդ ձեւով, այլեւս պէտք պիտի չունենանք փոխառութիւն կնքելու ազգային դրամատունէն:

Ելեւմուտքի այս բարեկարգումները իրականացնելու համար երկու ազդու միջոցներ ձեռք պիտի առնուին — տուրքերու սակը պիտի աւելցնենք, իսկ պետական ծախսերը պիտի կրճատենք: Տուրքերու յաւելումով, յառաջիկայ տարեշրջանին պիտի գանձենք 690 միլիառ Ֆրանք, փոխանակ 665 միլիառի. Պիտի ջնջուին շարք մը «մանր մունր» տուրքեր: Եկամուտի տուրքին սակը պիտի չբարձրանայ ընդհակառակն, կարգ մը պարագաներու մէջ, կրնայ նոյնիսկ զեղչուիլ: Բանակին, նաւատորմին եւ օդային ուժին պիւտճէներէն պիտի խնայուի 200 միլիառ: Այս որոշումներուն մէկ մասը պիտի ներկայացուին Ազգային Ժողովին, իսկ մնացեալին համար կառավարութիւնը մասնաւոր հրամանագիրներ պիտի հրատարակէ (ԽՄԲ.— հրատարակուեցան երէկ): Անորոշ, պայմանաժամով յետաձգուած են ոչ անհրաժեշտ շէնքերու շինութիւնները: Օգնաւատարաններու շինութիւնը պիտի դադրի անմիջապէս: 1947ի զօրակոչը պիտի կատարուի երկու անգամէն: Խնայողութեան հրահանգը պարտաւորիչ է անհատական թէ հանրային արդիւնաբերութեանց: Դրամատուները վարկ պիտի չյատկացնեն անհատներու կամ ընկերութեանց: Պետութիւնը փոխառու իրենէ պիտի չկնքէ.

Ճշմարիտ իր յայտարարութեանց մնացեալ մասերը կարգ մը յապաւումներով.—

Ֆրանսան պէտք է շարունակէ եւ իրականացնէ իր վերականգնումը: Ամէն ազգ իր վերականգնումը կ'իրագործէ իր սեփական միջոցներով: Հարուստ էինք, շատ հարուստ 1914էն առաջ, հարուստ էինք 1918էն 1939, այսօր աղքատ ենք: Մեր արտադրութիւնը հազիւ թէ կը հասնի նախապատերազմեան օրերու մակարդակին; Մեր ձեռք առնելիք նոր միջոցները անբաւական են. չարիքի մը հետեւանքը կրնան դարմանել անոնք, բայց ոչ չարիքը: Համեմատութիւն չկայ մեր պէտքերուն եւ եկամուտներուն միջեւ: Մեր հողագործական արտադրութեան քանակը կը մօտենայ նախապատերազմեան շրջանի քանակին: Մեր ճարտարարուեստական արտադրութիւնը Մարտէն մինչեւ Յուլիս, անցաւ 1938ի մակարդակը, բայց Օգոստոսին դարձեալ պակսեցաւ: Աւելի շատ կը ներածենք քան կ'արտածենք: Պետութեան ծախսերը բարձրացած են —900 միլիառ 1947ին:

★ Պանք տը Ֆրանսը մինչեւ հիմա պետութեան փոխ տուած է 139.700 միլիոն Ֆրանք: Շրջաբերութեան հանուած թղթադրամներու ընդհանուր գումարը հասած է 873916 միլիոնի: Դրամատունը մուրհակներու զեղչին սակը բարձրացուց 1.75էն 2.50ի:

Փ. Միջազգայինի չուրջ

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Ժորժ Պիտօ որ Ամերիկայէն Փարիզ վերադարձաւ երէկ օդանաւով, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն իր մեկնումէն առաջ.—

Պելկրատի մէջ Տեղեկատու Դիւան մը հաստատելու որոշումը յիմար որոշում մըն է: Անիկա ոչ մէկ փոփոխութիւն յառաջ կրնայ բերել կատարուելիք աշխատանքներուն մէջ եւ չի կրնար փոխել Ֆրանսայի տեսակէտները: Խոչընդոտ մըն է ամ ազգերու գործակցութեան եւ խաղաղութեան ամրապնդումին համար: Ֆրանսան խորհրդաժողովին մէջ իր ներկայացուցիչները ունեցած ըլլալուն համար հպարտ չի կրնար զգալ: Անշուշտ Ֆրանսայի ճակատագիրը Պելկրատի մէջ չէ որ պիտի վճռուի ոչ ալ ուրիշ քաղաքներու մէջ: Կարելի չէ իշխանութեան գլուխ գալ Ֆրանսայի մէջ առանց յարգելու սահմանադրական օրէնքը: Ոչ մէկ տաբակոյս որ մեր հանրապետութիւնը բաւական զօ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ

Բ.

Երկու ձեւ կը յիշէի համագումար կազմելու համար(*)։

Արեւելեան ձեւը հիմնուած է կարգապահութեան եւ ղեկավարութեան սկզբունքներուն վրայ։ Այս ձեւ համագումարներու ենթակայ գրողը զրկուած է իր ստեղծագործական հանքերը պեղելու ազատութենէն, — այնպէս որ կը դառնայ պաշտօնեայ։ Ոչ թէ գրող, այլ դրագիր։ Ճիշդ է թէ գրականութեան պատմութեան մէջ իր նախատիպարն ունի թելադրուած կամ ղեկավարեալ գրականութիւն ընելու կոչուած այդ մարդ—մեքենան։ Յիշեցէք նախարարական տուներու կապուած պատմիչները,— գրական ճորտեր։ Իրենց «պատմութեան» մոմիային վրայ՝ արդի քննադատին փրկուածը, իբրեւ արժէք, լեզուին տուած գոյնն է միայն, եւ ոչ երբեք դէպքերու կասկածելի վաւերականութիւնը։ Բայց ճորտ գրագէտ մը, այսօր, դժուար թէ կարենայ փրկել իր անունը լոկ իր լեզուին հմայքով։

Կը խոստովանիմ, որ արտաքին թելադրանքը կարելի չէ դատապարտել այնքան դիւրաւ,— գրողը, որ կ՚ապրի օրուան դէպքերու անմիջական կամ անխուսափելի տպաւորութեան տակ, առաւել կամ նուազ չափով՝ ենթակայ չէ՞ միթէ անտեսանելի ղեկավարութեան մը, երբ գիտենք որ մամուլին տուած լուրերը եւ հեռագրական գործակալութեանց հաղորդագրութիւնները կ՚անցնին դրամատիրական կամ համատիրական (totalitaire) կարգերու պարզօնէն։ Կամ վերջապէս գրողը, որ կ՚աճի եւ կը զարգանայ ընտանեկան կամ դպրոցական հին աւանդութիւններու ներշնչումով, ենթակայ չէ՞ միթէ անտեսանելի ղեկավարութեան մը, որ կը ճնշէ ընտանիքին ու դպրոցներուն վրայ։ Անշուշտ, կարելի չէ հաւատալ բացարձակ ազատութեան, բայց համայնավարտեսաբանները կը խորհին որ անհրաժեշտ է գորշ ղեկավարութեան տեղ — դրամատիրական կարգերու, անբարոյ եւ կեղծաւոր կապիտալիզմին տեղ — դնել գիտակից ղեկավարութիւն մը։ Այսուհանդերձ մինչեւ հին կարգերուն տապալումը կամ վերջնական պարտութիւնը, գրողը ստիպուած է ծառայել կորաքամակ, դրավարժութեան դասարանի աշակերտի մը պէս հետեւակ։ Վասնզի գրողը լպրծուն տարր մըն է, դիւրաւ կը սահի, կը սայթաքի,— անհրաժեշտ է հսկողութիւն։

Այս ձեւով կ՚արդարացնեն ոմանք այն խստութիւնները, որոնք կը կատարուին յանուն Խորհրդային Գրողներու Համագումարին։ Այնտեղ, գրողը Համագումար կը մտնէ՝ ճիշդ ինչպէս կուսակցական մը ժողովի կ՚երթայ։ Այնտեղ, գրողը արտօնուած չէ իր ներշնչումին հետեւելու,— կը պատժուի՝ երբ իր ստեղծագործութեան կուտայ ներանձնական դրոշմ (հոգեբնախօսական արտայայտութեամբ), ազգային դրոշմ (կենսա-հոգեբանական արտայայտութեամբ)։ Այնտեղ, Համագումարն իսկ անկախ չէ, որովհետեւ ոչ-գրող ազդեցիկ կուսակցական մը կրնայ ուզած ուղղութիւնը տալ այդ Համագումարին։

Համագումարի արեւմտեան ձեւը իր ծագումը կ՚առնէ այն թղթակցութիւններէն, զորս կը կատարէին Եւրոպայի մեծագոյն գիտնականները եւ փիլիսոփաները, իրարու հաղորդելու համար իրենց նուաճումները։ Այդ թղթակցութիւնները ի վերջոյ թելադրեցին քով քովի գալ, ներկայացնել իրենց «մենութեան ծաղիկները», եւ կատարել կարծիքի փոխանակութիւններ։

Այս սկզբունքին վրայ հիմնուած են, հիմա, բժշկական, բնապատմական, հոգեբանական համագումարները, որոնք պարբերաբար տեղի կ՚ունենան Եւրոպայի արեւմտեան մասին մէջ։

Ու մինչ արեւելեան համագումարները կարգապահութիւն ստեղծելու մտահոգութիւն միայն ունին, արեւմտեան համագումարները կ՚աշխատին ցուցադրել իրենց նուաճումները՝ մրցակցութեան մղումով։

Ներկայացուցինք առաջին ձեւին առաւելութիւններն ու թերութիւնները։ Երկրորդ ձեւը եւս կը մնայ նոյնքան քննադատելի՝ հակառակ երեւութապէս անվնաս իր դիմագծին։

Պաշտօնական համբաւները, նման համագումարներու մէջ, իրենց անտանելի ծանրութեան տակ, կը ճզմեն ու կը սպաննեն ինքնատիպ եւ յեղափոխական միտքերու ներկայացուցիչները։ Օրինակ, Ֆրանսական բժշկական համալսարանին Պատմութեան մէջ՝ ծանօթ են բազմաթիւ նման դէպքեր, երբ համալսարանին տեսչութիւնը, ամուր պահելու համար իր աւանդութիւնները, դատապարտած ու քանդած է բժշկական մեծ յեղաշրջումներու փորձեր, կասեցնելով բժշկութեան յառաջդիմութիւնը(**)։ Նոյնպէս Ֆրանսական բժշկական համագումարները ուրացած կամ նսեմացուցած են երիտասարդ բժիշկներու գործը, երբ օրուան համբաւները նկատած են որ շուք կ՚իջնէ իրենց անուններուն վրայ։ Կը յիշեմ արհամարհանքը որ ցոյց կը տրուէր ներծոր գեղձերու բնախօսութեան մասնագէտներուն դէմ, մինչ այսօր քիչ մը ամէն բժիշկ կը խօսի այդ գեղձերուն հրաշքին մասին։ Համագումարներու մէջ, մեծերուն պաշտպանութիւնը վայելելու եւ անոնց անունով հովանաւորուելու մեղքէն զատ՝ գոյութիւն ունի նաեւ բարեհաճութեան, փոխադարձ հաճոյակատարութեան անխուսափելի մթնոլորտ մը, որ կը սպաննէ քննադատութիւնը եւ մտաւորականներու այդ արիսպագոսը կը դարձնէ խնամախօսութեան ակումբ։ Վերջապէս կայ նաեւ դիւրազգածութեան հարցը, եթէ կ՚ուզէք՝ նախաթոռութեան վէճը, իւրաքանչիւրին արժանապատուութիւնը յարգելու դժուար պայմանը,— պզտիկ բաներ, որոնք յաճախ պատճառ կը դառնան համագումար մը ձախողեցնելու։

Ահա ընդհանուր քննադատութիւնները, որոնք կ՚ուղղուին համագումարի կազմութեան արեւմտեան ձեւին դէմ։

Ճիշդ է թէ համագումարները, իրենց շրջագուն օրակարգերով, մտաւորական բազմութիւններու տեղափոխութիւններով, մեծանուն մտաւորականներու հանդիսաւոր ճառերով խանդավառութիւն կը ստեղծեն ժողովուրդին մէջ; եւ Քոմոն, Ֆրանսայի մէջ, օգտագործելու համար այդ խանդավառութիւնը, մայրաքաղաքային համագումարներու դէմ պայքարով մը, սովորութիւն դարձուց համագումարները տանիլ քաղաքէ քաղաք,— ամէն տարի նոր քաղաք մը։

***

Համագումարի ձեւերու մասին այս քննադատութիւններէն ետքը,— որոնք կը մատնեն իմ վերապահութիւններս,— այժմ անցնինք Սփիւռքի հայ գրողներու համագումարին։

Հետեւեցայ այս բոլոր առաջարկներուն, տեսակէտներուն եւ քննադատութիւններուն, որոնք հրատարակուեցան մեր մամուլին մէջ։ Իբրեւ գործնական միջոց եւ նախաքայլ, թելադրուեցաւ մասնաւորաբար հիմնել Գրողներու Միութիւններ ամէն գաղութի մէջ, այդ Միութեանց պատգամաւորներով կազմելու համար Համագումար մը։ Այս ձեւը տարբեր է Համագումարի արեւելեան ձեւէն այնքանով միայն, որ հոս կուսակցութիւն մը չկայ, պարտադրելու համար իր թելադրանքները։ Իմ կարծիքովս, ինչպէս այս յօդուածին սկիզբը եւս կ՚ըսէի, նախընտրելի է Սփիւռքի համագումարը դնել համեստ սահմաններու մէջ,— անոր տալ հանդիպումի մը իմաստը։ Չեմ հաւատար, որ Միութիւնները կամ Համագումարները կրնան գրականութիւն ստեղծել, ըլլայ Հայաստանի մէջ, ըլլայ արտասահմանի մէջ։ Համագումարներու կազմութեան արեւելեան եւ արեւմտեան ձեւերուն մասին յատկապէս երկար տեսութիւն մը բերի այստեղ, ուժ տալու համար իմ վերապահութիւններուս, հաստատելու համար մասնաւորաբար թէ գրողներու համագումար մը, Սփիւռքի մէջ, օգտակար կրնայ հանդիսանալ միայն այն չափով՝ որ գրողները կը ծանօթացնէ իրարու, կը ծանօթացնէ գաղութներուն, առիթ կ՚ընծայէ գրական իրենց տեսութիւնները եւ արտադրութիւնները պաշտպանելու դէմ առ դէմ քննադատութեամբ։

Եւ ատոր համար բաւական է՝ ձեռներէց քանի մը գրողներ, այս տարի Լիբանանէն, գալ տարի Եգիպտոսէն կամ Ֆրանսայէն, հրաւէր կ՚ուղղեն Սփիւռքի մեր գրողներուն, հանդիպում մը ունենալու համար իրենց գաղութին մէջ։ Այս հանդիպումը առիթ մը կը դառնայ, որ գրողները ճանչնան գաղութին կեանքը, տեսակէտներու փոխանակութեան խրախուսանքով՝ քննեն ազգային գրականութիւն մը ստեղծելու կարելիութիւնները, կշռեն դնեն տարուան գրական հրատարակութիւնները, յետոյ քանի մը դատախօսութիւններ ու հան-

դէտներ՝ խանդավառութիւն ստեղծելու համար ժողովուրդին մէջ։

Համեստ աշխատանք, բայց աւելի օգտակար քան Միութիւններու ցանցի մը ստեղծումով (նախ ներքին պայքարներ, յետոյ յոգնութիւն ու քայքայում) կազմել Համագումար մը՝ որպէսզի անկէ ելլէ Վերին Մարմին մը, ղեկավարելու համար Գրողներու Միութիւնները գաղութէ գաղութ։ Չեմ հաւատար աւանդական այդ ձեւին օգտակարութեան։ Ըստ իս, անիմաստ է որեւէ Գրողներու Միութիւն, եթէ սէնտիքա չէ։

Գալով նման համագումարի մը դէմ բացուած խաչակրութեան, եւ այն աղօտ պատճառաբանութեան թէ Սփիւռքի համագումարը դաշնակցական համագումար է, հետեւաբար դէմ է Հայաստանի, կը պատասխանեմ.

— Սփիւռքի գրողները, իբրեւ արեւմտահայ մտքին ժառանգորդները, այնքան Հայաստանի մեծութեան պաշտպան, որքան չեն երբեք սա «Հայաստանասէրները», իրաւունք ունին քով քովի գալու, խորհրդակցելու, աշխատելու, առանց այդ մասին Հայաստանի կառավարութեան կարծիքը հարցնելու։ Ով որ Դաշնակցական նախաձեռնութիւն կը համարէ, թող համարէ։ Նոյնիսկ կը պահանջեմ որ նման համագումարի մը մասնակցելու իրաւունք չտրուի այն գրողին, որ ձայն կը բանէ Դաշնակցականը Թուրք համարող մամուլին մէջ։ Այլապէս կրնայ վրայ տալ իր քիթը։

Ես համագումարողականներէն չեմ։ Եւ Սփիւռքի գրողներու համագումարին կը մասնակցիմ, որովհետեւ կը հաւատամ թէ պատմական դեր մը ունինք կատարելիք, յանուն արեւմտահայ մտքին։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս յօդուածին սկիզբը տեսնել «Յառաջ», 14 Սեպտեմբեր։ Այս նիւթէն զատ, շարունակելի կը մնայ տակաւին ուսումնասիրութիւնս հայ լեզուի մասին՝ «Յուսաբեր»ի հարցարանէն թելադրուած։ Ինչպէս փիլիպպականս՝ հայ մամուլին հեթանոսներուն դէմ։ Կ՚ուզեմ տակաւին համադրական ուսումնասիրութեամբ մը ներկայացնել Ստ. Մալխասի գործն ու արժէքը, իր մահուան առթիւ։ Ինծի ժամանա՛կը քիչ կուգայ, թերթին ալ՝ ծաւալը, որպէսզի լմնցնեմ օր առաջ, առանց յիշելու հանապազօրեայ զբաղումներս, իրենց անհանդուրժողութեամբ, նման «փախուստներու» մասին։ Բայց եւ այնպէս, տեւական ժամադրուած այստեղ ամէն կիրակի։

(**) Ժամանակակից մեր պատմութենէն՝ հոգեբոյժ Թարվէնի, Տոքթ. Պենոնի, Օ. Լիւմիէրի պարագաները, դեռ չեմ յիշեր քիմիագէտ Ռասփայի պայքարը համալսարանին դէմ, (այս վերջինը պաշտպանած է նորերուն այնպիսի տեսակէտներ ալ, որոնք դէմ էին ժամու արդիականութեան; թէեւ այլապէս հետաքրքրական,— ինչպէս ախտային զարթօնքի հարցը, ընդունուած այսօր միայն, երբ ժողովուրդներուն ծանօթ էր շատ աւելի առաջ)։ Տոքթ. Պենոն կը գրէ. «Նոր տեսութիւն մը բժշկական համալսարան մտցնելու համար պէտք է առնուազն 30 տարի» (Les psychonévroses périodiques, յառաջաբան)։

Անգլիա ու Հայաստան իրենց պատմութեան մէջ

Քրիստոնէութեան առաջին մուտքը Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած էր Առաքեալներու օրերէն. Յիսուսի երկու բաժակարբու առաքեալներ, Թադէոս ու Բարթողոմէոս անձամբ Հայաստանը շրջելով յաջողեցան քրիստոնէութիւնը տարածել Հայոց մէջ, ու հիմնել Հայոց առաջին կեդրոնական եկեղեցին Արտազի մէջ, որուն առաջին գահակալը Թադէոս առաքեալ։

Այս դէպքէն երկու ու կէս դարեր վերջ, դարձեալ հայ վեհապետ մը վիճակուեցաւ քրիստոնէութիւնը հռչակել հայկական թագաւորութեան պաշտօնական կրօնք։ Այս վեհապետն էր Մեծն Տրդատ, ու հռչակման թուականն էր 301 տարին։ Այս յաջողութիւնը ձեռք բերուեցաւ Հռոմի մէջ՝ Հայոց թագաւորէն միայն 13 տարիներ վերջ, ու ան ալ երեք տասնամեակով, որովհետեւ Մեծն Կոստանդիանոս կայսրը, նախ քրիստոնէութիւնը հռչակեց Միլանոյի հրովարտակով՝ 313ին, յետոյ, Նիկիոյ ժողովի նախօրեակին քրիստոնէութիւնը պաշտօնապէս ճանչցաւ, բայց ինք չմկրտուեցաւ, 324ին, ու միայն մահուան անկողինին մէջ քրիստոնեայ մկրտուեցաւ 337ին, մինչդեռ Տրդատ 302էն ի վեր քրիստոնեայ մկրտուած էր.

Հայաստանի իրապէս բարեպաշտ թագաւորը՝ Մեծն Տրդատ, քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակեց ու ինք մկրտուեցաւ՝ իր հռչակման առաջին տարին, որ շատ կարեւոր ու եզակի պարագայ մըն է պատմութեան մէջ։

Քրիստոնեայ Հայաստան սկսաւ նոր հաւատքը տարածել նաեւ շրջակայ երկիրներու մէջ որոնց յետոյ զէնքով ալ օգնեց նոր հաւատքը պաշտպանելու համար։

Նոյնիսկ Հայաստանի Արշակունեաց թագաւորութիւնը իր անկումը ունեցաւ 428ին ու երբ հայ ազգը քաղաքական երկուքի բաժնուած ըլլալով հանդերձ՝ զէն ի ձեռին քրիստոնէական կրօնքը կը պաշտպանէր իր հայրենիքին մէջ, հայ գունտեր դրացի Աղուանից ու Վրաստանի օգնութեան դիմեցին՝ Պարսից դէմ քրիստոնէական բարձր հաւատքը պաշտպանելու համար 451ին։

Այս շրջանին թէեւ հայ ազգը թագաւորութիւն չունէր, բայց Հայոց կաթողիկոսը՝ գերագոյն իշխանութիւն մը ունէր Հայերէ զատ՝ Վրացիներուն, Աղուանից, արեւմտեան Ատրպատականի ու հիւսիսային Միջագետքի վրայ։ Կաթողիկոսը մինչ հայ թագաւորներէն գերիվեր յարգանք ու ազդեցութիւն ունեցած է պատմութեան մէջ)։

Եօթներորդ դարուն՝ հայկական գունտեր, Մժէժ Գնունիի առաջնորդութեամբ (որ վերջէն Բիւզանդիոնի կայսր հռչակուեցաւ 608ին), օգնութեան փութացին Յունաց Հերակլիոս կայսեր, որուն հայրը հայազգի էր որով ինքն ալ հայ ազգի կը համարուի, Պարսից դէմ կռուելով, որպէսզի Պարսից Խոսրով թագաւորին ձեռքով Յիսուսին գերի տարուած Սուրբ Խաչը վերադարձուէր քրիստոնեաներուն. Իսկ Մեծ Հայքի Միջնադարեան Բագրատունեաց թագաւորութեան օրերուն՝ Հայոց Աշոտ Բ. Թագաւորը օգնութեան փութաց Բիւզանդիոնի Յովհաննէս Զմշկիկ կայսեր (որ ինքն ալ հարազատ հայազգի մըն էր, ինչպէս որ հայազգի էին նաեւ իրմէ առաջ Յունաց կայսրու-

թեան վրայ գահակալող՝ Մորիկ, Փիլիպպիկ, Լեւոն Ե., Վասիլ Ա., Լեւոն Զ. (իմաստասէր) ու Ռոմանոս Ա. Լեկապենոս կայսրերը), ու Պարսից դէմ կռուեցան Արեւելքի քրիստոնեաներու ու մանաւանդ Միջագետքի հաւատացեալներուն ազատագրութեան համար: Այս առիթով, Բիւզանդիոնի կայսրը բացատրական երկար թուղթ մը գրեց Հայոց Թագաւորին, որուն մէջ մանրամասնաբար յիշատակեց իր ռազմային յաջողութիւնները որոնք յոյժ կարեւոր դէպքեր են պատմութեան համար: Բիւզանդիոնի կայսեր այս կարեւոր նամակին յիշատակութիւնը կ՚ընեն հայ պատմիչներէն՝ Մատթէոս Ուռհայեցին, Ստեփաննոս Ասողիկ, Ստեփաննոս Տարօնեցին, Սմբատ, Գունդստապլ ու ուրիշներ, ըստ որոնց այս կարեւոր նամակը կը սկսէր հետեւեալ բառերով: —

«Աչոտայ Արքայի Հայոց Մեծաց, հոգեւոր որդւոյ իմոյ ի ակբ խնդալ—Աղատեցան այժմ ամենայն Փիւնիկէ, ու Պաղեստին ու Ասորիք ի ծառայութենէ Տաճկաց». եւայլն, ու կը բացատրէր որ հայ բանակին օգնութեամբ՝ ազատագրեց Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետին նշխարները, Քրիստոսի հողաթափները ու պատկերը, ու Յովհաննէս Մկրտիչին մազերը:

Քրիստոնէավայել ընթացքը շարունակուեցաւ Եւրոպայի Քրիստոնեայ թագաւորներուն հետ, երբ Հայերը ունէին իրենց Ռուբինեան թագաւորութիւնը Կիլիկիոյ մէջ՝ 1080 — 1375 շրջանին:

Անգլիոյ Եդուարդ Ա. թագաւորին օրով Աքիաքաղաքը Մահմետականներուն ձեռքը՝ իյնալով ըլլալով՝ Հայոց Հեթում Բ. թագաւորը խօսքին իմաց տուաւ Արեւմուտքին, որպէսզի Անգլիոյ ու Ֆրանսայի հովանաւորութեամբ խաչակրական նոր պատրաստութիւններ ըլլային:

Ընդամէնը 5 Անգլիացի թագաւորներ՝ Հայոց 7 թագաւորներու հետ թղթակցութիւններ ունեցան խաչակրական խնդիրներու շուրջ: Խաչակիրներուն տրուած հայկական առաջին օժանդակութեանց թուականն էր 1099, երբ Կիլիկիոյ Կոստանդին Ա. իշխանապետը, Godfreyի յոգնած ու անսուաղ բանակին առատ պաշար ու զէնք ղրկեց, ու յետոյ ինք եւս բանակին գլուխը անցնելով իրենց հետ միասին Անտիոքը՝ անհաւատներուն ձեռքէն գրաւեց: Գրիգոր ԺԳ. պապը իր 1384 թուականին գրած կոնդակին մէջ, մեծ գնահատանքով կը յիշատակէ Հայերը իբր առաջին ու ամենապատրաստակամ քրիստոնեայ ազգը որ շատ սիրով օգնեց խաչակիրներու բանակին (տես «Ecclesia Romana»): Երրորդ խաչակրութեան շրջանին, Հայերը մեծագոյն օժանդակութիւնը մատուցին յոգնած ու անօթի եւրոպացի գինուորներուն, երբ անոնք հասած էին հայկական թագաւորութեան սահմաններուն մօտ: Անգլիոյ երկու Հռիքարտոս թագաւորները (1186—1199, ու, 1367—1400) եւ Անգլիոյ երեք Եդուարդ թագաւորները (1239—1377), մինչ քաղաքական յարաբերութիւններ ունեցան նոյն թուականներուն մէջ գահակալող Լեւոն Բ., Հեթում Բ., Լեւոն Դ., Լեւոն Ե., Գուիտոն, Կոստանդին Գ., ու Լեւոն Զ. թագաւորներուն հետ:

Ցիշատակութեան արժանի է 1191 թուականը: Այդ թուականին Անգլիոյ Հռիքարտոս Ա. «Առիւծասիրտ» ու Հայոց Լեւոն Բ. «Մեծագործ» թագաւորներ իրարու հանդիպեցան Կիպրոս կղզին մէջ: Այդ օրերուն Կիպրոսի մէջ կ՚իշխէր Իսահակ Կոմնենոս անուն Յոյն փշխանը, որ ինքզինքին տուած էր «Կիպրոսի կայսր» անունը ուրանալով Բիւզանդիոնի ինքնակոչը՝ որ իր ազգականն էր:

Մինչ Անգլիոյ թագաւորը Կիպրոսը կը գրաւէր, Լեւոն Բ. արդէն կ՚օգնէր երրորդ խաչակրութեան: Երրորդ խաչակրութեան կարեւոր վեհապետներն էին՝ Գերմանիոյ Ֆրետէրիք Պարպարոս կայսրը, Ֆրանսայի Փիլիպոս Օգոստոս ու Անգլիոյ Ռիչարդ Ա. («Առիւծասիրտ») թագաւորները, որոնք կը տուրային դէպի Պաղեստին, զայն Սուլթան Սալահատտինէն ազատագրելու համար:

Երբ Գերմանիոյ կայսրը՝ որ ցամաքի ճամբով կ՚ընթանար հասաւ հայկական թագաւորութեան սահմանները՝ օգնութիւն խնդրեց՝ Լեւոն Բ.էն: Հայոց թագաւորը պէտք եղածէն աւելի ուտեստեղէն, առատ պաշար, ու բանակ ղրկեց կայսեր, ու յետոյ ինքն ալ անձամբ ճամբայ ելաւ կայսրը դիմաւորելու համար, բայց դժբախտաբար՝ կայսրը խեղդուած գտան գետին ափերը: Մնացեալ երկու թագաւորները ծովու ճամբով արշաւեցին բայց Անգլիոյ թագաւորը հիւանդութեան պատճառաւ ստիպուեցաւ կանգ առնել Հռոդոս կղզին, մինչ արտասովոր փոթորիկը քանի մը անգլիական նաւերը քշեց Կիպրոսի Ամաթուսա քաղաքին առջեւ: Այս նաւերուն մէջ էին նաեւ երկու բարձրաստիճան իշխանուհիներ — Պէրէնկարիա ու Յովհաննա —, որոնք Անգլիոյ թագաւորին նշանածն ու քոյրն էին, եւ որոնց «Կիպրոսի կայսրը» զլացաւ տարրական օժանդակութիւններ իսկ ընծայել:

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

Նիկոսիա - Կիպրոս

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Նկարիչ Զ. Մութաֆեան

Libération թերթին արուեստի քննադատը, Ռընէ Պառօթ, այսպէս կը ներկայացնէ հայ տաղանդաւոր նկարիչը, հետեւեալ խորագիրներուն տակ:—

«Ձիւներուն նկարիչ, որ Գրիթանիոյ մէջ գտաւ իր Հայաստանին գոյները»։—

Քէմփէրի մօտիկ, ի Լէսքօնիլ, Գրիթոն գեղեցիկ նաւահանգիստ մը: Քանի մը օրէ ի վեր, Ֆինիսթէրի այս ծովափէն մեկնած են ամառնային արձակուրդի եկողները, գրեթէ բոլորը, որոնք տոթակէզ ամրան ընթացքին այստեղ վազեր էին՝ հանդուրժելի ջերմութիւն մը գտնելու համար:

Փարիզցիներուն մեկնումէն ետքը, նկարիչ Մութաֆեան ինքզինք տէրը կը զգայ այս բնանկարին, որմէ կ՚ուզէ առնել քանի մը արեւաշաղ կերպարներ:

Ան կը նկարէ առտուընէ մինչեւ երեկոյ: Միայն քանի մը տղաք, երբեմն, իր նկարներուն տաք երանգներէն կախարդուած, կուգան խանգարել իր մենութիւնը:

Մութաֆեան 40 տարեկան չկայ տակաւին, եւ սակայն իր գեղեցիկ ցուցահանդէսը, զոր, 1946ին, Կալըրի Ալարի մէջ, կը ներկայացնէր Վալտէմարժորժ, կը թողու ազուոր նկարներու յիշատակ մը, կատարելապէս հասուն: Իր կտաւները մինչ դրուած է «գոյնով»: Եւ սակայն կը պահէ Արեւելքի դրոշմը՝ նկարելու իր եղանակին մէջ, յաճախ օգտագործելով այն զուտ երանգները, որոնց ճաշակը խորապէս սուացաւ դիտելով Փարիզի դպրոցին գլուխ-գործոցները, մանաւորաբար Սէզանի եւ Վան Կոկի գործերը, զորս շատ կը սիրէ:

Մութաֆեան ծնած է Փոքր Ասիոյ մէկ փոքրիկ գիւղին մէջ: Երբ իրեն կը յիշեցնէք իր ծննդավայրը, տխրութեամբ կը լեցուին իր յոյժ կապոյտ աչքերը, որովհետեւ, իր մանկութեան շրջանին, արուեստագէտը ենթարկուած է, այնտեղ, Թուրքերու հալածանքին: Պատանեկութեան առաջին տարիները անցուցած է որբանոցի մը մէջ ի Յունաստան Եւ սակայն, բարեբախտաբար, ճակատագրին այս դաժանութիւնը քաղցրացած է վաղահաս սէրով մը,— նկարչութեան սէրով: Եւտագային, Իտալիոյ մէջ, ուր ապրած է քիչ մը աւելի երկար, Թիցիանոյի, Թինթորէթթոյի, Թիէփոլոյի գործերը զինք կը մղեն ապրիլ բոլորովին յանուն արուեստի: Այսուհանդերձ կը կարծեմ թէ այն տասը տարիները, զորս անցուց Ֆրանսայի մէջ,— ուր կ՚ապրի 1937էն ի վեր,— ինչպէս եւ Գոնարի կամ Մաթիսի իր ճանաչումը աղբիւր մը դարձան ճոխացնելու իր արուեստը, աւելի խոր քան դասական գործերու առանձին ուսումնասիրութիւնը:

Այժմ փորձէ ձիւներուն նկարիչ:

Աւելի լաւ նկարելու համար ձիւները, ծովեզրին վրայ նստած նաւակները, արեւին տակ շողացող կապտաւուն ուռկանները, Մութաֆեան յաճախ կը մասնակցի ծովու մարդոց աշխատանքին, կ՚ապրի անոնց հետ, իր կարգին ձկնորս կը դառնայ ինք ալ: Երբ գիշերը կ՚իջնէ, նկարիչին գործը իր վախճանին հասած չէ տակաւին, կը ցատկէ նաւակի մը մէջ եւ քարիւղի լամբարներու լոյսով կ՚որսայ հրաշալի պատկերներ,— այսպէս, երբ մթամած ջուրերէն դուրս կ՚ելլէ ուռկանը, ձուկերու արծաթ ցոլքերը հրաշալի թեմաներ կ՚ընծայեն իրեն՝ յառաջիկայի տալիք իր Քաբիւս մոռթերուն համար:

Բայց մանաւորաբար ցերեկուան լոյսին մէջ է որ Մութաֆեան կը զգայ արուեստագէտի իր ամենամեծ հրճուանքը: Գրիթանիոյ մէջ, որ բարկ գոյներ կը ցուցադրէ երբեմն, արուեստագէտը կը կարծէ գտնել Հայաստանի բնանկարները:

Մենք միասին պտըտեցանք նաւահանգիստին մէջ, մինչեւ մօտերը փարոսին, որ տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը՝ կը կոչուի «Արմէն», անուն մը զոր շատ կը կրեն (Հայերը) Փոքր Ասիոյ մէջ:

Երբ ետ կը դառնայինք, Մութաֆեան ըսաւ ինծի.

— Կը յուսամ օր մը հաշտեցնել, գէթ իմ նկարներուս մէջ, նիւթազանց նկարիչները (peintres abstraits) կերպարանապաշտ նկարիչներուն հետ (peintres figuratifs), որոնք իրար կը բզկտեն, իրարու հետ կը կռուին ի զուր եւ յանօգուտ:

Այսպէս ըսաւ եւ մեկնեցաւ, որովհետեւ կ՚ուզէր անգամ մը եւս մասնակցիլ գիշերային ձկնորսութեան մը:

×

Փարիզի մտաւորական ու գեղարուեստական աշնանամուտը կը սկսի առանձին փայլով այս տարի ալ ինչպէս նախորդներուն:

Այս շաբթու բացումը կատարուեցաւ Salon d'Automneի ծանօթ նկարահանդէսին, ուրմեծութեամբ պատճառեց մեզի մեր ընկերներէն Ժիրայր Բաբերդեանի «Հունձք»ին ցուցադրութիւնը:

Լուվրի թանգարանին մէջ բացուեցաւ նաեւ նոր դահլիճ մը ուր ցուցադրուած են սպանիական եւ իտալական նկարներ՝ իրական գլուխ գործոցներ: Իսկ Orangerieի մէջ, անցեալ հինգշաբթի բացումը տեղի ունեցաւ Գօնաքի նկարահանդէսին:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Բառ մը...

Եթէ ես, բառարան գրէի, «Համերաշխութիւն» բառին դիմացը կը դնէի վերի խորագիրը:

Եւ կ՚աւելցնէի, «այս բառը ծամողներ, քարոզողներ բազմաթիւ են, սակայն հաւատացողներ շա՞տ քիչ»:

Բաւեալ եմ յարեալ: Ստեղծիչը իմ մեղադրքիս մէջ թող չարձանագրէ «համերաշխասէր» բառը:

Ոչ կը քարոզեմ, ոչ կը հաւատամ: Ուրիշ ձեւով: Չեմ հաւատար, ուրեմն չեմ քարոզեր:

Բայց երանի՛ հաւատացողներուն: Կատարելի գտնէ բանի մը հաւատացած կ՚ըլլան:

●

— Եղբայր ինչու կը վիճիք պարապ տեղ: Ամօթ է եւ մեղք: Համերաշխեցէք:

— Շատ շիտակ ըսիք: Ես ալ ձեր տեսակէտէն եմ բայց սա դիմացինս կը տեսնէ՞ք, անտանելի է, կարելի չէ համաձայնիլ:

— Անկարելի բան չկայ, հայրենակի՛ց: Թող քայլ մը ան քեզի մօտենայ, քայլ մըն ալ դուք իրեն մօտեցէք:

— Հա՛, ե՞ս քայլ մը մօտենամ իրեն: Բարեկամ, դուն կողմ կը բռնես: Իմ հակառակորդիս կողմէ ղրկուած ես անպատճառ: Կասկած չունիմ:

—Կ՚երդնում որ ոեւէ մէկէ թելադրուած չեմ: Ես խղճիս ձայնին մտիկ կ՚ընեմ:

— Ոչ ընկեր ջան, ոչ: Ձեր խիղճը կողմնակցական է: Այո, կը հասկնամ, ան պէտք է մօտենայ ինծի քայլ մը, երկուք, երեք բայց ես ինչո՞ւ տեղէս պիտի շարժիմ: Իրաւունքը եւ արդարութիւնը իմ կողմս են: Ես, շիտակ ճամբէն է որ կ՚երթամ: Անկասկած

— Բայց կարելի՞ բան է որ բացարձակապէս անիրաւ ըլլայ դիմացինդ: Անշուշտ կան կէտեր ուր կրնաք միանալ իրարու:

— Իրա՞ւ: Բայց կրկին անոր կողմը բռնեցիր: Նախ պէտք է ընդունիլ, որ ան չի կրնար անիրաւ չըլլալ: Սա արեւային ճշմարտութիւն է: Ուրեմն երբ անիրաւ է, պէտք է մօտենայ՝ բացարձակ իրաւունքի եւ անհերքելի ճշմարտութեան: Ինծի՛:

— Սակա՛յն:

— «Սակայն»ը ի՞նչ գործ ունի հոս: Երբ ան ձեռք կ՚երկարէ ինծի, ընդունելով իր յանցանքը եւ ներողութիւն խնդրելով, կը զիջիմ երկարած սեւ ձեռքը չմերժել, ուրեմն, այդ մեծագոյն զոհողութիւնը ըրած կ՚ըլլամ եւ համերաշխութեան անհերքելի փաստը տուած կ՚ըլլամ աշխարհի:

— Ըսել կ՚ուզէք, որ դուք «համերաշխութիւն»ը ա՞յսպէս կը հասկնաք: Միականի ձեւով:

— «Միականի»ն դուք էք: Ձեզ հոս ղրկողներն են: Համերաշխութեան թշնամիները: Կ՚ուզէք որ անպայման իմ մաքուր սկզբունքներէս բա՞ն մը զիջիմ: Բա՞ն մը աւելցնեմ անոր վարկին վրայ: Անոր չունեցած վարկին վրայ: Եւ այս բանը «համերաշխութի՞ւն» կ՚անուանէք: Գացէք, բարեկամ գացէք: Դուք խռովութեան առաքեալն էք...

— Ինչպէս թէ: Դուք էք որ յաճախ կը հայհոյէք իրեն:

— Հապա՛: Ա՞ն ալ պիտի հայհոյէր: Ես իմ իրաւունքիս մէջն եմ: Եթէ կը հայհոյեմ՝ իրեն դոյութիւնը ընդունած կ՚ըլլամ: Եւ ասիկա համերաշխութեան սիրոյն է որ կ՚ընեմ: Ժողովուրդի սիրոյն, հայութեան սիրոյն: Աւելի՞ն կ՚ուզէք:

— Բայց ժողովուրդը իրար կը ձգէք: Հայութիւնը կը տուժէ:

— Ատ իմ հոգս չէ: Թող բոլոր ժողովուրդը կորչի, ճշմարտութեան սիրոյն: Ճշմարտութիւնը եւ իրաւունքը վե՛ր ամէն բանէ:

— Հասկցուեցաւ բարեկամ: Դուք «համերաշխութիւն» բառին իմաստը, գլխիվայր ըմբռնած էք:

— Համերաշխութի՞ւնը: Պուրժուաներու, կապիտալիստներու մի ակտեցն է ան: Դա յեղափոխութեան թշնամին է:

Համերաշխութի՞ւնը: Մի ախտ է, ուր կապում են յետադիմականները...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Անկէ զատ, Փարիզի թատերասէր հասարակութիւնը անհամբեր կը սպասէ յայտնի դերասան Սաշա Կիթրիի դատախօսութեանց շարքին: Տակաւին չէ կարգադրուած Օփերայի վէճը (Սերժ Լաֆար): Պարարուեստի սիրահար բազմութիւնը կը լեցնէ, ամէն գիշեր Փալէ Շայյոյի սրահը ուր ռուսական պալէներ տեղի կունենան:

Ֆրանսական շաբաթաթերթէ մը կը քաղենք հետեւեալ տողերը նուիրուած հայ արուեստագէտի մը որ վերջերս մասնակցեցաւ Փրակայի հանդէսներուն.— «Դժբախտաբար չեմ յիշեր մասնակցող արուեստագէտներուն անունները, բայց ինչպէ՞ս կարելի էր լռութեամբ անցնիլ Ֆարմանեանցի — այդ Հայուն — անունին վրայէն: Ան գերազանցեց բոլորն ալ»:

բաւոր միջոցներ ունի արհամարհելու համար բոլոր տեսակի սպառնալիքները :

★ Չիլիէն կը հաղորդեն որ կառավարութիւնը երկրէն դուրս հանած է Եուկոսլաւիոյ դեսպանատան գործակատարը ինչպէս նաեւ Եուկոսլաւիոյ, Պուէնոս Այրէսի դեսպանատան քարտուղարը (որ Սանթիակօ կը գտնուէր քանի մը օրէ ի վեր) ամբաստանուած ըլլալով որ կը մասնակցէին այն մեքենայութեանց զորս Չիլիի համայնավարները կը կատարեն Պելկրատի «դիւան»ին հրահանգով :

★ Պրազիլիոյ նախկին պատերազմական նախարարը զօր. Մօնթէյրօ յայտարարեց որ Միջազգայինի վերակազմութիւնը կրնայ պատճառ մը ըլլալ որ Պրազիլիա խզէ իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Ռուսիոյ հետ: Վարշավայի որոշումը մարտահրաւէր մըն է նոր պատերազմի մը :

★ Ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն Ճան Թէյպըր յայտարարեց երէկ Փարիզի մէջ որ շատ քիչ տարբերութիւն կայ Հիթլէրի եւ Սթալինի միջեւ, միայն թէ Սթալին աւելի վարպետ է: Համայնավարները ու Նացիները իրենց ռազմավարութեամբ իրարու շատ կը նմանին :Կը լսեմ որ 15 միլիոն ռուս քաղաքական յանցաւորներ Սիպերիա բանտարկուած են: Պէտք է քայլեր առնել համայնավարութեան սպառնալիքը ջախջախելու համար, աւելցուց հանրապետական երեսփոխանը:

Քրտական ապստամբութիւն

Պոլսէն կը հաղորդեն որ քիւրտ ցեղախումբերը Նոր ապստամբութիւն մը կազմակերպած են սուրիական սահմանին վրայ եւ անկախութիւն կը պահանջեն: Անգարայի քաղաքական շրջանակները դիտել կու տան որ Խորհրդային Միութիւնն է զիրենք գրգռողը: Այս ապստամբութիւնը մէկ երեսն է այն ճնշումին զոր Ռուսիա վերսկսած է բանեցնել Թուրքիոյ վրայ : Կառավարութիւնը զօրք ղրկած է ցեղախումբերը զսպելու համար:

Ամերիկա եւ Իրան

«Իրանի տնտեսական եւ քաղաքական ապրկումութիւնը չի կրնար Ամերիկայի ըղձած արդիւնքը տալ որքան ատեն որ բարեկամական յարաբերութիւններ գոյութիւն ունին Խորհ. Միութեան եւ Իրանի միջեւ ու որքան ատեն որ այս վերջինը չի մերժեր Ռուսիոյ տնտեսական օժանդակութիւնը», կը գրէ «Փրավտա» խօսելով այն անձնդադիր գործունէութեան մասին զոր Ամերիկացիք ցոյց կու տան Իրանի մէջ: Խորհրդային օրկանը կը դանգատի որ Իրանի ոստիկանութեան Ամերիկայի հրամանատարը կ՚աշխատի ամերիկեան բանակի մը վերածել երկրին ոստիկանութիւնը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ քոլերայի համաճարակին մինչեւ հոկտեմբեր 9 վարակուած են 2003 հոգի եւ մեռած են 455 հիւանդներ:

ՀԷՆՐԻ ՈՒՈԼԸՍ, Ամերիկայի նախորդ փոխ-նախագահը յայտարարեց հինգշաբթի որ Ռուսիոյ եւ Ամերիկայի պառակտումը ախտ մըն է որ կը թունաւորէ երկու երկիրներու ներքին կեանքը եւ Պելկրատի Դիւանը ամէնէն կարեւոր պատասխանատուն է այդ պառակտումին :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ ՓՈԹՈՐԻԿ մը պայթեցաւ հարաւային Ֆրանսայի ծովափը (Րիվիէրա) հինգշաբթի օր մեծ վնասներ պատճառելով: Երեք հոգի մեռան :

ԱՆԳԼԻՈՅ խոզի միսի բաժնեչափը շաբաթական երկու ունկիէն պիտի դեղչուի մէկի՝ հոկտ. 19էն սկսեալ: Մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ այն լուրը թէ Անգլիա Ծնունդի տօնական օրերուն բաւականաչափ ըմպելի պիտի չունենայ...

ՄԱՀՈՒԱՆ դատապարտուեցաւ Նացի հրէշ մը Ֆլայշէր որ ահաւոր խժդժութիւններ կատարած է բանտարկեալներուն վրայ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը ծրագրէ 100.000 Գերմանացիներ եւ 50հազար տարագիրներ Ֆրանսա փոխադրել յառաջիկայ տարի մասամբ դարմանելու համար աշխատաւոր ձեռքերու պակասը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Դաշնակցութեան Պէյրութի խորհրդաժողովը որոշեց կոչ ընել Եգիպտոսի, Անդր-Յորդանանի, Սուրիոյ եւ Լիբանանի կառավարութեանց որ զինուորական զգուշութիւններ ձեռք առնեն իրենց սահմաններուն վրայ՝ Պաղեստինի բաժանման ծրագրէն առաջ գալիք դէպքերուն առջեւ պատրաստ գտնուելու համար :

ԱՂՔԱՏԱՍՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյեան, Hôtel Georges Vի Salle des Fêtesին մէջ, Avenue Georges V., Մէթրօ Georges V.: Մանրամասնութիւնները յաջորդիւ:

Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը:
ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:
ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:
Մանրամասնութիւններ յաջորդաբար:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէս իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ :
Կը խնդրուի չխաչաձեւել : Մանրամասնութիւնները յայտագրով :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:
Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:
Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարլէն Աճէմեանի

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
Pleyel սան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris : Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:
Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65 : Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճ. Բալուեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ
Յայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց
Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք : Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մադրինայի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝
«ՊԷՊՕ»ն
Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի երեկոյին կիշէէն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ՚ուզուին: Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԻԵՆԻ մասնաճիւղի դպրոցները կը վերաբացուին 13 հոկտեմբերին (Փասքալի շրջան) Սահակ Մեսրոպ դպրոցը (Փոն Թ'Լվէքի) շրջան, սովորական վայրը իսկ (Սէն Մարթէնի) շրջան Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Է. թիւը (Սեպտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:
Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուին հայ գրատուններ՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 Ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél. : GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 8 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 8 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 5156-Նոր շրջան թիւ 765 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը, Խորհրդային Միութեան հովանաւորութեան տակ, բայց տարբեր անունով ու տարբեր հասցէով — ո՛չ միայն դիւանագիտական նորագոյն ջլամարտի մը առաջին դրուագն է, այլեւ Ռուսիոյ պատասխանը Մարշըլի տնտեսական ծրագրին։

Արդարեւ, Մոսկուայի կառավարութիւնը իր մասնակցութիւնը բերելով Վարշավայի խորհրդաժողովին, ճակատ կը յարդարէ Ամերիկայի կամ Անգլիոյ դէմ։

Համայնավար ինը կուսակցութեանց յայտարարութիւնը անհրաժեշտ չի գտներ բառերը ծամծմելու եւ կը խոստովանի որ աշխարհը բաժնուած է երկու հակամարտ հոսանքներու — կայսերապաշտ (Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա) եւ ժողովրդավար (Ռուսիա եւ մնացեալները)։

Շատ նշանակալից է որ խորհրդաժողովին հրաւիրուած չեն Անգլիոյ, Պելճիքայի, Հոլանտայի կամ Սկանտինավեան երկիրներու համայնավարները։

Իսկ Ֆրանսան եւ Իտալիան մասնաւոր ուշադրութեան առարկայ եղած են, նկատելով, անշուշտ, համայնավարներու համրանքն ու տիրական ձայնը այդ երկիրներուն մէջ։

Մինչեւ 1943, երբ Երրորդ Միջազգայինը «կը լուծուէր», Դաշնակիցներու սրտագին բարեկամութիւնը ամրապնդելու եւ բոլոր թիւրիմացութիւնները փարատելու մտահոգութեամբ, Մոսկուայի վարիչները առիթ չէին փախցներ ուրանալու համար իրենց կապը միջազգային այդ հիմնարկութեան հետ։

Այսօր այլեւս պէտք չկայ այդ ռազմավարութեան եւ Մոսկուա հրապարակ կուգայ արձակ — համարձակ, քանի որ խրամատը, Դաշնակիցներուն միջեւ, հետզհետէ կը խորանայ։

Վարշավայի խորհրդաժողովը կոչ կ'ընէ արեւելեան Եւրոպայի ժողովրդապետութեանց — այսինքն համայնավար տարրերուն — որ կազմակերպուին՝ իրենց հայրենիքներուն անկախութիւնն ու վեհապետական իրաւունքները պաշտպանելու համար։

Ուրիշ խօսքով, կոչ մը Եւրոպայի քայքայուած երկիրներու աշխատաւոր բազմութեանց որ, ասկէ վերջ, հետեւին միջազգային համայնավար կեդրոնին — Պելկրատի — հրահանգներուն։

Անհրաժեշտ էր այս քայլը Մոսկուայի համար որուն գլխաւոր մտահոգութիւնն է, իր շահերուն տեսակէտէն, իր մականին տակ պահել գրկուածներու բազմութիւնը՝ Դանուբի ափերէն մինչեւ Փարիզ։

Մարշըլի ծրագրին յաջողութիւնը բնականաբար սասանի մէջ պիտի ձգէ Խորհ. Միութեան հմայքն ու հեղինակութիւնը Եւրոպայի մէջ։

Ամերիկեան օգնութիւնը կրնայ մասամբ դարմանել պատերազմի աւերէն ու արիւնէն վիրաւոր Եւրոպան եւ չէզոքացնել Մոսկուայի ազդեցութիւնը՝ գոնէ արեւմուտքի մէջ։

Միացեալ Նահանգներու տնտեսական օժանդակութեան տրամաբանօրէն պիտի յաջորդէ իր քաղաքական գերակշռութիւնը այս ափերուն վրայ։

Այդ հեռանկարը մտահոգիչ էր Մոսկուայի համար եւ անհրաժեշտութիւն կը ստեղծէր՝ որդեգրելու նոր քաղաքականութիւն մը՝ Եւրոպայի մղձաւանջը երկարաձգելու նպատակով։

Ճամբան զոր Խորհ. Միութիւնը գտած է հիմա իր թեւերուն տակ առնելով կարգ մը երկիրներու համայնավար խմբակցութիւնները, վտանգաւոր է եւ սպառնալից։

Ինչպէս ֆրանսական եւ անգլիական մամուլը կը շեշտէ, Խորհ. Միութիւնը կրնայ ծայրայեղ միջոցներու դիմելով, հեռանալ նաեւ Միացեալ Ազգերէն եւ մահացու հարուած մը տալ այդ հիմնարկութեան։

Խաղաղութիւնը, արդէն իսկ վտանգուած, հազիւ թէ երկար դիմանայ այս կարգի ելոյթներու։

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը չի կրնար, օրուան այս ժամուն, նպաստել գլխաւոր Դաշնակիցներու յարաբերութեանց բարելաւման։

Ընդհակառակն, պատճառ պիտի ըլլայ սաստկացնելու տիրող տարակարծութիւնները եւ փոխադարձ կասկածամտութիւնը։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՑՈՒՑԱՆԷ ԱՌԱԿՍ »

Թերթին չորրորդ էջը դարձուցէք երբեմն եւ համրեցէք հայերէնի դասընթացքներուն թիւը՝ Սեվրանէն մինչեւ Պուլվար Օտտօ, Կրընոպլէն մինչեւ Իսի։ Շատ մը տեղեր մէկ հատով ալ չեն գոհանար. Բարի նախանձով մը... Իւրաքանչիւր յարանուանութիւն ունի իր դասընթացքը։ Ամէն Միութիւն անպատճառ իր գործունէութեան խարիսխը հիմնած է իր բացած դասընթացքին վրայ։ Ու այսպէսով, ունինք տասնեակներով հայերէնի դասընթացքներ, որոնց հսկողութիւնը — կարելի է, թերեւս հետեւցնել — կը կատարուի կեդր. Ուսումնական Խորհուրդի մը կողմէ։

Ո՞ւր է սակայն այդ Խորհուրդը։ Փնտռեցի ու չգտայ։ Իր բացակայութեան պատճառը փնտռեցի։ Բարեբախտաբար, աւելի շուտ կարելի եղաւ գտնել զայն։ «Ուսումնական Խորհուրդի անդամ ըլլալու ձեռնհաս դէմքերու պակասէն առաջ եկած է այս տագնապը» ըսին ինծի։

Ըսողը լաւատեղեակ մէկն էր, չէի կրնար տարակուսիլ։ Բայց այնքան զարմանալի թուեցաւ որ մնացի, եւ միայն հետեւեալ պատմութիւնը կըրցայ խլել իր բերնէն։

«Մեր երջանկայիշատակ Յարութիւն Ամիրան, որ ծանօթ է Քաղաղ Ամիրայ անունով, շատ սիրուած էր օրուան թուրք Սուլթանէն՝ իր մատուցած թանկագին ծառայութեանց համար։ Պալատականները կը նախանձին եւ կը հասկցնեն Սուլթանին թէ իր հաւատարիմ կարծած Հայը դաւաճան է եւ կ'աշխատի ձեռք բերել Հայաստանի անկախութիւնը։

Սուլթանը զայրացած, կը կանչէ ամիրան եւ դժնդակ արտայայտութեամբ մը կը հարցնէ թէ որքան ճիշդ է այդ ամբաստանութիւնը։

Մեր ամիրան, առանց կմկմալու կը պատասխանէ հանդարտ եւ անխռով. — «Ճիշդ է տէ՛ր արքայ, բայց շատ մեծ դժուարութեան մը առջեւ ենք։ Չենք կրնար վարչապետ մը գտնել մեր նոր պետութեան համար»։

Սուլթանը, կատղած, ոտքի կը ցատկէ.

— Ի՞նչ ըսիր, Արթին, լաւ մտածէ, գլուխդ վրայ պիտի տաս։

— Աւա՛ղ, տէր արքայ, այդպէս է, վարչապետցու չունինք, որովհետեւ ամէն մարդ թագաւոր ըլլալ կ'ուզէ...»։

ՍՕՍԻ

Ներգաղթը Եգիպտոսէն

Գահիրէի մեր թղթակիցը կը գրէ Հոկտեմբեր 3 թուականով.—

Ներգաղթի Բ. կարաւանը, որ կը բաղկանայ 1850 Հայերէ, ուշացաւ քոլերայի համաճարակին հետեւանքով։ Բոլորն ալ պատուաստուած են երկու տարբեր ներարկումներով։ Շատեր տուն-տեղ ծախած ըլլալով, ստիպուած են բարեկամներու տունը բնակիլ։ Թերթերուն մէջ կոչեր հրատարակուեցան որպէսզի անտէրները հիւրընկալեն

★ Պատրաստ տուներ գնող յանձնախումբը կը ծանուցանէ թէ ապսպրուած բոլոր տուները պատրաստ պիտի ըլլան 6—8 շաբաթէն։ «Եւ որովհետեւ Հայաստանի կլիմայական պայմանները ձեռնտու չեն յառաջիկայ գարունէն առաջ օգտագործել զանոնք, հետեւաբար մեր տուն գնող հայրենակիցները պիտի մեկնին դէպի հայրենիք յառաջիկայ տարի միայն։ Անոնք որ ստիպողաբար պէտք ունին իրենց գնած տուներու փոխարժէքին, կրնան ետ ստանալ մինչեւ Հոկտեմբեր 4»։

★ Ա. կարաւանով մեծ հարստութիւն փոխադրած էին մեկնողները։ Եգիպտական թերթերը կը գրեն թէ համաձայնութիւն գոյացած է որ Բ. կարաւանով մեկնող Հայերը միասին տանին 200.000 ոսկի եւ 200 հազար ոսկիի ապրանք։ «Մնացեալ կէս միլիոն ոսկիին համար որոշում տրուած չէ տակաւին»։

★ Քոլերայի պատճառով յետաձգուած է նաեւ ազգ. դպրոցներու վերաբացումը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ մէջ առաջին առթիւ Ներգաղթի համար արձանագրուած են 87 ընտանիք (505 հոգի)։ Կ'աշխատին բարձրացնել հարիւրի։ Ամբողջ Պաղեստինէն հազար հոգի պիտի տանին մինչեւ Հոկտեմբեր 15—20։

Գ. Միջազգայինը վերակազմուած

Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Խորհ. Միութեան, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի եւ Եուկոսլաւիոյ համայնավար կուսակցութիւնները գաղտնի խորհրդաժողով մը գումարած են Սեպտեմբերի վերջը՝ Վարշավայի մէջ։ Իւրաքանչիւր երկիր ունէր երկու ներկայացուցիչ։ Խորհ. Միութեան կողմէ ժողովին ներկայ գտնուած են Ժտանով եւ Մալինքով, Ֆրանսայի կողմէ Տիւքլօ եւ Ֆաժոն, եւ ուրիշ ականաւոր համայնավարներ մնացեալ երկիրներէն։ Յատկանշական է, կ'ըսուի, ներկայութիւնը Ժտանովի եւ Մալինքովի որոնք երկուքն ալ անդամ են Ռուսիոյ քաղաքական բիւրոյին, քարտուղարներն են համայնավար կուսակցութեան եւ մտերիմ գործակիցները Սթալինի։ Խորհրդաժողովը իր աշխատանքները լրացնելէ ետք, հրատարակած է երկու յայտարարութիւններ, որուն միջազգային կացութեան ինչպէս նաեւ համայնավար կուսակցութեանց ապագայ գործակցութեան մասին։

Քաղաքական երկու հակամարտ ուղղութիւններ ստեղծուած են, կ'ըսէ առաջին յայտարարութիւնը, մէկը՝ Խորհրդային Միութեան եւ մնացեալ ժողովրդավար երկիրներու քաղաքականութիւնը որուն նպատակն է քանդել կայսերապաշտութիւնը եւ ամրապնդել ժողովրդապետութիւնը, իսկ միւսը Անգլիոյ եւ Ամերիկայի քաղաքականութիւնը որ կը ձգտի ամրապնդել կայսերապաշտութիւնը եւ խեղդամահ ընել ժողովրդապետութիւնը։ Եւ որովհետեւ Խորհ. Միութիւնը եւ նորակոյս ժողովրդապետութիւնները խոչընդոտ մը եղած են՝ համաշխարհային տիրապետութիւն ստեղծելու եւ ժողովրդավար շարժումները ջախջախելու նպատակով կայսերապաշտներու մղած պայքարին առջեւ, խաչակրութիւն մը կազմակերպուած է իրենց դէմ։ Այս խաչակրութեան կ'ընկերանայ նոր պատերազմի մը սպառնալիքը՝ Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ ամէնէն կատաղի կայսերապաշտներուն կողմէ։ Ուրեմն աշխարհը բաժնուած է երկու հոսանքներու։ Առաջինին գործունէութիւնը ի յայտ կուգայ զինուորական, ռազմագիտական եւ տնտեսական մարզերուն մէջ։ Կայսերապաշտ կուսակցութիւնները ի նպաստ իրենց ռազմավարութեան կ'օգտագործեն աջակողմեան ընկերվարականներու դաւաճանական քաղաքականութիւնը — Պլումը Ֆրանսայի մէջ, Էթլին ու Պէվինը Անգլիոյ մէջ, Շումախերը Գերմանիոյ մէջ, Րէնէրը Աւստրիոյ մէջ կամ Սարակաթը Իտալիոյ մէջ։ Աշխատաւոր դասակարգը կը թերագնահատէ իր սեփական ուժերը եւ կը գերագնահատէ կայսերապաշտ կողմին ուժը։ Ինչպէս անցեալին մէջ Միւնիխի քաղաքականութիւնը քաջալերութիւն մը եղաւ Հիթլէրի համար, այսօր ալ Մ. Նահանգներու նորագոյն քաղաքականութեան զիջումներ ընել պիտի նշանակէր քաջալերել զայն։ Ասոր համար համայնավար կուսակցութիւնները պէտք է կազմակերպուած դիմադրութիւն ցոյց տան կայսերապաշտներուն դէմ՝ վարչական, քաղաքական, տնտեսական եւ գաղափարական մարզերուն մէջ։

Այս նպատակին համար խորհրդաժողովը որոշած է տեղեկատու դիւան մը հաստատել Պելկրատի մէջ՝ ամուր կապ պահելու համար խնդրոյ առարկայ երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց միջեւ։ Այս զգայացունց լուրը մեծ իրարանցում յառաջ բերած է Ամերիկայի, Անգլիոյ ինչպէս նաեւ դաշնակից երկիրներու պետական շրջանակներու մէջ։ Ուաշինկթընի կառավարութիւնը տակաւին պաշտօնապէս արտայայտուած չէ, բայց մամուլը կը յայտարարէ որ Վարշաւայի ելոյթը կը նշանակէ Գ. Միջազգայինի վերակազմութիւնը՝ Մոսկուայի հովանաւորութեամբ։

Միացեալ Ազգերու շրջանակին մէջ մեծ յուզում կը տիրէ որովհետեւ ընդհանրապէս կը կարծուի որ այս ելոյթը խոշոր հարուած մըն է միջազգային հիմնարկութեան համար։ Ֆրանսայի մէջ, ընկերվարական կուսակցութիւնը պաշտօնապէս կը դատապարտէ Ֆրանսայի համայնավարներու մասնակցութիւնը նորակազմ Միջազգայինին։ Անգլիոյ մէջ միայն մամուլն է որ կ'արտայայտուի առայժմ։ «Մանչէսթր Կարտիըն» կը գրէ թէ «համայնավար կուսակցութիւնները այլեւս պիտի դադրին ազգային խմբակցութիւններ ըլլալէ եւ պիտի դառնան գործակալները միջազգային դաւադրութեան մը»։ Մոսկուայի թերթերը կը հաստատեն որ կոմինթէրնը չէ որ կ'ըվերակազմուի, այլ համայնավար ուժերու համախմբում մըն է որ տեղի կ'ունենայ» Իտալիոյ մէջ կը շեշտուի այն իրողութիւնը թէ «անդունդը աւելի կը խորանայ Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհ. Միութեան միջեւ»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ օրինական կառավարութիւնը սկսած է նոր ուժեր ուղարկել դէպի կեդրոնական Մանչուրիա ուր համայնավարները հետզհետէ կը սաստկացնեն իրենց յարձակումները։

Ս Փ Ի Ւ Ռ Ք Ի

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Սփիւռքի հայ գրողներու համագումարի մը անհրաժեշտութեան մասին հարց կը բարձրացնէր Հալէպ լոյս տեսնող Նայիրիի ամսագիրը։

Թէպէտ՝ առանձին կէտերու վրայ կանգ առնելով չէր յիշեր առիպողականութիւնը անոր, բայց կը խորհինք թէ նման համագումարի մը ընթացքին քննութեան առարկայ պիտի դառնային ի մէջ այլոց հետեւեալ հարցերը։

Առաջին, գրութիւնը արեւմտահայ մեր բարբառին, որ կրնար ճակատագրական աղէտի մը ենթարկուիլ, երբ մայր հայրենիքը բացած իր դռները զանգուածային հայրենադարձ կը կատարէ, բայց առայժմ տրամադիր չի թուիր ներգաղթող գրողներու եւ մեր բազմութիւններուն տալ հնարաւորութիւն թերթերով ու դպրոցներով պահելու իրենց լեզուն։

Արեւմտահայ մեր բարբառը դարձեալ ճակատագրուած է վտանգուելու, եթէ հայրենի հողին վրայ մշակուած արեւելահայ լեզուն գրական ուղիով ողողէ արտասահմանը։

Օրակարգի կարեւորագոյն հարցը պիտի դառնայ ասիկա, եւ փնտռուի եղանակ մըպահելու համար գոյութիւնը մեր չքեղ բարբառին, որուն վրայ ոչ միայն պարտինք գուրգուրալ, այլ եւ գտնել միջոցներ անկորուստ պահպանելու համար զայն։

Տարակոյս չկայ, որ ասիկա պիտի ըլլայ միայն Երեւանի բարեացակամութեամբ, երբ ներկայիս տեքրեաներն են որ ուղղութիւն կուտան գրական եւ լեզուական հարցերու այնտեղ, ինչպէս է պարագան մեր ուղղագրութեան։

Երկրորդ, պիտի փնտռուին միջոցներ ստեղծելու բարոյական եւ մտաւորական կապ՝ գաղթահայ գրողներու միջեւ ու այդ ուղիով հզօրացնելու ստեղծագործութեան անոնց ճիգը։

Հազուագիւտ բացառութիւններէ դուրս, հայ գրողը ներկայիս կ՚ապրի մեկուսացումի կեանքը։ Ան աւելի զանգուածներուն հետ հաղորդակցութեան մէջ է քան իր գրչի եղբայրակիցներուն։

Այս պատճառով ալ իրաւականօրէն արհամարհուած է մնացեր, ու դատապարտուած ամբոխներու հրմշտուքներուն։

Պաշտպանել անոր մտաւորական քրտինքը՝ պիտի ըլլայ միջոց մը ստեղծագործութեան մղելու զինք եւ պահելու համար կենդանի իր մէջ հաւատքը գրականութեան հանդէպ։

Երրորդ, գտնել մնայուն Ֆոնտեր հրատարակութեան համար բոլոր այն գործերուն, որոնք դատապարտուած են փոշիներու տակ մնալու, գրողներու նիւթական միջոցներու պակասին պատճառով։

Չորրորդ, ապահովել հայ գրողին կեանքը ծերութեան օրերուն, այդ նպատակով Սփիւռքի մէջ յատուկ կայան մը հաստատելով։

Հինգերորդ, գտնել այնքան բաժանորդ, որ ապահովուի հրատարակութեան ծախսը բոլոր այն գործերուն, որոնք լոյս կը տեսնեն գրողի մը անձնական ճիգերով։ Այս նպատակով հաստատել ամէն տեղ մնայուն ընթերցողներու գրութիւն մը ու դարկ տալ գիրքերու սպառման։

Վեցերորդ, դարձնել հայ գրողը, անգամ գրողներու միութեանց, եւ թոյլ չտալ որ անոր ստեղծագործութիւնը շահագործուի ուրիշներու կողմէ։

Եօթներորդ, ստեղծել կարեւոր հիմնադրամ մը, եւ անոր հասոյթներէն ցանկացողներու հնարաւորութիւն տալ մասնագիտական ուսումնասիրութեանց եւ խորացումներու համար օգտուիլ։

Արշաւանքներ եւ որոշ ճամբորդութիւններ, որոնք կը մղեն հեղինակները նոր ստեղծագործութեանց, մաս կը կազմեն այս վերջնոյն։

Ութերորդ, թարգմանաբար լոյս ընծայել այն բոլոր նոր հրատարակութիւնները, որոնք արժէք մը կը ներկայացնեն, եւկրնան համբաւ մը կերտել հեղինակին։ Նման գործերու տպագրութեան ծախքերը կատարել Կեդրոնական Մարմնի մը միջոցով եւ հասոյթին մէկ մասը վերապահել ընկերութեան։

Իններորդ, ստեղծել կապ օտար գրական շրջանակներու հետ, եւ թարգմանական ուղիով զարկ տալ հայ գրականութեան հին ու նոր էջերու ծաւալման։

Տասներորդ, գաղթաշխարհի դպրոցական դասագիրքերու հարցը ենթարկել յատուկ քննութեան եւ համաձայն արդիական պահանջներու, հրատարակել նոր դասագիրքեր։

Տասնըմէկերորդ, կազմակերպել սիսթէմաթիք դասախօսութիւններ հայ մշակոյթի եւ գրականութեան շուրջ, եւ մուտքի հասոյթին մէկ մասը յատկացնել հայ գրականութեան պահպանման նուիրուած ձեռնարկներու։

Տասներկուերորդ, կազմակերպել, առնուազն տարին մէկ անգամ գրական ձեռնարկ մը, եւ գուտ հասոյթը յատկացնել հայ գրողներու հիմնադրամին։

Տասներեքերորդ, ապահովել ամէն տեղ հայ գրականութեան բարեկամներու թիւ մը, եւ անոնց միջոցով ջանալ զարկ տալ հայ գիրքի եւ թերթի սպառման գործին։

Տասնըչորրորդ, ընթերցանութեան սէրը խորացնելու համար ժողովուրդին մէջ, ամէն տեղ հիմնել ժողովրդային գրադարաններ, եւ ապահովել հայ գիրքի սպառումը։

Տասնըհինգերորդ, Հայրենիքի հետ մշակութային կապը ջանալ որ պահուի միայն հայ Գրողներու Միութեան հետ, տրուած ըլլալով որ անոնք է որ պաշտօնապէս կը հետաքրքրուին մեր մշակոյթով, որուն սպասարկութեան նուիրուած են՝ իբրեւ ստեղծագործող եւ տարածիչ։

Տասնըվեցերորդ, բարձրացնել իրաւական գրութիւնը հայ գրողին եւ թոյլ չտալ որ շահագործուի ան ու իր ուժերը, ի վնաս մեր գրականութեան զարգացումին։

Անշուշտ կան եւ ուրիշ կէտեր։

Թերեւս գաղութահայ գրողներու համագումարին անհրաժեշտութիւնը չեշտող «Նայիրի»ն կամ ուրիշներ կրնան ունեցած ըլլալ օրակարգի այլ կարեւոր հարցեր ալ, որոնց կարելի է անդրադառնալ միայն այն ատեն, երբ սկզբունքով բոլորէն կ՚ընդունուի պահանջը նման համագումարի մը, եւ, մանաւանդ, կը գտնուին նիւթական հնարաւորութիւններ ատոր համար։

Զմոռնանք, որ հայ գրողը, որքան ատեն որ իրեն հետ չունի որոշ համակիրներու բազմութիւն մը, անձամբ ի վիճակի չէ ծովեր կամ ցամաքներ կտրելու եւ մասնակցելու նման ժողովի մը։

Այդ պարագային, որակեալ մարմնի մը նախաձեռնութիւնը կարեւոր է, ինչպէս գիտել կուտային «Նայիրի» եւ «Արեւելք»։

Հայ մամուլը կ՚արժէ որ անդրադառնայ հարցին, եւ արտայայտուի այս բոլորին մասին։

(Ամսագրական ԱՐՄԵՆԻԱՅԻ)

ՆՇԽԱՐ ՄԸ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆԷՆ

Կէս դար առաջ

Կէս դար է անցած այն օրից, երբ ստեղծուեցաւ հայ ժողովրդի ամենագործօն կազմակերպութիւնը — Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը։ Այդ ժամանակ ես դեռ 15—16 տարեկան պատանի էի, աշակերտ Թիֆլիսի գիմնազիոնի եւ բնականաբար չէ իկարող ունենալ ո չմէկ մասնակցութիւն այդ եղելութեան։ Կարելի է միայն վերյիշել այն մթնոլորտը, ուր առաջ եկաւ կազմակերպութիւնը, եւ այն էլ՝ ինչպէս որ այդ մթնոլորտը արտացել է պատանիի մը գիտակցութեան մէջ։

Ընտանիքների մէջ, լրագրութեան մէջ, ամբողջ հասարակութեան մէջ ամէնքը տարուած էին Հայաստանի ազատագրութեան խնդիրներով։ Աշուղները ամէն տեղ կ՚երգէին. «Զայնը հնչեց Էրզրումի հայոց լեռներէն». ժողովուրդը հեւ ի հեւ կը հետեւէր Կուկունեանի խմբի պատրաստութիւններին. Շիրակի գիւղերում, անոր մեկնումով, ընդհարումով սահմանի վրայ, բանտարկութիւնով եւ դատավարութեամբ։ Համալսարանական ուսանողութիւնը նոյնպէս տարուած էր Հայաստանի ազատագրութեան հարցերով. հրատարակում էր գրքեր եւ գրքոյկներ՝ Պուլկարների եւ Յոյների ազատագրութեան պայքարները ներկայացնող։ Մտաւորականութիւնը կը փորձէր անձամբ ծանօթանալ երկրի պայմաններին, եւ Լեւոն Սարգսեանի «Այց՝ Թուրքաց Հայաստանի»ն ամենակարդացուող գիրքն էր։ Լրագրութեան մէջ կ՚իշխէր Գրիգոր Արծրունին, որ կը համարուէր երիտասարդութեան առաջնորդ. մենք, պատանիներս, ի հարկէ նոյնպէս տարուած էինք ընդհանուրի ոգեւորութիւններով եւ յափշտակութեամբ կը կարդայինք ուսանողների հրատարակած գրքոյկները — Րաֆֆիի «Կայծեր»ը, «Ջալալէդդին»ը եւն.։

Առաջադէմ երիտասարդութիւնը մեր աչքում կը բաժանուէր երկու տեսակի՝ յեղափոխականներ եւ առաջադիմականներ։ Յեղափոխականներ կը գտնուէին ռուս յեղափոխականների ազդեցութեան տակ, նոյն իսկ իրենց արտաքինը փոխ առած էին Ռուսներից — երկար մազեր, երկար մօրուք, ռուսական շապիկ առանց փողկապի, կապոյտ ակնոցներ եւ հաստ ձեռնափայտ։ Մշակական առաջդիմականները արդէն եւրոպականացած էին — սրածայր մօրուք, յարդարուած մազեր, օսլայուած օձիք եւ փողկապ, կոկիկ հագուստ, այս երկու տիպերը աչքի կը զարնէին։

Պատանիներս մեծ ակնածանքով կը վերաբերուէինք երկուսին ալ, բայց առանձին պաշտամունք ունէինք, ի հարկէ, յեղափոխականների հանդէպ։ Կը յաճախէինք անոնց երեկոյթները, եւ պէտք էր տեսնել, թէ ինչ յափշտակութեամբ եւ ուշադրութեամբ կը լսէինք անոնց ճառերը, յեղափոխական երգերը եւայլն։

Մասնաւոր սէր եւ ակնածանք ունէինք դէպի Ռուսիայից եկած հայ ուսանողները, որոնց հետ թէեւ առիթ չունէինք հանդիպելու, բայց հեռուից կը հետեւէինք անոնց քայլերուն եւ կեանքին։ Որ յիշեմ, որ փողոցներում ինձ ցոյց են տուած Կոստանդին Խատիսեանը, Պետերբուրգի հայ ուսանողների առաջնորդը, այդ գեղեցիկ, բարեկազմ երիտասարդը, լեռնային ճեմարանի ուսանողի համազգեստով, սեւ մօրուքով, աշխոյժ աչքերով եւ շարժուձեւերով, առանձնապէս գրաւած էր մեր ուշադրութիւնը։ Հասկնալի է, ուրեմն, իմ զարմանքը եւ յուսախաբութիւնը, երբ հետագային տեսայ նրան Բագու քաղաքում բոլորովին կերպարանափոխուած՝ գիրցած, առանց մօրուքի, ոչ մէկ նմանութիւն անոր, յափշտակիչ արտաքինին հետ, որ դամուած էր յիշողութեանս մէջ։

Կը յիշեմ նաեւ Հայր Աբրահամին (Աւ. Սահակեան — երկար առատ սեւ մազերով, նոյնպէս ուսանողական համազգեստով, բայց աւելի քիչ ուշադիր դէպի իր արտաքինը, աւելի խորասուզուած ընդհանուր խնդիրների մէջ։ Այդ կերպարանքը նա ունեցաւ մինչեւ վերջը. երբ ես մտերմացայ իրեն հետ, տպաւորութիւնս եղաւ նոյնը, ինչ որ ունեցել էի տարիներ առաջ։

Կը յիշեմ նաեւ Կուկունեանին։ Տեսայ նրան Կարսի մէջ, երբ բանտից տանում էին բաղնիք։ Ամբողջ ժողովուրդը սիրով եւ հիացումով կը նայէր այդ բարձրահասակ, վայելչակազմ երիտասարդին, որ հագած չէրքէսկա եւ փափախ՝ դիւրաշարժ եւ ժպտադէմ կը քալէր քաղաքներով շրջապատուած։ Հետագային, 26 տարի վերջը, ես նորից տեսայ Կուկունեանը, երբ նա՝ ազատելով ռուսական տաժանակիր բանտից եւ Սախալին կղզիի աքսորից եկաւ Կովկաս, սպիտակ մազերով ու մօրուքով, բաւական գիրցած ու դանդաղաշարժ, — խոհուն ծերունի մը՝ որ հեռաւոր իսկ նմանութիւն չունէր այն երիտասարդի հետ, որ տեսած էի առաջին անգամ եւ մանաւոր սիրով պահած յիշողութեանս մէջ։ Միայն աչքերն էին, որ խոր հայեացքով կը թափանցէին մարդու հոգիին մէջ։

Դաշնակցութեան երրորդութիւնից — Քրիստափոր, Սիմէոն եւ Ռոստոմ — ոչ ոքին ես չեմ յիշում այդ տարին։ Երկու երեք տարի վերջը զանազան առիթներով իմացայ անոնց մասին, եւ անոնք տիրաբար իշխեցին ու կը շարունակեն իշխել իմ հոգիիս եւ այսօր։ Անոնց մասին մի ուրիշ անգամ։

Գահիրէ, 1940 ՀԱՄՕ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ

Գիտական անդրից

Երկար ատենէ ի վեր գիտնականները զբաղած են ուսումնասիրելու արեգակնային ճառագայթումին ներգործած ազդեցութիւնը կենդանի էակներուն, մանաւորապէս մարդկային գործարանաւորութեան վրայ։

Արեգակնային եւ երկրային ճառագայթումը խառն ազդակ մըն է, որ կրնայ ներգործել տարբեր կերպով, համաձայն զայն բաղադրող ճառագայթներու ալիքի երկայնութիւններուն։

Արեգակնային լուսապատկերի տարբեր ճառագայթումները միեւնոյն ազդեցութիւնը չունին մանրէներու կեանքին վրայ։ Կարմիր եւ «infra» կարմիր ճառագայթները մի միայն ջերմական ազդեցութիւն մը կը ներգործեն, ինչ որ կրնայ մասնաւոր պարագաներու մէջ նպաստաւոր ըլլալ միքրոպային կեանքին համար։ Ատոր հակառակ, կապոյտ եւ անդրմանիշակագոյն ճառագայթները պարզապէս մանրէասպան են, ըլլայ ուղղակի կերպով, ըլլայ հականեխական նիւթերու կազմաւորութեամբ, մանաւորապէս հակառախտաթեքային D կենսանիւթին կազմութեամբ։

Այդ մանրէասպան ազդեցութիւնը կը կատարուի տարբեր ուժգնութեամբ վէրքերու եւ հիւսուածներու վրայ, հեղուկ միջավայրերու մէջ, համաձայն թափանցկութեան, եւ այդ եղանակաւ անդրմանիշակագոյն ճառագայթները ամոքիչ ազդակի դերը կը կատարեն, ինչ որ օգտակար է առողջութեան։

Անդրմանիշակագոյն ճառագայթներուն մանրէասպան կարողութիւնը կ՚աճի ալիքի երկայնութեան նուազումով։ Միջին երկայնութիւն ունեցող ալիքներուն ազդեցութիւնը զօրեղ է, իսկ կարճ ալիքներունը շատ աւելի զօրաւոր։ Գիտենք թէ բոյսերուն համար որչափ կարեւոր է արեւին լոյսը։ Կենդանական կեանքի համար լոյսի գոյութիւնը թէեւ անհրաժեշտ չի նկատուիր, սակայն գործարանային յօրինուածութեան համար կարեւոր են արեգակնային ճառագայթումները, եւ անոնց պակասը անխուսափելիօրէն յառաջ կը բերէ կենսաբանական անհաւասարակշռութիւններ։

Խեղճուկ ու անլոյս տուներու, նեղ ու մութ փողոցներու, հանքերու եւ ուրիշ անյարմար վայրերու մէջ արեւի լոյսին պակասը կրնայ խորապէս վնասել մարդուն առողջութեան։

★ Պէրիպէրին երկար ատենէ ի վեր նկատուած էր զուտ ժանտաբոյր հիւանդութիւն մը, որ կը յայտնուի ջլատապով (névrite), հարուածելով ամբողջ շարք մը ջիղեր եւ յառաջ բերելով աւելի կամ նուազ ամբողջական անդամալուծութիւններ, շնչառական եւ սրտային խանգարումներով։

Այդ հիւանդութիւնը ծանօթ էր միայն Ճափոնի, Չինաստանի, Հնդկաստանի եւ Ֆիլիպեան կղ-

Թէյասեղան ի պատիւ Անդրանիկ Ծառուկեանի

Շաբաթ Հոկտեմբեր 4ին, Ցրանքօ Արմէնիէնի շէնքին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կեդր. վարչութիւնը, թէյասեղան մը սարքած էր ի պատիւ «Նայիրի» գրական ամսագրին երիտասարդ խմբագիր ընկեր Անդրանիկ Ծառուկեանի, որ Վենետիկ մեկնելուն առթիւ Փարիզէն կ'անցնէր քանի մը օրով։

Գրագէտներ, մամուլի ներկայացուցիչներ («Յառաջ», «Արեւմուտք») եւ գրասէր բարեկամներ աւելի քան քառասուն հոգի շրջապատած էին օրուան հիւրը, առանձին ջերմ մթնոլորտով մը։

Թէյասեղանը բացաւ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, որ բարի գալուստ մաղթեց ընկեր Ծառուկեանի, եւ շնորհակալութիւն՝ բոլոր ներկաներուն, որոնք պատասխանած էին իրենց հրաւէրին։

Ամփոփ ձեւով մը բացատրեց թէ ինչ է եղած այս համեստ ձեռնարկին նպատակը, եւ Նոր Սերունդի բոլոր անդամներու կողմէ յարգանքով ողջունեց, երիտասարդ սերունդին պատկանող բանաստեղծ Ծառուկեանը։

Նախագահը՝ ընկեր Շ. Նարդունի իր բացման խօսքով ծանօթացուց Ա. Ծառուկեանը ներկաներուն, շեշտելով ոչ միայն անոր գրական-բանաստեղծական տաղանդը, այլ անոր ստեղծած շարժումը «Նայիրի»ով եւ մանաւանդ նոր շիտակ կեցուածքը ներկայ դժբախտ ճամբաներուն վրայ, անոր շեշտակի խօսքը ամէն բանի գլուխ ծռող եւ «այդպէս է Տէր իմ» կրկնող մօքի մարդոց անհաշ բազմութեան մէջ։ Իր բանլիքը ամբողջացնելու մտադրութիւնը յետաձգելով փակման, ընկեր Նարդունի խօսք տուաւ նախ մամուլին, եւ ձեռագրներէ բոլոր ներկաներուն, ինչպէս Պ. Պ. Խոնդկարեանի, Գազազեանի, Սարաֆեանի, Զիթունիի, Հրանդ Թորոսեանի, Ն. Պէշիկթաշլեանի, Ա. Մելիքեանի, Մեսրոպ Գույումճեանի, Յ. Տէր Յակոբեանի, Ա. Խանճեանեանի, Կ. Ուշագլեանի, Տիկին Եւլէն Եիւզանդի, Տիկին Շ. Միսաքեանի, Ժ. Վշտունիի, Աշ. Իսահակեանի, Ժ. Միսաքեանի եւ ի վերջոյ ընկեր Անդրանիկ Ծառուկեանի։

Բոլոր խօսողները վեր առին ճեմարանին ունեցած դերը, Սուրիոյ եւ Լիբանանի գաղութին երիտասարդութեան մօքին կազմութեան վրայ։ Այդ հոծ ու հայրենաշէնքր յիշեցնող ամենակարեւոր հայ համախմբման ունեցած ազդեցութիւնը մեր գրագէտներու եւ բանաստեղծներու տաղանդին կազմաւորման մէջ։ Կանգ առին մանաւորաբար հիւրին, ընկեր Ա. Ծառուկեանի գրական տաղանդին, անոր տուած թուով քիչ, բայց արժէքով նշանակելի աշխատանքին վրայ։ Յիշելով միշտ «Թուղթ առ Երեւան» գրքոյկը, որ այնքան աղմուկ հանեց եւ որուն յառաջաբանը Յ. Օշականինն է, արդէն վկայական մըն էր երիտասարդ գրողին համար։

Ընկեր Ծառուկեան նախ շնորհակալութիւն յայտնեց Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան որ առիթ տուաւ իրեն ծանօթանալու իրարու մօտ հաւաքուած իր մօքի եղբայրներուն, որոնց մէկ մասին միայն հանդիպած էր իր Փարիզ անցուցած քանի մը օրերուն։ «Ինծի համար եղա ծայս պատուոյ հաւաքոյթը ես կ'ընդունիմ նուիրուած Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր բոլոր մօքի եւ գրչի ընկերներուն, որոնց վաստակը կը տեսնեմ որ առանձնապէս ձեր ուշադրութեան եւ ձեր գուրգուրանքին առարկայ է»։

Յետոյ խօսեցաւ ամփոփ կերպով այս երկու կարեւոր գաղութներուն մասին, ցոյց տալով հոն եռացող կեանքը՝ երիտասարդութեան եւ հայ մշակոյթին նուիրուող ընտրեալներուն, որոնց աչքերը իրաւամբ յառած են Փարիզ, ձեզի, որպէս մեր իրենց երէց սերունդին արժանաւոր ներկայացուցիչներուն։

Պարտականութիւն չկայ հայ մտքին համար, ոչ գաղափարական, ոչ տեսակէտներու, ոչ իսկ քաղաքական, հայ մարդուն արժանապատուութիւնը բարձր պահելու գիտակցութիւնը եւ կամ դայն ցեխին մէջ թաթխելու պզտիկութիւնը»։ Յետոյ խօսքը ուղղելով Նոր սերունդի տղոց, քաջալերեց զանոնք իրենց ընտրած ուղիղ ճանապարհին մէջ յառաջդիմելու, ճանչնալու խորապէս մեր մշակոյթին մեծ արժէքը, յարգելու անոնց անձնկուն մշակները եւ ըլլալու վաղուան համար պատրաստուած ուժեր, հայ ոգիով թրծուած։

Շ. Նարդունի փակեց թէյասեղանը խանդավառ բառերով, ուղղուած մասնաւորաբար, իրենց ճակատը բարձր բռնող, իրենց խօսքը շիտակ բռող եւ իրենց կոնակը ամէն հովի չծռող մտաւորականներուն; մանաւանդ իրաւ բանաստեղծ Ծառուկեանին որուն համար նախատեսեց բեղմնաւոր եւ լիառատ տարիներ։

Հաւաքոյթը գեղարուեստական բաժին մըն ալ ունէր, մանաւանդ յանպատրաստից։ Պէյրութէն Տիկին Ե. Աճէմեան, ողբացեալ Մ. Զարիֆեանի քեռորդին, հաճելի անակնկալ մը առջեւ դրաւ հանդիսականները իր երկու գեղեցիկ արտասանութիւններով Մեծարենցէն «Սիրել» եւ Վարուժանէն «Բանուորուհին»։ Լորիս Մաթէոսեան Սողոմոն Տարօնցիէն սիրուն ոտանաւոր մը, գեղեցիկ առոգանութեամբ եւ արտայայտիչ դիմախաղով մը։ Օր. Աստղիկ Քէօսէեան երգեց իր փոքրիկ, անուշ ձայնով երկու հայերէն երգեր, Օր. Ա. Զրուանտեան Սայաթ Նովայէն այնքան յուզիչ ու խոր, իսկ Պ. Խորէն Մինասեան «Հայաստան»ը նոյնքան յաջող ու գեղեցիկ։

Ժամը 7ին ցրուեցան հրաւիրեալները ջերմապէս ողջունելով օրուան հիւրը, որ իր խոհուն ու բանիմաց արտայայտութիւններով այնքան համակրութիւն էր շահած, այնքան կարճ ժամանակի մը մէջ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

գիներու մէջ։ Պերիպէրիի մասին կատարուած նորագոյն ուսումնասիրութիւնները երեւան հանեցին թէ այդ հիւանդութենէն վարակուած հիւանդներուն անդամաւորութեան մէջ գոյութիւն ունի կենսանիւթի մը պակասը։ Այդ կենսանիւթն է B1, որ մեծ քանակութեամբ կը գտնուի խմորներու եւ հունտերու, մանաւորապէս անոնց սերմին եւ կեղեւին մէջ։

Ծանօթ է թէ մարդկային ներքին ուժին արտադրութիւնը կախում ունի բնածուխի ջրածնատին օգտագործումէն, (շաքար, նշայ)։ Այդ օգտագործումը թերի է երբ B1 կենսանիւթը կը պակսի։ Անկէ յառաջ կուգայ ջիղերու համար թունաւոր արտադրութեանց կուտակում մը։ Պերիպէրիի համար B կենսանիւթի բուժական ազդեցութիւնը այսօր վերջնականապէս հաստատուած է։

★ Փասթէօրի աշակերտներէն Տօքթ. Լէկոէ, որ տարիներէ ի վեր Թունուզի աշխատանոցին մէջ գիտական հետազօտութիւններով զբաղած է, վերջերս խիստ կարեւոր գիւտ մը ըրած է, որ մեծ յեղաշրջում յառաջ պիտի բերէ քարիւղի արտադրութեան մէջ։

Ցրանսացի գիտնականը իր աշխատանոցին մէջ ամէն օր որոշ քանակութեամբ քարիւղ կը պատրաստէ միքրոպային խմորումով, իբր նախանական նիւթ օգտագործելով ձէթր կամ սովորական օճառը։

★Աւստրիացի ճարտարագէտ մը միջոցը գտած է մարդիկ անտեսանելի դարձնելու։ Շնորհիւ գործիքի մը, օժտուած ամէն տեսակ լապտերներով, ձեւափոխող եւ փոխակերպող կազմածներով, յիշեալ ճարտարագէտը յաջողած է իր անձը աներեւութացնել փորձերուն ներկայ գտնուող հանդիսատեսներուն աչքերէն։

Ներկայիս ան հետամուտ է շինելու փոխադրելի գործիք մը, միացած ելեկտրական մարտկոցի մը, որուն միջոցաւ կարելի պիտի ըլլայ պտըտիլ առանց ուրիշէն տեսնուելու։

★Տօքթ. Միլլիքան, որ Նոպէլի գիտութեան մրցանակին արժանացած է, Ամերիկայի գիտութեանց Ակադեմիային տեղեկագիրով մը մասնանիշ ըրած է միթնոլորտին մէջ գոյութիւնը անդրճառագայթներու (ultra rayon), որոնք օժտուած են 100 անգամ աւելի զօրաւոր թափանցողական ուժով քան մեզի ծանօթ բոլոր ճառագայթները։

Տօքթ. Միլլիքանի կարծիքով այդ ճառագայթները կրնան թափանցել 1.82 մեթր թանձրութիւն ունեցող կարծր կապարի մը զանգուածը, մինչդեռ մինչեւ հիմա ամէնէն աւելի թափանցիկ յատկութիւն ունեցող X ճառագայթները չեն կրնար 1 1/4 սանդիմեթր հաստութիւն ունեցող կապարէ պատնէշի մը մէջէն անցնիլ։

Այդ նորագիւտ ճառագայթներուն թրթռացումները օդին մէջ չափազանց կարճ են, աւելի կարճ քան ռատիոմի կամմա ճառագայթները, որոնց թրթռացումները չափէ աւելի կարճ են։

Հ. ՏԻՐՈՍԿԻ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Juniors խումբը իր կարգին բոլորեց իր մրցումներու շարքը։ Առաջինը յաղթանակ մը եղաւ հակառակ որ տակաւին անվարժ ու անփորձ են մեր տղաքը։ Մեծ յոյս դրած ենք իրենց վրայ ու վստահ ենք որ քիչ ատենէն լաւ արդիւնքներ պիտի կարենանք արձանագրել։

Գալով Ա. խումբին, լսենք որ ծանր պարտութիւն մը կրեց։ Մեր տղաքը յանցաւոր չեն որովհետեւ այս երկրորդ մրցումով կը խաղային իրենցմէ երեք անգամ բարձր խումբի մը դէմ։

Մեր մարզիկները իրենց սովորական եռանդով դիմադրեցին մէկ ժամ, բայց ուժասպառ չկրցան շարունակել նոյն կորովով։ Ու C. A. Montreuil եւեւ եւեւի նշանակեց իր կէտերը։

Պէտք է սակայն յիշել Արշաւիրի, Սրապի ու մանաւանդ Մարտիրոսի աքանչելի խաղարկութիւնը մինչեւ վերջ։

Ք. Ո.

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Երկու օր շարունակ տխուր լուրեր էին գալիս ճակատից, ու երկու օր շարունակ այդ փոքրիկ գիւղը՝ կաղնուտը դողում էր ահից,, ինչպէս մի թռչուն, որ սպասում էր որսորդի զարկին։ Մարդկանց ձեռն այլեւ գործ չէր բռնում, հնձած խոտը մնացել էր արտերում փռուած, բանջարանոցներն անպահապան, կանայք չէին կարողանում ճաշ եփել կամ տուն հաւաքել, ինչ ընկնում էր — մնում էր ընկած։ Երկու օր էր նախիրը արօտ չէր տարւում, երբեմն այստեղ — այնտեղ կարելի էր տեսնել մի ձի, որ ներս ընկած փողով, կտրած կապի մնացորդը վզից կախ կամ ոտների տակ քաշ տալով, կոծում է փողոցների եղերքին կամ ցանկապատերի արանքում բուսած կանաչները։ Քաղցած թուխսը, ճուտերը ետեւն արած, մտնում էր տուն՝ հացի տաշտը քրքրում, եւ կամ, ոչինչ չգտնելով, ծուար էր անում տախտի տակ կամ տախտի վրայ։

Ծանր, տագնապալի օրեր էին, երեկոները ճրագ չէին վառում, գիշերներն անցնում էին վատ երազներով ու տեսիլքներով, իսկ շները, շները հօ շարունակ հաչում էին լուսնի վրայ եւ ոռնում ... Թւում էր, թէ հեռուներում՝ սարերի այն կողմը՝ վխտում են անթիւ — անհամար, պիղծ ու արնածարաւ թշնամիներ, որոնց հոտը շները առել են արդէն... երբեք շներն այդպէս անհանգիստ չէին եղել։

Գիւղի տղամարդկանց մեծ մասն արդէն ճակատումն էր, ուր կամ զէնքով, կամ դիրք փորելով օգնում էր հայ զօրքին, իսկ գիւղում գտնուող ծերունիները՝ ձեռները գօտիները խրած, կանայք կոները խաչած, յաճախ նրանց հետ եւ հասակաւոր երեխաները այս ու այն փողոցի անկիւնում կամ այս ու այն տան բակում խմբուած սպասում էին նոր, հանգստացնող լուրերի։

Մինչդեռ ունեւոր ու ճարպիկ կաղնուտցիները իրենց ամանք իրենց ճաղաւոր սայլերը լծած, տան մէջը բարձած՝ ընտանիքով, երեխաներով դաղթում էին գիւղից։ Տանում էին, ինչ կարող էին, նորահարսն իր օժիտը, պառաւն իր հոգեպահուստը, իլիկն ու մանածը, տանտիկինն իր հագուստեղէնն ու ամանեղէնը, իսկ փոքրիկ երեխաները մի հաւ կամ մի կատու գրկած՝ բեռնած սայլի վերեւը տեղաւորուած՝ ուխտ գնացողի ժպիտով նայում էին մնացողներին ու կարծես ասում էին, «է. շուտով կը վերադառնանք, առայժմ մնաք բարով» ... Մնացողները սակայն հեռացողներին նայում էին թաքնուած արհամարհանքով, աշխատում էին ամէն կերպ ցոյց տալ, որ իրենք երբեք չեն վախենում եւ բնաւ մտադիր չեն թողնել, հայրենական օջախները եւ պապերի նուիրական գերեզմանները։ Բողէները խորհրդաւոր էին. մարդիկ խօսում էին զգացմունքներով։

— Մենք մեր հողը չենք թողնի. էստեղ ծնուել ենք, էստեղ էլ կը մեռնենք,— ասում էին հանդիսաւորապէս, կարծես երդուելով։

Հեռացողներն այդ համարում էին յանդիմանանք եւ, վախկոտ չերեւալու եւ արդարանալու համար կարծես, ասում էին։

—Գնանանց, երեխաներին տանենք՝ մօրէններին երեսը չտեսնես, մենք մի քանի օրից ետ կը գանք ...

Բայց դա չէր մխիթարում մնացողներին, ընդհակառակը՝ աւելի էր սխրեցնում։ Նրանց տագնապն աւելացնում էր մանաւանդ անձրեւը, որ մերթ վարար, մերթ մանրամաշ իջնում էր երկինքը պատող մոխրագոյն ամպերից։

Զօրքի նահանջից յետոյ գիւղում տիրեց մի անշարժ լռութիւն, որ լինում է միայն անտառում փոթորկից առաջ։ Գիւղի կեանքը կանգ առաւ ու ամէն ինչ համակուեց մի համր սպասողականութեամբ, երբ սիրտը կարծես չի բաբախում, շնչառութիւնն ընդհատւում է կամ հեւում, երբ մարդկանց շարժումներն ու խօսքերը չեն ստարտւում ... Թէ մարդ, թէ անասուն, տուն թէ ծխնելոյզ ասես սպասում էին ինչ է լինելու մի ժամ, երկու ժամ յետոյ այժմ շներն իսկ դադարել էին հաչելուց։ Մի քանի րոպէում փողոցներն ամայացան, բակերը դատարկուեցին, մնացող մարդիկ աշխատում էին թաքնուել ապահով տեղեր։ Ամէնքին թւում էր, թէ թշնամին դարան մտած նայում է իրենց, ուստի եւ անցնում էին պատերի ու ցանկապատերի կողքով, գրեթէ կուզեկուզ ու վազեվազ ...

Բայց թշնամին գիւղ մտաւ միայն հետեւեալ օրը կէսօրին։ Նրա մօտեցումը տեսնելով՝ գիւղի մեծ մասը թաքնուեց, որ առաջին իսկ օրը, երբ թշնամին առաւել զգալած է լինում, նրա ձեռքը չընկնին եւ ի զուր նահատակ չդառնան։

(1)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ հանրապետութեան նախագահ Ըսմէթ Ինէօնիւ որ վերջերս պտոյտներ կը կատարէր Անատոլուի մէջ, վերադարձած է Անգարա։ Ծովածաւալբազմութեանմէջ որ լեցուցած էր կայարանը, կը նշմարուէին նաեւ դեմոկրատ վարիչները։ Տեսակցելով երկու կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն հետ ըսած է թէ շատ գոհ է իր կատարած ուղեւորութենէն։ «Շատ երջանիկ տպաւորութիւններով կը դառնամ ճամբորդութենէս, պէտք էր այս ուղեւորութիւնը։ Շփումներ ունեցայ ժողովուրդին, ինչպէս եւ քաղաքական կուսակցութեանց հետ։ Այս շփումներն ալ անհրաժեշտ են եղեր։ Եւ հիմա կը դառնամ ուրախ եւ գոհունակ սրտով։ Համոզուեցայ որ երկիրը անդորր է, եւ միաբանութիւն ու ներդաշնակութիւնը պիտի շարունակուին։ Բոլորդ ալ ապահով եղէք։ Կը վերադառնամ լաւ տպաւորութիւններով եւ նպաստաւոր արդիւնքներով»։

ՔՈԼԵՐԱՆ կը տարածուի ամբողջ Եգիպտոսի մէջ իշխանութիւններ պաշտօնապէս կը յայտարարեն որ համաճարակը վարակած է երկրին մէկ երրորդը։ Դէպքեր պատահած են Գահիրէի ինչպէս նաեւ Իսմայիլիայի մէջ։ Երկուշաբթի օր օդանաւերը հականեխիչներով «Ջրեցին» մայրաքաղաքին աղքատ թաղերը ճանճերն ու մժեղները մաքրելու համար։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Պանիր 100 կրամ ամէնուն Հոկտեմբերի FA կտրօնով։ Նարինջ, լեմոն եւայլն.— E. J. եւ A. դասակարգերուն յատկացուելիք բաժնեչափին համար՝ Հոկտեմբեր 13էն առաջ մանրավաճառներուն յանձնել SL կտրօնը։

ՀԻՒՍՈՒԱՄԵՂԷՆ.— 1946ի բաժնետէտրերուն AL. AR. եւ AQ տոմսերէն իւրաքանչիւրը կ'արժէ եօթր «կէտ» տնական ճերմակեղէններու համար։ AL եւ AR տոմսերը կարելի է օգտագործել անկողինի կերպաս գնելու համար, իւրաքանչիւր տոմսով կէս քառակուսի մեթր։

ԸՆԿԻՒՐՈՒԻ կառավարութիւնը, յայտարարած է, ի պատասխան Մոսկուայի եւ Պելկրատի կառավարութեանց բողոքներուն, որ ինք որեւէ դիմում կատարած չէ Թուրքիա ընդունելու համար՝ Թրքական կամ մահմետական ծագում ունեցող բայց Խորհրդ. Միութեան եւ Եուկոսլաւիոյ հպատակ գաղթականները։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ կը շարունակէ յանձնարարել Ամերիկայի ժողովուրդին որ քիչ ուտեն յանուն խնայողութեան։ «Միս մի ուտէք երեքշաբթի օրերը, իսկ հինգշաբթի օրերը մի ուտէք հաւկիթ կամ հաւեղէն»։ Կը հաւատանք որ կամաւոր զրկանքը աւելի լաւ է քան պարտաւորիչ հսկողութիւն մը, կ'աւելցնէ Նախագահը։ «Սովահար ժողովուրդները իրենց նայուածքը յառած են մեզի. յուսախաբ չընենք զանոնք»։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, Խորհ. Միութեան պատուիրակը՝ Վիշինսքի, յայտարարեց որ Պալքաններու խաղաղութեան իրական պատասխանատուներն են Ամերիկան եւ Անգլիան։ Ամերիկան է որ վերջ տուաւ Յունաստանի անկախութեան, ըսաւ Վիշինսքի, եւ օգնութեան ծրագրին գործադրութեան համար Յունաստան ղրկուած մասնագէտները պէտք է հեռանան այդ երկրէն։ Պատուիրակը բողոքեց այն ամբաստանութեան դէմ թէ Պուլկարիան եւ Եուկոսլաւիան պատասխանատու եղած են Պալքաններու անստոյգ կացութեան։

Իրաքի արտաքին նախարարը Ֆատիլ Ճամալի, Պաղեստինի հարցին քննութեան ընթացքին խօսք առնելով, ըսաւ որ սիոնականութիւնը տարբերութիւն չունի նացիականութենէն։ «Հրեաները կը հետեւին Հիթլէրի մեթոտներուն»։ Նախարարը քննադատեց նաեւ Ամերիկայի բռնած ընթացքը Պաղեստինի հարցին մէջ։ Նուրի փաշա, Իրաքի վարչապետը դէմ արտայայտուեցաւ Պաղեստինի բաժանման ծրագրին։

ԹՐՔԱԿԱՆ զինուորական պատուիրակութիւն մը որ, ինչպէս հաղորդած էինք, ճամբայ ելած 'է դէպի Ամերիկա, զօրավար Օմուրթագի առաջնորդութեամբ, Լոնտոն հասաւ երկուշաբթի օր։ Զօրավարը Ուաշինկթըն կ'երթայ զինուորական կազմածներու գնումին համար։ Վերադարձին դարձեալ Լոնտոնէն պիտի անցնի՝ Բրիտ. սպայակոյտին հրաւէրով։

ՍԱՐԻ ժողովուրդին 87 առ հարիւրը քուէարկեց ի նպաստ այն կուսակցութեանց որոնք համաձայն են որ Սարը տնտեսապէս կապուի Ֆրանսայի։

ՐԱՄԱՏԻԷՆԻ բնակարանին մօտ, պարտէզի մը մէջ երկուշաբթի ժամը 1ին, ռումբի մը պայթում արթնցուց Տէլ-Աւիւի խաղաղ բնակչութիւնը։ Հաստատուեցաւ որ հետեւանքն էր ականի մը պայթիւնին։ Ռամատիէ որ քանի մը ժամ առաջ մեկնած էր Փարիզ, երբ իմացաւ ժպտելով ըսաւ, «արհեստի անպատեհութիւններ են ատոնք, պէտք չէ շատ լուրջ բան եղած ըլլայ»։

Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Թորոս Հերոյեանի, իր հօր ցաւալի մահուան առթիւ՝ որ տեղի ունեցած է արկածի մը հետեւանքով Ամերիկայի մէջ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ կը տօնուի Լիոնի մէջ, 11 Հոկտեմբեր, շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Étienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécille»ի մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ մօտ օրէն։

ԴՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստ. Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 Հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով։

ԴՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը։

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 2ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

ՀԻՒԱՆԴԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16էն, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի։

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes, E սրահը։

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie, Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95։

Դրամական տուրքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի։

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է գտնել թատրոնի իրիկունը կիչէէն։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին.

Պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

ՄԵՔԵՆԱԳԻՐ ԵՒ ԼԱՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ գիտցող, օրիորդ մը կը փնտռուի գրասենեակի մը մէջ տնմիջապէս աշխատելու համար։

Դիմել Հայ Գաղթականներու գրասենեակը, ժամը 10—12, 7 rue Copernic, Paris (16), métro Boissière։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Monteur en chaussures լաւ վճարում։ Դիմել Etbls. Apovian, 99 rue de Belleville։ Métro Pyrenées, Paris (19)։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Վարդանեան եւ զաւակները, Բաբկէն Վարդանեան, Տէր եւ Տիկին Վաղինակ Վարդանեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ մամուլի միջոցաւ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց աղջկան, քրոջ, եղբօր աղջկան սիրելի եւ անմոռանալի ԳԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի վաղաժամ մահուան առթիւ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վեցամսեաները։ Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգիններ, դիւրացնելով վարչութեան աշխատանքը։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք իրկին որ ոչ մէկ ծանուցում չկրնար առանց վճարումի դրուիլ թերթին մէջ։

Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 Հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Խրիմեան» Կապոյտ Խաչի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԱՆԻԷՌԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ժողովը տեղի կ'ունենայ Զորեքշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, ընկերվարականներու սրահին մէջ, 149bis Ave. d'Argenteuil։ Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Զեկոյց ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կարտանի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները 12 Հոկտեմբեր, ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՀԱՅ ԳԻՒՂ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ժողովը տեղի կ'ունենայ 13 Հոկտ. երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Studio Caumartin, 19 rue Caumartin։

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին։ Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի։ D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9)։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 Հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ։ Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիսիի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին։

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայուած եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլֆիկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ ԼԱՒ ԵՒ ՄԱՔՈՒՐ կար կարող գործաւորուհիներ իրենց տան մէջ աշխատելու համար։ Ներկայանալ certificat domicileով Maison MINA, 32 rue des Annelets, métro Botzaris կամ Place des Fêtes։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5157. Նոր շրջան թիւ 766

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Հատը 10 Ֆր.
Tél.: GOB. 15-70 C.C.P Paris 1678-63
Jeudi 9 Octobre 1947 Հինգշաբթի 9 Հոկտեմբեր

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԿԱ՞Խ ԹԷ ՍՏՐՈՒԿ

Հայ Յեղափոխութեան Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութիւնը Թէքէեանի մը սարքած էր անցեալ շաբթու, ի պատիւ Սուրիա-հայ երիտասարդ բանաստեղծի մը։

Հանդէսին հրաւիրուած էին Փարիզի շրջանին ծանօթ մտաւորականները՝ չէզոք թէ կուսակցական։

Բանաստեղծը, Անդրանիկ Ծառուկեան, Դաշնակցական է եւ Մերձաւոր Արեւելքի մեր գրականութեան երիտասարդ մշակներէն մէկը։

Շաբաթներ առաջ Փարիզէն անցաւ նաեւ ուրիշ բանաստեղծ մը որ ունի կուսակցական տարբեր դաւանանք։

Հիւրասիրութիւն մըն ալ անոր ի պատիւ՝ կազմակերպուած անկախ հոսանքի մը ներկայացուցիչներուն կողմէ։

Երկու երիտասարդ ուժերուն միջեւ բաղդատութիւն մը ընելու համար չէ որ կը գրենք այս տողերը, այլ մատնանիշ ընելու համար երեւոյթ մը որ խիկալելի ցաւալի է։

Երբ Փարիզէն անցնող յայտնի դէմքը Դաշնակցական է, կամ առնուազն համակիր մեր կազմակերպութեան, դիմացի բազմութիւնը ոչ «խրար կ'անցնի», ոչ ալ կը հետաքրքրուի իր ներկայութեամբ։

Կը բաւէ երկու քար գլորել Դաշնակցութեան հասցէին կամ քանի մը գոմագեղ հայհոյանքներով արտայայտուիլ մեր կուսակցութեան հին եւ նոր պատմութեան մասին, «ի պատւոյ» ըլլալու եւ դրկարաց ընդունուելու համար միւսներէն։

Այս անփառունակ երեւոյթը ի յայտ կուգայ ոչ միայն ողջերուն այլ նաեւ անվերադարձ մեկնողներուն նկատմամբ։

Տակաւին թարմ են շիրիմները Օհանջանեանի եւ Ադրալեանի — մէկը կուսակցական գործիչ ու պետական դէմք, իսկ միւսը բազմակողմանի մտաւորական որ նոյնիսկ Հայաստան հրաւիրուեցաւ։

Շաբաթներ անցեր են այդ երկու անզուգական դէմքերուն մահէն ի վեր ու տակաւին, չէզոքութեան պատմուճանը իրենց ուսերուն նետած մտաւորականներ, չեն բարեհաճիր երկու բառ սորագրել՝ յարգելու համար անհետացողներուն յիշատակը։

Բնականաբար այդ անկախները իրենց խորհրդաւոր հաշիւները ունին եւ յարմար առիթով մը կրնան նոյնիսկ, կծու բառեր արտասանել մէկին, եւ միւսին հասցէին, ուրիշներուն աչքը մտնելու ակնկալութեամբ։

Որքա՜ն տարբեր է, սակայն, Դաշնակցութիւնը։

Հակադաշնակցական բանաստեղծին նուիրուած Թէյասեղանին մէջ խօսք կ'առնեն յայտնի Դաշնակցականներ։

Դաւանափոխ Աւետիք Իսահակեանի քառասնամեայ գրական գործունէութիւնը կը փառաբանուի Դաշնակցական մամուլին մէջ։

Ռամկավար ականաւոր բանաստեղծի մը մահէն ետք, մեր մամուլը կ'արտասանէ իր գնահատական խօսքը անոր արուեստին ու վաստակին մասին։

Բայց դիմացի բազմութիւնը ամէնէն տարրական քաջութիւնն իսկ չունի տասնըհինգ տարիէ ի վեր անհաւոր հիւանդութեան մը ճիրաններուն մէջ տառապող ծերունազարդ գրագէտի մը անունն արտայայտելու։

— Երեւանը ի՞նչ կ'ըսէ...

Ու ճառ, սորկամիտներէն, որքա՜ն որ կ'ուզէք՝ միութիւն եւ համերաշխութիւն քարոզելու համար։

Այդ քարոզներէն թող օգտուին այն ծպտեալ խառնակիչները որոնք, յուսահատօրէն անձնատուր հակադաշնակցական մոլուցքին, կորանցուցած են երեւոյթները իրարմէ զանազանելու եւ հաւասարակշռութիւն պահելու առաքինութիւնը։

Դաշնակցութիւնը անկարելի զիջումներ ըրած է, մինչեւ այսօր, համերաշխութիւն ստեղծելու համար։

Բայց Դաշնակցութիւնը պառաւներու կազմակերպութիւն չէ՝ իր տեսակէտներէն հրաժարելու համար։

Կուսակցական պայքա՞ր, մենք միշտ պատնէշին վրայ ենք։ Կը բաւէ որ այդ պայքարը պահէ իր քաղաքական - դաւանական նկարագիրը, եւ չմտնէ գրականութեան անդաստանէն ներս։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՒ Ի՞ՆՉ ԴԵՄՈՔՐԱ՞ՍԻ ...

Ազրուատի այս յարաճուն տղութեան մէջ երբ ամէն բանի գինը կը բարձրանայ ամէն օր, ամէն վայրկեան, հաճոյք է տեսնել որ կան բաներ որոնք կ'աժանանան եւ ի՜նչ համեմատութեամբ, տէ՛ր Աստուած...։

Գիտեմ որ զարմանքով պիտի փնտռէք սա աժանցած ապրանքը։

Անմիջապէս ըսեմ, դեմոքրասին է ան, դեմոքրասին որ իջե՛ր իջե՛ր ու գացեր-եկեր թուրք երեսփոխանի մը բերանն է ինկեր։

Վերջերս շատ կը խօսուէր արդէն այդ մասին մեր երբեմնի վաքանաշներուն երանելի երկրին մէջ, ուր միահեծան ծալքը սկսեր էր համբերութեամբ ականջ տալ՝ գաղափարի, քննադատութեան, եւ մամուլի ազատութեան ինչպէս նաեւ ուրիշ շարք մը հազուագիւտ ազատութիւններու մասին եղած ակնարկութեանց։ Ու գիշատիչ վագրին նման, ճանկերը թաթերուն տակ պահած, մուրկ կ'ընէր։ Վստահ էր որ վերջին պահուն քանի մը հրացանի համազարկ, քանի մը կախաղան ամէն բան իր տեղը կը բերէին դարձեալ։

Բարեբախտաբար թրքական դեմոքրասին խելօք է, եւ չի սիրեր այդ կարգի, աբեւն գոյն ունեցող բաները, կամացուկ մը ինքն ալ կը պահուըտի։

Այս օրերս նորէն հրապարակ իջած է սակայն Ջօր. Ալտօղանի մը բերնով, եւ ի՜նչ բերան...։

Եթէ կարդացիք «Յառաջ»ի երեքշաբթի օրուան լուրերու բաժնին մէջ մարգարտաշար, բառերու, ածականներու շարանը Պ. երեսփոխան զօրավարին բերնէն, անշուշտ համոզուեցաք որ մի միայն դեմոքրասին? — ան ալ թրքականը — կընայ այդքան ազատութիւն տալ իր հարազատ զաւակներուն գեղարուեստօրէն ? հայհոյելու, կոտրել — թափելու, զարնելու զարնուելու։ Ո՞վ պիտի զարմանայ այս դեմոքրատ երեսփոխանին խօսած ճառերէն։ Ամէն պարագայի ոչ մենք։

ՍՕՍԻ

ՁԵԿՈՅՑ Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԳԱՂԹԻ Բ. ԿԱՐԱՒԱՆԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի Գործադիր Ժողովին Հոկտեմբեր 1ի լիագումար նիստը մեծ յատկացուեցաւ Ներգաղթի Ա. եւ Բ. կարաւաններուն հետ սերտ առնչութիւն ունեցող հարցերու ուսումնասիրութեան։ Կը նախագահէր վարիչ պատուիրակ Տ. Վ. Մալէզեան։

Ժողովը Փարիզի, Լիոնի, Վալանսի եւ Մարսէյլի պատկան մարմիններէն ստացուած հաշուեցոյցներու լոյսին տակ հաստատեց թէ՝ 1.— Ա. կարաւանին կազմակերպման եւ ճամբայ հանուելուն առթիւ կատարուած ծախքերը, յաղթահարուելիք բացառիկ դժուարութեանց հետեւանքով եղած են նախատեսուածէն շատ բարձր։ 2.— Նոյն կարաւանին մեկնումին առթիւ ներգաղթողներէ գանձուած ճանապարհածախսին համագումարը եղած է շատ անբաւարար։ 3.— Այս բացասական ցաւալի իրողութիւններուն առջեւ, ժողովը որոշեց Բ. կարաւանի ներգաղթողներուն համար հաստատել ճանապարհածախսի նոր սակացոյց, որ պիտի գործադրուի, ինչպէս Ա. կարաւանին առթիւ, պատկան տեղական մարմիններու կողմէ, կեդրոնէն ղրկուած մասնաւոր պատուիրակներու հսկողութեան տակ։

4.— Ներգաղթողները կը հրաւիրուին իրենց մեկնումին առթիւ կատարուելիք ծախքերուն գլուխը դասել իրենց ճանապարհածախսը, եւ ամէն բանէ առաջ եւ անմիջապէս վճարել զայն ի ներկայութեան կեդրոնի պատուիրակներուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ ստանալով համապատասխան ընկալագիր։

5.— Այս ընկալագիրները ցոյց տալով է որ չոգեկառք եւ նաւ պիտի ընդունուին ներգաղթողները եւ անոնց տանելիք գոյքերը։

6.— Ամէն թիւրիմացութիւն կանխելու համար կը յայտարարուի թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան կողմէ տրուած այս ստացագիրը չունեցող ներգաղթողները, ինչպէս նաեւ անոնց գոյքերը պիտի չընդունուին ոչ շոգեկառք ոչ ալ նաւ

7.— Ժողովը այս առթիւ մի առ մի քննութեան բովէն անցուց Ա. կարաւանին առթիւ կատարուած ծախքերուն տասը գլուխները, եւ որոշեց ժամանակին կատարել անհրաժեշտ դիմումներ պետական իշխանութեանց եւ նաւահանգիստի վարչութեանց մօտ, որպէսզի ներգաղթողներու փոխադրութիւնը, բանակումի, պարէնաւորման ու նաւ մուտքը կատարուի առանց ձգձգումի, ամենանպաստաւոր պայմաններու մէջ։

Փարիզ, 7 Հոկտ. 1947

ԴԻՒԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻ

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան արձագանգները

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը կը մտահոգէ քաղաքական շրջանակները՝ բոլոր Դաշնակից երկիրներուն մէջ.

Անգլիա.— Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը յայտարարեց երեքշաբթի օր որ համայնավարներու այս ելոյթով աւելի պիտի լարուին Մեծերուն յարաբերութիւնները, բայց բրիտանական կառավարութիւնը չափով մը ուրախ է որ Մոսկուա իր քաղաքականութիւնը յառաջ կը մղէ բացէ ի բաց։ Ինչ կը վերաբերի Անգլիոյ համայնավարներուն բացակայութեան — Վարշավայի ժողովէն — պաշտօնատարը դիտել կուտայ թէ զիրենք չի հետաքրքրեր։ Միւս կողմէ, համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը Հէրի Փալիթ, խօսելով 5000 հետեւորդներու առջեւ, խանդավառ բառերով ողջունեց Միջազգայինի վերակազմութիւնը։ «Ամերիկայի կայսերապաշտ տարրերը մեծ թափով պատերազմի կը պատրաստուին», ըսաւ Փալիթ։

Ֆրանսա.— Ընկերվարական կուսակցութիւնը պաշտօնական յայտարարութեամբ մը կը շեշտէ որ Խորհրդային Միութիւնը կ'ընդունի այլեւս որ աշխարհը երկու հոսանքներու բաժնուած է եւ կը պահանջէ որ բոլոր համայնավար կուսակցութիւնները հպատակին իր ռազմավարութեան՝ ամերիկեան խմբակցութեան դէմ պայքարելու համար։ M. R. P. կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը կը շեշտէ Վարշավայի յայտարարութեան մարտաշունչ նկարագիրը եւ խորհրդաժողովին «պատերազմը» ընկերվարականներուն դէմ։ «Եթէ նոյնիսկ ընդունինք որ գոյութիւն ունի դրամատիրական կայսերապաշտութեան սպառնալիքը, Վարշավայի խորհրդաժողովը կը ձգտի ստեղծել աւելի վտանգաւոր կայսերապաշտութիւն մը — թշուառութեան եւ անօթութեան կայսերապաշտութիւնը։» Համայնավար կուսակցութեան վարիչներէն Պ. Մորիս Թորէզ կը հաստատէ որ այս որոշումը պիտի արժանանայ աշխատաւորներու եւ խաղաղութեան բարեկամներու խանդավառ հաւանութեան եւ մտածել պիտի տայ բոլոր անոնց որոնք նոր արկածախնդրութիւններ նոր աղէտներ կը սարքեն։ «Մենք Խորհ. Միութեան հետ ենք»։

Հռոմ.— Իտալական համայնավարներու Վարշավայի ժողովին պատուիրակը, Լուիճի Լոնկօ, կը բացատրէ որ Տեղեկատու Դիւանը ստեղծուեցաւ պատերազմի սպառնալիքէն։ «Աշխարհի խաղաղութիւնը եւ կարգ մը երկիրներու անկախութիւնը վտանգուած են»։

Ուաշինկթըն.— Պետական շրջանակներուն համոզումով նորաստեղծ կազմակերպութիւնը քարոզչական բնոյթ ունի այսօր բայց պիտի հետզհետէ գործադրէ դաւերն եւ շատ աւելի զօրաւոր Միջազգայինի մը որոշումները։ Այս շաբթու կամ յառաջիկայ շաբթուան սկիզբը շատ կարեւոր ժողով մը պիտի գումարուի Ուաշինկթընի մէջ — Վարշավայի յայտարարութեան առթիւ — որուն պիտի մասնակցին նախագահը, արտաքին նախարարը, Մոսկուայի ամերիկեան դեսպանը, Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին հրամանատարը եւ ուրիշ բարձրաստիճան պաշտօնատարներ։

Մոսկուա.— «Աշխատաւորներն են որ կը ծառանան արեւմտեան ժողովրդապետութեանց դէմ» կը յայտարարեն թերթերը՝ Վարշավայի խորհրդաժողովին մասին խօսելով։ Կը շեշտուի որ ուրիշ համայնավար կուսակցութիւններ եւս կրնան մասնակցիլ նորակազմ «դիւանին»։ Տասնըվեց միլիոն համայնավարներ կը հաշուեն մասնակցող 9 երկիրներուն մէջ որոնց եօթը արդէն իրական ժողովրդապետութիւններ են, իսկ երկուքը (Ֆրանսա եւ Իտալիա) կը նկատուին կարեւոր «տարրեր»։ Վարշավայի յայտարարութեան միւս գլխաւոր պատուէրներն են —

Ա.— Դիմադրեցէք երբ Ամերիկան փորձէ տարածել իր քաղաքական եւ տնտեսական ազդեցութիւնը։ Բ.— Միացէք եւ կապ պահեցէք իրարու հետ։ Գ.— Մի՛ վախնաք Ամերիկայի սպառնալիքներէն։ Դ.— Մի զիջիք Ամերիկային։ Ե.— Մի բանակցիք աջակողմի ընկերվարականներուն հետ — Բամատիէ, Պլում, Էթլի, Պէվին եւայլն։ 1935ին Միջազգայինը կը յանձնարարէր ճակատ յարդարել Հիթլէրի դէմ, այսօր կը յանձնարարուի պայքարիլ Ամերիկայի դէմ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Պոլիս, Ազատագրական պայքարի ընթացքին

Ե.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

« Լա Ֆրանսէզ»էն, Շառլ Բալչիէն եւ Բան - թիկեանէն յետոյ, ահաւասիկ Ֆրանսական Արեւելքի Ընկերակցութիւնը: Հաւանաբար, ժամանակին եւ պարագաներուն բերումով ստեղծուած կազմակերպութիւն մը: Մեծ շահերու ընդհարման եւ քաղաքական դաւերու նախօրեակին, շատ յաճախ հրապարակ նետուած են նման կասկածելի խմբաւորումներ՝ պարտկելու կամ պաշտպանելու համար անխոստովանելի հաշիւներ:

Այս շարքին ըլլալ կը թուի նաեւ վերոյիշեալ ընկերակցութիւնը, որ մեծ շահագրգռութիւն ցոյց կուտայ Միլլի շարժումին հանդէպ, եւ Պոլիս կը փութացնէ Տը լա Քրուա անունով «կրակոտ ու խանդավառ երիտասարդ մը», բեռնաւորուած անհատնում խոստումներով եւ անվերապահ համակրանքով :

Սակայն ո՛չ Ընկերակցութեան կեդրոնը եւ ո՛չ ալ Տը լա Քրուա ճամբայ մը չեն կրնար գտնել՝ Թուրք ազգ. շարժումին հետ յարաբերութեան մտնելու համար:

Այդ թուականներուն «Թասվիրի Էֆքեար» կը նկատուէր Միլլի շարժումին ամէնէն համոզուած կողմնակիցը: Ընդհանրացած կարծիք մըն էր այս նոյնիսկ օտար շրջանակներու մօտ: Հետեւաբար, Արեւելեան ընկերակցութեան կեդրոնը կը մտածէ իր ընծայելիք օժանդակութեան ճամբան բանալ «Թասվիր»ի միջոցաւ, եւ ըստ այնմ ալ կը հրահանգէ իր ներկայացուցիչին :

Տը լա Քրուա, Պոլիս հասած օրն իսկ ձեռք կը ձգէ էպիւզզիա Վէլիտի (Տէր եւ Տնօրէն Թասվիրի) Մաքրիգիւղի բնակարանին հասցէն, եւ ժամադրութիւն մը կը խնդրէ: Վէլիտ հաճոյքով եւ ուրախութեամբ կ'ընդունի ժամադրութիւնը: Երիտասարդ Ֆրանսացին կը տեղաւորուի արուարձանի հիւանոցներէն մէկուն մէջ:

Տը լա Քրուա կը պարզէ իր առաքելութեան նպատակը եւ կը յայտնէ թէ՝ ինք Պոլիս եկած է Ազգ. բանակին օժանդակելու առաջադրութեամբ, եւ պատրաստ է կատարելու արտայայտուելիք բոլոր ցանկութիւնները :

Յաջորդ օրը, Տը լա Քրուա, Վէլիտ եւ Քէմալ (զօրավար) պէյերը կը ժամադրուին «Թասվիր»ի խմբագրատունը: Քէմալ պէյ հետեւեալ տողերով կը ներկայացնէ իր տպաւորութիւնները.—

«Ես սպասհար մնացած էի այս ինքնեկ (ֆէնտրի կէլէն) մարդուն անհատնում եւ չռայլ խոստում - ներուն առջեւ: «Առողջանալիք հիւանդին մօտ բժիշկը ինքնաբերաբար կուգայ» կ'ըսէ առածը: Քսաներկու տարեկան այս երիտասարդը երկնառաք շնո՞րհ մըն էր արդեօք: Իրականութեան մէջ գորովալի փրկարար մըն էր ան, մեզի համար»:

Պատեհութենէն օգտուելով, Քէմալ պէյ կը խնդրէ Տը լա Քրուայի միջնորդութիւնը՝ Զէյթունպուրնու եւ Պարութխանէ ամբարուած զինամթերքին իրենց յանձնուիլը ապահովելու համար: Այս երկու պահեստներուն մէջ կը գտնուին նաեւ Վրանկէլի բանակին պատկանող չորս հարիւր մօտ գնդացիրները, միլիոնաւոր փամփուշտ, ռումբ, եւայլն, որոնք թանկագին օժանդակութիւն մը կրնային ըլլալ Միլլի բանակին համար : Այս երկու պահեստներն ալ կը գտնուին Ֆրանսական գունդի մը հսկողութեան տակ :

Անուելիք այս քայլը սակայն, Ֆրանսական համապատասխան իշխանութեանց մօտ տեսակցութիւն մը անհրաժեշտ կը դարձնէր՝ վճռական ապահովութիւն ստանալու համար: Վէլիտ պէյ, երկու օր յետոյ, բերդին գրաւուած ըլլալու լուրը կը բերէ:

Ալ կրնաք երեւակայել ցնծութիւնն ու ընդհ. ոգեւորութիւնը :

Նախապատրաստական աշխատանքները կը սկսին: Ծովու եւ ցամաքի վրայ ձեռք կ'առնուին ապահովութեան բոլոր միջոցները: Ծովենավար խաբխմ կը նետէ Գըղ Քուլէսիի բացերը, եւ տնօրինութիւններ կ'ըլլան փոխադրութեան եւ բեռնաւորման համար:

Որոշեալ օրը իրիկուան, Մաքրիգիւղի տան մէջ կը հաւաքուին Վէլիտ, Քէմալ եւ Տը լա Քրուա: Սեղան մը կը սարքուի եւ կանուխէն կ'ընթրեն, մեծ ոգեւորութեամբ եւ ախորժակով: Ցետոյ, երեքով կ'ուղղուին դէպի զինապահեստ, եւ պահակին կը յայտնեն հարիւրապետը տեսնելու իրենց ցանկութիւնը: Ենթասպայ մը կ'առաջնորդէ զիրենք:

Հարիւրապետ անկողինէն կ'ելլէ եւ

— « Ձեզ գիշերանոցով ընդունած ըլլալուս համար ներողութիւն կը խնդրեմ: Բայց չուտով մոռցնել պիտի տամ ձեզի կենցաղավարական այս պակասը» կ'ըսէ :

Ջերմ խօսքերով կը փոխադարձեն եւ սրտագին շնորհակալութիւններ կը յայտնեն զինուորականին, որ անտարակոյս տեղեակ էր անցուդարձին եւ որոշ հրահանգ ստացած :

Երեւանի բնարուժութեան եւ ճանքային ջուրերու Ուսումնարանը

(«Սովետական Հայաստան» ամսագիրէն, Յունիս 1947, թիւ 6).

Բնարուժութեան կաճառը հիմնուել է 1930ին: Ուսումնարանը իր գոյութեան առաջին իսկ օրերից ձեռնամուխ է եղել բնարուժութեան գաղափարների տարածմանը ժողովրդի մէջ եւ համապատասխան բաժանմունքների կազմակերպմանը շրջաններում: Այսօր կարելի է դիտել այդ աշխատանքի արդիւնքները: Արդէն 1940ին հանրապետութեան 18 շրջաններում գործում էին 23 բնարուժական բաժանմունքներ ու աշխատանոցներ չհաշուած Երեւանում զանազան բուժ-հիմնարկներում եւ բուժարաններում գործող 20 բաժանմունքներն ու աշխատանոցները: Այդ ցանցն այժմ խիստ աճել է՝ ընդգրկելով գրեթէ Հայաստանի բոլոր շրջանները, չխօսելով արդէն հանրապետութեան մէջ տեղաւորուած հիւանդանոցներուն կից բացուած բնաբուժական բաժանմունքների մասին:

Սովետական բնարուժութեան աշխատանքի հիմքում դրուած է լենկարո-լուսաբուժութիւնը իրեն բոլոր նորագոյն տեսակներով, նաւթալանի բժշկութիւնը, ցեխաբուժութիւնը, ջրաբուժութիւնը, կաւաբուժութիւնը, տորֆաբուժութիւնը եւ այլ ֆիզիքական հնարաւոր միջոցների յայտաբերումն ու օգտագործումը ժողովրդական զանգուածների առողջապահութեան բարձրացման համար: Բուժավայրային աշխատանքը նոյնպէս կազմակերպւում եւ ընթանում է այդ ուղղութեամբ :

Բնաբուժական եւ բուժավայրային սպասարկման տեսակէտից Սովետական Հայաստանն ունի բացառիկ մեծ հնարաւորութիւններ: Տեղական բուժական միջոցների յայտաբերումն ու գիտական օգտագործումն է եղել ուսումնարանի հիմնական աշխատանքը: Այսպէս, բուժական բարձր յատկութիւններ ունեցող ջրեր, ցեխեր, կաւ եւ տորֆ է յայտաբերուած Հայաստանի շատ շրջաններում՝ Երեւանում, Կիրովականում, Բասարգեչարում, Լենինականում, Ախտայում եւ այլուր: Հիանալի բուժական յատկութիւններով է օժտուած Երեւանի հարաւային մասում գտնուող Թոխմախան լճի շրջանի ցեխը, Բասարգեչարի եւ Համզաչիմանի տորֆը, Արզնիի եւ Ջերմուկի ջուրը, Միխմանայի ցեխը, Վարդանլուի կաւը եւայլն: Բուժական ֆիզիքական այս միջոցների համակցուած օգտագործումը մանաւանդ Հայրենական Մեծ Պատերազմի օրերին եւ այսօր, ստալինեան նոր հնգամեակի երկրորդ տարում, դրական մեծ արդիւնքներ տուեցին ռազմաճակատից վերադարձած մեր ռազմիկ ների առողջութիւնը վերականգնելու, շատ շատերի հաշմանդամութիւնը, մարմնի առանձին անդամների կարկամութիւնը ի սպառ վերացնելու գործում :

Հատկանալի է որ, բնարուժական հիմնարկների դռները լայնօրէն բաց են բուժման եւ բժշկութեան կարիքն զգացող բոլոր սովետական քաղաքացիների՝ բանուորների, ծառայողների, կոլտնտեսականների եւ մտաւորականների առաջ: Բժշկական օգնութիւնն ու բուժումը ամբողջապէս կատարւում է պետութեան հաշուին:

Մեր ուսումնարանի աշխատանքների մէջ յատուկ տեղ է գրաւում կանանց հիւանդութիւնների բուժման հարցը, որ նպատակ ունի բարձր հիմքերի վրայ դնել ծննդաբերութեան եւ մայրերի առողջութեան գործը: Այստեղ եւս մեծ դեր է խաղում յիշատակուած բնարուժական մեթոդների կնճռոտ կիրառումը: Վերջերս յատուկ ուշադրութիւն է դարձւում բուժիչ. ֆիզ-կուլտուրայի վրայ, որը նոյնպէս լաւ միջոց է կանանց բորբո -

Ժամանակը աւելի քան երբեք թանկագին է: Կ'անցնին գործի: Տը լա Քրուա կ'ապահովէ մթերանոցներէն մինչեւ նաւամատոյց երկարող տարածութեան ազատութիւնը: Հսկողութիւնը կը վերցուի, եւ ցամաքէն տրուած լուսաւոր ազդանշաններուն վրայ, քարափ կը մօտենան բեռնատար նաւերը:

Տենդագին աշխատանք մինչեւ լուսաբաց: Բոլորը արիւն քրտինք մտած են: «Աւելի պայպական քան զՊապն, Տը լա Քրուա կ'ուզէ չոգենաւ փոխադրել ամբողջ պահեստը, պիտանին եւ անպիտանը միասին»:

Ռազմամթերքին մէկ մասը կը յատկացնեն Պոլսոյ «գաղտնի եւ զինեալ ուժերու կազմակերպութեան», իսկ խոշորագոյնը կը փոխադրուի նաւ, որոնց կարգին թնդանօթ, ռումբ, գնդացիր եւ հազարաւոր անտուկ փամփուշտ :

Ստացուած արդիւնքէն շատ գոհ չերեւիր Քէմալ պէյ: Ցաւ կը յայտնէ որ, կարճամտութեան իբրեւ հետեւանք, այդ գիշեր անտես ըրած են անգլիական զէնքերու յատուկ բազմահազար արտուկ փամփուշտները, «որոնց այնքան պէտք պիտի ունենար, յետագային, Միլլի բանակը»:

Հ. ՎՌԱՄ

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Թեւրք նաւատորմի ուժը

(Մասնաւոր թղթակցութեան Ցառաջի)

Թուրք մամուլը, վերջերս, շատ կը խօսի «նաւատորմը զօրացնելու» անհրաժեշտութեան շուրջ: Շատերէն մէկը, Ապիտին Տավէր, որ կը սիրէ տանքալ «քաղաքացի ծովակալի» տիտղոսով, «Ճիւմհուրիյէթ»ի 23 Սեպտեմբերի խմբագրական սիւնակին մէջ, մանուածապատ խորհրդածութիւններու նիւթ կը դարձնէ հարցը, ու կը խոր - հրդածէ ի մէջ այլոց.

— «Հրճուանք պատճառեց, մեզի Ծովակալ Մէհմէտ Ալի Իւլկէնի այն յայտարարութիւնը, թէ Հանրապետական կառավարութիւնը բացառիկ կարեւորութիւն կ'ընծայէ, ու պիտի ընծայէ, Թուրք նաւատորմի զօրացման, եւ թէ գոյութիւն ունեցող Թուրք պատերազմական նաւերը արթուն կը հսկեն երկրի ջրուղիներուն վրայ:

« Նաւատորմը զօրացնելու անհրաժեշտութիւնը զգացուցին մեզի, վերջերս, նաեւ ամերիկացի փորձագէտներն ու զինուորականները, որոնք քննական պտոյտներ կատարեցին, ինչպէս յայտնի է, ցամաքային թէ ծովային մեր ամրութիւններուն մէջ:

«Արդարեւ, հասած է ժամանակը ծրագրեալ աշխատանք ու ճիգ վատնելու այս ուղղութեամբ, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ՝ թէ փափուկօրերու եւ մութ հաւանականութիւններու նախօրեակին կ'ապրինք»

Ի՞նչ է, սակայն, Թուրք նաւատորմի չօշափելի, ճշգրիտ տարողութիւնը: Այս մասին հաւաստոր, թափթփած տեղեկութիւններ միայն կը տրուին յօդուածագրին կողմէ:

Գաղափար մը ունենալու, եւ հետաքրքրութիւններ գոհացնելու նպատակով կ'ամփոփենք ստորեւ յատակ անուններ ու թիւեր, քաղուած զանազան մասնագիտական հրատարակութիւններէ:

ՋՐԱՀԱՒՈՐՆԵՐ

Երեք զրահաւոր, — «Եավուզ» (գերմանական գողօն, նորոգուած 1918էն վերջ), տարողութիւն՝ 23100 թոն, երկարութիւն՝ 186 մեթր, լայնք՝ 29.5 մեթր: «Համիտիէ» (հալումաչ՝ արդէն), տարողութիւն 3850 թոն, երկ. 112 մեթր, լայնք՝ 14.5 մեթր: «Մէճիտիէ» (հալումաչ, նոյնպէս), տարողութիւն 3350 թոն, երկ. 101 մեթր, լայնք 12 մ.:

ԹՈՐՓԻԼԱՀԱԼԱԾՆԵՐ

Ութ թորփիլահալածներ.— «Գայրէթ »,

քումներու մնացած կպումները թուլացնելու եւ այդպիսով ծննդաբերական հնարաւորութիւնները բարելաւելու համար:

Մեր ուսումնարանում, օգտագործւում է Կալցիի ազդեցութիւնը ելեկտրական հոսանքի միջոցով յօդացաւով հիւանդ հիւսուածքների եւ անդամների վրայ: Յօդացաւի մի քանի ձեւերի բժշկութիւնը բուժիչ ցեխով եւ տորֆով, նոյնպէս ծաւալուած է մեր կաճառում:

Բնարուժական եւ հանքային ջուրերու ուսումնարանը ուշադրութիւն է դրաւել նաեւ մեզանում յաճախ հանդիպող «իշիաս» («էշլի քամի») «գոտկացավի» հիւանդութիւնը :

Այդ հիւանդութեան զանգուածային բուժում է կազմակերպուած, անդրմանիշակագոյն ճառագայթների էրիթեմային (այրող) քանակութեամբ, որը տուել է շատ նպաստաւոր արդիւնքներ:

Հետաքրքրական մեծ աշխատանք է կատարել ուսումնարանի ստամոքսա - աղիքային հիւանդութիւնների բաժանմունքը, ստամոքսի եւ 12 մատնեայ աղիքի խոցերի բնարուժական բժշկութիւնը՝ ջերմաբուժութեամբ, ազդելով համապատասխան ջղային հագոյցների վրայ՝ տուել է ակներեւօրէն դրական արդիւնքներ:

Ուսումնարանը նպատակ է դրել մօտիկ ապագայում ուսումնասիրել եւ կենսագործել բուժիչ ցեխի խթանող ազդեցութիւնը բուժ. ֆիզ-կուլտուրային բժշկութեան դէպքերում: Այս տարի կազմակերպուելու են բուժ-ֆիզ-կուլտ աշխատանոցներ, մեր հանքային ջուրերում առաջին հերթին՝ Կիրովականում եւ Ջերմուկում :

Այժմ Սովետական Հայաստանն ունի գործող չորս հանքային ջերմուկներ եւ նոր ջերմուկների վայրերի իւրացման ու զարգացման լայն հեռանկարներ: Գործող չորս ջերմուկներուն առաջինը Արզնի, ջրաբուժական կայանը գտնւում է Երեւանից 25 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, Հրազդանի գեղատեսիլ ձորում՝ ծովի մակերեսից 1250 մեթր բարձրութեամբ: Արզնիի հանքային ջրերը դասւում են ածխաթթու — քլորիտ — հիտրոքարպոնատնատրային ջրերի շարքին: Այս ջրերն օգտագործւում են սրտա - անօթային դրութեան հիւանդութիւնների, ստամոքսա - աղիքային, ջղային ու շարժողական անդամների հիւանդութիւնների դէպքերում, երբ վերջիններս յարակցած են կամ սրտա-անօթային կամ ստամոքսա - աղիքային հիւանդութիւնների հետ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՊՐՈՖ. Ա. Ց. ՑԱԿՈԲԵԱՆ

(Գիտութեան վաստակաւոր գործիչ)

«Մուավէնէթ», «Տէմիրհիսար», «Սուլթանհի - սար», «Զաֆէր», «Թրնավթէփէ», «Քոջաթէփէ», «Ատաթէփէ», յաջորդաբար՝ 1450, 1360, 1360, 1360, 1206, 1206, 1250 եւ 1250 թոն տարողութեամբ: Այս ութ պատերազմական նաւերու կողքին, երկու փոքր յածանաւեր, «Փէյք» եւ «Պիրք», իւրաքանչիւրը 840 թոն տարողութեամբ:

ԱԿԱՆԱՀԱՒԱՔ ՆԱՒԵՐ

Տասը նաւ, իւրաքանչիւրը 50 թոն տարողութեամբ, եւ անուանակոչուած M. T. B. 1—10:

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՓՈՔՐ ՆԱՒԵՐ

Նաւահանգիստներու պաշտպանութեան յատկացուած են: Կը հետապնդեն ընդծովեաներ: Թիւով՝ 8, անուանակոչուած L. S B., 1—8: Իւրաքանչիւրը 50 թոն տարողութեամբ:

Անկախ այս ութ նաւերէն, «փնտռտուքի նաւեր» անունին տակ 9 «կանալոթ»,— 650—413 թոն տարողութեամբ, իւրաքանչիւրը:

ԱԿԱՆԱՑԻՐ ՆԱՒԵՐ

Երեք նաւ,— «Ույանըք», «Աթաք», «Նուսրաթ», 616, 500 եւ 360 թոն տարողութեամբ:

ՍՈՒԶԱՆԱՒԵՐ

Տասը սուզանաւ,— «Սալտըրայ», «Երլտըրայ», «Տումլուփընար», «Կիւր», «Սագարիա», «Պուրաքրէիս», «Օրուչրէթ», «Մուրատրէիս», «Ա. Ինէնիւ», «Բ. Ինէօնիւ», 904 — 500 թոն տարողութեամբ, ըստ կարգի:

Անկախ այս... փայլուն ուժերէն, Թուրք նաւատորմը կը հաշուէ կարգ մը խնամի նաւեր, որոնք ռազմական ոչմէկ արժէք կը ներկայացնեն:

Ապիտին Տավէր, որ յաճախ կը շօշափէ այս ցաւը, «Ճիւմհուրիէթ»ի խնդրոյ առարկայ մը խմբագրականին մէջ կ'անդրադառնայ նաեւ յարակից խնդիրներու, ու կը յարէ.

— «Ներկայիս Թուրք նաւատորմի մաս կազմող միութիւնները այնքան ճղճիմ են, որ չեն բաւարարեր մեր պէտքերուն: Ամերիկացիներու փոխարտութիւնը՝ 24 նոր նաւեր տրամադրելու Թուրք նաւատորմին, նոր փաստ մըն է մեր ծովու դրութեան ուժերու խեղճութեան: Ցաւալին այն է սակայն, որ այդ նաւերը «յարձակող» փոքր նաւեր են, ու թնդանօթաձգութեան տեւէ արտակարգ ուժ չեն ներկայացներ:

«Անհրաժեշտ է, որ կառավարութիւնը զգացնէ ամերիկեան կառավարութեան՝ թէ այդ նաւերը ի վիճակի չեն գործ տեսնելու Սեւ Ծովու մէջ, ուր ծովը կատաղի է տարուան մեծագոյն մասը: Միւս կողմէ՝ կենսական է, պատերազմի տեսական սպառնալիքին դէմ պատրաստ գտնուիլ, եւ մշակել ծրագիր մը՝ նաւատորմի բարեկարգութեան համար: Այս ուղղութեամբ, պէտք թելադրէինք՝ որ Ապայակոյտի նախագահութիւնը ինք ներկայացնէ անհրաժեշտ նաւերու կամ ուժերու մէկ ցանկը:»

Այլ թերթերու եւ հանդէսներու մէջ եւս, զինուորական մասնագէտներ թէ յօդուածագիրներ, նոյն ահազանգը կը հնչեցնեն, մատնանիշ դարձնելով «մղձաւանջային ներկայութիւնը»,— Ռուսիան:

Մ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

1948Ի ԳՐՊԱՆԻ ՕՐԱՑՈՅՑԸ, պատրաստուած Գ. Յով. Վարժապետեանի կողմէ, գին 50 ֆրանք, հասցէն M. O. Varjabedian, 75 rue de la Loubiere, Մարսէյլ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍՊԻՏԱԿԻ շրջանը, Համալուի շրջանը կը կառուցուի պանիրի նոր գործարան, որ միակը պիտի ըլլայ իր տեսակին մէջ այդ շրջանը: Գործարանի շինութեան համար յատկացուած է երկու միլիոն րուպլի:

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 5ին Ալագեազի շրջանի քիւրտ դերասան – դերասանուհիները թատերական եղանակի բացման առթիւ բեմադրած են Շիրվանզատէի «Նամուս»ը քրտերէն լեզուով՝ բանաստեղծ Հաջիէ Ջնտիի թարգմանութեամբ:

ԱԼԱՎԵՐԴԻ, Ախուրեանի ծխախոտագործները այս տարի հաւաքած են 35 միլիոն 493000 թըրզամեթր ծխախոտ, որ կը կազմէ ծրագրի 90 առ հարիւր:

— 1947 — 1948ի Երեւանի թատերական եղանակի բացումը կատարուած է Սունդուկեանի «Խաթաբալա»յի բեմադրութեամբ:

ՀԱՄԱՄԼՈՒԻ մէջ շինուած վեց յարկանի գործարանը ներկայիս կուտայ ամենալաւ շաքարը, որ բնաւ վար չի մնար Ուկրանայի շաքարի հին գործարանի արտադրութիւններէն: Գործարանի շուրջ շինուած են նոր տուներ, ողողուած ելեկտրական լոյսով: Կանաչով զարդարուած է շրջանը, որ առաջ ամայի էր: Գործարանին մէջ կ'աշխատին շատ մը հայրենադարձ Հայեր եւ մասնագէտներ, որոնց կարգին նաեւ Իրանէն ներգաղթողներ:

ՓԷՔԷՐ ԿՈՒԶԷՐ ԴԻԿՏԱՏՈՐՈՒԹԻՒՆ ՀՌՉԱԿԵԼ

Իտմէթ Ինէօնիւն անձիւն մը պիտի ձգուէր եւ դեմոկրատները պիտի ճզմուէին:

«Վաթան»ի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալման 26 Սեպտ.ին, զգայացունց յայտնութիւններ կը կատարէ նախորդ վարչապետ Րէճէպ Փէքէրի ծրագիրներուն եւ անկման պատճառներուն մասին եւ կը գրէ ի մէջ այլոց.

— Երբ Ինէօնիւ 12 Յուլիսի զեկոյցը հրատարակեց Հալքի ծայրայեղները խնդրեցին աւելի առաջ չերթալ, վախնալով որկը քայքայուի կուսակցութիւնը:

— Ոչ բաւ Ինէօնիւ, կուսակցութիւն մը պարտաւոր է առանձին պահպանել իր կեանքը՝ առանց այս կամ այն անձին կապուած ըլլալու:

Այս պատասխանը զժգոհ թողուց ծայրայեղները, որոնք Հալքի խորհրդարանական խմբակի նիստին մէջ Ինէօնիւի դէմ ըմբոստացան եւ ցոյց կատարեցին: Անոնք ծրագրած էին նոր պետ մը ստեղծել եւ այդ նպատակով ամէն բան պատրաստած էին նախապէս:

Համաձայն այդ ծրագրին Րէճէպ Փէքէր պիտի ստանձնէր թէ վարչապետութիւնը եւ թէ կուսակցութեան նախագահութիւնը, Ինէօնիւ մէկ կողմ պիտի ձգուէր, հետզհետէ պիտի ճզմուէին դեմոկրատները եւ պիտի վերահաստատուէր դիկտատորութիւնը:

Բարեբախտաբար ձուրը ինկաւ այս ծրագիրը: Բոլորիս անցած ըլլայ:

ԳԵՐԵԶՄԱՆ ՄԸ ԵՒՍ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 30 Սեպտ.— Այսօր տեղիս հայկական ճամբարի բնակչութիւնը, հողին յանձնեց, Դաշնակցութեան վաղեմի մարտիկներից մեկին (Ծաղիկ) Արմենակ Սարգսեանին, 65 տարեկան հասակում:

Հանգուցեալը Վասպուրականի հարազատ զաւակ՝ ըմպել է այն դառն բաժակից, որը բաժին է ընկել հայ ժողովուրդին: Փոքր հասակից նուիրուելով հայ ազատագրական շարժման, նա երեւացել է որպէս ահաբեկիչ, որպէս քաջ մարդիկ, մեր մեծ հերոսների կողքին:

Նա կատարել է սրբութեամբ հայ ժողովուրդի հանդէպ, իր սրբազան պարտքը: Լուռ ու մունջ, եւ այդ պատճառով ալ մնացել է անծանօթ շատերին:

Արմենակի մահով կազմուեց, տարաբախտ մեր տարագրութեան օտար երկրի հայկական գերեզմանատան 38րդ հողաբլուրը:

Այս օտար երկրում մենք պահ տուինք 38 եղբայրներ եւ քոյրեր, հայրենիքի կարօտը սրտերին, տարագիր – դարիբ բառը շրթներուն, ինչպէս սրանեք Արամ Գրիգորեանը, Արշակ Ենովքեանը մեր վերջին զոհը Ծաղիկ Արմենակին:

Գերեզմանի վրայ եղան մի շարք ընկերների կողմից դամբանականներ, որոնք դրուատեցին հանգուցեալին անցած ուղին եւ նրա մինչեւ մահը՝ պաշտած դաւանանքի մասին:

Նա կտակել էր, երգել իր գերեզմանի վրայ, իր սիրած ռազմական երգը, այդ կտակը կատարուեց իր ընկերների կողմից:

Ստեփան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ը promotion d'honneurի իր երկրորդ մրցումը կը կատարէ այս կիրակի ժամը 3ին Port d eBoucի զօրաւոր խումբին դէմ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական մարզադաշտին St. Loupի Atlanticի վրայ:

Port d eBouc այս տարի կատարեալ թէքնիքով մը օժտուած կը ներկայացնէ promotion d'honneurի ամենազօրաւոր խումբերէն մէկը: Հ. Մ. Ը. Մ.ը նախորդ տարեշրջանին 4 հանդիպումներ ունեցած է այս խումբին հետ եւ միայն մէկ անգամ յաղթած: Ի՞նչ պիտի ընեն մեր տղաքը այս անգամ, խնդրական է: Եթէ կարողանան ցոյց տալ այն խաղարկութիւնը զոր ունեցան St. Loupի դէմ, կը կը յուսանք որ ապահովեն իրենց առաջին յաղթութիւնը: Ամէն պարագայի մրցումը պիտի ըլլայ չափէն աւելի հետաքրքրական եւ մարսիլահայ մարզասէր հասարակութիւնը անգամ մը եւս իր ներկայութեամբ պիտի քաջալերէ մեր տղոց թափած ջանքերը որ ամէն գնահատութենէ բարձր է:

Ժամը 1ին բացումը կը կատարէ Հ. Մ. Ը. Մ.ի երկրորդ խումբը Port de Boucի երկրորդ խումբին դէմ:— Վ. Շ.

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

— Մի քանի օր սպասենք՝ տեսնենք ինչ է լինում: Կարելի է էգուց - միւս օրը մեր զօրքը նորից գալիս է:

Ու թաքնուածները սկզբում լսեցին անծանօթ ձայներ, որ համատարած լռութեան մէջ սարսափ էին ազդում, ապա լսելի եղաւ ձիերի ահարկու տանտարափ, որ թաքնուածներին թւում էր թէ ահա թշնամին ամէն ինչ տանտաստակ է տալու կողնուտում: Սակայն դա մի փոքրիկ վաշտ էր, որ եկել էր գիւղը բռնելու:

Թուրքերին դիմաւորեց տանուտէրը մի երկու ծերունու հետ մտքում հայհոյելով Թուրքերին էլ, իր ընտրութեան օրն էլ, որ ստիպուած պիտի լինի այսպիսի ծանր պարտականութիւն կատարել — գլուխ իջեցնել Թուրք սպաների, Թուրք ասկեարների առաջ:

Ջոկատի հրամանատարը, աղ ու հացն ընդունելով, յայտարարեց, թէ բնակիչներն ի զուր են թաքնուել, թէ ամէնքը կարող են դուրս գալ եւ իրենց գործով զբաղուել:

Բայց լաղները չհաւատացին այդ յայտարարութեան: Ցեռոյ Թուրքերը պահանջեցին զէնք ու զինուորներ: Տանուտէրը տուեց մի քանի խախտուած, փակաղակները կոտրած հրացանները ինչ վերաբերում է զինուորներին — յայտնեց, որ դըրանից գիւղում չկայ. բոլորը նահանջել գնացել են: Թուրքերն էլ իրենց հերթին, տանուտէրին չհաւատացին եւ սկսեցին տնէտուն շրջել՝ զէնք ու զինուորներ գտնելու:

Ծերունի Ջաքարն իր ընտանիքով փակուել էր սեփական թոնրատանը, որ գտնւում էր իր պարտէզի խորքում եւ ծառերով շրջապատուած՝ անմիջապէս չէր նկատւում փողոցից եւ բակից: Ջաքար ապին նրանցից էր, որ չէր կամեցել թողնել իր տունն ու հայրենի գիւղը եւ, վտանգից ազատ մնալու համար, ամենայն դէպս թաքնուել էր աչքից հեռու, մեկուսացած այդ շէնքում: Ճշմարիտն ասած՝ նա չէր էլ թաքնուի, եթէ ինքն ու պառաւը լինէին, բայց իրենց մօտ էր հարսը՝ Եսթերը, որ հազիւ մի տարուայ ամուսնացած էր: Որդին՝ Աբամը, որպէս զինուոր նահանջող զօրքի հետ հեռանալով՝ չէր կարող կնոջը տանել, ուստի եւ ծերունին բարւոք համարեց թաքցնել նրան, որ Թուրքերը չտեսնեն, մանաւանդ որ գեղեցկատես էր... Իսկ Եսթերը ոչ միայն ծերունու, այլեւ գեղացիների կարծիքով գեղեցիկ էր,— ապխտակ ձուաձեւ դէմքի վրայ թուխ աչքերը վառւում էին աստղերի պէս, եւ չնայած գլխաշորին, որ ծածկում էր երեսի ու ճակատի որոշ մասը՝ այնուամենայնիւ տեսնողը չէր կարող անտարբեր լինել: Ծերունին մտածում էր, որ գոնէ առաջին օրերը Թուրքերը նրան չտեսնեն: Բայց հարսից ու կնոջից զատ նրա երկու ամուսնացած աղջիկները՝ իրենց երեխաներով, հարեւաններից կաղ Մարտիրոսը իր հիւանդ կնոջ հետ, դարբին Դաւիթը իր պեպենոտ նիհար կնոջ ու կարճլիկ - գնդլիկ մօր հետ, որ գիւղի առաջին տատմէրն էր ու դարի գցողը: Պատահաբար այդտեղ էր ընկել եւ գիւղի կոյր մուրացկան աշուղը՝ իր ձմերուկաձեւ չոնգուրով: Նրան բերել էր դարբինը փողոցից, ուր նրա առաջնորդ երեխան փախել էր ահից եւ նա մնացել էր ձեռները պատերին քսելով...

Այնպէս որ թոնրատանը հաւաքուել էին մօտ քսան հոգի: Կանայք նստոտել էին իրենց տներից բերած զոգերի վրայ, մութ թոնրատան խորքում, իբրեւ աւելի ապահով տեղ, իսկ տղամարդիկ խմբուել էին դռների մօտ, որպէս պահապաններ վտանգի առջեւ: Նրանք երբեմն միայն կըցկտուր խօսքեր էին փոխանակում, բայց մեծ մասամբ լարուած ականջ էին դնում դրսի ձայներին:

Ինչ վերաբերում է ծերունի Ջաքարին — նա մտածում էր միայն մի բան, որ չվնասեն իր տունն ու ընտանիքը:

Ճիշդ է, շատ բան նա արդէն թաքցրել — թաղել էր, ինչպէս պղնձեղէնը, բայց նա երկիւղ ունէր տան համար, թէ չլինի յանկարծ մտնեն ու նեցած – չունեցած կողոպտեն կամ, ով գիտէ, վառեն, ինչպէ՞ս յաճախ անում են այդպիսի դէպքերում...

Անհանգստութեան տաղտուկից, թերեւս եւ կանանց մօտ վախկոտ չերեւալու կամ նրանց սիրտ տալու համար — տղամարդիկ խօսակցութիւն սկսեցին:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(2)

«Հրեաները դէմ պիտի կռուին»

Արաբական Դաշնակցութեան կեդր. վարչութիւնը ժողով կը գումարէ Պէյրութի մէջ քանի մը օրէ ի վեր, որոշելու համար թէ արաբ ժողովուրդները ինչ չափով օգնութեան պիտի հասնին Պաղեստինի իրենց ցեղակիցներուն: Կարգ մը շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ օգնութիւնը առայժմ պիտի ըլլայ քաղաքական, բայց զինուորական օժանդակութիւն մըն ալ անհաւանական չէ եթէ Միացեալ Ազգերը որոշեն Պաղեստինը բաժնել: Ազգամ փաշա, Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը յայտարարեց երեքշաբթի օր — «Ձենք կրնար թոյլ տալ որ փոքրամասնութեան մը բռնակալութիւնը չարունակուի Պաղեստինի մէջ: Հրեաները զինուորական ուժ ունին: Ներկայ ժողովը գումարուած է որպէսզի կազմակերպենք մեր ուժերը, հրեայ ահաբեկիչներու գործունէութիւնը պատճառ պիտի ըլլայ որ բանի միջոցներու դիմենք՝ զիրենք երկրէն դուրս հանելու համար»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ երեք նաւեր Ապատան (Իրան) հասան երեքշաբթի օր: Բերած են զինուորներ ու զինուորական պիտոյքներ ամերիկեան բանակին համար որ Իրան կը գտնուի երկու շաբաթէ ի վեր:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ դահլիճը վերակազմուելով, վարչապետ եւ արտաքին նախարար նշանակուեցաւ Ճամիլ Մարտամ պէյ:

ՊԱՐԵՆԱՏՈՄՍ.— Այսօրուընէ կրնաք գնել ձեր շաքարը տալով պարենատետրէն 65 եւ 71 թիւերը. E մէկուկէս քիլօ, M. կէս քիլօ, J. եւ A. մէկ քիլօ, V 750 կրամ:

ԱԹԷՆՔ.— Ամերիկացիները պիտի սկսին բոլոր յունական օդակայաններու վերաշինութեան, որպէսզի կարելի ըլլայ զանոնք գործածել այս ձմեռ:

ՃԱՄԲԱՐՆԵՐԸ ուր արգելափակուած էին «էքսոտուս»ի գաղթականները, այլեւս հսկողութեան տակ չեն: Այս գաղթականները կրնան երթալ ուր որ ուզեն:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ մասնաճիւղի դպրոցները կը վերաբացուին 13 հոկտեմբերին (Փաւքալի շրջան) Սահակ Մեսրոպ դպրոցը (Փօն Թ'էվէքի) շրջան, սովորական վայրը իսկ (Սէն Մարթէնի) շրջան Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ երկրորդ ներգաղթի, Համախարբերդցիական Միութեան, Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, տեղւոյս հայ երիտասարդաց միութեան սրահին մէջ, 10 rue Bayard Valerne: Սիրով կը հրաւիրենք Վալանսի հայ հասարակութիւնը, քաջալերելու սոյն ձեռնարկը:

ԼԻՈՆԷՆ Աղաճան Կիւրեղեան եւ Գառնիկ Առաքէլեան եւ ընտանեկան պարագաները հայրենակից Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆր. կը նուիրեն, Հ. Յ. Դ. ֆոնտին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Գոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի տարեշրջանի առաջին հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ 11 հոկտեմբեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, գեղարուեստական ճոխ բաժինով եւ հաճելի անակնկալներով: Աճուրդ չկայ:

ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ ՄԸ

Մարաշցի Պ. Աստուր Թօգաթլեանի զաւակը Պ. Բենիամին Թօգաթլեան ծնած Փօն տը Շէրիւ, 19 տարեկան, 67 քիլօ, փետուր ծանրութիւն, իգէրի առաջին կափամարտի մրցում մը շահած ըլլալով, հոկտեմբեր 10ին, ուրբաթ երեկոյ ժամը 21ին պիտի մրցի Լիոնի առաջին կափամարտիկին հետ, La Bourse des Trarvil, Lyon սրահին մէջ: Այս առթիւ կը հրաւիրուին հայ հասարակութիւնը քաջալերելու համար նոր սերունդի մարզիկ հայ փետուրը:— Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Պետրոս Շմաւոնեան եւ զաւակները կը հրաւիրեն իրենց բոլոր ազգականները եւ բարեկամները, Ամերիկայի մէջ մեռած ԱՐԱՔՍԻ ՓԱՐԻԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ տեղի ունենալիք հոգեհանգիստին, այս կիրակի 12 հոկտ. ժամը 11ին, Ժան Կուժոնի Հայոց եկեղեցին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարդանդեան Կոմիտէի 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Étienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécilleի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՋԷՔԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, Օր. Մովինար Տէր Պետրոսեան: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական հաւաքոյթ մինչեւ առաւօտ, Պ. Արմենակ Աւետեանի սրճարանը, 205rueDuguesclin: Մուտքը ազատ է:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութիւնով շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը:
ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:
ՓՕՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

ՀԻՒԱՆԴԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի հիւանդապահութեան պատրաստութեան յատուկ դասախօսութիւնները կը վերսկսին Հոկտ. 16ին, հինգշաբթի ժամը 5ին, Իսիի իր դարմանատան մէջ, դասախօսութեամբ Տօքթ. Ռուբէն Տէր Դաւիթեանի:

15 տարեկանէն վեր այն հայ օրիորդները, որ կը փափաքին դասախօսութեանց հետեւիլ, արձանագրութեան համար դիմեն հինգշաբթի օրերը Sosiétés Savantes,E սրահը:

Փարիզի մասնաճիւղին թղթակցութեան համար հասցէն La Croix Bleue Arménienne, Section Paris, 15bis, rue Amélie. Asnières (Seine), հեռաձայն Gré. 30-95:

Դրամական տուրքումները ընել 43 rue Richer, Mlle Palouyanի:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաղինոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունտուկեանի դլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ Թատրոնի իրիկունը կէսէն:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկը: Գեղարուեստական խնամուած բաժին.
Պիւֆէ Մուտքը 150 ֆր.

ՔԱՐԹԻԷ ԼԱԹԷՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ

«ՌԻՍՄԷԹ»Ն

71 Bld. St. Germain Հեռ. Odé. 07-75

Տ-օրէն ԷՎԱՃԻԼԻՕՍ-ՇԱՓՏԱԼ
Իր Թանկոյի նուագախումբը կը ղեկավարէ
Լ. ՌՕՍՍԻ իր ՇԱՐԼԻՍ երգիչով
Իր շնորհալի պարուհին Լ. ՌՕՋԻԹԱ ՏԷԼ ՌԻՕՆ
Իր խրապաշտ երգչուհին՝ ԼԻԼԻԱՆ ՂՈՒՎԷՆ
իր երիտասարդ պարուհիներու խումբը
եւ 1900ի FRENCH - CANCANը
իր համակրելի երգիչը՝ ԹԷՕ-ԱՐՇԻՐԻՍ
Կարժէ տեսնել եւ ծափահարել
ժամը 6.30էն կարելի է ճաշել ու պարել
իսկ քապարէի բաժինը ժամը 10էն մինչեւ լոյս
Ձեր սեղանները կրնաք կանխաւ ապահովել

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Monteur en chaussures լաւ վճարում: Դիմել Etbls. Apovian, 99 rue de Belleville: Métro Pyrenées, Paris (19):

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հայ Նախկին Մարտիկներու տարեկան պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ 7 Դեկտ. կիրակի ցերեկէն մինչեւ կէս գիշեր: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վեցամսեաները: Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգինները, դիւրացնելով վարչութեանս աշխատանքը:

Այս առթիւ կը յիշեցնենք կրկին որ ոչ մէկ ծանուցում չկրնար առանց վճարումի գրուիլ թերթին մէջ: Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Արմենա» կապոյտ Խաչի սրահը: Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Զեկոյց ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կարտանի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները 12 Հոկտեմբեր, ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին: Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— «Հայրենիք Ամսագիր»ի հաւաքածոյ մը, 1923—1940, ընդամէնը 188 գիրք, ծախու է 10.000 ֆրանքի: D. Tchitouny, 13 rue Caumartin, Paris (9):

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՍԷՎՐԱՆԻ դպրոցը կը վերաբացուի 2 հոկտեմբեր 1947, Սէվրան Ave. de Livry, Մառօնիէի սրահին մէջ: Բացի Սէվրանաբնակ հայ ծնողքներէն, Կառկանի, Վիլ Բարիօլի, Օլնէյի, Վէրկալանի բոլոր շրջակայ արուարձաններու հայութիւնը կը հրաւիրուի օգտուիլ այս առիթէն, իրենց զաւակները ղրկելով այս դասընթացքին:

Դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան վկայեալ եւ փորձառու ուսուցչուհի Տիկին Զիլինկիրեանի կողմէ ամէն հինգշաբթի առաւօտ ժամը 9—12, իսկ կէսօրէ վերջ 14—17:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ հայրս, Գրիգոր Մխիթարեան (հէլվաճի), Գրիգոր եղբայրներս Խաչիկ եւ Նիկողոս, ու քոյրս Վարդուհի Մխիթարեան: Հայրս ծնած է, Ուրֆա, երկար տարի ապրած է Իզմիր: Իզմիրի աղէտէն յետոյ, իր զաւակներով հաստատուած էր Սելանիկ (Յունաստան) ուր կը գտնուէին մինչեւ 1929ը: Տեղեկացնել Varkés Mikhitarian, Chemin dse Acqueducs, Vienne (Isère), France:

Ջերմապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել սոյն ազդը:

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրիշ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն իսկ զաւակներ յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիէսներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանգոյցներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք՝

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, սեղի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Ն. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ
12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ իրենց տան մէջ աշխատող մանուածոյ զբաղումներ 8—16 տարեկան մանչ աղջիկ սափրուտեր կարող: Առանց օգնելու առանց արդուկելու համար կը վճարուի 100 Ֆր.: Դիմել՝ ամէն օր Maxime վաճառատունը 210 rue St. Martin, 4րդ յարկ, ժամը 9էն 10, métro Arts et Métiers:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ...

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 375.266

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Dameame — PARIS (13e).

Տարի. 1000, 6 ամս. 5[illegible], եռամս. [illegible] ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 10 Octobre 1947 — Ուրբաթ 10 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5158 - Նոր շրջան թիւ 767 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

COMINFORM

Վարշավայի մարտահրաւէրը կը շարունակէ զբաղեցնել միտքերը քաղաքական շրջանակներու մէջ :

Հակահամայնավար մամուլը այս երկրին կամ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ, բուռն յարձակողական մը սկսած է Մոսկուայի դէմ, որ ինչպէս յայտնի է, իր հովանաւորութեան տակ առած էր խորհրդաժողովը :

Պետական անձնաւորութիւնները տակաւին պաշտօնապէս արտայայտուած չեն՝, բայց կարեւոր ժողովներ կը գումարուին Դաշնակիցներու ապագայ քաղաքականութիւնը ճշդելու եւ վտանգաւոր հետեւանքներու սպառնալիքը կանխելու մտահոգութեամբ :

Նկատելով որ «կոմինտէրն» բացատրութիւնը կրնայ սարսափի մատնել բազմութիւնները այս ափերուն վրայ, Փրակայի մէջ շինած են նոր բառ մը — կոմինֆորմ :

Բայց անմեղ բացատրութեանց քօղին տակ չէ որ Մոսկուան — եւ մնացեալները — պիտի պարտկէին կոպիտ իրականութիւնը :

Պելկրատի տեղեկատու դիւանը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ 1943ի Մայիս 20ին «լուծուած» Երրորդ Միջազգայինը՝ վերակազմուած միեւնոյն ծրագրով եւ իրաւասութիւններով :

Նախորդին գլխաւոր նպատակն էր քաջալերել ու հովանաւորել աշխատաւոր բազմութեանց պայքարը դրամատիրութեան դէմ — յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան :

Նորակազմ հիմնարկութիւնը կը յանձնարարէ կամ կը պատուիրէ, համերաշխ գործակցութիւն համայնավար կուսակցութեանց միջեւ «յանուն ազգերու պատւոյն եւ անկախութեան» :

Վարշավայի բանաձեւին մէջ չկայ ոչ մէկ ակնարկութիւն Եւրոպայի քայքայուած տնտեսութիւնը բարելաւելու մասին կամ որեւէ խօսք զրկուածներուն հաց ու բնակարան, հագուստ ու ջերմութիւն հայթայթելու :

Այլ միայն յանձնարարութիւն մը՝ աշխատաւորներուն՝ իրենց «վեհապետական» իրաւունքները պաշտպանելու եւ դրամատիրութեան դէմ պայքարելու :

Մոսկուայի վարիչները քաղաքական ու գաղափարական պատերազմ մըն է որ կը յայտարարեն երէկուան դաշնակիցներուն դէմ :

Խորհրդաժողովին յայտարարութիւնը ժողովրդավար ու ազատամիտ երեւալու յաւակնութիւնն ալ չունի : Հրաման մըն է որ կ'արձակուի չքաւոր երկիրներու բազմութիւններուն :

Ինչ խօսք որ յայտարարութեան բուն շարժառիթը — համայնավար տիրապետութիւն Եւրոպայի մէջ — մեծ վրդովում յառաջ բերած է մասնաւորաբար Ամերիկայի մէջ

Տակաւին յայտնի չէ թէ Ուաշինկթընի կամ Լոնտոնի կառավարութիւնները ինչ քայլեր պիտի առնեն Մոսկուայի ելոյթին հակազդելու համար :

Բայց տարակոյս չկայ որ կարեւոր որոշումներ պիտի առնուին, այս օրերս, հասկացողութեան եզր մը գտնելու համար, որովհետեւ, ինչպէս օտար մամուլն ալ դիտել կու տայ, այս անստոյգ ու սպառնալից կացութիւնը չի կրնար երկար տեւել՝ առանց ահաւոր փոթորիկ մը պայթեցնելու :

Ամերիկեան մամուլը յիշելով Դաշնակիցներու վերջին երկու տարիներու քաղաքական սխալները, որոնց հետեւանքը եղաւ Խորհ. Միութեան տիրական դիրքը արեւելեան Եւրոպայի մէջ, կը յանձնարարէ քիչ մը աւելի ուժեղ կեցուածք՝ դիմաւորելու համար յարածուն վտանգը :

Ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր դիրքը այս պայմաններուն մէջ :

Հեռեւիլ դէպքերուն, բայց չմիջամտել հիւրընկալ երկիրներու ներքին կուսակցական վէճերուն :

Ըլլալ չափաւոր ու խոհեմ մեր արտայայտութեանց մէջ առանց մոռնալու մեր ուժերուն սահմանափակութիւնը :

Որպէսզի աւելի ժամանակ ունենանք զբաղելու մեր սեփական հոգերով :

Պէտք է խուսափիլ այն բոլոր մարդոցմէ որոնք կրնան ջլատել մեր քաղաքական դատը նորկայացնելու կամ ներդաշնակ ծրագիրը ամբողջացնելու մեր աշխատանքները :

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԳ ՈՒ ՆՈՒԱԳ

Փարիզը, գեղարուեստի, գիտութեան եւ լոյսի փարոսն է կ'ըսեն : Ու այս, դարերէ ի վեր : Եթէ Ամերիկայէն կամ Անգլիայէն Փարիզ կու գան, ըլլալու համար գիշերային զբօսավայրերու միամիտ ու զուարճասէր որսը, աշխարհի մնացեալ մասը, մանաւանդ Արեւելքի ողջը տանուտէր Պոլ Միշը կը չափչփեն, շատ անգամ տարիներով :

Մերոնք — տեղական ազգանք — թերեւս այդ հմայիչ պողոտային տեղն ալ մոռցած են : Աւելի մօտ են իրենց սրտին ու քսակին, ուրիշ թաղամասեր, ուր առանց գլուխ ճաթեցնելու եւ անօթի փորով Սորպոնը փրացնելու, կրնան ըլլալ պարոն Այսինչ կամ Այնինչ դիմացը ...

Կան սակայն ընտրեալներ, թերեւս ժամանակավրէպ, պիտի ըսէք որոնք երաժշտանոցին, գեղարուեստից վարժարանին, այս կամ դերասանապետին շուքին են ապաստանած, յանուն գեղեցիկին ու բարիին : Ցաւօղին թէ ոչ, գնահատելի երեւոյթ է, այս այնքան «հողին կպած» մտայնութեան մէջ : Ու երբ կը տեսնենք երիտասարդ աղջիկներ ու տղաքներ որոնք իրենց գիշերը ցերեկին խառնած կը վազվզեն հասնելու համար իրենց երգի կամ դաշնակի դասերուն, հաճելի զգացում մը կը դրաւէ մեզ եւ կ'ուզենք բան մը ընել, իրենց համար, բան մը ըսել՝ քաջալերելու համար զիրենք :

Կան որ արդէն հասուն եւ մշակուած, կրնան գեղարուեստական վայելքով մը վարձատրել ակնկալութիւնները, ինչպէս Արթօ Պետոն, որուն դաշնակի ունկնդրութիւնը շուտով եղանակին լաւագոյն սկզբնաւորութիւնը պիտի ըլլայ :

Ահա եւ նորահաս ուժ մը Օր. Մ. Աճէմեան որ վստահ ենք, իր արուեստով պիտի համոզէ մեզ թէ ի զուր չեն անցած իր ուսուցչուհիին՝ Օր. Հ. Թորոսեանի ջանքերը :

Օր. Աճէմեան մեր հանդէսներուն զուարթիկ երգչուհին էր վերջերս : Իր երգահանդէսը պիտի ըլլայ քաջալերութիւն մը անշուշտ, որպէսզի շարունակէ ճամբան զոր ընտրած է եւ իրականացնէ իր գեղեցիկ ծրագիրները :

ՍՕՍԻ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Միւֆթին Գահիրէէն Պէյրութ գնաց մօտէն հետեւելու համար եօթը արաբական երկիրներու խորհրդաժողովին որ կը գումարուի Պաղեստինի խնդիրը քննելու համար : Միւֆթին նիստերուն պիտի չմասնակցի, բայց իր ներկայութեամբ մեծ ազդեցութիւն պիտի գործէ խորհրդակցութեանց վրայ : Ժողովին կը մասնակցին Եգիպտոս, Իրաք, Սուրիա, Լիբանան, Անդր-Յորդանան, Սաուտի Արաբիա եւ Եէմէն :

ՀՌՈՄԻ պապը Ամերիկեան խորհրդարանի պատուիրակութեան ինչպէս նաեւ լրագրողներուն յայտարարեց որ «միայն ուժով կարելի է խօսք հասկցնել արդարութեան կարգ մը թշնամիներուն» : Պապը ներկայ տագնապը բաղդատեց 1571 թուականի հոկտեմբերի կացութեան հետ «երբ քրիստոնեայ քաղաքակրթութիւնը ներկայացնող պետութիւնները միացան ջախջախելու համար արեւելքէն հասնող ահաւոր սպառնալիքը» :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար կուսակցութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւնով մը կը հաստատէ որ, առանց վերապահութեան, կը գործակցի զօր. Մարկոսի ապստամբ երուն հետ : «Զօրավարին կռիւը միակ պատասխանն է զոր կարելի է տալ օտար պետութեանց որ գրաւած են մեր երկիրը » կ'աւելցնէ յայտարարութիւնը :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մարզպանը, Սըր Էլըն Քանինկըմ հանդիպում մը ունենալով մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ, յայտարարեց որ «Անգլիա այլեւս ձանձրացած է Հրեաներուն եւ Արաբներուն միջեւ հասկացողութիւն մը յառաջ բերելու իր փորձերէն եւ վճռապէս որոշած է հեռանալ այս երկրէն եթէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը լուծում մը չգտնէ» :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ տնտեսական գործերու տեսուչ Պ. Էրվէ Ալֆան յայտարարեց որ Ֆրանսա մէկ շաբաթէն ամբողջովին ծախսած պիտի ըլլայ իր տոլարի պահեստը եւ հոկտեմբեր 15էն ետք անկարելի պիտի ըլլայ գնումներ կատարել Ամերիկայէն :

Ուաշինկթըն կը մտահոգուի իր պաշտօնատարները

Ուաշինկթընէն կը տեղեկացնեն որ արտաքին նախարարը կրաւորութեան ենթարկած է, հարկ եղած պարագային, իր պաշտօնէն հեռացնելու որեւէ պետական պաշտօնեայ, յանուն ներքին ապահովութեան :

Արտաքին պաշտօնատունը կը բացատրէ մասնաւոր շրջաբերականով մը որ այս որոշումը առնուած է կառավարութեան դէմ լրտեսական կամ խլրդային գործունէութիւն ունեցող պաշտօնեաները չէզոքացնելու նպատակով : Ներքին ապահովութեան թշնամի կը նկատուին հետեւեալ դասակարգերուն պատկանողները, Ա.— Այն անձը որ կը քաջալերէ կամ կը պաշտպանէ դաւաճանական ընթացք մը, անդամ է կամ համակիրհամայնավար, նացի կամ ֆաշական կուսակցութեանց կամ որեւէ ուրիշ շարժումի որ կը ձգտի տապալել կառավարութիւնը՝ ապօրինի միջոցներով. Բ.— Այն անձը որ լրտեսութիւն կ'ընէ, ուղղակի կամ անուղղակի, օտար կառավարութեան մը հաշւոյն. Գ.— Այն անձը որ դիտակցօրէն եւ առանց արտօնուած ըլլալու երեւան կը հանէ պետական գաղտնիք մը՝ գիտնալով կամ ենթադրելով հանդերձ որ խնդրոյ առարկայ տեղեկութիւնը պիտի հաղորդուի օտար կառավարութեան մը. Դ.— Այն անձը որ մտերիմ կապեր կը պահէ օտար գործակալներու հետ. Ե.— Այն անձը որ իր նկարագրին տկարութեան կամ զառածութեան պակասին պատճառով կ'արդարացնէ այն վախը թէ կրնայ կատարել վերոյիշեալ յանցանքներէն որեւէ մէկը.

Ամերիկեան մամուլը կ'ենթադրէ որ այս որոշումը հետեւանք է Գ. Միջազգայինի վերակազմութեան լուրին:

Անգլիոյ տնտեսական տագնապը

Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս, Անգլիոյ տնտեսական նախարարը մամուլի ներկայացուցիչներուն դեկոյց մը տալով չորեքշաբթի օր, յայտարարեց որ երկրին տնտեսական տագնապը հետզհետէ կը ծանրանայ եւ առժամեայ օժանդակութիւններ չեն կրնար կացութիւնը դարմանել : Անգլիա տոլարի պէտք ունի, այլապէս պիտի ստիպուի անգամ մը եւս կրճատել իր ներածումները, ըսաւ նախարարը : «Հաւանաբար նորէն կրճատենք ուտեստեղէններու եւ ծխախոտի ներածումները իբրեւ առաջին քայլ. հում նիւթերու մասին ալ պիտի մտածենք անշուշտ : Աւելորդ է յիշել այս տեսակ կարգադրութիւններով որքան կը նուազին արտադրելու մեր հնարաւորութիւնները» : Նախարարը որոշ կերպով չըսաւ թէ Անգլիա որքան ատեն կրնայ, իր միջոցներով, դիմանալ ներկայ տագնապին, բայց հասկցուց որ թերեւս մինչեւ յառաջիկայ Յունիս կարելի ըլլայ սպասել, եթէ Ամերիկա յանձն առնէ նոր միլիոններ տրամադրել Անգլիոյ : «Բաւական չէ որ հաւասարակշռենք մեր ներածումներն ու արտածումները : Ոչ միայն պէտք է արտադրենք, այլ պէտք է տոլարով կատարենք մեր վաճառումները. այս պարագան է որ կը դժուարացնէ մեր գործը : Եթէ մօտաւոր ապագային Եւրոպան եւ մենք չունենանք բաւականաչափ տոլար, անտարակոյս պիտի սաստկանայ մեր տնտեսական տագնապը» :

★ Ամերիկայի ելմտական նախարարը, Սնայտըր, յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ անմիջական օգնութիւն մը կարելի չէ տակաւին եւ դիտել տուաւ որ «Անգլիա տոլար կրնայ ունենալ իր արտածումներով եւ գաղթավայրերուն հետ իր ունենալիք առեւտուրով : Մարշըլի ծրագիրը տակաւին պէտք է քուէարկուի խորհրդարանէն» :

Գ. Միջազգայինի շուրջ

Ուաշինկթընէն կը տեղեկացնեն թէ խորհրդարանի անդամներէն Փարնըլ Թամըս, կ'առաջարկէ որ արեւմտեան կիսագունդի բոլոր երկիրները միասին ծրագիր մը մշակեն «պատասխանելու» համար Վարշավայի խորհրդաժողովին որոշումներուն : Ձախակողմեան հոսանքներու այս ելոյթը որ արդիւնք է Եւրոպայի տնտեսական ահաւոր կացութեան, պէտք է պարտութեան մատնենք, կը յանձնարարէ Թամըս :

★ Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին համայնավար կուսակցութեան քարտուղարը յայտարարեց որ Գերմանիոյ համայնավարները կ'ուզեն մասնակցիլ Պելկրատի տեղեկատու դիւանին եթէ ամերիկեան հրամանատարութիւնը արտօնէ : «Գ. Միջազգայինը չէ որ վերակազմուած է եւ որոշում տրուած է կապ հաստատել բոլոր համայնավարներուն միջեւ՝ պայքարելու համար արեւմտեան դրամատիրութեան դէմ որ մնայուն խոչընդոտ մըն է ազգերու գործակցութեան համար» :

★ Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Երեւանի բնարուժութեան եւ հանքային ջուրերու Ուսումնարանը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Արզնիի ջերմուկը իր ջրային պաշարներով ու ջրի բուժիչ յատկութիւններով, տարբեր աղբիւրների հանքային բաղադրութեան փոփոխութեան աստիճանականութեամբ անխաթթելի կաղի հարատութեամբ միութենական նշանակութիւն ունեցող ջերմուկ է եւ սովետական հանքային ջրերու մասնագէտներու կարծիքով ունի աւելի՜ մեծ ու փայլուն ապագայ քանի որ Սովետական Միութեան ոչ մի այլ հանքային ջերմուկ չունի նրա նշուած առաւելութիւնները:

Մեր երկրորդ հանքային ջերմուկը, Դիլի-ջանն է, որը գտնւում է Երեւանից 108 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, ծովի մակերեսից 1260 մեթր բարձրութեամբ: Դիլիջանի լեռները ծածկուած են փարթամ անտառներով, կլիման անթերի է, տարեկան միջին ջերմաստիճանը Ցելսիուսի 8.6 աստիճան է, միւս կողմից ցերեկուայ եւ գիշերուայ ջերմաստիճանների տարբերութիւնը, այսպէս կոչուած՝ տատանման թափը մեծ չէ, այսինքն կլիման հանդարտ է, միապաղաղ: Դիլիջանն աչքի է ընկնում մեծ քանակութեամբ արեւոտ օրերով, մանաւանդ որ արեւը, ձորը լուսաւորում է ամբողջ օրը:

Դիլիջանն իր այդ առաւելներով գերազանցում է Սովետական Միութեան բարձր լեռնային առաջնակարգ հանքային ջերմուկներին Աբաս-Թումանին, Տեբերդային: Դիլիջանում բացի թոքախտից մեծ յաջողութեամբ բժշկւում են նաեւ ոսկրային հիւծախտով հիւանդները:

Մեր երրորդ հանքային ջուրը ջերմուկն է (հայկական Իստի-Սու): Նա գտնւում է Երեւանից 215 քիլոմեթր հեռաւորութեան վրայ, Ազիզբեկովի շրջանում, արեւելեան Արփաչայի (Վայոց ձոր) վերին ակունքների մօտ: Ջերմուկ հանքային ջրերը դասւում են ածխաթթու-Սուլֆաթ-հիդրոքարբոնաթ-նատրային ջրերի շարքին եւ ունեն բարձր ջերմութիւն, որը հասնում է Ցելսիուսի 95.8 աստիճանի: Այս տեսակի հանքային ջրերն առհասարակ հազուագիւտ են. բացի Ադրբէջանի Իստի-Սուից Միութեան մէջ ուրիշ ոչ մի տեղ չկան նման աղբիւրներ, իսկ համաշխարհային աղբիւրներից յայտնի է միայն Չեխոսլովաքիայի Կարլսբատ կոչուած հանքային ջերմուկը, որի հանքային ջուրը իր քիմիական բաղադրութեամբ եւ այլ յատկութիւններով մօտենում է մեր Ջերմուկի ջրին:

Ջերմուկի ջրաբուժական կայանը գտնւում է գեղեցիկ անտառապատ ձորում եւ մասամբ նաեւ սարահարթում, որը նախատեսւում է հանքային ջերմուկի ապագայ զարգացման համար: Այստեղ են բուժւում Հայրենական Պատերազմի հաշմանդամները, պատերազմի եւ կենցաղային վնասուածները, այդ թւում ջղային, համակարգութեան, մանաւանդ մակերեսային ջիղերի վնասուածքներով հիւանդները, նիւթափոխութեան խանգարումներ ունեցողները, լեարդի եւ լեղային ուղիների, ստամոքսի հիւանդները, որոնք եւ կանանց հիւանդութիւններ ունեցողները:

Հանրապետութեան լաւագոյն հանքային ջերմուկներէն է Կիրովականը: Այստեղ գործում է ջղային հիւանդների առաքինարանն որ ունի հիւանդի բնաբուժութեան բաժանմունք, ջրաբուժարան կազմակերպւում են ցեխաբուժական, կաւաբուժական եւ տորֆաբուժական բաժանմունքներ:

Առանձնապէս մեծ ուշադրութիւն է դարձւում Գիւլագարակի վրայ, որը գտնւում է Ստեփանաւանի շրջանում՝ Լոռիի լայն հովտում, Քոչագիրան կայարանից 17 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ: Գիւլագարակի «Մեծ Սոճուտ» կոչուած անտառամասը, որ շրջապատուած է ենթալպեան մարգագետիններով, բուրումնաւէտ ծաղիկներով, խիտ առողջարար են դարձնում այդտեղի օդը՝ ոչ մանրէական թոքային հիւանդութեամբ եւ սակաւարիւնութեամբ տառապող հիւանդների, մանաւորապէս երեխաների համար: Պատահական չէ որ հենց Գիւլագարակումն է գտնւում մեր հանրապետութեան մանկական առաքինարանը:

Մեր ուսումնարանի նոր հնգամեակի աշխատանքների ծրագրի մէջ է մտնում նաեւ Դարալուի շրջանի գոլ չէզոք (indifferent) աղբիւրների ջրերի ուսումնասիրութիւնը՝ նրանց ճառագայթագրութեան (radio-ectif) որոշումը, այնտեղ ուշ աշնանային եւ ձմեռնային հանքային ջերմուկներ զարգացնելու նպատակով մի ջրաբուժական կայան, որտեղ հնարաւոր կը լինի բժշկուել յօդացաւէ, նիւթափոխութեան խանգարումներ՝ շաքարախտ, բթացաւ, միզաթթու իւրացման դժուարութիւն, երախաների ոսկրի փափկում, երիկամների հիւանդութիւններ, ջղային հիւանդութիւններ, ոչ ուժեղ արտայայտուած սնդերակութիւն, կանանց հիւանդութիւններ եւայլն:

Յառաջիկայում մեր բոլոր հանքային ջրերու կայաններում ծաւալուելու են գիտահետազօտական լուրջ աշխատանքներ, որ ծրագրւում է բնաբուժական եւ հանքային ջրերու ուսումնարանի կողմից՝ այդ գործում ներգրաւելով բոլոր բարձրորակ հանքային ջրերի մասնագէտներին եւ համապատասխան գիտական ուժերին:

Ուսումնարանի ինչպէս գործնական, այնպէս էլ գիտահետազօտական աշխատանքներում ամենագործօն կերպով մասնակցում են մեր հանրապետութեան լաւագոյն մասնագէտները, ակադեմիկոս Լ. Յովհաննիսեանը, պրոֆ. Ա. Մելիք Ադամեանը եւ Ռ. Գեանջեցեանը, բժշկական գիտութիւնների թեկնածու Գ. Ղեւոնդեանը, բժիշկներ Ա. Մալխասեանը, Մ. Կամլինցեվան, Ստ. Փերիխանեանը, Հ. Տիգրանեանը, Հ. Արա-Մելիքը, Շ. Վարդանեանը եւ ուրիշներ:

ՊՐՈՖ. Ա. Յ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Գիտութեան վաստակաւոր գործիչ)

Տեղանունների մեկնութիւն

Բ.

II ՍԻՒՆԻՔ.— Սիւնիք, Սիւնեաց աշխարհ, որը այսօր մեզ ամէնքս ըմբռնում ենք իբրեւ մի տեղանուն à la Հայք, Աղձնիք, Գուգարք, Վիրք եւայլն, իրապէս իր խորքում պարունակում է, ըստ իս, պարզապէս «Լերինք» «լեռներ» իմաստը, ուրեմն, լեռնաստան, լեռնականք, այնպէս, ինչպէս այսօր Կովկասեան լեռնաշխարհը կոչւում է թուրքերէն «Դաղստան», որը նոյնպէս նշանակում է լերինք, Լեռնաստան: Այստեղ տեղին է յիշելու մի լեզուական երեւոյթ, որպիսին, երեւի թէ, վրիպել է շատ հայ, անգամ իրազեկ մարդկանց յատուկ ուշադրութիւնից, այնէ որ «ստան» վերջաւորութիւնը ունի ոչ միայն՝ երկիր, նիստ (շատ) նշանակութիւնը, որը գիտենք ամէնքս, այլեւ ունի պարզ յոգնակիի իմաստ, համապատասխան մեր ք-ին, ջորեստան (ջորիք), բալնեստան (բանալիք), այգեստան (այգիք), ըմպելաստան (ըմպելիք, խմիչք), անդաստան (անտէր, արտեր), Հայաստան (Հայք, Բարձր Հայք եւն.): Նոյն երեւոյթն է, ինչ որ է՝ շատ (բազում)ը համապատասխան շատ (բազմած — նիստ, կայան, հաստատ) բառին:

Ահա այն առաւելները, որոնք ինձ հիմք ու իրաւունք են տալիս «Սիւնիք» բառի իմաստը «լերինք» համարելու. սիւն հայերէն բառը համազօրն ու միածագն է պարսկերէն սութուն, սիթուն կամ ուսթուն, հին պարսկ. սըտունա (çtuna), սանսկրիտ, սըթունա (sthuna) բառերին, որոնք բոլորն էլ նշանակում են սիւն(*) եւ, ուրեմն, ունենալով նեցուկ, յեցուկ, support, appui եւայլն իմաստները, բնական է ու հասկանալի, որ, ըստ այնմ, իրենց հիմնիմաստին մէջ միաժամանակ համազօրներն են նոյնպէս եւ անգլ. stone, գերմ. stein, շուէտ. sten (բոլորն էլ՝ քար) բառերին, հին Ֆրանսերէն estain - ժայռ, քար, լեռն, որից է Ֆրանսերէն bouguetin (bouc, estain = այծ քարի, քրէծ), հոլանտ. steum եւ անգլ. stem (appui, support), ռուս. stena (որմ. ամուր, կապ), յուն. stenns (serré, սեղմ, ամուր, sténographie), յուն. sthenos (force, ոյժ, ամուր), յուն. stulos (colonne, սիւն), հայերէն՝ ստար, սաուար, ստուեր (ծածկ, կապ, պինդ!) պարսկ. սադըր (մեծ, ուժեղ...), պարսկ. չութուր (ուղտ. մեծ, ուժեղ!!), Վշտասպեան Դարեհի Բիսութուն կամ բեհսութուն բեւեռագիր ժայռը (մեծ, վեհ, բարձր լեռն, քար, ժայռ(**), հայերէն՝ աշտան(ակ) եւ աշտար(ակ) եւայլն եւայլն համահնչիւն ու համաձեւ այս բառերի համազօրներն են, քանի որ կրկնում եմ միանգամ եւս — այս բոլոր բառերը, հակառակ իրենց — մեզ համար ընտելացած — տարբերութեանց, խօսք, իրենց հիմնական իմաստի խորքին մէջ պարզապէս նոյնն են, ինչ որ է՝ սութուն-սիւն բառը, քանի, որ այս բոլոր բառերի հիմնական — էական իմաստները կամ իմաստն է՝ քար, ամուր, կոշտ, նեցուկ, պահ, ուժեղ, ծանր, կարծր, բերդ, ոլինդ, կապ, բերդ եւայլն եւայլն, բոլորը մէկզմէկու համազօր, համապատասխան այնպէս, ինչպէս որ մեր բերդ բառը չեչեներէն քար, ժայռ, կամ քրտերէն բերթ, քար, կամ թէ լատին. durus (dur, կոշտ) բառը օսերէն լեզւում սոսկել է dur (քար) բառի իմաստը, կամ թէ մեր բերդի համազօրն է գերմ. berg (լեռն) բառը եւ այսպէս անվերջ: Եւ ո՞վ կարող է մի բոպէ չմտածել, որ գուցէ թէ մեր դուր բառը իր նախիմաստին մէջ ծածկում է այդ նոյն օսերէնի dur (քար) բառին իմաստը, երբ մարդիկ իրենց գործիքները քարից էին շինում, որոնցից մէնն էլ այդ մեր դուր (քար) գործիքն էր... չեմ պնդում, սակայն, արժանի է յիշելու:

Ինչ որ մնաց սութուն, ուսթուն, սիւթին etc. բառերի թ կամ տ հնչիւնի սղման կամ անկման ու սիւն ձեւը ընդունելուն, անթիւ, մէկը միւսից աւելի ակնբախ, օրինակներով կարելի էր ցոյց տալ լեզուական այդ օրէնքի սովորական լինելը: Սակայն, բաւական կը լինի միայն հետեւեալ մի քանին, որպէսզի ամէնից թերահաւատ ընթերցողն իսկ հեշտութեամբ համոզուի ասածիս, լատին. mater, պարսկ. մադար դարձել է՝ մայր, mère, լատ. paterը — père, հայր, լատ. petra (քար)ը — pierre, լատ. magister (մեծ)ը — maître, maire, լատ. catena (շղթայ, զայթան) — chaîne, յունարէն catheara (ամբիոն, աթոռ) — chaire եւ chaise, լատ. sedere (նստիլ, մեղրի՝ բառել) — selle (թամբ), նստելի), իսկ ռուս. նոյն sidet (նըստիլ) բառը տուել է նախ siedlo (թամբ) եւ, շարունակուելով սղուել, տուել է, ըստ իս, մի այլ բառ՝ selo (գիւղ, նիստ) բառը, որը թէ իր ձեւով եւ թէ իր իմաստով յար եւ նման է selle բառին!:

Աւելին եւս. յայտնի է, որ Մարզուանի, Ակարկիրի, Թոքաթի, ու Ակնայ հայ բարբառները՝ կոտրել, կտրել, կտրիճ, Պետրոս եւայլն տը ունակ բառերը սղել ու դարձրել են նախ՝ կոռել, կըռել, կըռիճ, Պեռոս,

Եւ ապա՝ կոյյել, կըյյել, կըյիճ, !

Եւ, վերջապէս, յուն. stulos (colonne, սիւն, propr. aiguille, barin pour écrire) բառը, որըտուել է բազմաթիւ Ֆրանս. բառեր, որոնց թւումն են՝ stèle, style (ոճ, ձեւ գրելու), stylet (հերիւն) etc., ըստ իս, t հնչիւնի համանման սղումով, տուել է գերմաներէն säule (սիւն)բառը, ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ պարսկ. սանսկրիտ, stuna, suthun բառը դարձել սիւն հայերէնում եւ ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ մեր աշտան(ակ) (սութունի համազօր) եւ աշտար(ակ) (stulosի համազօր) բառերը, եթէ սղուէին, պիտի վերածուէին՝ աշնակ եւ աշրակ բառերի:

Ամենայն իրաւամբ կարող էի պնդել, որ յուն. stulosից առաջացած Ֆրանս. style, stylet (հերիւն) բառերին յար եւ նման, մեր սուին, սունի(սուին), սունակ (փոքր, կարճ սուին) բառերն էլ, սիւն բառին հետ համընթաց, նոյնպէս առաջացել են յիշած պարսկ. սանսկրիտ սութուն, ուսթուն, սիւթին բառերից, բայց որովհետեւ լիովին համոզուած չեմ, այստեղ յիշեցի միայն յիշելու ու չմոռանալու համար: Ի դէպս, նորերս միայն իմացայ, որ չերքեզերէն լեզւում եւս սիւն բառը սընէ:

Այսպիսով, ուրեմն, ընդունելով որ մեր սիւն բառը ոչ այլ ինչ է, եթէ ոչ մի տարբերակը սանսկրիտ, պարսկ. սութունա, ըսթունա, սութուն, ուսթուն եւն. բառերի, ինչպէս եւ միւս բոլոր սկզբում յիշածս՝ սիւն - քար-ամուր, որմ, սեղմ, պինդ, կապ եւ այլն, մէկը միւսին համազօր իմաստները ունեցող, բառերի, առաջացած բնական սղման պարզ օրէնքով, կարող ենք ասել, առանց տարակոյսի, որ սիւնիք բառի նախիմաստն է եղել եւ անվերկբայօրէն կայ ու մնում է մեզ համար՝ «քարինք», «լերինք», «լեռնաստան»

Յ. Գ.— Ոչ այնքան իբրեւ մի աւելորդ ու կողմնակի վկայութիւն իմ այս յայտնած եզրակացութեան, որքան հակիրճ ու ճշգրիտ նկարագրութիւն սիւնեաց աշխարհին, աւելորդ չեմ համարում աւելցնել այստեղ Շահնազարեան վարդապետի երկտող նկարագրութիւնը այդ երկրամասին, որը նա անձամբ այցելել ու տեսել է իբրեւ Առաջնորդ Տաթեւի թեմին, որպիսին բերուած է իր ջանքերով տպագրուած Ստեփաննոս Օրբէլեանի պատմութեան յառաջաբանում:

Ահա այդ նկարագրութիւնը, «Սիսական է երկիր լեռնային, գերեք հինգերորդ մասն աշխարհին գրաւեն լերինք բաձրաբերձ՝ ոմանք անմատչելի եւ անբերք, այլք պարդարեալ մշտադալար անտառօք ահեղ խոխոմք եւ ծմակք, լերանց յիշեցուցանեն տեսողաց զանդունդս երկրի... Ջոր եւ ձորակ իւրաքանչիւր ունի գիւր հեղեղատ որ դամ քան զդամ յառաջեալ եւ յաղթացեալ վտակօք, աղբերբք եւ հալեալ ձեամբք հոսեցելովք ի շրջակայ լերանց փրփրադէզ դդչմամբ, դարհուրելի յորձանօք զայրացեալ քարավազս եւ ջրվէժս բազումս գործերով այսր անդր՝ թափին ոմանք յերասխ, այլք ի ծովակն գեղամայ»:

ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ ՎԱՋԵԱՆՑ

(*) Որ սիւն բառը սուրբում բառի համազօրն է, այդ կարծիքին են եղել շատ ու շատ վաղուց պրոֆ. Ք. Պատկանեանը, Justi եւայլք (տես Հ. Աճառեանի Արմատ. բառարանը), սակայն առանց բացատրելու սուրբունը սիւնի վերածման կերպը, ինչպէս եւ այն, որ եւ ոչ մէկը նրանցից, առանց բացատրութեան, եւ ոչ մի բառ չէ տալիս այն մասին, որ այդ բառերը իրենց հիմնիմաստներով միաժամանակ համազօրներն են իմ այստեղ յիշած բազմաթիւ միւս բառերին à la անգլ. stone (քար), ռուս. stena (որմ), յուն. stenns (սեղմ, սուղ) etc. որոնք ինձ իրաւունք ե տալիս սիւն, սիւնիք բառերը համարելու՝ քար, լեռն, լերինք:

(**) Յիշելու է, որ շատ սխալվում են նրան գիտնականները, որոնք ենթադրում են, որ պարսից Դարեհ Վշտասպի բեւեռագիր պատմութիւնը կրող Բիսութուն կամ բեհսութուն տեղանունը նշանակում է՝ Աստուածաստան, Աստուածավայր, բնակատեղի եւայլն, քանի որ այստեղ այս բի կամ բեհը ոչ մի առնչութիւն չունի «բագա» հաւասարազօրը մեր «աւագ» բառին, (բագին, բագու, բագարան, ռուս boy (մեծ), անգլ. big (մեծ), Աստուած) բառին հետ, այլ նշանակում է վեհ, վսեմ, բարձր, իսկ սուրբուն սիւնը նշան, ժայռ, քար, լեռն, ուստի եւ ամբողջ բառը նշան է՝ բարձր լեռն, ժայռ:

ՍՈՒՐԻԱ – ԼԻԲԱՆԱՆ

Ակնարկ մը՝ Կրթական կեանքին վրայ

(ԹԻՒԵՐՈՒ ԼԵԶՈՒՈՎ)

Կը գրենք ու կը խօսինք, յաճախ, Սուրիոյ թէ Լիբանանի կրթական կեանքին շուրջ: 600—700 հազարի մօտ իր հայ բազմութեամբ, Սուրիա-Լիբանան կը կազմեն Սփիւռքի մէկ պատուանդանը: Ու քիչ է, որքան խօսինք իր ընտանեկան, ազգային, մշակութային թէ կրթական կեանքին շուրջ: Ամէն խորհրդածութիւն թողլով ընթերցողին, սարքել կ'ամփոփեմ խօսուն մէկ պատկերը 1946—1947 տարեշրջանի կրթական իր գործունէութեան:

ՀԱԼԷՊ ՈՒ ԻՐ ԹԻՒԵՐԸ.—

Ունի 41 վարժարաններ, որոնց գլուխը կուգան, որպէս հոծ աշակերտութեան վառարաններ «Հայկազեան» (661 աշակերտ, երկսեռ), «Կիլիկեան» (660 աշակերտ), «Կրթասիրաց», «Սահակեան», «Ջաւարեան», «Մեսրոպեան», եւն.:

Ահա սեղմ ցուցակ մը.

վարժարան	Աղջիկ	մանչ	գումար
Հայկազեան, երկսեռ	328	333	661
Կրթասիրաց երկսեռ	205	272	477
Կիւլպէնկեան երկսեռ	119	141	260
Սահակեան	158	175	333
Ջաւարեան	154	151	305
Մեսրոպեան	178	198	366
Կիլիկեան	300	360	660
Վարդանեան	92	121	213
Արամեան	27	24	51
Արմէնեան	32	38	70
Գերմանիկեան	34	35	69
Ուսումնասիրաց	171	229	400
Գումար	1798	2077	3865

Վերոգրեալ 12 նախակրթարանները՝ Հալէպ քաղաքին եւ անմիջական արուարձաններուն մէջ: Գումար՝ 3865 աշակերտ: 25 վարժարաններ ալ, 2695 երկսեռ աշակերտութեամբ՝ կը գտնուին հեռաւոր գիւղեր կամ շրջաններ, բոլորն ալ ենթակայ Հալէպի Թեմին:

Այս 41 վարժարաններուն մէջ կը պաշտօնավարեն 124 կին եւ 143 այր ուսուցիչներ,— համագումար 267 հոգի:

Հալէպի Ազգ. Իշխանութեանց նախաձեռնութեամբ, 1947—1948 տարեշրջանին (Հոկտեմբեր 15ին) կը բացուի նաեւ Ազգ. Երկրորդական Վարժարան մը, որուն բարեզարգութեան համար ձեռնարկուած է արդէն աշխատանքներու: Ձեռնարկը բացառապէս յուսադրիչ է, երբ նկատի ունենանք մանաւանդ, որ հազարաւոր հայ տղաք ու աղջիկներ կը յաճախեն օտար երկրորդական վարժարաններ, կամ, առաւելն, Վենետիկ, Մխիթարեաններու երկրորդական վարժարանը: Ազգ. երկրորդական վարժարանը այս տարի կ'ունենայ միայն նօթնաբորդ դասարանը՝ տնօրէնութեամբ Տիկին Գ. Թէօլէօլեանի: Յառաջիկային, անշուշտ կարելիութիւններ պիտի ստեղծուին նոր ուժեր ապահովելու նաեւ այլ շրջաններէ եւ գաղութներէ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԹԻՒԸ

Պէյրութ, Թրիփոլի, եւ շրջաններ (Լիբանան), ունին համագումար 28 վարժարաններ: Առաջին գծի վրայ կուգան «Ս. Նշան» (539 աշակերտ, երկսեռ), «Նոր Մարաշ» (492, երկսեռ), «Արգարեան» (575 աշակերտ, երկսեռ), «Սահակեան» (302), «Էշրէֆիէ» (383), եւն. եւն.:

Ահա սեղմ ցուցակ մը

վարժարան	Աղջիկ	մանչ	գումար
Ս. Նշան	279	260	539
Սահակեան	149	153	302
Էշրէֆիէ	210	173	383
Նոր Մարաշ	254	238	492
Մեսրոպեան	172	204	376
Լուսինեան	153	210	403
Արգարեան	294	281	575
Նուպարեան	183	162	345
Հայկազեան	37	39	76
Ռուբինեան	55	55	110
Թորգոմեան	119	128	247
Արամեան	83	85	168
Կիլիկեան	85	51	136
Սահակ - Մեսրոպ	148	128	276
Մեսրոպեան	46	40	86
Գումար	2307	2207	4514

Վերոգրեալ 15 վարժարաններուն մէջ Ս. Նշան Բարձր. Նախակրթարան է (7 դասարան): Այս տարի կ'ունենայ նաեւ ութերորդ: Տնօրէն՝ Եր. Տարօնեան:

Անկախ այս վարժարաններէն, Թրիփոլիի, Զահլէի, Անթիլիասի եւ շրջաններու մէջ, գոյութիւն ունին 13 նախակրթարաններ՝ 1062 երկսեռ աշակերտութեամբ:

Ուրեմն, Հալէպի ենթակայ վարժարաններու եւ Լիբանանի Թեմի կրթարաններու եւ աշակերտութեանց թիւը կ'ըլլայ 6560 (Հալէպ եւ շրջ.) + 5576 (Լիբանան) = 12.136 աշակերտ՝ 69 վարժարանի մէջ:

Իսկ ուսուցչութեան թիւը՝ 267 (Հալէպ եւ շրջ.) + 226 (Լիբանան եւ շրջ.) = 493 ուսուցիչ-ուսուցչուհի:— Կարելի է երկար խորհրդածել բոլոր այս թիւերուն վրայ:

Այս թիւերուն մէջ չեն յիշեալ շրջաններէն դուրս գտնուող վարժարաններ, որոնցմէ, օրինակ՝ Դամասկոս, ունի երեք վարժարաններ՝ 605 աշակերտութեամբ:

Կրնանք որպէս մերձաւոր թիւ բովանդակ Սուրիա-Լիբանանի համար հաշուել աւելի քան 20.000, նկատելով որ այդ թիւերուն մէջ չեն հաշուուած օտար եւ յարանուանութեանց, ինչպէս երկրորդական վարժարաններու աշակերտութիւնները: Կարգ մը գիւղերու անուններ կը պակսին բոլորովին:

Այլ առիթով պիտի ջանանք տալ լրիւ պատկեր մը:

Մ.

Մոսկուան Իրանի Ներգաղթի մասին

Մոսկուայի ձայնասփիւռէն.— (Զարթօնքին հաղորդատուութիւն) Ինչպէս գիտենք՝ խորհրդային կառավարութիւնը բանակցելով Իրանի կառավարութեան հետ, իրանահայութեան Խ. Հայաստան փոխադրելու խնդրի առթիւ ստացել էր Իրանի կառավարութեան համաձայնութիւնը եւ ըստ Իրանի կառավարութեան համաձայնագրի՝ 1946ին էլ տեղի ունեցաւ Իրանահայերի վերադարձը՝ Խ. Հայաստան, ապրիլ 9ին էլ Իրանի կառավարութեան հաւանութիւնը ձեռք բերւեց, որ 1947ին 97 հազար հայեր, որոնք ցանկութիւն էին յայտնել, 1946ի պէս վերադառնալ Խ. Հայաստան: Նրանց հայրենադարձի համար պատրաստութիւններ էին տեսնուել, բայց յետադային Իրանի կառավարութիւնը, հակառակ իր որոշումների, մերժեց ընթացիկ տարուայ մէջ արտօնել Հայերի դարձը Խ. Հայաստան եւ, խորհրդային հիւպատոսարանը մի յայտագիր հրատարակելով Իրանահայերի վերադարձը յետաձգուել է ընդհատուած:

Այժմ աւելի քան 12 հազար Հայեր, Արաքից, Ղազւինից, Սպահանից եւ Թաւրիզից, առանց գիւղատնտեսական պիտոյքների եւ գործիքների,— որոնք վաճառել էին եւ պատրաստուել մեկնելու համար,— մնացել են անել դրութեան մէջ եւ անապաստան: Նրանցից հազարաւորներ բացօթեայ տեղաւորուել են Արաքի, Սպահանի եւ Թաւրիզի եկեղեցիների բակերում: Կալուածատէրերն էլ օգտուելով առիթից Իրանի իշխանութիւնների աջակցութեամբ, գիւղերում եւ գիւղաքաղաքներում հայ գիւղացիներին յորդորում են կնքել գերութեան բուսող պայմաններ: (Ալիք)

ՃՇԴՈՒՄ ՄԸ.— «Յառաջ»ի մէջ կարդացի Փարիզի «Սանասարեան Սաներու Միութեան» հերքումը, Սանասարեանի տեսուչներէն Յովսէփ Մաթթեանի մասին եղած սխալ ու անտեղի ակնարկութեանց, որոնք արտատպուած էին Զաւէն Պատրիարքի յուշերու հատորէն:

Իբր Կարինի սան յիշեալ վարժարանին, կուգամ ի [illegible]մաց պրիսէլայեան 5 Սանասարեանցիներու, [illegible]ողոքել այդ անհիմն գրպարտութեանց դէմ: Վարժարանին երեք ողբացեալ տեսուչները՝ Գէորգ Արուլեան, Սարգիս Սողիկեան եւ Յովսէփ Մաթթեան, իւրաքանչիւրը հմուտ իր մասնագիտութեան մէջ, իրենց աշակերտները օժտեցին ազգային տիպար դաստիարակութեամբ, ազգին նուիրելով զարգացած ու հայրենասէր մտաւորականներ:

Ինչ կը վերաբերի Յ. Մաթթեանի, յիշեալը իր տաճկագիտութեան շնորհիւ տեսակ մը բարոյական օղակ եղած էր վարժարանին եւ կառավարութեան միջեւ: Արդարեւ, իր ջանքերուն շնորհիւ էր որ Կարնոյ կոտորածներուն սկզբնական շրջանին վարժարանը զերծ մնաց կառավարական անախորժ միջամտութիւններէ:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Առաջին խօսք բանողը եղաւ Դարբին Դաւիթը, մի հաստ ու պինդ, գանգրահեր գլխով մի մարդ, որ յիսունն անց էր արդէն:

— Եթէ մի օր առաջ՝ իմ ասած մի յիսուն — վաթսուն տղայ լինէր գիմացի սարի վրայ, Թուրքերը մեր ձորից չէին անցնի, էստեղ չէին մտնի, — ափսոսաց նա, գլուխը տարուբերելով:

— Յիսունը չէ, մի հարիւրը բան կը տեսնէր, — վրայ բերաւ կաղ Մարտիրոսը աւելի բանիմաց մարդու եղանակով:— Բայց որտեղի՞ց. ասում են հրամանատարը փորձուած չի եղել, տեղը լաւ չի իմացել, ասել է «մտահանջնեց»:

— Ի՜ հ, գետինը մտնի էդ հրամանատարը,— ասին մինչ այդ լուռ սպասող կանայք խմբով, երեւակայելով, որ իրենց անծանօթ այդ «հրամանատարն» է եղել իրենց գլխին եկած աղէտի պատճառը:

— Էհ, զինուորները ինչի՞ էին նրան լսում,— յուզուեց կարճլիկ-գնդլիկ տատմէրը, դարբնի մայրը:

— Ո՞նց կարելի է չլսել, ասաւ կաղ Մարտիրոսը,— Ո՞նց կարելի է հրամանատարին հակառակել:

— Ինչո՞ւ չի կարելի,— մէջ մտաւ դարբին Դաւիթը՝ վէճի պատրաստուողի հեգնանքով, եւ նրա կլոր կարմիր երեսն աւելի կարմրատակեց:

Կարող էր խիկայէս վէճ ծագել, եթէ կաղ Մարտիրոսը դժգոհ ու երկար չանքար, թոնրատան միակ ու փոքրիկ պատուհանին մօտենալով: Տղեքաց եւ տանտէրը՝ ծերունի Զաքարը իր փայտէ աթոռին նստած: Բոլորը լռեցին: Այդ լռութիւնը շուտով փոխուեց նորից յամր սպասողականութեան, որ հետզհետէ փոխուեց խուլ անհանգստութեան.— Ինչ է կատարւում արդեօք դրսում, ինչ է անում Թշնամին — մարդի՞կ է սպանում թէ տներ է թալանում ...

Եւ դրսից տեղեկութիւն իմանալու ցանկութիւնն հետզհետէ այնքան զօրացաւ, որ թոնրատանը գտնուողներից մի քանիսը միասին խօսք բաց արին, թէ լաւ չէ՞ր լինի արդեօք եթէ մէկը դուրս մի տեղեկութիւն, մի լուր բերէր.— Ի հարկէ, լաւ կը լինէր, բայց ո՞վ կ'երթար: Կաղ Մարտիրոսը հրաժարուեց, պատճառ բերելով իր կաղ ոտը:

—Ես կերթայի, բայց էս անտէր ոտս հետս չի գալիս,— ասաց նա ծնկանը խփելով: Ծերունի Զաքարին թոյլ չտուին գնալու, յարգելով նրա ծերութիւնը, աշուղը — կոյր էր. մնում էր դարբինը, ու քանի որ ամէնից շատ նա էր խօսում խիզախութեան մասին — հրաժարուելու պատճառ չունէր. արհամարհական մի հայեացք քցելով կաղ Մարտիրոսի վրայ՝ նա մօտեցաւ դրանը:

Մեծ զգուշութեամբ դուռը բացին այնպէս, որ չճռայ, ու դարբնին թողին դուրս եւ թոնրատան փոքրիկ քառակուսի պատուհանից, որ երբեք էլ շրջանակ ու ապակի չէր ունեցել, նայեցին նրա ետեւից:

Սկզբում դարբինը համարեայ կուզեկուզ անցաւ մի քանի քայլ բաց տարածութիւնը, ապա նրա կարճ հասակը՝ գանգրահեր գլխով աներեւութացաւ ծառերի ու թփերի արանքում: Տղամարդիկ, կանայք, երեխաները շնչագուսպ սպասում էին, թէ ինչ լուր է բերելու:

Զբաշեց ուղղակի մի հինգ վեց րոպէ՝ դարբինը վերադարձաւ նոյն ճանապարհով եւ լուսամուտից յայտնեց, թէ ոչինչ չի երեւում:

Մի անգամ էլ այսպէս գնաց-եկաւ եւ նորից յայտնեց, թէ դեռ մարդ չի երեւում, ձայներ գալիս են բայց յայտնի չէ որ թաղից: Այս ասելով՝ ամէն անգամ նա գանգրահեր գլուխը կոխում էր պատուհանից ներս եւ դիմում կնոջը.

— Մարգարիտ, ես էստեղ եմ, չվախենաս, պի՛ն կաց:

Կինը, հասակաւորներից ամաչելով, ոչինչ չէր ասում, ուստի եւ հարսի փոխարէն պատասխանում էր դարբնի մայրը՝ Տատմէրը:

— Սա պի՛ն ա, դու պի՛ն կաց.— ասում էր նա մասամբ հանաքով:

Եւ դարբինը նորից հեռանում էր նոր տեղեկութիւն բերելու: Երրորդ անգամը նա վերադարձաւ բոլորովին փոխուած սփրթնած դէմքով:

— Ջեզ մատաղ, հրէ տէրտէրի կովերը տանում են մեր քուչով,— ասաւ նա հազիւ լսելի շշունջով, ու նորից անյայտացաւ ծառերի արանքում, դարձեալ կուզեկուզ ու զգուշութեամբ շուրջը նայելով:

Ամէնքին համակեց սխրութիւնից աւելի ծանր մի բան.— Լուռեցին հառաչանքներ: Կոյր աշուղը, որ մինչ այդ, չոնգուրը երախայի պէս գրկած, անխօս նստել էր թոնրատան մի անկիւնում, չիմանալով ինչ ասել անծանօթ մարդկանց շրջանում, յանկարծ շարժուեց տեղից եւ նրա նուագարանի լարերը ծնգացին անսպասելի:

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(2)

թեան շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն վախը թէ քանի մէկ ընկերվարականկուսակցութեանց յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ (Անվէրս) բուռն վէճեր ստեղծուին Վարշավայի որոշումներուն առթիւ։ Մեծ Բրիտանիոյ պիտի ստեղծուի եթէ ընկերվարականները փորձեն ապարէզ կարդալ համայնավարներուն։ Դիտել կը տրուի որ Բ. Միջազգայինի անդամ կարգ մը կուսակցութեանց կարեւոր դէմքերը Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ, արդէն կը մասնակցին այդ երկիրներու համայնավար խառն դահլիճներուն։

★ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ղեկավարները ճշդած են այն ուղեգիծը որուն պիտի հետեւին՝ գործադրելու համար Վարշավայի խորհրդաժողովին որոշումները։ Մէկ կողմէն բուռն յարձակում պիտի կատարուի Ամերիկայի արտաքին քաղաքականութեան դէմ, միւս կողմէ աւելի խիստ ուղղութիւն մը պիտի որդեգրուի ներկայ դահլիճին հանդէպ։ Այս մասին կարեւոր յայտարարութիւններ ըրին կուսակցութեան երկու գլխաւոր դէմքերը — Մորիս Թորէզ եւ Ժագ Տիւքլօ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈԼԵՐԱՆ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ.— Գահիրէի մէջ ընդհ. զօրաշարժ յայտարարուած է, պայքարելու համար քոլերայի համաճարակին դէմ։

500.000 ոսկիի բացառիկ վարկ մը տրամադրուած է, հիւանդութեան դէմ անհրաժեշտ բոլոր միջոցները ձեռք առնելու համար։

Քոլերայի միքրոպը կը փոխանցուի բերնէն։ Հիւանդութեան ախտանիշներն են փսխում, փորհարութիւն, ընդհ. տկարութիւն, գլխու պտոյտ, երբեմն նաեւ տենդ։ Հիւանդին հետ ամէն շփում պատճառ կը դառնայ համաճարակի տարածման։

Քոլերայի տարածման կը ծառայեն նաեւ չեռացուած ջուրը, չեփուած բանջարեղէններն ու պտուղները։ Զգուշութիւն պէտք է ընել որ ճանճ չնստի ուտելիքներու վրայ, ճաշէն առաջ պէտք է լուացուիլ օճառով։ Ձեռքը բերանը չտանիլ դրամ բռնելէ վերջ։ Անխնայ պայքար պէտք է մղել ճանճերու դէմ։ Համաճարակին դէմ կռուելու լաւագոյն միջոցն է պատուաստը, որուն ազդեցութիւնը առնուազն վեց ամիս է։

Եգիպտոսի մէջ քոլերայի համաճարակ մը սկսած էր 1902ին, Հիճազէն վերադարձող ուխտաւորներու միջոցով։

Առ այժմ դեռ կարելի չէ եղած ճշդել թէ ո՞ւրկէ եկած է հիւանդութիւնը։

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մազընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տաղանդ կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է առնել թատրոնի իրիկունը կիշէէն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տիկիններ Զաքարեան եւ Զաքմաքլեան կը յայտարարեն թէ յառաջիկայ կիրակի 12 հոկտեմբեր, յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին՝ ՎԱՀԱՆ ԹՈՒՆԴԱՑԵԱՆԻ մահուան երկրորդ տարելիցի առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ մասնաճիւղի դպրոցները կը վերաբացուին 13 հոկտեմբերին (Փառքայի շրջան) Սահակ Մեսրոպ դպրոցը (Փոն Թ'էվէքի) շրջան, սովորական վայրը իսկ (Սէն Մարթէնի) շրջան Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ

Ի նպաստ երկրորդ ներգաղթի, Համախարբերդցիական Միութեան, Վալանսի մասնաճիւղի կողմէ, 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, տեղւոյս հայ երիտասարդաց միութեան սրահին մէջ, 10 rue Bayard Valerne: Սիրով կը հրաւիրենք Վալանսի հայ հասարակութիւնը, քաջալերելու այս ձեռնարկը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի տարեշրջանի առաջին հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ 11 հոկտեմբեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, գեղարուեստական ճոխ բաժինով եւ հաճելի անակնկալներով։ Աճուրդ չկայ։

Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անի Թաղուլ խումբը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ, իր ընտանիքին եւ Գ. Օտտոյի Վռամեան ենթակոմիտէին որ շատ վաղ կորսնցուց ժրաջան ընկեր մը որ իր կեանքը ի սպաս դրած էր Հ. Յ. Դ. իտէալին եւ հայ ժողովուրդին ազատագրութեան պայքարին։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécille»ի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան։ Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական հաւաքոյթ մինչեւ առաւօտ, Պ. Արմենակ Աւետեանի սրճարանը, 205rueDuguesclin: Մուտքը ազատ է։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը։

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 2ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութիւնով շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ԲԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական ընտրուած բաժին։

Պուֆէ Մուտք 150 Փր.

ՔԱՐԹԻԷ ԼԱԹԷՆԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՅ
«ՌՈՒ ԷՕ»Ն

71 Bld. St. Germain Հեռ. Odé. 07-75

Տնօրէն ԷՎԱՃԻԼԻՕՍ-ՇԱՓՏԱԼ

Իր թանկոյի նուագախումբը կը ղեկավարէ

Լ. ՌՕՍՍԻ իր ՇԱՐԼԻՍ երգիչով

Իր շնորհալի պարուհին Լ. ՌՕՁԻԹԱ ՏԷԼ ՌԻՕՆ

Իր իրապաշտ երգչուհին՝ ԼԻԼԻԱՆ ՂՈՒՎԷՆ

Իր երիտասարդ պարուհիներու խումբը

եւ 1900ի FRENCH - CANCANը

Իր համակրելի երգիչը՝ ԹԷՕ-ԱՐՇԻՐԻՍ

Կ'արժէ տեսնել եւ ծափահարել

Ժամը 6.30էն կարելի է ճաշել ու պարել

իսկ քապարէի բաժինը ժամը 10էն մինչեւ լոյս

Ձեր սեղանները կրնաք կանխաւ ապահովել

Կ'ՈՒԶՈՒԻ Monteur en chaussures լաւ վճարում։ Դիմել Etbls. Apovian, 99 rue de Belleville: Métro Pyrenées, Paris (19):

ՀԱՅ ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ
(Մարշան Ֆորէններուն) ուշք լոյս

Ունինք ամերիկեան նարնջագոյն, «Թուալ սիրէ»ներ (մուշամպա) 0մ 72×1մ 80, բոլորովին նոր եւ շատ տոկուն կտաւի վրայ, որոնք կրնան ոչ միայն իբրեւ սեղանի ծածկոց ծառայել այլեւ լաւ կը յարմարին պայուսակներու շինութեան։

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆՆ Է ՀԱՏԸ 200 ՖՐԱՆՔ՝ որուն վրայ պէտք է աւելցնել 12.36առ հարիւր գանձազան թաքսերու համար։

Դիմել՝ Sté. MATERIEL INSDUSTRIEL

7, Ave. Général Brosset (ex. Ave. Jules Ferry)

LYON - BROTTEAUX

Փոքրաքանակ կը ծախուի հատը 300 Ֆրանքէն։ Մարսէյլի շրջանին համար դիմեցէք BOLIKIAN frères, 80—88 Ave. Valbarelle à Marseille:

Լիոնի համար դիմել՝ 43 Ave. Thiers:

Եթէ կ'ուզէք մեր աւանդական ասպնջականութեան համաձայն լաւագոյնս հիւրասիրել ձեր ազգականները, գնեցէք ամերիկեան սպաներու յատուկ ծալլուող մահճակալներ, որոնք հակառակ իրենց փոքր ծաւալին մեծ հանգստաւէտութիւն պիտի պարգեւեն ձեր հիւրերուն։ Գին 1080 Ֆրանք տեղւոյն վրայ, առաքումի ծախքերուն համար աւելցնել 200 ֆրանք։

Մեր բաժանորդներուն

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բազմաթիւ բաժանորդներու վեցամսեաները։ Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգիններնին, դիւրացնելով վարչութեանս աշխատանքը։

Այս առթիւ կը յիշեցնենք կրկին որ ոչ մէկ ծանուցում չկրնար առանց վճարումի դրուիլ թերթին մէջ։

Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Թրիմեան» Կապոյտ Խաչի սրահը։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Զեկոյց ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կարտանի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները 12 Հոկտեմբեր, ժամը 3ին, Պիվէոյի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին, Պ. Սասունիի ճաշարանին վերնայարկը, 31 rue Alexandrie métro St. Denis et Réaumur: Կարեւոր օրակարգ։

Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբը կուգայ խոնարհելու մեր վեթերան ընկերներու Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆի եւ ԼԻՊԱՐԻՏ ՆԱԶԱՐԵԱՆի հողակոյտերուն առջեւ, որոնք իրենց անխոնջ աշխատանքով հայ ժողովուրդին կտակեցին հայրենիք մը դարերու գերութենէն յետոյ։ Կը վշտակցինք Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի եւ բոլոր կոմիտէներու մեր ընկերներուն եւ իրենց սգաւոր ընտանեաց։

Հ. Յ. Դ. Թաթուլ խումբ Սէնթ Ան

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ննջարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին։ Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Կը փնտռեմ հայրս, Գրիգոր Մխիթարեան (Հէլվաճի), Գրիգոր եղբայրներս Խաչիկ եւ Նիկողոս, ու քոյրս Վարդուհի Մխիթարեան։ Հայրս ծնած է, Ուրֆա, երկար ատեն ապրած է Իզմիր։ Իզմիրի աղէտէն յետոյ, իր զաւակներով հաստատուած էր Սելանիկ (Յունաստան) ուր կը գտնուէին մինչեւ 1929ը։ Տեղեկացնել Varkés Mikhitarian, Chemin dse Acqueducs, Vienne (Isère), France:

Ջերմապէս կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել սոյն ազդը։

T. S. F.

Ձինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն իսկ գաւառէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք։

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել։

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ։

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքը ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ իրենց տան մէջ աշխատող մանրաղէտ դերձակներ 8—16 տարեկան մանչ տղու կոլֆ տափատներ կարող։ Առանց օղակի եւ առանց արդուկելու հատին կը վճարուի 100 Ֆր.։ Դիմել՝ ամէն օր Maxime վաճառատունը 210 rue St. Martin, 4րդ յարկ, ժամը 9էն 10, métro Arts et Métiers :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. ...

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1073-63

Samedi 11 Octobre 1947 Շաբաթ 11 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N 5159-Նոր շրջան թիւ 768 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԱՆՀԻՄՆ ԼՈՒՐԵՐ

Եթէ մեր ժողովուրդին միասնականութիւնը իր դիմադրական ուժին կռիւանն է, ապա ուրեմն ամէն խոյթ որ կը միտի պառակտում նենգօրէն յառաջացնել ազգային մեր կեանքին մէջ, ինքնըստինքեան այդ միասնականութեան դէմ դաւող չարիք մըն է։

Եթէ հասարակական կեանքի մէջ միայն քաղաքական կամ յեղափոխական հոսանքներ ըլլային իրարու դէմ ճակատող, հաւանօրէն այնքան խոր անդրադարձումներ պիտի չունենային եղած յերիւրանքները։

Արդ, եթէ կազմակերպութեան մը հասցէին խտտանքներ կ'արձակուին, կը նշանակէ հաւ[...] կ'ըլլայ պարզապէս արտակուսակցական դաւադրուածները մոլորեցնելու եւ կամ անոնց աչքին վարկաբեկելու նպատակով հակառակորդը։

Այս ոգին պառակտիչ է։ Ան կը խորացնէ կիրքերն ու ատելութիւնը մեր մէջ։

Անտեղի եւ մտացածին սուտերով հակառակորդը նսեմացնելու տեղ կեցուածքը կարճ ատեն մէջն կը փոխանցուի զանգուածներուն, որոնց մէջ կիրքն ու ատելութիւնը փոխն ի փոխ կը խորանան, ու ծայր կուտան նոր վէճեր։

Եւ որովհետեւ սատասութիւնը ախտ մըն է, անոր մանրէն ուշ կամ կանուխ երեւան պիտի ելլէ։ Ան պիտի ունենայ իր չեշտուած հակազդեցութիւնը, երբ համի ժամանակը կամ օրերու նըպաստը քակէ անոր գաղտնիքին ծալքերը։

Նման պարագաներու մէջ հակառակորդին յերիւրանքները ոչ միայն ծիծաղելի կը դարձընեն զինք, այլեւ կը նպաստեն յարձակման կամ անուանարկութեան ենթարկուող կողմին ժողովրդականացման։

Այսպէս, եղած է շարունակ երբ հակադաշնակցական մամուլը անտեղի յարձակումներով եւ քսութիւններով աշխատած է վարկաբեկել զայն։

Վերջին հաշուով շահաւոր դուրս եկած է Դաշնակցութիւնը, որովհետեւ հակառակորդին պայքարի դէնքերուն կեղծ ըլլալը պարզուած է։

Նման սուտեր, սակայն յառաջացուցած են բեկում հոգիներէ ներս։

Սերունդը որ կը մեծնայ օտար հողերու վրայ, եւ որ պէտք ունի մեր միասնական ճակատին առաջին ախոյեանը դառնալու, տեսնելով հակառակորդ հոսանքներու սուտերը եւ պայքարի տգեղ ձեւերը, կը լեցուի ցասումով ստախօսներու եւ զրպարտիչներու դէմ։

Այս մէկն է տխուրն ու ցաւալին, երբ մենք կ'աւաղենք արդէն գոյութիւն ունեցող ճեղքըւածքը։

Ամէն սուտ, որուն կրթնելով հակադաշնակցական մամուլը կը կարծէ նուաճումներ արձանագրել, հոգեբանօրէն կ'ունենայ իր յոռի անդրադարձումները։

Ցոյց ոչ թէ թուական ահռելին տեսակէտով այն կուսակցութեան, որուն հասցէին կը փորձուին անոնք, այլ յոռի ազգային միասնական ճակատի համար։

Որպէսզի խնայուին հասակ նետող մեր երիտասարդութեան կիրքն ու ներքին ատելութիւնները, պէտք է զգոյշ ըլլալ թերթերու մէջ հիւրընկալելէ այնպիսի շինծու լուրեր, որոնցմէ ժահր ու մաղձ կը ծորի։

Անոնք չեն իչ ոչինչ ունին։ Առաւելագոյն պարագային անոնք դարձնողներուն կ'ապահովեն մէկ քանի միամիտ եւ դիւրահաւատ անձերու համակրանքը, բայց եւ կը յառաջացընեն զանգուածներու մէջ կիրք ու պառակտում։

Այդ զանգուածներուն ներկայիս մաս կը կազմէ նաեւ երիտասարդութիւնը, որ իբրեւ ֆիզիքական ուժ, համաձայն իր խառնուածքին ու դաստիարակութեան, կ'անցնի այս կամ այն կազմակերպութեան շարքերը։

Դարբնուած սուտերն ու յերիւրանքները իրենց ծնած օրն իսկ պարզուած՝ կը ստեղծեն դարբնողներու եւ իրենց պատկանած հոսանքին հանդէպ հակակրութիւն։

Այս մէկն է որ պէտք է խնայուի երիտասարդութեան, որպէսզի օր մը շատ մը մեծերու ազգային միացեալ ճակատ մը ստեղծելու ցանկութիւնը իրականանայ։

Ախտեր կան զոր պէտք է խնայել փոխանցելու յաջորդող սերունդներու. ատաքինութիւն մըն ալ այս, եթէ իրապէս գոյութիւն ունի մեր մէջ քիչ մը ազգասիրութիւն։

(Խմբագրական ԱՐՄԷՆԻԱՅԻ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Լոնտոնի մամուլը մեծ խռովութեան մէջ է այս օրերս։

Պատճառը ո՛չ Վարշավայի խորհրդաժողովին ելոյթն է, ո՛չ օրուան աննախընթաց տագնապը, ո՛չ ալ Հնդկաստանի կորուստը։

Ինչպէս ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, յառաջիկայ նոյեմբեր 20ին Ուէսթմինսթրի աբբայարանին մէջ տեղի պիտի ունենայ իշխանուհի Էլիզապէթի հարսնիքը։

Լոնտոնի ամէնէն համբաւաւոր դերձակուհիները շաբաթներէ ի վեր կը պատրաստեն ապագայ թագուհիին հագուստները ու մանաւորաբար հարսանեկան շուշանափայլ հրջազգեստը։

Երկու օր առաջ, արքունիքին թոյլտուութեամբ, պալատ հրաւիրուեցան մամուլի ներկայացուցիչները որպէսզի աչօք-բացօք տեսնեն հրջազգեստը զոր հարսը պիտի կրէ հարսնիքին օրը։

Հրաւէրին հետ խիստ պատուէր մը սակայն։

— Զգո՛յշ, մարդու բան չ'ըսէք, ձեր թերթերուն մէջ չնկարագրէք հրջազգեստը եւ մնացեալները։

— Վա՛յ, աս ի՞նչ անիրաւութիւն է, կը գանգատին թերթերը. ի՞նչ իրաւունք ունին մեր ազատութիւնը կաշկանդելու, ո՞ւր ենք, ազատ հայրենիքի մը մէջ թէ... Հարսը մերն է, հարսնիքը՝ ազգային կարեւոր դէպք, ո՞վ իրաւամբ կուտայ այդ պատուէրը... Երանելի՛ երկիր։

Ուրիշ հորիզոններու տակ կառավարութիւնը ջարդ կը կազմակերպէ, կը կողոպտէ, կը հարստահարէ, կը «մաքրագործէ» ընդդիմադիրները, ձայն ծպտուն հանող չկայ։

Մամուլը գրաքննութեան կ'ենթարկուի մենատիրական երկիրներու մէջ, կը սանձուի խօսողին ալ, գրողին ալ բերանը, բայց ո՛չ ոք կը համարձակի գանգատիլ։

Իսկ ազատութեան դասական հայրենիքին մէջ պետութիւնը այս տեսակ սովորական պատուէր մըն ալ չի կրնար տալ՝ խաղաղութեան առեն։

Ո՞վ ըսաւ որ ժողովրդավար չէ Մեծն Բրիտանիան...

Ժ.

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը արտաքին նախարարներու յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ (Լոնտոն 25 Նոյեմբեր), պիտի առաջարկէ Գերմանիայէն հեռացնել բոլոր դաշնակից ուժերը, որպէսզի կարելի ըլլայ կազմակերպել խորհրդարանական ընտրութիւնները եւ բանալ Րայխսթակը։ Գերմանիոյ համայնավար շրջանակները կը հաւաստեն թէ Ռուսիա համոզուած է որ միայն այդ ձեւով հնարաւորութիւն պիտի ստեղծուի իրականացնելու համար Գերմանիոյ միացման ծրագիր։

ԱՆԳԼԻԱ, հետեւելով Ամերիկայի օրինակին, հրաժարած է իտալական նաւատորմէն իրեն յատկացուած բաժինէն։ Այս որոշումին մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը պիտի հրատարակուի այս օրերս՝ Իտալիոյ արտաքին նախարար կոմս Սֆորցայի Լոնտոն այցելութեան առթիւ։

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ հոսանքի ընդհատումները պիտի շարունակուին յառաջիկայ ձմեռ եւս, բայց կարգ մը բարեփոխումներ պիտի կատարուին որովհետեւ արտադրութեան միջոցները բարելաւուած են։ Գործատեղիները իրաւունք պիտի ստանան քիչ մը աւելի ելեկտրական լոյս եւ ուժ գործածելու, իսկ բնակարաններու հոսանքը քիչ մը աւելի ուշ պիտի դադրի առտուն եւ աւելի կանուխ պիտի վերադարձուի իրիկունը։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ քոլերային ծաւալումին պատճառ կը նկատուի արմաւը որովհետեւ այդ ախտով վարակուած են մանաւորաբար այն շրջանները ուր արմաւի զանազան տեսակները կը մշակուին։ Համաճարակը հետզհետէ կը տարածուի. չորեքշաբթի օր 182 նոր դէպքեր պատահեցան եւ մեռան 36 հոգի։

ՎԵՑԻ ԴԻՄ 34 ձայնով Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնախումբը քուէարկեց Պալքանեան քննիչ յանձնաժողով մը նշանակելու ամերիկեան առաջարկը։ Հակառակ քուէ տուին միայն սլաւ երկիրներու ներկայացուցիչները։

Շաբաթը երկու օր առանց հացի երէ...

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը Պ. Ժորժ Պիտօ որ երեք շաբաթէ ի վեր Ամերիկա կը գտնուէր բանակցելու համար Ուաշինկթընի կառավարութեան հետ, հինգշաբթի օր յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ տնտեսական տագնապը պիտի պահէ իր սաստկութիւնը մինչեւ Յունուար 1 եւ Ֆրանսա պիտի սպասէ ամերիկեան խորհրդարանի որոշումներուն։ «Ժամանակաւոր ապահովութիւն» տրուած է ինծի որ Ամերիկան օգնութիւն պիտի հասցնէ, ըսաւ նախարարը։ «Անմիջական լուծում մը գտնուած չէ տակաւին. պիտի ապրինք ամսէ ամիս, թերեւս շաբաթէ շաբաթ։

Միւս կողմէ, տնտեսական գործերու տնօրէնը, Էրվէ Ալֆան, ըրած է հետեւեալ գգայացունց յայտարարութիւնները որոնց ամփոփումը տուած էինք մեր երէկուան թիւով.—

«Հոկտեմբեր 15էն սկսեալ պիտի դադրեցնենք ցորենի, ածուխի եւ ճարպեղէններու ներածումը։ Տարինալին մասին անհրաժեշտ տեղեկութիւններ հաղորդուած են ամերիկեան իշխանութեանց։ Ցոյս ունիմ որ մանաւոր վարկեր պիտի ստանանք, ուրիշ աղբիւրներէ, մեր գնումները չդադրեցնելու համար։ Իսկապէս ողբերգական կացութեան մէջ ենք, մեր տնտեսական եւ ելմտական վիճակը շատ ծանր է։ Եթէ ցորենի ներածումը կրճատելու ստիպուինք, այդ պարագային շաբաթը երկու օր հաց պիտի չուտենք»։

Պ. Ալֆանի ակնարկած աղբիւրները հետեւեալներն են.— Ա. Գերմանիոյ կողմէ գրաւուած ոսկիներուն մէկ մասը պիտի փոխանցուի Ֆրանսայի, թերեւս հոկտեմբեր 15ին, Բ. Ամերիկա հաւանաբար վճարէ ազատագրութեան շրջանին ամերիկեան բանակին համար Ֆրանսայի ծախսած գումարները — մօտաւորապէս վաթսուն միլիոն տոլար։ Գ. Պատերազմի ընթացքին Հնդկաչինի մէջ գրաւուած ոսկիին ամբողջութիւնը — 37 միլիոն տոլար։

Նախարարը յայտնած է նաեւ որ Խորհրդ. Միութիւնը տակաւին չէ պատասխանած Ֆրանսայի արմտիք ուղարկելու համար երկու ամիս առաջ կատարուած խնդրանքին։

Կծու խօսքեր

Գ. Միջազգայինի մասին

Ամերիկայի Արդարութեան նախարարը խօսելով Պոսթընի առեւտրական սենեակին առջեւ, ըսաւ որ Միջազգայինի վերակազմութիւնը վախ չի պատճառեր Միացեալ Նահանգներուն։ Համայնավարներու յայտարարութեան ամէնէն կարեւոր յատկանիշը այն է որ ազդարարութիւն մըն է ամբողջական մարդկութեան, այն պայքարին մասին որ յառաջ պիտի մղուի Եւրոպայի մէջ, կամ այլուր, համատիրական իշխանութիւն մը հաստատելու համար։ Եթէ այս սուր ու ջղագար կոչին, պզտիկ հեղինակներուն նպատակն է մեզի սարսափի մատնել, չարաչար կը սխալին։ Մենք այդքան դիւրին վախցողներէն չենք։ Այս կարգի ձեռնարկներ խթան են մեզի համար որպէսզի կրկնապատկենք մեր ճիգերը։

★ Վարշաւայի յայտարարութիւնը իր հակազդեցութիւնը պիտի ունենայ Իտալիոյ ներքին կացութեան վրայ։ Ձախակողմեան ընկերվարականներու ղեկավարը, Նէնի, յայտարարեց որ պիտի շարունակէ գործակցիլ համայնավարներու հետ։ Եւ սակայն պառակտում կայ իր կուսակցութեան շարքերուն մէջ։

★ Ամերիկայի համայնավար կուսակցութիւնը որ ընդհ. ժողով պիտի գումարէ յառաջիկայ շաբթու, տակաւին պաշտօնապէս չէ ճշդած իր դիրքը Գ. Միջազգայինի հանդէպ։ Սակայն կուսակցութեան օրկանը, «Տէյլի Ուըրքըր» կը շեշտէ որ Վարշավայի ժողովին նպատակն է կռուիլ ամերիկեան դրամատիրութեան, ոչ թէ Ամերիկայի ժողովուրդին դէմ։

★ Կուսակցական լուրջ պայքար մը կը նախատեսուի Չեխոսլովաքիոյ մէջ ուր անմախընթաց երաշտը արդէն ստեղծած է տագնապալի կացութիւն մը։ Համայնավար կուսակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր մարմիններուն որ ապահովեն Չեխոսլովաքիոյ գործակցութիւնը՝ Վարշաւայի մէջ կազմուած միջազգային հիմնարկութեան։ Ժողովրդական կուսակցութեան օրկանը, դիտել կուտայ որ Պելկրատի Տեղեկատու Դիւանը քաղաքական բնոյթ ունի եւ կը փոխարինէ Գ. Միջազգայինը ուր ձախողեցաւ անցեալին մէջ։

★ Ընկերվարական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը պատուոյ լէգէոնին ասպետի պատուանշանը ստացաւ՝ պատերազմի ընթացքին իր մատուցած զինուորական ծառայութեան համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՈՒՐՔԻԱ՝ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«Մաքրագործման ծախսերը»...

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Ինչպէս կ'ենթադրուէր, տապալեցաւ Փէքէրի դահլիճը: Հասան Սագա (նախկին արտաքին նախարար), կը հովանաւորէ նոր կառավարութիւնը, որուն կեանքը եւս երկար չի թուիր: Հաւանական է, որ մինչեւ Նոյեմբեր նոր խմորումներ տեղի ունենան Երեսփոխանական Ժողովի թէ կուսակցութեանց ծոցին մէջ, ձեռնարկելու համար աւելի մնայուն դահլիճի մը կազմութեան: Սագայի կառավարութիւնը փոխանցման շրջան մը կը խորհրդանշէ, կը կարծենք: Սպասելի է, որ Դեմոկրատներու կողմէ բազմիցս պահանջուած «բարեկարգութիւններու» եւ սրբագրութեանց մէկ մասը գէթ մակերեսային չափով մը իրագործուին, ու, առայդ, հարկ ծագի նոր փոփոխութեանց: Նախագահ Ինէօնիւի պտոյտը, դէպի Արեւ. Նահանգները եւ Սով. Ծովու եզերամերձ նահանգները, կը նկատուի նախապատրաստական աշխատանքի մը՝ միտքերը պատրաստելու մօտալուտ նորութիւններու: Ուշագրաւ է, արդարեւ, որ Թուրքիոյ նախագահը հաւասարութեան, եղբայրութեան եւ իրաւունքի մասին կը խօսի բոլոր կեդրոններուն մէջ, ընդգծելով մասնաւորաբար, թէ ներքին ու արտաքին թշնամիներ խաւասարապէս կ'օգտուին ազգային միութեան պակասէն: 16 Սեպտեմբերի թիւով, «Վաթան»ի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալման Ինէօնիւի դերը խորագրուած խմբագրականով մը կը ծափահարէ նախագահը, ու կը յայտնէ թէ «վճռական եւ բախտորոշ քայլեր կ'առնուին՝ դէպի իսկական ժողովրդավարութիւն»: Ինէօնիւ, առ. Արեւ. Նահանգներու իր յաջորդական ճառերով թարգման կը հանդիսանար ընդդիմադիրներու արդար պահանջներուն՝ օրէնքին առջեւ հաւասարապէս տեսնելու քաղաքական թէ ազգային բոլոր դասակարգերու ներկայացուցիչները, հանդերձ իրենց հետեւող ղանդուածներուն»:

Այս՝ տարբեր պատմութիւն:

Փէքէրի տապալումէն վերջ, Թերթերը Հասան Սագայի կառավարութեան կը ներկայացնեն պահանջներու եւ բաղձանքներու տեղատարափ մը: Շաբերէն մէկը, Հիւսէյին Ճահիտեալչըն, շեշտելով «ծայրայեղ աջերն ու ծայրայեղ ձախերը հովանաւորող մեծերը մաքրագործել»ու անհրաժեշտութիւնը, կը խորհրդածէ 15 Սեպտեմբերի խմբագրականով.

— «Թուրք Հիմն. Կազմակերպութեան օրէնքը ապրելու իրաւունք չի տար ա) արքայականներուն ծայրայեղներուն, բ) կեղծ կրօնասէրներուն, որոնք կրօնքը գործիք կը դարձնեն քաղաքականութեան եւ գ) ծայրայեղ ձախերուն, տարբեր խօսքով՝ պոլշեւիկներուն:

«Անհրաժեշտ է ազդու եւ հիմնական միջոցներ ձեռք առնել այս տարրերուն դէմ, պահպանելու համար վարչակարգը: Պէտք է խոստովանինք, չօշափելի իրագործութիւններէ եւ այնքան դառն փորձերէ վերջ, թէ անհրաժեշտ լրջութեամբ չենք մօտեցած բոլոր այս խնդիրներուն: Չենք կրցած պաշտպանութեան կարուկ ու արմատական միջոցներ ձեռք առնել:

«Պէտք է հաստատել կազմակերպութիւն մը, որ զբաղի ծայրայեղ աջակողմեան ու թէթեւ ձախակողմեան տարրերու չէզոքացումով, ու ստեղծէ հնարաւորութիւնները իսկական ժողովրդավարութիւնը հաստատելու.

«Ի՞նչ կրնայ ըլլալ պաշտպանողական այդ կազմակերպութեան նկարագիրը:

«Նկատելով որ մնայուն կազմակերպութիւն մը պիտի ըլլայ ան եւ ունենայ ընդհանուր նկարագիր, չի կրնար Պաշարման վիճակի իշխանութիւնը ըլլալ: Պաշարման վիճակը յատուկ է արտակարգ պայմաններու եւ օրերու, եւ սահմանափակ իմաստ կը ներկայացնէ: Դեմոկրասիի հաստատումով զբաղող ոեւէ կազմակերպութիւն, շատ աւելի մնայուն, ընդհանրական եւ ապրող գործ պիտի կատարէ:

«Աչքի առջեւ կրնանք ունենալ Մ. Նահանգներու օրինակը: Ամերիկեան Քոնկրէսի ծոցին մէջ գոյութիւն ունի մարմին մը, որ կը զբաղի «Ամերիկայի դէմ քաղաքական գործունէութեան» փորձառութիւններով: Բացառիկ լիազօրութիւններ տրուած են այս մարմինին: Մենք տեսանք, թէ մինչեւ երկու տարուան ծանր բանտարկութեան դատապարտուեցան անոնք, որոնք կը խուսափէին բացատրութիւն կամ լուսաբանութիւն տալէ այդ Մարմինին, իրենց վերագրուած հակապետական գործունէութեան շուրջ:

«Տեսանք դարձեալ, որ այդ մարմինը լոկ ԿԱՍԿԱԾՆԵՐՈՒ վրայ հիմնուած՝ Արտաքին Նախարարութենէն դուրս շպրտեց բոլոր համայնավարամիտները:

«Առանց ժամանակ կորսնցնելու, հարկ է որդեգրել այս եղանակը. Անհրաժեշտ տեղեկութիւնները եւ ծանօթութիւնները ի ձեռին ունենալէ վերջ անհրաժեշտ է պատրաստել ցանկը բոլոր կասկածելի տարրերուն, ու գլուխ հանել մաքրագործումի աշխատանքը, օժանդակութեամբ լաւատեղեակ յեղափոխականներու»:

Այս առաջարկին դէմ, «Վաթան»ի խմբագիրը՝ Ահմէտ Էմին Եալման, կը խորհրդածէ.

— «Ազգային Միութիւնը հաստատելու համար երկրին մէջ, անշուշտ անհրաժեշտ է անգործութեան դատապարտել բոլոր ժխտական ու խափանարար տարրերը: Բայց երկար ու լուրջ պէտք է խորհիլ միջոցներուն շուրջ: Այդ մաքրագործումէն առաջ, միութեան օրինակը պէտք է գայ վերէն, ու վերջ պէտք է գտնէ խնամիական նախասիրութիւններով երեսփոխան ու նախարար նշանակելու մոլութիւնը: Նախ պէտք է ժողովուրդին ներշնչել այն վստահութիւնը, թէ պետութիւնը կ'առաջնորդուի ժողովուրդի կամքով, եւ ոչ խմբակային մտահոգութիւններէ: Հասան Սագայի դահլիճին կազմութեան մէջ եւս, դեր ունեցան դժբախտաբար ազգականական ու քլիքային հաշիւներ: Խորհինք նախ այս մասին»:

«Վաթան»ի շունչով ու ոգիով խորհրդածութիւններ կ'արձանագրէ նաեւ «Թասվիր»,— 15 Սեպտեմբեր —, Ճիհատ Պապանի գրչով:— «Հին մեթոտները փտած են, պէտք չէ անհատական նախասիրութիւններ դեր խաղան դահլիճի կազմութեան մէջ: Գործի գլուխ պէտք է կոչել կարող ու վստահելի դէմքեր: Այլապէս, ամէն ջանք անօգուտ է: Աւելի վերջ կը խորհինք, թէ ինչ կերպով պէտք է ճզմել օձին գլուխը»:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Վեհանձնութիւն վեհանձնութեանց

Երկար ժամանակէ ի վեր հայելի նայած չունիմ, ու պիտի չկրնամ ըսել պատճառը՝ թէ ինչո՞ւ փողոցի մարդը մտերմութիւն կը զգայ կերպարանքիս մէջ:

Կէս օր է, ժամացոյցի պէտք չկայ, որովհետեւ նախ օդին մէջ կայուն վիճակ մը կայ, յետոյ ստամոքսը անհամբեր գալարումներով կը հասկցնէ իր պարապութիւնը:

Բոլոր անցորդները այդ տրամադրութեամբ կ'երթեւեկեն, յայտնի է: Այս այն պահն է ուր մարդիկ ամէնէն քիչ կը խօսին:

Դէպի տուն կը յառաջանամ եւ որքան ալ մտադրած՝ անտրամադիր, կը զգամ որ կին մը աջ ու ձախ դեգերելով իր քայլերը իմիններուս կ'ուզէ յարմարցնել: Բնական չէ, վստահ եմ, որովհետեւ անոնք գիտեն թէ որուն գրպանը պարապ է:

Առանց գլուխ դարձնելու, կը նշմարեմ իր շարժումները, ակնոցիս մէջէն: Քանի մը անգամ հարցական քննութիւնէ մը վերջ՝ կինը աւելի կը մօտենայ ինծի ու.

— Այսօր ի՞նչ օր է, կը հարցնէ կարծես ինքնիրեն.

— Հինգշաբթի, տիկին, եւ սեպ. 17...

— Աա՛, Չորեքշաբթի կը կարծէի, ուրեմն հինգշաբթի 17 Սեպտեմբեր...

Մօտէն հետ, մռայլ կերպարանքը կը լուսաւորուի, բայց ձախ ձեռքի մատներով՝ ջղային շարժումով կ'ոլորէ ստամոքսը ծածկող հագուստի ծալքերը.

— Ուրեմն այսօր երեսուն տարեկան կ'ըլլամ, — կ'ըսէ — դեռ երիտասարդ եմ, ը՞մ:

Հետաքրքրական է խօսակցութեան յանձնառութեան ձեւը. ձեւ մը որ աւելի բեմային մենախօսութեան կը նմանի: Եւ կը շարունակէ զարմանալի կերպով.

— Այս չէ սակայն հարցը... փաթրօնս ինծ ճամբեց, 475 թէ 500 Ֆրանք կորուստի մը պատճառաւ, մինչդեռ ինք, միայն «ընկերային ապահովութեան» հաշուոյն այդ գումարին կրկինը պարտական է ինծի: Ի՞նչ կրնամ ընել, ը՞մ...:

Ես ապշած՝ կերպարանքը կը դիտեմ: Փետտուած յօնքերը՝ փունջ փունջ բուսեր են, բրինձափոշիին եւ կասկածելի «զտուած, անուշաբոյր» իւղերու երկար գործածութեան աւերներուն որոնք, պատճառ եղած է երեսի ծալքերը կախուելուն, եւ տարօրինակ դաժանութեան հով մը քող ձգած է կերպարանքին վրայ: Անպատասխան՝ կը շարունակէ.

— Ի՞նչ կրնամ ընել, Մ.Ի.Պ. (Մարդկային Իրաւանց Պաշտպանութեան) գրասենեակը դիմեմ: Այսպէս բարձրաձայն խորհրդածելով, վերջը կը հարցնէ.

— Ի՞նչ կ'ըսես.

— Բնականաբար, եթէ հարկ եղած ապացոյցները ունիս արդէն:

— Այդ չէ որ կը պակսի սակայն, միայն թէ՝ միայն թէ՝ հոն ալ 30 Ֆրանք պէտք է վճարեմ:

Ի՞նչ ընել.

— Այո, տիկին, հարկաւ, Աստուծմով մնաք բարեաւ, ատիէօ, երեսուն քայլ հազիւ միասին քալած էինք արդէն երբ զինքը իր խոհերուն մէջ մինակ թողուցի, պարզապէս ձգեցի հեռացայ, երանի թէ քսակահատ մը ըլլար, ես բան մը չունէի կորսնցնելիք, իսկ հիմա՛:

Ստամոքսս մեծ ակնկալութիւններ ունէր եւ քայլերուս արագութիւնը աւելցուց: Մինչդեռ Մ.ի Պ.ին արդարութեան ապաւինող կինը՝ ուրիշ անցորդի մը կը սպասէր, իր 30 գարուններու, 30 Ֆրանքներու տէրը, ու խնդիրը կրկնելու:

Սեղան նստած եմ հիմա, առաջին պատառը դժուար կը կլլեմ, բայց վերջին պատառով փոխուեցաւ տրամադրութիւնս 30 քայլով ծանօթ կնոջ հանդէպ:

Ճիշդ է թէ՝ երեք տարի մօրս կաթը ծծած եմ, բայց շատոնց է որ բերնէս հում կաթի հոտ չի գար:

Ուէլ լեզու թարգմանելու համար նախ ունեցածիդ լաւ տիրանալու ես, գիտեմ: Հոգւով չարամիտ չեմ, ոչ ալ սրտով ամբարիշտ, բայց, սիրտ, հոգի, ու միտք՝ անհաշտ վարձակալներ են իմ մէջս, մէկը միւսին ի յայտ բերելու եռանդութեամբ:

— Հասկցա՞ր, լեզու գիտես ինչ թէ: Սկսաւ սիրտս զառամած պառաւի պէս: Հոգիս իր կարգին օղիկ օղիկ կ'ըլլար նոր վկայութիւններով արդարացնելու համար մարդկային բարոյականութիւնը:

Բայց միտքը, մատը վեր առաւ, ձանձրացած այդ դատանցանքներէն:

— Ի՞նչ հարկ ձեր վէճէն, երբ նոյնիսկ չէք հասկնար ձեր նիւթը: Կ'ուզէ՞ք պատմեմ ճշմարիտը, որովհետեւ բարոյական քօղին ապաւինող նոյն կնոջ պէս կը ստէք դուք: Թէեւ դառն եւ քօղազերծ իրաւն է որ կ'ուզէր ըսել ինքը, բայց ընդունուած իրաւակարգերու օրէնքին հնազանդիլ կը նախընտրէր: Եւ ինչպէս կ'ուզէիք որ վստահէր ճշմարիտին եւ ըսէր իրաւը. Թէեւ այդ էր իր փնտռածը եւ անոր դառնութիւնէն էր որ պիտի օգտուէր:

Մեզմէ ոեւէ մէկը, իր տեղը պիտի կրնա՞ր ըսել իր երկար կեանքին կարճ վերջակէտը: Այսինքն թէ՝

— «Կը տեսնե՞ս, մարդ, բոլոր սեւ տուներու բնակիչներուն պէս՝ չարաչար աշխատեցայ, մինչ բազմաթիւ ծոյլեր, կը վայելէին կեանքը, որուն ես բաղձալով կը ջանայի հասնիլ, բայց չկրցի եւ գողցայ 475 թէ 500, մինչ փաթրօնս մէկ օրուան մէջ կը ծխէր այդ գումարը, եւ «Ընկերային Ապահովութեան հաշւոյն» միայն, ատոր կրկինը պարտական ինծի՝ բանտ ուղարկեց:

Բանտէն նոր դուրս ելած եմ, ուր մոռցայ օրս նոյնիսկ, եւ եթէ հարցնելով սեպ. 17ը եւ 30րդ տարեդարձս իմացուցի, քեզի յայտնելու համար էր թէ՝ դեռ «երիտասարդ», կրնայի միսի վայելքներ ըմբոշխնել տալ քեզի: Այլապէս քեզմէ աւելի լաւ գիտեմ թէ՝ այսօր, սենեակիս վարձքը վճարելու կորստաբեր օրն է: Եւ նոյնիսկ, 30 Ֆրանքով կորեկ հացի մը գնով, պատրաստակամ ինքնամատոյց եմ, գոնէ ստամոքսս լեցնելու համար: Մարդկային Իրաւանց»ը: Ան էր որ Դատարանին մէջ առաջարկեց օրինաւոր քարդ մը տալ ձեռքս իբրեւ... «ցախ ու փող» փակելով ելքի բոլոր ճամբաները»

Սեղան նստած եմ դեռ ու կը կլլեմ, ու կը խմեմ ալ: Մարդ անօթի ըլլալու է լաւ տրամաբանելու համար, անօթի, «կուշտն անօթիին մանր կը բրդէ» մա՛նր: Մեռնիմ լեզուիդ հայերէն...:

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Անքաղաքակիրթ ազգերու կեանքէն

Լափոնացին կիսավայրենի ժողովուրդ մըն է, որ իր երկրին սահմանակից Ֆինլանտայի եւ Սկանտինաւիոյ ժողովուրդներուն հետ շփման մէջ ըլլալով, մասամբ իւրացուցած է անոնց բարքերն ու սովորութիւնները:

Լափոնացին խիստ նախնական պայմաններու մէջ կ'անցընէ իր կեանքը. ինք թափառաշրջիկ է. եղջերուներով լծուած սահնակներու մէջ կը տեղաւորէ իր ճամբորդութեան ծրարները, զգեստեղէններն ու վրանները եւ կը սկսի հոս ու հոն թափառիլ խմբովին կազմելով հօտեր, որոնք Լափոնացիներուն միակ հարստութիւնը կը կազմեն. Անոնց կենցաղին մէջ ոչ նուազ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն արջն ու գայլը:

Լափոնացիներուն կարծիքով բոլոր ապրող էակները, կենդանի կամ բոյս, եւ մինչեւ իսկ քարերը կորսնցուցած են իրենց խօսելու կարողութիւնը, բայց հակառակ ատոր կը պահեն լսողութեան եւ հասկացողութեան կարողութիւնները:

Գայլը ունի մարդու մը ուժը եւ 9 հոգիի չարամտութիւնը, իսկ արջը ընդհակառակը 9 մարդու ուժ եւ մէկ անխելք մարդու միտք: Անկէ զատ, արջը կնամեծար է եւ շատ կ'ախորժի գեղեցիկ սեռէն:

Լափոնացիք ի բնէ շատ աղտոտ են, անոնց մարմինը գրեթէ բնաւ ջուրի երես չի տեսներ, այս է պատճառը որ Լափոնցիներուն մորթին գոյնը դեղինի կը զարնէ: Երբ Լափոնացին լուսանկարես, ան կը կարծէ թէ հոգին պիտի առնես:

Անոնց բժշկութիւնն ալ ոչ նուազ տարօրինակ

է։ Վէրքեր բուժելու համար թարմ ջուր կամ եղջերուէ պատրաստած տեսակ մը պանիր կը դնեն վէրքին վրայ ։ Գլխացաւը դարմանելու համար իրենց վիզը եւ գլուխը կը շփեն, մազերը վեր կը դարձնեն եւ ճակտին վրայ եռացած սուրճի հեղուկ կը թափեն ։ Ակռայի ցաւի համար հողին մէջ երկար ատեն պահուած եղջերուի սրունքի ոսկորը տաքցնելով, ծնօտին վրայ կը զետեղեն ։

Ի բնէ խաշնարած ժողովուրդ ըլլալով, անոնք բնաւ հետամուտ եղած չեն դարգանալու եւ քաղաքակրթուելու։ Անոնց մէջ ամուսնութիւնները հետզհետէ նուազելու վրայ են, այնպէս որ մօտաւոր ապագայի մը մէջ այդ ցեղը դատապարտուած է ամբողջական բնաջնջումի ։

★ Քոնկոյի գաճաճները կեդրոնական Ափրիկէի իսկական բնիկ ցեղեր են։ Անոնց պատմութիւնը սերտ կապ ունի տեղական ամենահին գաղթականութիւններուն հետ ։ Ապրելով ցրուած, առանց ընկերային կազմակերպութեան, գաճաճները կրցան առջի բերան դիմադրել չափաւոր հասակ ունեցող սեւամորթ գաղթական ցեղերու թափանցումին, սակայն ի վերջոյ ստիպուեցան քաշուիլ արեւադարձային անտառներու, ամէնէն խորունկ ու անթափանցելի անկիւններուն, մասնաւորապէս պելճիքական Քոնկոյի հիւսիսային արեւելեան մասին մէջ։

Գերավաճառ Արաբներու այդ հողամասին մէջ կատարած արշաւանքներու միջոցին էր որ գաճաճները իրենց ողորմելի գոյութեան ամէնէն ողբերգական օրերը ապրեցան։ Անոնք այսօր իրենց գոյութիւնը շարունակելով հանդերձ անտառներու մէջ եւ անմխաբան ապրելով միւս տեղացի բնիկներուն հետ, վախով կը մօտենան համախումբ վայրերու բնակիչներուն, հայթայթելու համար անհրաժեշտ ուտեստեղէնները եւ զանոնք փոխանակելով իրենց որսացած կենդանիներուն հետ։ Արդարեւ, գաճաճները վարպետ որսորդներ են, չնորհիւ իրենց կարճ հասակին եւ դիւրաշարժութեան։ Առանց վարաներու, փիղին փորին տակը կը սողոսկին կտրելու համար անոր կլնճիր կամ խոտուցը, ասով կը նուաղեցնեն անոր պաշտպանողական կարողութիւնը կամ մահացու կերպով կը վիրաւորեն զայն։ Փիղերը կարծուածէն շատ աւելի վտանգաւոր են, մանաւանդ երբ անտրամադիր ըլլան կամ բարկանան։ Անոնց սուր հոտառութիւնը չէզոքացնելու համար, գաճաճները որսի երթալէ առաջ իրենց մարմինը փիղի թրիքով լաւ մը կ'օծեն, ինչ որ իրենց կը թոյլատրէ անվտանգ սողոսկիլ զոհին տակը, առանց իրենց վրայ հրաւիրելու կենդանիին ուշադրութիւնը։ Ասկէ զատ, անոնք կը խմեն փիղի մէզը, ինչ որ իրենց մարմին արտաշնչութեան այնպիսի հոտ մը կուտայ, որուն հետեւանքով փիղերը չեն կրնար երբեւան հանել անոնց ներկայութիւնը։

Գաճաճներուն հասակը 1.10 մեթր է, անոնք մեծ մասամբ չարքաշ ու կարճլեղ մարդուկներ են, կարճ սրունքներով եւ երկար բազուկներով։ Անոնց գանկը քառակուսի է եւ ծածկուած գանգուր մազերով։

Քիթին ստորին մասը լայն ու տափակ է։ Մարմիննին գրեթէ բոլորովին մերկ է եւ ծածկուած երկար մազերով։ Մասնաւոր սէր ունին արտանոց զարդարանքներու, քիթին մէջէն կ'անցնեն լուցկիի կամ բամբուի ցողունի կտորներ։ — Գաճաճներու ցեղը հետզհետէ սպառելու վրայ է։

ԿՈՐՈՒՍՏՆԵՐ

ԱՆՀԵՏԱՑԱԾ ԳԱՂՈՒԹ Մ Ը

Օգոստոս 20ին Բուշերում ծանր հիւանդութիւնից յետոյ 85 տարեկանում մահացել է Պ. Լեւոն Մելքոնը, որին տեղացիները Աւիւծ էին կոչում։

Պ. Լեւոն Մելքոնը բնիկ Բուշերցի է ինչպէս իրեն լաւ ճանաչողները պատմում են՝ նրա պապերը դարեր առաջ վաճառականութեամբ են եղել պարապելիս։ Նա իր կրթութիւնը ստացել է Լոնտոնում եւ ապա երեք տարի էլ բժշկութիւն է ուսանել։ Հօր՝ Ցովսէփի Շիրազում մահանալուց յետոյ, հօր գործերը կառավարելու համար ստիպուած է լինում ուսումը կիսատ թողնել ու վերադառնալ Բուշեր։ Նրա հայրը նաւային «Ստրրինգ» մեծ ընկերութեան ներկայացուցիչ է եղել (մինչեւ այսօր էլ այդ ներկայացուցչութիւնը պահւում է) եւ միաժամանակ էլ Հնդկաստանի հետ առեւտրով է զբաղուելիս եղել։

Հնդկաստանը հարաւից Իրանին կապող միակ նաւահանգիստը անցեալներում Բուշերն է եղել, որտեղից Իրանի վաճառականները ստացել են իրենց ապրանքները, սակայն երբ հարաւի երկաթուղագիծը քաշւում է եւ Բանդար Շահփուրը դառնում է փոխադրութեան կարեւոր նաւահանգիստ, Բուշերը իր նախկին արժէքը կորցնում է եւ հայութիւնը, որը մեծ տոկոսով վաճառականութեամբ էր զբաղւում, աստիճանաբար ցրւում է զանազան ուղղութիւններով, մեծամասամբ գաղթում են Հնդկաստան։ Բուշերում միայն մնում են մի քանի ընտանիք, որոնց թւում նաեւ հանգուցեալ Մելքոնը։ Այդ մի քանի ընտանիքները էլ պատերազմի շրջանում հեռանում են եւ միակ Հայը մնում է Պ. Լեւոն Մելքոնը եւ տիրացուն

Ինչպէս պատմում են Բուշերը շատ հնուց ունեցել է մէկ փոքրիկ աղօթատուն, որը կոչուել է Աւետմանց աղօթատուն։ Ցետագային՝ Բուշերցի մէկ հոգի Հայ իր տունը նուիրում է համայնքին եկեղեցու համար։ Համայնքը մեծամասամբ եւ Մելքոնից ցեղը, յանձն են առնում եկեղեցու կառուցումը։

Որովհետեւ նոր եկեղեցու հողը բաւական ընդարձակ է լինում, ուստի եկեղեցին կառուցելուց յետոյ պարիսպով պատում են եւ բակի որոշ մասը յատկացնում հանգստարանի։ Այդ օրերին, թէ Անգլիացիները, թէ Ռուսները եւ թէ միւս զանազան պետութիւնների ներկայացուցիչները օգտւում էին թէ հայկական եկեղեցուց եւ թէ հանգստարանից։ Այդ իրողութիւնը ապացուցւում է բազմաթիւ օտարազգիների գերեզմանները, որոնք այժմ եկեղեցու բակումն են։

Բուշերը մինչեւ պատերազմը ունեցել է իր ծխական քահանան՝ ուղարկուած Ն. Ջուղայից սակայն պատերազմի վերջին տարիները թափուր է մնացել, բայց եկեղեցուն նայել է տիրացուն Պ. Սեդրակ Կարապետեանը եւ իր ռոճիկը ստացել է Պ. Լեւոն Մելքոնից։

Չորս ամիս առաջ Պ. Լեւոն Մելքոնը հիւանդանում է եւ մեռնում է քաղցկեղից

Թւում է Նոր Ջուղայի Կրօնական Խորհուրդը տիրացուին պիտի բաւարարէ իր ռոճիկը տալով, որպէսզի հեռաւոր Բուշերում կարողանայ եկեղեցին պահել, իսկ եկեղեցու հոգողութիւնն, աւելի ճիշդ կը լինի, եթէ յանձնուի Շիրազի եկեղեցական վարչութեան։ Պ. Լեւոն Մելքոնի ընտանիքը՝ կինը, երկու աղջիկներն ու երկու աղաները այժմ ապրում են Լոնտոնում։ Հաւատացած ենք, որ ժառանգորդները հանգուցեալի յիշատակը կը յաւերժացնեն եւ պատշաճ յատկացումներ կ'անեն հանրային հաստատութիւններին, Շիրազի եկեղեցուն, Փեքիայի հիւանդանոցին, Աղքատախնամին եւայլն »։ ԹՂԹԱԿԻՑ

«Ալիք»

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԳԻՒՂԱՑԻԱԿԱՆ կուսակցութեան վարիչը, Եովանովիչ, ինը տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ պետութեան դէմ դաւադրած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

ԹՈՒՐՔԻՈՑ կառավարութիւնը արգիլեց Մէքքէի ուխտագնացութիւնը այս տարի Եգիպտոսի համաճարակին պատճառով։

★ Հարաւային Ամերիկայի Օրէնօք գետին եզերքը ապրող Օբօմաք կիսավայրենի ցեղին ներկայացուցիչները կ'ուտեն ինչ որ բնութեան մէջ գտնեն։ Բօյա կոչուած հողը, որ դեղին գորշագոյն կաւահող մըն է եւ եփուելով կը կարմրի, անոնց իբր սնունդ կը ծառայէ։ Այդ հողէն քանի մը բթամատ տրամագիծ ունեցող գնդակներ կը պատրաստեն եւ կրակի մէջ թեթեւ մը կարմրացնելով, բրգաձեւ գունտեր կը շինեն։ Ուտելու ատեն այդ գունտերէն հատ մը առնելով, քիչ մը ջուրով կը կակուղցնեն եւ ճաշի համար անկէ մաս մը խարտոցելով, ախորժակով կ'ուտեն։

Այդ կաւային բաղադրութիւնը իր մէջ երկաթէ եւ սոտիօմէ զատ ուրիշ որեւէ նիւթ չի պարունակեր, սակայն եւ այնպէս ախորժակը կը հանդարտեցնէ եւ քաղցը անցնելու յատկութիւն ունի ։

★ Էսքիմօները բեւեռային երկիրներու բնակիչներն են, որոնք կը բնակին Կրէօնլանտի եւ Հըտսընի ու Պէրինկեան նեղուցին միջեւ գտնուած երկրամասին մէջ։ Իրենց լեզուն ունի շատ մը դաւառաբարբառներ, իրենք զիրենք «ինուիթ» կը կոչեն։ Քանի մը ցեղաբաններ Սիպերիոյ Չուքչեսները իբր Էսքիմօներ կը նկատեն։

Էսքիմօները փոքր, դէմ ու հաստակազմ մարդիկ են եւ մաս կը կազմեն իսկական Մոնկոլեան ցեղին։ Ոչ կառավարութիւն ունին եւ ոչ ընկերային դասակարգութիւն։ Իւրաքանչիւր ընտանիքի պետ բացարձակ տէրն է իր տան մէջ։ Իրենց սնունդին կարեւոր մասը կը հայթայթեն որսորդութեամբ եւ ձկնորսութեամբ։ Հագուստնին արջի, եղջերուի եւ շունի մորթէ կը շինեն։ Կը բնակին վրաններու տակ կամ ձիւնի ներքեւ թաղուած տնակներու մէջ։

Շատ մը Էսքիմօներ Քարի դարուն ժամանակակից կեանք մը կը վարեն։ Իրենց գործիքներուն, ասեղներուն եւ ձկնորսի երեքժանիներու կոթերուն համար ոսկոր եւ փղոսկր կը գործածեն։ Կը շինեն փայտէ սահնակներ, որոնց կը լծեն շուներ։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Բոլորը վախեցած նայեցին նրա կողմը, ինչ ծնգացնելու ժամանակ է գտել այս աշուղը։ Բայց աշուղը նուագել չէր ուզում։ Նա կամենում էր խօսել, եւ դրա համար լարը քաշեց, ինչպէս անում էր սովորաբար, երբ ուզում էր իրեն լսեն.

— Մի վախէք, Աստուած ողորմած է։ Աղօթեցէք,— ասաց նա յուսադրիչ, բայց ողբերգական ձայնով ։

Իսկ ծերունի Ջաքարը, ուշ չդարձնելով աշուղի խօսքերին, սկսեց սիրտ տալ կանանց, որոնցից մի երկուսը, դրանց թւում եւ իր պառաւը, սկսեցին, ծնկները ծեծելով, արտասուել ։

— Հանգիստ կացէք, հէ՜չ բան էլ չի պատահի ։

— Ասուիլ չի, սանահէր, — խօսեց մշտապէս զուարթ տատմէրն ընկճուած ձայնով։— Լաւ կը լինէր էս ջահիլներին մի տեղ պահէիր,—ասաց նա ձեռը Ջաքարի հարսի ու աղջիկների կողմը պարզելով ։

Տատմօր խօսքերը բոլորովին խորհրդաւոր թւացին, մանաւանդ այն պատճառով, որ նա զարի գցող էր։ Լռեցին մի փոքր։ Ցանկարծ Ջաքարի պառաւը, մաշուած ու չորչորուկ այդ կինը, որ շարունակ երեսը խաչակնքելով՝ շշնջում էր. ինչ, ով, դարձաւ տատմօրը.

— Իսկ, քաւորկին, զարիդ քցե՞լ ես սկի, ի՞նչ է ասում ։

— Չէ չարդ տանեմ, եւ քանի օր է զարիս խանգարուել է։

— Գիւղին օրօրեց տատմէրը խուսափողական ձեւով, կարծելով թէ խնդրելու են զարի քցի, ինչ որ նա չէր սիրում անել շատ մարդկանց առաջ, եւ ապա աւելացրեց հանաքով — Ինչպէս երեւում է Թուրքերից վախեցել է...

Կանայք այդ պատասխանից ենթադրեցին, որ տատմօր զարին, անկասկած, վատ բան է գուշակել, այլապէս նա չէր խուսափի խօսել այդ մասին, ու լռեցին. լսուեցին նոր հառաչանքներ ու հոգոցներ։

— Աղօթեցէք, քոյրիկներ, աղօթեցէք, կրկնեց աշուղը գոց աչքերը տարածութեան մէջ յառած։ Նա ինքը խոր հաւատացեալ չէր, բայց այդ ասաւ կանանց անհանգստութիւնը մեղմելու, գուցէ եւ սփոփելու համար. գիտէր, որ մի բանի վրայ յոյս դնելը լաւ բան է։

— Է, քու Աստուածն էլ,— երեսը շուռ տուեց կաղ Մարտիրոսը, եւ կաղալով գնաց դէպի պատուհանը, քթի տակ փնթփնթալով ։

— Աստուած,— քրթմնջաց տատմէրը։— Նա որ օգնող ըլլէր՝ Թուրքն էստեղ չէր գայ... Հրէ՛ տէրտէրի կովերը տանում են — դէ թող առաջը կտրի... տէրտէրի՞ցն էլ աղօթասէր մարդ ...

— Հա՜ա՜, տնքացին նորից մի քանի հոգի

Կոյրի ծաղկատար դէմքով մի ստուեր անցաւ. անյայտ էր՝ վշտացա՞ւ, թէ ամաչեց ։

Այդ նկատեց միայն Ջաքար ապին. միւսները, տանաձայն լսելով, աչքերնին յառել էին պատուհանին եւ, ամանք, արտակարգ յայտարարութիւն սպասող բանտարկեալների նման, իրար ուսի վրայից նայում էին, թէ էլ ինչ նոր լուր պիտի բերի դարբինը, որ այս անգամ ուշանում էր, չգիտես ինչու։ Դրա համար էլ ամէնից անհանգիստը դարբնի պեպենոտ կինն էր, որ ոտի պճեղների վրայ, մի ձեռը մէջքին կանթած, վիզը ձգած, ողամարդկանց գլուխների արանքով նայում էր լուսամուտից եւ շուտ շուտ խնդրում կաղ Մարտիրոսին՝ ետ կանչել ամուսնուն։ Բայց տեսնելով ոչ մէկը իրեն չի լսում՝ մարդուն չի կանչում, նա վրդով քրթմնջում էր ինքն իրեն.

— Ի հարկէ, իրենց համար հանգիստ են, խեղճ մարդուն դրկեցին կրակի առաջ ...

Սակայն շատ չքաշեց՝ ծառերի արանքում նորից երեւաց դարբինը, այս անգամ այլայլուած դէմքով։ Նա ձեռքով եւ աչքերով նշան արաւ, որ դուռը բանան ։

Նորից մեծ զգուշութեամբ դուռը բաց արին եւ դարբինը ներս ընկաւ յուզումից գրեթէ շնչասպառ ։

Ամէնքը, բացի կոյրից, նոյնիսկ երեխաները շրջապատեցին նրան։ Եւ դարբինն սկզբում մի խոր ու ծանր շունչ քաշելով, ապա ցածր, շատ ցածր ձայնով, կարծես վախենալով, որ իրեն կը լսեն դուրսը, հազիւ արտաբերեց, թէ Թուրքերը գալիս են Ջաքարի տան կողմը ։

— Հինգ վեց հոգի են... թվանքաւորուած..

Եթէ կայծակ պայթէր կամ տունը փլուէր՝ այնքան չէին սարսափի, ինչպէս այդ խօսքերից, որ ասուեցին անպէս դողդոջ ու ցած ձայնով ։

(4)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ձայնասփիւռով կոչ ըրաւ Ամերիկայի տանտիկիններուն որ խնայողութիւն ընեն ։

ՕԴԱՑԻՆ նոր արշաւանքութիւն մը հաստատուած է Փարիզի եւ Նիւ Եորքի միջեւ ։ Նորակառոյց Constellation օդանաւերը ճամբորդութիւնը պիտի կատարեն 11 ժամ 57 վայրկեանէն ։ Կրնան փոխադրել 16 հոգի, ամէնէն հանգստաւէտ պայմաններով ։

ՔԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը կը շարունակեն իրենց յարձակումները Փէքին Մուկտէն գծին վրայ ։ Ապստամբները արդէն կտրած են երկաթուղագիծը Խարպինի մէջ ։

ԻՏԱԼԱԿԱՆ գաղթավայրերու ճակատագիրը որոշելու նպատակով Լոնտոնի մէջ գումարուող համաժողովին պիտի հրաւիրուին, խորհրդակցական ձայնով, այն 16 պետութիւնները որոնք ստորագրած են խաղաղական դաշնագիրը ։ Անհրաժեշտ կը նկատուի նաեւ հրաւիրել Իտալիան եւ Եգիպտոսը ։

ՍՊԱՆԻՈՅ մենատէրը, զօրավար Ֆրանքօ բողոքած է բրիտանական կառավարութեան որ պաշտօնական ընկերվարական ղեկավարներէն Ինտալէչիօ Փրիէթօ ունկնդրութեան ընդունուած է արտաքին նախարար Պէվինէն Սեպտեմբեր 26ին ։ Կառավարութիւնը պատասխանած է որ սովորութիւն չունի արգիլելու քաղաքական տարագիրներու մուտքը Անգլիա ։

ԹԱՅՄԶԻ նախկին թղթակիցը, Ֆիլիփ Փրայս, կը յանձնարարէ որ Անգլիա գնումներ կատարէ Թուրքիայէն ։ Այդ երկիրը արտածելի ցորեն ունի ինչպէս նաեւ չոր պտուղի արդիւնաբերութիւն մը որ շատ բարգաւաճ է ։

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՐԱՄԱՏԻԷ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ հինգշաբթի գիշեր, ձայնասփիւռին վրայ, օրուան տագնապալի կացութեան մասին ։ Մանրամասնութիւնները մեր վաղուան թիւով ։

ՃԱՆ ՍԹՐԷՉԻ, Անգլիոյ պարենաւորման նախարարը յայտարարեց հինգշաբթի օր որ բրիտանական կառավարութիւնը ջերմօրէն կը բաղձայ վերահաստատել առեւտրական յարաբերութիւններ Խորհ. Միութեան հետ ։ Մեր քաղաքական տարակարծութիւնները չեն կրնար ժխտել տնտեսական այդ անհրաժեշտութիւնը, աւելցուց նախարարը ։

ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

22 Նոյեմբեր, շաբաթ երեկոյեան, Hôtel Georges Vի Salle des Fêtesին մէջ, Avenue Georges V., Մէթրօ Georges V.: Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մարցէլ Ածէմեան

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris ։ Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք ։

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65 ։ Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճ. Բալըեան 46 rue Richer, Pro. 25-46 ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ — Ասլանեան եւ Իսպէնչեան ընտանիքները (Կրընոպլը) իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որ իրենց սուգին մասնակից եղան անձամբ, նամակով կամ ծաղկեպսակներով՝ Պ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՍԼԱՆԵԱՆի մահուան տխուր առթիւ ։ Ըստ հանգուցեալին փափաքին, հազարական ֆրանք կը նուիրեն Վեթ. Ցոնտին, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչին, Սէվրի Մուրատեան վարժարանին եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան ։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալօն Մաքրնօյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ. — Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիշէէն ։

ՄԱՐՍԷՅԼ — Պոմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի տարեշրջանի առաջին հանդէսը տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ 11 հոկտեմբեր, ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, գեղարուեստական ճոխ բաժինով եւ հաճելի անակնկալներով ։ Աճուրդ չկայ ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան Կոմիտէի 11 Հոկտ. շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, 257 rue Boileauի եւ rue Etienne Doletի անկիւնը «Salle Sainte Cécille»ի մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր ՏԻԳՐԱՆ ՉԷՔԵԱՆ, կը խօսին ընկեր ՄԻՍԱՔ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

եւ ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ (Փարիզէն)

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, Օրդ. Ծովինար Տէր Պետրոսեան ։ Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական հաւաքոյթ մինչեւ առաւօտ, Պ. Արմենակ Աւետեանի սրճարանը, 205 rue Duguesclin ։ Մուտքը ազատ է ։

×

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի՝ հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր ։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը ։
ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ։
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ ։
ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէն ետք ժամը 2ին ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար ։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէսը իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ ։

Կը խնդրուի չխաչաձեւել ։ Մանրամասնութիւնները յայտագրով ։

Յ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր ։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Պիւֆէ   Մուտք 150 ֆր.

Մեր թղթակիցներէն

Հոկտեմբեր ամսուան ընթացքին կը լրանան բաղմաթիւ բաժանորդներու վճարումները ։ Պիտի խնդրէինք որ առանց սպասելու իւրաքանչիւրին ուղղուած նամակներուն, փութան վճարել թէ հին եւ թէ նոր բաժնեգինները, դիւրացնելով վարչութեան աշխատանքը ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, 10 հոկտեմբեր, ժամը 8.30ին «Մրիմեան» Կապոյտ Խաչի սրահը ։ Ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

Հ. Յ. Դ. ՓԱՐԻԶԻ «Եգիպտացի» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Զեկոյց ընկեր Ժիրայր Միսաքեանի կողմէ ։

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Կարտանի մասնաճիւղի վարչութիւնը անդամական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները 12 Հոկտեմբեր, ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ եւ շրջանի Հայր. Միութեան տարեկան երկրորդ ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ երեկոյեան ժամը ճիշդ 21ին, Պ. Սասունիի ճաշարանին վերնայարկը, 31 rue Alexandrie métro St. Denis et Réaumur: Կարեւոր օրակարգ ։

ՍՊԱՍՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ — Մուրատեան վարժարանին համար իբրեւ հանդերձապահ եւ ճնշարանի մաքրութեան աշխատանքի համար 2 հայ տիկիններ կ'ուզուին ։ Դիմել ամէն օր Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres, métro Sèvres ։

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՎԻԷՆԻ մասնաճիւղի դպրոցները կը վերաբացուին 13 հոկտեմբերին (Փասքալի շրջան) Սահակ Մեսրոպ դպրոցը (Փոն Թ'էվէքի) շրջան, սովորական վայրը իսկ (Սէն Մարթէնի) շրջան Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ Ե. ԹԻՒԸ (Սեպտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ։

Վարչական հասցէ — H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris ։

Հատով կը ծախուին հայ գրատուներէն՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալըեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer. լրագրավաճառ կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 Ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 14 Octobre 1947 Երեքշաբթի 14 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5161-Նոր շրջան թիւ 770 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՔԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կառավարութեան տնտեսական նոր ծրագիրը զոր վարչապետը, ընդհանուր գիծերով, ներկայացուց անցեալ շաբթու, շատ դաղջ ընդունելութիւն մը գտած է մամուլին մէջ։

Վարչապետը, օրուան անմախընթաց տագնապը մասամբ դարմանելու եւ Փրանքին խաւալգլոր անկումը կանխելու համար կը ներկայացնէր շարք մը առաջարկներ — կրճատել պետական ծախքերը, ինչպէս նաեւ բանակին, նաւատորմին եւ օդային ուժին յատկացուած գումարները։

Հաւասարակշռել ելմտացոյցը եւ առայժմ դադրեցնել հանրօգուտ շինութիւնները։

Հաստատել տուրքերու նոր սակացոյց մը աւելի արդար ձեւով կատարելու համար տուրքերու բաշխումը։

Պարտադրել գործարանատէրերու եւ խանութպաններուն որ չուկայ հանեն իրենց արտադրութիւնները ու պատրաստ մթերքները որպէսզի ապահովուի գիներու կայունութիւնը։

Ու շարք մը ուրիշ առաջարկներ որոնց հիմնական նպատակն է խնայել որքան կարելի է։

Այս ձեւով, կառավարութիւնը կը նախատեսէ, յառաջիկայ ելմտական տարեշրջանին համար, երկու հարիւր միլիառի խնայողութիւն մը։

Վարչապետին առաջարկներուն մէկ մասը անմիջապէս պիտի գործադրուի հրամանագիրներով, իսկ մնացեալին համար վերջին բառը պիտի արտասանէ խորհրդարանը։

Համայնավարները խստօրէն կը քննադատեն ընկերվարական վարչապետին ելմտական ծրագիրը որուն մէջ չկայ ոչ մէկ յանձնառութիւն աշխատաւոր բազմութեանց բեռը թեթեւցնելու եւ տանելի պայմաններ ստեղծելու։

Ընդհակառակն, դիտել կու տան անոնք, հանրային շինութեանց աշխատանքներուն դադարումը — երկաթուղի, գործարան, շէնք եւն. — ցոյց կու տայ որ կառավարութիւնը «գատապարտելի անձնատուութիւն» մը ցոյց կու տայ ամերիկեան դրամատիրութեան։

Աջակողմեան խմբակցութիւններուն կարծիքով, վարչապետին յայտարարութիւնները անբաւարար են վստահութիւն ներշնչելու՝ մօտալուտ բարելաւումի մը մասին։

Լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն համոզումը որ կառավարութիւնը մեծ դժուարութեանց պիտի բախի իր ծրագրին հիմնական մասերը քուէարկել տալու համար։

Կառավարութիւնը անհրաժեշտ կը նկատէ գիներու եւ օրավարձերու կայունութիւնը։

Բայց համայնավարները հիմնովին տարբեր տեսակէտ կը պաշտպանեն, պնդելով որ այդ կայունութիւնը չի կրնար կացութիւնը դարմանել եւ ընդհակառակն օրավարձերու յաւելումը ստիպողական է ներկայ պայմաններուն մէջ։

Երկաթուղիներու աշխատաւորները, հանքագործները, կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորները թոշակի նոր յաւելում կը պահանջեն դարձեալ։

Պետական պաշտօնեաներն ալ կը ծրագրեն նոր արշաւ մը պահանջելու համար որ «անտես չառնուին»։

Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը նոր պահանջներ պիտի ներկայացնէ կառավարութեան, Նոյեմբեր 12ին, այսինքն խորհրդարանին բացումէն քանի մը օր առաջ։

Միւս կողմէ, փոքր առեւտրականներու Դաշնակցութիւնը որուն կ'անդամակցին երկու միլիոն խանութպաններ, ծրագիր կը մշակէ բողոքելու համար եկամտային տուրքի յաւելումին դէմ որուն մասին ակնարկութիւններ կային վարչապետին յայտարարութեանց մէջ։

«Հարուստ էինք, շա՜տ հարուստ 1914էն առաջ։ Հարուստ էինք 1918էն 1939, բայց այսօր աղքատ ենք»։

Վարչապետը, ինքն է որ կ'արձակէ այս ցաւագին կանչը՝ շեշտելով միեւնոյն ատեն որ երկրին տնտեսական վերականգնումը պիտի կատարուի շատ յամրաքայլ եւ կախում ունի Ամերիկայի օժանդակութենէն։

Կախում ունի մանաւանդ երկրին ներքին անդորրութենէն եւ կուսակցական հատուածերու ողջմտութենէն եւ հայրենասիրութենէն։

Որովհետեւ Ֆրանսան տնտեսական մասնատուածու գալով սակայն ունի ներքին քաղաքական պայքար մը այնքան կը ջլատէ իր ճիգերը։

Ժ.

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԸ ԲԱՑՈՒԱԾ ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ՆԵՐԳԱՂԹԻ Բ. ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ (ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ)

Սիրելի հայրենակիցներ,

Մեր արեւելեան գաղութները մեծ եռուզեռի մէջ են դարձեալ։ Ներգաղթի կարաւաններ իրարու ետեւէ կը մեկնին Յունաստանէն, Լիբանանէն եւ Սուրիայէն։ Մեզի հասած տեղեկութեանց համաձայն, 13 հազարէ աւելի անձեր այս վերջին երկու ամիսներու ընթացքին հայրենիք վերադարձած են արդէն այդ երկիրներէն ու տարագիրի մռայլ ճակատագիրը այլեւս վերջ գտած է անոնց համար։ Ուրիշ հազարաւորներ, նոյն վայրերուն մէջ, իրենց կարգին կը սպասեն, որպէսզի գերագոյն փրկութեան ժամը հնչէ իրենց համար եւս։ Փութկոտ, խանդավառ պատրաստութիւններ կը տեսնուին նաեւ Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, Պարսկաստանի մէջ եւ այլուր։

Ազգահաւաքման այս սրտագրաւ տեսարանին առջեւ, որ մեր դարաւոր երազը կ'իրականացնէ, ամէն Հայ կը լեցուի յուզումով եւ հպարտութեամբ։ Եւ իր գոհունակութեան զգացումը կ'ըլլայ այնքան խորունկ, որքան որ ինք ալ իր նպաստը մատուցած է այդ փրկաւէտ ձեռնարկին իրագործման։

Կատարենք ուրեմն մեր նուիրական պարտքը եւ Ներգաղթի նոր մէկ միլիոն տոլարի հանգանակութիւնը, համայն հայութեան մէջ, անցեալ շրջանին նման պսակենք փառաւոր յաջողութեամբ։

Վստահ եմ թէ այս կոչիս մէջէն բոլոր հայ գաղութները պիտի ուզեն լսել պատգամը մեր հայրենիքին շինարար կառավարութեան, որ բովանդակ հայութիւնը կը պատուէ՝ զայն իր հոյակապ ձեռնարկին գործակցութեան հրաւիրելով։ Արժանի ըլլանք մեզի ընծայուած պատիւին։

Խօսք կ'ուղղեմ մասնաւորապէս Միացեալ Նահանգներու, Հարաւ. Ամերիկայի եւ Քանատայի մեր համայնքներուն՝ որոնք բախտը ունեցան պատերազմին անմիջական արհաւիրքներէն եւ համատարած աւերներէն զերծ մնալու, որպէսզի, անցեալ տարուան նման, միեւնոյն հայրենասէր խանդավառութեամբ եւ գովելի զոհաբերութեամբ իրենց ամենալայն մասնակցութիւնը բերեն հանգանակութեան։

Հետեւաբար բացուած կը յայտարարեմ մէկ միլիոն տոլարի նոր արշաւը։ Ազգը կը սպասէ որ ամէն Հայ մարդ իր պարտքը կատարէ։

Ներգաղթի կարաւանները իրարու ետեւէ կը մեկնին։

Հպարտութեամբ դիտենք զանոնք, եւ մեր նուիրական գործին ձեռնարկենք եռանդով ու հաւատքով։

Նիւ Եորք, 3 Սեպտ., 1947

Նախագահ Հ. Բ. Ը. Միութեան
ԱՐՇԱԿ ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օդանաւերու տորմիղ մը Թուրքիա պիտի այցելէ Նոյեմբերի սկիզբը եւ թռիչքներ պիտի կազմակերպէ գլխաւոր կեդրոններուն վրայ։

ԱՆԳԼԻՈՅ Էլիզապէթ իշխանուհիին հարսնիքին Ֆրանսայի կողմէ ներկայ պիտի գտնուի հանրապետութեան նախագահը՝ Պ. Վէնսան Օրիոլ։ Մոսկուայէն կը հաղորդեն թէ անհաւանական է որ Խորհրդ. Միութիւնը հրաւէր ստանայ։

«ԱՆԹԵԼ ՀԵՌԱԳԻՐԸ Ալեքսանդր Ստեփանովիչ Փոփով անունով ռուս մըն էր որ հնարեց ոչթէ Մարքոնին», կ'ըսէ Խ. Միութեան Գիտ. Կաճառը՝ «Իզվեսթիա»յի մէջ հրատարակուած նամակով մը։ Այս բողոքին տեղի տուած են այն հանդիսութիւնները որոնք շուտով տեղի պիտի ունենան Հռոմի մէջ՝ աշխարհահռչակ հնարիչին ի պատիւ։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ խորհրդարանին քննութեան յանձնուած է օրինագիծ մը որ կ'առաջարկէ օրէնքէ դուրս հռչակել համայնավար, կամ համակիր, բոլոր կազմակերպութիւնները։

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ իտալացի Փաշականներ ցոյց մը կատարեցին անցեալ շաբաթ օր Հռոմի մէջ։ Ոստիկանութիւնը յաջողեցաւ անմիջապէս ցրուել ցուցարարները։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութիւնը կը հերքէ այն լուրը թէ յունական եւ թրքական խառն սպայակոյտ մը պիտի կազմուի։

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ բնակչութեան ընդհանուր թիւն էր (Յունուար 1ին) 142.673.000, այսինքն 11 միլիոն աւելցած 1940ի ապրիլէն ասդին։

Խորհրդ. Միութիւնը ցորեն պիտի տայ Ֆրանսայի

Արտաքին նախարարութիւնը հետեւեալ վիկոյցը հրատարակեց ուրբաթ օր.—

«Ֆրանսական կառավարութիւնը դիմում կատարած էր խորհրդային կառավարութեան մօտ հասկնալու համար թէ ինչ կարելիութիւն կար մէկուկէս միլիոն թոն ցորեն ստանալու համար։

Պ. Միկոյեան, արտաքին առեւտուրի նախարարը հաղորդած է, Հոկտեմբեր 8ին, Մոսկուայի Ֆրանսական դեսպանատան գործակատար Պ. Փիէռ Շարփանդիէյին որ խորհրդային կառավարութիւնը տարկութիւն չունի որ բանակցութիւններ տեղի ունենան այդ մասին։ Պ. Միկոյեան աւելցուցած է նաեւ որ խորհրդային կառավարութիւնը կը փափաքի իմանալ թէ Ֆրանսա ինչ կարգի ապրանքներ փոխանակելու ի վիճակի է, վճարելու համար հայթայթուելիք արմտիքին փոխարժէքը։ Ֆրանսական կառավարութիւնը կը քննէ ցուցակը այն ապրանքներուն որոնք կրնան չահագրգռել Խորհ. Միութիւնը»։

Ռուսիա կէս միլիոն թոն ցորեն ղրկած էր Ֆրանսա 1946ի Մայիս, Յունիս, Յուլիս ամիսներուն՝ փոխարժէքը ստանալով տոլարով եւ ամերիկեան նաւերու փոխանցումով։ Պահպանողական մամուլը դարմանք կը յայտնէ որ Մոսկուայի պատասխանը կ'ըհանի թաղապետական ընտրութիւններէն շաբաթ մը առաջ, իսկ համայնավարները դիտել կու տան որ Ամերիկա տոլար կը պահանջէ Ֆրանսայէն ցորեն ղրկելու համար, մինչդեռ Խորհ. Միութիւնը չուզեր օգտուիլ Ֆրանսայի տնտեսական դժուարութիւններէն եւ կ'առաջարկէ փոխանակութիւն ընել։ 1941ի առաջին ութը ամիսներուն, Ֆրանսա Ռուսիոյ ծախած է նուազ քան տասը միլիոն Փրանքի ապրանք։

Պաղեստինի բաժանումը

Միացեալ Ազգերու Պաղեստինի յանձնախումբին շաբաթ օրուան նիստին մէջ Ամերիկայի պատուիրակը պաշտօնապէս յայտարարեց որ ամերիկեան կառավարութիւնը համաձայն է որ Պաղեստինը բաժնուի երկու պետութեանց — արաբական եւ հրէական։ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կ'ընդունի իր մասնակցութիւնը բերել այն աշխատանքներուն որոնց նպատակն է քաղաքական համաձայնութիւն մը գտնել Պաղեստինի համար, ըսաւ ներկայացուցիչը՝ Հըրշէլ Ճանսըն։ «Միացեալ Ազգերու Համագումարը, ստանձնած ըլլալով բրիտանական կառավարութեան յանձնարարութիւններ ընելու պատասխանատուութիւնը, պարտաւոր է գտնել գործնական լուծում մը որ ըլլայ համապատասխան Միացեալ Ազգերու Ուխտին։ Հարցը այնքան ստիպողական էր Համագումարը պէտք է ներկայ նստաշրջանին իսկ լուծում մը առաջարկէ»։ Պատուիրակը յետոյ բացատրեց որ Ամերիկա կ'ընդունի մինչեւ հիմա եղած առաջարկներուն հիմնական մասերը կարգ մը վերապահումներով, օրինակ Եաֆայի նաւահանգիստը պէտք է յատկացուի Արաբներուն։ Ամերիկա յօժարակամ պիտի ընծայէ իրմէ ակնկալուած օժանդակութիւնը, անդորրութիւնը պահպանելու համար Պաղեստինի մէջ՝ փոխանցման շրջանին։ Պէտք է ստեղծել ոստիկանական ուժ մը։ Մինչեւ վերջնական կարգադրութիւն, 100.000 Հրեաներ պէտք է մտնեն Պաղեստին։

Ճանսընի յայտարարութենէն անմիջապէս վերջ, Սուրիոյ ներկայացուցիչը, Էլխուրի, ըսաւ որ բաժանումի ծրագիրը անընդունելի է — «ընդառաջ երթալ այդ տեսակ ծրագրի մը, կը նշանակէ ժխտել մարդկային իրաւունքները։ Ամերիկայի կը մնայ հասկցնել սիոնականներուն որ իրենք իրենց ուզածը չեն կրնար ընել»։

Միւս կողմէ Արաբական Դաշնակցութիւնը մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնէ՝ «Արաբական տարագիր կառավարութիւն» մը ստեղծելու համար Երուսաղէմի նախորդ միւֆթիին «նախագահութեամբ»։ Կառավարութիւնը պիտի ունենայ վարչապետ մը եւ ութը նախարարներ եւ իր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ իշխանութիւն հաստատել Պաղեստինի այն շրջաններուն վրայ որոնք պիտի պարպուին Անգլիացիներէն։ Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Ազզամ փաշա, յայտարարեց որ «այդ տեսակ ծրագիր մը կայ, բայց կանխահաս է խօսիլ կառավարութեան մը գոյութեան մասին»։

Զրոյց կը շրջի թէ սուրիական եւ լիբանանեան բանակները դիրք կը գրաւեն Պաղեստինի սահմաններուն վրայ հաւանական խռովութեանց առջեւ պատրաստ գտնուելու համար։ Լոնտոնի թերթերը թիւերով կը խօսին Արաբական Դաշնակցութեան եօթը անդամներուն — Եգիպտոս, Սուրիա, Սաուտի Արաբիա, Իրաք, Եէմէն, Լիբանան եւ Անդր Յորդանան — զինուորական ուժին մասին, այսպէս — Լիբանան՝ 5000 զինուոր, Սուրիա՝ 15000 եւ 10 ռազմիկ օդանաւ, Անդր Յորդանան 40—50 հազար, Իրաք՝ 40 հազար, Եգիպտոս՝ հարիւր հազար, Սաուտի Արաբիա՝ շատ փոքր բանակ մը,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Անգլիա ու Հայաստան իրենց պատմութեան մէջ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այս առիթով Անգլիացիք առաջին անգամ գրաւեցին Կիպրոս կղզին (1191ին), ու այս գրաւման առիթով՝ Անգլիոյ Ռիչարդ Ա. «Առիւծասիրտ» թագաւորը Կիպրոսի Ամաթուսա քաղաքին մէջ ամուսնացաւ Պէրէնկարիային հետ, որուն կնքահայրն եղաւ մասնաւորապէս այս նպատակաւ Կիպրոս ժամանող Հայոց Լեւոն Բ. «Մեծագործ» թագաւորը՝ 6 Մայիս, 1191 թուականին ու նոյն ժամուն Պէրէնկարիա հռչակուեցաւ «Անգլիոյ թագուհի»։

Ամուսնական հանդէսներէն վերջ, Հայոց թագաւորը իր բանակով հետեւեցաւ Անգլիոյ թագաւորին՝ որուն հետ պաշարեց Աքիա քաղաքը։ Երբ դար մը վերջ այս քաղաքը կրկին անցաւ Մահմետականներուն ձեռքը, Հայոց Հեթում Բ. թագաւորը նամակ գրեց Անգլիոյ Եդուարդ Ա. թագաւորին ու իմացուց Աքիային անկումը։ Եդուարդ Ա.ին յաջորդող Անգլիոյ Եդուարդ Բ. թագաւորը (1284—1327) երկրորդ պատասխան մը գրեց Հայոց թագաւորին 1308ի մարտ ամսուան մէջ (անկէ առաջ Հեթում իր հօրմէն՝ պատշաճ պատասխան մը ստացած էր 1298ին)։

Անգլիոյ Եդուարդ Գ. թագաւորը (1312—1377), 1342ին համակրական նոր նամակ մը գրեց Հայոց Լեւոն Ե. թագաւորին, ու 40 արծաթ դահեկան նուիրեց Գէորգ անուն հայ պատուիրակի մը։ Լեւոն Ե.ին յաջորդող Հայոց Գուիտոն թագաւորը՝ 1343ի Մարտին մէջ նամակ գրեց Անգլիոյ նոյն թագաւորին (Եդուարդ Գ.), ու ստացաւ անոր պատասխանը՝ 1343ի Սեպտեմբեր ամսուան մէջ։ Այս դէպքէն 4 տարիներ վերջ՝ Կղեմէս Զ. Պապը, Անգլիոյ թագաւորին նամակ գրեց յորդորելով որ Ֆրանսայի դէմ պատերազմը դադրեցնելով՝ զբաղի հայկական քրիստոնեայ թագաւորութեամբ։

Գուիտոնի յաջորդող՝ Հայոց Կոստանդին Գ. թագաւորը՝ 1349ին Անգլիոյ նոյն թագաւորին (Եդուարդ Գ.ին) զօրավար մը ղրկեց որպէսզի օգնութիւն ստանայ։ Անգլիոյ թագաւորը 28 ապրիլ, 1360ին հայ վանականներուն արտօնագիր մը տուաւ որպէսզի հանգանակութիւն մը կազմակերպեն Անգլիոյ մէջ։ Քանի մը տարիներ վերջ, հայ եպիսկոպոս մը՝ Ներսէս անունով ծանօթ, որ «Սեւ Լեռան» վանքին վանահայրը եղաւ, Անգլիա հասած ըլլալով՝ Եդուարդ Գ. ամբողջ տարի մը Անգլիա մնալու արտօնագիր տուաւ իրեն, 7 փետրուար 1364ին։

Այսպիսի սիրալիր յարաբերութիւնները շարունակուեցան մինչեւ Անգլիոյ Ռիքարտոս Բ. թագաւորը (1367 — 1400), ու Հայոց վերջին թագաւոր՝ Լեւոն Զ.ին օրերը։ Անգլիոյ թագաւորը նոյնիսկ Լոնտոնի արքայական մեծ պալատը հրաւիրեց Հայոց Վասպուրականի վերջին թագաւորը ու անոր շնորհեց տարեկան հազար ոսկի կենսաթոշակ մը։

Պատմութիւնը կը յիշատակէ որ 1362 թուականին, հայ ձիաւորներ Smithfieldի վազքերուն մասնակցելով՝ Անգլիոյ թագաւորին ու թագուհիին մասնաւոր ուշադրութեան արժանացան։

Հայոց վերջին թագաւորը խիկապէս Անգլիա ժամանեց իբր Անգլիոյ ու Ֆրանսայի թագաւորներուն հաշտարար միջնորդ։ Այս առիթով Անգլիոյ թագաւորը 1385ի, Հոկտեմբեր ամսուայ 24 ու 28ին, երկու հրամանագրերով մասնաւոր արտօնութիւն տուաւ Լեւոն Զ.ին, ու անոր Ցովհաննէս Սենեկալին։ Արտօնագրերուն զօրութեամբ «Հայոց թագաւորը, կրնար Անգլիա ժամանել իր իշխաններով ու սպասաւորներով, եւ 40 ձիաւորներով»։ Ու երբ Լեւոն Զ. Անգլիա հասաւ 1385ին, 7 օր մնաց Dover, ուր ընդունուեցաւ Անգլիոյ թագաւորին դաւակներուն՝ Եորկի ու Լանքասդրի դուքսերուն կողմէ, ուրկէ վերջ երբ ճամբայ ինկաւ Լոնտոն երթալու համար, Անգլիոյ մեծափարթամ թագաւոր՝ Ռիքարտ Բ. անձամբ դիմաւորեց զինքը, Լոնտոնի առջեւ հազար ձիաւորներով ու Հայոց թագաւորը գրկելով համբուրեց։ (Տես «Chronique du Religieux de Saint Denys», հատոր Ա. էջ 421 — 423)։

Ռիքարտոս Բ. իր արքունի պալատը Լեւոն Զ.ի տրամադրութեան ներքեւ դրաւ, ու քանի մը օրէ վերջ իր իշխաններուն հրաման տուաւ որ բոլոր նախարարներով ատենդրութիւն մը տան Հայոց թագաւորին, որ որոշուած օր մը բանախօսութեան հաւիրուած էր։

Երկար ու հիւթեղ բանախօսութեամբ մը, Հայոց վերջին թագաւորը բացատրեց հաշտութեան ու միութեան օգուտները ու թելադրեց որ Անգլիա ու Ֆրանսա (որոնք պատմութեան ծանօթ իրենց «հարիւրամեայ պատերազմին» մէջն էին) իրարու հետ հաշտութիւն կնքելով՝ միասնաբար ազատագրէին Արեւելքի քրիստոնեաները Մահմետականներու ձեռքէն։

Ի պատասխանի Հայոց թագաւորին բանախօսութեան, Անգլիոյ թագաւորը խոստացաւ հաշտութեան համար խորհրդակցիլ, եթէ Ֆրանսայի թագաւորը ընդունի իր հօր դրած երբեմնի պայմանները, ու 22 Յունուար, 1386ին, վեց հոգիներէ բաղկացեալ մասնաժողով մը գումարել տուաւ, որպէսզի հաշտութեան պայմանները քննուին։ Բայց չկրցան վերջնական եզրակացութեան մը յանգիլ։

Երկու նշանաւոր գրիչներ՝ Holinshod ու Rymer կ'աւանդեն որ Անգլիոյ թագաւորը տարեկան հազար ոսկիի կենսաթոշակ մը պարգեւեց Հայոց թագաւորին, ու այս նպատակաւ խմբագրեց հետեւեալ վճռագիրը։

«Աստուծոյ սիրոյն, ու մեր սիրեցեալ եղբօր՝ Հայոց Լեւոն Լուսաւորչեան թագաւորին, բարձր հանգամանքին ի յարգանս, որ պաշտպանուած է Արքայական թագով —

«Նկատելով որ մեր եղբայրը, գերագոյն թագաւորին արտօնութեամբ զրկուեցաւ իր թագաւորութենէն՝ Աստուծոյ թշնամիներուն ձեռքով, փափաքեցանք որ մեզի յարմար եղած ձեւով օժանդակենք իրեն, ու այսու իրեն կը շնորհենք 1000 ոսկի, մեր անգլիական դրամով, զոր պիտի ստանայ մեր գանձապահէն, տարեկան երկու վճարումներով, մինչեւ որ Աստուծոյ օգնութեամբ վերագրաւէ իր թագաւորութիւնը։ (Տես Rymerի Foedera»)։

Հայոց վերջին թագաւորը այս դրամը կանոնաւորապէս ստացաւ մինչեւ իր մահուան օրը, որ տեղի ունեցաւ 29 նոյեմբեր, 1393 թուականին, ու թաղուեցաւ Փարիզի մէջ։

Իր կտակին մէջ՝ Անգլիոյ ու Ֆրանսայի թագաւորները կտակատար անուանեց։ Ըստ Washingham, Evesham ու Buchonի, Հայոց Լեւոն Զ. թագաւորը այնպիսի նպաստներ ու նուէրներ ստացած էր Եւրոպայի թագաւորներէն ու զանազան իշխաններէն որ շատ աւելի հարուստ վիճակ՝ մը ստացած էր քան իր Կիլիկիոյ մէջ թագաւորական շրջանին։

Կ'ըսուի նաեւ որ անոր Փարիզի մէջ գտնուող գերեզմանին վայրը շատ պատմական ու երկիւղածութեամբ գեղուն վայր մըն է։ Ըստ աւանդութեան Սուրբ Դիոնիսիոս 272ին հոն մարտիրոսացած էր իր երկու ընկերներով, ուր վերջը կառուցուեցաւ եկեղեցի մը, որուն օծումը ըստ աւանդութեան՝ Ինքը Յիսուս կատարած էր։ (Տես Guilhermyի «L'Abbaye de Saint Denys et les Tombeaux» — էջեր 2 ու 58)։

Լեւոն Զ.ի մահով վերջ գտաւ հայկական թագաւորութիւնը որ Ուրարտական շրջանէն մինչեւ Կիլիկիոյ անկումը՝ բոլորած էր 3400 տարիներու երկար շրջան մը։

ՆՈՒՊԱՐ ՄԱԳՍՈՒՏԵԱՆ

Նիկոսիա - Կիպրոս

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Վեհանձնութիւն վեհանձնութեանց

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սովորական բան։ Փողոցին անկիւնը, պատերազմէն աւերակ տան մը բակին մէջ կենդանիներ կը բնակին այժմ, առանց «դռնէն ներս մտնելու» «փաս տը փոռ») նորակերտ տուրքը վճարելու։ Հոն կատուներ՝ նոյնպէս առանց պարենատոմսի կը գտնեն ուտելիք մուկեր, եւ շուները՝ ամեն օր կամ քանի մը անգամ խաչուած, կրծուած ոսկորներ։ Հոն կը պառկին կամ կը գգուին պատերուն տակ, խլերով լաւ պատառը ով աւելի զօրաւոր է։ Գիշերուան մութի ծածուկ անկողինին տակ հոն՝ մարդիկ ալ կը հանգստանան աչքէ ու սրտէ հեռու, երջանիկ պալատական կեանքով։

Ճամբուս վրայ կը գտնուի այս դրախտ նոր հանրապետութիւնը, եւ այնքան ալ դիւ չի հետաքրքրեր։

Սակայն դուն եղիր, եւ կանգ մի առներ, դիտելու համար, այսօր հոն գտնուող հոկայ պետական դամբռ մը։ Նոր բուսած կոռր մը կանանչին վրայ ընթիկած է առիւծաձեւ շունը, խոհուն եւ հայեացքը կորսուած անորոշութեան մէջ։ Արցունքի կայլակներու ակօսները դեռ թաց են ոսկեգիսակներուն երկայնքին։ Իր կարմրած աչքերը մարդկային արտայայտութիւն մը ունին։ Ռոտէնի «մտմտուքն» է կարծես։ Երկու թաթերը դէպ յառաջ երկարած ու գլուխը հանգչեցուցած է անոնց վրայ, անշարժ։ Իր ներկայութիւնը լուռ ու վեհաշուք խաղաղութիւն տարածեր է բակին վրայ։ Այսօր մանուկներ կը զգուշանան հոն երթալ խաղալէ։ Բայց յանկարծ փլատակ պատին վրայ կատու մը կ'երեւայ մազերը ոնկուած կռնակին ցից մասին վրայ, յայտնի է որ կը հալածեն զինքը, պոչը մորակի հարուածի մը զայրոյթէն ձեւն առած՝ քարացած է փախչելու տրամադրութիւնէն։ Իր բերնին որսը՝ ձուկի խոշոր գլուխ մը, փլատակին վրա կը դնէ, հաւանաբար թուցուցեր է, որովհետեւ դժուար թէ մարդիկ իրեն զիջին ներկայիս։ Մարդոց չափ դժբախտ կատու, թաթը վրան կը դնէ իր որսին ու.

— Իմ մէ առու ու — առու, եկայ քո մայրը, էմ մէ, առու, ու — առու։

Քնքուշ այս հրաւէրը երրորդելու հարկ չը մնաց, քայքայուած որմածակէ մը դուրս թռաւ, մանրանկար վագր մը, աչքերը բաց խփելով, մահիճէն դուրս ոստոստող անվարտի մանուկի մը բոլոր նազանքով, ու դոհունակութեամբը։ Կարծես անուշ երազէ մը արթնցած սիրուն ու վայրի թուշը վեր բարձրացուց։

— Մէ. առու, եկար մայրի՞կ, մէ առ՞ու.

Մայրը սակայն հազիւ ժամանակ կ'ունենայ սիրոյ ու ձուկի մասին փաղաքշելու իր կորիւնին հետ։

Երկու շուներ վրան կը յարձակին ետեւի փողոցէն, եւ աւազակներու պէս կը խլեն ձուկին գլուխը այս «հուղկահար», յելուզակներու վախէն, մինչ կատուն կը սոխպուի ծառի մը ճիւղին ապաւինիլ ի զուր կանչելով իր զաւկին։

— Իմ, մըռլէ — առու, փախիր կ'ըսէ մայրը, էմ, մըռլէ — առու կուշտ շուները ձուկի գլխին չեն հաւնիր ու խաղալիքի կը վերածեն զայն, վար կը ցատկեն բակին մէջ, կռահելով կատուիկին ներկայութիւնը։

Ձագուկը վտանգի հովէն քշուած չոր տերեւի մը պէս, ոստումներ կ'ընէ, Փչփչալով ետ ետ, դէպի գամփռը նահանջելով, ըստ երեւոյթին իր թագստոցէն տեսած ըլլալու են զիրար։ Ցարձակող, պոչը կտրած քոթոթներէն մին՝ լոգանքէն դուրս ելեւուող մերկ տղու մը կը նմանի, միւսը աւելորդ բուրդերու մէջ կորսուած շապլ խնամքով պուպրիկի մը.

Երկուքը մէկ կը սկսին երգում ընել։

— Առու, ա — առու աֆ, աֆ, առու, կատակ է եկանք խաղալու, աֆֆ, աֆ, առու։ Շան կատակ, նման՝ «կատուի խաղը մուկի մահը» առակին։

Ցանկարծ ոմսեղուկ կատակարանները կանգ կ'առնեն երբ կը տեսնեն հսկայ Գամփռը անշարժ ու տխրական։ Իր երկու բազուկներու պարապին մէջ կանգնած է կատուի անզօր ձագը, երախաբաց, պոչը նիզակի մը պէս երկարած, մազերը փուշ - փուշ։

Կատակարան շուները բերանը բաց կը մնան եւ իրենց չար ախորժակը մատնող վերջին դիրքին մէջ քարացած։ Գամփռը մէկ բառ միայն կ'արտասանէ, իր փակ ակռաներուն մէջէն։

— Ո՜՜ — օ՛օ՛օ՛ — օչ, աւելի քան մարդկային ոհ, ոչ։

Սոտհակներն սարսափահար կ'անհետանան։ Ու փիսիկը քրտնած, աւելի նկարչած՝ գլուխը կը հանգչեցնէ իր պաշտպանին բազուկներուն վրայ, պատուանշանի մը պէս կախուելով անոր վիզէն։ Ծառին վրայէն մայր կատուն կ'աղօթէ բարձրաձայն։

— Մաու, մա, մլաու, ու միա, առու, մաու, մաու, փառք քեզ Աստուած, եթէ շուները ստեղծած ես կատակով մեզ դզելու, ստեղծած ես վեհանձնութեամբ եւ գամփռը մեզ պաշտպանելու համար։

— Մաու, մա, մլավու, ու, միաու, առու....։

Բայց՝ հեռաւոր գայլերը, համաձա՞յն էին անոր աղօթքին։

■

Լաւ է պարզապէս տեսածը գրի առնել, թէ ոչ լսած եմ որ, կենդանաբանական պարտէզին մէջ ալ, անցեալները, առիւծներու գուբին մէջ, մարդու ձագ մը կ'իյնայ արկածով։ Կատաղի էգը վրան կը յարձակի, անշուշտ ոչ բարենպատակ պատճառով, սակայն ուժեղ արուն կը պաշտպանէ մանուկը, իր թաթերու շուքին մէջ։ Մինչեւ որ պահապանները կատաղի ափկին առիւծը բանտէ բանտ կ'ուղարկեն, արուն ալ ետեւէն, իր բողոքի մռնչիւններով։ Պզտիկը անշուշտ կ'ազատուի։ Միայն թէ՝ ո՞վ կրցաւ բան մը հասկնալ ուժեղին վարմունքէն։ Գուցէ որդեգուրկ առիւծը պաշտպանելով մարդու որդին՝ պատժել ուզեց իր տիկնոջ կրաւորականութիւնը։

Իսկ ինչպէ՞ս կ'ուզէք որ մարդիկ վարձատրէին կենդանիին վեհանձնութիւնը ու քաջութիւնը ազատութիւն շնորհելով անոր երբ մարդիկ այդ երեք բաներուն պակասով կը տառապին եւ յատկապէս բանտարկուած կը պահեն Առիւծը ...

ԽՈՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ մեռած է Վահան Սարգէյ, բընիկ Երզրումցի։ Ան իր եղբայրներուն հետ Օննիկի եւ Լեւոնի հետ ուսումը ստացած էր Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան Մուրատ Րաֆայէլեան վարժարանը, զոր աւարտելէ յետոյ վերադարձած էին Վան, ստանձնելով կարեւոր պաշտօններ։ Հայ մտաւորական եւ գիտակից քաղաքացի էր։ Հայաստանի հանրապետութեան տարիներուն Արտաքին Գործոց Նախարարութեան մէջ բարձր պաշտօն ունէր։

«Պատերազմի վախեր»

Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն Հարըլտ Լասքի,, օրուան կացութեան նուիրուած յօդուածի մը մէջ որ լոյս տեսաւ Տէյլի Մէյլի մէջ, կ'ընէ հետեւեալ խորհրդածութիւնները :—

Ճափոնի անձնատուութենէն երկու տարի վերջ աշխարհը կը գտնուի, մօտաւորապէս, այն կացութեան մէջ որուն մէջ էր 1911էն՝ Ակադիրի տագնապին օրերուն :

Կը կրկնեմ իմ համոզումս որ ոչ մէկ ազգ պատերազմ կ'ուզէ, բայց կ'ուզեմ մատնանշել որ ժողովուրդները կամաց կամաց դէպի պատերազմ կ'երթան — Լոյտ Ճորճի բացատրութեամբ — ինչպէս 1914ին:

Միացեալ Ազգերէն ոչ մէկը բաւականաչափ ուժ ունի նախայարձակ ըլլալու համար, բացի Ամերիկայէն եւ Խորհ. Միութենէն : Բոլորը իրար մէ կը կասկածին : Ոչ ոք կրնայ կարդալ Վիշինսքիի վերջին ճառը եւ չտեսնել որ Մոսկուան համոզուած է որ«անարիւն» պատերազմին կը յաջորդէ իրական պատերազմը : Ոչ ոք կրնայ կարդալ Մարշըլի ճառը առանց տեսնելու որ Ամերիկան համոզուած է որ «անարիւն» պատերազմը կը յաջորդի :

Կարելի չէ նախատեսել թէ երբ կրնայ սկսիլ իրական պատերազմը, բայց վստահ եմ որ Մարշըլ կը սխալի եթէ կը կարծէ որ «անարիւն» պատերազմը այդպէս ալ կը մնայ միշտ :

Ամերիկայի արտաքին նախարարը կը թերագնահատէ ռուս ժողովուրդին զոհողութեան ընդունակութիւնը ինչպէս նաեւ այն առաքելութիւնը որ Ռուսիոյ վիճակուած է : Անհրաժեշտ է գիտնալ թէ Ամերիկան ճշգօրէն կը գնահատէ՞ Ռուսիոյ նպատակները :Կ'ընդունիմ որ հարցը պէտք է քննել Ամերիկայի արտաքին նախարարութեան դատողութեամբ, շատ մը փաստեր կան զայն արդարացնող —Ռուսիոյ քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ, հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի, Պարսկաստանի եւ Մանչուրիոյ մէջ : Կան նաեւ համայնավարներու ռազմավարութիւնը Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ :

Բայց կը հաւատամ որ Ամերիկայի դատողութիւնը սխալ է : Ռուսերը ի յայտ կը բերեն ծանրապարտ յիմարութիւն մը. անոնք սակարկութիւն կ'ընեն ու կը վիճին ինչպէս արեւելեան պազարի մը վաճառականները : Միշտ կասկածամիտ են եւ իրենց գաղտնապահութիւնը ախտաբանական է : Անոնք ու երբեք վեհանձն, երբեք չեն կրցած կարդալ զիրենք քննադատողներուն միտքը :

Եթէ պետական մարդ մը — որուն խօսքին ականջ պիտի տայ ամբողջ աշխարհը — շուտով չխօսի, պիտի շարունակենք խրիլ, հետզհետէ աւելի արագ, ահաւոր աղէտի մը մէջ : Պիտի պայթի կռիւ մը որուն մէջ ամէնքս ալ պիտի կործանենք Ամերիկան ալ միասին: Շատ ուշ ենք մնացած արդէն :Պարտաւոր էինք մէկ կողմ շպրտել միջազգային յարաբերութեանց բոլոր հին ձեւերը եւ հասկցնէինք ազգերուն որ կեցած են անդունդին եզերքը :

Կա՞յ աւելի զարհուրելի բան մը քան այս բառերով՝ արտայայտուիլ Ազատութեան եւ ժողովրդավարութեան անունով մղուած պատերազմէն երկու տարի վերջ : Թոյլ պիտի տա՞նք որ Հիթլէր շահած ըլլայ խաղաղութիւնը :

ՑԱՑՆԱՔ ԳԱՂԱՌԷՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Սէնթ Էթիէն, 5 Հոկտ. (Յատուկ) — Խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ տօնեցինք Հ. Յ. Դ. Օրը: Ուէփիւպլիքէններու սրահը լեցուած էր ծայրէ ծայր : Բեմին կեդրոնը գեղեցիկ կամար մը, սիւները զարդարուած դաշնակցական մարտիկներու նկարներով, որոնց վրայ կը տիրապետէր անմահ երրորդութեան խմբանկարը : Կամարին մէկ ծայրէն միւսը կուսակցութեան դրօշը՝ «Մահ կամ ազատութիւն» վերտառութեամբ : Բեմի յառաջամասին վրայ տեղաւորուած հսկայ կարմիր դրօշը կը պատէ այն երեք երիտասարդներուն որոնք իրենց յատուկ տարազով պիտի գան կազմելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան պանծալի ու խորհրդաւոր զինանշանը : Պէնկալեան քոյերու մերթ կարմիր մերթ կապոյտ ցոլացումին տակ յիշեալ երեք երիտասարդները կատարեալ երկիւղածութեամբ եկան տեղաւորուելու, մէկը բանուորի տարազով, բահը երկրորդը որպէս մտաւորական գրիչը, իսկ երրորդը մարտիկի յանդուգն քայլերով սուրը, մինչ աւդին սանուհիներու խումբը ոգեւորուած կ'երգէր «Մշակ բանուոր»ը :

Օրուան նախագահը ընկեր Խաչիկ Երէմեան, իր բացման խօսքին մէջ ծանրանալով կուսակցութեան կատարած յեղափոխական ձեռնարկներուն վրայ, կոչ ըրաւ ներկաներուն վայրկեան մը յոտնկայս յարգելու անմոռանալի յիշատակը այն բոլոր անձնուրացներուն, որոնք գիտակցաբար զոհուեցան ի խնդիր հայրենիքի եւ հայ ժողովուրդի ազատութեան :

Սանուհիներու «Ջան վարդավառ» խմբերգէն վերջ, արտասանութիւններ ըրին սանուհիներու ղեկավար Տիկին Շատարեւեան «Ազատնաւ վանքը» եւ սանուհի Վարդենի Հայթաեան «Հին օրերը», Մէներգեցին Օր. Արշալոյս Սեդրակեան, Օր. Մարի Տէրվիշեան (Շաս) եւ Պ. Մուրատեան (Տէօրն) որոնք ջերմ ծափերու տարափին տակ կրկնութիւններով խանդավառեցին ներկաները :

Օրուան բանախօս՝ ընկեր Հրաչ Համբարեան աւելի քան մէկ ժամ տեւող բանախօսութեամբ մը բացատրութիւններ տուաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծագման եւ զարգացման մասին եւ ըսաւ.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 57 տարի ապրած է եւ վճռած է տակաւին շատ երկար ապրիլ : Ան լուսատու փարոսն է ազատութեան ճանապարհին : Ան իր բաւագոյնը զոհեց որպէսզի ապրի հայ ժողովուրդը եւ հիմնուի Հայոց ազատ ու անկախ հայրենիքը՝ աննման Հայաստանը : Դաշնակցութիւնը իր բոլոր առաքինութիւններն ու բարեմասնութիւնները առած է հայ ժողովուրդէն, որուն ազատութեան համար պիտի կռուի մինչեւ վերջը :

Սանուհիներու գեղջկական տոհմիկ տարազներով շուրջպարերը գովասանքի արժանի էին : «Յառաջ նահատակ» խմբերգով հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացաւ: Գեղարուեստական բաժնի յաջողութիւնը առաւելապէս կը պարտինք Տիկին Շատարեւեանի ժրաջան աշխատանքին :

Միջնարարին ճագար մը եւ շիշ մը ընտիր գինի աճուրդի դրուելով քառորդ ժամուան մէջ գոյացաւ 8000 ֆրանք: Շահեցաւ Պ. Պօղոս Յակոբեան :

Կէս՝ գիշերէն վերջ սկսան եւրոպական պարեր : Սանուհիներն ու Նոր Սերունդը իրար գերազանցելու նախանձախնդրութեամբ կը սպասարկէին գոհ ձգելով ներկաները . Առաւօտեան բարի լոյսին ներկաները հեռացան , գոհ տպաւորութեամբ : Իսկ Սանուհիները մեկնեցան Սէն Շաման, հոն եւս կատարելու իրենց պարտականութիւնը : — Հարգանքի

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Շաբաթ, 4 Հոկտեմբերին, տեղի ունեցաւ , Վալանսի «Նոր Սերունդ»ի անդրանիկ երեկոյթ-խնճոյքը: Ժամանակէն արդէն բոլոր նստարանները գրաւուած էին:

Ընկեր Արսէն Տէր Սարգիսեան իր բացման խօսքով ըսաւ. «Մենք Դաշնակցականներս, ինչո՞ւ համար «Նոր Սերունդ»ը կազմեցինք ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Սորվեցնելու համար անոնց Հայոց պատմութիւնը եւ հայ լեզուն : Մենք ոչ մէկ կազմակերպութեան առջեւ պատնէշ եղած ենք , մենք մեր ուղին ունինք»:

Սան - Սանուհիները «Յառաջ նահատակով » բացին գեղարուեստական բաժինը : Նոր Սերունդի պատանիները իրենց կարգին սկսան մայրենի բարբառով արտասանութիւն ընել, ինչպէս Օր. Ա. Գալուստեան եւ Մ. Պօյաճեան, երգեցին Օր. Մ. Խաչէրեան, եւ Վալանսի սոխակ Զ. Քասեան:Արտասանեցին , պատանիներ Թ. Փափազեան , Աղատ Խաչիկեան, բոլորն ալ շատ յաջող : Թող ներեն եթէ մոռցած անուններ ունիմ : Օր. Ս. Քասեան շնորհալի կերպով պարեց Թամարան :

Օրուան բանախօսն էր Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան քարտուղարը, ընկեր Վ. Մանուկեան, որ գաւառ եկած էր Նոր Սերունդի մասնաճիւղերը այցելելու :Երիտասարդ ընկերը խօսեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաստիարակութեան մասին, եւ յիշեց մասնաւորապէս երբ Ն. Սերունդը կազմուեցաւ հազիւ 350 անդամ ունէր, իսկ այսօր, 1000ը անցած է արդէն: Յորդորեց ծնողքները որ իրենց զաւակները ղրկեն Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ին, կատարեալ վստահութեամբ : Ընկերոջ կարճ եւ իմաստալից բանախօսութիւնը ջերմ ծափեր խլեց ներկաներէն :

Հանդէսին պաշտօնական բաժնէն վերջ սկսաւ խնճոյքը, ատենապետութեամբ Պ. Վ. Կէմալմազեանի Մարսէյլէն :

Յեղափոխական երգեր կը թնդացնէին սրահը: Նուիրատուութեան ցանկ մը բացուեցաւ եւ կարճ ժամանակէն գոյացաւ 13.500 ֆրանք: 50 զուիցերիական ֆրանք նուիրեց, Պ. Մուշեան որ հիւր էր այս վերջերս մեր քաղաքին մէջ: Իսկ ընկեր Վ. Պափիկեան (Մարսէյլէն) 2000 ֆրանք նուիրեց գրադարանին ճոխացման համար: Հիւրեր ունէինք նոյնպէս Ռոմանէն , Լարժանթիէրէն, Քրէէն, որոնք եկած էին Նոր Սերունդին աշխատանքը քաջալերելու: Բոլորին մեր խորին շնորհակալութիւնները: Շրջ. կոմիտէի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Գ. Քիրէճեան խոստանալով թեւ թիկունք ըլլալ Նոր Սերունդին :

«Ահարոնեան» ակումբը այդ գիշեր ցնծութեան մէջ էր : Վերջին խօսողն էր Պէյրութի ազգ. վարժարանի նախկին ուսուցիչ Պ. Վահրամ Միսթիք, որ ծանրացաւ հայ լեզուին գեղեցկութեան վրայ, յորդորելով սիրել հայ լեզուն : Սպասարկութիւնը կատարեց Նոր Սերունդը անթերի կերպով : Խնճոյքը վերջացաւ գիշերը ուշ ատեն:

Ներկայ մը

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Բոլորը գունատուեցին եւ փշաքաղուեցին միաժամանակ : Ուրեմն գալիս են... Եւ ամէնքն ինքնապաշտպանութեան բնազդով ելան տեղներից եւ շունչերը պահած ականջ դրին:

— Մի վախէք, Աստուած ողորմած է,— հընչեց նորից աշուղի կարեկից ձայնը լռութեան մէջ:

Բայց այս անգամ մի քանի ձայն միասին սաստեցին նրան:

— Սը՛ս, սը՛ս...

Լռութիւն իջաւ, մի քանի վայրկեան ոչ —ոք չիմացաւ անելիքը, շուտով սակայն ինքնապաշտպանութեան բնազդը զարթեց նորից : Կաղ Մարտիրոսը ձախ կողմի վրայ երկու թիզ իջնելով ու բարձրանալով՝ առաջ գնաց եւ մի բան տեսնելու թէ լսելու յոյսով, աչքն ու ականջը հերթով մօտեցրեց դռանը :

Ծերունի Զաքարը կամեցաւ դուրս գալ եւ հնազանդութիւն յայտնել, որ չվնասեն տանն ու իրենց, բայց նրան թոյլ չտուին դուրս գալու, ասելով թէ՝ Թուրքերն իրենց տեղը հիմա չգիտեն, իսկ նա, դուրս գալով, Թուրքերին կը բերի թոնրատուն, ու յետոյ, ով գիտի, ինչ կարող են անել: Զաքարի աղջիկները, կաղ Մարտիրոսի կինը երեխաներին հաւաքեցին իրար մօտ ու մի կարպետով ծածկեցին նրանց, բայց երեխաների խելօք գըլուխները հանեցին կարպետի տակից ու հետաքրքիր նայեցին մեծերին: Միւսները, ականջները ձայնի, շարունակում էին սպասել կանգնած :

Ծերունի Զաքարը տեսնելով, որ չեն թողնում իրեն դուրս գալ՝ մերթ դռանը, մերթ պատուհանին մօտենալով՝ նայում էր պարզելու, տեսնելու, թէ ինչ են անելու Թուրքերը իր տան հետ, իր անասունների հետ, որ երկու երեք օր էր փակել էր գոմում, եւ խոտ չունենալով, կերակրում էր անցած տարուայ դարմանով ու ծառի ճղներով: Նա այդ րոպէին նմանում էր հարկի պարտք ունեցող այն մարդուն, որին անիրաւութեամբ փակում են՝ տունը վեր գրելու, եւ ինքը չի կարող տեսնել ինչպէս են վարւում իր ապրանքի հետ :

Այդ վայրկեանին նրան զբաղեցնում էր մանաւանդ իր անասունների՝ կովերի ու եզների հոգը.— Յանկարծ մտնեն գոմը եւ իր տաւարն էլ քշեն տէրտէրի կովերի պէս... Խեղճ ծերունին այդ պահին ոչ այնքան ցաւում էր նրանց կորցնելու համար, որքան խղճում էր նրանց որ իր ձեռքով մեծացրած կովերն ու եզները յանկարծ կարող են ընկնել օտարի ձեռք :

Առաջին իրարանցումից յետոյ՝ թոնրատանն իջաւ մի այնպիսի լռութիւն, որ տերեւների սլըլոցն անգամ լսւում էր պարտէզից: Եւ այդ լռութեան մէջ յանկարծ հնչեց շան հաչոց: Զաքարի շան հաչոցը նման էր գըմփ գըմփոցի, ապա թըխկաց մի դուռ, որի վրայ շունն աւելի փրփրեց , բայց յանկարծ, նա սուր կլանչելով՝ ձայնը կտրեց, չգիտես հեռացա՞ւ մի կողմ թէ պատահեց ինչ - որ :

— Անօրէնները շանը ծեծեցին,— ձեռը ծընկանը խփեց Զաքարի պառաւը, տրտունջելով :

Հազիւ արտասանել էր նա այս խօսքերը, լըսւեցին հաւերի կչկչոց, որից հարսը՝ Եսթերը եզրակացրեց, որ հաւերը բռնում են: Նա իր ձեռքով բոլոր հաւերին արել էր համոցը եւ դուրս փակել :

Լսելով շան ու հաւերի անօգնական ձայները, Զաքարն այլեւս չկարողացաւ համբերել եւ նետուեց դէպի դուռը:

— Թողէ՛ք ախպէր, թողէ՛ք ես գնամ... Բայց հազիւ մօտեցել էր դրան, երբ թոնրատան առջեւ լսուեցին համարձակ ոտնաձայներ եւ մէկը դուռը ծեծեց կարծես փայտի ծայրով:

— «Եկա՛ն»... անցաւ բոլորի մտքով, բայց ոչ ոք տեղից չշարժուեց. ով գիտի, գուցէ եւ փորձի համար են թակում, գուցէ եւ թակեն ու հեռանան :

Սակայն դուռը բախեցին նորից ու նորից ... Ներսը գտնուողները մոռացել էին, որ կողպէքի բացակայութիւնը դրսում՝ դռան վրայ, մատնում էր մարդկանց գոյութիւնը ներսում, ուստի եւ ծեծում էին: Այս անգամ արդէն Զաքարը ապին վճռաբար, բայց մեծ զգուշութեամբ դուռը բաց արաւ, որ դուրս գնայ եկողներին պատասխան տալու, սակայն դուռը բռնած կանգ առաւ շեմից ներս :

Դռան առջեւ, շեմքին բոլորովին մօտ, կանգնած էր մի ջահել Թուրք սպայ, մի բարակ ու միջահասակ տղամարդ, կիպ ու կարճ զինուորական բաճկոնով, թուրը կողքից կախ, գառան մօրթուց փափախը գլխին :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

(5)

Եէմէն՝ նոյնպէս: Արաբական շրջանակներու մէջ կը չեւ տեն որ «Պաղեստին բանակ ուղարկելու որոշումը մնամէջ սպառնալիք մը չէ. սրբազան պատերազմը կը մօտենայ»:

Ցաղապահին վէճը կարգադրուեցաւ

Կառավարութիւնը Հոկտեմբեր 3ին վերցուցած է՝ պատրիարքարանի դրամարկղին ինչպէս նաեւ Տեղապահին՝ հոլանտական դրամատան մէջ ունեցած անձնական արկղին վրայ, Նարոյեանի կուսակալատարներուն կողմէ դրուած «հաճըզը»:

Մօտ օրէն պիտի ջնջուի նաեւ Մելքոնեան հիմնադրամին յատկացուած 4500 թրք. ոսկիի վրայ դրուած արգելքն ալ: Իրաւարար Վահրամ Կեսար շուտով պիտի հաղորդէ հանգուցեալ պատրիարքին թոռներուն եւ 15650 ոսկիի աւանդին սեփականութեան մասին տրուած որոշումը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ հայ գաղութը ներգաղթի առաջին հանգանակութեան (1946) մասնակցած է 5131 ոսկիով — Լոնտոն 2375, Մանչեսթըր 2756:

ՍՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Չիլիի հետ: Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք մեր վերջին թիւով, Չիլիի կառավարութիւնը երկրէն արտաքսած էր երկու Եուկոսլաւ պաշտօնատարներ՝ համայնավար տարրերու հետ իրենց մշակած դաւոնի յարաբերութեանց պատճառաւ:

★ Զրոյց կը շրջի թէ Մեքսիկայի համայնավարները որոշած են յարիլ Պելկրատի Կոմինֆորմին: Այս տեղեկութիւնը, առաջին անգամ տուած է, Մեքսիկայի Կեդրոնի կուսակցութեան օրկանը:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ կառավարութիւնը շաբաթ օր մէկի դէմ 362 քուէով վստահութեան քուէ ստացաւ:

ԱՆԳԼԻՈՅ կառավարութիւնը նոր ելմտացոյց մը պիտի ներկայացնէ խորհրդարանին՝ յառաջիկայ քանի մը շաբթուան ընթացքին: Ելմտական նախարարը պիտի առաջարկէ դեղչել կիներու եկամուտի տուրքին սակը: Տարեկան 600 ոսկիէն պակաս շահողներն ալ պիտի օգտուին այդ որոշումէն: Միւս կողմէ պիտի կրկնապատկուի կարգ մը ապրանքներու «վաճառման տուրքը» ինչպէս նաեւ ծխախոտի եւ ոգելից ըմպելիներու տուրքերը:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ որոշումին, Թրիէսթէի կառավարիչը պիտի նշանակեն Իտալիա եւ Եուկոսլաւիա միասին. Վաւերացումը պիտի կատարէ Ապահովութեան Խորհուրդը:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ դաշնագրին նախապատրաստական աշխատանքներուն համար նշանակուած յանձնախումբը որ խորհրդակցութիւններ կը կատարէր Վիէննայի մէջ, վերջացուց իր աշխատանքները առանց որոշումի մը յանգելու: Չորս մեծ պետութիւնները չեն կրնար համաձայնիլ հետեւեալ կէտերուն շուրջ — Նացիներու կողմէ բռնի դրաւուած գոյքերու բաժանում — Աւստրիոյ մէջ գըրաւուած գերմանական հարստութիւններու բաշխում — Աւստրիոյ քարիւղի ճարտարարուեստական ապագան — Եուկոսլաւիա հողային ինչպէս նաեւ պատերազմական տուրքի (50 միլիոն տոլար) պահանջները Աւստրիայէն:

ՓԱՐԻԶԻ փապուղիին սպասարկութիւնը մասամբ ընդհատուած է չորեքշաբթի օրէն ի վեր՝ աշխատաւորներու գործադուլին պատճառաւ: Բանուորները կը պահանջեն օրավարձքերու անմիջական յաւելում — հարիւրին 11— եւ աշխատանքի ժամերու կրճատում — շաբաթական 42 ժամ: Վախ որ, եթէ համաձայնութեան ելք մը չգտնուի, գործադուլը ըլլայ ամբողջական՝ այսօրուընէ սկըսեալ: Հանրակառքերու երթեւեկն ալ կրնայ դադրիլ:

ԼՈՆՏՈՆԻ ձայնասփիւռը իր շաբաթ իրիկուան յայտագրին մէջ դրած էր «վիճաբանական գրոյց» մը որուն մասնակցեցան երեք կուսակցութեանց ներկայացուցիչները: Հէրի Փալիթ, խօսելով համայնավարներուն կողմէ, ըսաւ.— «Արտաքին նախարարներու Նոյեմբերի խորհրդաժողովին մէջ, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ նպատակը պիտի ըլլայ վերականգնել Գերմանիոյ ճարտարարուեստը՝ իբրեւ պատուար համայնավարութեան ծաւալումին դէմ: Մենք կ'ողջունենք Վարշավայի որոշումները որոնք իրարու քով պիտի բերեն խաղաղութեան սիրողները»: Լասքի, ընկերվարական, ըսաւ հետեւեալ յայտարարութիւնները.— Ամերիկա եւ Ռուսիա կը վախնան որ իրենցմէ մէկը պիտի տիրապետէ աշխարհին: Ամերիկա որոշած է որ օգնութեան պիտի տայ միայն այն պարագային երբ աշխարհի մնացեալը ընդունի կենցաղի իր տեսակէտները»: Լասքի դատապարտեց Վարշավայի նիւթը եւ աւելցուց — Վարշավան՝ Ֆրանսայի տէր ու տիրական պիտի ընէ Տը Կոլը, իսկ Իտալիոյ տէրն ու տիրականը Կասբերին: «Ես միեւնոյն չափով կատեմ եւ համայնավարութիւնը եւ ֆաշականութիւնը», յայտարարեց պահպանողական երեսփոխան մը:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի Հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ:

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

ՓՈՆ Տ'ՈՓՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԳՐԱԻՈՒԱԾ ՕՐ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի, հանդէս իր 11 խումբերու մասնակցութեամբ շաբաթ 25 Հոկտեմբեր, մինչեւ լոյս «Brebant Marseillais»ի սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի չխաչաձեւել: Մանրամասնութիւնները յայտագրով:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՆԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Պիւֆէ — Մուտքը 150 ֆր.

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մուշեղ Աճէմեան

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճէրայեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԴԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դպրատան Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մաղընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկուան կիշէն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէն կուգայ իր խորին ցաւակցութիւնը յայտնել ընկեր Սարգիս Պօղոսեանի, դուստրին եւ բոլոր պարագաներուն, իր աղջկան Օր. ԱՐԱՔՍԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆի դառնակսկիծ մահուան առթիւ: Ընկեր Յարութիւնեանի եւ բոլոր պարագաներուն, իր եղբօրը Պ. ԽԱՉԻԿ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մեթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ տղոց եւ աղջիկներու վերարկուի վրայ տունը աշխատող մասնագէտ դերձակներ, որոնք գիտնան միեւնոյն ատեն ձեւել: Տեւական գործ:

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ նաեւ կարող գործաւորուհիներ մանուկներու գեղեցիկ հագուստի եւ ճերմակեղէնի (confection) պատրաստութեան համար: Ներկայանալ կամ մօտէնլով եւ կամ յանձնարարականով, MAISON BLOCH, 46 Bld. Magenta, երկրորդ յարկ, սանդուխ A:

Le Gérant : A. NIRAESIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին Ա. դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական ժամուն, Սոսիէթէ Սավանթի իրենց հաւաքման վայրը: Դասախօս ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Նիւթ Ամերիկահայ Նոր Սերունդը:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՃՇԴՈՒՄ — Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան տարեկան պարահանդէսը որ տեղի պիտի ունենար 7 Դեկտեմբերին, յետաձգուած է Փետր. 22ին, կիրակի ցորեկէն մինչեւ կէս գիշեր:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ. Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի Հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Վարդուհի Շիրինեանէ հազար ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, պարոն ԹԷՄԻՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

T. S. F.

Զինուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններ ընտիր կատարեալ յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել:

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսավառութեան եւ ձայնարձակներու զետեղման համար մէկ ելեկտրոտեխնիկ մը պէտքն ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Խ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

Որ բոլորած է իր քսանամեակը եւ տիրացած արդար համբաւի մը,

Պատրաստ է գոհացնելու իր ամէնէն դժուարահաճ յաճախորդները իր համադամ կերակուրներով ու բազմազան աղանդերներով

Հեռաձայն TRI 31 - 62

24, Rue St. Lazare, PARIS (9)

ՀԱՅ ՇՐՋՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

(Մարշան Ֆօրէններուն) աչքը լոյս

Ունինք ամերիկեան նարնջագոյն, «թուաւսիրէծներ» (մուշամպա) 0մ 72×1մ 80, բոլորովին նոր եւ շատ տոկուն կտաւի վրայ, որոնք կրնան ոչ միայն իբրեւ սեղանի ծածկոց ծառայել այլեւ լաւ կը յարմարին պայուսակներու շինութեան:

ՄԵԾԱՔԱՆԱԿԻ ԳԻՆՆ Է ՀԱՏԸ 200 ՖՐԱՆՔ՝ որուն վրայ պէտք է աւելցնել 12.36առ հարիւր դանազան թաքսերու համար:

Դիմել՝ Sté. MATERIEL INSDUSTRIEL

7, Ave. Général Brosset (ex. Ave. Jules Ferry)

LYON – BROTTEAUX

Փոքրաքանակ կը ծախուի հատը 300 ֆրանքէն:

Մարսէյլի շրջանին համար դիմեցէք BOLIKIAN frères, 80—88 Ave. Valbarelle à Marseille:

Լիոնի համար դիմել՝ 43 Ave. Thiers:

Եթէ կ'ուզէք մեր աւանդական՝ ասպնջականութեան համաձայն լաւագոյնս հիւրասիրել ձեր ազգականները, գնեցէք ամերիկեան սպաներու յատուկ ծալլուող մահճակալներ, որոնք հակառակ իրենց փոքր ծաւալին մեծ հանգստաւէտութիւն պիտի պարգեւեն ձեր հիւրերուն: Գին 1080 ֆրանք տեղւոյն վրայ, առաքումի ծախքերուն համար աւելցնել 200 ֆրանք:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տարի 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտասահման, 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 15 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 15 Հոկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ 19e Année Nº 5162 Նոր շրջան թիւ 771 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՎԷՃԸ

Ամերիկեան կառավարութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց անցեալ շաբթու որ համաձայն է Պաղեստինը երկու անջատ պետութեանց բաժնելու ծրագրին։

Խորհրդային Միութիւնն ալ սկզբունքով կ՚ընդունի առաջարկը, կարգ մը վերապահումներով եւ չի հաւատար որ ծրագիրը կրնայ անմիջապէս գործադրուիլ։

Միացեալ Ազգերու շրջանակներուն մէջ ընդհանրապէս ջերմ ընդունելութեան արժանացած է բաժանումի ծրագիրը, հակառակ արաբական երկիրներու ընդդիմութեան։

Հրէական գործակալութիւնը հակառակ չէ եղած առաջարկին։ Եւ սակայն շահագրգռուող պետութեանց պաշտօնական հաւանութիւնը բաւական չէ վէճը բարեկամաբար լուծելու։

Որովհետեւ խնդրոյ առարկայ երկու ժողովուրդները — հրեայ եւ արաբ — կը սպառնան «Պաղեստինը պաշտպանել» իրենց հասկցած ձեւով, այն պարագային երբ բրիտանական հոգատարութիւնը վերջ գտնէ։

Հրեաները կը հաւատան որ ամէն միջոցի պիտի դիմեն որպէսզի անդորրութիւնը հաստատեն իրենց պետութեան սահմաններէն ներս։

Իսկ արաբական երկիրները — Իրաք, Եգիպտոս, Սուրիա եւ մնացեալները, զինուորական պատրաստութիւններ կը տեսնեն, հաւանաբար Պաղեստին խուժելու եւ իրենց եղբայրակիցները պաշտպանելու համար հրեայ պետութեան դէմ։

Այնպէս որ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը քայլ մը առաջ գացած չէ հանգոյցը քակելու եւ համերաշխութիւն ստեղծելու համար։

Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը տրամադրութիւն կը յայտնէ Պաղեստինի պաշտպանութիւնը ստանձնելու այն պարագային եթէ Հրեաները, իրենց սեփական միջոցներով, ի վիճակի չըլլան դիմադրելու Արաբներու սպառնալիքը։

Ցայտնի չէ թէ Ամերիկա ինչ միջոցներ պիտի տրամադրէ՝ կանխելու համար ահաւոր փոթորիկ մը որ կրնայ պայթիլ յանկարծ։

Միացեալ Ազգերու շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի ներքին յեղափոխութիւն մը եւ քաղաքացիական արիւնալի պայքար մը՝ բաժանումի ծրագրին գործադրութեան ընթացքին։

Պայքար մը որ կրնայ ահաւոր հետեւանքներ ունենալ ոչ միայն հակամարտ կողմերուն, այլեւ բովանդակ մարդկութեան համար։

Նիւ Եորքի միջազգային հիմնարկութիւնն է որ կրնար իր ուսերուն վրայ առնել վճռական միջոցներու դիմելու պարտականութիւնը, եթէ ունենար զինուորական ուժ։

Դժբախտաբար, սակայն, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը — եւ Ապահովութեան Խորհուրդը — զրկուած են այդ միջոցներէն, իսկ իր բարոյական հեղինակութիւնը հազիւ թէ արժէք ունենայ օրուան այս ժամուն։

Կարելի չէ ըսել թէ Ամերիկայի խոստումը յուսադրիչ ազդանշան մըն է վէճին կարգադրութեան համար։

Որովհետեւ Ուաշինկթընի կառավարութիւնը մէկ կողմէն կը քաջալերէ Հրեաներու բաղձանքները, միւս կողմէ կը գգուէ Արաբական Դաշնակցութիւնը։

Անգլիոյ պետական ու մամուլի շրջանակները կը շեշտեն որ Անգլիա չի կրնար ստանձնել անդորրութիւնը ապահովելու պատասխանատուութիւնը եւ վէճը կրնայ կարգադրուիլ միայն այն ատեն երբ Ամերիկան ու շարք մը ուրիշ պետութիւններ վճռական քայլեր առնեն Ապահովութեան Խորհուրդին որոշումները պարտադրելու համար երկու կողմերուն։

Ամէն պարագայի, Անգլիա ճշդած է իր դիրքը — պիտի հեռանայ Պաղեստինէն եթէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը չյաջողի վճռական — ու տեւական — լուծում մը գտնել Պաղեստինի համար։

Ցաւալին մեծ է ու վտանգաւոր եւ կրնայ խուզոր բարդութիւններ ստեղծել եթէ պետութիւնները զոհացում չտան հրեայ եւ արաբ ժողովուրդներու բաղձանքներուն եւ զգուշութեան յառաջ բերեն երկու կողմերուն միջեւ՝ նկատի ունենալով միայն իրենց սեփական շահերէն։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՓԱՐԻԶԸ

Վերջերս «Լը պառիզիէն» տրուած թէյասեղանի մը առթիւ դուրսէն եկողներ փառաբանեցին Փարիզը։ Անշուշտ խօսքը Ֆրանսական Փարիզի մասին չէր, այլ Հայկականը, որպէս կեդրոն սփիւռքի հայ մտքին ու արուեստին։

Անկէ ի վեր կը մտածեմ այդ մասին, կը չափեմ ու կը ձեւեմ, թեր ու դէմ, առաւելութիւնները կը թուեմ, բացասական կողմերը կը կշռեմ ու տակաւին եզրակացութեան մը չեմ յանգած։

Տարօրինակ չէ անշուշտ տատամսումս։ Զեղմէ ամէն մէկը, թերեւս, նոյն վարանումը, նոյն վերապահութիւնը ունենար։

Մէկ բան ճիշդ է սակայն։ Քիչ թերթ ունինք այստեղ, երկու օրաթերթ եւ մէկուկէս շաբաթաթերթ։ Ամսագիր չկայ, ամսաթերթ մը կայ։ —Դաշնակցականն— եւ ահա ֆրանսահայ մամուլը։ Այդ տեսակէտով բախտաւոր ենք կարելի է ըսել։ Ուրիշ գաղութներու մէջ մասնաւորաբար Սուրիա եւ Ամերիկա, խառնիճաղանճ մը թերթերու՝ որ անուն չունի։

Հետաքրքրութեամբ կը հարցնեմ իւրաքանչիւրին սպառումի քանակը, բացի քանի մը Դաշնակցական թերթերէ («Հայրենիք», «Յառաջ», «Յուսաբեր») ոչ մէկը 2000էն վեր համբանք ունի։

Եթէ Սուրիոյ — 180.000 բազմութիւն հաշուող այդ գաղութին — թերթերուն հաւաքական սպառումը հաշուենք, ծիծաղելի թիւ մը երեւան կուգայ։

Ինչ մսխում ուժի, մտքի ու դրամի։ Եւ յանուն ինչի։ Հայհոյելո՞ւ։ Գոնէ «միասնականութիւն» մը ստեղծէին «Յառաջդիմականները այս ճակտին վրայ, միացնէին երեք «հակադաշնակ» քաղաքական հոսանքներու, մտքի եւ սկզբունքի, դաւանանքի եւ գաղափարական պայքարի բոլոր արտայայտութիւնները, եւ մէկ բերան փառաբանէին, երկրպագէին կամ... հայհոյէին՝ Ուժերու խնայողութեան պարզապէս։

Ո՞վ մտիկ կ՚ընէ այս խեղճի մօտ առաջարկները։ Նորէն առտուն կանուխ ելլողը եւ գրիչը երկու մատներուն մէջ սեղմողը, թերթ պիտի հանէ, հոգ չէ թէ անոր սպառումը չանցնի 6—700ի սահմանը։

Եթէ քանի մը ամիս ալ դիմանայ, շահ է։ Կարկտան խմագիրին անունը կ՚արձանագրուի հայ մամուլի պատմութեան մէջ եւ իրեն կը տրուի փառաւոր տիտղոս մը — յայտնի հրապարակագիր եւ հանրային կարծիքը լուսաբանող...

ՍՕՍԻ

«Տէյլի Մէյլ» ճեռգաղթի մասին

Լոնտոնի պահպանողական օրկանը կը հրատարակէ հետեւեալ լուրը զոր ստացած է Թէհրանէն — Իրանի Հայերուն ներգաղթը — որուն մասին տարակարծութիւններ կը տիրեն Խորհ. Միութեան եւ Իրանի միջեւ — ընդհատուած է յառաջիկայ ձմեռուան պատճառաւ։ Մոսկուա հաւանութիւն յայտնած էր ներս առնել Իրանի 105000 Հայերէն՝ ներգաղթի համար արձանագրուողներէն 20.000 հոգի։ Խորհ. հիւպատոսը կը յայտարարէր վերջերս որ Թէհրանի կառավարութիւնը մերժած է արձանագրուողներուն մեկնումը։ Քաճի Նուրի, Իրանի քարոզչութեանց վարիչը կը հերքէ այն զրոյցը թէ կառավարութիւնը արգիլած է Հայերու մեկնումը։

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը պիտի փութացնէ բրիտանական բանակին զօրացրումը՝ աշխատաւոր ձեռքերու պակասը մասամբ դարմանելու համար։ Բանակին ընդհանուր թիւը պիտի ըլլայ, մինչեւ յառաջիկայ մարտ, 1.007.000։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնախումբը եօթի դէմ 39 քուէով մերժեց Խորհ. Միութեան բանաձեւը որ կ՚առաջարկէր «դատապարտել Յունաստանը իբրեւ պատասխանատու Պալքաններու խառնակութեանց»։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը երկու շաբթի օր 93 միլիոն տոլարի փոխառութիւն մը բրաւ Ֆրանսայի իբրեւ անմիջական օգնութիւն ներկայ տագնապին մէջ։ Ցոյս կայ որ յառաջիկայ քանի մը շաբթուան մէջ, 60 միլիոնի փոխառութիւն մըն ալ կնքուի։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՆԴՐԳԵՏՆԵԱՅ ԳԾԵՐՈՒ

ԵՐԿՈՒ ԿՈՂՄԵՐՈՒ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻ ԽՕՍՔԵՐԸ

Ինչպէս կը նախատեսուէր Մէթրոյի գործաւորներուն պահանջքը նկատառումի չառնուած ըլլալով, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ միացաւ անոնց եւ երէկ առտու ընդհանուր գործադուլ հռչակեցին մէթրօն եւ օթօպիւսները։

Մէթրոյի աշխատաւորները կարգ մը պահանջներ դրած էին ներքին կազմակերպութեան, ընկերային ապահովութեան եւ օրավարձերու յաւելման մասին։

Աշխատանքի նախարարը արդէն ընդունած էր միւս պայմանները, իսկ դրամական մասին համար Գ. Ռամատիէ նախարարական սահմանափակ խորհուրդ մը գումարեց։ Նիստէն յետոյ վարչապետը յայտարարեց որ սպառնալիքի առջեւ ստիպուած է տեղի չտալ, եւ թէ գործաւորական պահանջները պէտք է քննուին ուրբաթ օր գումարուելիք մասնաւոր յանձնախումբին կողմէ։ Եթէ գործադուլ յայտարարուի, կառավարութիւնը չպիտի վարանի դրամական գիծել եւ ժողովուրդին տրամադրութեան տակ դնել քամիոններ եւ օթօքարներ։

Կառավարութեան այս կտրուկ որոշման վրայ, գործաւորական պատուիրակները անմիջապէս միթինկ մը գումարեցին Սէնտիքաներու Տան մէջ, ուր հաւաքուած էին հազարաւոր բանուորներ, եւ յայտնեցին թէ կառավարութիւնը կը մերժէ մեթրոյի պաշտօնէութեան պահանջած յաւելումը եւ յետնեալ յաւելումին վրայ մասնավճարներ ընելը, ինչպէս եղաւ ծէ պետական եւ անհատական աշխատաւորներու համար, այդ գործը յանձնելով մասնաւոր յանձնաժողովի մը քննութեան։

Բնականաբար բուռն ճառեր խօսուեցան այս առթիւ եւ ի վերջոյ որոշուեցաւ հռչակել ընդհանուր գործադուլ։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Վարչապետութիւնը գիշերը հաղորդուած զեկոյցի մը մէջ կ՚ըսէ —

Այս գործադուլը սարքողները գիտէին ծայրայեղօրէն ծանր հետեւանքները Փարիզեան շրջանի ժողովուրդին համար։

Վեց ամիսէ ի վեր մեթրոյի պաշտօնէութեան մէջ խմբամարտ ձգտումներ կային։ Շաբաթ օր երբ բանակցութիւնները կառավարութեան հետ վերջանալու վրայ էին, մեթրոյի ինքնավար սէնտիքան առանց կանխաւ ազդարարութեան աշխատանքի դադար մը սարքեց որ կազմալուծեց մեթրոյի գործունէութեան երեք քառորդը։

Միացեալ սէնտիքաները որ նախապէս ժողովուրդին համար վնասակար նկատած էին մեթրոյի սէնտիքային ընթացքը, այս գիշեր ձեռամբարձ քուէով ընդհանուր գործադուլ յայտարարեցին, 30.000 ներկաներու վրայ հազիւ 5000ին ձայնով։ Այսպէս, այս գործադուլը ոչ թէ արհեստակցական համաձայնութիւն ունի, այլ սէնտիքայական հաշիւներով է եղած։

Աշխատանքի նախարարութիւնը ընդունած էր անոնց բոլոր պահանջները եւ կը մնար ճշդել յաւելեալ գումարներու վճարման եղանակը ուրբաթ օր, մասնաւոր յանձնաժողովին կողմէ։ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը գիտէր այս բոլորը եւ մեզ կը ստիպէր այսօրուընէ ճշդել մեր դիրքը։

Կառավարութիւնը չի կրնար տեղի տալ նման ճնշումի մը եւ կը մերժէ որոշում մը տալ սպառնալիքին տակ գործադուլի մը որ չարդարանար արհեստակցական ոեւէ պատճառով։

Կը մտանանչեմ որ մեթրոյի պաշտօնէութիւնը միշտ նպաստաւորեալ դիրք ունի եւ զայն պահելու համար է որ այսօր կը զրկէ Փարիզի ժողովուրդը իր փոխադրական միջոցներէն եւ կ՚անդամալուծէ մայրաքաղաքին կեանքն իսկ։

Մեթրոյի պաշտօնէութիւնը իբր քաղաքապետութեան պաշտօնեայ օգտուած է Յունուարին եւ Յուլիսին եղած բացառիկ յաւելումներէն եւ կ՚ընդունի առանձնապէս մասնաւոր վիճակ մը։

Միջոցներ ձեռք առնուած են որպէսզի Փարիզի ժողովուրդը զոհ չըլլայ մեթրոյի պաշտօնէութեան մէկ փոքր մասին բռնած այս անպատշաճ ընթացքին։

Կացութիւնը տակաւ պիտի բարելաւուի ձեռք առնուած միջոցներով։

Կառավարութիւնը կոչ կ՚ընէ Փարիզի ժողովուրդին հանդարտութեան եւ հասկացողութեան դիմակալելու համար կացութեան մը, որուն կը յուսայ, մեկ տրամաբանական լուծումը պիտի կրնան գտնել իրենց բանթողները, աշխատանքը վերսկսելով։

★ Գ. Ռամատիէ գիշերը եւ երէկ առտու ձայնասփիւռով ճառ մը խօսելով պախարակեց սէնտիքաներու ընթացքը, ըսելով թէ անոնք, թաղապետական ընտրութիւններէն քանի մը օր առաջ այս գործադուլը հռչակելով քաղաքական հաշիւներու տակ կը գործեն եւ թելադրեց գործաւորները որ չզոհուին քաղաքական խաղերու։

★ Ոստիկանութիւնը բռնի պարպեց օթօպիւսի մթերանոցները դրաւող բանթողները եւ ցրուեց գործաւորական պահակախումբերը գործադուլի կեդրոններուն մէջ։

★ Երկաթուղիի ու նաւային աշխատաւորները ալ այսօր հաւաքոյթներ ունին։ Վախ կայ որ անոնք ալ գործադուլ հռչակեն։

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Թողուած ժառանգութեանց տողանցքին

Գեղարուեստական արժէք մը վերլուծելու ատեն երկու գլխաւոր երեւոյթներ կը գրաւեն մեր ուշադրութիւնը: Այս երկուքէն՝ առաջինը, իր գոյութիւնը կը պարտադրէ մեզի, երբ արժէք ներկայացնող գործին պարունակութեան հաղորդակից կ'ըլլանք, արուեստագէտին ապրած զգացողութեանց ենթակայ մնալով, այս կամ այն չափով: Վերլուծումին այս մասը կարելի է որակել, փորձառութեան՝ քննադատական երակը: Բայց երբ աշխատինք գտնել այդ փորձառութեան էութիւնը, անոր նիւթը կազմող տարրերուն ու զանոնք իրարու շղթայող կապերուն ամբողջութիւնը դասաւորել, այս անգամ երկրորդ երեւոյթը կը պարզուի մեր առջեւ, որ ուրիշ բան չէ եթէ ոչ նոյն փորձառութեան արուեստական կամ մասնագիտական մասը:

Քննադատութեան մէջ յաճախ ստեղծուած շփոթութեանց աղբիւրը պէտք է փնտռել այս երկու երեւոյթներուն սխալ ըմբռնումին ու կիրարկումին մէջ: Այս շփոթը մերկացնելով իր խակական հանգամանքին, մոլորանքին բուն պատճառները կը պարզուին մեզի, ըլլայ ան՝ ամբողջական արժէք մը իր մէկ մասով դատելու, կամ միջոցը՝ նպատակին հետ շփոթելու եւ կամ մասնագիտական կառուցուածքը՝ ներքին պարունակութենէն աւելի բարձր նկատելու ու նախընտրելու, պարագաներով: Հետեւաբար, ասոնք դարձած են սայթաքումի գլխաւոր պատճառներ, գրականութեան ու արուեստներու պատմագիրին ու քննադատին համար: Եւ այսպէս, մարմին առած են, հոն տիրող անհեթեթութիւնները, տափակութիւնները, որոնք՝ գրականութեամբ զբաղողներուն համար, կը մնան անլուծելի բայց եւ այնպէս, հետաքրքիր ու հիմնական հարցեր:

Անխախտ համոզում է թէ գրականութիւնը եւ արուեստները, քաղաքակրթութեան ամէնէն հաւատարիմ ու կանխագուշակ խորհրդանիշները կը կազմեն: Ասիկա անվիճելի ճշմարտութիւն մը կրնայ դառնալ ամէնուն համար, պայմանաւ որ ժամանակակից գրականութեան ու արուեստներու մօտէն տեղեակ մնալու պէտքն ու պահանջը, հիմնական համոզումներ ըլլան անոնց քով: Սակայն, նոյնքան անվիճելի ու անյեղլի պայման մըն է որ, խղճամտութեամբ մօտենանք արժէքներուն, ընդունակութիւնը ունենանք հոն նշմարելու, ապագային կենսունակութիւնը գինցող տարրերը: Զանազանել կարենանք դերակատարի խորութիւն ունեցող արժէքները՝ անցեալի անհամ ձեւերու կրկնութիւններով ծանրաբեռն գործերէն:

Այս պայմաններուն որոշ ու գործնական ընթացք մը տալու դժուարութիւնը՝ ինծի կը բացատրէ այն շփոթ ու շուար դիրքը շատ մը քննադատներուն, որոնք սխալած ու վրիպած են, իրենց ժամանակակից ուշադրութեան արժանի տաղանդները եւ անոնց գործերը ճանչնալու մէջ: Ժողովուրդներու գրականութեան ու արուեստի պատմութեանց մէջ, դժուար չէ նշմարել այս ուղղութեամբ կատարուած անհասկնալի մոլորանքներուն ամէն տեսակները, պէտք եղածէն աւելի օրինակներով:

Ժամանցի համար չէ որ այդ վրիպանքներու վրայ անդրադառնալ կը փափաքիմ, ոչ ալ անոնցմէ խուսափելու համար, միջոց մը պարտադրելու յաւակնութիւնը ունիմ: Բայց ինծի համար խոր համոզումներ կը մնան ժամանակակից արժէքներու ճշգրիտ գնահատութեան՝ կարեւորութիւնը ու պահանջը: Եւ այս գնահատումը կատարել արդարամտութեամբ գործադրելու պայմանաւ:

Բանաստեղծին նման, քննադատն ալ, պէտք է որ ծնի: Սակայն, ասիկա չի նշանակեր թէ, երբ զարգացումը, ճաշակը ու յայտնատեսութիւնը քննադատի մը գլխաւոր պաշարը կը կազմեն, ան անմիջապէս արժէք մը ճանչնալու մէջ, պիտի շուարի ու թերանայ: Նպատակս է ծանրանալ այս կէտին վրայ:

Գրականութեան ու արուեստներու մէջ, անլուծելի շատ հարցեր կան: Ամէն սերունդ տաղանդներու ցուցակ մը ունի զանոնք ուսումնասիրելու կամ գէթ անոնց մօտենալու համար: Բայց երբ անոնք կիրարկութեան կը տրուին, պէտք չէ աչքէ հեռացնել անցեալին մէջ գործուած սխալները, ոչ ալ կասկածիլ այն ուղիներուն ելքին վրայ ուր լաւագոյն իմացականութեան հետքերը դրոշմուած են ապագայ սերունդներու անվախ անցքին համար:

Նկատի ունենալով գրականութիւնը՝ որ խուլ իրականութիւններէն ամէնէն յայտնին կը մնայ, ժամանակակից քննադատներու կողմէ՝ ապրելու համար ծնած տաղանդներու անհուշմար անգնիւը կամ դատապարտութիւնը եւ կամ աւելի յաճախ չկարենալ ճանչցնելու պարագան: Գրական պատմագիրներն ալ, ընդունելով հանդերձ իրենց սահմանափակ տաղանցքը, միշտ դժկամակ գըտնուած են, նոր արժէքներու մասին իրենց տպաւորութիւնը յայտնելու: Արուեստի նոր գործերուն գնահատումը եւ դատաւորումը զոհուած է տիրող վերապահումներու եւ անհեթեթութիւններու: Ու գրական շրջանները կրկնած են այս մոլորումները՝ աւելի կամ նուազ չափով:

Քննադատի անուան արժանանալու համար, հարկ չէր, առանց տարօրինակութիւններու դիմելու, ան ընդունակ ըլլայ, գործի մը ճշգրիտ էութեան մօտենալու: Զանազանել կարողանայ, փորձառութիւն մը ուրիշ փորձառութենէ՝ նկատի առնելով, հոն տիրող մակերեսային յատկանիշն ու բիծերը: Ու ամէնէն կարեւորը, պայման է որ ան արժէքներու առողջամիտ դատաւոր մը ըլլայ: Մանաւանդ այս վերջինը, քննադատը կը պարտադրէ, ճշմարտութեան պաշտամունքը ունենալով, զայն կրօնքի մը վերածելու չափ, խոր ու անխախտ համոզումով: Որովհետեւ արժէքները գեղեցիկ են իրենց պարունակած ճշմարտութեան չափով, հետեւաբար, ճշմարտութեան ու գեղեցկութեան շատ մօտէն հաղորդակից քննադատը միայն, իբրեւ արուեստագէտ, արժէքներու արդար դատաւոր մը կրնայ դառնալ:

Ու եթէ աւելցնենք, այս պարտադրիչ ընդունակութիւններու վրայ, յստակատես հոգեբանի մը՝ կռահելու առաքինութիւնը, մենք կ'ունենանք տիպար քննադատին կենդանագիրը:

Սակայն այսպէս օժտուած քննադատներն անգամ, գնահատելու կամ թեր գնահատելու մէջ, ահաւոր սխալներ ու անիրաւութիւններ գործած են թէ տաղանդաւոր գրողներու հանդէպ եւ թէ գրականութեան: Սա պարզ պատճառին համար որ արուեստագէտին ու քննադատին մէջ միշտ բաց մնացած է հոգեբանական խոր անդունդ մը, այսինքն իրար չկարենալ հանդուրժելու զգացում մը, որ, հակառակ երեւոյթապէս վանողական անըշան ձգտում մը նկատուելուն, մեծագոյն աւերը գործած է հանդէպ նոր տաղանդներու, անոնց մուտքը խափանելով ընդունուած ու օծուած տաճարներէն ներս:

Անտարակոյս, այս աւերին յաւերժացման գլխաւոր պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ քննադատութեան ուսերուն վրայ: Որովհետեւ քննադատը անհասկնալի պատճառներով, չէ կըրցած ինքնիրեն ձերբազատել անցեալին մէջ կատարուած սխալներէն, չէ խորացուցած իր դիրքին հարկադրած պահանջներն ու փորձառութիւնը, ու միշտ գերի մնացած է գրական նոյն տակաւոութիւններու:

Պահ մը անդրադառնանք անոնց վրայ, մեզ տրամադրուած պայմաններու կարելիութեամբ:

Ժամանակակից արժէքներու վրայ դատում մը հիմնաւորելու մախապատուութիւնը կը պատկանի քննադատին: Ասիկա տարակոյս չի վերցներ: Ան իր դիրքով ու պարտականութեամբ գրականութեան պատմագիրէն տարբեր անձ մըն է: Կենսական է անոր աշխատանքը, բայց եւ այնպէս լրջութեան կը կարօտի, համարձակ ու հասկնալի ըլլալու համար: Այդ աշխատանքը մանաւանդ, վտանգաւոր կրդառնայ գրականութեանց քննադատը անցեալին գլուխ գործոցներու յաճախ շփոթելով կորսնցուցած ըլլայ նոր արժէքներ ճանչնալու կարողութիւնը: Իմացական այս փթացումը — ասիկա թերեւս շատերուն համար տարօրինակ երեւայ — արգելք կը դառնայ անոր, գրական նոր ուղիներու բացուիլը նշմարելու ու անոնց երկունքով նոր տաղանդներու ծաղկիլը՝ փութացնելու եւ քաջալերելու:

Նոր գրականութիւնները, գրական նոր շրջանները յաճախ առաջնորդուած են քաջ ու խղճամիտ քննադատներով: Անոնք մտահոգուած են առաւելապէս հոն ձեւ ու յարատեւութիւն հաստատելու համար: Դժբախտաբար շատ քիչեր կը համապատասխանեն, մեր երազած ընդհանրաչափին: Կոչումի գետնին վրայ, տաղանդաւոր քննադատը, շատ աւելի ցանցառ է քան բանաստեղծն ու իմաստասէրը:

Ճիշդ է որ արուեստի արժէք ներկայացնող գործերը, երկար ժամանակ անծանօթ մնացած չեն ու չէին կրնար ալ մնալ: Սակայն նոյնքան ալ անժխտելի իրողութիւն մըն է որ, գրեթէ բոլոր գրական ու արուեստի գլուխ գործոցները, անցեալին մէջ խծբծուած են, եւ կամ մոռացումի դատապարտուած, ժամանակակից լաւագոյն միտքերու կողմէ: Մինչեւ այդ նոյն միտքերը, իրենց քաջալերանքը խնայած չեն օրուան ոչնչութիւններու, միեւնոյն ատեն անոնց անդոյ արժէքները փառաբանելով:

Զափազանցած չեմ ըլլար ըսելով թէ, շատ տաղանդներ, մնացած են անտես ու փճացած: Շատ արժէքներ իրենց արդար ծնունդէն առաջ, վիժումի դատապարտուած են, անկարող ու անբարեխիղճ քննադատներու ճնշումին տակ: Ցաճախ յեղյեղումներով բթացած իրենց գրչին մէկ շարժումով, թունաւորուած են, Miltonներու, Shelleyներու, Keatsերու, Baudelaireներու, Rimbaudներու, Mallarméներու, Claudelներու, Valéryներու, եւ անոնց չափ տաղանդաւոր շատ մը ուրիշներու փթթումը, եւ թերեւս, զանոնք ալ գերազանցող հանճարներու ոչնչացման պատճառ եղած:

Ուրիշներու կարծիքներ ողբ. Աղբալեանի մասին

Նիկոլ Աղբալեանի մահը մեծ կորուստ էր հայ մտաւորական կեանքի եւ գրականութեան համար: Առաջին ծանօթութիւնից սկսած նորա թողած տպաւորութիւնը մեզ վերայ եղել է լուրջ, իր խօսքին եւ գործին տէր մարդու գիտակցութեամբ:

Իր քաղաքական գործունէութեան մէջ իսկ եղել է աւելի խոհեմ եւ առանց միակողմանի չափազանցութեան: Մենք աւելի ծանօթ ենք նորա գիտական մշակութային գործունէութեան եւ այս իմաստով է, որ մի քանի խօսք կը կամենանք ասել ի յարգանս եւ ի գնահատութիւն նորա անձի:

Առաջին անգամ նորա հետ առիթ ենք ունեցել ծանօթանալու Թիֆլիսում 1901 թուականին, երբ առաջնորդական փոխանորդի պաշտօն էինք կատարում այնտեղ եւ պարբերաբար մեզ մօտ հաւաքւում էին հայ գրողներ եւ մտաւորականներ, գրական եւ հասարակական խնդիրների մասին մտքերի փոխանակութիւն ունենալու: Աղայեանի, Յովհաննէս Թումանեանի, Մուրացանի եւ այլոց հետ. նրանցից մէկն էր եւ Նիկոլ Աղբալեանը: Ապա 1918—1920 թ. թ. երբ նա Լուսաւորութեան մինստր էր, առիթ ունէինք աւելի յաճախ հանդիպելու պաշտօնական եւ մասնաւոր հանգամանքներով: Բաց թուականին բացուեցաւ Հայաստանի համալսարանը, մի պատմա-լեզուաբանական բաժանմունքով. մենք էլ դասախօսներից մէկն էինք եւ մեզ վիճակուած էր հայ արուեստի եւ պատմութեան ամբիոնը: Առիթ ունէինք հետեւելու, թէ ինչպէս Աղբալեանը որպէս Լուսաւորութեան մինստր տարուած էր համալսարանի բացման եւ հաստատութեան հոգերով:

Նիկոլ Աղբալեանը իւր գիտական քննադական աշխատութիւնների մէջ ցուցաբերել է իւր նկարագրի համաձայն ուսումնասիրութեան առարկայական եւ փաստալից մեթոտ, տրամաբանական վերլուծութիւն քննադատութեան մէջ եւ գրութեան յստակ ձեւ ու ոճ: Նորա հետաքրքրութիւնն ու ըմբերցասիրութիւնը դէպի ազգային եւ ընդհանուր գրականութիւնը, բանասիրութիւն ու փիլիսոփայութիւնը, նորա միտքը դարձրել էին բովանդակալից եւ խոր: Ափսոս, շատ ափսոս, որ նա չը կարողացաւ լիովին իրագործել հայ մատենագրութեան պատմութիւն գրելու որոշումը. նորա գործը կը լինէր մի այլ տեսակի մատենագրութեան պատմութիւն Մ. Աբեղեանի աշխատանքի կողքին:

Աղբալեանի հմտութիւնը հայ պատմութեան, գրականութեան եւ լեզուի մէջ շատ աւելի էր, քան ժառանգութիւն թողեց մեզ. նա քիչ տուաւ մեզ այս մարզերում, քան տալ կարող էր, զբաղուած՝ վարչապետական եւ այլ գործերով: Բայց թողած քիչ ժառանգութեան մէջ, մանաւանդ Մատենագրութեան պատմութեան ներածութեան մէջ, նկատելի է, թէ որչափ թափանցել էր նա հայ հոգու, աւանդների եւ ստեղծագործութեան էութեան մէջ: Հայ անցեալի լաւագոյն գնահատողներից մէկն էր նա:

Այդ էր պատճառը, որ հաճոյք էր լսել նորա

Այս դժբախտ երեւոյթին պատկերը նոյն է գեղարուեստներու ամէն ճիւղին համար, նոյն անհոգութեամբ ու կատաղութիւնով գործադրուած:

Գրական հին հանդէսներու, կենսագրական էջերու մէջ, պրպտումներ կատարողը, լեռնի փաստեր կը գտնէ, կատարուած նախճիրին ահագնութիւնը ըմբռնելու համար:

Ճշմարտութեան ու արդարութեան կրակով տոգորուած գրիչներ պակաս չէին, որոնք, ժամանակակից քննադատները կը խարանէին խիստ ու կծու խօսքերով՝ թէ յօդուածներու եւ թէ նամակներու մէջ: Անոնցմէ մին, նոյնիսկ սկսած էր բաղդիրքի դրութեամբ, ամփոփել, գրական հաւաքատեղիներու ամէն արտայայտութիւն, անհեթեթութիւն, տափակութիւն, որպէսզի, ինք — զինքը յարգող որեւէ քննադատ, հինցած այդ ձեւերը ու ասութիւնները աչքի առջեւ ունենալով, զերծ մնար զանոնք նորութեամբ կրկնելէ: Այսպէս, մաքրագործելու համար, գրականութիւնը ու գրական ասուլիսները, պայմանադրական դադափարներէ ու պարբերութիւններէ:

Չեմ գիտեր թէ, այդ գործը ամբողջացա՞ւ: Ոչ ալ համոզուած եմ որ, եթէ յաջողէր իսկ, այդ գործը ունենար որեւէ օգտակարութեան: Վասնզի, մարդկային իմացողական յատկութիւնը, Մտային դանդաղութիւն կոչուած ոստայնին մէջ բանտուած է ու թմրած:

Հետեւաբար այս վրիպումները պիտի շարունակուին միշտ: Յաճախ պիտի դանդաղինք, բարելաւող ձգտումներու ու տուեալներու առջեւ, իբրեւ թէ նորութեան մը, տարբերութեան մը առջեւ գտնուած ըլլայինք: Որովհետեւ պահպանողական այս երակը մարդկային է, եւ մեծագոյն արգելքը՝ ինքնատպութիւնը մշակելու եւ զարգացնելու:

(1)

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Մուսալեռը Այնճարի մէջ

(Սեփական թղթակցութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի)

Ճէպէլ Մուսայի ազատագրութեան 32րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը.—

Ճէպէլ Մուսայի ազատագրութիւնը կը զուգադիպի Խաչվերացի տօնին։ 1915 Սեպտ. 14ին էր, երբ պարզած ազատարար դրօշը, Կարմիր Խաչ պատսպարանեցանք Ֆրանսական ազատարար մարտանաւերը։ Այդ օրէն ասդին, ամէն տարի, Ճէպէլ Մուսացին կը տօնէ այդ թուականը, մեծ շուքով ու խանդավառութեամբ։

Ճիշդ 32 տարի առաջ, Ճէպէլ Մուսայի բուռ մը հայութիւնը, ըմբոստանալով տեղահանութեան անգութ ու մահաբոյր հրահանգին դէմ պարզեց ապստամբութեան դրօշը, պատուաւոր մահը աւելի նախամեծար համարելով, քան տարագրի անարգ կեանքը։ Հայ զանգուածին վրայ ի գործ դրուած ջարդին աչքի առջեւ ունենալով, չրջանի հայութիւնը զէնքը ձեռքին մեռնելու վճռականութեամբ, լեռ բարձրացաւ։ Ճէպէլ Մուսացին, այնտեղ հաստատեց արծիւի իր նոր բոյնը, ու բարձունքներէն մարտահրաւէր կարդաց Թուրքին։

Ճէպէլ Մուսայի հայութիւնը «Մահ կամ ազատութիւն»ը երգելով էր որ գնաց հայրենի սարերուն բարձրաբերձ կատարները, հետեւելով իր նախահայրերուն կտակին «ինքնիշխան ապրեցէք կամ ազնուական մահով մեռէք ...»

Ունեցանք երեք մեծ ու ահաւոր կռիւներ, մեզմէ անհամեմատ աւելի գերազանց ուժերու դէմ։ Իսկ զանազան դիրքերու վրայ, ընդհարումները անպակաս էին ամէն օր ու գրեթէ ամէնժամ։

Ու շնորհիւ մեր անվեհեր ու անձնազոհ հերոսներուն, բոլոր ճակատամարտներէն յաղթական դուրս եկանք, որովհետեւ մեզ չաղախած էին մարտունակ ու քաջ մնալու գիտակցութեամբ։ Հայ Յեղափոխութիւնը գերագոյն օրինակը հանդիսացած էր, ու առաջնորդած մեզ, այդ յանդուգն քայլը առնելու համար։ Այդ քայլին հետեւանքը եղաւ մեր փրկութիւնը։

Այսպէս յիշուն օրուան հերոսական մարտընչումներէն ետք, կարողացանք արժեցնել մեր պապերուն մեզի ժառանգ ձգած սրբազան կտակը, ու յաղթութեամբ իրագործել զայն։ Օրհնեալ ըլլայ հայ ժողովուրդը որ կրցաւ ծնունդ տալ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։

Ինչպէս 32 տարի չարունակ, այս տարի ալ մեծաշուք հանդիսութիւնով, տօնեցինք մեր ազատագրութեան տարեդարձը, Խաչվերացի օրը, Այնճարի ափին դանուող ծառաստանին մէջ։

Եկեղեցական արարողութիւնները տեւեցին առտուան ժամը 7էն մինչեւ 11։ Պատարագմէնետք, կատարուեցաւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ, մեր պաշտելի տանդուեր հերոսներուն, որոնք դիւցազնաբար ինկած էին հերոսամարտին մէջ, ի խնդիր մեր ազատագրութեան։

Հոգեհանգիստէն յետոյ, տեղի ունեցաւ աւանդական հարիսայի օրհնութիւնը։ Այսպիսով վերջացաւ կրօնական մասը։ Յետոյ սկսան ուրախութիւններն ու ցնծութիւնները, որոնք տեւեցին մինչեւ մայրամուտ։ Լիբանանի եւ Սուրիոյ շրջաններէն հարիւրաւոր հայրենակիցներ փութացած էին գալ այստեղ, իրենց մասնակցութիւնը բերելու համար մեր տօնակատարութեան, ինչպէս ամէն տարի։

Մայրամուտէն յետոյ, ժողովուրդը մեկնեցաւ իր հետ տանելով օրուան անմոռանալի եւ անջնջելի յիշատակը ...

★ Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Յառաջ» Պատ. Միութիւնը՝ ամսոյս 14ին, Խաչվերացին, տուաւ իր Բ. ներկայացում հանդէսը, իրիկուան ժամը 8ին, հայ ազգ. «Յառաջ» վարժարանի սրահին մէջ։ Խաղն էր «Թալէաթի անկումը»։ Ողբերգութիւն չորս արարով։

Յայտարարուած ժամանակէն շատ առաջ, երկսեռ հասարակութիւնը արդէն խռնուած էր սրահի մուտքին առջեւ, ու անհամբեր կը սպասէր դուռներուն բացուելուն։ Բոլորը գիտէին որ նեղ պիտի գար սրահը։ Իսկապէս սրահը բերնէ բերան լեցուեցաւ։ Ոտքի մնացողներ շատ կային, չուզելով զրկուիլ ներկայացման հաճոյքէն։

Հանդէսը բացուեցաւ Հ. Յ. Դ. քայլերգ՝ «Մշակ բանուոր»ով, ի պատիւ Թուրք հրէշը պատժող մեծ կուսակցութեան, մասնակցութեամբ ժողովուրդին։

Ա. Միջնարարին արտասանեց պատանի Փ. Թօսունեան, Դանիէլ Վարուժանի «Սայլը»։ Բ. Միջնարարին նոյնպէս պատանի Նարեկ Այնթապեան, Սիամանթոյի «Ափ մը մոխիր, հայրենի տունէս»։ Գ. արարէն վերջ՝ պատանիներու խումբը երգեց «Մեր հայրենիք»ը։ Խաղը վերջանալուն, բոլոր հանդիսականները միաբերան երգեցին.

«Թալէաթ փաշան փախաւ Պերլին,
Թէհլիրեանը հասաւ ետին,
Զարկաւ ճակտին, փռեց գետին,
Գինի լից, ապրեր գինի լից», եւն.։

Թնդացնելով սրահը, թէ ներկայացումը, թէ երգերը եւ թէ արտասանութիւնները՝ արժանացան երկարատեւ ծափահարութիւններու։

Հակառակ որ Պատ. Միութեան անդամները երկրորդ անգամ բեմ կ'ելլէին, թէեւ սկսնակներ էին, անակնկալուածէն աւելի յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը, արժանանալով գնահատանքի։

Կը շնորհաւորենք մեր խանդավառ ու խոստմնալից տղաքը, կը մաղթենք, որ յառաջիկային նորանոր անակնկալներու առջեւ դնեն մեզ։ Ապրին։

Ժողովուրդը իր նիւթական ու բարոյական օժանդակութիւնը բերաւ ձեռնարկին յաջողութեան համար եւ գոյացաւ կոկիկ գումար մը, որ պիտի ծառայէ Պատ. Միութեան գրադարանի ճոխացման։

Ցանկ մը պատանիներով կազմուած սոյն միութիւնը այսօր իր մէջ կը հաշուէ 80ի մօտ, աշխոյժ, խելացի, գործունեայ եւ նուիրուած անդամներ։

Հ. Յ. Դ. «Յառաջ» Պատ. Միութիւնը կ'ունենայ կանոնաւոր ժողովներ, ուր տեղի կ'ունենան դասախօսութիւններ, երէց ընկերներուն կողմէ, զանազան նիւթերու շուրջ, կուսակցական, ազգային, գիտական, դաստիարակչական, բարոյախօսական, հայագիտական, մարմնամարզական եւն.։

Ընթերցման սէրը միշտ վառ է իրենց մէջ։ Շատերը հայ ազգ. «Յառաջ» վարժարանի շրջանաւարտներն են, ուր արդէն տրուած է իրենց հայեցի լաւ դաստիարակութիւն։

Մեր թերթերէն կը ստանանք հետեւեալները. «Արեւելք», «Յառաջ», «Բուսաբեր», «Ազդակ», շաբաթօրեակ եւն.։ Այս բոլորէն ալ կ'օգտուին տղաքը, ու կը ստանան հայեցի կրթիչ դաստիարակութիւն մը։

Կը խնդրուի «Յառաջ»ի սիրելի ընթերցողներէն, որ գրքերով եւ թերթերով քաջալերեն մեր պատանիները, ճոխացնելու համար գրադարանը։ Բանենք իրենց ձեռքէն, ու առաջնորդենք զիրենք դէպի լոյս եւ կեանք ...

Յ. Գ. ՊՕՒՐՍԱԼԵԱՆ

ՋԱՆՑՆԵՐ ԴԱՒԱԹԷՆ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ, (յապաղած) — Սեպտ. 20ին Հ. Յ. Դ. Օպնայի Կորիւն խումբը սարքած էր հրապարակային դասախօսութիւն մը։ Կոկիկ երկսեռ բազմութիւն մը եկած էր, Փոն տ'Օպնայէն եւ Օպնայէն, որոնք մինչեւ կէսգիշեր հաճոյքով մտիկ ըրին դասախօս ընկերը, Գեղամ Սարոյեան։

Նիւթն էր, «ընկերային վէրքերը» զոր ուսումնասիրած էր ողբացեալ Ռուբէն Սեւակի, 1913ին հրատարակած գործերէն։ Ընկերը իր դասախօսութիւնը սկսաւ 1860ական թուականներէն, ժամանակագրական կարգով թուեց 1864ի առաջին միջազգայինին կազմութիւնը Լոնտոնի մէջ, ապա 1889ին երկրորդը Փարիզ եւ երրորդը 1917հոկտեմբերին Փեթերսպուրկ։ 1907ին էր Հ. Յ. Դ. մուտքը ընկեվարական երկրորդ միջազգայինին մէջ, եւ որպէս միակ հայ կուսակցութիւնը մինչեւ այսօր ալ կը մնայ հոն։

1917 Փետրուար, Ռուս. մեծ յեղափոխութիւ
1917 Փետրուարեան Ռուս. մեծ յեղափոխութիւնու կատարած դերը, որուն եւ իր աջակցութիւնը բերած էր Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Ընկերը ապա անցաւ «Վէրքերուն» յուզելով ներկաները, ընկերային անարդարութիւններու, դասակարգային բաժանման եւ այլն եւ երբ մեր «յառաջդիմական»ները գոյութիւն չունէին, 1913ին Դաշնակցական Սեւակներ երգած էին այդ ցաւերը։

Ժամանակը ուշ ըլլալով կարծիքի փոխանակութիւն տեղի չունեցաւ եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ գոհ տպաւորութեամբ, փափաքելով այս կարգի շինիչ դասախօսութեանց կրկնութիւնը։— Վիտոշ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պիտի չճանաչցի Միացեալ Ազգերու կողմէ նշանակուած Պալքանեան յանձնախումբին որուն անդամ ընտրուած են Անգլիա, Ամերիկա, Աւստրալիա, Մեքսիկա, Զինաստան, Պրազիլիա, Հոլանտա, Փաքիստան եւ Ֆրանսա։

դասախօսութիւնները որեւէ գրական կամ հասարակական նիւթի մասին, հաճոյք էր խօսակցել նման հարցերի շուրջ։ Նա ոչ միայն լսել էր սիրում իրեն, այլեւ գիտէր լսել ուրիշին, որ գնահատելի եւ բնորոշ գիծ է հանդուրժող եւ բարեկիրթ նկարագրի։ Նորա վարժապետական գործունէութեան մօտից ծանօթ չենք, բայց գիտենք, որ սիրուած եւ յարգուած էր իւր աշակերտներից, որին՝ իրենց ուսանելիք առարկաների մէջ կարող եւ խղճմտանքով ուսուցիչներին են արժանանում։

Օրհնում ենք Նորա յիշատակը։

ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

15 Սեպտ. 1947

«Ազդարար»

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Ա.

Նրա եռեւ կանգնած էին երեք զինուոր՝ նորօրինակ հրացաններով զինուած ու փափախաւոր։ Նախքան սպան կը խօսէր՝ Զաքարը գլուխ տուեց նրան եւ, Թուրքերէն լաւ չիմանալով, ասաւ վայրկեանին յարմար երկու բառ.

— Գալդ բարի լինի...

Իսկ սպան նրան չհասկանալով, ձեռը սեւ փայլուն պեխերին քսելով, մի աչքը նեղս՝ ասաւ Թուրքերէն։

— Ձեր զէնքերը։ Տուէք ձեր զէնքերը... Ծերունին, թէեւ Թուրքերէն լաւ չգիտէր, բայց հասկացաւ սպայի պահանջը, ու դուռն ետեւից վրայ բերելով՝ անվրդով առաջացաւ ու կանգնեց չմաքին, կամենալով կորել սպայի առաջը, որ նա ներս չմտնի եւ, ահագին ուժ գործ դնելով իր վրայ, առանց այլայլուելու եւ հանգիստ պատասխանեց իր կիսատ պռատ Թուրքերէնով, թէ ինքը զէնք չունի, քանի որ կռուող մարդ չէ

— Եօխտուր, դարտաշ, եօխտուր,...

Սպան, որ աչքի մէկը չարունակ նեղում էր, առաջ գնաց։

— Այնուամենայնիւ պէտք է խուզարկել տունը,— ասաւ նա հետի ասկեարներին։

Զաքարը չըմբռնեց սպայի միտքը, նա այդ հասկացաւ միայն այն ժամանակ, երբ սպան իր կողքով, Թուրը դրան չեմափայտին դպցնելով, մտաւ ներս եւ իր զինուորներին հրամայեց զէնք որոնել, եւ նրանք այդ զէնքը որոնեցին Թոնրատան բոլոր անկիւններում, թոնրի մէջ, դուրս տալով այտեղի փայտը, որոնցին մարդկանց վրայ, անգամ հացի կապոցներում, որ կանայք վերցրել էին իբրեւ մի քանի օրուայ պաշար։

Այս որոնողութեան ամբողջ ընթացքում Զաքարն անխօս, ներքին կզակի դողը հազիւ զսպելով, հետեւում էր Թուրքերի շարժումներին։

— Սա քո՞ւ տունն է,— հարցրեց սպան Զաքարին։

Զաքարը գլխով արաւ՝ բթամատերը գօտին խրած։

— Իսկ սրանք ո՞վքեր են,— ցոյց տուեց սպան դարբին Դաւթին, կաղ Մարտիրոսին եւ աշուղին։

— Իմ հարեւաններն են, դարտաշ։

— Դրա՞նք,— այս անգամ սպան ձեռը մեկնեց դէպի կանայք, որ կարծես դիտմամբ խմբուել էին իրար կողքի։

— Դրանք էլ իմ աղջիկներն են...

— Շատ աղջիկ ես ունեցել — նկատեց սպան քմծիծաղ։— Հապա դրանց մարդիկն ո՞ւր են։

Ծերունու ներքին կզակն աւելի դողաց։

Նրանք կռիւ էին գնացել .... եւ Զաքարը բառերը ծամեց, չիմանալով ինչ ասել։

Սակայն տատմէրն իսկոյն օգնութեան հասաւ նրան.

— Նրանք սպանուել են, դարտաշ, սպանուել են,—, ասաւ նա սրտի խորքից հառաչելով, ու դողդոջ տարաւ դէպի աչքերը։

— Ի՞նչ է ասում պառաւը,— հետաքրքրուեց սպան։

Կաղ Մարտիրոսը պատրաստակամ ինդաց դէպ առաջ եւ թարգմանեց տատմօր խօսքերը։

Սպան գլուխը թեքեց, աջ ոտը խաղացրեց ծնկան հետ եւ ձեռի մտրակով ծնկանը խփեց մի երկու անգամ։

— Իսկ նա ո՞վ է,— նայեց սպան Զաքարի հարսին՝ Եսթերին, որ այդ րոպէին սկեսրոջ ետեւը նստած՝ աչքերը քցել էր գետին։

— Սա իմ հարսն է, դարտաշ,— պատասխանեց Զաքարը եւ աւելացրեց առանձին մի աճապարանքով։— Սա էլ կինս է՝ իսկ նա՝ մեր գիւղի խեղճ աշուղը,— մատնացոյց արաւ նա անկիւնում նստած չոնգուրը գրկած աշուղին, կամենալով սպայի ուշադրութիւնը հարսից հեռացնել ուրիշ կողմ, որովհետեւ այդ րոպէին նա սպայի աչքերում նկատեց մի առանձին փայլ։

— Եաղշի,— ասաւ սպան, ձախ պեխի ծայրը ոլորելով։— Ուրեմն՝ դա քո հարսն է. իսկ դրա մարդն ո՞ւր է։

Հարցը ծերունու համար շատ ծանր էր, որովհետեւ նա հանդ զօրքի մէջ էր, նա, դարձեալ չիմանալով ինչ ասել, չկարողացաւ իսկոյն պատասխանել։ Ու դարձեալ տատմէրն էր, որ օգնութեան հասաւ.

— Էս հալիւորը, դարտաշ, Թուրքերէն կարգին չգիտի, որ պատասխանի,— ասաւ նա։— Սրա մարդն էլ սպանուել է, դարտաշ ...

Սպան մի «հըմ» արաւ շրթունքները սեղմելով եւ, փափախն ու թրի պոչը նորից դռան չեմփայտին դպցնելով, դուրս եկաւ թոնրատնից իր զինուորների հետ միասին։

Զաքար ապին ու կաղ Մարտիրոսը երկիւղած հետեւեցին նրանց։

(6)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

Քաղաքին վիճակը

Փոխադրական միջոցներու այս յանկարծական դադարումը բնականաբար անդամալուծեց մայրաքաղաքին գործունէութիւնը: Բանթոզները գըրաւած էին բոլոր մթերանոցները, իսկ ոստիկանութիւնը շարժման մէջ դրուած էր սեւէ հաւանականութեան առջեւ պատրաստ գտնուելու համար:

Անոնք որ իրենց աշխատավայրէն հեռու էին, չէին կրնար մեկնիլ: Մաս մը հեծանիւները շարժման մէջ դրին, իսկ ուրիշներ իրենց սրունքներուն ույժ տուին գէթ իրենց օրավարձը չկորսնցնելու համար նիւթական այս անձուկ վիճակին ու սղութեան առջեւ:

Անհամար աշխատանոցներ փակ մնացին կամ դանդաղ աշխատեցան, իսկ դատարկ մնացող ժողովուրդը կը թափառէր իր թաղին մէջ կամ հրապարակներու վրայ կը հաւաքուէին օրուան վիճակին մասին վիճելու կամ խօսելու համար: Այնպէս որ, փողոցները ամայի չէին:

Կառավարութիւնը կոչ ըրած ըլլալով փոխադրական ուրիշ միջոցներու, քամիոններ եւ օթօքարներ շրջան կ'ընէին, բայց բնականաբար ամէն մարդ չէր կրնար ունենալ զանոնք: Սակաչարժները (թաքսի) ոսկեղէն գործունէութիւն մը ունեցան:

Փարիզ երկաթուղիի գլխաւոր կայարաններու միջեւ հաղորդակցութեան համար օթօքարներ տրամադրուած էին, թէեւ անբաւական, խուժող բազմութեան:

Անգլիոյ ազդարարութիւնը Սուրիոյ

Բրիտանական կառավարութիւնը խստօրէն ազդարարած է Սուրիոյ կառավարութեան թէ որքան ատեն որ անգլիական ուժերը կը մնան Պաղեստինի մէջ, Մեծն Բրիտանիա պատասխանատու է երկրին անդորրութեան պահպանումին: Այս ազդարարութիւնը Սուրիոյ վարչապետին ըրած է Դամասկոսի բրիտանական դեսպանատան գործակատարը: Բացատրուած է սուրիական կառավարութեան որ, անկախաբար արաբական դաշնակցութեան որոշումներէն, Լոնտոնի կառավարութիւնը թոյլ չի կրնար տալ որ Սուրիա զօրք համախմբէ Պաղեստինի սահմաններու վրայ եւ վըտանգէ անդորրութիւնը, ինչպէս արդէն նախապէս հաղորդած էինք, արաբական պետութիւնները ծրագիրներ կը մշակեն զինուորական ուժ կազմակերպելու Պաղեստինը պաշտպանելու այն պարագային երբ Անգլիա լքէ իր հոգատարութիւնը:

★ Միացեալ Ազգերու համագումարին շըջանակներէն կը հաղորդեն որ խորհրդային կառավարութիւնը իր հաւանութիւնը յայտնած է Պաղեստինը բաժնելու ծրագրին, բայց դիտել տուած է որ ներկայ պայմաններուն մէջ անկարելի է այդ ծրագրին գործադրութիւնը, նկատի ունենալով Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ գոյութիւն ունեցող վէճը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ ցնցումներ տեղի ունեցան Պիրճանի մէջ (Իրան): Մեռած են 210 հոգի:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը կը տարածուի անընդհատ: Կիրակիէն երկուշաբթի, քսանըչորս ժամուան մէջ 266 նոր դէպքեր պատահած են. մեռած են 112 հոգի: Մինչեւ հիմա համաճարակին զոհ գացած են 759 հոգի, իսկ վարակուած են 3334 հոգի:

ԱՆԾԱՆՕԹ ահաբեկիչներ սպառնացած ըլլալով սպաննել Անգլիոյ արտաքին նախարարը, ոստիկանութիւնը միջոցներ ձեռք առած է պաշտպանելու համար զինքը:

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՕԼ անցեալ կիրակի օր կարեւոր ճառ մը խօսելով Ալժերիոյ մէջ, բացէ ի բաց յայտարարեց որ Մոսկ. Միութիւնը «կը սպառնայ աշխարհի խաղաղութեան եւ Ֆրանսայի ապահովութեան»: Հազիւ ջախջախած Հիթլէրի տիրապետելու ձգտումները, մեր դիմաց կը գտնենք ուրիշ կայսրամոլութիւն մը, դիտել տուաւ զօրավարը: «Ռուսիա կը շահագործէ Եւրոպայի քաղաքական խառնակութիւնները, նիւթական քայքայումը եւ հոգեկան տագնապը՝ աշխատելով որ իր տնտեսական եւ զինուորական ճնշումին անձնատուր ըլլան բոլոր անոնք որ իր դիմացը կը գտնէ: Ռուսիա պաշտօնեաներ եւ կուսակիցներ ունի որոնք իրենց կառավարութիւնը կը պարտադրեն ուրիշ ազգերու: Մոսկ. Միութիւնը իր ափին մէջ առած է Լեհաստանը, Պալթեան երկիրները, Փրուսիան, Սաքսոնիան, Պուլկարիան, Եուկոսլաւիան եւ Ռումանիան: Իր կարեկցութեան յանձնուած են Ֆինլանտան, Հունգարիան եւ Չեխոսլովաքիան: Ծունկի բերած է Աւստրիան եւ արդէն իջած է Միջերկրական»:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը» կը տօնուի Հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

×

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը:

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

●

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

■

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները շուտով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Յայտնի դիւցազներգութիւնը, չափահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներու խումբերու վարչութիւնները այսօր չորեքշաբթի երեկոյեան ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին Ա. դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, սովորական ժամուն, Սոսիէթէ Սավանթի իրենց հաւաքման վայրը: Դասախօս ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ: Նիւթ Ամերիկահայ Նոր Սերունդը:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը յանձն. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի Հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՐՀԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ 500 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի փոխան ծաղկեպսակի Պ. ԱՍԱՏՈՒՐ ԹԷՄԻՆԵԱՆի տխուր մահուան առթիւ Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՄԱՐՍԷՅԼ, ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբի անդամները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Պ. Սարգիս Պօղոսեանի եւ ընկեր Տիգրանի, իրենց աղջկան եւ քրոջ, ընկերուհի ԱՐԱՔՍԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆի կսկծալի մահուան առթիւ:

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են.— Տիկ. Լէֆքանեան 500 ֆրանք Պոմոնի Նոր Սերունդին եւ 500 ֆրանք Պոմոնի Կապոյտ Խաչին, Պ. Գ. Փիլիկեան 500 ֆրանք Պոմոնի Նոր Սերունդին եւ 500 Ֆր. Սէն Լուի Նոր Սերունդին, Այրի Տիկին Սոֆի Ոսկեան 500 Ֆր. Պոմոնի Նոր Սերունդին:

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Հատը 10 ֆր.
Tél. : GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 16 Octobre 1947 Հինգշաբթի 16 Հոկտ.
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5163-Նոր շրջան թիւ 772 Գին՝ 4 ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԾԱԿԱՉՔ ԱՆՕԹԻՆԵՐ»

Հոկտեմբեր 4ի մեր խմբագրականով կարգ մը խորհրդածութիւններ ըրած էինք Բարեգործականի նախորդ վարիչ-պատուիրակին յատկացուած տարեկան հինգ հազար տոլարի կենսաթոշակին մասին։

Երէկի Պ. վարիչ պատուիրակը այդ խմբագրականը նկատած է տեսակ մը հրաւէր ուրկէ զինք միամիտներու մօտ մէջ չփոթութիւն առիթէ՝ ճարտասանական մարզանքներով։

Նախկին բանաստեղծը, ամբարտաւան ու թաւշապատ բաղկաթոռներու հայրենասէր, չափազանց ու մանուածապատ նախադասութիւններով խմբագրուած պատասխանով մը անճարակ փորձ մը կատարէ մեր արծարծած խնդրին էութենէն շեղելու։

Պատասխան մը որուն մէջ կայ ծիծաղելի — զզուելի — գովասանքը իր «մատուցած ծառայութեանց» որոնց համար սառցեր է — իր բառերով — «թանկագին գնահատումներ եւ «երախտագիտական արտայայտութիւններ շուրջ վաթսուն տարիէ ի վեր»։

Վարիչ պատուիրակը հազար անգամ կը սխալի եթէ կը կարծէ որ Դաշնակցութիւնը «ամենաբուռն հալածանքի» ենթարկած է զինքը կամ զբաղած է իր անձով — Արծիւը ճանճ չ՚որսար։

Կը սխալի, նոյնպէս, ինքնիրեն հռչակելով մեր կուսակցութեան «աչքին լոյսը» Օամ. Սահմանադրութեան օրերուն։

Իր անունը մեր մամուլէն ներս մուտք գործած է միայն Բարեգործականի շուրջ ստեղծուած վէճերուն առթիւ։

Քննադատուած են իր շարժումներն ու, Բարեգործականը բաժնետիրական կամ աղայական հիմնարկութեան մը վերածելու իր երկարամեայ ջանքերը։

Չենք հետաքրքրուած նոյնիսկ իր բանաստեղծի կամ իրաւագէտի հանգամանքներով։

Վարիչ պատուիրակը փոխանակ հերքելու — կամ հաստատելու — մեր դիտողութիւնները, սարէն ձորէն հէքեաթներ կը հիւսէ՝ Դաշնակցութիւնը խայթելու նպատակով սարքուած խուժակրութեան մասնակցած ըլլալու մտահոգութեամբ։

Խօսելով պատերազմէն առաջ իր ստացած ամսական տասը հազար ֆրանքի թոշակին մասին, Պ. պատուիրակը «ծակաչք անօթիներ» կը պոռայ այն բոլոր մտաւորականներուն կամ ժողովուրդին հասարակ մահկանացուներուն երեսին որոնք բուռն քննադատութիւններով իրենց ընդվզումը կը յայտնէին, երէկ, Բարեգործականի առաջին պաշտօնեային յատկացուած նախարարական թոշակին դէմ։

«Ծակաչք անօթինե՛ր...»

Իմացեր էի՞ք աւելի լիրբ ու անպատկառ, աւելի անբարեկիրթ ու անբարեխիղճ արտայայտութիւն «բանաստեղծի» մը շրթունքներէն։

«Ծակաչք անօթինե՛ր...»

Բարեգործականը քննադատող բոլոր այն մտաւորականները — Դաշնակցական, Հնչակեան կամ չէզոք — որոնք չեն ունեցած վարիչ պատուիրակին նիւթական պայմանները ...

«Ծակաչք անօթինե՛ր...»

Բոլոր անոնք որոնք չեն ուզած բռնել փաշաներու վերարկուն եւ սողոսկիլ ի խնդիր վճարովի պաշտօններու։

Ազգին վաւերական մեծահարուստներն ու Բարեգործականի էֆէնտիներն ալ այսքան առաջ պիտի չերթային։

Ուրեմն Նիւ Եորքի կեդրոնական վարչութեան կը մնայ որ կարգի հրաւիրէ եօթանասունըվեց տարիներու բեռան տակ կքած այս ծերունին որպէսզի հրապարակաւ ետ առնէ իր բառերը եթէ դեռ մը արժանապատուութիւն ունի։

«Փայլուն դիրքեր եւ յաջողութիւններ զոհած եւ նուազագոյնով գոհացած եմ» կը բարբառի վիժած փաստաբանը՝ առանց կարմրելու։

Մենք ստացած ենք բոլորովին տարբեր տեղեկութիւններ իր «նուազագոյն»ին մասին — տասը հազար ֆրանք Փարիզի մէջ, այն օրերուն երբ երեք հազարն ալ բաւական էր ազգին գործերով զբաղող պաշտօնեայի մը համար, իսկ տարեկան 6500 տոլար Ամերիկայի մէջ։ Ալ չենք յիշեր իր հրաժարման առթիւ իրեն տրուած «պախշիշ»ը։

Մենք կը սպասէինք որ վարիչ պատուիրակը քաջութիւնը ունենար հրապարակաւ յայտնելու այն գումարը որ պիտի ստանայ իբրեւ կենսաթոշակ։

Եթէ թիւրիմացութեան մէջ ենք, եւ գումարը 5000 չէ այլ 4000 կամ 3000, մե՛նք չէինք որ պիտի խուսափէինք ճշգումը կատարելու պարտականութենէն։

Տարրական բարեկրթութեան մասին դասեր տուող վարիչ պատուիրակը, սակայն եւ կոպիտ յարձակում մը կը կատարէ Դաշնակցութեան դէմ՝ խմբագրականին նիւթէն հեռանալու համար։ Եթէ կուիւ է որ կը փնտռէ, մենք պատրաստ ենք ...

Բայց ազգին «ծակաչք անօթիներն» ու Դաշնակցութիւնը կը պահանջեն որ նախկին փաստաբան-բանաստեղծը լուսաբանութիւններ տայ 5000ի պատմութեան մասին։

Եթէ ինք խուսափի, Բարեգործականի պարտքն է գոհացնել հանրութիւնը։ Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՕՍՔ ՄՆԱՑԵԱԼԸ

Մամուլէն վերջ՝ մեր գրականութիւնը եւ գեղարուեստը։

Գրագէտներ ունինք, մանաւանդ մէկ քանի հատ «իրաւ» տեսակէն, որոնք կը վայլեցնեն Փարիզի, այսինքն Արուեստի եւ Լոյսի աշխարհէն ըլլալու փառքը։ Ասոնց միտքն ու հոգին ընդունակ են, սպունգի նման ծծելու այն փառայեղ արուեստը որ կը հոսի Փարիզի Սորպոնին պատերն ի վար, գրատուններու դարակներէն դուրս, եւ թատրոններու կամ գրական ամպիոններու բեմերէն։

Խօսքը ասոնց մասին չէ։ Չեմ գիտեր թէ այս մասի վրայ համբուողները կ՚արդարացնե՞ն Փարիզի վրայ յառած աչքերու ակնկալութիւնները։

Ունինք ուրիշ բազմութիւն մը մտաւորականներու կամ գրական մշակներու, հոյլ մը բանաստեղծներու, որոնք, դժբախտաբար, տարվիլ, տեսնել, լսել իսկ չեն ուզեր, ո՛ւր մնաց աշխատիլ։ Ասոնք Փարիզ նստած չեն, աշխարհի որեւէ մութ անկիւնը նոյնն է, կարծես, իրենց համար, քանի որ «ԵՆ» արդէն, ըլլալու պէտք չունին։

Ե՞րբ պիտի հասկնան, սակայն, որ ուրիշ բան է թուղթ մրոտելը, կամ գիրք հրատարակելը, ուրիշ բան՝ անվիճելի արժէք դառնալը, եւ այս՝ Փարիզի նման քաղաքի մը մէջ։

Ունինք դարձեալ արուեստագէտներու բազմութիւն մը երգիչ, նուագող, երաժշտագէտ — ջերմավար եւ մանաւանդ դերասան։

Այս վերջիններուն մասին կարելի չէ խօսիլ։ Ամէն մէկը Մունէ Սիւլի է, կամ առ նուազն Տըրիտինէգ եթէ ոչ Լ. Ժուվէ։ Ֆրանսական թատրոնին դուռն առջեւէն ալ չեն անցնիր, ինչ պէտք ունին։ Վստահ եմ — հարցուցած, փնտռած եմ — որ տարին մէկ անգամ ալ չեն տեսներ այն սքանչելի արուեստագէտները, որոնց տաղանդը փառքն է այս երկրին։

Իսկ երգի ու նուագի «տիրողներ»ը քիչ մը կ՚աճապարեն. չէ՞ք կարծեր երբ կը գրեն իրենց յայտագրին մէջ, թէ այսինչ կամ այնինչ Օփերային կուզան կամ աշակերտ եղած են յայտնի արուեստագէտներու եւ մասնակցած են համբաւաւոր նուագախումբերու։

Լաւ է քիչ մը համեստ ըլլալ, արուեստագէտ ըլլալէ առաջ, եւ մանաւանդ օգտուիլ այն բոլոր հնարաւորութիւններէն որոնք Փարիզի նման քաղաք մը կուտայ իրենց։ Ու այն ատեն միայն կրնան համարձակ դիմագրաւել իրենց տպագրուած յայտածրերը, իբրեւ աշխատաւորները Փարիզի հայ մշակոյթին։ ՍՕՍԻ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պիտի չմասնակցի Միացեալ Ազգերու կողմէ նշանակուած պալքանեան յանձնախումբին որուն անդամ ընտրուած են Անգլիա, Ամերիկա, Աւստրալիա, Մեքսիկա, Չինաստան, Պրազիլիա, Հոլանտա, Փաքիստան եւ Ֆրանսա։

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ մեռած է յայտնի տնտեսագէտ եւ ընկերվարական տեսաբան լորտ Փէսֆիլտ որ աւելի ծանօթ է Սիտնի Ուէպ անունով։ 88 տարեկան էր։ Գրած է երեսունի չափ հատորներ, մէկ մասը իր կողակցին Պէաթրիս Ուէպի աշխատակցութեամբ։ Երբեք չգործածեց իր ազնուապետական տիտղոսը զոր ստացած էր 1929ին՝ Մէքտոնըլտի փշխանութեան օրերուն։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ԾԱՒԱԼԻ

ՊԱՅՔԱՐԸ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՍԷՆՏԻՔԱՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Երեքշաբթի եւ երէկ Փարիզ քաղաքը ամբողջ ոտքի վրայ էր եւ փողոցները խճողուած էին աւելի շատ բազմութեամբ քան տօնական օրերը։ Իսկ ինքնաշարժերու հոսանքը անիմանալի ու աննկարագրելի էր։ Մայրաքաղաքը երէկ աւելի շատ կառք կը հաշուէր քան թէ մարդ։ Բոլոր մեծ պողոտաները անանցանելի էին, այնքան խիտ էին կառքերը որ մինչեւ կողմնակի փողոցները կը խճողէին։ Ամէն մարդ իրաւամբ կը հարցնէր.

— Ո՞ւրկից բուսան այսչափ կառք, եւ մանաւանդ ո՞ւրկէ գտնուեցաւ այնքան վառելանիւթ այս բոլորը քալեցնելու համար, երբ կառավարութիւնը իր յատկացումները իսկ դադրեցուցած էր։

Գաղտնիք զոր կարելի չէ լուծել, կամ լուծելի է՝ երբ խորհինք թէ այս քաղաքին մէջ բնականոն առեւտուրը սեւ շուկան դարձած է պատերազմէն ի վեր։

Կառավարութեան եւ Սէնտիքաներուն միջեւ պայքարը կը շարունակուի։

Պ. Ռամատիէի ճառին պատասխանելով սէնտիքաներու միութիւնը (Սէ. Ժէ. Թէ) բուռն յայտարարութիւն մը հրատարակեց ըսելով թէ մեթրօյի պաշտօնեաներու պարպումով կառավարութիւնը հետեւած եղաւ յետաշրջական եւ ֆաշականութեան պաշտպան կառավարութեանց ընթացքին, ինչ որ «վտանգ մըն է Հանրապետութեան համար»։ Եւ բացառիկ ժողովի մը հրաւիրեց բոլոր սէնտիքաները այս մասին որոշում մը տալու համար, մինչ այդ պիտի շարունակուի գործադուլը։

Հանրօգուտ շինութեանց եւ փոխադրութեանց նախարարին դիւանապետը մամուլին ըրած յայտարարութեամբ մը պարզեց որ Մեթրօյի պաշտօնէութիւնը շատ աւելի վճարուած է քան երկաթուղիներունը, թէ անոնք իբր քաղաքապետութեան պաշտօնեաները անոնց հետ ստացած են եղած յաւելումները, իսկ հիմա, այդ բոլորէն դուրս կը պահանջեն 100ին 11ի յաւելումը որ եղած ցած օրականներուն վրայ։

Հետեւաբար, կառավարութիւնը չպիտի բանակցի մեթրօյի սէնտիքային հետ, ցորչափ գործադուլը չդադրի։ Կարգադրութիւններ եղած են ժողովուրդին տրամադրելու փոխադրականմիջոցներ։ Մեթրօյի պաշտօնէութեան մէկ մասը քաղաքային գրասումի պիտի ենթարկուի, եթէ մերժեն պատժուելու պայմանով, եւ վերջապէս գործադուլի օրերը չպիտի վճարուին։

Թերթերը իրենց քաղաքական տեսակէտին համաձայն կողմ կը բռնեն կամ կառավարութեան եւ կամ բանուորներուն։ Շատեր վեր կը հանեն, Սէնտիքաներու Միութեան ընթացքը։ Ան որ կը քննադատէր առաջին օրը մեթրօյին ինքնագլուխ սէնտիքային ընթացքը, յաջորդ օրը անցաւ անոր գլուխը վախնալով իր շարքերէն եւ անոնց ցանկութեան ընդառաջ երթալու համար միայն։

Տեսնենք ո՛ւր պիտի յանգի կառավարութեան եւ սէնտիքաներու միջեւ բացուած այս ազդեցութեան պայքարը։

Ամէն պարագայի կառավարութիւնն ու սէնտիքաները ժողով ժողովի վրայ կը գումարեն ելք մը գտնելու համար։

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՁԱՅՆԵՐ

Շարժավարներու Միութիւնը որոշեց որ տաքսիները (թաքսի) այսօր գործադուլ ընեն 24 ժամուան համար իբր ցոյց եւ իրենց պահանջները ներկայացնեն ոստիկանական վերատեսչութեան։

Երկաթուղիի գործաւորներն ալ կը բանակցին կառավարութեան հետ իրենց թոշակին յաւելումին մասին, գործադուլ հռչակելէ առաջ։

Նաւահանգիստներու եւ նաւերու աշխատաւորներն ալ իրենց պահանջները ներկայացուցած են կառավարութեան, ձախողելու պարագային այսօր անոնք ալ պիտի դադրեցնեն աշխատանքը։

Միւս կողմէ Ռընոյի երկու աշխատանոցներու 1500 գործաւորները երէկ կէս օրէ վերջ գործադուլ յայտարարեցին յայտնելով թէ իրենց պահանջները երկու ամիսէ ի վեր նկատի չեն առնուած։ Իրենց պահանջներն են հարիւրին 11ի յաւելում Յուլիսէն սկսեալ եւ նուազագոյն ապրելակի շարժական աստիճանաչափով։ Սէ Ժէ Թէն ցարդ կ՚ընդդիմանար այս պահանջներուն, բայց գործաւորներուն մէջ շարժումը այնքան շատցած է՝ որ կը վախցուի որ Ռընոյի միւս ճիւղերն ալ գործադուլ ընեն։

ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԵԱՆՑ ՎԻՃԱԿԸ

Այս գործադուլին հետեւանքով որպէսզի ժողովուրդին կարենայ ապահովել փոխադրական միջոցներ, կառավարութիւնը դրած է բոլոր հանրակառքերը եւ Միջնեղ հանուած զինուորական բեռնաշարժեր (քամիոն)։ Քաղաքին մէկ ծայրէն միւսը երթեւեկող հանրակառքի վեց գիծեր կարգաւորուած են, նաեւ գիծ մը քաղաքին շուրջին համար (սէնթիւր)։ Թաքսիները պիտի կենան ոտ...

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Մոլորած քննադատութեանց ցողանցք մը

Ի՞նչ պատճառներէ արդիւնք են՝ այս վրիպումները, ուր՝ շրջանէ շրջան, քննադատական միտքը տատամսած է, նայուածքը սեւեռած, անցեալին հիւսած տափակութիւններու վրայ։

Թերեւս, անոնց վրայ վայրկեան մը անդրադառնալով, յաջողինք լուսաբանութիւն մը գտնել, հոն տիրող չփոթին պատճառներուն վրայ։

Առաջին ակնթարթին, մեր առջեւ կը ցցուի, իբրեւ գլխաւոր պատճառ, չկամութիւնը։ Այս զգացումը վերածելով իր պարզագոյն վիճակին, կ'ունենանք անհատական վերաբերումը, որ ամէն շնորհէ աւելի, քննադատին մասնաւոր պաշարը կը կազմէ։ Տեսակ մը թմբեցուցիչ հեղուկ, որ ա-ւտոր մասնագիտական ծորակներէն կը կաթի, եր-բեմն կաթիլ առ կաթիլ, հազիւ թէ նշմարելի, եր-բեմն ալ տեղատարափի նման, նոյնհետայն խեղ-դամահ ընելով իր զոհը։ Այս հեղուկին պատրաստութեան մէջ, նախանձը կը կազմէ՝ բաղադրիչ նիւթերուն կարեւորագոյն մասը։ Նախանձը՝ անոր համար որ, ան նախապէս կը զգայ թէ, իր աշխատանքը ու գործը մոռցուելու դատապարտուած են։ Ան զոհունակութեամբ կը շօշափէ, կը բաւականանայ նոյնիսկ, այն հաւանականութեան համար թէ, իր գործերէն գաղափար մը, տեսակէտ մը, թերեւս ապագային մէջ յիշուելու, աւելցնենք կրկնուելու, արժանի ըլլայ։ Բայց այս իրականութիւնը, ինչպէս հանդարտ սիրտով, առանց վրդովմանքի բաղդատել, արուեստագէտը անմահացնող արժէքին հետ։ Հոս՝ նախանձը դլուխ կը ցցէ իր ամբողջ այլանդակութեամբը։

Քննադատը, եւրոպական ըմբռնումով, պատկառելի անձնաւորութիւն մըն է։ Ան յաճախ գիրք ապահոված է, ծանօթ գրական պարբերաթերթի մը խմբագրական աթոռին վրայ, կամ մտաւորական ակումբի մը վարչական խումբին մէջ, կամ հրատարակչական մեծ տան մը, անմատչելի դուռնէն ներս, եւ կամ, մանաւորապէս, իբրեւ ուսուցիչ, համալսարանի կամ բարձրագոյն դպրոցի մը մէջ։ Ու կ'արձակէ իր պատգամները այս բարձունքներէն։

•

Անոնցմէ շատերը ունին միեւնոյն տկարութիւնը, այսինքն՝ հովանաւորել նորելուկ կամ անծանօթ գրողները։ Սակայն հակառակ իրենց բուն իսկ կոչումին, ծուռ աչքով կը նային արդէն ակնյայտ տաղանդներուն վրայ։ Անո՞նք։ Իրենց համար այս ինչ բանաստեղծը անբուժելի գլխով մըն է։ Միւսը՝ անուղղայ ու անբարոյական մը իր կեանքով։ Իսկ երրորդը, հիւանդ ու անհաւասարակշիռ։ Այս նպատակաւոր մոլորանքը անոր համար որ իրենց ընկերային դիրքը չի թոյլատրեր, արդարօրէն դատել անոնց ստեղծագործութեանց արժէքները։ Ու տակաւին, եթէ աւելցնենք, տիրող քաղաքական կարծիքներու պարտադրող, բայց ոչ արուեստի պայման մը նկատուող հոսանքը, որմէ յաճախ քննադատը չէ կրցած գրականութիւնը անջատել,— հոս կրօնական ու բարոյական ըմբռնումներն ալ կրնանք հաշուի առնել,— ու կ'ունենանք սխալ դատումներու մշուշապատ մթնոլորտը։ Ու ասիկա պատկերին աննշան մէկ մասը։

Մեր անդրադարձումը աստիճան մը աւելի ընդլայնելով, մեզ կը գտնենք պատկերին ուրիշ մէկ մասին առջեւ։ Հոս իրողութիւնը այն է որ, քննադատները միշտ զոհ գացած են բնազդներու ու մտային սովորութիւններու։ Անոնք կրաւորական ու առարկայօրէն կեղծ վերլուծումը նախընտրելի սեպած են անկողմնակալ քննադատութեան։ Իրենց վերապահումը՝ կասկածանք է յոկ, դէպի ինչ որ կայ նոր՝ գրականութեան, արուեստի ու մտածումի սահմաններէն ներս։ Անոնք մոլերանդ կերպով կարչած են դասական սահմանումներուն ու կը մաքառին պաշտպանել զանոնք ընդդէմ ինչ որ նորութիւն է, ինչ որ կեանքին նորագոյն պայմանները կը պարտադրեն, միտքին ու զգացումին վրայ։ Զարմանալին հոն է որ, նորութեան հանդէպ ցուցադրուած այս պաղ վերաբերումը, գրականութեան մէջ շատ աւելի խիստ է ու չնչուած։ Գրողներ ու գրագէտներ որոնք յառաջացած քաղաքական տեսակէտներով սնած ու շաղախուած են, դարձեր են պահպանողական արուեստներու ու գրականութեան սահմաններէն ներս։ Voltaire, Mérimée, Stendhal, եւ ուրիշներ ցայտուն օրինակներ կը մնան այս յատկանշական երկուոր վերաբերմունքին։ Հետեւաբար, այս միտայնութեան համաձայն, արժէքներ դատապարտուած են ոչ թէ իրենց յղացումին անյաջողութեան համար, այլ պարզապէս անոնց բերած նորութիւններու պատճառով։

Քննութեան փոքրիկ թափանցում մը, ու դիւրութեամբ պիտի նշմարենք, շրջանէ շրջան տիրող ու զանոնք իրարմէ բաժնող այն երեւակայական կամ անգոյ գիծը որ նախկին շրջանի մը առողջ նկրտումները կը զատորոշէ, իբր թէ զանոնք նոր սերունդին կեղծ ու ախտաւոր ջանքերէն զերծ պահելու նպատակով։ Այս տրամադրութիւնը պաշտպանող տրամաբանութեան տակ թաքուն է սա սովորական դարձած մտածումը թէ, վերջապէս չափ ու սահման կայ արուեստներու մէջ նորութիւններ ներմուծելու փորձերուն, թէ հոն գոյութիւն ունեցող ու անցեալի նուիրական դրոշմը պահող կարգ մը կանոններ բեկանել թոյլատրելի չէ։ Որովհետեւ անոնք հիմնուած են մարդկային բնութեան վրայ ու անկէ բխած։

Ու այս մտայնութեան կարգ ու սարքը պահպանող անհեթեթ հաստատումներ, չեն ուշացած արուեստներու պատմութեան էջերը լեցնել պարզունակ բոլոր ճշմարտութենէ՝ կանոններով ու տափակ ճշգրտումներով։

Ահաւասիկ քանի մը մէջբերումներ այդ շրջանաց գոհարներէն։ «Ամէն բան ըսուած է»,— «Փերպոյն բանաստեղծութիւնը՝ շատոնց գրուած»,— «Տաղանդներ ծնելու շրջանները անվերադարձ են այլեւս»,— եւ ուրիշներ՝ նոյնքան շինծու ու իրադարձելու անհամապատասխան։

Երաժշտութեան մէջ ալ, նորութեան մը առջեւ, դաւանանքի ձեւը նոյն էր։ Ծառ ցայտուն օրինակներ են, J. S. Bach-ի, Gluck-ի, Haendel-ի եւ մանաւորապէս Beethoven-ի գործերուն հանդէպ կիրարկուած խաչակրութիւնը անոնց ներմուծած նորութիւններուն համար։ Սեւք այսօր իրազեկ ենք թէ այդ շրջանի քննադատները որքան հեռու էին կռահելէ իրողութիւն մը որ ուրիշ բան չէր եթէ ոչ գերման երաժշտութեան զարգացումը, ու վերածնունդը համաշխարհային երաժշտութեան։

Նոյն անհասկնալի վերաբերումը՝ նաեւ նկարչութեան մէջ։ Ո՞վ տեղեակ չէ Cézanne-ին կրած լուտանքներուն, ու արժէքի մը ժխտումին՝ անոր գործերուն համար, որոնք նկարչութեան նոր ուղիներ կը բանային։ Երկար ժամանակ թանգարանի մուտքերը գոց պահուեցան անոր առջեւ։ Ուրիշ նկարիչներ, այսօր ամէնքն ալ հանրածանօթ, իզուր փորձեցին նոյն այդ դուռներուն առջեւ իրենց սուսերները պատցնել։ Այսօր այդ նոյն թանգարանները, իրենց լաւագոյն սրահները պահած են անոնց գործերուն համար։ Ու ասիկա աշխարհի մէկ ծայրէն մինչեւ միւսը։

Նորութեան դէմ մղուած պայքարը՝ ասհեթեւթութեան ուրիշ դուռներ ալ բացաւ։ Օրինակի համար, այն ըմբռնումը թէ, բաղդատմամբ ներկային ճգնած անստուգութիւններուն, անցեալի շրջանները՝ աւելի բախտաւոր էին, գեղարուեստներու կենսունակ շարժումներու հոսանքներով։ Ու այս յանկերգը յուսահատօրէն կը տարածուէր չորս հովերուն, «ընտրանի» մը գտնելու անձապաբանքով ու մտահոգութեամբ, որպէսզի, ան թէ հասարակութեան վրայ իր առողջ տեսակէտները արժեցնէր եւ թէ ասպարէզը փրկէր կեղծ, տաղանդներէն ու նորելուկներէն։ Sainte — Beuve-ի համար ասիկա դարձաւ ամենօրեայ պաթկում մը։ Մինչ՝ ուրիշ քննադատներ իրար կ'անցնէին ողբալով թէ, վիպապաշտութենէ յետոյ, ամէն շարժում պարպուած էր նշանակութենէ, ու չփոթը կը տիրէր ամէն կողմ։ Տարիներ յետոյ, թէ-պէտեւ, համոզուեցան վերջ ի վերջոյ թէ, իրապաշտութիւնը բարեփոխիչ շարժում մըն էր, բայց վերստին անորոշութիւն կը տեսնէին ամենուրեք։

Իր կարգին խորհրդապաշտութիւնը եկաւ թեւերուն տակ առնել գեղարուեստի ամէն ճիւղ, վերջէն՝ նոր դպրոցներու գլուխ ծռելու համար։ Բայց ժամանակակից քննադատները դադրած չէին, սովորական եղած յանկերգը կրկնելու միշտ, անստուգութեամբ ողակելով ապրուած շրջանը, հոն, ներկային կամ ապագային համար, առանց յոյսի կամ հաւատքի նշոյլը գտնալու։ Anatole France, գերսկեպտիկ մը այս ուղղութեամբ, կը գրէր, «Ալ գրական դպրոցներ չկան։ Ոչ եւս են աւանդութիւնները ու ոչ ալ կարգապահութիւն կը տիրէ»։

Հետեւանքը ան եղաւ որ, իրենց ժամանակակից շրջաններու համար, քննադատները ժխտեցին տաղանդներու գոյութիւնը։ Անոնց համար, եղած տաղանդները կը նկատուէին միջակութիւններ, չորակելու համար ոչնչութիւններ։

Իրենց վաստկած հեղինակութեան վրայ ստուեր չբերելու, ու պահելու համար անոր կշիռը, ապահովութիւն գտնել կարծեցին «փոխանցման» բառին վրայ խարխափ նետելով ու այդ անունով մկրտելով ապրուած շրջանը։ Այս ալ բաւական չգտնելով, կամ աւելի ճիշդը, հաստատելու համար որ, բուն իսկ պատճառները դտած են, սկսան յարձակիլ ժամանակակից գրականութեան վրայ, ձաղկելով նոր գրողները, ծանրանալով՝ դրելու արուեստին մէջ, անոնց ցուցադրած անկարողութեան ու անհասկնալիութեան վրայ։ Աւելի առաջ երթալով, զանոնք դատապարտեցին իբրեւ անուղղայ ոչնչութիւններ, գտնելով միայն մխիթարութիւն դասական գործերու գովասանքին մէջ, ու կրկնելով զայն ամէն գրական հարցի առիթով։

Մէկը կ'ըսէր, «ես Racine-ի քով կը գտնեմ ամէն ինչ որ դուք կը սպասէք ու կը փնտռէք Proust-ի գործերուն մէջ, ու չափ մըն ալ աւելի»։ Ուրիշ մը կը հարցնէր կասկածանքով՝ «Վերջին շրջանները տուա՞ծ են բանաստեղծներ Dante-ի ու Keats-ի անուններուն արժանի»։ Անդրէն ուրիշ մըն ալ կ'արձագանգէր, «վերջին երեսուն տարիներու ընթացքին, Ֆրանսական գրականութիւնը չէ նած վիպագիրներ, որոնք Balzac-ի կամ Flaubert-ի գործերը յիշեցնեն»։ Մէկալը՝ այս անգամ երաժշտութեան վրայ ճառելով, կը կրկնէր «այսօրուան երաժշտութեան մէջ ո՞վ կը հաւասարի Mozart-ին»։

Սակայն, կը մտածեմ, կարելի՞ է բաղդատութեան այս ձեւը ընդունիլ արդարացի՝ արուեստի գործերը արժեւորելու համար։ Ես հակառակը կ'ընդունիմ ու կ'որակեմ զայն հասարակաց դիքի քննադատութեան։

Հիմա մօտենանք անհեթեթ ըմբռնումներու աւելի ծանծաղ, ու շատ աւելի վնասակար տեսակներուն։

Ասոնք ակնյայտ են, առանց մեր կողմէն զանոնք խորացնելու պէտքը ունենալու։ Վասնզի, իրենց վրայ կը կրեն, կրօնքի, բարոյականի, եթէ կ'ուզէք, հայրենասիրութեան ալ, զատ զատ կամ հաւաքական կնիքները։ Հոն տիրող ոգին՝ արդար ցասման կամ համայնքին գոյութեան դէմ դործուած նախատանքին համար ծառանալու կեղծ վրդովմունքն է։

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(2)

Թուրքիայէն հեռացած նախկին ժողովուրդներու վերադարձը

«ԿԸ ԿԱՐԾԵՆՔ Է ՔԻՉ ՄԸ ԱՒԵԼԻ ԼԱՅՆԱԽՈՀՈՒԹԵԱՄԲ ՇԱՐԺԻԼԸ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆ ՉԸՆԵՐ»

Պոլսահայ թերթէ մը կ'արտատպենք հետեւեալ շահեկան յօդուածը.—

Այլեւս կրնանք օրակարգի վրայ գրուած նկատել վերստին Թուրքիա մուտքի արտօնութեան հարցը այն ոչ իսլամ նախկին Օսմ. հպատակներուն, որոնք զանազան պատճառներով այս երկրէն հեռացած եւ արտասահման հաստատուած են։ Ինչպէս յայտնի է, այս հարցին առաջին անգամ կիսապաշտօն կերպով մօտեցած էր հելլէն երեսփ. Պաքքալպաշի, փոխանակեալ Յոյներու համար վերստին Թուրքիա մուտքի արտօնութիւն խնդրելով մեր կառավարութենէն։

Անցեալ Ուրբաթ, Սեպտ. 26ին, մենք ալ, անդրադառնալով Պաքքալպաշիի ներկայացուցած առաջարկին, փափաք յայտնած էինք որ այդ առաջարկը քննուած ատեն նկատի առնուի նաեւ Թուրքիայէն հեռացած Հայերու պարագան։ Այս մասին երէկ, Ազգարայէն մեր ստացած յուսադրիչ մէկ լուրը հրատարակած էինք։

Բարեդէպ զուգադիպութեամբ մը, երէկուան «Ազշամ»ի մէջ ծանօթ քրոնիկագիր Վալա Նուրէտտին եւս անդրադարձած էր այս հարցին «Արտասահմանի Յոյներու, Հրեաներու եւ Հայերու կարօտը հանդէպ Թուրքիոյ» վերտառութիւնով գրութեամբ մը, ուր յայտնուած գաղափարները գրեթէ նոյնութեամբ կուգան հաստատել Սեպտ. 26ի մեր առաջնորդողին մէջ պարզուած տեսակէտները։

Իր շահեկանութեան եւ այժմէութեան պատճառաւ, ստորեւ կը ներկայացնենք մեր համակրելի բարեկամ Նուրէտտինի յիշեալ գրութիւնը։

— Թուրք հայրենակից մը որ Ամերիկայէն վերադարձած է եւ որ տեսակցած է մեր նախկին հպատակ Յոյներու, Հրեաներու եւ Հայերու հետ, որոնք հպատակութիւն փոխած ըլլալով այժմ կը գտնուին Ամերիկա եւ կամ Եւրոպայի այս ու այն կողմը, ուզեց որ թարգման ըլլամ անոնց զգացումներուն. Ես ալ տրամաբանական գտայ անոր ըսածները։ Ամփոփումը հետեւեալն է.—

Չեն կրնար այլեւս Թուրքիա վերադառնալ այն Յոյները, Հայերը, Հրեաները եւ ուրիշներ, որոնք Ազգային պայքարէն վերջ եւ կամ տարբեր թուականի մը Թուրքիայէն հեռացած եւ հպատակութիւն փոխած են։ Մեր կանոնները արգիլք կը հանդիսանան անոնց։ Լաւ։ Անոնք դարձեալ թող չկրնան վերադառնալ եւ հոս նստիլ, սակայն եթէ անոնց քանի մը ամսուան համար իբրեւ զբօսաշրջիկ արտօնութիւն տրուի, թէ՝ գոհացում տըրուած կ'ըլլայ անոնց բուռն հայրենաբաղձութեան եւ թէ մեր երեւակայութենէն գերազանցապէս շատ «տըվիզ» կը մտնէ երկրէն ներս։

Համաձայն Ամերիկայէն եկող այս հայրենակիցին, Թուրքիա այցելելու ամէնէն աւելի փափաք ունեցողները՝ Յոյները եւ Հրեաներն են եղեր, իսկ Հայերը բաղդատաբար աւելի նուազ։ Սակայն արդարութիւնը կը պահանջէ ըսել որ փափաքողներուն հաւասարապէս զբօսաշրջիկի արտօնութիւն տրուի։ Այդ հայրենակիցը պատմեց նաեւ հետեւեալը.—

Մեր նաւին մէջ աշխատող նաւապետէն սկսեալ մինչեւ բոլոր նաւաստիները վկայ են սա դէպքին։ Թիքքական դրօշ կրող մեր նաւը օտար նաւահանգիստ մը մտած էր։ Գէտք եղաւ որ միջոց մը հոն մնանք։ Բոլորին ուշադրութիւնը գրաւեց՝ լաւ հագուած տարօրինակ մարդ մը, եկած հեռուն կեցած, երկար, երկար կը դիտէր նաւը, կը դիտէր, կը դիտէր ու կը դիտէր։ Եթէ գող է

ըսենք, գող չէ: Եթէ լրտես է ըսենք, անիմաստ խենթի երեւոյթն ալ չունի: Վերջապէս տրոշում տուինք եւ անգլիերէն լեզուով հարցուցինք թէ ի՞նչ կ'ուզէ: Թուրքերէն պատասխանեց՝

— Դրօշակը կը գիտեմ :

— Ինչո՞ւ ;

— Կարօտցայ, անոր համար... . Դրօշակին նայելով կը յիշեմ ամբողջ անցեալս...: Թոյլ տուէք քիչ մը, ձեր մօտ մնամ եւ քիչ մը Թուրքերէն լսեմ :

Բարեսիրտ մարդ մըն էր: Հետեւեալ առաւօտ խոշոր քամխոնով մը եկաւ: Կաթով լեցուն չիչեր: Կարծեմ կաթ կը ծախէ եղեր : Մեզի նուէր բերեր է սակայն մեր գործածելու կարողութենէն խիստ շատ քանակութեամբ: Ամէնէն մեծէն սկսեալ մինչեւ ամէնէն փոքրը, բոլորս ալ խմեցինք եւ չհասաւ :

— Ձեզի վնաս չպատճառենք, բոլորը չենք ուզեր, ըսինք:

— Ես ձեզի համար բերի, եթէ կուզէք, լոգանք ըրէք, եթէ կ'ուզէք, կամրջակը լուացէք, պատասխանեց :

Հետեւեալ առաւօտը չիչերով ըմպելի բերաւ, իբր նուէր: Իսկ ուրիշ անգամ ալ կօշիկներ բերաւ:

Հիմա, ուրիշ պլուազ մըն ալ :

Ամերիկայի մէջ, մեր նախկին հպատակներէն մէկուն տունը հրաւիրուեցանք: Շէնքին ներսը ամբողջութեամբ Իսթանպուլի տեսարաններով զարդարուած էր: Բոլոր պատերը խաղաներկ, Իսթանպուլ, Իսթանպուլ, Իսթանպուլ :

— Ուրիշ միջոց չկրցայ գտնել,ըսաւ: Եահա, դուք չէք գիտեր սա Գօյաճըգիւղը: Հոն ծովուն եզերքը կը նստիս, սուրճ մը կ խմես, սուրճ մըն է, սակայն համը ուրիշ է:

Եւ երկու աչքերէն արցունք կը հոսէր»:

Այս առթիւ «Ազչամ»ի թղթակիցը կը պատմէ հետեւեալ դէպքը որուն ինք ականատես եղեր է 16 տարի առաջ :

Աթէնքի մէջ, Թուրքերէն խօսելով կ'երթայինք: Տարէց, հասուն եւ անկար երեւոյթով կինմը սկսաւ մեր ետեւէն գալ եւ ըսին մեզի.

— Այս կեավուրներուն հետ չենք կրնար կոր ապրիլ... ըսէք հեղ մը Քեմալին, այլեւս մեզի թող ներս առնէ ...»:

Անո՛ց «կեավուր» կոչածը իրենց կրօնակիցները եւ նոր ազգակից Աթենացիներն էին:

★

«Ազչամ» հետեւեալ տողերով կը վերջացնէ իր այս գրութիւնը.

-- Մէկ կողմ ձգելով միւս նկատումները, կը կարծեմ թէ լոկ մարդկային եւ «տըմիրզ»ի նկատումներով պէտք է միջոց մը խորհիլ: Արդէն, Օսմ. կայսերական դերդաստանի անդամներն անգամ կրնան Հանրապետական Թուրքիա այցելել: Ասոր հետեւանքով վարչաձեւը վնասուած չունի: Կը կարծենք թէ քիչ մը աւելի լայնախոհութեամբ չարժիլը սարքերութիւն չըներ»

★

Աւելորդ չենք համարեր հոս վեր առնել այն պարագան, թէ «Ազչամ»ի սեփականատէրերէն եւ նախկին խմբագրապետ Գ. Նէճմէտտին Սատագ Ներկայիս մեր արտաքին գործավարն է:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻՆ ԵՒ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐՈՒ ԾՐԱԳԻՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԱՒ

Կրթական գործավարութիւնը պատրաստեց կրօնական դասընթացքներու վերաբերեալ ծրագիրը, իրենց դասագիրքերով եւ յարակից մանրամասնութիւններով :

Այդ մասին կազմուած է մասնաւոր յանձնաժողովը, կարգ մը որոշումներ տուաւ:

Պատրաստուած է համառօտ դասագիրք մը նախակրթարանի ընթացաւարտներուն համար, որով պիտի յաճախեն կրօնական մասնաւոր դասարաններ եւ պիտի կարդան այդ գիրքը:

Որոշուած է այս գիրքը խմբագրել կենդանի լեզուով մը եւ մասնաւոր բծախնդրութեամբ, ուսանողին բարոյական մակարդակը աչքի առջեւ ունենալով:Մինչեւ տարեգլուխ դասագիրքը պատրաստ պիտի ըլլայ:

Առանձնապէս հրապարակ պիտի ելլէ կրօնական ուսուցման դասագիրք մը՝ հասընտիր կտորներէ բաղկացած :

Գիրքը պիտի ջանայ վեր մնալ դաւանանքներու խտրականութենէն եւ իսլամական կրօնքին սկզբունքները պիտի ցոլացնէ մանաւորաբար :

ՀՐԱՄԵՑԷՔ, ՀՐԱՄԵՑԷՔ

Այս խորագրին տակ «Ճիւմհուրիէթ» կը գրէ.

Քանի հատ եկաւ, քանի հատ գնաց. եօ այլեւս չուարեցայ եւ կորսնցուցի հաշիւը:Այսօր նոր մըն ալ կուգայ. ուրիշ մը պիտի գայ ամսոյս 28ին, իսկ հատ մըն ալ՝ Նոեմբեր 1ին:

Անշուշտ հասկցաք թէ կ'ակնարկեմ ամերիկեան պատուիրակութեան. բարով գան, բարով երթան :

Չէի գիտեր թէ վարակիչ բնոյթ ունի եղեր պատուիրակութիւն ղրկելու մեր հիւանդութիւնը. կ'երեւի թէ սեղմ շփումներուն հետեւանքով անոնց ալ փոխանցուեցաւ հիւանդութիւնը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ, Կիրակի 12 Հոկտ.— Վալանսի Հայ Մարզականը U. S. A. իր ախոյենական երրորդ մրցումը (47էն 48ի տարեշրջանի) ունեցաւ Տոռմ Արտէշի ամէնէն վտանգաւոր եւ հռչակ հզնած U. S. L. Lavaultի դէմ: Շաբաթներէ ի վեր գնդախաղի հետեւող բազմութիւն մը անհամբեր կը սպասէր, U. S. A.ի եւ U. S. L.ի անզարտելի այս երկու խումբերուն մրցումին: Հակառակ խայթող արեւին դաշտը ծածկուած էր հայ թէ տեղացի հոծ բազմութեամբ մը որ ոտքերը պինդ սեղմած ամբողջ 3 ժամ համբերութեամբ հետեւեցան խաղին, մինչեւ վերջը:

Ouverture de rideau տեղի ունեցաւ մեր պահեստի խումբին եւ Satillieuի միջեւ, ախոյենական, երկուքն ալ B. serie: Խաղը վերջացաւ մերոնց ջախջախիչ յաղթութեամբը 11—0: Նման յաղթանակ չատքիչպատահած է գնդախաղի ախոյենական մրցումներուն: Մեր՝ այս տարուան պահեստին մեծ մասը անցեալ տարուան պատանիներէն Junior առնուած են որոնք 47ի ախոյենական պատուոյ չքանշանը շահեցան: Այս տղաքը մարզուեցան ու գնդախաղի արուեստին տիրացան U. S. A.ի ծոցին մէջ, արդիւնք մը որ պետական կէս այլ Etablissementներու մէջ դժուար է յայտնաւորել ժամանակին մէջ ձեռք բերել:Մերիններուն յաջողութեան գլխաւոր պատճառը, հայուն յառաջդիմական ոգին եւ ցեղային նախանձախնդրութիւնն է: Ժամը 3.30ին դաշտ կը մտնէ բուն բացառականներու մէջ մեր անուանի առաջին խումբը: Պահ մը Հայերս շուարած էինք տեսնելով Lavaultցիները, որոնց մեծ մասը կը բաղկանայ անցեալ տարուան promotionի բարձրացող խաղցողներէն: Մեր խումբին լաւագոյն ուժերէն,կը բացակայէին Գազանճեան, բերդապահ Երեւանեան, Փափազեան, Ժամագործեան : Վարչութիւնը ստիպուած էր իր միակ պահուստն եւ վաղուան յոյսը եղող Juniorներէն լրացնել պակասները: Երբ խաղը սկսաւ, Հայերու դէմքերը կծկուած էին ի տես Լավալթի promotion խումբին որ Ա. serie անունին տակ կը խաղայ: Մանաւանդ որ մեր խումբն ալ անկատար դաշտ իջած էր: Ցանկարծ խաղին 14րդ վայրկեանին, առաջին նշանակէտը կ'ընէր մեր անուանի պաշտպաններէն Զորզոթեան, երկրորդը մեր անմրցելի յառաջապահը Գազանճեան:

Լավոլթցիները իրենց կատաղութենէն կը մոռնային կիսախաղը վերջացաւ U. S. A. L. Lavaultը 0: Երկրորդ կիսախաղին մերոնք նշանակէտ մը եւս շահեցան: Ի վերջոյ Լաւոլթցիները դիպուածով նշանակէտ մը ըրին ոչ մարզական արժէքով, որովհետեւ գնդակը պարզապէս սահեցաւ: Կ'արժէ յիշել մեր պատանի բերդապահը որ փոխարինած էր Գ. Երեւանեանը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Մեր Ա. խումբը հրաւիրուած էր Esdersի խումբին դէմ մրցելու: Պայծառ օդ, սքանչելի դաշտ, համակրելի մթնոլորտ, ամէն ինչ նպաստաւոր էր գեղեցիկ խաղարկութեան մը համար:

Նկատելով որ հակառակորդը մեծ դիմադրութիւն մը պիտի չըներ, մեր մարզիկները աշխատեցան աւելի գիտնականօրէն խաղալ քան թէ կէտեր նշանակել :

Յաջողեցան գեղեցիկ ու յստակ խաղարկութիւն մը ցոյց տալ, ինչ որ սակայն բաւարար չէ մրցում մը շահելու: Ու հակառակ որ խաղը գրեթէ ամբողջովին Esdersի հողամասին վրայ տեղի ունեցաւ, վերջացաւ հաւասար-արդիւնքով 2—2:

Եթէ դիտողութիւն մը ունինք այն է որ մեր խումբը երբ զօրաւոր հակառակորդի մը դէմ կը մրցի, կը բարձրանայ այդ խումբին մակարդակին, բայց երբ իր դիմացը տկար խումբ մը կը գտնէ, ջանք չի թափեր կէտեր նշանակելու, այլ կը բաւականանայ գեղեցիկ խաղարկութեամբ մը:

Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ը ուրախութեամբ ընդունեցաւ իր շարքերուն մէջ Մարսէյլի մասնաճիւղէն եկած Հ. Մ.Ը. Մ.ական մը եւ ուրիշ մարզիկ մը Նիսէն:

Այս առթիւ կոչ կ'ուղղենք Փարիզի ու շրջանի հայ երիտասարդութեան որ մեր դռները բաց են ամէն անոնց առջեւ որոնք կը փափաքին մեր ֆութպոլի մրցումներու մասնակցիլ: Կուսակցական խտրութիւն բացարձակօրէն չկայ:— Ք. Բ.

ՁԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Երբ սպան դուրս գնաց՝ փլրաքանչիւրի սրտից կարծես մի քար ընկաւ եւ մրտո թօնրատունը լուսաւորեց յանկարծ: Նրանց առաջին գործն եղաւ— գովել տատմօրը, որ բոլորից սրտոտ ու հնարամիտ գտնուեց :

Տղամարդիկ ծիծաղեցին նրա չինծու լացը յիշելով, կանայք զարմացան նրա համարձակութեան վրայ, ասելով, որ նա իր այդ հնարամտութեամբ շատ բան փրկեց: Եւ զարմ քցող պառաւի հեղինակութիւնն աւելի բարձրացաւ:Իսկ նա, այդ գովեստներից ոգեւորուած, լիքը կուրծքը դուրս ցցելով ու յօնքերը վեր ձգելով, առաւ յաղթանակ տանողի պէս.

— Տեհա՛ք... որ ասում էի բան չեն անի... ինչ դողում էիք, ոնց որ ձեզ ուտիլ պտէին...

Թէեւ տատմէրն այդպիսի բան չէր ասել, բայց ոչ - ոք յառարկեց :

Շուտով ամէնքի տրամադրութիւնն այնքան բարձրացաւ, որ սկսեցին կատակներ անել. ծաղրեցին ընականաբար վախկոտներին, եւ ամէնից շատ կաղ Մարտիրոսի կնոջը, որ երեխաներին թաքցրել էր կարպետի տակ, իսկ ինքը, Թուրքերից չնկատուելու համար, գլուխը կոխել էր ցորենի ջուալների արանքը. յետոյ, երբ հերթը հասաւ աչ ալին,— տատմէրը խնդաց նրա աղօթքի վրայ եւ հարցրեց, թէ նա գիտի՞ արդեօք «չալախո» նուագել :

Աշուղը պատասխանեց վիրաւորուած արժանապատուութեամբ.

— Ինչի՞դ է պէտք , քուրս...

— Ասում եմ՝ դու ածես — ես պարեմ: Բոլորը ծիծաղեցին: Բայց այդ ծիծաղը դուրս չեկաւ կոյրին, նա փակ աչքերը թեքեց մի կողմի վրայ ու լռեց մռայլ :

Ծիծաղից յետոյ բոլորին համակեց ուսեալու ցանկութիւնը, այն սուր, բոլոր ցանկութիւններից գերագոյնը, որ դողացնում է մարդու ձեռքերը եւ մոռացնել է տալիս ամէն ինչ: Երկու երեք օր է կարգին հաց չէին կերել: Մի րոպէում մէջտեղ եկան պաշարի բոլոր կապոցները եւ թօնրատան կաւէ յատակին փռուած կարպետների վրայ բացուեց «սուփրա-սեղան», որ կարող էր մի ամբողջ կնունք շահել :

Արդէն պատրաստւում էին հացի նստելու, երբ ներս մտաւ կաղ Մարտիրոսը, իսկ քիչ յետոյ Զաքար ապին բթամատերը կաշուէ գօտին խրած, մի բան որ անում էր ծայրյուսահատութեան րոպէներին: Երկուսն էլ այնպիսի դէմք ունէին, որ դուրսը կարծես ծեծել էին նրանց կամ ծանր խօսքերով վիրաւորել: Ներս մտնելուն պէս՝ տատմէրը նրանց հրաւիրեց հացի նստելու, բայց նրանք մնացին անխօս ու մռայլ կանգնած: Աւելի տխուր էր Զաքար ապին, տատմօր հրաւէրի վրայ նա այնպէս տնքաց, կարծես սրտի թելերը կտրտեցին : Եւ թարգելով, որ դուրսը վատ բան է կատարւում, մի քանի ձայներ միասին հարցրին ։

— Համբի՞սա ա, թէ... թալան, բան... կաղ Մարտիրոսը ուսերը վեր քաշեց մտահոգ, որից դժուար էր մի բան հասկանալ, իսկ Զաքար ապին նորից հառաչեց մի այնպիսի հառաչանքով, որից բոլորը եզրակացրին, թէ տանը կամ տաւարին մի բան է պատահել անշուշտ: Բայց, ինչպէս յետոյ երեւաց, դրանց ոչինչ չէր պատահել:

— Բա էլ ի՞նչ կայ,— նկատեց տատմէրը զըւարթ յանդիմանանքով:— էլ ինչո՞ւ էք էդպէս... Փառք Աստուծոյ, ցաւումն անցաւ... Եկէք հաց կերէք, վաղուց մի հալալ հացի չենք նստել...

Եւ որովհետեւ այս խօսքերից յետոյ էլ նրանք չնստեցին, ամէն կողմից շտապեցին նրանց տխրութեան պատճառը իմանալ: Բայց նրանք դարձեալ կարծես խուսափում էին բան ասել, սակայն կաղ Մարտիրոսը, սեւ ծանր մի բեռից ազատուելու համար, յանկարծ բացականչեց .

— Անիրաւները իշխան Թողի՜ն... որ մարդկայնայ հաց ուտի...

Բոլոր գլուխները միանգամից դարձան դէպի Մարտիրոսը, հետաքրքրութիւնն այնքան մեծ էր, որ ամէնքը համարեա խօսեցին միասին .

— Ի՞նչ, ի՞նչ ասին... ի՞նչ արին որ... կաղ Մարտիրոսը դարձեալ ոչինչ չասաւ, այլ միայն թեքուեց դէպ իր կուռը բռնած դարբին Դաւիթը եւ ինչ — որ շշնջաց նրա ականջին :

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

(7)

տիկանական կեդրոններու առջեւ, իսկ հրանիւթի բաշխումը պիտի ըլլայ մասնաւոր կառքերու :

Այժմ կը հրէջադային 500 հանրակառք, վաղը այդ թիւը հազարի պիտի բարձրանայ, որոնց վրայ աւելցնելով նոյնքան մըն ալ գինուորականներու, բեռնաշարժ լայնօրէն պիտի ապահովուի ժողովուրդի փոխադրութիւնը, յայտարարեց փոխադրութեանց նախարարին փոխանորդը :

Մասնաւոր ինքնաշարժներն ալ յաճախ իրենց ծառայութիւնը կ'ընծայեն սպասող անցորդներու:

ԼՈՆՏՈՆԻ «ԹԱՅՄԶ»Ը ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՄԱՍԻՆ

Լոնտոնի կիսապաշտօն օրկանին Հայֆայի թղթակիցը կը գրէ 13 Հոկտեմբեր թուականով.— Խորհրդային Հայաստանի ներգաղթի յանձնախումբին անդամները հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեցին երէկ Պաղեստինի Հայերուն վերադարձին մասին.— Առաջին կարաւանին համար արձանագրուած են 1200 հոգի: Ընդամէնը 60.000 Հայեր հայրենիք վերադարձան այս տարի զանազան երկիրներէ — 15000 Սուրիայէն եւ Լիբանանէն, 27000 Յունաստանէն, 7000 Ֆրանսայէն եւ 5000 Եգիպտոսէն: Անցեալ տարի ներգաղթեցին 51 հազար հոգի, մեծ մասով Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Իրաքէն: Պաղեստինի 10.000 Հայերէն, արձանագրուած են 8000 հոգի: Հայաստանի կառավարութիւնը պէտք ունի մասնագէտ գործաւորներու: Երբ ներգաղթող Հայը Հայաստան կը հասնի կառավարութիւնը իրեն անմիջապէս կու տայ 300 ռուբլի:

Ցետոյ, կառավարութիւնը իւրաքանչիւր ընտանիքի կը յատկացնէ 30.000 ռուբլի որպէսզի հող գնէ եւ բնակարան շինէ: Այս գումարը պիտի վերադարձուի 15 տարիէն: Բոլոր ներգաղթողներուն աղքատ ...աած է որ Խորհ. Ռուսիա հասնելէ ետք, անոնց մէն ալ չեն կրնար արտասահման վերադառնալ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ երկուքի բաժանման ծրագիրը Խորհրդային Միութեան կողմէ ալ ընդունուած ըլլալով, արաբական թերթերը սկսած են յարձակիլ անոր ալ դէմ ըսելով «Մոսկուան աւելի չար է քան Ուաշինկթընը»: Եւ կը յայտնեն թէ արեան գինով պիտի պաշտպանեն իրենց ծրագիրը որ է մի եւ անբաժանելի Պաղեստին :

★ Պէյրութի Արաբական Դաշնակցութեան խորհրդաժողովը որոշեց երէկ թէ իւրաքանչիւր արաբական երկիր ինչ բանակ պիտի յատկացնէ Պաղեստինի բաժանումին, յետոյ յառաջ գալիք «պատերազմ»ին: Սուրիա պիտի տայ 7500 զինուոր, Եգիպտոս 5000, Սաուտի Արաբիա 5000, Իրաք 4500, Լիբանան 4 հազար, Եէմէն 2 հազար եւ Պաղեստին 15 հազար :

ՏՈԼԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ԻԳԱՆ — Ելմտական Նախարարը յայտնեց որ աղետեալներու համար բացուած փոխառութիւնը վեց շաբաթուան մէջ բերաւ երկու միլիառ: Գերմանիոյ մէջ գրաւուած ոսկիներէն Ֆրանսայի բաժինը եղող 90 միլիոն տոլարը շուտով պիտի մտնէ Ֆրանսական պանքային դանձը: Ասոնց վրայ պէտք է աւելցնել ամերիկեան բանակին ծախքերուն վրայ առուելիք 60 միլիոնը եւ Ազատման - Ներածման պանքային տալիք փոխառութիւնը 93 միլիոն տոլար: Պ. Բամատիէ յայտարարեց թէ Մարշըլի ծրագրով առնուելիք գումարին կէսը վերազինութեանց պիտի յատկացուի :

«ՌՈՒՍԻԱ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉՈՒԶԵՐ» յայտարարեց Անգլիոյ Նախորդ վարչապետը Չըրչիլ: Տակաւին չեմ կրցած հասկնալ թէ Խորհ. կառավարութիւնը ինչու այսքան թշնամական քաղաքականութեան կը հետեւի. Քրեմլինի 14 մեծերը — որոնք այնքան բնական իշխանութեամբ կը կառավարեն ժողովուրդները որոնց իրական տէրերն են — շատ կարող եւ իրագեկ անձեր են: Եթէ անոնք իսկապէս պատերազմի մասին մտածէին, պիտի չփորձէին կեղծ ապահովութեան մը հաւասարով հանդարտեցնել ժողովրդապետութիւնները: Հիթլէր վարպետ էր այդ հարցին մէջ — թշնամական արարք մը անմիջապէս առաջ անոր, բարի կ'արտասանէր կամ բարեկամական դաշնագիրներ կը ստորագրէր:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օդանաւերու տորմիղ մը Անգարա հասաւ երկուշաբթի օր եւ թռիչքներ կատարեց Ըսմէթ Ինէօնիւի քաղաքին վրայ: Տորմիղը պիտի այցելէ նաեւ Իսկիւտէրի, Իզմիր եւ Պոլիս:

ԱՆԳԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը «վերմնացի»ր մը տուած է վարչապետ Էթլիին՝ պահանջելով որ անմիջապէս հրաժարի :

ՄԱՐՍԷՅԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԳԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին Մայոր Մաջեսթիկի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է առնել թատրոնի իրիկունը կիշէէն :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը» կը տօնուի Հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. տան մէջ, Տէսինի Rue Blandy :

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Եւ Ֆրանսական ըն կերվարական Camarade MARTIN

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մեներգ, զուգերգ, խմբերգ եւ հայկական տոհմիկ պարեր:

Պիտի երգէ յայտնի երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք մը պիտի տրուի :

Մուտքը ազատ է:

✕

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէ եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը :

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 25 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

●

ՓՈՆ ՏԸ ՊՈՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

●

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները շուտով :

●

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին կողմէ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին, ՊԱՐ ՍԱՆԹՐԱԼի (րիւ Բառաքթըլի) վրայ՝ ընկերվարականներու սրահը:

ԿԸ բանախօսէ ընկ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ
Կ'երգէ ծանօթ երգիչ ընկ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ (Նոր Սերունդ, Վալանս) : Նաեւ ուրիշ գեղարուեստական բաժին : Մուտքը ազատ է:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆՍԷՕ ԲԱՑՕՂԻ ՄԱՄՍԱՃԻՐԻԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկի : Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ   Մուտք 150 ֆր.

ՏՕՆԱՀԱՆԴԷՍ
Մատլէն Սահանան

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel սրահ Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի ֆլիւթահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris : Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 Ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանդ Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 61 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 ճԲալեան 40 rue Richer, Pro. 25-46:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ ԿՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

3 rue Henry - Say , Asnières , Seine

Դիւրացուցիչ մեթոտ՝ հայերէնով կամ Ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐ Պ.ՔՈԼՈՄ Պ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան Փարիզի կեդրոնական վարչութեան կողմէ, այս կիրակի 19 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Անիէրի Հայկ. դպրոցի սրահին մէջ 34 rue Villa Rouveyrol, Asnières: Պիտի կազմուի Անիէռ - Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը տեղւոյն հայրենակից երու փափաքին վրայ: Ներկայ պիտի ըլլան կեդրոնական վարչութեան անդամները: Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ընտանեկան խնջոյք: Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ եւ Նահանգներու հայրենակիցները իրենց ընտանեօք: Հանգանակութիւն չկայ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՑԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հինգշաբթի օրուան դասախօսութիւնը՝ երթեւեկի դժուարութեանց պատճառաւ :

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այսօր հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8ին ընկերվարականներուն սրահը 25 Place Bellecour: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը. Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը Հոկ. 23ին, շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի C. սրահը :

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է.

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի Հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ԳՈՐԵԱՆԷ «Յառաջ»ի խմբագրութեան հանդիպիլ :

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Կը հրաւիրուին վիէնահայ հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ հետեւեալ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները : Լիոն, Տէսին, Կրընոպլ, Սէնթ Էթիէն, Սէն Շամոն եւ Վալանս:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Կ. Խաչի սանուհիները: Կ'երգէ Օր. Տէրվիշեան:

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօսութենէն անմիջապէս վերջ՝ ընկերահամակրական խնջոյք, ճոխ պիւֆէ :

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի Հայ Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ, 16 Նոյեմբեր, 1947, Կիրակի իրիկուն: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մարսիլահայ գաղութէն բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերել մեր գրագէտին նուիրուած հանդիսութեանց, կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի մը, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, 17 Հոկտ. 1947, Café Noaillesի ներքնասրահը :

T. S. F.

Զինուորական ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուրիշ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ պատրաստութեան, Փարիզ - արուարձաններ... րէն բոլոր գաւառներէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք :

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել :

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու դետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

Մի՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վաստօրէն ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՅ Ե. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 Ֆր. Երատա. 10 Ֆր.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 17 Octobre 1947 Ուրբաթ 17 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5164-Նոր շրջան թիւ 773 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

«ԽՕՍՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԸ»

Ստորեւ կը հրատարակենք Արեւելքի սեպտեմբեր 24ի խմբագրականը՝ յապաւելով կարգ մը մասեր՝ տեղի անձկութեան պատճառաւ.—

... Ուրեմն, զարմանալի թող չթուի մեր վերապահութիւնն ու անյիշաչարութիւնը, երբ, քար դրած մեր սիրտին, կը հանդուրժենք հազարումէկ նախատինքի եւ անկրկնելի վիրաւորումներու։ Բացի բուռ մը բախտախնդիրներէ, որոնց համար փոր մը հացի խնդիր է հայրենասիրութիւնը, ոչ ոք կը հաւատայ գլորուած սուտերուն ու զարդարուած հէքեաթներուն։

Վստահ ենք, թէ հայրենիքի եւ գաղութներու հայ բազմութիւնները, հաւասարապէս, անհրաժեշտ ծանօթութիւններն ունին, ու կ՚ունենան, Դաշնակցութեան վաթսուն տարիներու անջնջելի գործին, ինչպէս ներկայ թէ ապագայ առաքելութեանց մասին։ Ու առաւել՝ անգէտ զանգուածն է որ պիտի քշուի յորձանքէն, մինչեւ որ «ստախօսին մոմը մարի», ու միամիտները դէմ յանդիման գան անկարեկիր ճշմարտութեան։

Կ՚ուտանք այս տողերը թուղթին, կարգ մը ուշադիր ընթերցողներու այն դիտողութեան վրայ թէ ինչո՞ւ կը խնայենք մեզ բամբասողներուն, երբ բացարձակ ամբոխավարութիւն է որ կը փորձեն, ու հարկ է լուսաբանել «դայթակղեալ միտքերը»։ — Երբ յամառ ու անձնահաճոյ կը ծամեն Դաշնակցութեան միսը, անոր «տխրահռչակ յիշատակութեան» չարիքները թուելու բուլէւրկեան սուլոցքով, ինչո՞ւ չխիթել վայրեկան բամբասողներու հրթունքները՝ «հարկս հարկաւորաց»ի անշուք սկզբունքով։ Փոխանակ փուչ փչելու աչքերու, հին ու նոր Երեւանի «բաղդատութեան» անպատրաստ փորձերով, թող հետաքրքրուին, օրինակ, թէ՝ Արտասահմանի մէջ, նոյն այդ երեսուն տարիներու ընթացքին, շինարարական ինչ հսկայ աշխատանք իրագործուած է հայ ժողովուրդի գաղթական, թշուառ, անտէր բազմութիւններուն կողմէ։ Ի՞նչ պիտի կարենար ընել Դաշնակցութիւնը հայրենիքին մէջ, քանի մը տարիներու ընթացքին, երբ չորս կողմէ ենթարկուած էր բարբարոս ներխուժումներու, ու, հայրենի հողերուն վրայ, հայ ժողովուրդը կեանքի եւ մահուան կռիւ կը մղէր՝ մէկ կողմէ թշնամիին, ու միւս կողմէ՝ զրկանքի, հիւանդութեան եւ սովի պատուհասներուն դէմ։ Մի միայն Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, հայ գաղթականութեան շինարարական վաստակը՝ բնակարաններու, եկեղեցիներու եւ վարժարաններու կառուցումով, պիտի բաւէր շուքի մէջ ձգելու բոլշեւիկներու առասպելային բարիքները։ Այսօրուան Խորհրդային Հայաստանը եթէ ծաղկեալ ոստան մըն է, իր գոյութեան խարիսխը կը հանգչի, սակայն, «տխրահռչակ Դաշնակցութեան» արեան տուրքին ու աճիւններուն վրայ, հայ ժողովուրդի ազատութեան եւ անկախութեան սիրոյն վրայ, եւ ոչ բոլշեւիկեան խաբուսիկ շնորհներուն, որոնց հետեւանքով Հայաստան կորսնցուց միայն, իր կողերէն հող ու հայութիւն զիջելով դրացի հանրապետութիւններուն։ Բոլշեւիկներու ներքին թէ արտաքին պրոպագանդաները կրնա՞ն ըսել՝ թէ ինչո՞ւ Վրացիներու բաժին ինկան «տխրահռչակ Դաշնակցութեան» ատեն հայկական հողերը՝ Մոսկուայի առատաձեռն կարգադրութեամբ։

... — «Խօսում է Երեւանը»՝ մեր սիրտերը լեցուցած է, միշտ, անխառն կարօտով ու հայրենասիրական յուզքով։ Չենք փափաքիր, որ գծուծ հաշիւներ լեղի խառնեն այդ սուրբ հաղորդութեան։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը չորեքշաբթի օր պաշտօնապէս յայտարարեց որ յիսուն միլիոն տոլար պիտի վճարէ Ֆրանսայի՝ ի հաշիւ այն ծախսերուն զորս Ֆրանսական կառավարութիւնը ըրած էր ամերիկեան բանակին համար՝ ազատագրութենէն վերջ։

ՊԵՐԼԻՆԷՆ կը հաղորդեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները կը վախնան որ Գերմանացիները խափանարար քայլեր առնեն եւ կրաւորական դիմադրութիւն ցոյց տան երբ հրատարակուի ցանկը այն գործարաններուն որոնք պիտի քանդուին։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Հ. Օ. Մ.

Մենք ալ գիրերով սկսանք խօսիլ։ Բարեբախտաբար հազիւ երկու - երեք Միութիւն կրնանք մատնանշել սկզբնատառերու լեզուով։ Անոնցմէ մէկն է Հայ Օգնութեան Միութիւնը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Ամերիկա։

Երեսուն տարուան հաստատուն ծառ մը, ճիւղերը երկարած Սփիւռքի ամէն մէկ անկիւնը՝ հեռաւոր Բրազիլէն մինչեւ Հար. Ամերիկա։

Կարծեմ ոչ մէկ տեղ, ոչ մէկ գաղութ անծանօթ է իրեն։ Բոլոր հայ գաղութները կը ճանչնան զինքը։

Հ. Օ. Մ.ը այս ամառ ունեցած է իր 27րդ պատգամ. ժողովը Նիւ Եորքի մէջ, որուն մասնակցած են 59 մասնաճիւղեր 71 ձայնով, 4 Շրջ. վարչութիւններ հեռաւոր գաղութներէ, 8 իրաւասու ձայներով, գումար 85 պատգամաւորներ, որոնց մէջ հազիւ 4 կամ 5 այրեր։ Միմիայն Ամերիկայի մէջ 2500 անդամ իսկ մասնակցող 4 շրջաններով, 1880 անդամ։

Կարելի չէ տամսի մը մէջ պարփակել այս մեծ կազմակերպութեան կատարած աշխատանքը գաղթաշխարհի մէջ։

Ամէն մարդ քիչ մը շատ գիտէ արդէն իր կատարած գործին մասին։ Սուրիոյ Լիբանանի, հին ու նոր Յունաստաններու, Ֆրանսայի, Իրաքի կամ Իրանի կրթական, առողջապահական, չքաւորներու օգնութեան, ու հազար ու մէկ նման պէտքերու համար իր դուռն է որ ափ կ՚առնեն յաճախ։

Եթէ միայն յիշենք ճեմարանը կամ Աթէնքի Զաւարեան վարժարանը, դարձեալ կրնայինք փակել այն ծուռ բերանները որոնք մի միայն մրոտել կամ յոխորտալ գիտեն՝ առանց որեւէ դրական աշխատանքի։

Նոր ստացանք իրենց վերջին պարբերաթերթը, հոկտեմբեր, որ աւելի քան տասը տարիէ կանոնաւոր կերպով կը հրատարակուի 2300 բաժանորդով, առանց իր վրայ կրելու «Հայ կնոջ միակ թերթը» պոռոտախօս վերտառութիւնը։ Իր էջերուն մէջ կան վերջին 1946—1947 շրջանին տեղեկագիրը եւ հաշուեկշիռը, կան նաեւ պատգ. ժողովին առած նոր որոշումները եւ նախահաշիւը՝ նոր շրջանի համար։

Լաւ պիտի ըլլար որ կարդային այդ տեղեկագիրը իր անունը մոռնալ ուզողները եւ գոնէ քանի մը թուանշաններ պահէին իրենց փուճ յիշողութեան մէջ։

Ահաւասիկ քանի մը գումարներ, ի պէտս չարամիտ ու ապերասան մարդոց — մուտք (վերջին շրջանի) 48.867 տոլար, պատրաստ 89.698 տոլար, ելք 60.988 տոլար, մնացորդ 77.507 տոլար։ Ուրեմն 61 հազար տոլար — դուք վերածեցէք Ֆրանքի, ինչ սակով որ կ՚ուզէք — բաժնուած են գրեթէ ամբողջութեամբ Ամերիկայէն դուրս։ Չէ՞ք կարծեր որ բացատրութիւններ աւելորդ են։

ՍՕՍԻ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ԱՐՏԱՔԻՆ նախարարութեան տնտեսական գործերու փոխ նախարարը՝ Ուիլեըմ Քլէյթըն հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն, «իր կնոջ հիւանդութեան» պատճառաւ։ Ուաշինկթընի ինչպէս նաեւ Լոնտոնի պետական շրջանակներուն մէջ հրաժարականին շարժառիթ կը նկատուի այն անհամաձայնութիւնը որ կը տիրէ Ջօր. Մարշըլի եւ փոխ նախարարին միջեւ։ Այս վերջինը կը պնդէ որ Անգլիա պարտաւոր է հրաժարիլ իր գաղթավայրերուն հետ տնտեսական եւ առեւտ. համաձայնութիւններ կնքելու քաղաքականութենէն որպէսզի իրաւունք ունենայ բաժին ստանալու Մարշըլի ծրագիրէն։ Արտաքին նախարարը կը պաշտպանէ բոլորովին տարբեր տեսակէտ մը։ Ինչպէս ծանօթ է, Քլէյթըն ամերիկեան պատուիրակն էր Ժընեւի տնտեսական խորհրդաժողովին որ շաբաթներէ ի վեր կը քննէ Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը։

★ Ջօր. Մարշըլ չորեքշաբթի օր ճառ մը խօսելով Պոսթընի մէջ, անգամ մը եւս շեշտեց Եւրոպայի օգնութիւն հասցնելու անհրաժեշտութիւնը։ Բացառիկ եւ անմիջական միջոցներ ձեռք պէտք է առնել կանխելու համար Եւրոպայի տնտեսական, քաղաքական եւ հոգեբանական քայքայումը, ըսաւ նախարարը։

ՆՈՐ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ՄԸ բացուած է Թուրքիոյ մէջ՝ վակոններու շինութեան համար։ Երկու հազար բանուորներ տարեկան 1000 վակոն պիտի արտադրեն։

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Վերջին պահուն կը հաղորդուի թէ կառավարութեան դրամական սպառնալիքին առջեւն առնելու համար Մեթրոյի Սէնտիքան որոշեց անմիջապէս վերսկսիլ աշխատանքը, բանակցութիւններ յետոյ շարունակելու համար։ Մեթրոյի երթեւեկը սկսաւ ժամը 2ին։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱՆԹՈՂԻ ՄԸ ՎԱԽԵՐԸ

Փոխադրութեանց գործադուլը կը շարունակուի բայց ձեռք առնուած միջոցներուն շնորհիւ ժողովուրդը դէշ աղէկ իր գործին գլուխը հասնիլ կը յաջողի։ Երէկ, արդէն շատերը ներկայ էին իրենց աշխատանոցներուն մէջ։ Ամէն մարդ պատահական միջոցներով կը յաջողի իր գործը տեսնել, ոտքով, հեծանիւով, անձնական կառքերու բարեհաճութեամբ, բեռնաշարժերով (քամիոն) եւ կառավարութեան տրամադրած հանրակառքերով։ Կառավարութեան կոչին վրայ նոյնիսկ գաւառներէն կամաւոր շարժավարներ եկան եւ այսօր 1500 հանրակառքեր պիտի գործեն։

Երկաթուղիի կայարաններու միջեւ հաստատուած վեց գիծերու վրայ երէկ աւելցան երեք նոր գիծեր (Սէն Լազար կարը Լիոն, Փորթ տը Քլինյանքուր Փորթ տ'Օրլէան, Փորթ տը լա Վիլէթ Փորթ տ'Իթալի)։ Իսկ զինուորական կառքերը կ՚երթեւեկեն Սոյի գիծին վրայ, Փորթ տ'Օրլէանէն Փալէզօ։

Այս ձեւը բնականաբար իր անպատեհութիւնները ունի։ Նախ քաղաքին փոխադրական պայմանները կը խանգարուին, անհրաժեշտ կանոնաւորութիւնը դեռ չէ բերուած եւ թէ ճամբու արկածները խիստ շատցած են բարեբախտաբար ոչ մահացու։

Սակաշարժերու (թաքսի) գործադուլը տեղի ունեցաւ, որուն չմասնակցեցան սակայն անհատ սեփականատէրերը։

Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Սէնտիքան կը խորհի աշխատանքի սկսիլ եթէ այս կացութիւնը շարունակուի։ Իր անդամները ինչպէս նաեւ Մեթրոյի աշխատաւորներէն ուզողը պիտի կրնան վերսկսիլ աշխատանքը։

ԱԶԴԵՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՔԱՐԸ

Կառավարութեան եւ Սէնտիքաներու Միութեան (C. G. T.) միջեւ ազդեցութեան պայքարը կը շարունակուի։ Մինչ կառավարութիւնը նորանոր միջոցներ ձեռք կ՚առնէ փոխադրութիւնները կանոնաւորելու համար, սէնտիքան իր վերջին ժողովին մէջ փոխադարձ բանակցութեանց ճամբան նախընտրելու, բացէ ի բաց պայքար յայտարարեց, ըսելով թէ բանուորական բոլոր պահանջներուն ուժ պիտի տայ, ինչ որ աջակողմեան թերթերը կը նկատեն յեղափոխական շարժում մը՝ ընտրութեանց նախօրեակին։

Այսպէս Սէնտիքաներու Միութիւնը որ կոչ մը հրատարակեց բողոքելով ոստիկանական եւ բռնի միջոցներու գործադրութեան դէմ, կը հրաւիրէ բոլոր բանուորները իրարու օգնել, մերժել բռնի աշխատանքը որպէսզի «պաշտպանուին հանրապետութիւնն ու սէնտիքաներու ազատութիւնը»։

Այսպէս, կ՚աշխատուի ընդհանուր գործադուլ մը առաջ բերել։

ՆՈՐԱՆՈՐ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Ինչպէս կը նախատեսուէր, հակառակ բանակցութիւնները վերջացած ըլլալուն Ֆրանսայի եւ Ալժերիոյ նաւահանգիստի գործաւորները եւ նաւաստիները գործադուլ հռչակեցին եւ մեկնելիք նաւերը մնացին իրենց տեղը։

Երկաթուղիներու պաշտօնէութեան եւ կառավարութեան միջեւ բանակցութիւնը կը շարունակուի, կը յուսացուի թէ գործադուլ չպիտի ըլլայ։

Կազի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնէութեան հետ բանակցութիւնները թէեւ չեն վերջացած։ Գործադուլի շարժում մը կը հեշտուի շարքերուն մէջ, բայց հաւանաբար համաձայնութիւնը կը կնքուի այսօր։

Ռընոյի գործադուլին գալով, երէկ բանուորական ժողով մը գումարուեցաւ ուր գաղտնի քուէարկութիւն մը տեղի ունեցաւ այո կամ ոչ։ Քուէին արդիւնքը այսօր յայտնի պիտի ըլլայ։

ՖՐԱՆՍԱ որքան ալիւր եւ արմտիք ստացած է արտասահմանէն։ Այս մասին հետեւեալ թուանշանները կու տայ ընկերվարական «Փօփիւլէռ»ը.— 1946 Օգոստոս 5էն մինչեւ 1947 Յուլիս 31, Ֆրանսա ստացած է 1.288.665 թոն ալիւր եւ արմտիք — արժէք 13 միլիառ 269 միլիոն ֆրանք — հետեւեալ երկիրներէն (կը յիշենք միայն գլխաւոր աղբիւրները) — Ամերիկա՝ 674.648 թոն, Քանատա՝ 33.923, Արժանթին՝ 510.833, Պրազիլիա՝ 35.777, Իրաք՝ 11.700։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ օրաթերթերուն գինը 4էն 5 Ֆր.ի պիտի բարձրանայ նոյեմբեր 1էն առաջ։ Կրթական նախարարը խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ չորեքշաբթի օր, տնտեսական նախարարին հետ։

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Մոլորած քննադատութեանց տողանցք մը

Անգլիացի բանաստեղծ մը որ միեւնոյն ատեն քննադատ ալ է, 1940ի Ֆրանսական պարտութիւնը վերագրեց Proustի նման վիպագիրներուն, անոր համար որ իրենց վէպերուն նիւթ ըրած էին, երկրին ապականած համայնքի մը նկարագրութիւնը, արձագանգ տալով դէպի անկում ուղղութիւն առած քաղքենի դասակարգին տգեղութիւններուն որ վերջին պատերազմով կը հասնէին իրենց լրումին :

Ուրիշ անգլեւսաքսոն քննադատ մը, ոչ միայն Proustը եւ Valéryին դատապարտեց իբր երկրորդական գրողներ եւ նկատեց անոնց գործերը բացասական արժէքով, այլ, անգլիացի ու ամերիկացի ուրիշ ծանօթ գրողներու կողքին, ամէնքն ալ դուրկ գտաւ ժողովուրդներու յուսադրիչ պատգամներ չփոխելու շնորհքէն։

Գեղարուեստական գործի մը արժէքը վաւերացնելու համար, անոնք հոն կը փնտռէին շունչ, խորութիւն ու վերացում : Ուրեմն, որեւէ գործ որ այդ պայմանները չէր լրացներ, պէտք էր փճացնել : Ու երբ, գրականութեան սահմաններէն, ազգայնականութեան մոլուցքը ներս խուժեց, շատերուն համար ասիթ նկատուեցաւ ասիկա, այդ քանդումը իրականութիւն դարձնել :

Գործեր դատապարտուեցան, որովհետեւ «վեհըբելք» չունէին, «հայրենասիրական» չէին : «Ազգայնական » չէին անոնք, որովհետեւ օտարին դրոշմը կար անոնց վրայ : Արուեստի գործեր անհնկատ մնացին, երկրին քաղաքական ըմբռնումներուն համաձայն մշակուած չըլլալուն համար : Այս պարագան, մանաւանդ, փոքրիկ երկիրներու նորաբոյս ուժերուն վրայ երկանաքարերու նման ծանր ու ճնշիչ էր :

Այսպէս, շրջանէ շրջան, քննադատին մակոյկը անուն ու դրոշմ կը փոխէր, հարուածելու համար արժէքները, եթէ անոնք կարգախօսուած պայմանները չէին լրացներ, երբեմն կրօնքի անունով, երբեմն բարոյականութեան անունով, ու երբեմն ալ ազգայնականութեան մղումներուն չգոյութեան պատճառաւ : Ու ամէն ժամանակներու համար յաւաքոյն արժէքները կ'իյնային, անվարժ ու անարժան հնձողներու մանգաղին տակ, իբրեւ որոմներ :

Գտնուեցան քննադատներ ալ, որոնք շփոթ վայրկեաններէն օգտուելու կը սպասէին,— ու ազգ մը իր պատմութեան ընթացքին տնի այս վայրկեանները—մեղադրելու համար ժամանակակից գրականութեան ընդհանրական բնոյթ չունենալու պարագան : Այսինքն պնդելով որ գրականութիւն մը մատչելի ու ծանօթ պէտք է ըլլայ ամէնուն, անոր մէջ գտնել կարծելով ազատ համայնքի մը համար արժանի ներթահոսը : Ու իրականութիւններու վրայ յենած սխալ տրամաբանութեամբ մը, հին տաղանդները ընդհանրական կ'ընդունէին, անոր համար որ անոնց գործերը ծանօթ էին շատերուն, իսկ վերջինները, ըսենք նորերը՝ ոչ :

Այս տեսակ բաղդատութիւն մը, ի հարկէ արդար չի կրնար նկատուիլ, հետեւաբար պատճառ կը դառնայ սխալ ուղղութիւններու ջատագովման :

Որովհետեւ, ո՞վ կրնայ փաստել մեզի թէ, այսօր, անցեալի հանճարի մը գործին քաղաքականութիւնը, արուեստի ընդհանրականութեան, պարզ խօսքով ժողովրդականութեան ապացոյց մըն է : Եւ կամ, ո՞վ վստահօրէն կրնայ պնդել թէ, գալիք շրջաններուն մէջ, Picasso մը, Joyce մը, կամ Proust մը այդ ընդհանրականի կաղապարին չպիտի համապատասխանեն :

Tolstoï, իր «Ի՞նչ է արուեստը» գործին մէջ, այս ուղղութեամբ շատ մեղանչած է արուեստի իսկական ըմբռնումներուն ու կոչումին հանդէպ : Ան իր ժամանակակից արուեստագէտները կը գտնէր դուրկ ժողովրդական ըլլալու կրակէն, ու կոյր ճամբու մը մէջ մոլորած՝ ինչպէս Baudelaireը, եւ ինչպէս ուրիշներ, արուեստներու ամէն ճիւղերուն մէջ : Որովհետեւ անոնք կը ստեղծագործէին, միայն իրենց եսասիրական փոքրութիւններու ազդեցութեան տակ :

Սակայն, ի՞նչ է այսօր իրականութիւնը : Baudelaire, միշտ կը մնայ, տասնիններորդ դարու բանաստեղծներէն ամէնէն շատ ճանչցուածը ու թարգմանուածը : Այսօր, Rodin, Cézanne, Gauguin եւ ուրիշներ, աւրդարօրէն կը ճանչցուին նոյնքան ժողովրդական, որքան ընդունուած են իբր այդ անցեալի մեծագոյն հանճարները : Tolstoï, նեղմիտ ու անհասկնալի կը գտնէր Mallarméն, բայց այսօր անոր համբաւը ու ընդհանրականութիւնը՝ Baudelaireէն վար չի մնար : Քառորդ դար մը առաջ, ամէնէն անտեսուած ու ամբաստանուած Proustը, այսօր աշխարհի նուաճումներ ըրած է որ, շատ մը երկիրներ, քաղաքական տեսութիւններէ տարուած, արգելքներ կը բարձրացնեն, անոր գործերուն տիրական շունչին դէմ հակազդելու համար :

Վնասակար անհեթեթութիւններու կարգին, անբարոյականութեան պիտակն ալ պէտքչէ մոռնալ, անիկա տիրական էր եւ կը մնայ դեռ գրականութեան եւ արուեստներու կողքին բացայայտօրէն առկախ :

Չեմ յիշեր քննադատի անուան արժանի մէկը, որ ուշ կամ կանուխ փորձուած չըլլայ, անբարոյականութեան հետքեր փնտռելու արուեստի գործի մը մէջ : Ոչ ալ դժուար է մատնանշել անմահացած գիրք մը, արուեստի գործ մը, որ նախապէս զարդարուած չըլլայ այդ պիտակով : Մասնաւորաբար, բարոյականութեան հալածանքը, վերջին դարերու ընթացքին, անտեղի եռանդով մը ծաւալ գտաւ անգլօսաքսոն գրականութեան մէջ : Նմանապէս, նոյն հիւանդագին մտայնութեան տակ ինկան, Ֆրանսական գրականութեան ու արուեստներուն տասնիններորդ դարու շատ մը գործերը : Իսկ գալով մեր օրերու, այս տագնապը առած է անբուժելի հանգամանք մը :

Ճիշդ է որ, հիմա, շատ մը գրողներ կը մշակեն անբարոյական գրականութիւն, ինչ տեսակի ալ պատկանի անիկա,— որովհետեւ անբարոյականութիւնը մէկ տեսակ չէ,— դայն՝ արուեստի գործ մը արտադրելու գլխաւոր աղբիւրը կարծելով :

Բանաստեղծութիւնը ազատ չէ մնացած այս հալածանքէն, ու շատ մը տաղանդաւոր բանաստեղծներու գործերը խարանուած են իբրեւ անբարոյականութեան գլուխ գործոցներ :

Ինչպէս վերը յիշեցինք, այս ողբալի անհեթեթութեան խաղալիկ եղած է գրեթէ ամէն քննադատ :

Անհեթեթ ըմբռնումներու դեռ ուրիշ տեսակներ կան, բայց վերը յիշուածներուն վրայ, կ'ուզեմ աւելցնել հատ մըն ալ, որ իր գրական բնոյթով սերտ ազգակցութիւն ունի, անբարոյականութեան հետ :

Լսած ու կարդացած ենք որ, շատ մը քննադատներ, ժամանակակից մտաւորականութեան մեծ մասը որակած են «տարականոն», «խելագար», «այլասերած», եւ ուրիշ նմանօրինակ ածականներով : Այս վայնասունին պտուղը կը ճանչնանք, այսօր գրեթէ հէքեաթային դարձած, «անկապաշտ » գրական դպրոցին գոյութեան մէջ : «Անկում» մը նախատեսող քննադատներ գտնուած են, ամէն երկրի գրականութիւններու մէջ, ամէն շրջաններու համար : Գործ մը, անկապաշտութեան վերագրել, քննադատական ժամանց դարձաւ, մանաւանդ ֆրանսական գրականութեան մէջ, Lamartineի, Hugoի, Musseթի, Balzacի պէս փայլուն տաղանդներու մէկ շրջանին : Անոնք թէ անհատապէս եւ թէ հաւաքական կերպով, այսինքն իբրեւ վիպապաշտներ, անկապաշտութեան զոհեր նկատուեցան :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(3)

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ՇԷՐԻԱԹ Կ'ՈՒԶԵՆՔ!»

Այս խորագրին տակ Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն «Թանին»ի մէջ կը յիշեցնէ 1908 Մարտ 31ի յետադիմական շարժումը, երբ մոլեռանդ հոճաներու գրգռութեամբ ամբոխը Իսթանպուլի փողոցներուն մէջ արիւնոտ ցոյցեր կատարեց «Շէրիաթ իսթէրիզ» պոռալով :

Այս վերյիշումէն յետոյ յօդուածագիրը կը գրէ.

— Այսօր նոյն վտանգին առջեւ կը գտնուինք : Ահա Զօր. Ալտօղանը որ Տրապիզոնի մէջ ճառախօսելով ըսած է.

— Բարոյական գոյութիւն չունի այն ընկերութեան մօտ, ուր կրօնք չկայ : 25 տարի անմեղ ժողովուրդին ամէն տեսակ չարիք ընելէ յետոյ Հալք կուսակցութիւնն ու կառավարութիւնը ժողովուրդը սիրաշահելու համար հաւանեցան կրօնական դասերը վերահաստատել ....:

«Ուլան» ո՞վ կը խաբես... այլեւս ո՞վ կը հաւատայ ձեզի» :

Եալչըն կ'եզրակացնէ թէ կրօնական եւ համայնավարական քարոզութիւնները վտանգաւոր բնոյթ առացած են եւ կը պահանջէ օրինական խիստ միջոցներ ձեռք առնել :

Միւս կողմէ «Կէվէզէ» երգիծաթերթը (թիւ 13—15) կը գրէ.

— Հիւսէյին Ճահիտ Եալչըն այս երկրին առաջին թշնամիները կը նկատէ ծայրայեղ աջակողմեանները, որոնք կրօնքը գործիք կը դարձնեն քաղաքականութեան : Մինչդեռ նոյն Հիւսէյին Ճահիտը հետեւեալը կը գրէր այն օրերուն, երբ կը ջնջուէր խալիֆայութիւնը :

— Եթէ խալիֆայութիւնը մեր ձեռքէն երթայ, 5, 10 միլիոննոց Թուրք պետութիւնը ոչ մէկ կարեւորութիւն կ'ունենայ Իսլամական Աշխարհին մէջ :

«Միւս կողմէ փոքր եւ անարժէք պետութեան մը դիրքին պիտի մատնուինք յաչս . եւրոպական քաղաքականութեան : Հայրենասիրութի՞ւն է ասիկա՝ Խալիֆայական աթոռին չորս ձեռքով պէտք է փարին այն բոլոր Թուրքերը, որոնք իրական ազգային զգացում կը կրեն իրենց սրտերուն մէջ» :

«Եալչըն մինչեւ երէկ թշնամի էր Հալք կուսակցութեան, այսօր ճիշդ հակառակ ուղղութիւն բռնած է :

«Պայ Ճահիտ չի կրնար պաշտպան կանգնիլ Թուրք յեղաշրջութեան, զոր քանդելու աշխատած է տարիներով :

Մուսթաֆա Քէմալ «սեւ խիղճ ունեցող մարդ» որակած էր զայն, որովհետեւ Եալչըն Լոզանի մէջ Ֆրանսական շահեր պաշտպանած էր, Թուրքիոյ վարչապետը անարգած էր եւ ամէն գնով պաշտպան կանգնած էր խալիֆայութեան .

Կեղծ հանրապետական մըն է Եալչըն եւ չենք կրնար հաւատալ իր խօսքերուն, Չըրչիլը օգնական ըլլայ անոր ....:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ մեկնող երրորդ կարաւանը փոխադրող նաւուն մէջ ծնած են 6 մանուկներ, երեքը մանչ, երեքը աղջիկ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Լոյս տեսաւ Յակոբ Պարոնեանի երկերու հաւաքածոյին 10րդ հատորը որ կ'ամփոփէ 1877ի գրուածքները :

Հայկական ՍՍՌ գիտական ակադեմին տպագրութեան յանձնած է գիտական ժողովածոյ մը հայերէնի շարք մը հարցերու վերաբերեալ, օրինակ ռուսերէն եւ հայերէն լեզուի եւ հայ եւ վրացական լեզուներու յարաբերութիւնները :

ԵՐԵՒԱՆ.— Մօտ օրէն Երեւանի մէջ տեղի պիտի ունենայ, Անդրկովկասեան երկիրներու գիտուններու 3րդ համագումարը : Առաջին համագումարը տեղի ունեցած է Վրաստան, երկրորդը՝ Ատրպէյճան, իսկ երրորդը տեղի պիտի ունենայ Սովետ. Հայաստան : Այդ ուղղութեամբ նախապատրաստական աշխատանքներ կը կատարուին Երեւանի մէջ :

—Երեւանի կենսամթերքի գիները զեղչուած են 25—30 տոկոսով : Այս զեղչը եղած է միսի, պանիրի, մեղրի, իւղի եւ այլ կենսամթերքներու վրայ :

— Հայաստանի պահածոներու գործարանը ստանձնած է 1948ի համար արտադրել 16 միլիոն տուփ զանազան պահածոներ :

— Երեւանի «Ա. Մնկոյեան» գրադարան-ընթերցարանը, որ ունի 87 հազար գիրք եւ ուրկէ կ'օգտուին պատանի ընթերցողները, կը ներկայանայ իբրեւ գիտութեան վառ օճախ մը : Ընթերցասէր պատանիներու թիւը կ'աւելնայ օր ըստ օրէ : Ընթերցարանը կը ներկայացնէ անոնց համար մտաւոր ժամանցի հաճելի վայր մը :

— Այս տարի Թալինի շրջանը 17 հայրենադարձ ընտանիքներ ընդունուեցան կոլտնտեսութիւններու մէջ : Անոնց տրուեցաւ բնակարան, լծկաններ, սերմ եւայլն : Անոնցմէ շատեր ժամկէտէն աւելի շուտ կատարած ըլլալով տարեկան ծրագիրը, կրցած են ձեռք բերած աւելորդ մթերքները ծախել դուրսը :

— ԵՐԵՒԱՆԻ մարմարի գործարանի աշխատաւորութիւնը ամէն ամիս գերակատարած է իր առաջադրած ծրագիրը : Ան յառաջիկայ տարուայ համար պիտի պատրաստէ մարմարեայ զանազան զարդեր եւ կարեւոր իրեր (թանաքամաններ, մոխրամաններ) եւն. :

— Ամէն ջանք ի գործ կը դրուի Լենինականի մէջ հայրենադարձներու համար պէտք եղած քանակութեամբ բնակարաններ պատրաստել : Այդ նպատակի համար պիտի յատկացուի 4.455.000 ռուբլի : Արդէն 20 պատրաստուած բնակարաններու համար յատկացուած է 400.000 ռուբլի :

— Այս տարի Դիլիջանի շրջանին մէջ մէկ կովէն ստացած են 550 լիտր կաթ, անցեալ տարուանէն աւելի : Թալինի շրջանի ոչխարաբուծական կոլտնտեսականները ստացած են մէկ ոչխարէն 60ի դէմ 65 լիտր կաթ : Արթիկի շրջանի ոչխարաբուծները բաւական աւելցուցած են ոչխարներու գլխաքանակը, ստանալով 536 ոչխարէն 369 գառ ինչպէս եւ 6 կովէն 49 ցլիկներ կաթ, որ աւելի է անցեալ տարուընէ : Կոլտնտեսականներէն շատերը իրենց կատարած անթերի պարտականութեանց համար ստացած են հերոսի կոչում եւ զանազան աստիճանի յուշանշան (մէտալ) եւ շքանշաններ :

— Արագածի շրջանին Ղամիշլու գիւղի կոլտնտեսականներն ընթացիկ տարուայ մէջ աճեցուցած են հացահատիկի լաւ բերք : Անոնք 15 հեկտարէն ստացած են 150 փութ ցորեն եւ խոստացած են այդ չափը հասցնել 200 փութի :

— Էջմիածնի «Միկոյեան» խումբը կը շինէ 3 յարկով բնակութեան հոյակապ շէնք մը, որուն համար յատկացուած է 2ուկէս միլիոն ռուբլի: Շէնքը կը շինուի Էջմիածնէն Երեւան տանող խճուղիին վրայ: Էջմիածինը դեռ մինչեւ հիմա կոյուղի չունի, կ'աշխատուի որ շուտով քաղաքը օժտուի կոյուղիով:

ԱՅՍ ՏԱՐԻ ՂԱՓԱՆԻ շրջանի բանջարանոցներէն ստացուած է 10.000 ռուբլիի եկամուտ: Կոլտնտեսականները իրենց բաժինը ստանալէ վերջ, մնացածը կը ծախեն:

— Լենինականի պաղպաղակ-հրուշակագործական արտադրութեան արտէլներու մասնագէտներու եւ բանուորներու մեծ մասը հայրենադարձներ են, որոնք անցեալ տարի եկած են Պուլկարիայէն: Այդ բանուորներուն տրուած է ապրելու բոլոր յարմարութիւնները՝ լուսաւոր եւ փառաւոր սենեակներ:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԻԷՆԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

ՎԻԷՆ, 13 Հոկտեմբեր — Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը քանի մը բարեկամական մրցումներէ վերջ— միշտ յաղթական— այս կիրակի, 12 Հոկտեմբեր, իր սեփական մարզադաշտին վրայ եւ շատ գեղեցիկ օդով մը, կատարեց 47—48 տարեշրջանի իր առաջին ախոյենական մրցումը Շասի համապատասխան խումբին դէմ (Groupe Sportive de Chasse):

Խաղը սկսաւ շատ լուրջ եւ նոյնքան «չոր» խաղարկութեամբ մը, այնպէս որ հանդիսականները սկսան մտահոգութեամբ հետեւիլ գնդակի երթեւեկներուն... եւ ահա առաջին նշանակէտը՝ ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ողջունուած խելայեղ ծափերով, որուն յաջորդեցին ուրիշ չորս վարպետ նշանակէտներ եւ այսպէս առաջին կիսախաղը վերջացաւ 5—0:

Յաջորդ կիսախաղին այլեւս Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը տիրապետած էին դաշտին, այնպէս որ հակառակորդները մինչեւ խաղին վերջը չկրցան շունչ առնել եւ իրենց պատիւը փրկել գէթ մէկ նշանակէտով: Վեց յաջորդական կէտերով եւս վերջացաւ այս ախոյենական առաջին մրցումը մեր տղոց փառաւոր յաղթանակով 11—0:

Ահա արժանաւոր յաղթանակ մը որ կուգայ պսակելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներու թափած ճիգերը եւ յարատեւ աշխատանքը: Մայիս 25ի յաղթանակէն ի վեր (մրցում Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ) մեր տղաքը յաղթանակէ յաղթանակ կը թռչին...

Այս տարի, Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը գոհացութեանց առջեւ կանգ չառնելով եւ շնորհիւ թէեւ թիկունք եղող բարեկամական շրջապատին, կրցաւ գտնել հմուտ եւ նոյնքան եռանդուն մարզիկ մը՝ եղբ. Անդրանիկ Խրոյեան, հին եւ փորձառու Հ. Մ. Ը. Մ.ական մը, մարզելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի երեք խումբերը: Յուսով ենք որ այս տարի մեր տղաքը, օգտուելով իրենց մարզիչէն, աւելի վարպետ խաղարկութիւն մը պիտի ցուցադրեն եւ այսպէս ապահովեն յաղթանակներու շարան մը: Կիրակի օրուան խաղարկութիւնը արդէն ըստ բաւականի ցոյց տուաւ թէ մեր տղաքը՝ մեծ թէ պզտիկ, օգտուած էին իրենց մարզիչին ցուցմունքներէն:

Չմոռնամ յիշելու որ մրցումին բացումը կատարեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի կրտսերները Juniors ժամը 14ին, նոյնպէս Շասի համապատասխան խումբին դէմ, կրակոտ եւ վարպետ խաղարկութեամբ մեր տղաքը ապահովեցին յաղթանակը 2—0:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի եռանդուն անդամներէն Պ. Ստեփան Փափազեան, խանդավառուած այս վերջին ամիսներու արձանագրուած յաղթանակներէն, գեղեցիկ գնդակ մը նուիրեց մեր տղոց:

Յառաջիկայ կիրակի, 19 Հոկտեմբեր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի առաջին խումբը կը մրցի իր մարզադաշտին վրայ Feyzinի Ա. խումբին դէմ:

Թղթակից 1947

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Ը. Մ.ը promotion d'honneurի Բ. ախոյենական մրցումը կատարեց Port de Boucի երիտասարդ եւ շատ արագ խումբին դէմ: Ֆրանսական բոլոր մարզաթերթերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարտութիւնը գուշակած էին, սակայն միեւնոյն ժամանակ ազդարարած որ «Հայ մարզիկներուն ունեցած կամքը շատ անգամ անակնկալ յաղթութիւններ ապահոված էր իրենց»: Ճիշդ էր այս վերջինը, անգամ մը եւս:

Այս օրուան պաշտօնական դատաւորն ալ իր բարձրութեան վրայ մնաց եւ կատարեալ անկողմնակալ որոշումներ սուլեց: Մերոնք 15 վայրկեան խաղարկութենէ մը վերջ նշանակեցին առաջին նշանակէտը յառաջապահ Տիգրանի գեղեցիկ մէկ հարուածով:

Port de Bouc սկսաւ աւելի արագ եւ երկայն գնդակի նետուածքներով ճնշել մեր պաշտպանողականը բայց մինչեւ խաղին վերջաւորութիւնը չկրցաւ ոչ մէկ արդիւնք ձեռք ձգել, եւ մրցումը վերջացաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ի յաղթութեամբ 1—0:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի այս տարուան պաշտպանողական գիծը promotion d'honneurի ամենազօրաւորներէն կրնայ նկատուիլ, մանաւանդ բերդապահը, Պ. Ժիրայր Թագըճեանի ցոյց տուած անվախ եւ ճարպիկ խաղարկութիւնը ապշութեան մատնած է բոլոր ֆրանսական խումբերը: Առանց չափազանցելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլիոյ ժամանակին կրնայ պարծենալ որ բերդապահ Արմենակ Երեւանեանէն վերջ, այսօր Ժիրայր Թագըճեան ասպարէզ կ'իջնէ եւ կրնայ իր այժմու խաղարկութեամբ ամենամեծ ֆրանսական profesionnel խումբերու բերդապահներուն ասպարէզ կարդալ: Գալով մեր յառաջապահներուն, անտարակոյս Port de Boucի շատ արագ խաղարկութեան դէմ չկրցան իրենց լաւագոյնը ընել այս անգամ, բայց կը յուսանք որ յառաջիկային աւելի փայլուն խաղարկութիւն մը պիտի կարողանան ցոյց տալ:

ԾԱՆՕԹ.— Ամէն չորեքշաբթի 5էն 7ը, կը շարունակուին փորձերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիչին Պ. Պաքըճեանի կողմէ: Առաջին խումբին տղոցը ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Վահան Շամլեան

ՄԻՍԻ ԳԻՆԸ այս շաբաթուան համար պիտի ըլլայ հետեւեալը.— Եզ՝ քիլօն 195, հորթ՝ 255 եւ ոչխար 270 ֆրանք, եթէ սակայն Պ. մսավաճառները հաճին:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ֆրանսայի զգատադրումէն ի վեր ուշադրութեամբ եմ հետեւած գանազան հայրենակցական միութեանց տուած յայտարարութիւններուն, բացի Շ. Գարահիսարէն:

Մենք որ փառաւոր անցեալ մը ունեցած ենք, չե՞նք կրնար գոնէ տարին մէկ անգամ հաւաքուիլ եւ յարգել մեր հերոսներուն յիշատակը:

Անշուշտ ոչ ոք աւելի եռանդով պիտի կրնար գնահատել փառքն ու վեհութիւնը մեր հերոսամարտին՝ բացի այդ դէպքերուն ներկայ եղող վերապրողներէն:

Որպէսզի չի խաչաձեւենք ծրագիրները մեր անմոռանալի «Թագմիկին», կոչ կ'ընեմ վարչութեան անդամներուն որ բարի ըլլան յայտարարութեամբ մը հաւաքել Շ. Գարահիսարի եւ շրջանի բոլոր հայրենակիցները, նոր պայմաններու վրայ հիմնուած մեր հայրենակցական միութիւնը՝ վերակենդանացնելու համար:

Նշան Տալտալեան

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ Միութեան մէջ 30 միլիոն սպառումով աւելի քան 5690 թերթեր կը հրատարակուին: Վերջին տասը տարիներու ընթացքին տպուած են 4500 միլիոն գրքեր: 1917էն ի վեր տպուած են 11 միլիառ հատոր գիրք, 119 զանազան լեզուներով: Պուշկինի երկերը լոյս տեսան 12 միլիոն տպագրութեամբ, թարգմանուած 77 լեզուներու, իսկ Թոլսթոյի գործերը տպագրուեցան 25 միլիոն հատորով, թարգմանուած 65 լեզուներու:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ բարեփոխման մասին խօսելով ելմտական նախարարը յայտնեց թէ իր նոր ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները.— Թեթեւցնել աշխատավարձի տուրքերը այսպէս. մինչեւ 100.000 ֆր. եկամուտի տուրք չգանձել, իսկ 96.000էն վեր միայն գանձել անտիւլէր տուրքը: Ոչ առեւտրական շահերու տուրքը վար պիտի դրուի սկիզբէն, բացի փօրֆէներէն: Առեւտրական եւ ճարտարարուեստական շահերու համար միօրինակ սակ մը պիտի նշանակուի իր յաւելումով:

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ պետական շրջանակներուն մէջ զրոյց կը շրջի թէ Արժանթինը հակահամայնավար համաձայնութիւն մը պիտի կնքէ Պրազիլիոյ եւ Չիլիի հետ: Այս մասին գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարուին, քանի մը օրէ ի վեր, երեք պետութեանց միջեւ:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ խորհրդարանին անդամներէն բաղկացած պատուիրակութիւն մը տեսակցութիւն ունեցաւ Սթալինի հետ, անցեալ երկուշաբթի:

ԿՐԻՉՈՒԸԼՏ, Յունաստանի ամերիկեան տնտեսական առաքելութեան վարիչը, յայտարարեց որ հելլէն ապստամբներու կռիւը կրնայ տեւել մինչեւ յառաջիկայ Յունիս:

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Դա շատ խորհրդաւոր թուաց, որովհետեւ առաւ շատ տխուր դէմքով եւ մտածանդ որ դարբնի դէմքը զարմանալի այլափոխուեց այդ լսելուց յետոյ: Բայց որովհետեւ տասմէկը տեղը հանգիստ չէր նստում — դարբինն իմացածը յայտնեց եւ անհամբեր մօրը: Պառաւն լսածից այնքան վրդովուեց, որ չկարողացաւ իրեն պահել եւ ձեռք ծնկանը խփեց գալարած:

— Ախր ես գիտէի էլի, գիտէի, որ էդպէս բան կ'անեն շները: Գիտէի էլի, որ Ջահիլ տեսնեն թէ չէ...

Ցղամարդիկ, առանձնապէս որդին՝ դարբինը, աչքով ունքով լռեցրին նրան եւ իրենք դուրս եկան պարտէզ՝ ծառերի տակ: Տասմէկը չհամբերեց եւ հետեւեց նրանց, մնացողներին թողնելով սաստիկ հետաքրքրութեան մէջ:

Ոչ-ոք այլեւս հաց ուտել չկարողացաւ:

Թոնրատանից մի տաս-տասնուհինգ քայլ հեռանալով՝ բոլորը կանգ առան երկու մեծ խնձորենու տակ, որոնք իրենց տակային խակ պտուղներից կախած ճղներով ծածկում էին նրանց գլխի աչքից, այդտեղ նրանք սկսեցին ցածրաձայն, կամացուկ առանց ձեռներ շարժելու, խորհրդածել: Կարծես դաւադիրներ, որ վախենում են ձերբակալուելուց, կամ խօսում էին մահամերձի մասին: Շատ-շատ լսւում էր ծերունի Զաքարի հառաչանքը եւ տատմօր անհանգիստ ձայնը, որ կրկնում էր. «բա որ ասում էի, սանահէր, ջահիլներին մի կողմի վրայ դարկի»...

Ինչո՞ւ էին տղամարդիկ մռայլուել եւ ինչու էին խորհրդակցում այդպէս ծածուկ ու հառաչում:

Ի՞նչ էր պատահել, վերջապէս:

Բանն այն էր, որ թուրք սպան Զաքարից պահանջել էր, որ նա ծրեկոյեան հարսին բերի, իսկ կաղ Մարտիրոսի ասելով «ուղարկի» տէրտէրի տունը՝ «փաշայի համար սենեակը սարքելու»: Այդպէս էլ ասել էր «փաշայի համար»: Եւ աւելացրել էր, որ եթէ այդպէս անի՝ տանը հաւաքուածներին ձեռք չի տայ: Հակառակ դէպքում — գլուխը թափ էր տուել:

Զաքարը նեղն ընկած, անելիքը չիմանալով, ասել էր, թէ դրա համար գուցէ ուրիշ մի կին գայ, գուցէ իր պառաւը, բայց սպան չէր համաձայնել, ինչպէս կաղ Մարտիրոսն էր ասում, ու աւելացրել էր. — Եթէ չբերես՝ մարդ կ'ուղարկեմ...

Այդ պահանջն այնքան անամօթ ու վայրենի թուաց, որ բոլորը զայրոյթից սկսեցին հայհոյել: Իւրաքանչիւրն զգում էր, որ այդ անկարելի, անհնարին բան է: Բաց աչքով այդպիսի բան թո՞յլ տալ: Աւելի լաւ չէ մեռնել:...

Բայց աւելի մտածում էին, քան արտայայտւում:

Երբ առաջին վայրկեանին զայրոյթն անցաւ, սկսեցին նրանք լուրջ կշռադատել դրութիւնը:

Առաջին միտքը, որ ծագեց նրանց գլխում, այն էր թէ ինչպէս անեն որ հարսին ազատեն եւ ինչ հնարքով կարելի է այդ անել:

Մէկը խորհուրդ տուեց թաքցնել: Բայց միւսները գտան, թէ որտեղ էլ լինի՝ կը պահանջեն եւ եթէ գտան — կը վնասեն ամէնքին:

Ապա ցանկութիւն յայտնեցին, որ Զաքար ապին փնքը խորհի, գուցէ թէ մի ելք գտնի բայց իսկոյն էլ զգացին, որ ծեր մարդուն այդ խնդրում մենակ թողնել չէր կարելի, դա ոչ միայն անյարմար այլեւ տմարդի բան կը լինէր. էլ տղերքն ու հարեւաններ էին: Ու սկսեցին հարցին մօտենալ զգուշութեամբ, գլուղացիներին յատուկ ծածկամտութեամբ, Զաքարին ցաւակցելով:

Առաջինը խօսեց դարբինը:

— Դէ՛, սանահէր, էդպէս է, ինչ անես... էլի դու պիտի անես...:

Եւ նա առաջարկեց որ Զաքարն իր տանով գնայ խնդրի թուրքերին որ խնայեն իր ծերութեանը այդպիսի բան չանեն:

— Շատ խնդրուեցինք, — կաղ ոտի վրայ բարձրացաւ ու իջաւ Մարտիրոսը:

Ասինք՝ ինչ ուզում էք վերցրէք, տարէք, միայն էդ բանը մի անէք: Թարգի չեղաւ: «Էդ է, ասում է, — իրիկունը եթէ չբերես՝ էս ասկեարները կը գան հարսիդ եռեւից»:

Տասմէկը կատաղեց.

— Ի՞, հողիմ դրանց գլուխը: Թող փող ուզեն, թող տաւար ուզեն: Բանը գլխներից կորուել էր: Անամօթներ... Բա որ ասում էի, սանահէր: Բա որ ասո՞ւմ էի...

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ շաբաթաթերթ մը որ կը հրատարակուի արտասահմանի մէջ, բազմաթիւ լեզուներով, կը հերքէ այն տարաձայնութիւնները թէ Պելկրատի տեղեկատու դիւանը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ նախկին Գ. Միջազգայինը: Այս վերջինը լուծուեցաւ 1943ին՝ համայնավար կուսակցութեանց համաձայնութեամբ, գիտել կուտայ թերթը: «Սթալին այդ օրերուն կը յայտարարէր Ռեօյթէրի թղթակիցին թէ կոմինթէրնի հաշուեյարդարը կ'ապացուցանէ որ Մոսկուա չուզեր միջամտել ուրիշ ազգերու ներքին գործերուն: Կոմինթէրնի վերակազմութիւնը քայլ մը ետ պիտի ըլլար, համայնավարութիւնը որ հետզհետէ կը ծաւալի ու կը յառաջդիմէ բոլոր երկիրներուն մէջ, գիտել կուտայ Մոսկուայի օրկանը:

ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՎՐԱՅ կանխավճար մը ընելու պայմանաժամը կը լրանայ սա ամսու վերջ: Ելմտական նախարարը այդ պայմանաժամը յետաձգեց մինչեւ նոյեմբեր 15, որմէ ետք հարիւրին 10 տուգանք մը պիտի աւելնայ: Իսկ անոնք որ 1946ին 20.000 ֆրանքէն պակաս տուրք տուեր են, կրնան մինչեւ 1 դեկտեմբեր վճարել առանց տուգանքի:

« ԱՆԳԼԻԱ ՄԱՀՈՒ ԵՒ ԿԵՆԱՑ կռիւ կը մղէ ներկայիս, բայց պիտի չմեռնի» յայտարարեց Հարբըլ Շօքրոս, Միացեալ Ազգերու համագումարին Անգլիոյ պատուիրակը: «Ցաղթական դուրս պիտի ելլենք այս դժուարութենէն եթէ ապահովութիւններ ստանանք որ Ամերիկա պիտի օգնէ մեզի: Սարսափելի պայմաններ պիտի ստեղծուին յառաջիկայ ձմեռ մեզի համար, որովհետեւ ստիպուած ենք կրճատել մեր ներածումները՝ տոլարի պակասին պատճառաւ: Մենք, ոչ համայնավար ըլլալու միտք ունինք, ոչ ալ ֆաշական»:

ԱՆԳԱՐԱՅԷՆ կը հաղորդեն որ ամերիկեան երկու փոխադրանաւեր Թուրքիա հասած են՝ զինուորական պիտոյքներով: Ամերիկացի մասնագէտներ նոյնպէս Պոլիս հասան այս շաբթու՝ ճամբաներու շինութեան համար:

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Արաբական Դաշնակցութեան համագումարը չորեքշաբթի օր վերջացուց իր «զինուորական հարցերու վերաբերեալ խորհրդակցութիւնները»: Համագումարը յուշագիր մը ղրկեց Զօրս Մեծերուն, պահանջելու համար Լիբիոյ անկախութիւնը եւ պաշտպանելու համար Եգիպտոսի դատը՝ անգլեւեգիպտական վէճին մէջ: Համագումարին փակումէն վերջ, ընդհ. քարտուղարը՝ Ազզամ փաշա յայտարարեց որ «Պաղեստինի դէպքերուն հարկադրանքին տակ՝ բոլոր արաբական ազգերը խոստացած են գործակցիլ՝ իրենց իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար»: Համագումարը որոշած է պոյքոթի ենթարկել հրեայ խանութպաններ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակը կը ծաւալի երկրին գրեթէ բոլոր շրջանները: Չորեքշաբթի օր պատահած են 395 նոր դէպքեր, մեռած են 123 հոգի: Քոլերան հասած է նաեւ Աղեքսանդրիա:

Գ. ՋՕՊԱՆԵԱՆ վաղը շաբաթ, ժամը 5ին, իր հերթական դասախօսութիւնը պիտի կատարէ Cité Universitaireի Հայ Ուսանողական Տան մէջ: Նիւթն է Կոմիտաս Վարդապետ:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ, ըստ Հայր. Լիազօր պատուիրակ Գեր. Արտաւազդ Ս. Արք.ի հրահանգին՝ Պոմոնի եւ շրջակայից Ն. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ եւ Սէն Ժէռոմի Դպրաց Դասերու եկեղ. չորս տարիներէ ասդին 20 դպրաց վկայականներու բաշխման հոգեւոր հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ 19 Հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Պոմոնի Նորակառոյց Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ, նախագահութեամբ Առաջ. փոխ. Տ. Գալուստ Ա. քհնյ.ի: Ներկայ պիտի ըլլան բոլոր քահանայ հայրերը: Կը հրաւիրուի ժողովուրդը այս հոգեւոր հանդէսին: — Դպրապետ-քարտ. Լ. Ճէրահեան

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած համախմբերդցիական միութեան Լիոնի մասնաճիւղի կողմէ, ի պատիւ Բ. կարաւանով մեկնելիք մեր հայրենակիցներուն: Այս կիրակի 19 հոկտեմբեր 1947 կէսօրէ վերջ ժամը 2ին Rue Tête d'Orի չքեղ սրահին մէջ: Երգեր, արտասանութիւն, եւ զանազան անակնկալներ եւ արեւելեան նուագ: Մուտքը ազատ է

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լէգ (Լիլ) Մարթէկոյի նորակազմ «Իշխան» խումբը ընկեր ՀԱՄՕ ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆի եւ ընկեր ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆի մահուան առթիւ իր անկեղծ ցաւակցութիւնը կը յայտնէ սգացեալ ընկերներու ընտանեկան պարագաներուն նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Բիւրոյին, եւ առ այդ կը նուիրէ հազար ֆրանք Վեթերաններու Ֆոնտին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օր»ը կը տօնուի հոկտեմբեր 18ին շաբաթ գիշեր, ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. տան մէջ, Տէսին Rue Blandy:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
Եւ Ֆրանսական ընկերվարական Camarade MARTIN

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մեներգ, զուգերգ, խմբերգ եւ հայկական տոհմիկ պարեր:

Պիտի երգէ յայտնի երգչուհի Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք մինչեւ առաւօտ:

Մուտքը ազատ է:

×

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը:

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

■

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար:

**

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

■

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները շուտով:

■

ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբին կողմէ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին, ՊԱՐ ՍԱՆԹՐ (րիւ Քառաքթըրի) վրայ՝ ընկերվարականներու սրահը:

ԿԸ բանախօսէ ընկ. ԱՐԱՄ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ
Կ'երգէ ծանօթ երգիչ ընկ. ԶԱՐԵՀ ԳԱՍԵԱՆ
(Նոր Սերունդ, Վալանս): Նաեւ ուրիշ գեղարուեստական բաժին: Մուտքը ազատ է:

Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Վանլեան, Ռօզէթ, Ժանին եւ Ժան Փիէր Վանլեան, Տէր եւ Տիկին Աբրիկ Տ. Ստեփանեան, Այրի Տիկին Ֆէրկատեան, Պ. Կարապետ Տօլմաճեան, Տէր եւ Տիկին Ճիտեճեան եւ զաւակները, Տիկին Տ. Ստեփանեան եւ զաւակները սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԷՐՊԱՅԵԱՆի
(Ծնեալ Սաթենիկ Տ. Ստեփանեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 15 հոկտեմբեր 1947, 49 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի ուրբաթ, 17 հոկտեմբեր, ժամը 3.30ին, հանգուցեալին բնակարանը, 23 rue Voltaire, Քրէմլէն Պիսէթրը եւ մարմինը պիտի ամփոփուի տեղւոյն գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՋՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մաժընոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի դլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի իրիկունը կիչէէն:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐ Գ.ՔՈԼՈՄԲ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան Փարիզի կեդրոնական վարչութեան կողմէ, այս կիրակի 19 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Անիէռի Հայկ. դպրոցի սրահին մէջ 34 rue Villa Rouveyrol, Asnières: Պիտի կազմուի Անիէռ - Գոլա Քոլոմպի մասնաճիւղը տեղւոյն հայրենակիցներու փափաքին վրայ: Ներկայ պիտի ըլլան կեդրոնական վարչութեան անդամները: Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ընտանեկան խնջոյք: Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ եւ նահանգներու հայրենակիցները իրենց ընտանեօք: Հանգանակութիւն չկայ:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 rue Daumesmo - 13e

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս շաբաթ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Նոր Ակումբը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 23ին, շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին Ստալինկրատ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԷԶ ՕԼԻՎ ՄԱՐԹԻԿՈՅԻ «Իշխան» խումբի հերթական ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ շաբաթ 18 հոկտեմբեր, ծանօթ հասցէին: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Յ. Աբրահամեանի որ Կապոյտ Խաչի հանդէսին 1000 ֆրանք նուիրեց Նոր Սերունդին եւ հիւրասիրեց մեր խումբը նոյն հանդէսին:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ԳՈՐԵԱՆԷ «Յառաջ»ի խմբագրութեան հանդիպիլ:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

Կը հրաւիրուին վիէննահայ հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ հետեւեալ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները: Լիոն, Տէսին, Կրընոպլ, Սէն Թ'էթիէն, Սէն Շամոն եւ Վալանս:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Կ. Խաչի սանուհիները: Կ'երգէ Օր. Տէրվիշեան:

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօսութենէն անմիջապէս վերջ՝ ընկերահամակրական խնջոյք, ճոխ պիւֆէ:

Յ. ՕՇԱԿԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ

Մարսէյլի մէջ կը տօնուի Հայ Մշակութային Միութեան նախաձեռնութեամբ, 16 նոյեմբեր, 1947, Կիրակի իրիկուն: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

Մարսիլահայ գաղութէն բոլոր անոնք որոնք կը փափաքին իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերել մեր դրագէտին նուիրուած հանդիսութեանց, կը հրաւիրուին խորհրդակցական ժողովի մը, այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, 17 հոկտ. 1947, Café Noaillesի ներքնասրահը:

ՕՐԱԹԵՐԹ

[illegible] ARMENIEN DE FRANCE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տարի. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Հատը 10 ֆր.

Tél.: GOB. 15-70 — C. C.P. Paris 1678-63

Samedi 18 Octobre 1947 Շաբաթ 18 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5165-Նոր շրջան թիւ 774 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 ֆր.

Պէտք է զօրացնել ազգայնական եւ կրօնական հիմնարկութիւնները

ԿԸՍԷ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆ

ՀԱՄՏՈՒԼԼԱՀ ՍՈՒՊՀԻ

«Թիւրք օճաղլը»ներու հիմնադիրներէն Պուքրէշի նախկին դեսպան եւ այժմ Իսթանպուլի երեսփոխան Համտուլլահ Սուպհի, համայնավար Միջազգայնականին վերակազմութեան առթիւ խօսքով հետեւեալ առաջարկները կ'ընէ «Թասվիր»ի մէջ.—

Մեր առաջին համալսարանները, այսինքն մէտրէսէները հիմնուած են Ալփ Ասլանի օրով Նիզամ 'իւլ Միւլքի կողմէ։ Այդ մէտրէսէները յեղաշրջուելով վերածուած են արդի համալսարաններու։

Կը նշանակէ թէ կարելի է եղեր կրօնքը հաշտեցնել գիտութեան հետ։ Ուրիշ խօսքով ինչպէս որ կրօնքին հակառակ գիտութիւն մը կայ, նոյնպէս գոյութիւն ունի կրօնք մը, որ կրնայ ծառայել գիտութեան։ Հետեւաբար մենք պէտք ունինք այնպիսի հիմնարկութիւններու, որոնք կարենան կրօնքը հաշտեցնել գիտութեան հետ։

Անկախութեան պայքարի ընթացքին Ազգ. Մեծ Ժողովը ինծի եւ Մէհմէտ Աքիֆին պաշտօն յանձնեց Գոնիայի մզկիթներուն մէջ քարոզել, որովհետեւ Գոնիայէն Անգարա եկած էր պատուիրակութիւն մը՝ որուն նախագահը, երեսփոխան Թօսունի պէս, ըսած էր ներքին գործավարին.

— Ջինուրի փոխարէն քարոզիչները ղրկեցէք Գոնիա։ Այլապէս ըմբոստութիւնը պիտի ծաւալի։

Մեր գլխաւոր պարտականութիւնն է կրօնական դասերը վերահաստատել համալսարաններուն մէջ եւ կրօնաւորներու յատուկ դպրոցներ բանալ։ Արդի կրթական գործավարը այդ անհրաժեշտութիւնը գնահատող անձնաւորութիւն մըն է։

Արեւելեան նահանգներու քննիչներն ու երեսփոխանները կը հաւաստեն թէ այդ շրջաններուն մէջ համայնավարութիւնը ընդունելութիւն չէ գտած, որովհետեւ չափազանց զօրաւոր է արեւելեան նահանգներու բնակչութեան կրօնական զգացումը։

Այսօր քաղաքակիրթ աշխարհը բարոյական ճակատ յարդարած է համայնավարութեան դէմ։

Արդի կացութիւնը կարելի է խտացնել հետեւեալ կերպով.

Նոր յարձակումի մը առջեւ կը գտնուինք։ Ոտնակոխուած են մարդկային նուիրական իրաւունքները։ Կրօնքը, դպրոցները, գրչի մարդիկ բարոյական ճակատ յարդարած են եւ պայքարի լծուած։

Այսօրուան եւ վաղուան պայքարներուն համար պարտաւոր ենք զօրացնել այն բոլոր կրօնական եւ ազգայնական հիմնարկութիւնները, որոնք գոյութիւն ունին Թրքական հողերուն վրայ։ Վտանգը ընդհանուր բնոյթ կը կրէ եւ ամէն տեղ գործակցութեան կը դիմեն։ Պէտք է պատրաստ ըլլանք, որպէսզի երբ ձեռք երկարեն մեզի, կարենանք ցոյց տալ մեր հաստատութիւնները։

Թուրքիոյ մէջ այլեւս վերջ գտած է անհատական տիրապետութիւնը, որ սկսած է իր տեղը տալ խմբակներու եւ հիմնարկութիւններու. կրօնական հաստատութիւնները կոչուած են մեծ դեր կատարելու, պարտաւոր ենք զօրացնել զանոնք, որովհետեւ նորանոր կացութիւններ ստեղծուած են։

Այսօր մի միայն Արեւելքի մէջ գոյութիւն ունի 60 միլիոննոց արաբական միութիւն մը, 100 միլիոն իսլամ բնակչութեամբ Փաքիստան մը եւ 70 միլիոն իսլամներէ բաղկացած Ինտոնէզիա մը։

Հին Թուրքիան այդ երկիրներուն հանդէպ ունէր պատուաբեր դիրք մը, զոր ոչ ոք կրնայ ուրանալ։ Կրօնական հաստատութիւնները որ պիտի հիմնուին մեր հողերուն վրայ մեծապէս պիտի նպաստեն այդ երկիրներուն հետ մեր յարաբերութեանց երջանիկ զարգացումին։

ՍՈՒՐԻԱ եւ Իրաք առաջարկեցին չորեքշաբթի օր որ Անգլիա Պաղեստինի հոգատարութիւնը յանձնէ Միացեալ Ազգերուն մինչեւ որ անկախութեան ծրագիրը իրագործուի։ Առաջարկած են նոյնպէս որ կարգ մը վիճելի կէտեր յանձնուին միջազգային իրաւարար ատեանին քննութեան։

ԿՈՉ ԻՄ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐՈՒՍ

Հայ Որբուհի մը, Կիլիկեան մեծ գերդաստանի մը վերջին շառաւիղը։

Վերջին պատերազմին մէջ կ'ամուսնանայ։ Ամուսինը աշխատասէր, բայց բոլորովին կամազուրկ։ Կեսուրը՝ մէկը այն կիներէն, որոնք զաւակ կամ ամուսին կը գործածեն քուրջի պէս, րստ իրենց քմահաճոյքին։ Նոր պատմութիւն չէ, եթէ հարս ու կեսուր հաշտ չապրին։ Բայց այս մէկը տարբեր է,— Թրքախօս կեսուր մը։ Երկու խօսք Թրքախօս կեսրոջմէն՝ ներկայացնելու համար հոգին.—

— Էվիմտէ չիֆնեանեէ գոնուշույմազ, եալըն-Ըզ ալչաք ատամլար օյլէ գոնուշուրլար (հայերէնի մասին է խօսքը):

— Էվլատըմա գարր չազըմ տէյիլ:

Ահա կեսուրը։

Որբուհիին համակերպութեան անյաջող փորձերէն ետքը, ամուսինը կը խնդրէ կնոջմէն, որ ժամանակի մը համար վերադառնայ որբանոց, մինչեւ որ հանդարտին մօրը ջիղերը։ Երեք ամիս ետքը, որբուհին կը վերադառնայ տուն։ Նորէն նոյն պատմութիւնը։ Ամուսինը սենեակ մը կը վարձէ բարեկամներու խորհուրդով, փորձի երկրորդ շրջան մը եւս, կինը հեռու պահելու համար մօրը Թրքական ջիղերէն։ Եւ յանկարծ, միշտ բարեկամներու խորհուրդով, (ամուսինն է որ կը խոստովանի կնոջ), դատարան կը դիմէ, ամուսնալուծում պահանջելու համար, որովհետեւ կինը փախած է տունէն։ Որբուհին, անպաշտպան, մարդ-մարդասանք չունի, անակնկալի կուգայ։ Փաստը մէջտեղն է,— լաւ կազմակերպուած, բարեկամներու խորհուրդով։ Եւ դուրս կը նետուի որբուհին, ազդեցիկ փաստաբանի մը մեղադրական ճառով։

Որբուհին քուրջ մըն է վերջապէս, կամ փորձի համար ամուսնութեան միջոց մը։ Կ'ամուսնանաս, փորձի համար, չհաւնեցա՞ր՝ դուրս կը նետես, ուրիշ մը կ'ընտրես։

Այս այսպէս է ոմանց համար, կամազուրկ ամուսինին բարեկամներուն համար։

Իմ տեսակէտս տարբեր է, սակայն։

Գայլին — անոր հանրմը եւ բարեկամները կըրնան վստահ ըլլալ, որ իմ տեսակէտս ունին նաեւ իմ բարեկամներս, հայ որբերու հսկայ բազմութիւն մը եւ հայ որբերու այդ հսկայ զանգուածին համակիրներ։

Եւ ի՞նչ է մեր տեսակէտը։

Անապատներէն, ջարդերէն եւ Թուրքերու տուներէն խնամուած հայ որբուհիները մենք հօս չբերինք, որպէսզի մարդիկ փորձի ամուսնութիւններ սարքեն, եւ տարին չլրացած՝ տունէն դուրս նետեն, բոլորովին մերկ, խաբելով։

Այն ո՞վ է որ անպաշտպան կը կարծէ հայ որբուհին,— ամբո՛ղջ ազգը կանգնած է ամէն մէկ որբի կռնակը։ Զ. Ո. Միութիւնն է կանգնած ամէն մէկ որբուհիի կողքին,— հարկ չկայ, վկայութեան համար, պատմելու թէ ինչպէս չարաչար պարտութեան մատնեցինք եւ հակառակ Թրքոտ պատրիարքին միջամտութեան՝ խայտառակեցինք Եգիպտոսի հայ հարուստներէն մէկը, որ հայ որբուհիի մը իրաւունքներն էր կերեր։ Պատկառելի գումար մը վճարեց իբրեւ հատուցում, ու կորսուեցաւ գնաց։

Այժմ, այս մէկը։

Ցանուն Զ. Ո. Միութեան, զոր, իբրեւ նախագահը, հարկ կը տեսնեմ վերակազմել (պատերազմին պատճառով՝ գործունէութիւնը ընդհատուած էր), կը հրաւիրեմ Փարիզի եւ արուարձաններուն, Լիոնի, Վիէնի, Վալանսի, Պորտոյի, Մարսէյլի, Նիսի նախկին մասնաճիւղերը (արտասահմանի մասին՝ ետքէն) լծուիլ գործի, եւ վերակազմութեան պաշտօնական հրահանգներէն առաջ՝ ձեռնարկել հանգանակութեան։ Այս առթիւ, կը խնդրեմ նաեւ բոլոր այն բարեկամներէս, որոնք դուրս կը մնան Զօմէն, նիւթապէս օժանդակել ձեռնարկիս, որբուհիին դատին համար։

Ով որ բարեկամ է ինծի, ահա առիթը ցոյց տալու իր բարեկամութիւնը։ Անձնական կամ զօրչ աշխատանքներու համար սովորութիւն չունիմ դիմելու իմ բարեկամներուս։ Բայց ահա պարագայ մը, որ վրդոված է հոգիս, որ խոցած է ջիղերս, — ամէն բան պիտի ընեմ՝ արդարութեան համար։ Վերաքննութեան դիմումը կատարուած է արդէն։ Կատարուած աշխատանքներուն եւ գործածուած վերջին սանթիմին համար հաշիւ պիտի տամ, — Թող ոչ ոք մտքէն անցընէ թէ կրնամ յումպէտս գործածել հանգանակուած դրամը։ Փողոց նետուած անպաշտպան որբուհին, հատուցումէն ետքը, կուզայ ձեզի յայտնել իր երախտիքը եւ վկայել այն անկաշառ դայրացկոտ պաշտպանութեան մասին, որով պիտի հետապնդուի Դատը՝ մինչեւ արդարութեան հատուցումը,— պատւոյ խօսք։

Եւ հիմա, որբուհին փողոց նետողները, եթէ կրնան, թող չափուին հետս։

Նիւթական ամէն օժանդակութիւն ղրկել հասցէիս, 17 rue Damesme, Paris (13):

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԳՍՐԾԱԳՈՒԼՆԻՐՈՒ ՎԻՃԱԿԸ

Երէկ, Ֆրանսերէն մեր պաշտօնակիցներուն պէս հաղորդած էինք որ Մեթրոյի ինքնավար Սէրվիսը որոշած էր աշխատանքը սկսիլ ժամը 2ին։

Բայց անոնք որ ճամբարեցին այս լուրէն օգտուիլ, յուսախաբ եղան երբ տեսան որ մինչեւ իրիկուն ուշ ատեն դեռ դռները բացուած չէին։

Ահաւասիկ պատճառները։ Քրիստոնեայ աշխատաւորներու սէնտիքան արդէն որոշած էր վերսկսիլ։ Մեթրոյի ինքնավար սէնտիքան որ վարողներէ կը բաղկանայ երէկ առտու ժողով գումարելով 27ի դէմ 1040 ձայնով որոշեց անմիջապէս գործի սկսիլ, որովհետեւ, ինչպէս իրենց նախագահը յայտնեց, իրենք Սէ Ժէ Թէին քաղաքական խաղերուն չեն ուզեր մասնակցիլ։

Այս որոշման վրայ հաւաքավայրեր նշանակուեցան, բայց մեթրոները գոց էին, որովհետեւ ներքին պաշտօնեաները կը բացակայէին եւ ելեկտրականութեան ճիւղին աշխատաւորները չէին գար, որովհետեւ անոնք Սէ Ժէ Թէին կապուած էին, եւ ան ալ որոշած էր իր դիրքը պահել՝ գործադուլը շարունակելու համար։

Տեղ տեղ փորձեր եղան մէկ երկու գիծ բանեցնելու համար գիշերը, բայց առտուն հազիւ կարելի եղաւ մասնակի վերսկսում մը ձեռք բերել։

Հանրակառքերն ալ մասամբ սկսած են։

Սէնտիքաներու միջեւ առաջ եկած այս պառակտումը աջակողմեան թերթերը կը համարեն հարուած մը Սէ Ժէ Թէին քաղաքական յաւակնութիւններուն։

★ Կազի եւ ելեկտրականութեան գործադուլը տեղի չպիտի ունենայ կառավարութիւնը ընդունած ըլլալով աշխատաւորներու պահանջը։

★ Նաւահանգիստներու գործադուլը կը շարունակուի, ինչպէս նաեւ բանակցութիւնները։

★ Ըռնոյի աշխատաւորներն ալ կը շարունակեն իրենց գործը։

Անգլիա պիտի չէ Պաղեստինը

Միացեալ Ազգերու հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ Անգլիոյ պատուիրակը՝ Քրիչ Ճոնս, առաջարկեց որ Միջազգային հիմնարկութիւնը ստանձնէ Պաղեստինի հոգատարութիւնը՝ նկատի ունենալով որ կարելի չէ այլեւս համաձայնութեան եզր մը գտնել Արաբներու եւ Հրեաներուն միջեւ։ Պատուիրակը դիտել տուաւ որ Մեծն Բրիտանիա վճռապէս որոշած է հեռանալ Պաղեստինէն եւ չուզեր որեւէ պատասխանատուութիւն ստանձնել բաժանման ծրագրին գործադրութեան մէջ։ Այս յայտարարութենէն անմիջապէս առաջ տեղի ունեցող խորհրդակցութեանց ընթացքին, Լիբանանի ներկայացուցիչը հարցուց Լեհաստանի պատուիրակութեան — ինչպէ՞ս կրնաք պաշտպանել Հրեաներուն դատը երբ Լեհաստան զաղթող Հրեաներուն հարիւրին վաթսունը ու տակաւին արգելարաններուն մէջ գտնուող Հրեաները կը մերժեն Լեհաստան վերադառնալ։ Յետոյ, խօսքը ուղղելով Չեխոսլովաքիոյ պատուիրակութեան, ներկայացուցիչը ըսաւ — «Երբ երկիր մը կ'արտաքսէ իր միատնականութեան սպառնացող փոքրամասնութիւնները, ի՞նչ իրաւունքով կը պաշտպանէ ուրիշ ժողովուրդներու հողային անդամատումը»։

«ՄԵՐ ՆՊԱՏԱԿՆ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ ԿՌՈՒԻԼ»

Պոլսահայ թերթէ մը կը քաղենք հետեւեալ լուրը (9 հոկտեմբեր) — Հալէպէն կը հաղորդուի թէ խռովութիւններ ծագած են Ճէզիրէի մէջ, Սուրիա, քիւրտ ցեղապետ եւ երեսփոխան Մուսթաֆա Շահինի ղեկավարութեամբ։ Կառավարութիւնը զինուորական ուժ ղրկած է Ճէզիրէ, ջախջախելու համար այս շարժումը որ քրտական ըմբոստութիւն մը կը նկատուի։ Քիւրտ Մուսթաֆա Շահին յայտարարութիւններ ընելով «Էլճէզիրէ» թերթին թղթակցին ըսած է թէ քիւրտ անկախութեան շարժումը ուղղուած չէ Սուրիոյ հողային ամբողջութեան դէմ, այլ իրենց բուն նպատակն է կռուիլ Թուրքիոյ դէմ։ Ճէզիրէի համայնավարներն ալ գրգռութիւնկըկատարենգըլ խաւորութեամբ Միտհատ անունով, բնիկ Հաթայցի ուսուցիչի մը որ Սուրիա ապաստանած է։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ տասնըմէկ միլիոն տոլարի ոսկի ղրկեց Ամերիկա՝ Լեհաստանի տրամադրութեան տակ դրուելու համար։ Այս գումարը մէկ մասն է 28 միլիոն տոլարի այն փոխառութեան զոր Մոսկուայի կառավարութիւնը կնքած է Լեհաստանի հետ որպէսզի այս վերջինը գնումներ կատարէ Ամերիկայէն։

ՆՈՐԱՅՐ ԲԻՒԶԱՆԴԱՑԻԻ ԱՆՏԻՊ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ԽՄԲ.— Կաթ. պատուիրակ Արտաւազդ եպիսկոպոս մեր տրամադրութեան տակ դրած է հետեւեալ շահեկան յօդուածը զոր ստացած է Շուէտէն։ Արտցաւ հայրենակիցը որ դժբախտաբար կը գործածէ օտար անուն մը, կը թուի թէ կտրուած է հայ իրականութենէն։ Կը լսենք որ Արտաւազդ եպիսկ. դիմում կատարած է Շուէտի կրթական նախարարութեան խնդրելով որ Բիւզանդացիի ձեռագիրները յանձնուին Բարեգործականին։ Կաթ. պատուիրակին արտօնութեամբ կը հրատարակենք նաեւ իրեն ուղղուած նամակը.

Ձեզ՝ անշուշտ յայտնի է, որ հայ մատենագրութեան ուսումնասիրողների մէջ Նորայր Բիւզանդացին գրաւում էր չափազանց աչքի ընկնող տեղ անցեալդարու վերջին քառորդին եւ մեր դարու առաջին տասնեակին մէջ։ Նրա մահից (1915 թ.) անցել է 32 տարի եւ մեր ուսումնասէրների փորձերը պարզել Նորայր Բիւզանդացու թողած անտիպ գրական ժառանգութիւնը՝ մինչ օրս չէին պսակւել յաջողութեամբ։ Պատերազմի դադարումից յետոյ, մնկնելով Շվէտիա եւ՝ իմ անձնական ուսումնասիրութիւններիս աւարտման համար՝ աշխատելով Ուպսալա քաղաքի համալսարանական գրադարանում (յայտնի Carolina Rediviva), ես միաժամանակ հետաքրքրուեցի մեր մեծ հայկարանի ձեռագրերի գոյութեամբ կամ չգոյութեամբ,— քանի որ ինձ մանկութիւնիցս յայտնի էր, որ Նորայր Բիւզանդացին ամուսնացած էր մի Շուէտացու հետ, ապրել էր Ստոկհոլմում՝ ուր եւ թաղուած է։ Այդ գրական հետաքրքրութեան հետեւանքով 1946—47 թւին ձմեռը, ինձ յաջողեց պարզել գրական անտիպ ձեռագրերի գոյութիւնը։ Եւ բնականաբար, ես ցանկանում եմ, որ մեր գրասէր հասարակութիւնը,— եւ մասնաւորապէս հայ գրականութեան ուսումնասիրութեամբզբաղւող հաստատութիւնները եւ գրականագէտները,— այդ մասին լուր առնէին։

Ներփակեալ կը գտնէք իմ մի թղթակցութիւնը որտեղ ես խօսում եմ Նորայրեան անտիպ ձեռագրերի գոյութեան, դրութեան, քանակի եւ որակի մասին։ Կտրուած լինելով Սկանտինաւիայում, հայկական իրականութիւնից, ես չը գիտեմ հայերէն պարբերականների անունները եւ հասցէները Փարիզում — Ֆրանսիայում, որպէսզի ինքս ուղղակի դիմէի, եւ ձեզ անհանգստութիւն չըը պատճառէի։ Սակայն խնդիրը անձնական բնոյթ չունի եւ վերաբերւելով հայ գրականութեանը եւ նրա անխոնջ մշակներից մէկի գրական աշխատանքներին,— չափազանց քանքարաւոր աշխատանքներին,— ես համոզուած եմ միագամայն թէ կը ներէք ինձ ձեզ անհանգստացնելուս համար։

Ես թողնում եմ ձեր բարեհայեցողութեանը, թէ հայ որ թերթերին պէտք է տալ իմ թղթակցութիւնս հրատարակութեան համար. կարելի է զետեղել բաթերթի, շաբաթաթերթի կամ ամսագրի մէջ,— միայն թէ հայ գրասէր աշխարհը իմանայ, թէ գտնւում են Նորայր Բիւզանդացու անտիպ կարեւոր գործերը, որոնք գտնւում են Շուէտիայում եւ նրանց հրատարակութեան մասին պէտք է մտածել մեզ, Հայերիս, որովհետեւ օտարի մտքին ու սրտին շատ բան չեն ասում այդ խոշոր հայագիրի հայերէն մեծ աշխատութիւնները։

Ս. ԼՕՐԵԼԼԻ

Պ. Խմբագրապետ,

Իմ «Նորայր Բիւզանդացու անտիպ ձեռագիրները Շուէտիայում» նամակիս միակ նպատակն է, զարթնել հայ հասարակութեան ուշադրութիւնը, որ 32 տարի կորած համարւած նրա ձեռագրները (գէթ նրանց մի մասը —44 կապոց) գտնւած են եւ գտնւում են Շուէտիայում։ Եթէ հարկ համարէք զետեղել ձեր պատուելի պարբերականում, խնդրում եմ ուղարկել ինձ այդ համարից երկու օրինակ,— մէկը ինձ, միւսը համալսարանական գրադարանի արխիվի համար.

Հայ մատենագրութեան ուսումնասիրողների շարքում Նորայր Բիւզանդացին գրաւում էր չափազանց աչքի ընկնող տեղ։ Անցեալ դարի վերջին քառորդին եւ մեր դարու առաջին տասնեակին, Նա անդադար քննութեան էր ենթարկել մեր 1200 տարեայ (V դարուց մինչեւ XVII դարու) մեր բոլոր հեղինակներին։ Նա աւելի քան տասն հազար սխալ ընթերցում կամ սխալ արտագրութիւն էր ուղղել մեր գրչագիրների մէջ,— սկսած մեր ամենաղարեան անձնման հայերէնով գրող հեղինակներից մինչեւ ստորին հայերէնի հեղինակները։ Այդ գրական - պատմական ուսումնասիրութիւնները բերել էին Նորայրին այն եզրակացութեան, թէ հասունացել է կարիքը լոյս ընծայելու Հայ Մատենագիրների (Ե. ԺԷ.) մի նոր հրատարակութիւն, քանի որ մինչ այն եղած հրատարակութիւնները (Էջմիածնի, Մխիթարեան եւն.) այլեւս չէին համապատասխանում մեր ժամանակի գիտութեան պահանջներին։ Զնայած նրա կտրւած լինելուն հայ միջավայրից ու քաշուած հեռաւոր Սկանտինաւիայում, Նորայր Բիւզանդացին միայնակ ձեռնամուխ է լինում մի այդպիսի յանդուգն ձեռնարկի, որի համար այսօր իսկ կը պահանջուէր մի ամբողջ գիտական հաստատութեան գործունէութիւնը, եւ տասնեակ հայագէտների ջանքերի համախմբումը։ 1880 թւից նուիրուած հայ մատենագրների ուսումնասիրութեան, Նորայրը կուտակում է Ստոկհոլմում ձեռագիրներ, յաճախ մի քանի անգամ նոյն ձեռագիրները խնամքով արտագրելով, այդ յոյսով թէ կը գայ վերջապէս մի օր, երբ նա մէկը միւսի ետեւից տպարանը պիտի ուղարկէ իր ձեռագրերը, որոնք տարիներ, երկու երեք տասնեակ տարիներ սպասում են Նորայրեան Ստոքհոլմեան բնակարանի (Ֆրէտագատան 15) դարակներում։ Սակայն այդ օրը չեկաւ եւ Նորայր Բիւզանդացին մեռաւ դառնացած, վշտացած։ Այդպիսի հոգեկան դժգոհութեամբ պէտք է բացատրել, որ Նորայրը իր վերջին կամքի (կտակի) մէջ միանգամայն մոռացութեան էր տուել թէ ինքը մի հայ գիտնական էր եւ թէ աշխարհիս երեսին դժուար էր գտնել (մանաւանդ 1915 թւին՝ երբ նա ականատես էր անճկահայութեան բնաջնջումին մայր հայրենիքում) մի աւելի թշուառ ու արիւնաքամ ժողովուրդ՝ քան իր հայ ժողովուրդը։

Նորայր Բիւզանդացին,— (Վախճանւած 1915 թ. Դեկտեմբերին),— իր ինքնագիր Ֆրանսերէն կտակով թողնում էր Շուէտական Ֆրէդրիկա - Բրէմէր անուան կանանց բարեգործական ընկերութեանը, իր ամբողջ կարողութիւնը, որը մի անտեսելի մեծութիւն չէր, մանաւանդ իր ժամանակին.—

1.— Դրամագլուխ — մի հարիւր քսան եւ հինգ հազար շուէտական քրօն։

2.— Իր հեղինակած Ֆրանսերէն - Հայերէն յայտնի բառարանի մի հազար օրինակ։

3.— Իր անձնական հայագիտական ընտիր գրադարանը,— կազմուած հայերէն, Ֆրանսերէն, իտալերէն, անգլիերէն,, շուէտերէն, տաճկերէն, յունարէն, ասորերէն եւ այդ լեզուով թանկարժէք գրքերից։

4.— Իր բոլոր ձեռագիրները բացառապէս հայերէն լեզուով գրուած։

Ահա կտակի յօդուած 10երորդը, որը վերաբերում է Նորայրի ձեռագրերին ու գրքերին.—

« Իմ բոլոր գրքերը անխտիր, իմ բոլոր ձեռագիրները եւ հազար օրինակ իմ Ֆրանսերէն - հայերէն բառարանից որ գտնւում են քսանեւհինգ արկղներում Ստոկհոլմ Ակցիէ - բանկի բաժանմունք Բ., Ստիւկիւնկարէգատան No. 6, պիտի ծախուին քառասուն հազար (40.000) Ֆրանք գնով, յօգուտ իմ դրամագլխի։ Փոխադրումը հազար օրինակ բառարանիս կը կատարուի գնողի հաշւին »։

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

Թողուած քննադատութեանց տողանցք մը

(Դ. եւ վերջին մաս)

Մասնաւորապէս, Sainte — Beuve(1), անգութ մուրճը ձեռքին մէջ, սկսաւ աջ ու ձախ հարուածել ու արդարացնել իր հարուածները, հետեւեալ տողերով,— «Տակաւ ամենօրեայ պատահար կը դառնայ անբարոյականութեան եւ ապականացման նրբանքը, անտեսելի վէրքի մը նման, ամէն առաւօտ աւելի խորացած։ Մեր անուանի երկու կամ երեք վիպագիրներու ներշնչումին մէջ, գաղտնի՝ Սատեանական (sadisme) չափ մը կը նշմարկուի, առանց սակայն անճանաչ մնալու »...։

Ու համբիչի հարիկներուն նման թելին վրայ, շարուեցան, Balzac, Leconte de Lille, Baudelaire, Verlaine,-Rimbaud ու Mallarmé, նոյն մեղքով ամբաստանեալ։ Այս սովորութիւնը՝ Ֆրանսական սահմաններէն անցնելով, նուաճեց Անգլիան, Գերմանիան, ու հասաւ մինչեւ Ռուսաստան։ Հոն, Tolstoï,, օրինակը չափազանցելով, անողոք յարձակումներ կատարեց Baudelaireի գործերուն վրայ։

Ձարմանալի ըլլալու աստիճան աչքի կը զարնէ, Stendhalի, Flaubertի, Baudelaireի եւ ուրիշներու տաղանդը ճանչնալու, անոր անկարողութիւնը։ Անոր համար, Baudelaire մասնաւորապէս շատ տուժեց։ Եթէ Sainte Beuve, իր հռչակաւոր Causeries du Lundi ու Nouveaux Lundisներու շարքերուն նիւթ ըրած ըլլար անոր գործերը, տարակոյս չի վերցներ, տաղանդաւոր բանաստեղծը, նիւթական ու բարոյական զրկանքներուն զոհ պիտի չըլլար։

Յատկանշական է, Verlainի ուղղած զգուշութիւն թելադրող սա տողերը, անկէ ստացած Poèmes saturniensի առիթով.— «չառնենք, իբր օրինակ — մեկնակէտ, Baudelaireը եւ անոր գործերը»։

Այսօր, շատեր սկսած են կասկածիլ, անոր իրաւ քննադատ՝ խորաթափանց ու լայնիմաստ համբաւին վրայ։

Ֆրանսացի քննադատներուն մէջ, գտնուած են, սակայն, երկու նշանաւոր անձեր, որոնց դէպի ժամանակակից գրողներու գնահատումը ու յաւելիւնր արժանի է ուշադրութեան։ Մին Boileauն, վճռախօս ու վարդապետական քննադատ, բանաստեղծ միեւնոյն ատեն, որ հակառակ իր դասական դարձած վարժապետական դատումներուն, կը մնայ միակ քննադատը, անսխալ ու անվրէպ, իր ժամանակակից ընկերներուն գործերը արժեւորելու մէջ։ Միւսն է, H. Taine, որ ոչինչ ունի ըսած կամ գրած իր շրջանին գրողներուն Շփոթը գագաթնակէտին հասաւ, երբ բժշկութիւնը ու հոգեվերլուծութիւնը, գրական քննադատութեան ենթահողէն ներս խուժեցին զայն նըուաճուած կարծելով։ Max Nordauի գործերուն տեղեակ մէկը, կը նշմարէ յստակօրէն, տխրօղ անհեթեթ մտայնութեան գործած նախճիրները։ Ու այսպէս, վիպապաշտութենէ վերջ, իրապաշտութիւնը ու առ հասարակ բոլոր միւս նորամուտ «պաշտ»ութիւնները կ՚իյնային անկապաշտութեան ծուղակին մէջ։

Քննադատութիւնը անկապաշտ բառը այնքան չարաչար կերպով դրչի ու խօսքի ծամոց ըրաւ որ, այսօր, այդ բառը, կարծես անժխտելի տաղանդ մը մատնանշելու լաւագոյն կերպը դարձած ըլլայ։

Վերջերս անգլիացի գրագէտ մը այս կէտը կը ներկայացնէր շատ արդարացի կերպով հետեւեալ յստականշական տողերուն մէջ,— «Անկապաշտութիւնը միշտ ալ գոյութիւն ունեցած է Ֆրանսայի մէջ։ Անիկա, հանճարեղութեան ու կենսունակութեան, ազգային մեծագոյն աղբիւրն է։ Արդարեւ, Ֆրանսացին, անկապաշտութեան յարմարութիւն ունի ու անով կ՚ապացուցուի իր առողջամտութիւնը »։

Քննադատ կամ լրագրող, երբ հասնած չեն արուեստի գործ մը, կամ չեն աշխատած զայն մարսել, չքացնելու կարճ միջոցին դիմած են, արուեստագէտին մտային կամ մարմնական պակասութիւնները զննելով ու մէջտեղ բերելով՝ գործին անտարակուսելի կամ խելագարութեան արդիւնք ըլլալը ապացուցանելու համար։ Օրինակներ կը վխտան այս մասնութիւնը փաստելու։

Անտարակոյս, հանճարներէն ոմանք ունեցած են խելագարութեան վայրկեաններ։ Եղած են, նոյնիսկ խելագար հանճարներ։ Ուրիշներ, վարակուած սեռային հիւանդութիւններէ ու սեռային տարականութիւններու ենթակայ։ Բայց յամասին, դէթ ես չեմ նշմարած։ Սակայն ան քննադատութեան փիլիսոփայութեան կորիզը տուած է, որ սակայն կը մնայ մինչեւ այսօր իր նախնական վիճակին մէջ, եւ՝ դեռ այդ արուեստը կը տառապի փիլիսոփայութեան մը պակասով։

Այդ կորիզը, կը նշմարուի իր «Պատմութիւն Անգլիական Գրականութեան» արժէքաւոր աշխատանքին մէջ, ու կ՚արթնցնէ յուրջ հետաքրքրութիւն քննադատութեան հետեւող միտքերուն մէջ։

Յատկանշական է նաեւ, երկու տաղանդաւոր բանաստեղծներու, քննադատութեան համար բերած խոր նրբութիւնները։ Այդ անուններուն հետեւող մը շատ քիչ անգամ կը սխալի, արուեստի գործ մը արժեւորելու մէջ։ Անոնք՝ Baudelaire ու Coleridge, ծանօթ են արդէն ամէնուն։ Baudelaire կը հետեւի E. Poeի ճամբով, անոր քննադատական գործերէն ազդուած։ Մինչդեռ E. Poe, ներազդուած է Coleridgeի սկզբունքները ու ըմբռնումները բանաստեղծութիւն կոչուելու աստիճան հարազատութեամբ։

Մէջբերումներս ըրի, Ֆրանսական գրականութենէ, մեր ապրած մտաւորական միջավայրը ըլլալուն համար։ Անգլիական եւ ուրիշ գրականութիւններու մէջ, նոյնքան անուանի քննադատներ ինկած են միեւնոյն սխալներու եւ մոլորանքներու մէջ, մասնաւորաբար ժամանակակից անվիճելի տաղանդներու գործերը գնահատելու ու քաջալերելու անկարողութեան համար։

Զ. Գ.

---

(1) Sainte - Beuveի քննադատական մեթոտը, եւ հոն աչքի զարնող սխալները ու մոլորումները, շատերու կողմէ աննպաստ ցուցմունքի ենթարկուած են բազմաթիւ առիթներով։ Ֆրանսական քննադատական արուեստին վրայ անոր ազդեցութիւնը ոչ միայն հզանցիկ եղած է, այլ քիչ անգամ նպաստաւոր։ Ժամանակակից գրողներու հանդէպ անոր ցուցուցած կուրութիւնը, առիթ ընծայած է, որպէսզի Zola եւ Proust խիստ ու անողոք յօդուածներու նիւթ դարձնեն զայն։ Իրականութեան մէջ չկայ քննադատ մը որ այնքան անուղղայ կերպով մեղանչած ըլլայ, որքան Sainte Beuve՝ իր շրջանի գրողներուն եւ հասարակութեան հանդէպ։

ճախ ճիշդ այս պարագաներուն տակ, անոնք առիթը ունեցած են, իրենց ներքին անքննելի խորովքներուն, մաքի թաքուն փոթորիկներուն, հոգեկան պայքարներու, կարգուսարքը վերլուծելու կամ զանոնք պարզապէս արտայայտելու իրենց ստեղծագործութիւններով։ Ու թերեւս, եթէ մնային բնականոն վիճակի մը մէջ, ստեղծագործելու պահանջը ու ստիպումը պիտի չզգային երբեք։ Թող սխալ չմեկնուին այս տողերս։ Ըսել չեմ ուզեր թէ, այս կամ այն հիւանդութիւնը, կամ մտային խանգարման այս կամ այն ձեւը, միջոց կրնան համարուիլ կամ համընթաց կ'երթան, գրականութեան ու արուեստներու մէջ, տաղանդներ մէջտեղ բերելու, ինչպէս ոմանք գիտութեան անունով կը հրամցնեն մեզի։ Իսկական գիտութեան դուռները գոց են, այս ուղղութեամբ մտացուած գաղափարները, իր երդիքին տակ հովանաւորելու։

Այո՛, ճիշդ է, արուեստներու ու գրականութեան մէջ անկում կայ, մանաւանդ այն վայրկեանին ուր կեղծ կենսունակութիւն մը կը ծաղկի յառաջդիմութեան խարուսիկ ձեւին տակ։ Դժբախտաբար քննադատութեան արուեստի անդնդունակները, այս վայրկեանները շահագործած են իրենց պայմանադրական ու կապկային միտումներով, աժան ու հարեւանցի տպաւորութիւններու ենթակայ, ու հետեւաբար զանոնք ջատագովելու ու անոնց տեւականութիւնը պաշտպանելու համար։

Արդեօք, անկապաշտութիւնը այսօր մեզի չի՞ ներկայանար, իբրեւ հանճարներու խմբավայր մը եւ ոչ թէ անկումի ձգտում ու միտում ունեցող դպրոց մը։ Որովհետեւ, ո՞ր հանճարը, ժամանակակից մտաւորականութեան կողմէ չէ ամբաստանուած, իբրեւ խելագար կամ ախտավարակ, իր այս կամ այն գործին համար։ Մինչդեռ անոնք, այսօր, անմահութեան երկինքին մէջ համաստեղութիւն մը կը կազմեն իսկ ու իսկ, այդպէս ամբաստանուած գործերուն շնորհիւ։

Քննադատները ըլլայ անցեալին մէջ, ըլլայ այսօր, անտեսած են շատ կարեւոր կէտ մը։ Իրենց մտածումէն վրիպած է սա անվիճելի պարագան թէ, երբ գործի մը արժէքին մասին դատում ու վճիռ կ'արձակեն, իրենց կարողութիւնը ու արժէքն ալ, նոյնչափ, եթէ ոչ շատ աւելի, ենթարկուած են գնահատումի կամ դատապարտման լուսարձակի մերկացումին։ Ու զարմանալի իրողութիւնը հոն է որ, քննադատուող տաղանդը միշտ հասած է երազած բարձունքին, իսկ տաղանդաւոր քննադատը՝ ոչ։

Գրականութեան ու արուեստներու պատմութիւնները վկայ են փաստելու այս իրողութիւնը։

Յաջորդ յօդուածներու շարքով՝ «Ի՞նչ կ'ըսեն բանաստեղծները ու քննադատները»։

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱՋԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ տնտեսական ու արդիւնաբերական վերականգնումը մեծ նուաճումներ կատարած է այս տարի։ Հունձքը 1946էն հարիւրին վաթսուն աւելի է։ Աւելցած են հումնիւթերու ինչպէս նաեւ մեքենաներու եւ զանազան սարքերու արտադրութիւնները։ Մասնագէտները կը հաւատան որ հնգամեայ ծրագրով նախատեսուած արտադրութիւնը պիտի կրկնապատկուի։

Մեր խօսքը

Ամէն տարի, հոկտեմբերին՝ կը տօնուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Օրը»։ Այդ օրը, Դաշնակցականին համար ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ վերյիշումը իր կուսակցութեան փառքերուն, յեղափոխական վերիվայրումներուն ու առասպելական հերոսներու կողմէ մղուած պայքարին։

Հայ Յեղափոխութեան ամէնէն կարկառուն ու մեծ վարպետը՝ — Քրիստափոր, յայտարարած էր իր ընկերներուն — «Կամ ե՛ս ողջ պիտի մնամ, կամ կարմիր սուլթանը»... Ու Դաշնակցութեան մարտիկները, մարդկային պատմութեան մէջ նման չտեսնուած նուիրումով՝ բարձրացան լեռները, զարկին ու ինկան, թափառեցան հայկական բարձրաւանդակի մէկ ծայրէն միւսը՝ առանց ընկրկումներու, առանց յուսահատութեան։

Դաշնակցութիւնը անոնց ձեռքը տուած էր՝ զէնք ու հրացան, դաշոյն ու ռումբ, իսկ իրենց սիրտերը լեցուցած էր հայրենիքին սէրը ու եղբայրական օգնութիւնը հայ ժողովուրդին։

Դարերու ընթացքին եւ բռնութիւններու ծանրութեան տակ՝ Հայը դարձեր էր ստրուկ, վախկոտ, քծնաքարշ ու անարի Թուրքին, քիւրտին, պարսիկին ու... ռուսին դէմ։ Դաշնակցութեան մարտիկները սակայն, սրբեցին այդ արատը, մաքրեցին հայ ժողովուրդին ճակտին քսուած սեւ մրուրը, եւ յեղափոխականներու լեգէոնները չանթարգել կ'անցնէին Խանասորներէն, Սասունէն, Վասպուրականէն, Տարօնէն ու Կարսէն։

Կարմիր Սուլթանը կը դողար՝ իր արիւնոտ գահին վրայ։ Ցալիլ փաշաներ իրենց գլուխը վրայ կուտային յանուն Սերոբի փոխվրէժխնդրութեան։ Ու դիակներ՝ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ։

Իշխաններ ու փոխ արքաներ իրարու ետեւ, կը փռուէին փողոցներու սալայատակներուն վրայ։

Հայը «Թայֆա» չէր։ Ոչ ալ վախկոտ «նապաստակ»... Ու եթէ, այսօր, անորակելի խառնիճաղանճ մը իր խիղճը ու բարոյականը ծախելով, կ'ուզէ սեւցնել մեր անունը, մենք, մէկ պատասխան ունինք իրենց.— Դաշնակցութիւնը իր գոյութենէն ի վեր, գիտցած է պատիւով ու քաջութեամբ պայքարիլ իր հակառակորդին դէմ։

Հայ ժողովուրդը իր պատմութեան ընթացքին երբեք ծունկի չէ եկած իր հայրենիքը գրաւող ու հարստահարող ուժերուն առջեւ։ Հայաստան տեսած է պարսկական, բիւզանդական, հռովմէական, Արաբական ու ասորական տիրապետութիւններ, բայց, ան երբեք իր պաշտամունքին առարկան չէ դարձուցած բռնապետները։

Այսօր ուրիշ է պատկերը։ Սրբութիւնները վաճառքի հանուած են եւ մարդիկ դարձեր են աժան ապրանք, ոեւէ «մարշէ»ի վրայ։ Կը սեւցնեն մեր յեղափոխական անցեալը, մեր նահատակ ղեկավարները, եւ հերոսական մահով ինկած քաջերու յիշատակը։ Հայ մայրը, իր կեանքի ընթացքին, այսքան անճանաչելի սերունդի ծնունդ տուած չէր։ Ու այս վերջին զանգուածն է որ Քրիստափորներու հետապնդած գաղափարաբանութեան դէմ կը հայհոյէ, ու կը ստէ, կ'ուրանայ ու ծունկի կուգայ ուրիշ կուռքերու առջեւ։ Մեր պատմութեան մէջ ունեցած ենք մէկ Վասակ, եւ մէկ Մերուժան Արծրունի։ Իսկ հիմա, որքան ծլեր, ծաղկեր ու բազմացեր են իրենց յաջորդները։ Մենք «դաւաճան», իրենք հայրենասէր։

Եթէ մեր լռութիւնը տկարութեան կը վերագրեն, շատ կը սխալին։

Թող չտրիպեն մեզի որ զիրենք բաղդատենք Օսմաններու եւ Ալիներու հետ։

Տօնելով Դաշնակցութեան Օրը՝ մեր բոլոր ընկերները, ուր ալ ըլլան՝ պիտի վճռեն մէկ բան միայն — կանգուն պահել այս կուսակցութիւնը, արհամարհել բոլոր տեսակի յարձակումները ու եռանդով շարունակել իրենց ճամբան, անվերադարձ մեկնողներու ճամբան, յանուն հայ ժողովուրդին բարիքին։

Այս պիտի ըլլայ մեր խօսքը՝ Դաշնակցութեան օրուան առթիւ։

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

Այս տարի եւս տօնեցինք Հ. Յ. Դ. Օրը, մեծ խանդավառութեամբ եւ հաւատաւոր բազմութեան մը ներկայութեան որ եկած էր իր յարգանքի տուրքը մատուցանելու այն բոլոր նահատակներուն, որոնք ինկան իրենց պարտականութեան ճամբուն վրայ։

Կիրակի 5 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին սալ ծան տ'Աբքի սրահը լեցուն էր։ Երիտասարդ սերունդը եւս ներկայ էր հիներու կողքին։ Ինչպէս ամէն տարի այս տարի եւս «Վարուժան» կոմիտէն ստանձնած էր նախաձեռնութիւնը, մասնակցութեամբ Նոր Սեբաստիոյ, Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներուն։ Բեմը զարդարուած էր երրորդութեան եւ հերոսներու նկարներով եւ բեմին երկու կողմերը կը ծածանէին եռագոյնը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան դրօշը։

Հանդէսը բացուեցաւ երգիչ խումբին «Մշակ բանուոր»ով որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս, յետոյ օրուան նախագահը ընկեր Զէքեան՝ երկու խօսքով բացատրեց թէ ինչպէս ծնունդ առաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, թուեց անոր գործունէութեան գլխաւոր հանգրուանները, բոլոր հերոսամարտները, որոնց միջոցաւ ունեցանք Մայիս 28ի փառապանծ թուականը։

Ընկեր նախագահը վերջացուց իր խօսքը հրաւիրելով երիտասարդութիւնը որ խտացնէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը։ Կարգով հրաւիրուեցան արտասանելու, Օրդներ Ժ. Տէյիրմէնճեան, Լ. Բօշաեան, Ա. Ընտրիկեան, Գ. Արգարեան եւ փոքրիկն Վահէ Զէքեան։ Երգեցին Գ. Թիւթիւնճեան, Օր. Դպիրեան եւ Օր. Տէրվիշեան (Շաւէն)։ Օր. Տէրվիշեան իսկապէս եղաւ հանդէսին փայլը եւ իր կրկնակի երգերով արժանացաւ ժողովուրդին փուռն ծափերուն։ Ընկեր Զէքեան յետոյ բեմ հրաւիրեց օրուան բանախօսը ընկեր Համտալեանը որ մասնաւորապէս հրաւիրուած էր Փարիզէն։ Ընկերը իր կուռ բանախօսութեամբ արժանացաւ հանդիսականներուն գնահատման։ Ընկեր Համտալեան իր խօսքը վերջացուց՝ ըսելով «ամբողջ 57 տարիներ ապրեցանք հայ ժողովուրդին հետ, պիտի ապրինք դարձեալ անոր արդար պահանջները իրականացնելու համար։ Տասը վայրկեան դադարէ վերջ Սէնթ Էթիէնի Սանուհիները հայկական տոհմիկ տարազներով, պարեցին հայկական պարեր, այնքան շնորհալի կերպով։ Ընկեր նախագահը օգտուելով Նոր Սեբաստիոյ կեդրոնական վարչութեան ներկայացու-

---

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Ոչ ոք չէր միշում ինչ է սեւտակամէջը, բայց բոլորը մտածում էին, որ պէտք է մի ելք գտնել։ —Եւ ամէնից շատ տանջւում էր Զաքարն ինքը.—

Նա իր ձեռքով իր հարսին վերցնի - տանի Թուրք սպայի տուն... Եւ նա շուտ - շուտ տնքում էր անխօս ու գլուխն օրօրում, ասես իրեն տանջող մտքերից ազատուելու ...

Նա շատ լաւ էր հասկանում ինչ է նշանակում — տուն հաւաքել —պատրաստել ...

Պակաս անհանգիստ չէին դարբինն ու կաղ Մարտիրոսը, նրանք մտածում էին, որ եթէ իրենք մի բան չանեն եւ հարսին տանեն — դա մեծ անպատուութիւն կը լինի իրենց համար—տղամարդիկ ու բաց աչքով թո՛ղ տան այդպիսի բան, եթէ այստեղ չլինէին ուրիշ... շատ վատ կը լինի եթէ մի բան չանեն. էգուց միւս օրը իմացողն ինչ կ'ասի... Եւ տեսնելով ժամանակ անցնում է, պէտք է մի բան ձեռնարկել — նրանք սկսեցին խօսել, թէ գուցէ լաւ այն կը լինէր, որ բոլորը դուրս կը գան այստեղից եւ Եսթերին ու ծերունուն հետները՝ վերցնեն տանեն ուրիշ տեղ պահեն։ Սակայն այդ գտան աւելի վտանգաւոր, ինչ իմանաս հէնց տեղափոխուելիս անիրաւները չե՞ն բռնի։

— Լաւ, ուրեմն ի՞նչ անենք,— ասաւ վերջապէս կաղ Մարտիրոսը ծերունուն։— Դու ի՞նչ ես մտածում, Զաքար ապի։

Զաքար ապին ուսերը վեր քաշեց ծանրօրէն։

— Ի՞նչ պիտի մտածեմ... ես իմ ձեռով իմ հարսի՞ն... — նա խօսքը չաւարտեց, եւ, փոքր լռելուց յետոյ, շարունակեց հոգոցով։— Ցետոյ ի՞նչ պատասխան տամ տղին։

Դարբինը միջամտեց.

— Գուցէ, սանահէր, հէնց կնկայ բան կայ. տուն սրբել, մաքրել, ջուր լցալ... Չէ՞ որ դու էլ հետը պիտի ըլես։

Մի դառը քմծիծաղ ծռեց ծերունու ուղիղ դէմքը։

— Կնկայ բան... Ես իմ ձեռով իմ հա՞րսին... կը մեռնեմ, էղպէս բան չեմ անի ...

— Բա ի՞նչ ես մտածում ...

— Ես հէչ,— ուսերը նորից թօթուեց ծերունին։— Ես ինչ մտածեմ, գլխիս խելք մնաց որ...

Այդ ժամանակ դարբինը նկատեց.

— Ես էլի էն եմ մտածում, Զաքար ապի, որ գնաս էդ անիրաւների մօտ եւ ասես, թէ հարսս հիւանդ է, կարալ չի գայ... «Երեխով է» ասա. կ'ուզես իմ պառաւը գայ... եթէ բան կայ անելու — նա աւելի լաւ կ'անի։

— Լաւ,— խօսեց Զաքարը ծանր տնքոցով.— Բա չի՞ ասի, թէ հիւանդ էր ինչու էն ժամանակ չասիր։

Լռեցին՝ մտքերի մէջ ընկած. զգում էին, որ Զաքարը գնայ էլ, միեւնոյն է, ոչինչ չի օգնի, հրաշքը միայն կարող է փրկել հարսին։ Գուցէ ծերունուն էլ վնասեն — չթողնեն ետ գայ. չէ՞ որ հիմա նրանք գազազած փողոցներն են ընկած՝ մարդ չեն խնայում։ Մեղք է, ծեր մարդ է։

— Լաւ, ի՞նչ պիտի անենք էն ժամանակ,— ասաւ Մարտիրոսը։— Մի բան պիտի անենք, էսպէս հո չի կարելի թողնել։ Նորից որ գան՝ մէկի տեղ երկու - երեքը կը տանեն։

Ամէնքի սիրտն ահ ընկաւ. կարող է, ի հարկէ, այդ էլ պատահել, Թուրքից ամէն ինչ սպասելի է, մտածեցին նրանք եւ դարձեալ գտան, որ միակ ելքը էլի այն է, որ Զաքար ապին գնայ խնդրի։ Բայց այստեղ էլ մի երկիւղը կար, թէ ծերունուն կարող են վնասել — սպանել հէնց ճանապարհին։

Զաքար ապին սակայն այդ երկիւղը չունէր կարծես։

— Ամէն բան կ'անեմ՝ մենակ թէ խեղճ հարսին ու մեզ փրկեմ խայտառակութիւնից,— ասաւ նա, վերջապէս, ու շարժուեց տեղից։

Ու այդ միջոցին, երբ նրանք մի երկու քայլ էին արել՝ թոնրատանից յանկարծ լացի ձայն լսեցին։ Ուրեմն իմացել են,— անցաւ նրանց մտքով։

Ո՞վ էր յայտնել արդեօք... յետոյ պարզուեց, որ յայտնողը եղել է դարբնի կինը. իմացած լինելով իր տատմէր - կեսրոջից։

Երբ նրանք ներս մտան՝ Զաքարի կինը՝ Զաքին այդ նիհար պառաւը իր չորչորուկ ձեռներով գրկել էր հարսի գլուխը եւ լալով կրկնում էր,

— Ես մեռած չեմ, որ քեզ տանեն։ Դեռ մեռած չեմ ...

Իսկ հարսի ուսերը շարունակ ցնցւում էին նրա գրկում ...

(9)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՈՐԵԱՆ.

ցիչ ընկեր Վաչէ Մանուկեանի ներկայութենէն, հրաւիրեց զայն երկու խօսք ըսելու: Ընկեր Մանուկեան բերաւ յարգանքի բաժինը Նոր Սերունդի կողմէ օրուան տօնին եւ վերջացուց ըսելով: Մենք Նոր սերունդականներս մարզուելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան թեւին տակ, պիտի դառնանք ապագային ժառանգորդները անոր խաչալներուն: Հանդէսը փակուեցաւ «Բամ փորոտանով»:

★ Այս առթիւ Վարուժան կամիտէն հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Սէնթ Էթիէնի սանուհիներուն եւ իրենց ղեկավարին Տիկին Շատարեւեանին, որ իրենց խմբերգով եւ պարերով մեծ փայլ տուին մեր հանդէսին:

Վարուժան

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութեան անտեսական գործերու փոխ նախարարը — որուն հրաժարման լուրը հաղորդած էինք մեր երէկուան թիւով — հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.— Տնտեսական տագնապ պիտի չսկսի Ամերիկայի մէջ գոնէ մօտաւոր ապագային: Գիներու անկում կարելի չէ հիմակուհիմա: Տասնեակ տարիներ պէտք պիտի ըլլան աշխարհը վերականգնելու համար: Մարշըլի ծրագիրը չի կրնար յաջողիլ եթէ չիրագործուի ազատ փոխանակութիւնը ազգերու միջեւ: Ամերիկան պարտաւոր է իր մասնակցութիւնը բերել Եւրոպայի վերաշինութեան աշխատանքներուն, այլապէս տնտեսական համատարած քայքայում մը կրնայ սպառնալ նաեւ իրեն:

ԱՆԳԼԻՈՅ տնտեսական գործերու նախարարը, Սըր Սթէֆըրտ Քրիփս, յայտարարեց որ «երկրին ունկիլ մթերքը ինչպէս նաեւ ելմտական ուրիշ պահեստներ անբաւական են նոյնիսկ 12 ամսուան համար: Արտածումներու յաւելումը եւ ներածումներու սատրճանական կրճատումը կրնայ արժեցրկել թղթադրամը: Այդ վտանգը կանխելու համար է, հաւաստեց նախարարը, որ նոր լեմտացոյց մը պիտի ներկայացուի խորհրդարանին»:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակի լուրջ մտահոգութիւններ կը պատճառէ կառավարութեան: Ամէն յարաբերութիւն Աղեքսանդրիոյ եւ երկրին մնացեալ շրջաններուն միջեւ, խզուած է: Եգիպտոսի երկրորդ մայրաքաղաքը որ մէկ միլիոն բնակչութիւն ունի, բոլորովին կղզիացած է եւ ոչ ոք իրաւունք ունի դուրս ելլելու: Կարգ մը դէպքեր պատահած են նաեւ Գահիրէի մօտերը: Հոկտ. 15ին 358 հոգիներ եւս վարակուած էին:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նոյեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրոնին մէջ:

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին ներկայացումն կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները: Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրեթէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւնը: Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ գուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմշահի կողմէ: Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շամիրամ թագուհիի պալատին մէջ:

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կատարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցոյանի դիւցազներգութիւնը, չափահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme · 13

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ:

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին: ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

●

ՓՈՆ Տ'ՈՊԵԱՑ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին: Կը խնդրուի չբացակայել: Մանրամասնութիւններ յաջորդաբար.

⁂

ԿՐԸՆՈԲԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրընոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յետոյ «Մաքրէ Քէօր» սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

■

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները յետոյ:

Սրտի զաւն կսկիծով կը յայտնենք մեր սիրելի մօր, կեսրոջ, զոքանչին եւ տատիկին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍՈՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 16ին 1947: Թաղման տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ 18 հոկտ. առաւօտուն ժամը 10ին, Փարիզի Հայոց Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցին:

Սգակիրներ որդիները, աղջիկները, հարսները, փեսաները, թոռնիկները, (146 rue re l'Université.

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

Ա Ր Թ Օ Պ Ե Ն Ո Ն

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐ Պ.ՔՈԼՈՄԲ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Սեբաստահայերու Նահանգային Միութեան Փարիզի կեդրոնական վարչութեան կողմէ, այս կիրակի 19 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Անիէրի Հայկ. դպրոցի սրահին մէջ 34 rue Villa Rouveyrol, Asnières: Պիտի կազմուի Անիէռ - Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը տեղւոյն հայրենակիցներու փափաքին վրայ: Ներկայ պիտի ըլլան կեդրոնական վարչութեան անդամները: Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ ընտանեկան խնճոյք: Մուտքը ազատ է: Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ եւ նահանգներու հայրենակիցները իրենց ընտանեօք: Հանգանակութիւն չկայ:

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱՉՔԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական դերասանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մաղըրայի մէջ, 66 rue d'Aubagne, Մարսէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի դլուխ գործոցներէն՝

«ՊԷՊՕ»Ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է առնել թատրոնի իրիկունը կիշէէն:

ԽՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մադլէն Աձէմեան

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրատ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճէմալեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԱՆԳԼԵՐ ԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՃԱԿՈՔԵԱՆԻ

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մեթոտ՝ հայերէնով կամ Ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները յառաջիկայ չորեքշաբթի հոկտ. 22ին, ժամը 7ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պատասխանատու ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 23ին, շաբաթ կէս օրէ վերջ ժամը 3.30ին Սասիէթէ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ԳՈՐԵԱՆԷ «Յառաջ»ի խմբագրութեան հանդիպիլ:

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ

19 Հոկտեմբեր Կիրակի

Կը հրաւիրուին վիէնահայ հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ հետեւեալ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները: Լիոն, Տէսին, Կրընոպլը, Սէն Թ'էթիէն, Սէն Շամոն եւ Վալանսի:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Կ. Խաչի սանուհիները: Կ'երգէ Օր. Տէրվիշեան:

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօսութենէն անմիջապէս վերջ՝ ընկերահամակրական խնճոյք, ճոխ պիւֆէ:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

Պոմոնի Թաղ. Խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ, ըստ Հայր. լիազօր պատուիրակ Գեր. Արտաւազդ Ս. Արք.ի հրահանգին՝ Պոմոնի եւ շրջակայից Ս. Գր. Լուս. եկեղեցւոյ եւ Սէն Ժէռոմի Դպրաց Դասերու եկեղ. չորս ատրճան ստացող 20 դպրաց վկայականներու բաշխման հոգեւոր հանդէսը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ 19 հոկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Պոմոնի նորակառոյց Սահակ Մեսրոպ դպրոց սրահին մէջ, նախագահութեամբ Առաջ. փոխ. Տ. Գարուստ Ա. ք.հնյ.ի: Ներկայ պիտի ըլլան բոլոր քահանայ հայրերը: Կը հրաւիրուի ժողովուրդը այս հոգեւոր հանդէսին: — Դպրապետ-քարտ. Լ. Ճէրահեան

T. S. F.

Ձիւնուորական ծառայութենէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձաններէն իսկ գաւառներէն յանձնարարութիւններ սիրով կը կատարենք:

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ Սերոպէտալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու են թարկել:

Եթէ կ'ուզէք դնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հանդէսներու, բեմերու, լուսաւորութեան եւ ձայնարձակներու պետքերուն համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՄԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վաղուընէ. ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5166-Նոր շրջան թիւ 775 — Խմբագիր Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ, ԳԻՆ՝ 4 ֆր.

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 ֆր. Արտասահման 10 Տօ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 19 Octobre 1947 Կիրակի 19 Հոկտեմբեր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈՅՆ «ԲԱԶՄԱՎԷՊ»ԻՆ

Վենետիկի Միաբանութիւնը մեծ շուքով կը տօնէ այսօր «Բազմավէպ»ի հրատարակութեան հարիւրամեակը :

Հանդիսութեանց ներկայ պիտի ըլլան Սփիւռքի հայ մշակոյթին վաստակաւո՛ր ու երիտասարդ դէմքերը — կամ անոնցմէ այն բախտաւորները որոնք կրցած են հաղթել անցագրային դժուարութիւնները:

Վենետիկը միայն կրօնական համայնքի մը սրբավայրը չէ անշուշտ այլ տեսակ մը հայկական կաճառ՝ արժանի մեր անվերապահ գուրգուրանքին եւ քաջալերութեան :

Կարելի չէ տալ մեր գրականութեան պատմութիւնը, առանց յիշելու այն հսկայ աշխատանքը զոր Մխիթարեան հայրերը կատարեցին մանաւանդ վերջին հարիւրամեակին :

Արեւմտահայ թէ արեւելահայ գրականութեան զարթօնքը հաւանաբար շատ բան կորսնցնէր իր լրութենէն եթէ չունենայինք Վենետիկը: Եւ Վիէննան բնականաբար :

Աշխարհական մանրանկար կղզիին մենաստանին մէջն էր որ Մխիթարեան հայրերը, քրտնաջան աշխատանքով, «ի լոյս աշխարհ» բերին՝ դարերու ընթացքին, աստիճանաբար, մոռացութեան մատնուած մեր ոսկեղնիկ լեզուն :

Քաղաքական աւելի դժնդակ պայմաններու մէջ ապրող մեր գրական մշակները՝ Պոլիսէն մինչեւ Թիֆլիզ, թերեւս չունեցան միեւնոյն հնարաւորութիւնները [illegible] ինչ որ կատարուեցաւ Վենետիկի — կամ Վիէննայի — վանքերու շրջապատէն ներս, մնաց կիսատ: Մխիթարեաններն էին որ կրցան գերազանցապէս հիմնական ու տեւական աշխատանք թափել՝ փրկելու համար մեր Ոսկեդարու մատենագրութեան գոհարները :

Ո՞վ պիտի ունենար այս վանականներուն ժամանակը, համբերութիւնը եւ գրաբարի ոգին ու հմտութիւնը՝ թարգմանելու համար դասական եւ ժամանակակից օտար գրականութեանց գլուխ-գործոցները :

Միայն գրաբարի վերածնունդը կամ մեր «մեծասքանչ»ին գիտական ուսումնասիրութի՞ւնը: Հապա՛ իրենց հետաքրքրութիւնը աշխարհաբարի հանդէպ :

Կարելի է, անշուշտ, վիճիլ իրենց հեղինակութեանց կամ մշակած լեզուին գեղարուեստական արժէքին մասին:

Բայց ո՛չ մէկ բարեմիտ քննադատութիւն կրնայ ստուեր ձգել այն բեղուն գործունէութեան վրայ զոր Վենետիկը ունեցաւ՝ մանաւանդ Բագրատունիներու, Հիւրմիւզներու, Ալիշաններու, կենսատու շունչին տակ :

Սուրբ Ղազարի մենաստանը եղաւ ջահ մը, երէկ, մեր ուղեկորոյս մտաւորականութեան համար :

Կրնայ տակաւին շատ երկար տարիներ վառ պահել ան իր ճրագը եթէ ազգին երեւելիները հետաքրքրուին իր ապագայով, իր պարբերաթերթով ու մանաւանդ իր դպրոցներով :

Մենք չէինք որ պիտի ուրանայինք Հայաստանի արուեստի եւ գրականութեան վերելքը:

Բայց պիտի ուզէինք որ Երեւանն ալ, իր կարգին, ցոյց տար, մեր հրաշափառ լեզուին հանդէպ, այն նախանձախնդրութիւնը զոր Վենետիկը ունի, եւ պահէ անոր տոհմիկ նկարագիրը :

Սփիւռքի գրականութեան նորահաս սերունդին համար ալ Վենետիկը կրնայ ըլլալ ներշնչումի աղբիւր :

Որպէսզի կարդայ մեր դասական մատենագրութիւնը եւ սորվի ու զարգացնէ մեր լեզուն, փոխանակ ամուլ վէճերով ժամավաճառ ըլլալու:

Առանց անդուլ աշխատանքի, առանց նուիրումի, դժուար թէ Վենետիկի վանականները ի կատար ածէին իրենց ստանձնած դերը:

Կէս ճամբան մնացած պիտի ըլլայինք իբրեւ ազգ եթէ չունենայինք մեր մշակոյթը:

Այդ մարզին մէջ Վենետիկի եւ մնացեալներուն կատարած աշխատանքը արժանի է ամէնուն գնահատութեան: Սրտագին ողջո՛յն իրենց :

Ժ.

ՄԵԾՆ ՄԽԻԹԱՐԻ ԿՂԶԻՆ

(ALLÉGORIE)

Յոգնած, պարտասած, ջղաքամ՝ նստաւ աւազին վրայ, ծոփթի գոյն:

Խաղաղ էր ծովը:

Հրեշտակները իջեր էին ծովուն վրայ եւ նըստեր՝ կ'ասեղնագործէին: Արեւը ապրշում կ'երկարէր իրենց ու նարօտ: Ու կը լսուէր Շնորհալիին ձայնը, ամպերուն ետեւէն:

Մեծն Մխիթար, հալածանքին վախը տակաւին հոգւոյն մէջ, չէր կրնար սակայն հաղորդուիլ խաղաղութեամբ: Սրտին բաբախումը, ահազանգի մը պէս միշտ տագնապալի, անդադար կը լեցնէր հոգին: Բայց յոգնած էր, շա՜տ էր յոգնած :

Գլուխը դրաւ մախաղին վրայ, աչքերը յառեց ծովուն :

Ալիքները վարդի թերթերու մեծութիւնն ունէին: Հորիզոնը՝ մեղրի գոյն: Շնորհալի կ'երգէր,— Կիլիկիոյ լեռներուն վրայ՝ արթնութեան կը կանչէր Հայոց զօրքը, պաշտպան հայ լեզուին, պահապան հայ մշակոյթին :

Բարբարոսներուն խորշակէն պահպանելու համար չէ՞ր միթէ, որ ինքն ալ, Մեծն Մխիթար, մախաղին մէջն էր լեցուցեր հայկական մագաղաթները եւ վազեր դէպի արեւմուտք: Որպէսզի յաւիտեա՜ն չմարի Հայկազեան Ձայնը, մեր բարբառն աստուածաքնար :

Մեր լեզո՜ւն:

Տաճարաձեւ,— արմատը Նայիրեան աշխարհի ապառաժներուն մէջ, գմբէթը Աստուծոյ օթեւանին խորովիքին մէջ :

Լեռնաձեւ — [illegible] լու համար:

Հայերէն լեզո՜ւ, Արաքսի պէս ըմբոստ՝ որ կը հոսի, որ կը սուրայ, ինչպէս երիվար մը՝ առանց կամուրջներու օգնութեան եւ առանց ապաստակողներու թամբին :

Խոնջէնքը, աւելի ծանր, յաղթեց հալածանքի վախին, ու Մեծն Մխիթար քնացաւ, թէեւ սրտիկը դող: Ու երազ տեսաւ:

Նորէն ծով էր եկեր,— փրկութեան միակ ճամբան :

Խելօք ծով մը, երեսը ձուկի թեփի պէս: Ամպի մը ճեղքէն լոյսի ջրվէժ մը հեռուն: Խոժոռ բան մը կար, սակայն, մթնոլորտին մէջ: Եւ ամպերը կ'աշխատէին ծածկել տագնապի մը պատրաստութեան նշանները:

Մեծն Մխիթար կը նայէր ծովուն, վախով եւ անձկութեամբ, հայերէն ձեռագիրներու մախաղը սրտին սեղմած :

Յանկարծ փուշերու պէս փոթփոթեցաւ ծովը, ուղտափուշի եւ դժնիկի դաշտ դարձաւ, յետոյ ալիքները բարձրացան, յառաջ արշաւեցին, ցամաքին վրայ սուրացին, պաշարեցին զինք: Ահա Մեծն Մխիթար ծովուն մէջ, մերթ ջրասոյզ, մերթ ալեծուփ: Տեսնողը պիտի վկայէր, որ այլեւս պիտի կորսուէր ծովամոյն :

Մեծն Մխիթար աղօթեց.

— Տէ՛ր, գէթ այս մախաղը փրկէ՛ր, դուն որ քու ճառագայթէդ շամանդաղ մը դրիր ցեղիս այս ստեղծագործութիւններուն մէջ՝ մի՛ թողուր որ կորսուի ջրամոյն:

Եւ յանկարծ լոյսի շեղբ մը ճեղքեց ամպերը, սաստեց ալիքները՝ որոնց վրայ կը հանգչէր մախաղը: Մեծն Մխիթար ապշութեամբ դիտեց որ մախաղը դարձաւ նախ լաստ մը, որ ծփաց պահ մը, ինքն ալ լաստին վրայ: Յետոյ դարձաւ կղզի:

... Արթնցաւ :

Ծովը կը ծփար իր ոտքերուն առջեւ՝ ծաղկած նշենիի պարտէզի մը պէս: Հեռուն, այն կղզին, որուն վրայ ապաստանած էր երազ ալեկոծութեան միջոցին: Աղօթող աբեղայի մը պէս, ծնրադիր այլ ձեռքերը երկինք երկարած, ցամաքի այդ բեկորը կը փառաբանէր կարծես Աստուած, որ յաւիտենականութիւն էր տուեր Մխիթարի լեզուին:

Այդ կղզին տաճար մըն է, կ'ըսէիր, ծովուն վրայ, հիմերը ջուրերու թագաւորութեան մէջ, ու գմբէթը ամպերու թագաւորութեան մէջ:

Այդ կղզին սկիհ մըն է թերեւս, զոր Աստուած լեցուցած է ամբրոսիայով, աշխարհին հաղորդելու համար բանաստեղծութեամբ եւ երաժշտութեամբ թրթռուն ժողովուրդի մը արբշռանքին խորհուրդը :

Ցամաքի այդ կտորը կը կոչուի Մեծն Մխիթարի կղզի:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գործադուլի ռազմավար

Հակառակ բոլոր լաւատես ակնկալութեանց, փաղուղիի եւ հանրակառքերու գործադուլը կը շարունակուի: Հակասական լուրեր շրջան կ'ընեն օրն ի բուն: Հինգշաբթի օր մեծ յոյս կար որ գոնէ փաղուղիին սպասարկութիւնը սկսէր, իբրեւ առժամեայ կարգադրութիւն մինչեւ որ համաձայնութեան եզր մը գտնուէր կառավարութեան եւ շահագրգռուող արհեստակց. միութեանց միջեւ: Ի դերեւ ելաւ այդ յոյսը, մայրաքաղաքին բնակչութիւնը կը շարունակէ ճամբորդել բեռնատար կառքերով: Վէճը կարգադրելու կարելիութիւն չկայ եթէ Աշխատաւորական Դաշնակցութեան համակիր Միութիւնները զիջողութիւններ չ'ընեն :

Կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն շնորհիւ կը յուսացուի որ այսօր գէթ մասամբ պիտի կրնայ սկսիլ երթեւեկը, հակառակ սենտիքայի խափանարար գործունէութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հաղորդեն որ պատերազմական վիճակ հաստատուած է ռուսական սահմանագլուխին վրայ, Խորասանէն հիւսիս, Պարսիկ հրամանատարը ազդարարած է տեղական բնակչութեան որ արգիլուած է քաղաքական հաւաքոյթներ կազմակերպել: Սպայակոյտի պետը, զօր. Րազմարա կը հերքէ այն զրոյցները թէ խռովութիւններ պատահած են:

ՀԵՏԶՀԵՏԷ աւելի մեծ թիւով մահեր կը պատահին Եգիպտոսի մէջ համաճարակին պատճառաւ: Վարչապետը, Նոկրաշի փաշա, յայտարարեց հինգշաբթի օր որ կացութիւնը չափազանց մտահոգիչ բնոյթ ստացած է:

ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՂՈՐԴԱԾ էինք մեր երէկուան թիւով, Անգլիա եւ Ամերիկա որոշած են քանդել Գերմանիոյ իրենց գօտիներուն գործարանները: Քառասուն հազար գերմանացի բանուորներ հրաման ստացած են քանդումի աշխատանքներուն սկսելու: Մերժումի պարագային, իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն: 682 գործարաններ դատապարտուած են մինչեւ հիմա: Այս թիւին մէջ են մասնաւորաբար Քրուփի, Բայմէթալի եւ [illegible] Փոցտամի որոշումներուն: Մնացեալները պիտի բաժնուին դաշնակիցներուն միջեւ :

ԱՄԵՐԻԿԱ Ֆրանսայի պիտի փոխանցէ Գերմանիոյ նաւատորմին մէկ մասը: 12 ականահաւաք, 3 թորփիլահալած, 7 պահականաւ, 2 թորփիլակիր եւայլն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ պաշտօնապէս կը հաստատուի որ Խորհ. Միութեան 1947ի հունձքը եղած է շատ առատ եւ կարելի պիտի ըլլայ մեծ քանակութեամբ ցորեն արտածել: Անգլիա յոյս ունի որ կրնայ ստանալ մէկ միլիոն թոն եթէ ընդհատուած առեւտրական բանակցութիւնները վերսկսին, իսկ Ֆրանսական կառավարութիւնը անցեալ շաբթու հաղորդեց որ Մոսկուա սկզբունքով համաձայն է մէկուկէս միլիոն թոն ցորեն ուղարկել Ֆրանսա: Միւս կողմէ, սակայն, խորհրդային իշխանութիւնները դիտել կուտան որ նախապատուութիւն պիտի տան իրենց ժողովուրդին՝ նկատի ունենալով այս վերջինին կրած զրկանքները հինգ տարիէ ի վեր :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ 16 պետութեանց տնտեսական խորհրդաժողովը, ընդառաջ երթալով ամերիկեան կառավարութեան խնդրանքին, յուշագիր մը ներկայացուցած էր քայքայուած տնտեսութիւն ունեցող երկիրներու անմիջական կարիքներուն մասին: Ուաշինկթընի կառավարութիւնը նոր դիմում մը կատարած է շահագրգռուող պետութեանց մօտ՝ պահանջելով աւելի մանրամասն տեղեկութիւններ այս վերջիններուն ժխտական միջոցներուն մասին: Այս տեղեկութիւնը անհրաժեշտ կը նկատուի՝ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար :

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ձայնասփիւռը կը դանդատի որ Անգլիոյ Էլիզապէթ իշխանուհիին յառաջիկայ ամուսնութեան արարողութեանց հրաւիրուած չեն կաթոլիկ եկեղեցիի ներկայացուցիչները: Անգլիա ունի 3.486.00 կաթոլիկներ :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն որ Շուէտի կառավարութիւնը զինուորական խարիսխներ պիտի տայ Միացեալ Նահանգներուն: Այս մասին ակնարկութիւններ ըրած է Շուէտի պաշտպանութեան Նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը՝ ամսագրի մը մէջ :

«ԻՆՉ Կ'ՈՒՏԷ ԵՒՐՈՊԱՆ»: Այս մասին ուսումնասիրութիւններ կատարած է Անգլիացի բժիշկ մը որ կուտայ հետեւեալ շահեկան տեղեկութիւնները իւրաքանչիւր երկրի պայմաններուն մասին.— Տանըմարքա՝ կացութիւնը շատ լաւ է: Շուէտ՝ բաժնեչափի դրութիւնը ձեւական է, ունի ամէն տեսակ ուտելիք: Զուիցերիա՝ առատութիւն չկայ, բայց հասարակ աշխատաւորը չի տառապիր գոլի պակասէն, Ֆրանսա եւ Իտալիա՝ սեւ շուկայով կարելի է ճարել ամէն բան,

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հայոց ազգային պատմութիւնը զոր մեր ժամանակին կը դասաւանդէին, կը բաղկանայ չորս շրջաններէ.—

Ա.— Հայկազեան Թագաւորութիւն :
Բ.— Արշակունիք :
Գ.— Բագրատունիք, եւ
Դ.— Ռուբինեանք կամ Կիլիկեան Հարստութիւն(*) :

Եւ այս չորս Թագաւորութեանց որ տեւած է շուրջ 2000 տարի, ի՞նչ է մնացած այսօր :

— Զուարթնոցի մը հիմերը, Հոռոմոսեանց եկեղեցին, նաեւ փառաշուք Անիի ու քանի մը պատմական տաճարներու բեկորները, եթէ երբեք անոնք ալ մնացին կանգուն, քանի որ 1920էն ի վեր ինկած են դարձեալ բարբարոսներու կլանքին մէջ : Իսկ, իբր վերջին խիսակ այդ բոլոր փառքերուն, հոն Փարիզի մօտ, Սէն Տընիի մայր գմբէթին տակ, խորշի մը անկիւնը, ուրիշ բազմաթիւ քարեղուն կողքին, շիրիմ մը՝ «վերջին Թագաւոր Հայոց»ին :

Կիլիկիոյ անկումէն մինչեւ արդի Հայաստանին կանգնումը, սակայն, կայ ուրիշ «Հարստութիւն» մը, աւելի տեւական քան Թագերը եւ աւելի կենդանի քան պալատները, Մշակոյթի հարստութիւնն է այդ եւ այդ նոր Հարստութեան վերահաստատիչն է՝ ծագումով հայ քրիստոնեայ, բայց հալածանքէ հալածանք կաթոլիկացած եւ Ադրիականի մէկ կղզեակին մէջ իր շունչը առած Սեբաստացի վարդապետ մը որ կը կոչուի Մխիթար (1717) :

Արեւելքէն արեւմուտք եւ փոխադարձաբար, դարերու ընթացքին զիրար խաչաձեւող արշաւանքներու ոտքի կոխան, եւ վերէն ու վարէն հոսող վայրագ ցեղերու սուրին ու աւերքին տակ հեծող հինաւուրց Հայաստանէն՝ երբ իր ամբողջ ուժն ու գոյքը կորսուած էր, ի՞նչ կը մնար, եթէ ոչ իր քաղաքակրթութիւնը : — Ոսկեդարէն ու իր յաջորդութենէն մնացած գիրքի կտորներ, մագաղաթներու [illegible] անցած մտաւոր նշխարներ : (Չէ՞ որ զմայլելի Եզնիկին ձեռագիրը գտնուած էր գեղջուկ տունի մը կարասին վրայ կափարիչ) :

Մեր անկախութեան կորուստէն վերջ, եւ բաւական ալ առաջ արդէն շիջած էր մշակոյթի լոյսը : Մեծ Թարգմանիչներու ոսկեղինիկ լեզուն դարէ դար շրջափոխուեցաւ ու ակարացաւ՝ կարծես ուղիղ կապուած ըլլար մեր քաղաքական պայմաններուն : Միաժամանակ կամ խմբական գրական գործունէութիւնը դադրած էր, գրոց լեզուին յաջորդած էր աշխարհիկ լեզուն, իսկ երկարաշունչ աշխատանքները կը փոխարինուէին քնարերգական կտորներով, ըլլայ կրօնական, ըլլայ աշխարհիկ : Շնորհալի վերջին ցոլքը կը մնայ եկեղեցական քերթողութեան : Անկէ յետոյ, աշուղներու շրջանն է որ կը սկսի սիրոյ, ուրախութեան, գինիի կամ բարոյախօսական տաղերով՝ ներշնչուած պարսիկ եւ թուրք քերթողներէ :

Ազգը դարումար, իր մշակոյթն ալ միասին, մինչեւ որ, Մխիթար վարդապետ իր մէջ կոչումը զգաց փրկելու՝ կորստեան դատապարտուած մեր մշակոյթի մնացորդները եւ վառ պահել Սահակ–Մեսրոպի մարելու վրայ եղող ջահը :

Սեբաստացի երիտասարդ վանականը փորձեց իր մօտին հաղորդակից աշակերտներու խումբ մը պատրաստել բայց հալածուեցաւ եւ այդ հալածանքը զինքը հասցուց մինչեւ Վենետիկ, ուր օրուան Դուքը անոր տրամադրեց ամայի փոքր կղզի մը՝ Սուրբ Ղազար որ յետոյ պիտի զարդանար, կառուցուէր, բարգաւաճէր եւ ըլլար հայկական Նոր Հարստութեան մը մայրաքաղաքը, փարոսը մեր մշակոյթի փրկութեան՝ ամէնէ փոթորիկներէ յետոյ եւ պահուն :

Ուրեմն, ազգային պատմութեան մէջ, անվարան, Լուսինեաններէն յետոյ եկած իշխանութիւն կրնանք իբր յաջորդ՝ կոչել ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆ :

Մխիթար կորիզը դրաւ միաբանութեան մը որ պիտի տար ազգային մտքի եւ աշխատանքի սերունդներ : Իր իտէալը մշակոյթն էր ոչ թէ կրօնական այլ աշխարհական իմաստով : Հիմնեց, սարքեց, պարգացուց մտաւորական վարժարան մը՝ փրկելու համար հայ մշակոյթն ու անոր փառաւոր անցեալին խլեակները : Իր առաջին գործը եղաւ իր աշխատասիրած հայերէնի Քերականութիւնը ու Հայկազեան հսկայ բառարանը տպագրել իր նորահաստատ տպարանին մէջ եւ հաւաքել մեր մատենագրական գանձերը՝ զանոնք վերակառուցանելու եւ վերարժեցնելու համար : Եւ հոյլը իր աշակերտներուն ու աշխատակիցներուն լուսազոյն գլուխ հանեցին գերազանցապէս ազգային փրկարար այդ մեծ գործը, գրական, մատենագրական ու կրթական երբեակ գիծերով :

Որչա՜փ արդար է Պեշտուջի որակումը՝ կոչելով Մխիթարը մեր երկրորդ Լուսաւորիչը :

Եւ ես կը զարմանամ թէ ինչո՞ւ, Եկեղեցին զայն չի դասեր Սուրբերու շարքին, երբ նոյնիսկ յիմարներ եւ լուսնոտներ կոչուած եւ ընդունուած են այդ դասին մէջ...

★

Երբ նորափետուր երիտասարդ գրողներ էինք՝ մեր յաւակնութիւնը կը կարծէր գրագիտութիւնը գտնել քերթուածներու եւ նորավէպերու մէջ միայն : Կը կարծէինք որ մեր «Սանդուղէ»ին խմբագրապետը Ֆասիս հետաքրքրութեամբ կը կարդար «Բազմավէպ»ը, ուր աչք մը նետելով կը գոհանայինք մենք, գտնելով այնտեղի քերթուածները կրօնական ու տափակ, իսկ աշխարհաբարը յետադէմ ու պաղ. Բայց Ֆասիս չէր դադրեր մեր ցրուութեան դիմադարձել.

— Եթէ Մխիթարեանները չըլլային մենք [illegible] Արեւմտահայերս (ուղիղ Ալպանացիներ) պիտի ըլլայինք ...

Տարիները երբ գիտակցութիւն ու իրերու ճանաչումը խտացուցին մեր մէջ, մենք ալ խոնարհեցանք այն հսկայական ու անմահ աշխատանքին առջեւ որ Մխիթարեաններունն էր եւ եւ զոր կարելի չէ ուրանալ ու ստուերել սեւէ ձեւով :

Մինչեւ հինգերորդ դար յետադարձուելու ենք գտնելու համար այնպիսի թանկագին համատարութիւն մը որպիսին արաւ կազմեց Մխիթար. — Զամչեաններ, Խ–րճեաններ, Աւգերներ, Բագրատունիներ, Հիւրմիւզներ, Ալիշաններ, յիշելու համար երիցագոյնները : Եւ անոնց շարունակութիւնը Վենետիկ ու Վիեննա, այնքան բազմաթիւ մէջ :

Մխիթարեանները՝ կղզեակ ըլլալով հանդերձ չկղզիացան, այլ իրենց լոյսը վառարաններ տարածեցին Վենետիկ Մուրատ–Ռափայէլեան, Բատոյա, Պոլիս, Կովկաս, Թուրքիոյ ուրիշ կեդրոններ եւ [illegible] գաղթէն յետոյ մինչեւ Փարիզները :

Թրքահայոց մտաւոր զարթօնքին, արեւմտեան մտածողութեան եւ յեղափոխական սերմերուն Պոլսոյ երիտասարդութեան մէջ տարածումին գլխաւոր դերակատարներուն մէջ են Մխիթարեանց կրթարաններուն հասցուցածները :

Հայութիւնը երախտապարտ է այս շքախումբին որ փայլեցուց իր մշակոյթը, փրկեց մահուան դատապարտուած իր բազմաթիւ նշխարները եւ լոյս սփռեց : Մխիթարեանց վանքը՝ պահակը ու աւանդապահը եղաւ ու պիտի ըլլայ մեր մտաւորական հարստութեան : Քաղաքական մրրիկներէ հեռու մեր արժէքներուն Գանձարանն է ան : Եւ այս պատճառով իսկ մենք բոլորս գուրգուրանքով պէտք է շրջապատենք զայն ու սիրենք :

Այս տողերը կը գրենք լաւ ճանչնելու համար, այսօր, երբ այդ մեկուսի կղզին մէջ կը տօնուի արժանաւոր փայլով մը Միաբանութեան պաշտօնաթերթին՝ Բազմավէպի հարիւրամեակը : Իրաւամբ բազմավէպ ուր հարիւր տարիներ մեր մշակոյթի բոլոր փորձերն ու ջանքերը թափուած են աննախընթաց յարատեւութեամբ մը :

Փարիզի մեր «մտաւորական»ները որոնք այս լոյս–քաղաքին մէջ գտնուելու իրենց մենափառութիւնը անիրաւ կերպով կը տարածեն միւս գաղութներուն վրայ, ինչո՞ւ չեն անհամբեր սարքելու — աղքատ թէյասեղաններէ դուրս — մշակոյթի տօնը որ առաջ կը կատարուէր այնքան փայլուն, եւ ինչո՞ւ այս տարուանը գլխաւորաբար չյատկացուէր Մխիթարեանց Վաստակին, վաստակ որ կը մնայ եւ պիտի մնայ իր Արժէքին մէջ, որչափ ալ Մայր Երկիրը ուզէ իր մէջ կեդրոնացնել մեր ազգային մտաւորական ոյժերը :

★

... Ու երանի կուտամ, կ'օրհնեմ Պոլսոյ մոլեռանդ մեր այն պատրիարքները որ հալածեցին այս երիտասարդ մտաւորական — վարդապետը իբր կաթոլիկ եւ հայ ժողովուրդի կաթոլիկութեան հրաւիրող, եւ զայն փախցուցին մինչեւ Վենետիկ : Ապա թէ ոչ, այսօր իր անունն իսկ անծանօթ պիտի մնար ուրէ Տ. Ղուկասի կամ Թորոսի պէս եւ մենք զրկուած պիտի ըլլայինք այն անխորտակելի կոթողէն որ կանգնած է մեր մշակոյթի աշխարհին մէջ :

Կը տարուիմ մտածել նաեւ որ, Մխիթարի քաղաքականութեամբ, կաթոլիկութեան եթէ յարած ըլլայինք, արդեօք մեր քաղաքական ճակատագիրն ալ այլապէս տնօրինուած չէ՞ր կրնար ըլլալ :

Հարցական մը :

ՅԱԿՈԲ ՏԷՐ–ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(*) Այս «հարստութիւն» բառը ինչպէ՞ս մտեր է Հայոց մէջ իբր «արքայական ցեղ», չեմ գիտեր : Թէեւ իրաւ ըլլայ որ թագը՝ ինքնին հարստութիւն մը կ'ազմէ :

ՆՈՐԱՅՐԻ ԲՈՒԶԱՆԴԱՑԻԻ ԱՆՏԻՊ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ես թողնում եմ մի կողմ, թէ որքան կտակի այս կէտը յարգուած է կամ չէ յարգուած, սակայն կը նկատեմ որ Նորայրի հայերէն ձեռագիրները եւ նրա անձնական մեծարժէք [illegible] գրադարանը (անունով հազարից աւելի հայերէն հրատարակութիւն, առանց հաշուելու միւս լեզուներով գրքերը) մի ողորմելի 1810 քրոնով (մօտ 2000 ֆրանքի) վաճառուած է 1922 թուին Գէօտէբորգի քաղաքի գրադարանին, — իսկ վեց թէ եօթը հարիւր օրինակ ֆրանսերէն, հայերէն Նորայրեան բառագրքի ուղարկուել է Եգիպտոսի Հայոց պատրիարքարանին, վերջինիս վճարել տալով ամբարտածի ու տրանսպորտի ծախքերը, — ինչպէս ինձ գրում է [illegible] Շուէտական դեսպանատան քարտուղար Գ. Գ. Անդէրը :

Ֆրէտրիկա – Բրէմէր կանանց ընկերութիւնը իր պարտքը չէ համարում մի ցուցակ կազմել (ցուցակագրել) Նորայրեան ոչ գրքերի եւ ոչ էլ նրա ձեռագրերի մասին : Ֆրէտրիկա – Բրէմէր կանանց ընկերութիւնը՝ շատ լաւ իմանալով որ իր մեծ բարեգործը միաժամանակ եւ [illegible] մի մեծ գրական մարդ էր, եւ հայ գրականագէտ, — չի ծանուցում հայկական պարբերականների միջոցով հայ հասարակութեանը թէ գրական ինչ անտիպ ձեռագրեր են մնացել Նորայրից, դէթ քանի արկղ, — եւ թէ այդ կանանց ընկերութիւնը մտադիր է ծախել եւ չի կարող նուիրել Եգիպտոսի Հայոց Պատրիարքարանին կամ մի այլ հայկական գրական հաստատութեան : Ֆրէտրիկա – Բրէմէր կանանց ընկերութիւնը անգիտանում է՝ շնորհիւ իր անժխտելի անփութութեան՝ շնորհիւ լեզուով, մի հայ գիտնականի եւ հայ մատենագրութեան նուիրուած մտաւոր աշխատանքը, մտքերի արտադրութիւնը նախեւ առաջ հայ ժողովրդի սեփականութիւնն է, — ինչպէս մի շուէտացի գիտնականի, շուէտերէնով ու շուէտական մատենագրութեան վերաբերեալ ձեռագիր նախեւ առաջ Շուէտի ժողովրդին պատկանելի առարկայ : Ընդհակառակը այսպիսի անգիտակ վերաբերմունքի Նորայրի [illegible] եւ անյայտ հայ հասարակութիւնից, մնացել են ոչ– պէս անպէտ թղթի կոյտ ([illegible]) ինկած եօթը տարի (1915—1922) Ֆրէտրիկա – Բրէմէր կանանց ընկերութեան նկուղներում անխնամ, իսկ քսանեչորս տարի (1923—1947) Գէօտէբորգի գրադարանի նկուղներում : Անգամ գրադարանապետը (Պ. Սէթ Հալբէրգ) գաղափար չի ունեցել, թէ Նորայրեան ձեռագրերը որտեղ են եւ ինչացու են : Նա զարմանքով ինձ հարցնում է իր նամակներից մէկում թէ ինչու եմ այդ պիտի արժէք տալիս Նորայրեան ձեռագրերին ?

Ես չեմ ուզում աւելի երկարել այն անխնամ վերաբերմունքի մասին, որին ենթարկուած են եղել Նորայրի ձեռագիրները այս 32 տարին : Նկատեմ այստեղ, որ շատ ձեռագրեր կորսուած պէտք է համարել, գոնէ առ այժմ, եւ պակասում են ձեռագրեր որոնց մասին Նորայրը խօսում է՝ որպէս աւարտած ու պատրաստ տպագրութեան : Երբ իմ պահանջով ու անթիւ գրաւոր բողոքներից հետեւանքով յանձնուեցին Նորայրեան ձեռագրերը Ուպսալայի Համալսարանական գրադարանում, իմ քննութեան, — ապա նրանք իրանցից ներկայացնում էին մի կատարեալ աղբ, հիմնաւորապէս խառնուած, եւ այդ ձեռագիրների կարգաւորումը կը պահանջէ մի ամբողջ տարուայ աշխատանք : Գէօտէբորգի քաղաքային գրադարանը ոչ ցանկութիւն, գիտակցութիւն ունի մի այդպիսի աշխատանքի անհրաժեշտութեան եւ ոչ էլ ուզում է Նորայրեան ձեռագիրների վրայ 1 քրոն իսկ ծախսել, թէեւ այդ Նորայրը շուէտական բարեգործութեան ամբողջ 125 հազար քրոն է բաշխել ! երբ ձեռքս էի առնում Նորայրի ձեռագրերը, ապա աւազի անձրեւ էր տեղում միջից, շատ թերթեր դեղնել սեւացել են, խոնաւութիւնից փչացած էին, մասամբ առուած գիտողութիւնները ջնջուած են եւայլն : Ես խնամքով փաթաթեցի եւ կապեցի քառասուն եւ չորս (44) կապոց Նորայրեան ձեռագիրների եւ վերադարձի Գիւտէբորգի քաղ. գրադարանին, — ցաւելով որ Նորայր Բիւզանդացին այնքան կորցրել էր իր գլուխը, որ իր ձեռագրերը, որոնց վրայ նա աշխատել էր 40—45 տարի, շուէտացի կանանց «խնամքին» էր յանձնել, — փոխարէն մի աւելի նպատակայարմար կարգադրութեան :

Ես ստորեւ առաջ եմ բերում Նորայրի ձեռագրերի վերնագրերը, որպէս զի հայ հասարակութիւնը, եւ մասնաւորապէս հայագիտութեամբ հետաքրքրուող հաստատութիւնները ու անձինք, գաղափար կազմեն այդ ձեռագրերի քանակի ու, մանաւանդ, որակի մասին :

1.— Բառագիրք Ստորին Հայերէնի ի Մատե–

Նաղրութեանց ԺԱ — ԺԵ դարուց,— հինգ հատոր կազմած տետր - հատոր, վեց հազարից աւելի էջ, արտագրուած խնամքով, տպագրութեան պատրաստ :

2.— Եղնիկ Կողբացի.—Կազմած տետր 235 էջ:

3.— Առաքելի Սիւնեցւոյ տաղաչափութիւնք, 85 չափազանց մեծադիր էջ, կարծես կրկնակի էջի մեծութիւն, եւ խնամքով արտագրուած :

4.— Հայ Պարտէզ :

5.— Վիրպակք, Աստուածաշունչ գիրք (Տը-նունդք եւայլն) :

6.— Եւսէբի Պամփիլիա Կեսարացւոյ ժամանակականք եւայլն :

7.— Փաւստոս Բիւզանդացւոյ պատմութիւն Հայոց Թարգմանեալ յԱսորւոյն :

8. - Ժողովրդական միջոցներ անասունների ցաւերի դէմ :

9.— Ղազարայ Փարպեցւոյ պատմութիւն եւ Թուղթ առ Վահան Մամիկոնեան :

10.— Եղիշէի (եւ ոչ Մամբրէի) ճառ ի Յարութիւն Ղազարու :

11.— Գրիգոր Մագիստրոս, կազմուած երկու տետր, 518 էջ :

12.— Աբրահամ Երէց .— 327 էջ, կազմուած տետր :

13.— Յակոբայ Արճեցւոյ ճառք.— 329 էջ, կազմուած տետր:

14.— Թուղթ Դաշանց :

15.— Ամիրտովլաթ.— Օգուտ բժշկութեան, (Ամասիացի):

16.— Ամիրտովլաթ — Անգիտաց անպէտ, (Ամասիացի):

17.— Պատմութիւն Աղուանից,— չորս հատոր տետր կազմուած, (327 էջ, 315 էջ, 361 էջ, 366):

18.— Աշխարհացոյց Վարդանեանց վրդտի.

19.— Տեսիլ Ս. Սահակայ :

20.— Մովսէս Խորենացի :

21.— Բառագիրք տրդի հայերէնի, (դաւառական հայերէնի):

22.— Հ. Ոսկեբերանի — 1. Մեկնութիւն Գաղատացւոց, 2. Մեկնութիւն Եփեսացւոց, 3. Մեկնութիւն Ա. Թեսաղոնիկեցւոց :

23.— Թովմա Արծրունի եւ անանուն Արծրունի եւ կու այլեւայլ պատմագիրք են.:

24.— Փիլոն եւ Ոսկեբերան .:

25.— Բարսեղ Կեսարացի :

26.— Մովսէս Խորենացի եւ առաջին Թարգմանիչք :

27.— Դիտողութիւնք եւ տաղագիրն Ոսկեբերանի Եսայի մեկնութեան :

28.— Հատընտիր տաղարան հայ բանաստեղծութեանց ի դարուն ԺԲ — ԺԷ:

Մասն առաջին.— Տաղք Սթափականք (փոխարէն Ներախականք բառի):

Մասն երկրորդ.— Տաղք սիրոյ :

Մասն երրորդ.— Տաղք հոգեւորականք:

Մասն չորրորդ.— Տաղք աշխարհականք :

Մասն հինգերորդ.— Տաղք պատմականք:

Մասն վեցերորդ.— Տաղք ուսումնականք :

Մասն եօթներորդ.— Տաղք հայականք:

29.— Յաւելուած տաղից Նահապետի Քուչակի, Յովհ. Երզնկացու եւ այլոց :

Ես չը թւեցի նոյնիսկ կէսը, նոյնիսկ մի երրորդը Նորայր Բիւզանդացու իր ամիսների ընթացքում քննած բոլոր կենսագրերի խորագրերը :

Սակայն վերը թւածներն արդէն բաւական են մի գաղափար կազմելու Նորայրեան ձեռագրերի քանակի ու որակի մասին:

Նորայր Բիւզանդացու գրական անտիպ ժառանգութեան մասին մտածողը, ցաւողը, հրատարակողը,— որպէսզի հայագիտութիւնը կարողանայ օգտուել Նորայրեան դիտողութիւններից,— միայն Հայը կարող է լինել: Հայ հասարակութեան և հայկական գրական գիտականհաստատութիւնների պարտականութիւնն է մտածել, թէ ինչպէս անել, որ մի նոր 32 տարի եւս չփտեցնեն Նորայրեան ձեռագրերը սկանդինաւեան սառնամանիքներում՝ որպէս մի անպէտ թղթակոյտ : Վերջացնելով իմ այս թղթակցութիւնս, ես ուզում եմ այստեղ հրապարակաւ յայտնել իմ խորին շնորհակալութիւնս եւ երախտագիտութիւնս Ուպսալայի համալսարանական գրադարանի գլխաւոր գրադարանապետ, փիլիսոփայութեան տօքթ. Անդրէաս Գրապէին, որը ամէն աջակցութիւն ինձ ցոյց տուեց իմ գրական աշխատանքներս դիւրացնելու Ուպսալայում եւ թեթեւացնելու մի Հայի ժամանումը Շուէտիայում :

Ս. ԼՕՐԵԼԼԻ

ՌՈՒՍՏԱՄ ԾԻԾԱՂ

Երեք միլիոն ցրւած...

Անշուշտ Հայերուս մէջ չի կրնար ըլլալ այդ երեք միլիոն ազգը :

Աշխարհումս, գրեթէ երեք միլիոն հայ կայ : Եւ այդ երեք միլիոն Հայերուն կէսէն աւելին ոչ միայն ազգ չեն, այլ «հառաչղիտական» :

Ուրե՞մն :— Պէտք է փնտռել ուրիշ ազգերու մէջ որ երեք միլիոնի աւելիով կը գումարուին :

Մե՞ծ ազգերու մէջ, բազմամիլիոն ժողովուրդներու մէջ:

— Ես ըսե՞մ միւսին: Չինաստանի մէջ:

— Ո՛չ: Մատդ վար առ դուն:

— Միւսի՛ւ: Հնդիկներու մէջ:

— «Ոչ» մըն ալ քեզի: Նատէ տեղդ: Հնդիկները երէկ չէ առջի օր ապստամբուեցան իմպերիալիստական, յետադէմ լուծէն: Տեմոկրատացան: Ուրեմն ազգութիւնը արմատէն մաքրագործուեցաւ հոն, այդ երկրին մէջ :

— Լապոնիացիներու, Կրօէնլատացիներու, կամ Կուատէմալացիներու մէջ...

— Ծօ տղա՛յ ուրկէ՞ գտար այդ անունները: Այդ ժողովուրդներուն երեքը մէկ գումարելով՝ հազիւ մէկ երկու միլիոնի կը հասնի անոնց թիւը:

— Թուրքերո՞ւ մէջ, միւսի:

— Տղա՛ս, Թուրքիոյ մէջ թերեւս երեք միլիոնի մօտ, անունը գրելու կարող չեղած մարդ կը գտնուի եւ «հաւրապետական - դեմոկրատ» ժողովուրդ են անոնք:

— Գարոն, Զուիցերիոյ մէջ:— Ոչ պարոն Շուէտի մէջ:— Ոչ ո՛չ, ես գտայ միւսի, նախկին ցարական Ռուսիոյ մէջ...

— Անգլիոյ մէջ: Գերմանիոյ մէջ, Ամերիկայի մէջ կամ ...

— Ապրիս տղաս Ծամիտոս: Այո Ամերիկայի, Միացեալ Նահանգներու մէջ: Երեք միլիոն հատիկ ազգէտ մարդ կայ եղեր ... որոնք լուր չունին եղեր տակաւին որ «հիւլէառումբ» մը հնարուած է, գոյութիւն ունի իրենց երկրին մէջ...

— Ինչ կ'ըսէք միւսիւ, կարելի՞ բան է: Գերագմանատան մեռելներն իսկ լուր ունեցան այդ բանէն:

— Ես չեմ որ կ'ըսեմ տղաս: Ամերիկեան թերթէ մը առնելով գրած էր տեղիս հայ «հառաջդիմականներու» թերթը:

— Պարոն, սխալ կարդացած էք: Հիւլէառումբի գոյութենէն, մեծ մայրիկս իսկ տեղեկութիւն ունի: Ամէն օր կ'աղօթէ որ պատերազմ չծագի :

— Քու մեծ մայրիկդ, կ'երեւայ թէ, «հառաջդիմական» չէ ...

— Պարոն, միւսի, անկարելի է որ Ամերիկայի մէջ այդքան ազգէտ մարդ գոյութիւն ունենայ: Ինչպէ՞ս կարելի է հաւատալ:

— Տղաք, ես կը հաւատամ: Դուք ալ հաւատացէք: Քանի որ ամերիկեան «հակադեմոկրատական» երկիր է: Ուր հարիւր յիսուն միլիոննոց ժողովուրդը, մէկ - երկու հատիկ կապիտալիստներու մասին չարժուելով միայն չունչ կ'առնեն կուտան: Ուր, ժողովուրդը չի կրնար իր չուզածը չընել եւ ուզած բանը ընել: Ուր ամէն մարդ կրնայ մտածածը խօսիլ եւ գրել՝ իբր թէ յանուն ռամկավարութեան: Ուր մարդիկ, իրենց անցագիրը գրպանը դրած, իրենց ուզած երկիրները կրնան ճամբորդել՝ պաշտպօտօրէն, կարելի՞ բան է, որ այդ «բռնակալական» երկրին մէջ, երեք միլիոն ազգէտ չգտնուի ...

Կ. ՓԷՏՈՒՇ

ԵԿԱՆ ԱՆՑԱՆ ...
(Նէրքով)

...Եկան անցան որպէս ծաղկանց թոյլը թեթեւ,
Որպէս անուշ Մայիսական զեփիւռի թեւ,
Խաւարակուռ մեր երկինքից՝ ինչպէս փարոս՝
Բոտրաջինջ արշալոյսի շողն անդեղեւ:

Եկան ցաւի, տառապանքի բիւր վէրքերով,
Հայոց անմահ գուսանների վառ երգերով,
Մեր մարգերի, այգիների ու արտերի
Ամրան նման՝ բարիքներով ու բերքերով :

Եկան զուարթիկ, եկան յուզիկ եւ յամրաքայլ,
Աղջամուղջի երազներով շուշանափայլ,
Բոլոր թմրած հոգիներում բորբոքեցին
Ազատութեան հուրը վսեմ եւ անայլայլ :

Անցան, աւա՜ղ, Հայոց տխուր անդաստանից,
Սրտերում լի դարերի սեւ վիշտն ու թախիծ,
Ո՞ւր գնացին... հանգչել օտար աստղերի տակ՝
Վտարանդի, կարօտատենչ Հայաստանից ...

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

Տղամարդկանց տեսնելով՝ կանանց յուզումը թեթեւցաւ մի փոքր, նրանք լռեցին, եւ այդ լռութեամբ թւում էր չարագուշակ ու անասելի ծանր, ոչ ոք չէր կարողանում մի խօսք ասել, բոլորն իրենց զգում էին վիրաւորուած, կաշկանդուած ու ամօթահար: Եւ լռութիւնը խզեց դարձեալ եռանդոտն տատմէրը, դառնալով տղամարդկանց.

— Լաւ, հիմի ի՞նչ ենք անում,— ասաւ նա մի տեսակ վրդովուած:

— Ասում ենք՝ Զաքար ապին գնա էդ անօրէն Թուրքի, մօտ,— տատմօրը պատասխանեց որդին՝ Զաքարինը: — Գնա ասի, որ հարսս հիւանդ ա, երեխով ա, կամ խնդրուի, որ էդ չանեն...

— Բայց նրան կը լսե՞ն որ, վշվշաց Զաքարի չոլչոլուկ պառաւը:

— Եթէ ոսկի, արծաթ ունք՝ տարէք եւ բեխնրը քցէք,— նորից խօսեց տատմէրը տխրական ձայնով :

— Ինչ ունեմ կը տամ,— երկար հոգոց քաշեց պառաւը,— հոգիս, չորերս էլ կը հանեմ կը տամ՝ միայն թէ... խեղճ հարսին փրկենք: Բայց վախենում եմ խեղճ հալեւորից ամէն բան առնեն ու իրեն էլ ...

— Աստուած աղօրմած է,— հնչեց յանկարծ կոյր աշուղի ձայնը, եւ նրա այդ խօսքերը, այս անգամ, լարուած լռութեան մէջ, տագնապով բռնուած հոգիների համար թուացին մի տեսակ սփոփիչ ու յուսադրիչ :

Նաթերը սակայն այդ խօսքերի մէջ ոչինչ չգտաւ, նա պարզ գիտակցում էր, որ թէկուզ ամէնքըն սփոփեն իրեն, մխիթարեն — միեւնոյն է Թուրքերին հակառակել չեն կարող, կամ ինքն ուզի — չուզի — միեւնոյն է իրեն կը տանեն, եթէ որոշուած է... Նրա արցունքից թրջուած աչքերը հիմա վախւորած տեսք ունէին, բայց նա զոյգ ձեռներով չարունակ ծածկում էր երեսը եւ գլուխը կախում, կամենալով կարծես մոռանալ իրեն սպառնացող խայտառակութիւնը: Բայց մտքերը չարունակ եռում էին նրա գլխում, չթողնելով մի բանի վրայ մտածելու, եւ նա մերթ ցաւում էր, որ չէր լսել կաղ Մարտիրոսի կնոջ խորհուրդը՝ երեսին մուր քսելու մասին: Կարծում էր նա ծաղրում է իրեն կամ նախանձում է իր ջահել գեղեցկութիւնը... եթէ նրան լսէր — թուրք սպան իրեն չէր էլ նկատի... Մերթ էլ Եսթերին թւում էր, թէ է ինքը երազի մէջ է, ու հէնց արթնանայ — ամէն ինչ կը չքանայ: Բայց աւելի շատ յիշում էր ամուսնուն. ի՞նչ կ'ասի Արամը: Եւ Եսթերը մտովի բարկանում էր մարդու վրայ, որ չէր մնացել իրեն պաշտպանելու, նրան թւում էր, որ թոնրատանը հաւաքուած տղամարդկանցից եւ ոչ մէկը իրաւունք չի ունենայ իրեն պաշտպանելու... Եւ նրան թւում էր, որ խայտառակութիւնից իրեն կարող է փրկել միայն հրաշքը — եթէ Թուրքերը յանկարծ փախչէին կամ թոնրատունը յանկարծ փուլ գար իր գլխին:

Մինչ այդ ճրագվառոցը մօտենում էր, նրա հետ եւ վտանգը :

Ամէնքը դարձեալ լուռ էին, կարծես չէին համարձակւում մի բան ասել: Միայն Զաքարի պառաւն էր, որ ձեռք զարկում էր ծնկանն ու որոտում, հառաչում :

— Աղջի Զանի, ի՞նչ ես... հերիք է,— յանդիմանում էր տատմէրը:— Հողիմ նրանց գլուխը, շատ էլ խօսք է, ասել են, գուցէ մոռացան, էլ չեն գալիս ...

— Բա եթէ գա՞ն,— լսուեց մէկի երկչոտ ձայնը :

— Եթէ գան,— տատմէրը յանկարծակի չի կաւ:— եթէ գան, էն ժամանակ կը տեսնենք:—Նա լռեց եւ քիչ յետոյ շարունակեց:— Եթէ գան՝ Եսթերին մենակ չենք թողնի ...

Ոչ ոք չհասկացաւ, թէ ի՞նչ է նշանակում «Եսթերին մենակ չենք թողնի»... Ի՞նչ կարող էին անել, որ նա մենակ չլինէր... Մինչ մէկը հարց կտար, տատմէրը պարզեց իր միտքը.

Եթէ գան՝ Զանին՝ կեսուրը կ'երթայ հետը: Զաքարը չէ, նրան բանի տեղ չեն դնի, տղամարդ է, Զանին կ'երթայ, ես կ'երթամ... տեսնենք ի՞նչ են ուզում դրանք ...

Տատմօր խօսքերը կարծես փոքր ինչ թեթեւացրին ծանրացած մթնոլորտը, կարծես ելք գտնուեց ... բոլորը մի տեսակ ազատ շարժուեցին նստած տեղերում, Զաքարը գլուխը բարձրացրեց, նրա պառաւը թողեց իր հառաչանքները...

(10)

ՍՏԵՓԱՆ ԶՕՐԵԱՆ

Աստուրիա եւ Զեխոսլովաքիա՝ գոհացուցիչ, ու-նին բաւականաչափ միս եւ ճարպեղէն, Գերմանիա՝ այնքան չէ որքան 1939ին։

ՓԱՐԻԶԻ բրիտանական հիւպատոսարանը հե-տեւեալ զեկոյցը հրատարակեց այս շաբթու.— Ա. Անգլիա այցելող ճամբորդը միայն կրնայ տանիլ — եւ վերադարձին դուրս կրնայ հանել — միայն հինգ սթերլին։ Բ.— Կրնայ Լոնտոնի մէջ գնել իր վերադարձի տոմսակը։ Գ.— Պաշտօնական այցե-լուները պարտաւոր են արտօնագիր ստանալ Անգ-լիայէն դուրս հանելու համար իրենց ժամացոյց-ները, դոհարեղէնները, մուշտակներ եւ զանազան արժէքաւոր առարկաներ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ համագիտում մը ունե-նալով հինգշաբթի օր մամուլի ներկայացուցիչնե-րուն հետ, յայտարարեց որ հաւանական է որ խորհրդարանը բացառիկ նստաշրջան մը ունենայ Եւրոպայի օգնութիւն հասցնելու խնդիրը քննելու համար։ Տակաւին վերջնական որոշում մը յան-գած չենք, բայց միջոցներ կը խորհինք անմիջա-կան օգնութիւն մը ընելու համար, աւելցուց նա-խագահը։ Պատասխանելով թղթակիցներու հար-ցումներուն, Թրումըն բացատրեց թէ Ամերիկայի մէջ բաժնեչափի դրութիւնը հաստատելու անհրա-ժեշտութիւն մը չկայ։ Հանրապետական կուսակ-ցութեան ղեկավարները յօժարակամ պիտի աջակ-ցին նախագահին ձեռնարկներուն որոնց նպատա-կը պիտի ըլլայ գործադրել Մարշըլի ծրագիրը։

1947ի ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ դասուն պատկանող զինուորներու ծառայութիւնը վեց ամիս պիտի զեղչուի եթէ խնդրոյ առարկայ զինուորը պա-տերազմի ընթացքին կորսնցուցած է իր հայրը, մայրը, կինը, եղամայրը կամ քոյրը։ Նոյն առանձ-նաշնորհը պիտի ստանան նաեւ անոնք որ նեցուկ են հինգ երախայ ունեցող ընտանիքի մը։ 1946ի դասը պիտի արձակուի յառաջիկայ Նոյ. 18ին։

ՀԱՅ ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԼԻՈՆ, Հոկտ. 10.— Պուրգ ալը Թրավայլի մէջ, տեղի ունեցան կռփամարտի մրցում մը, հոծ բազ-մութեան մը ներկայութեան, որ եկած էր բոլոր շրջաններէն որոնց մէջ մեծ թիւով Հայեր։ Ասոնք եկած էին քաջալերելու հայ փետուր ծանրութեան ներկայացուցիչը՝ Պ. Բենիամին Թօքաթլեանը, Փոն տը Շէրիւիէն, Մարաշցի։ Մեր ճրիտասարդ մար-զիկը նախապէս շահած էր արդէն երկու մրցում-ներ։

Պ. Թօքաթլեանի այս նոր յաջողութիւնը մե-ծապէս ուրախացուց հոն ներկայ իր հայրենակից-ները որոնք հպարտ էին իրմով, մանաւանդ Փոն տը Շէրիւի մեր գաղութը, որուն նոր սերունդին պատուաւոր մէկ ներկայացուցիչն է մեր հայ մարզիկը։ — Ներկայ մը

ԳԱՏՐԱՍՏՈՒՆՑԻՔ

Բացառիկ ներկայացում երկուշաբթի 3 Նո-յեմբեր 1947, ժամը 20ին Սառա պէռնար թատրո-նին մէջ։

Արա Գեղեցիկը

Նաիրի Զարեանի տաղաչափեալ Արա Գեղեցիկին ներկայացումը կը մասնակցին Փարիզի գրեթէ բոլոր հայ դերասանները։ Հինգ ամիսէ ի վեր կը տարուի լուրջ աշխատանք եւ պիտի խաղցուի գրե-թէ առանց նշմարելու յուշարարին ներկայութիւ-նը։ Ա. Գ.ը ունի նաեւ ութ գուսանական երգեր, որոնք յօրինուած են երաժշտագէտ Պ. Ա. Ալէմ-շահի կողմէ։ Ունի նաեւ մեհենական պարեր, Շա-միրամ թագուհիի պալատին մէջ։

Արա Գեղեցիկին բեմադրութիւնը պիտի կա-տարէ Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, չափահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 Ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավա-ճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն եւ իր խումբերը կը տօնեն ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐը։

ՌՈՄԱՆ Հոկտ. 24 Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։
ՎԱԼԱՆՍ Հոկտ. 25 շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

Կը խօսի ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

●

ՓՈՆ Տ'ՈՊՆԱՅ 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն ետք ժամը 2ին։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։
Մանրամասնութիւնները յաջորդաբար։
Կը խօսի ընկեր Հ. ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

**

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան օրը կը տօնուի Կրը-նոպլի մէջ 19 Հոկտեմբեր, կիրակի կէս օրէն յե-տոյ «Սաքրէ Քէօր» սրահին մէջ։ Մանրամասնու-թիւնները տեղւոյն վրայ։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

●

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Մանրամասնութիւնները շուտով։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ
45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆ ԿԱՀԱ.

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԽՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազ-մուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—
Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ ՕՐ Պ.ՔՈԼՈՄՊ ԱՆԻԷՌԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած՝ Սեբաստահայերու Նա-հանգային Միութեան Փարիզի կեդրոնական վար-չութեան կողմէ, այս կիրակի 19 Հոկտեմբեր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Անիէրի Հայկ. դպրոցի սրահին մէջ 34 rue Villa Rouveyrol, Asnières։ Պիտի կազմուի Անիէռ - Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը տեղւոյն հայրենակիցներու փափաքին վրայ։ Ներ-կայ պիտի ըլլան կեդրոնական վարչութեան ան-դամները։ Բանախօսութիւն, երգ, նուագ, արտա-սանութիւն եւ ընտանեկան խնճոյք։ Մուտքը ա-զատ է։ Կը հրաւիրուին Սեբաստիոյ եւ նահանգ-ներու հայրենակիցները իրենց ընտանեօք։ Հան-գանակութիւն չկայ։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈՒՆ ԱԶԳԸ ԼՈՅՍ

Ժողովրդական գերատանուհի Տիկին Քնարիկ Հոկտեմբեր 19ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 8.30ին, Սալոն Մաղլոյի մէջ, 88 rue d'Aubagne, Մար-սէյլ, պիտի բեմադրէ տեղական կարող ուժերով, անմահն Գ. Սունդուկեանի գլուխ գործոցներէն՝ «ՊԷՊՕ»ն

Ծանօթ.— Տոմսերը կարելի է ստանալ թատրոնի երեկոյեան կէսէն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խում-բերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 Հոկտեմբեր, 1947, շաբաթիրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ։ Մաս-նաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բա-խօսելու, ընկեր ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութիւնէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։ Փարիզէն յայտնի ժողովրդա-կան երգչուհի Օր. Ա. ԱՒԱՔԵԼԵԱՆ։ Կը մասնակ-ցի գեղարուեստական բաժնին։

ԽՐԴԱՀԱՆԴԷՍ

Մարլէն Ածմէկեան

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
Pleyel ի Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris. Տոմսերու գինները 150, 100 եւ 75 Ֆրանք։

Դիմել՝ Հրա. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65։ Հ. [illegible] 261 Fbg. St. Martin, Nord 65-69։ Ճ[illegible] 46 rue Richer, Pro. 25-46։

Le Gérant A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-G[illegible] Dameame - 13e

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ժո-ղովի կը հրաւիրէ բոլոր կոմիտէներու, ենթակո-միտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները յա-ռաջիկայ չորեքշաբթի հոկտ. 22ին, ժամը 7ին, ծանօթ հասցէին։ Պատասխանատու ընկեր-ներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՑՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժո-ղովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը Հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սո-սիէթէ Սավանթի G. սրահը։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժա-մը 3ին։ Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Աւկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի Հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château։

ԲԱՑՄԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ
19 Հոկտեմբեր Կիրակի

Կը հրաւիրուին վիէնահայ հասարակութիւնը, ինչպէս նաեւ հետեւեալ շրջաններու ընկերները եւ համակիրները։ Լիոն, Տէսին, Կրընոպլ, Սէն Թէթիէն, Սէն Շամոն եւ Վալանս։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Կ. Խաչի սանուհիները։ Կ՚երգէ Օր. Տէրվիշեան։

Կը խօսի ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինէն եւ բանախօ-սութենէն անմիջապէս վերջ՝ ընկերահամակրա-կան խնճոյք, ճոխ պիւֆէ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարսէյլէն Տէր Պապեան կը փնտռէ Սարայտարեան ընտանիքը, որ 1930ին Պէլֆոր կը գտնուէր։ Տեղեկացնել Տէր Պապեանի, 34 rue Georges, Marseille։

ՄԱՐՍԷՅԼ Պ. Ա. Պասմաճեան իր քեռկնոջ ՏԻԿԻՆ ԻՍԿՈՒՀԻ ՇԱՄԼԵԱՆի մահուան առթիւ 1000 Ֆրանք նուիրած է Ֆր. Կ. Խաչի տեղական մասնաճիւղին եւ 1000 Ֆրանք ալ Ներգաղթի Ֆոն-տին։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ
Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը։ Դիմել Ա. Խոնդ-կարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e).
Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 Ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 21 Octobre 1947 Երեքշաբթի 21 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5167-Նոր շրջան թիւ 776 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Համաձայն Վարշաւայի խորհրդաժողովին պաշտօնական յայտարարութեան, Երրորդ Միջազգայինի — դուք ըսէք Պելկրատի Տեղեկատու Դիւանին — վերակազմութեան հիմնական շարժառիթն է ճակատ յարդարել ամերիկեան եւ բրիտանական դրամատիրութեանց դէմ ։

Այս վերջինները իրենց օժանդակ ամէն, կը բացատրեն համայնավարները, շարք մը երեւելի եւ աներեւոյթ ուժեր որոնց գլխաւորներէն մէկն է աջակողմեան ընկերվարութիւնը ։

Ուրեմն համայնավար խաչակրութեան մէկ թեւն ալ պիտի կռուի ընկերվարական կուսակցութեան դէմ ։

Մոսկուայի համար Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը կամ Ֆրանսայի քոյր կազմակերպութիւնը այնքան յետադիմական են ու ֆաշական իրենց նկարագրով որքան ամերիկեան կամ բրիտանական դրամատիրութեանց իշխանաւորները ։

Որովհետեւ համայնավարները համոզուած են որ այդ կազմակերպութիւններն ալ հաւասար չափով կ'արգիլեն աշխատաւոր բազմութեանց համերաշխ գործակցութիւնը՝ Եւրոպայի թէ Ամերիկայի մէջ ։

Անգլիոյ ընկերվարական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ համայնավարները կ'ըղձան, վերջին պահուն, նահանջ մը կատարել դէպի 1932ի ռազմավարութիւնը — որ անհրաժեշտ կը նկատէր գաղրեցնել նացիներու դէմ բացուած պայքարը — եւ խոյանալ ֆաշական ընկերվարութեան վրայ «որ շատ աւելի վտանգաւոր թշնամի մըն է գրկուածներուն համար»։

Ընկերվարութիւնը զանցառելի ուժ մըն է Ամերիկայի մէջ ու հազիւ թէ ձայն ունի հանրապետութեան ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։

Կրնայ պատահիլ նոյնիսկ որ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար Ուաշինկթըն պահանջէ Եւրոպայի ընկերվարականներուն չէզոքացումը ։

Ինչ կը վերաբերի Անգլիոյ, անժխտելի է աշխատաւորականներու սերտ յարաբերութիւնը՝ Եւրոպայի նման կազմակերպութեանց հետ։

Աշխատաւորականներու թելադրութեամբ է որ փորձեր կը կատարուին վերակազմելու համար Երկրորդ Միջազգայինը ։

Շարք մը խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան վերջերս համաձայնութեան եզր մը գտնելու համար կենսական խնդիրներու շուրջ — երկու անգամ Անգլիոյ մէջ (Քլէքթըն եւ Պորնմըթհ), երրորդը Ցիւրիխի մէջ, անցեալ յունիսին, իսկ չորրորդը տեղի պիտի ունենայ Անվէրսի մէջ Դեկտեմբերին։

Այս խորհրդակցութիւնները որոնք վերջ ի վերջոյ կրնան յանգիլ Երկրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան — մանաւանդ Պելկրատի ելոյթէն յետոյ — լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառեն համայնավարներուն որովհետեւ ընկերվարականներու միացեալ ճակատը կրնայ ըլլալ զօրաւոր ազդակ մը համայնավարութեան ծաւալումին դէմ ։

Սակայն Վարշաւայի խորհրդաժողովին մասնակցողները կ'ուզեն ապացուցանել որ համայնավարութիւնը արդէն գրաւած է բոլոր «ռազմագիտական կէտերը»։

Եւ պատրաստ է պայքարելու համար այն ճակատին դէմ զոր արեւմտեան դրամատիրութիւնն ու ընկերվարութիւնը գործակցաբար ստեղծեցին յաղթանակէն անմիջապէս ետք ։

Երրորդ Միջազգայինի վերակազմութիւնը կրնար այսքան աղմուկ չյարուցանել եթէ Մոսկուա պաշտօնապէս մասնակցած չըլլար գաղտնի բանակցութիւններուն եւ զրկած չըլլար երկու ականաւոր անդամներ իր դահլիճէն— Մալինկով եւ Ժտանով ։

Եւրոպական մամուլը այլեւս զբաղած չունի այն հարցով թէ Քոմինթէրնի լուծումը 1943ի մայիսին, որքան իրական էր։

Հակառակ շատերու յոռետես արտայայտութեանց, այդ «լուծումը» ունեցաւ իր օգտակարութիւնները՝ Սթալինկրատի փառայեղ յաղթանակէն յետոյ որովհետեւ մասամբ փարատեց արեւմտեան դաշնակիցներու մտավախութիւնները ։

Այսօր կացութիւնը բոլորովին տարբեր է, նոյնքան վտանգաւոր ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՕՐԵՐ»Ը

Գեղեցիկ սովորութիւն մըն է «Օր»երու տօնակատարութիւնը վերագնահատելու համար որեւէ կազմակերպութեան մը գոնէ... մէկ տարուան գործունէութիւնը, կամ վերյիշելու, թարմացնելու համար այս կամ այն մեծ թուականը, այս կամ այն մշակութային արժէքը։

Այսպէս, այս վերջին քսան հինգ տարուան ընթացքին ունեցանք կարգ մը «օրեր»։ Կը յիշէ՞ք, Մշակոյթի Օրը։ Երգի Օրը, Նահատակներու Օրը։ Ունինք դարձեալ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը, եւ Հ. Յ. Դ. Օրը եւայլն։

Ասոնցմէ իւրաքանչիւրը ունի իր բացառիկ արժէքը, «ապրելու» իրաւունքը, համաձայն յիշատակութեան արժանի կազմակերպութեան կենսունակութեան ։

Եթէ անդրադառնանք իւրաքանչիւրին տարօրինակ ճակատագրին, կրնանք հետաքրքիր եզրակացութեանց յանգիլ։ Ո՞ւր է Մշակոյթի Օրը, թարգմանչաց տօնին առթիւ էր որ քանի մը տարի ունեցանք այս այնքան արժանաւոր տօնը՝ նուիրուած Հայ գիրին ու հայ մտքին, մէկ բառով, հայ մշակոյթին, երբ հպարտ ու երջանիկ կ'ոգեկոչէինք ու լոյսին կը բերէինք մեր դարաւոր մշակոյթը, հեթանոսական շրջաններէն մինչեւ Սահակ Մեսրոպներն ու Նարեկացիները, մինչեւ մեր օրերու մտքի մշակները ։

Ո՞ւր է մեր Երգի Օրը, գոնէ յիշելու համար անմահ Կոմիտասը։ Երաժիշտներ պարբերաբար կը յիշեն զայն իրենց կազմակերպած համերգներու առթիւ, առաւել կամ պակաս երկիւղածութեամբ։

Ապրիլեան սգատօնը դարձած է քաղաքական մարզանքներու առիթ մը ուր բանաձեւեր կը քուէարկուին բողոքելու այս կամ այն պետութեան օրուան քաղաքականութեան դէմ։

Մնացեր է Ֆր. Կապոյտ Խաչի Օրը, հրապարակային համարատուութեան առիթ մը այս մեծ ու բարենպատակ Միութեան համար, ենթարկելու իր աշխատանքը ժողովուրդին դատաստանին ։

Եւ ահա Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը, Հոկտեմբեր ամսուան մէջ։ Քաղաքական մեր ամէնէն մեծ կազմակերպութիւնը իր հաւատաւոր զանգուածով կը տօնէ իր օրը՝ ամբողջ գաղթաշխարհի մէջ։ Ինչ կարելի է ըսել սակայն Ուրացողներու այն խառնիճաղանճին, ետ տանելու համար զիրենք Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ եւ ծունկի բերելու համար գերեզմաններուն առջեւ այն հերոսներուն որոնք իրենց կուսակցութեան դրօշը ունեցան որպէս պատանք, ու գացին թաղուելու անյայտ շիրիմներու խորը որպէսզի Հայը կարենայ ըսել «իմ երկիրս»։

ՍՕՍԻ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՉԿԱՅ» յայտարարեց զօրավար Այզնհաուըր անցեալ շաբթու։ Մեծ պետութիւններէն ոչ մէկը ի վիճակի է պատերազմ ընելու։

ՑԻՍՈՒՆԵՐԿՈՒ հելլէն ահաբեկիչներ մահուան դատապարտուեցան զինուորական հանրակառքի մը վրայ յարձակում գործած ըլլալու ամբաստանութեամբ ։

ՔՈԼԵՐԱՆ կը սաստկանայ Եգիպտոսի մէջ ։ Հոկտեմբեր 19ին 247 մահ եւ 526 հիւանդ ։

Ճիշդ է որ Վարշաւայի յայտարարութիւնը աւելի չափաւոր է իր «յարձակողականով» քան նախորդը եւ կը պարունակէ միայն ընդհանուր խօսքեր, բաղձանքներ ու թելադրութիւններ ։

Անոր մէջ չկան լուրջ սպառնալիքներ միջազգային խաղաղութեան դէմ, այլ վճռականութիւն մը դիմաւորելու համար Ամերիկայի ճնշումի քաղաքականութիւնը ։

Եւ սակայն, իր ներկայ ձեւին մէջ ալ Մոսկուայի ռազմավարութիւնը կրնայ բացասական հետեւանքներ տալ, իր շահերուն տեսակէտէն, որովհետեւ մէկ կողմէն կրնայ ինքնապաշտպանութեան տարբեր, այլ խաղաղասէր, միջոցներու մղել ամերիկեան եւ անգլիական դրամատիրութիւնները եւ միւս կողմէ չափաւորել ծայրայեղ ձախակողմեան տարրերու համակրութիւնը համայնավարութեան հանդէպ ։

Ու քիչ մը աւելի ընդլայնել խրամատը որ բացուած է ընկերվարութեան եւ համայնավարութեան միջեւ ։

Ճ.

ՏԱԳՆԱՊԸ ԱՒԵԼԻ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

ԽԱՓԱՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ

Մեթրոյի եւ փոխադրութեանց միջոցներու գործադուլը որ կը յուսացուէր թէ պիտի դադրի, ընդհակառակը աւելի ծանրակշիռ հանգամանք ստացաւ Շաբաթ օր ։

Հակառակ երկաթուղայիններու պատգամաւորական Սէ Ժէ Թէին ընդդիմութեան վրայ ելեկտրական աշխատաւորները մերժեցին աշխատիլ։ Անոնք կառավարութեան կոչին վրայ եկան, բայց մերժեցին շարժիլ եւ թեւածալ բանթող ըրին։

Մեթրոյի ինքնավար ռէժիին եւ քրիստոնեայ աշխատաւորներն ալ նկատելով որ կառավարութիւնը չընդունիր իրենց պայմանները մնացին անգործ ։

Իսկ շաբաթ առտու Վէլոտրոմ տ'Իվէրի մէջ հաւաքուած 20.000 գործաւորները, պետերուն բուռն ճառերուն վրայ, յայտնեցին իրենց կամքը «մինչեւ վերջը» տանելու պայքարը։

Կառավարութիւնը իր կարգին ժողովներ գումարելով զբաղեցաւ գործաւորներու պահանջներով։ Աշխատանքի նախարար Պ. Տանիէլ Մէյէր յայտնեց որ նախարարները ընդունած են մինչեւ 10.000 ֆրանքի տարեկան պարգեւ մը մինչեւ 39 հազար թոշակ ստացողներուն, իսկ 25.000 ֆրանք պարգեւ 96.000էն աւելի թոշակներուն վրայ։

Սէնտիքային պահանջածն է 12.000 եւ 30 հազար ֆրանք։ Միւս սէնտիքաները ընդունած են այս չափը, բայց Սէ Ժէ Թէն դեռ իր կարծիքը չէ յայտնած ։

Բայց որովհետեւ այս գործադուլը քաղաքական պայքար մըն էր, հիմա որ ընտրութիւնները վերջացան, կը կարծուի թէ աւելի դիւրաւ պիտի գտնուի լուծում մը։

★ Բանթողներու կողմէ խափանարար ընթացքներ անպակաս եղան։ Ոստիկանները բռնեցին կառք մը որ կ'ուզէր արգիլել 20 թիւ հանրակառքին գնացքը։ Բայց խափանարարները փախան։

Հազարի չափ բանթողներ Փորթ տ'Օրլէան հաւաքուելով գրաւեցին հոնկէ մեկնող երեք հանրակառքերը եւ առին տարին մէջի ճամբորդներով եւ վիրաւորեցին պահակ զինուորները ։

Լանէի փողոցի հանրակառքի մթերանոցին վրայ ալ բանթողները յարձակեցան գլխաւորութեամբ համայնավար երեսփոխան Կիւլոյի եւ քաղաքապետական խորհրդական Պօսսիէի։ Ընդհարում մը տեղի ունեցաւ ոստիկաններու հետ, երկու կողմէ վիրաւորներով։ Բանթողները պայթեցուցին քանի մը կառքերու անիւները եւ մնացին հոն, իսկ ոստիկանութիւնը պահպանեց որ չմտնեն մթերանոց եւ չառնեն կառքերը։ Նոյնը եղաւ 13րդ թաղամասի մէկ մթերանոցին մէջ ալ ։

Այս առթիւ ձերբակալութիւններ եղան իբր «աշխատանքի ազատութիւնը խափանող» բայց վար չդրուեցան։ Ինչպէս վար չէին դրուած այն բանթողները որոնք գամեր կը ցանէին ճամբաներուն վրայ, անիւները պայթեցնելու համար։

★ Կառավարութիւնը նաւային մեքենավարները ու ելեկտրագէտները Փարիզ կանչած էր մեթրօն աշխատցնելու համար։ Բայց կը վախցուի որ խափանարարներ այնպիսի խանգարումներ կատարեն որ փապուղին մէջ ողողում առաջ գայ եւ ամիսներով կարելի չըլլայ քանի մը գիծերու վերսկսումը ։

★ Կիրակի ոեւէ փոխադրական միջոց չաշխատեցաւ հրանիւթի խնայողութեան համար։ Երէկ բեռնաշարժերը վերսկսան եւ շուրջ 700.000 հոգի փոխադրեցին իրենց աշխատավայրերը ։

Կիրակիի ընտրութիւնները

ԿՈԼԻՍՏՆԵՐՈՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ֆրանսա կիրակի օր քուէարկեց իններորդ անգամ իր ազատագրումէն ի վեր։ Բայց այս անգամ կուսակցութեանց ազդեցութեան պայքարը աւելի բուռն էր՝ գործադուլէն հրահրուած։

Եղածը խորհրդարանական ընտրութիւն չէր, այլ քաղաքապետական ժողովներու ընտրութիւնը, ինչ որ նոյնքան կարեւոր է որքան խորհրդարանինը այս երկրին համար։ Մանաւանդ որ այս անգամ նոր տարր մը իջած էր հրապարակ, տը Կոլի կուսակցութիւնը ։

Փարիզ 9 շրջանակի բաժնուած պիտի ընտրէր 90 քաղաքապետական ժողովականներ ։

Այս անգամ քուէի ձեւը փոխուած էր։ Ցարդ ցանկով կը քուէարկուէր եւ եթէ մէկը ցանկէն անուն մը ջնջէր կամ փոխէր, քուէն կը փճացուէր։ Ըստ նոր ձեւին ցանկերու մէջ փոփոխութիւնը կամ ջնջելը ընդունուած էր։ Նաեւ քուէարկուն իրաւունք ունէր իր նախընտրած թեկնածուին քովը խաչ մը դնելու, որպէսզի ան ցանկին գլուխը անցնի ։

Քուէարկութիւնը անցաւ խաղաղ, գրեթէ առանց միջադէպի ։

Ահաւասիկ Փարիզի ընտրութեանց արդիւնքը ուր ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը ձեռք բերին Կոլիստները շահելով բոլոր աջ ու միջին ձայները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Սրբազան ուխտավայրեր

Ա.

Ցաւլօրգ օրը Սարգիս Մահտեսի Բաղդասարեանի խորհուրդով, մեր զէնքերը տունը ձգեցինք եւ իր պաշտօնէութեամբ ես, պէկը, Շիմշիրը ու նամփիշտներէն մէկը գացինք առեւտուրի :

Տիլիմանը Սալմաստի (Պարսկահայաստանի Զարեւանդ գաւառի) կեդրոնական քաղաքն էր մօտ 50000 պարսիկ ու թաթար բնակիչներով : Սակաւաթիւ Հայեր միայն իրենց առեւտրական տուները ունէին հոն, ինչպէս Աւագեաններ, Բուտաղեաններ, Մանասէրեաններ, Հաարաթեաններ եւայլն՝ որոնց անունները չեմ յիշեր :

Հայ վաճառատան մը մէջ հանդիպեցանք կարճահասակ, չէչոտ երեսներով, խոժոռ ու խորախորհուրդ նայուածքով Հայու մը, որ քաղաքացիի իր տարազին տակ կը ծածկէր յեղափոխական, զինուորական, վարչական եւայլ կարողութիւններ, «Սամսոն խան»ն էր այդ անձը :

Մեր առեւտուրը վերջանալէն ետք, վաճառականը ծանօթացուց մեզ «Սամսոն Խանին» հետ : Ըսին՝ որ զօկ է, Ագուլիսէն եւ Քրիստափորի քրոջ տղան է : Դեռ մինչեւ այսօր ալ չկրցայ ստուգել այդ պարագան : Բայց պարզուեցաւ որ՝ տաղանդաւոր Հայ մըն է եւ անման յեղափոխական գործիչ :

Սամսոն խանը, պէկին հետ առանձնացաւ վաճառատան ներքև գտնուող գրասենեակին մէջ եւ այդ պատճառաւ հարկադրուեցանք ժամ մը սպասել իրենց :

Ըսուեցաւ որ՝ կէսօրին պիտի ճաշենք Փայաջուկի (Րաֆֆիի ծննդավայր գիւղի) յայտնի վաճառական, Մանասէրեաններու տունը, ուր ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ Սամսոն խանը ; Հ. Յ. Դաշնակցութեան անզուգական գործիչը, մեր կուսակցութեան զինագործարանի վարիչը, դէպի երկիր փոխադրական (զէնքի եւ մարդու) գործերու կազմակերպիչ եւ դեռ ուրիշ պատասխանատու գործեր վարողը :

Սամսոնը մեկնեցաւ, մենք դեռ խանութէ խանութ կը պտտէինք, զանազան ապրանքներ որոնելով ու գնելով :

Որոշուած ժամուն հեծանք ձիերը եւ Սարգիս Մահտեսի Բաղդասարեանի կողմէ առաջնորդուեցանք դէպի Փայաջուկ գիւղը :

Րաֆֆիի ծննդավայր եւ զուտ հայաբնակ գիւղը պարզապէս է եւ ունի քանի մը գուռներ միայն : Պարիսպները պատրաստուած են հասարակ կաւէ, մօտ 4 մեթր բարձրութեամբ :

Գիւղը ունէր մօտ 80 հայ ընտանիք բնակիչ : Հինաւուրց, քարաշէն եկեղեցի մը գիւղին մէջ, յարակից բակով մը եւ դպրոցական շէնքով :

Կարեւորութիւն չտալով Մանասէրեաններու տան յատուկ՝ արքայական ճաշին, հայ խոհարարէն քիչ մը պանիր խնդրելով, սպիտակ լաւաշով մը փաթթեցի, կծեցի եւ ձիապաններէն մէկուն հետ դացի դպրոցը :

Երեք համակրելի ուսուցիչներ եւ նոյնքան համակրելի վարժուհի մը կը կառավարէին 100է աւելի աշակերտներ ունեցող երկսեռ, երկդասեան դպրոցը :

Ուսուցիչներէն մէկը կը բնակէր անմահն Րաֆֆիի տան մէջ եւ առաջարկեց իրենց հետ ճաշել :

Կշտացած էի արդէն, սակայն հոգեկան ճաշիս վայրկեաններուն կը սպասէի :

Երազներս ու փափաքներս կ'իրականանային : Կարդացած էի Խենթը, Կայծերը, Դաւիթ Պէկը եւ վերջապէս Րաֆֆիի բոլոր հեղինակութիւնները, բայց կ'ուզէի անպատճառ տեսնել այն տունը, որուն ծածքին տակ, լոյս աշխարհ եկած էր մեր պաշտելի Րաֆֆին :

Սրտածալը մօրուքով վարժապետը բացաւ դուռը եւ մենք ներս մտանք ծաղկազարդ ընդարձակ բակը, վարդենիներով շրջապատուած ու պատերուն տակ, ողորկ մայթերու փոխարէն սալայատակ նեղ ճամբաներով եզերուած :

Մեր աջ կողմը, գոյնզգոյն ապակիի կտորներով ագուցուած փեղկերը, արեւի ճառագայթներու տակ երփներանգ շողեր տարածած էին մինչեւ հեռաւոր անկիւնները :

Զանի մը աստիճան միայն ունեցող սանդուխէն բարձրանալով, մտանք վարժապետի սենեակը, ուր՝ խնամով պատրաստուած սեղանը եւ տանտիկինը կը սպասէին մեզի : Դեղին, խոշոր սամովարը միօրինակ ու մեղմ մեղեդի մը յօրինելով կը թշշար միջանցքին մէջ :

Ուսուցիչը զգալով անհամբերութիւնս, զիս առաջնորդեց քովնտի սենեակը : Պարսկական ոճով քանդակուած ընկոյզի փայտէ շինուած դուռը ի ծի համար դրախտի դուռ թուեցաւ :

Ու կը զարմանէի մտածելով թէ չպիտի կրնամ ներս մտնել, որովհետեւ «հախկըրդալ» կոչուած երկաթէ շղթայով փականք կը յամառէր տեղէն չարժելու :

Բայց վերջապէս բացուեցաւ :

Միջին մեծութեամբ սենեակ մը, երկու խոշոր պատուհաններով, սենեակի պատերուն մէջ՝ քանի մը պահարաններ՝ տախտակէ, բայց քանդակուած դռնակներով :

Մէջտեղը հասարակ փայտէ սեղան մը, աթոռի մը ընկերակցութեամբ, վրան հինաւուրց կաղամար մը, երկու գրչակոթեր, ժանգոտած լեզուակներով եւ մատիտ մը :

Փոշիներէն ծանրացած եւ արեւէն դեղնած քանի մը թերթ գրուածքներ, մատիտով ու մելանով, Րաֆֆիի կողմէ գրուած, իբրեւ թանկագին հնութիւն դեռ պահուած են :

Ցատակը ծածկուած էր պարսկական ընտիր ու միակտուր գորգով մը :

Աջ անկիւնը պարսկական դիւան մը, գորգով ու մութաքաներով զարդարուած, որուն կռնակի պատին վրայ ամուր գամուած կը մնար «Թիրմանի» ընտիր շալը :

Երկու նկար միայն «Հայոց Հայրիկը» եւ Գր. Արծրունին դէմ դէմի, երկու պատերուն վրայ :

Ահա այդ սենեակին մէջ էր, որ երկար ատեն, տարիներ շարունակ ապրեցաւ Րաֆֆին, երկունքի կսկիծներ ու ցաւեր քաշեց, անքուն գիշերներ անցուց, միտք ու հոգ մաշեցուց, իր բեղուն չամբը դրին ու Թուղթին տարով :

Րաֆֆին սերունդներ դաստիարակեց, յեղափոխականացուց եւ բոլոր տեսակի թերահաւատները հաւատաւոր եւ սորուկները աղատատենչ դարձուց :

Ես մտացած էի առօրեայ ճղճիմ հարցեր, առօրական մահկանացուներու յատուկ տենչեր ու ցանկութիւնները :

Րաֆֆիի ոգին էր որ թեւատարած կը հրճէր այդ յարկին տակ ու ես մէկը զինք պաշտողներէն, երջանիկ հիացումով մը կաշկանդուած, արձանացած էի սենեակին մէկ անկիւնը :

Այդ օրուան տպաւորութեան տակ էր որ գրի առի իմ առաջին պատմուածքը, որ տարիներ վերջ, լոյս տեսաւ Թիֆլիսի «Աղբիւր Տարազ» թերթին մէջ :

Մահլում վերադարձին Սամսոն խանը ընկերացաւ մեզի : Հէքեաթներու անպարտելիներուն նման, ան հեծած էր ճերմակ ու գեղեցիկ նժոյգ մը, իրեն կը հետեւէին հինգ զինեալ ձիաւորներ, յաղթանդամ, առնակորով ու քաջ : Ղալաստրցի Սարգիս Սարուխանեան, Ախտըխանցի Սողոն, Մշեցի Մկրտիչ եւ ուրիշ երկու ընկերներ, մօսիններով, տամոցներով ու դաշոյններով զինուած :

ԶԱՐԶԱՆԴ

Սուրբ Ղազար

Հանոյքով կը հրատարակենք թարգմանաբար Ֆանատացի յայտնի բանաստեղծ **Laurence Dakin**ի նետելեալ յօդուածը զոր գրկած է. Բացմավէպին Ս. Ղազար իր այցելութեան առթիւ :

Բաց, երկնագոյն աշտարակէն միգմիկ զանգակը իր կոչը կը հնչեցնէր, եւ արեգակները՝ մի առ մի՝ պարտէզէն կը դիմէին եկեղեցի, ուր իրենց հոգիները, լռութեան ու խունկի ամպերու մէջէն, պիտի սլանային դէպի երկինք : Գիտէին անոնք թէ հոն է ու հոն կը բնակի Աստուած կենդանի, եւ թէ մենք չպիտի մեռնինք, ոչ. գիտէին թէ երբ կապուտակ լոյսը, շատ մը փորձերէ ու վիշտերէ վերջ, բաժնուի մարմինէն, պիտի գտնէ լոյս եւ ջերմութիւն : Պիտի ըլլայ հոն ինչպէս առաւօտ մը զարթնումաշանչ, եւ հոգին պիտի վերածնանի գեղեցիկ, ազատ ու երկնատարր :

Նոյն գիշերը, երբ վերադարձայ սենեակս, որ կը նայի San Galloյի հրապարակին մէջ՝ Cappellinaի վրայ, կանչեցի Տանտիրուհին որ ազնիւ կին մըն էր եւ, իբր մայր մը գորովասիրտ, կը հոգար ու կը խնամէր այն քանի մը հոգիները որոնք, պարագաներէն ստիպուած, հեռացեր էին իրենց ընտանեկան յարկերէն :

«Պատմէ ինծի — աղերսեցի իրեն — պատմէ լճակին մէջ գտնուող այն փոքր կղզեակի մասին, ուր կայ մենաստան մը, տեղ մը ուր կը բնակի Աստուած» :

Տիկինը ժպտելով ինծի նայեցաւ ու պարզութեամբ բսաւ. «Աստուած կը բնակի ամէն տեղ» :

«Կարելի է այդ — պատասխանեցի ես — բայց ուր Աստուած է, հոն կայ ջերմութիւն եւ խաղաղութիւն, եւ ահա թէ ինչու մարդ՝ այդ կղզեակին մէջ՝ կը զգայ սոյն առաւելութիւնը, կը զգայ թէ աւելի մերձ է Աստուծոյ» :

«San Lazzaro կը կոչուի այդ կղզին զատաստանեց տիկինը — տասնեւութ դարու սկիզբէն, սեփականութիւն հայ Միխիթարեան Միաբանութեան, որ հիմնուած է Կ. Պոլիս 1701ին, Մխիթար Պետրոսեան անուն քահանայի մը ձեռքով : Եւ հիմնադրին նուրբ ու լուսափայլ հոգին ժառանգութիւն մը դարձած է իր հետեւողներուն, որոնք բոլոր կրօնական հաստատութեանց մէջ, ամէնէն գիտունները ու յարգուածները համարուած են» :

«Ուսուցչութիւն ալ կ'ընե՞ն», ընդհատեցի ես :

«Այո — պատասխանեց — եւ անհամար է թիւը անոնց՝ որոնք իրենց քնքերական դիրքը՝ աշխարհիս մէջ՝ այս Հայրերուն կը պարտին. եւ ատոնք, իրենց խոր գիտութեամբ եւ իմաստութեամբ, բոլոր գիտնական ու բարձրաստիճան մարդոց հիացումը գրաւած են : Նախկէտն իր պաշտպանութիւնը շնորհեց անոնց : Պայրըն, ինչպէս մանուկ մը իր մօրը, անոնց դիմեց երբ վատթարումը եւ յուսահատութիւնը իր սիրտը կը կրծէին, եւ անոնք բարեսիրտ գտնուեցան ու իրեն պարգեւեցին մաքի իմաստութիւն : Պայրըն անոնցմէ սորվեցաւ հայերէն լեզուն, որովհետեւ Հայ էին անոնք եւ Հայաստանէն գաղթած, երկիր մը ուր Ս. Գիրքը զետեղած էր Եդեմի Պարտէզը — ըսաւ տիկինը —, այնքան գեղեցիկ եւ հրապուրիչ է այդ երկիրը : Գիշեր ատեն, երբ երկինքի կամարէն լիալուսինն իր արծաթեայ լայն ճամբան կը գծէր լճակին վրայ, եւ լարաւոր երաժշտութեան ձայները, անշարժ ջուրերու վրայէն սահելով, Պայրընի ականջին կը հասնէին, բանաստեղծը սովոր էր նետուիլ լճակին մէջ ու լողալով դիմել դէպի գրօսավայրը, ուր կը մնար այնչափ ատեն որքան կարեւոր էր քիչ մը շունչ առնելու համար, եւ տեսնելու թէ ինչպէս արեգակներուն զգաստ եւ առողջ միտքը մաքրագործեր էր իր հոգին … ու յետոյ ետ կը վերադառնար : Նաեւ Ռըսքին — շարունակեց տիկինը, — որ իր ամէնէն նուրբ ու գեղեցիկ գործը (The stones of Venice) քանդակեց մեր քարերուն վրայ, հատոյց իր հարկը արեգակներուն : Նոյնը ըրաւ Լոնկֆելլօ ամերիկեան քերթողը. նոյնը ըրին միւսները, եւ պիտի շարունակեն ընել բոլոր քերթողները : Որովհետեւ անոնք, ամէնէն աւելի, կ'ըմբռնեն աշխարհիս մեծ սիրտը ու կը ճանչնան անոր պէտքերը» :

«Ատիկա նման է ծաղիկի մը որ կ'աճի հաւատքի ճիւղին վրայ — ըսի ես —, նման է զարգացման շիւղի մը զոր մեր հայրերը ճանչցան» :

«Այո» — պատասխանեց տիկինը —, ալիք մըն է զարգացման որ կը լուայ կը սրբէ աշխարհը, օղակ մըն է շղթայի՝ Հայոց փոքր աշխարհին եւ ընդհանուր աշխարհիս ժողովրդոց միջեւ : Անոնք հոն, իրենց առանձնութեան ժամերուն մէջ, հայերէնի լեզուին դարձուցին բոլոր ժողովրդոց դասական ընտիր գործերը» :

Հարցուցի թէ արդեօք կարելի՞ էր այցելել կղզին» :

«Այո — պատասխանեց —, եւ դու պէտք է երթաս հոն, տեսնելու համար երկու հազար հայերէն հին ձեռագիր մատեաններ, երեսուն հազար գիրքեր, ու գեղարուեստական անթիւ առարկաներ. բոլորն ալ հետաքրքրական» :

«Վենետիկեան աշտարակները հեռուէն կը շողային հանգունակ փիրուզեան տեսիլքի» :

Մեղուները կ'աշխատէին ծծելու, զանգրագեղ տատասկներու ծաղէն, այն նեկտարը զոր յետոյ, երախտապարտ զգացումով, մեղրի պիտի վերածէին. կ'աշխատէին ժրաջան ու բզզալով ծաղկէ ծաղիկ կը սլանային : Վերեւ, փայլփլուն տերեւները կը ըմբթէին, գլուխ կը ծռէին տաքուկ արեւուն. մինչդեռ լճակին մէջ գողտրիկ ալեակները կը ծփծփային Quattro Fontaneի թումբերը ծածկող կարծր քարերուն դէմ : Իսկ ես, քանի մը օր վերջ, խաղաղ առտու մը, այդ թումբերէն մէկուն վրայ թեթեւ մը ընկողմանած, ամրան քնարեր օդին մէջէն կը դիտէի Վենետիկը, կը դիտէի կարմիր փոքրիկ կղզեակը Ս. Ղազարու :

«Կղզեակը, պարոն, Սուրբ Ղազարու կղզեակ» գոչեց ձկնորս մը, լիայոյս, դէպի ինծի քշելով իր փոքրիկ նաւակը, որուն խորը կը գտնուէին ժլատ ուռկան մը եւ քանի մը փոքրիկ խեչափառներ : «Այո, այո», պատասխանեցի, ու նոյն պահուն, թէեւ մտքէս չէր անցած, զգացի փափաք մը հոն երթալու. մտայ մէջը նաւակին ու սկսայ զբօսնուլ — ինչպէս Պետրոս ալ դարեր առաջ՝ երբ տակաւին պատանի, Գալիլիայի ջուրերուն վրայ զբօսած պիտի ըլլար, դիտելով բազմաթիւ փոքրիկ խեցեմորթ մը որ, չփոթած, շմորած, կը թափառէր նաւակին խորը, — մինչդեռ ձկնորսը զիս կը տանէր այդ կղզին : Հոն հանդիպեցայ հայերէն մէկուն որ ինծի ընկերեց մենաստանին ու բոլոր կղզիին մէջ. այդ ամէնը ինծի իբր երազ թուեցաւ : Ու հիմա երբ պահ մը ետ կը նայիմ, ինծի այնպէս կ'երեւայ թէ գետի մը վրայէն անցեր էի դէպի միւս եզերքը, թողլով ետեւս ամէն հոգ ու մտածութիւն աշխարհային : Հոս էր ահա Պայրընի Ուսումնարանը, որուն դրան վրայ կախուած էր բանաստեղծին մէկ իւղաներկ պատկերը : Տեսայ հոն, Գանովայի ձեռակերտ՝ մանուկի մը գլխուն, քնքոյշ արձանիկը : Ուրիշ արձանիկ մըն ալ մարմարէ, նոյնպէս Գանովայի գործ, որ կը ներկայացնէր խաղաղ, հեզահամբոյր, պատկառելի հայրապետ մը՝ գիտութեամբ եւ հանճարով գերազանց : Մենաստանին գետնայարկին մէջ այցելեցի տպարանը, այն մամուլը ուսկից՝ արեւմուտքի անծանօթ՝ նրբաճաշակ ու ճարտարարուեստ գիրքեր ու պարբերականներ լոյս տեսած ու սփռուած են աշխարհիս մէջ : Առաջին յարկը կը պարունակէր Թանգարանը, ուր կային աստեղաբաշխական գործիներ, որոնք հին կորսուած օրե-

յուն վրայ մեզի կը խօսէին: Քաղդէացւոց պէս Հայերն ալ հին ժողովուրդ մըն էին. ծանօթ էր իրենց տիեզերքի գիտութիւնը, աստղերուն փառքը, ու իրենց արեւելեան մտքովը կ'ըմբռնէին թէ Աստուծոյ մեծութիւնը բնութեան հետ՝ ալ քան մեծափառ էր որքան անհատին էութիւնը (entity of self). Թէ գեղեցկութեան՝ այս գլխաւոր բաղիքին միջոցաւ է որ հոգին անի գոյութիւն. թէ յուզումով, տրամաբանող անհատէն (emotional reasoning self) առաջ եկաւ փորձառութիւնը, գիտութիւնը, մինչ է որ անհատը (entity) զարգացաւ: Բայց հոգին, նման տաւիղի մը մէկ ձայնանիշին (note), նման աստղի մը ցոլացումին, իր գոյութիւնը ստացաւ, երբ Աստուծոյ ձեռքն անոր հպեցաւ, ու կ'ապրի՝ մի միայն անոր հետ հաղորդակցութեան միջոցաւ:

Հին վենետիկեան օրուան մեղմ լոյսին մէջ յապաղեցայ ես, երազելով ու թափառելով անց-եալի մառախուղին մէջ: Քովս կեցած էր հայրը որ կարծես ինքն ալ կը խորհէր, ընկղմած իմ մի-ենոյն երազներուս մէջ: Իր խաժերուն ջերմութիւնը ինծի հասաւ իբր քնքուշ երաժշտութիւն մը, եւ իր լռութիւնը, այնքան խոր ու անխօս, աւելի ներշնչող ու հաղորդական էր քան թէ իր խօսքը, ճանչցայ եւ ըմբռնեցի իր կեանքին բարձր գեղեցկութիւնը, եւ ինքն ալ գուշակեց որ ճանչցեր էի զայն: Երբ դէպի իրեն դարձայ հրաժեշտի ողջոյնս տալու, ժպտեցաւ ինծի: Հայրապետի մը ժպիտն էր ան, երկնագոյնի մը խոր անդորր հոգին որ կրօնաւորագոյնի մը կը հաղորդուէր, ալիք մը որ հոգիին կը ներշնչէր աւելի ազնուական ու բարձր ճշմարտութիւն մը, աւելի նոր եւ նուրբ ըմբռնում մը Աստուծոյ գաղափարին:

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հակառակ դիմացիններուն զխտումնատր խաչաձեւումին — նոր չէ այդ երեւոյթը — Դաշնակցութեան Օրը տօնուեցաւ, Լիոնի մէջ, Շաբաթ իրիկուն 11 Հոկտեմբեր, մեծ խանդավառութեամբ եւ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան:

Լիոնաբնակ հայութիւնը եկաւ անգամ մը եւս իր յարգանքի տուրքը բերելու Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր յայտնի ու անծանօթ հերոս երախտաւորներուն, այն հերոսներուն որոնք իրենց արեան գինով ստեղծեցին մեր պաշտելի Հայաստանը:

Ժամը 8ին սրահէն ներս կը մտնէր Լիոնի Դաշնակցական մամիկը: «Յառա՛ջ» — յառա՛ջ — Շ. Մուրքեան, «Յառաջ» կը կանչէ մամիկը, ո՞ւր է, ո՞ւր է, բե՛րիկը, բերիկը, «Յառաջ»ը, — Դաշնակցութիւնը ...

«Ի՞նչ է, մամիկ, ի՞նչ կ'ուզես կը հարցնեն չորս կողմէն: Աղօթքս կ'ընէի, աղօթքս կը պատասխանէ մամիկը, խանդավառուած:

Ժամը 9ին օրուան նախագահ ընկեր Տիգրան Չէքեան բացուած կը յայտարարէ հանդէսը «Մշակ բանուոր»ով, զոր երգեց Նոր Սերունդի երկսեռ երգչախումբը, ներկաները յոտնկայս:

Նախագահը յետոյ, քանի մը պատշաճ խօսքերով բացատրեց օրուան տօնի նշանակութիւնը եւ հրաւիրեց ներկաները որ ոտքի կենան վայրկեան մը՝ յարգելու համար մեր դատին համար զոհուած հերոսներու յիշատակը, յանձին Գ. Օհանջանեանի, Ն. Աղբալեանի, Լ. Նազարեանցի:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ողջերթ մը կարդաց ընկեր Ս. Չէքեան:

Գեղարուեստական բաժինը շատ ճոխ էր: Արտասանեցին ընկերուհի Մ. Առաքելեան, ընկեր Ե. Մարտեան (Վիէն): Ա. Գրիգորեան (Տէսին), Ա. Փաշալեան (Լիոն), մեներգեցին ընկերուհի Հարէլեան, Մ. Առաքելեան եւ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան, բոլորն ալ արժանանալով ջերմ ծափահարութեանց:

Երգչախումբը յաջողութեամբ երգեց «Հիմի էլ լռենք» եւ «Սարէն եկաւ երկու մուխ»ը Գ. Փափազեանի ղեկավարութեամբ:

Առաջին բանախօսն էր Լիոնէն երիտասարդ գրագէտ ընկեր Մխաք Միրզէ որ յայտնեց «Վարանդեան» կոմիտէի անդամներու ողջոյնները:

«Ինչու կը տօնենք այս տօնը, կ'ըսօնենք որ պէտք է ուխտենք մեր նահատակ ու անմահ առաջնորդներու անունով պիտի քալենք իրենց գծած ուղիով եւ կը շարունակենք իրենց կիսատ ձգած սուրբ գործը:

Ամէն աշխատանք նուիրենք հայ ազգին, ծառայեցինք հայ ազգին, ծառայենք այսօր, եւ ծառայենք վաղը» ըսաւ մեր ընկերը:

Երկրորդ խօսողն էր Փարիզէն յատկապէս հրաւիրուած ընկեր Խ. Մկրտիչեան: Ընկերը աւելի քան երեք քառորդ ժամ տեւող ճառով մը պարզեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան դիրքը անկէ առաջ, այսօր եւ այն ուղղութիւնը որուն պիտի հետեւի վաղը:

Հայ մեծանուն գրագէտ Խ. Աբովեան, իր «Վաթան»ի մէջ կեանքը զուրպան կ'ընէ այն ձեռքին որ պիտի արթնցնէ ազգը:

Հ. Յ. Դ.ը եղաւ այդ ձեռքը, որ այսօր 57 տարեկան է, եւ պատրաստ՝ զոհելու ամէն ինչ հայ ազգին համար:

Ներգաղթ եւ թրքահայաստանի հողերու կցումը ներկայ Հայաստանին, Հ. Յ. Դ. հիմնական պահանջներն են:

Դաշնակցութիւնը ունի տակաւին անելիքներ:

Վերջացնելով, ընկերը կոչ ըրաւ բոլոր ընկերներուն, հաւատարմօրէն եւ խանդավառուած շարունակեն իրենց ընտրած ուղին:

Կապոյտ Խաչի սանուհիներու պարի խումբը ղեկավարութեամբ ընկերուհի Ե. Տէրմանեանի, պահ մը մեզ փոխադրեց մեր հայրենի երկիրը:

Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ով:

Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս տեղի ունեցաւ ընկերահամակրական խնջոյք մը Ա. Աւետեանի սրահին, ուր սեղանապետ ընտրուեցաւ ընկեր Միսաք Միրզէ: Բոլորը կը բերէին իրենց մասնակցութիւնը երգով, արտասանութեամբ, կատակերգութեամբ:

Խորոված հաւ մը եւ շիշ մը շամփանեա աճուրդի դրուելով կարճ ժամանակուան միջոցին գոյացաւ 16.550 ֆրանք: Ինքնահայրութիւնը ըստանձնեց Նոր Սերունդը, իրենց առատաձեռնութեամբ շնորհաւորութեան արժանի են Գէյֆոռի Դաշնակցականները. «Հայաստանի Դաշնակցականները» եւ «կլոր սեղանը»:

Հիւրեր ունէինք, Վիէնէն, Վալանսէն, Սէնթ Էթիէնէն, Վիլֆրանշէն, Տէսինէն եւ ուրիշ տեղերէ:

Փառք Դաշնակցութեան, որ տարին անգամ մը կը կատարէ այս տօնը հրահրելու համար մեր Դաշնակցականի խանդն ու եռանդը:

ԱՐԱՄ ՄԿՐԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊՈՂՊԱՏԱՄԵՏԱՂԱՄՇԱԿՄԱՆ արտէլները այս տարի պատրաստած են 250.000 զանազան մետաղեայ իրեր, գիւղատնտեսական գործիքներ, ելեկտրական արդուկներ եւն.: Այդ գործերուն զարգացման համար կառավարութիւնը յատկացուցած է մեծ գումարներ: Արտէլները պիտի տարածուին Հայաստանի բոլոր քաղաքներն ու գիւղերը եւ բաւարարեն տեղական պահանջները: Արտէլներէն շատերը իրենց առաջադրութիւնները կատարած են 130էն 200 տոկոսով:

— Երեւանի պատմական թանգարանին մէջ կարելի է գտնել հայ ժողովուրդի անցեալ փառքի եւ մշակոյթի բազմաթիւ տեսակի նմուշներ — քարէ դարէն մնացած զանազան տնային եւայլ իրեր, որոնք տեղաւորուած արանձին սրահի մէջ:

Ուրիշ սրահի մը մէջ յաճախորդը կը տեսնէ մետաղեայ դարէն մնացած նետեր, աղեղներ, արտադրական եւայլ գործածական մետաղեայ գործիքներ, որոնք կը վկայեն ուրարտական ժամանակներուն մէջ գոյութիւն ունեցող մեր նախնիներու մշակոյթը: Թանգարանը տարուէ տարի կը հարստանայ հին պատմական նմուշներով, որոնք խնամքով կը պահուին: Այցելուները լայն տեղեկութիւններ կը ստանան ամէն մէկ իրի ժամանակի եւ մեր նախնիքներու ապրած շրջանի պատմական անցքերու եւ ունեցած մշակոյթի մասին:

— Երեւանի Կիրովեան շրջանին մէջ արդէն կը շինուին անհատական շէնքեր: Այդ տուներէն 70 հատը արդէն շինուած պատրաստ է բնակութեան համար եւ 356 տուն ալ շուտով պատրաստ կ'ըլլայ: Շէնքերուն համար տրուած է հարկաւոր քանակութեամբ տախտակ, մեխ, տուֆքար եւ այլ անհրաժեշտ պիտոյքներ:

— Հաւաքական տնտեսութիւնները լայն օգնութիւն ցոյց կուտան հայրենական պատերազմի հաշմանդամներուն և անոնց ընտանիքներուն: Մինչեւ այսօր պատերազմէ վնասուածներուն եւ անոնց ընտանիքներուն տրուած է 1121 թօն կենսամթերք:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Սովիէթ Գրագէտ» պարբերաթերթը խորհրդային վարչաձեւին 30րդ տարեդարձին առթիւ պիտի հրատարակէ հաւաքածոյ մը որ պիտի պարունակէ խորհրդային գրականութեան Քառասուն հեղինակներու հատորները: Այս վերջիններուն մէջ է նաեւ Մարիէթա Շահինեանի «Հիդրօսանտրալ»ը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ խորհուրդներու ընտրութիւնները պիտի կատարուին հետեւեալ թուականներուն.— Դեկտ. 21ին — Ռուսիա, Ուկրայնա, Հայաստան, Մոլտավիա, Կարէլիա, Յունուար 11ին — Քըրկըզիստան, Ատրպէյճան, Պելո - Ռուսիա եւ Ուզպէկիստան, Յունուար 18ին — Էսթոնիա, Լիթուանիա եւայլն: Վերջին անգամ ընտրութիւնները տեղի ունեցան 1939ի Դեկտեմբերին:

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Բ.

— Եղպէս զուցէ աւելի լաւ լինի, հը՞, — ասաւ կաղ Մարտիրոսը. — Կնանոց բան չեն անի: Լաւ կը լինի նրանք խօսին ..

Այդ ժամանակ մէկը, կարծեմ դարբինի կինը, առանց մտածելու, զուցէ անզգալաբար դարձաւ Եսթերին.

— Իսկ դու ի՞նչ կ'անես, Եսթեր, կ'երթա՞ս:

Եսթերը յուզուեց:

— Ե՞ս... ե՞ս ... եթէ էսքան մարդու գլուխը կը վերցնի — կ'երթամ ...

Ասաւ նա արդէն չխօսկանութիւնը, ամօթխածութիւնը թողած, մի բռնուած դժգոհութեամբ, որ բոլորն անյարմար զգացին: Նա այնքան էր լցուած, որ կարծես պայթեց իրեն թեթեւացնելու համար:

— Դու հանգիստ կաց, Եսթեր ջան, ես մեռած չեմ, որ քեզ տանեն, — ասաւ կեսուրը, նրա գլուխը, ուսերը շոյելով:

— Էհ, ով կը թողնի որ, — վրայ բերաւ տանտէրը, — էսքան կնիկ, էսքան տղամարդ էստեղ: Մի վախի, հարս ջան: Խօսք էր՝ չեներն ասացին գնացին: Կարծում եմ էլ չեն գայ ...

Բայց Եսթերը չհանգստացաւ, նա երեսը ծածկեց նորից ափերով ու գլուխն իջեցրեց: Խղճահարութեան հետ միասին՝ սարսափի պէս մի բան համակեց ամէնքին: Ոչ ոք Եսթերից չէր սպասում այդպիսի յանդիմանութիւն իրենց հասցէին. զգացին, որ նա զայրացած էր, որ չեն կարողանում իրեն փրկել: Ու ամէն կողմից սկսեցին սիրտ տալ նրան, սփոփել:

Բայց Եսթերը գլուխը չէր բարձրացնում. չգիտես լալի՞ս էր թէ խորհում անելիքը, — ոչ ոք չէր կարող ասել եւ ոչ ոք էլ սիրտ չէր անում նրա ձեռները եւ տանել երեսից: Թող լաց լինի, արցունքները կը թեթեւացնեն ...

Այն ինչ Եսթերն արտասուելով՝ մտածում էր, աւելի շուտ նրան այնպէս էր թւում, թէ ամէնքը, երեւի, չեն կարողանում մի բան անել — իրեն են հարցնում: Իսկ մինչ այդ նրան այնպէս էր թւում թէ ինքը երազի մէջ է, մի անյարմար կացութեան մէջ, որ անցնի պիտի, բայց դարբինի կնոջ անզգոյշ խօսքերը նրան հանեցին այդ դրութիւնից եւ յուզեցին, եւ նա, լաց լինելով մտածում էր մի այլ բան, որ ոչ ոքի մտքով չէր կարող անցնել այդ վայրկեանին, բայց նրան թւում էր միակ փրկարար ելքը:

Ու մի քանի րոպէ անյարմար լռութիւն էր: որն այնքան խորացաւ — դրսից լսուեց նոր սկսուած անձրեւի խուլ միօրինակ խշշոցը:

Տանտէրը, այդ նկատելով եւ, տեսնելով ոչ ոք չի խօսում, հարցրեց պատուհանին նայելով:

— Կարծես անձրեւ է գալիս, հը՞:

— Հա. էլի սկսեց, — ասին տղամարդիկ, նոյնպէս պատուհանին նայելով:

Իրօք, անձրեւ էր: Սկզբում ծառերը խշշացին անտարբեր, ապա անձրեւի շիթերն սկսեցին ծեծել նրանց տերեւներն այ-պէս, կարծես բազմաթիւ հաւեր կտուց էին վեր քաղում: Յետոյ լսուեց ամպի մի խուլ որոտ, փայլակը շողշողաց, մի ակընթարթ լուսաւորելով ամէն ինչ, նաեւ թոնրատան պատուհանը, եւ սկսեց մեծաշիթ ու յորդ մի անձրեւ... Դա ուրախացրեց ներսը գտնուողներին, թէ անձրեւի պատճառով թուրքերը, երեւի, էլ չեն գայ ...

Բայց, չանցաւ մի ժամ, նրանք եկան ...

Գ.

Երեկոն բաւական մթնել էր: Թոնրատանը լամպի փոխարէն մեղրամոմ էին վառել: Եկողները, երկու հոգի էին՝ հրացաններով, որոնք, յանկարծ սկսած անձրեւի պատճառով, դրել էին թեւերի տակ՝ փողերը ներքեւ ուղղած: Աղօտ լոյսով էլ իսկոյն ճանաչեցին, որ դրանք այն ասկեարներն են, որ ուղեկցում էին ջահել սպային խուզարկութեան ժամանակ: Արեւառ դէմքերի վրայ նրանց սեւ աչքերի սպիտակուցներն աւելի էին աչքի ընկնում, քան որեւէ բան նրանց վրայ, եւ դրանց փայլը ահ էր ազդում: Ամէն ինչ սակայն նրանց վրայ մորթէ գլխարկները, հնամաշ, վըրանները չնստող զգեստներն ու ոտնամանները վկայում էին, որ նրանք գոհ չեն իրենց վիճակից:

Զլինէին հրացանները՝ նրանց կարելի էր նմանցնել քաղցած ճամբորդների, որ հաց են խնդրում գանէ դուռ ընկած: Դեռ չեմքում նրանք հարցրին. «Հարսը պատրա՞ստ է», այնպիսի գործնական ու սովորական մի ձայնով, կարծես խօսքը պատուիրուած իրի մասին լինէր, եւ առանց պատասխան սպասելու, ներս մտան ...

ՍՏ. ԶՈՐԵԱՆ

(11)

Համայնավարները ու ընկերվարականները գրեթէ պահած են իրենց դիրքերը։

90 աթոռի վրայ 48 կոլիստ, 26 համայնավար, 11 ընկերվարական եւ 5 M. R. P.։

Արդէն ժողովին կազմը հետեւեալն էր.— 27 համայնավար 15 ընկերվարական, 16 M. R. P., 6 արմատական, 26 չափաւոր։ Որով համայնավարները իրենց թիւը կը պահեն, միւս տարրերն են որ միացած են կոլիստներուն։

Սէնի նահանգին մէջ համայնավարները շահած են 40 %, իսկ կոլիստները 34 %։

Ահաւասիկ արդիւնքը ամբողջ Ֆրանսայի քուէարկութեան.—

2.267.801 քուէի վրայ 823.027 (36.30 %) կոլիստ, 673.801 (29.30 %) համայնավար, 476.530 (21 %) ընկերվարական, 259.240 (11.45 %) M. R. P. եւ 35.183 զանազան։

Հայկական խնդիրը պիտի գայ

Պելճիական La Lanterne օրաթերթին մէջ Marcel Le Compte ստորագրութեամբ յօդուած մը խօսելով հայկական ներգաղթի մասին կը գրէ.—

Պէտք է սպասել որ երբ քանի մը ամիսէն մօտաւոր արեւելքի Հայերը համնին Երեւան, Սովետներու ճնշումը Թուրքիոյ վրայ լրջօրէն աւելնայ։ Այն ատեն հարց պիտի ծագի Հայաստանի վերադարձնել իր կրօնական աւանդութեանց վայրերը, ինչպէս Անին որ կը գտնուին դեռ թրքական հողի մէջ, վստահաբար եա պիտի ուզուին։ Քիչ հաւանական է որ Թուրքերը առաջին օրէն զիջին եւ այն ատեն շատ որոշ սպառնալիք մը աւելի պիտի ըլլայ աշխարհի խաղաղութեան դէմ, միջազգային նոր եւ անլոյծ վէճ մը։

Սթալին պիտի սպասէ

Անգլիոյ աշխատաւորական ուժը երեսփոխանները Եւրոպա ու Լեհաստան այցելելէ յետոյ Ռուսիա անցած էին, մարաջախտ Սթալինի կողմէ ընդունուեցան Սոչիի (Սեւ ծով) իր դղեակին մէջ։ Անոնց կողմէ Պ. Զիլիաքուս հետեւեալ բառերով ամփոփեց Սթալինի յայտարարութիւնը.—

«Մենք տեւէ դիտաւորութիւն չունինք պատերազմ ընելու եւ կը փափաքինք լուծել Միացեալ Նահանգներու հետ մեր ունեցած քաղաքական ու տնտեսական առկախ խնդիրները։ Եթէ Ամերիկա եւ Անգլիա չեն փափաքիր լուծել այդ հարցերը, մենք պիտի սպասենք մինչեւ որ իրենց խելքը գլուխնին գայ։

«Կը փափաքինք որ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ աւելի մեծ իրերահասկացողութիւն մը գոյանայ եւ փարատին նոր պատերազմի մը վախերը։ Կը փափաքինք Մեծն Բրիտանիոյ հետ առեւտրական յարաբերութիւններ ունենալ այնքան ընդարձակ որչափ կարելի է։ Որչափ շատ կարենանք համաձայնիլ, այնքան լաւ գործակիցներ պիտի ըլլանք հաւասարակաց աշխատանքին համար։

«Խորհրդային Միութիւնը միշտ փափաքած է քաղաքական ու տնտեսական յարաբերութեանց բարւոքումը բոլոր երկիրներու հետ եւ այժմ կը փափաքի նման բարւոքում մը Միացեալ Նահանգներու եւ Մեծն Բրիտանիոյ հետ։ Եթէ այս ազգերը, իրենց կարգին, կ'ուզեն բարելաւել իրենց յարաբերութիւնները մեզի հետ իրենց փափաքը սիրով պիտի ընդունուի հոս։ Պատրաստ ենք իրենց ցանկութիւնները գոհացնել, առանց մտահոգուելու իրենց տնտեսական վարչաձեւին համար։ Տնտեսական տարբեր դրութիւններ ունեցող երկիրներու միջեւ գործակցութիւնը շատ կարելի է։ Փորձառութիւնը արդէն ապացուցած է ասիկա»։

Ամերիկեան թերթերը դիտել կուտան որ Սթալին միշտ հաշտարար յայտարարութիւններ կ'ընէ, իսկ Մոլոթով եւ Վիշինսքի անողոք են։ Եւ յետոյ, ռուս-ամերիկեան յարաբերութիւնները այնպիսի տեղ մը հասած են, ուր բարի խօսքերը բաւական չեն։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՑ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆՔ առանց պարենաչափի մինչեւ այս տարուան վերջը քանի որ Ամերիկեան ցորենի ժամանումը ապահովուած է։ 1948ի համար ալ բանակցութիւններ կ'ըլլան Ամերիկայի, Արժանթինի, Աւստրալիոյ եւ Ռուսիոյ հետ։ Հետեւաբար կառավարութիւնը որոշեց 50 կրամ աւելցնել T3ներուն բաժնեչափը, ինչպէս եղած էր T4երուն համար։

ԳԵՐՄԱՆՆԵՐՈՒ կողմէ յափշտակուած եւ Դաշնակիցներու կողմէ գրաւուած ոսկիէն այսօրերս Ֆրանսայի պիտի յանձնուի 104 միլիոն տոլար, այսինքն 12 միլիոն աւելի քան Ֆրանսացիներուն կողմէ նախապէս պահանջուածը։

ՕԴԱՆԱՒԻ ծանր արկած մը պատահեցաւ հինգշաբթի օր։ Փարիզէն Մարսէյլ եւ անկէ հիւսիսային Ափրիկէ գացող «Գրիսթոլ» օդանաւը ինկաւ ծովը Կորսիկայի բացը եւ երկուքի ճեղքուեցաւ։ Ունէր 39 ճամբորդ որոնց 6 տղայ եւ 2 ծծկեր երախայ, ինչպէս նաեւ 5 նաւաստի։ Բոլորն ալ խեղդուած են եւ երկու հոգի միայն ազատուած են ողջ, հասնող օգնութեանց վրայ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն։

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տամի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER։

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով. Զանազան անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է

ՌՈՄԱՆԻ մէջ 24 Հոկտ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՓՈՆ Տ'ՕԳՆԱՅԻ մէջ, 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն)։ Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ։

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Մանրամասնութիւնները յետոյ։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊՕՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԽՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը —

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 հոկտեմբեր, 1947, շաբաթիրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ։ Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲՐԻԶԱՆԴ։ Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ։ կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ գ Օլիվի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով։ Զանազան անակնկալներ։

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մալեան Անուշաւանի

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel սրահի Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soliste des concerts symphoniques de Paris։ Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք։

Դիմել՝ Հրանդ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65։ Հ. Նարգիլեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69։ Բազուկեան 46 rue Richer, Pro. 25-46։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են։ Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ։

Մամուլի տակ է

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի «ԹՇՈՒԱՌԻ ԶԳԱՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»Ը, հաւաքածոյ՝ իր գրական էջերուն։

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները յառաջիկայ չորեքշաբթի հոկտ. 22ին, ժամը 7ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Յանձնախումբ ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուան ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Ballecour։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը 24 հոկտեմբերին, սովորական ժամուն, նոյն հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները յառաջիկայ հինգշաբթի հոկտ. 23, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբը։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին։ Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Սէնթ Էնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարսէյլէն Տէր Պապեան կը փնտռէ Սարայտարեան ընտանիքը, որ 1930ին Պելֆոր կը գտնուէր։ Տեղեկացնել Տէր Պապեանի, 34 rue Georges, Marseille։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն։ Դիմել «Յառաջ»ին։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը։ Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Dameame — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 Ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 - C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 22 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 22 Հոկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5168-Նոր շրջան թիւ 777 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԲԱԶՄԱՎԷՊ»

Հոկտեմբեր 18ին սկսան «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակի տօնակատարութիւնները Վենետիկի մէջ: Բուն տարեդարձէն քանի մը տարի վերջը:

Բացառիկ երեւոյթ է պարբերականի մը հարիւրամեան: Ոչ միայն հայկական, այլեւ միջազգային կեանքի մէջ: Մանաւանդ երբ նկատի ունենանք որ այդ պարբերականը եղած է ոչ թէ ընթացիկ արտադրութիւն, այլ մենաստանի մը ճիգը, որոշ սահմաններով:

Ինչպէս Վենետիկի Մխիթարեանց լրագրական առաջին ձեռնարկները, «Բազմավէպ»ն ալ ճամբայ ելած է տարրական գիտելիքներով, եւ նոյնքան տարրական լեզուով մը:

Այնտեղ իրար դիմաւորած են վարժապետական ու թերխաս գրականը, գիտականն ու կրօնականը, բանասիրականն ու պատմականը:

Կը թուի թէ որոշ ծրագիր մը չեն ունեցած, բացի մէկ մտահոգութենէ,— լոյս տարածել վանքէ մը ճրագով:

Տարիներու ընթացքին, հետզհետէ լայնցած է ճամբան: Բացուած են նոր եւ աւելի խոր ակօսներ: Երբեմնի տմոյն ճրագը արձակած է ճաճանչներ, փունջեր, Բազրատունիներով, Հիւրմիւզներով, Ալիշաններով:

Մինչեւ անգամ,— տարիներ վերջը — աշխարհական սերունդ մը ճեղքած է վանական մթնոլորտը, Վարուժաններով, Ահարոններով: Եւ երիտասարդ վարդապետներու աչքերն ալ բացուած են նոր աշխարհի մը առջեւ, բանաստեղծութեան թէ բանասիրութեան ածուներուն մէջ:

Կարճ խօսքով, բերքը ոչ միայն բազմապատկուած է, այլեւ դարձած է «տեսակաւոր», ինչ որ պզտիկ յաջողութիւն չէ վանական մթնոլորտի մէջ:

Բանաստեղծներուն եւ քննադատներուն կը մնայ ճշդել թէ որքան ցորեն եւ որոմ ցանուած է այս հարիւրամեայ անդաստանին մէջ, գիտութեամբ կամ անգիտութեամբ:

Այսպէս հեռուէն հեռու դիտելով, կը կարծենք թէ յարդը որքան ալ դէզ կազմած ըլլայ, չի կրնար նսեմացնել ձեռք բերուած վաստակը:

Ուրիշ ամէն բան մէկդի դնելով, հարկ է հրապարակաւ յայտարարել, թէ «Բազմավէպ»ը եղած է բանուկ արօր մը, աշխարհաբարի ժողովրդականացման անդաստանին մէջ:

Մենք շատ մը վերապահումներ ունինք Մխիթարեանց մշակած լեզուի մասին: Խորթ բառեր եւ ասութիւններ, չարադրական անճաշակ վարժութիւններ կան որ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին: Մինչեւ անգամ երիտասարդ վարդապետներու գրչին տակ:

Եւ սակայն, աւերախտութիւն պիտի ըլլար ուրանալ անոնց բերած նպաստը, հարիւր տարի առաջուան թրքախառն հայերէնը այսօրուան ճոկուն եւ հոսուն, հարազատ աշխարհաբարին հասցնելու համար:

Եթէ տեսակ մը լճացում կը տիրէ տարիներէ ի վեր, այդ ալ անշուշտ հետեւանք է վանական եւ քիչ մըն ալ ակադեմական մթնոլորտին:

Ինչպէս միւս վանքին, Վիէննայի մէջ, Ս. Ղազարի կամարներուն տակ ալ հետզհետէ պակսեցան այն հսկաները որ ընդունակ էին հատոր-հատոր, երկայնաշունչ հատորներ դիզելու գիշերաջան ոգնութեամբ: Քամելով իրենց երակներուն արիւնը եւ աչքերուն լոյսը, ամեհի երկունքի մը մէջ:

Ո՞ւր են անոնք որ բառարաններ կը յօրինէին, կամ սրախաղութիւններ կը կատարէին Հայկազնեան բառերով, գրաբար թէ աշխարհաբար:

Քանի՞ հոգի մնացած են այն դէմքերէն որ գիտէին շունչ եւ լեզու տալ դեղնած, բորբոսած թուղթերու: Կամ Հայոց պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը վերակազմել քիչ մը գիտութիւն խառնելով բոցավառ երեւակայութեան մը »...

Մեր մաղթանքը «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակին առթիւ:

Նոր կորով եւ աւելի լայն հորիզոն, որպէսզի միշտ վառ մնայ Մխիթարի ճրագը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱԿԱՇՔ ԵՆՔ... ՈՒ ԱՆՕԹԻ

Առջի օր պատահաբար «ծակաչք անօթի»ի մը հանդիպեցայ մեր խմբագրատան շրջապատին մէջ:

Ուրիշ ո՞ւր կարելի է հանդիպիլ այդ մարդոց, անշուշտ ոչ Աքուար Ալպոնիի բոլորտիքը, ո՛չ ալ Փլաս տը լա Մատլէնի հրապարակը:

Անոնք իրենին ազնուական թաղեր են, նոյնքան «ազնուական» բնակիչներով:

Դառնանք մեր ոչխարներուն: Մեր հայրենակիցը կարծեցի որ շատ վրդովուած պիտի ըլլար իրեն տրուած այս շողշողուն ածականէն, ածական մը որ «նուրբ ու ազնուական» բանաստեղծի մը գրչին տակ կրկնակի գեղեցկացած ու ազնուացած էր...

Եւթադրեցի թէ չէր կարդացած, երբ անխռով քմծիծաղով մը պատասխանեց.— Անշուշտ կարդացի, բարեկամներս, ինծի պէս ծակաչք անօթիներ, ցոյց տուին վարիչ պատուիրակին յօդուածը առջի օր.—

— Ու չվրդովեցա՞ր, այդքան լրբութեան, դէմ...

— Ո՛չ, ինչ զարմանալի էք, ինչո՞ւ պիտի բարկանայի, ճիշդ էր մարդուկին ըսածը, արդէն ճշմարտութիւնը միայն կը կաթկթի իր նուրբ շրթունքներէն ու գրիչէն: Երբ մարդ տարիներով ամսական 10—15 հազար կ'առնէ ժողովուրդին հաւաքած տասնոցներէն, երբ տարեկան 6500 տոլար կը ստանայ Ամերիկա իր պաշտօնավարութեան շրջանին, երբ ի պատիւ իրեն տրուած հացկերոյթէ մը քանի հազար տոլարնոց չէք նուէրկը ստանայ եւ իբրեւ հանգստեան թոշակ 5000 տոլար կը տրուի իրեն որպէս չնաշխարհիկ բանաստեղծի եւ կուշտ աչք եւ կուշտ փոր ազնուականի, ինչպէս կ'ուզես որ չորս կողմը «ծակաչք անօթիներ» չտեսնէ: Անշուշտ, բացի իր Փլաս Մատլէնի բարեկամներէն որոնք իրեն համար զանէ, ոչ թէ տասնոցներով այլ միլիոններով հաւաքուած ֆրանքներով իրենց «ծակաչք» ածականը փոխած են «անծակ աչք» որակականին եւ անօթութիւնն ալ կշտացուցած «ի պատիւ» սեղաններով:

Միայն մէկ բան կայ որ չեն կրնար փոխել — ան ալ իմ հաստատ համոզումս է որ իմ ծակաչք անօթութիւնս» ոչ միայն ես, այլ ամբողջ հայ ժողովուրդը կը նախընտրէ ժողովուրդին քրտինքովը կշտացած իրենց ազնուական փորերէն:

ՍՕՍԻ

Ներգաղթը Միջին Արեւելքէն

Հոկտեմբերի կիսուն Պաղեստինէն ճամբայ ելան 1200 հայրենակիցներ: Թերթերը կը գրեն թէ Պաղեստինի 11.000 Հայերէն 8000ը արձանագրուած են, Հայաստան երթալու համար:

★ Եգիպտոսի Բ. կարաւանը դեռ կը սպասէ, քոլերայի պատճառով: Ամէնքն ալ տուն տեղ ծախած ըլլալով, անտանելի վիճակի մը մատնուած են:

★ Քոլերան մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Վարչապետն ալ խոստովանեցաւ թէ կացութիւնը ծանր է: Հոկտեմբեր 16ին վարակեալներու թիւը հասած էր 520ի, մահերու թիւը՝ 175 (մէկ օրուան մէջ):

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշած է բարեկարգել լորտերու ժողովը եւ սահմանափակել, անոր կարգ մը իրաւասութիւնները: Բարեկարգումի անհրաժեշտութիւնը կը շեշտեն մանաւանդ ընկերվարականները:

ՔՈՍԹԱ ՌԻՔԱՅԻ համայնավարները որոշեցին յարիլ Պելկրատի կոմինֆորմին: Այս որոշումը մեծ զարմանք պատճառած է ժողովրդական խաւերուն մէջ:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ պահախումբ մը ձերբակալեց հրէական եակաբա ահաբեկչական ընկերակցութեան անդամներէն հինգ հոգի որոնք Սուրիա մտած էին առանց արտօնութեան: Պէյրութէն կը տեղեկացնեն թէ հրէական գաղտնի կազմակերպութիւնները հետախուզութիւն կը կատարեն Պաղեստինի սահմաններուն վրայ ստուգելու համար թէ Արաբները ինչ ուժեր համախմբած են:

ԹՂԹԱԿՑԱԿԱՆ

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զոր. Տը Կոլի յաղթանակը

Ֆրանսայի թաղապետական ընտրութիւնները տեղի ունեցան անցեալ կիրակի: Զօրավար տը Կոլի խմբակցութիւնը շահեցաւ ընդհանուր քուէներուն մօտաւորապէս հարիւրին քառասունը իսկ Փարիզի շրջանին մէջ ձեռք բերաւ բացարձակ մեծամասնութիւն: Ահաւասիկ գլխաւոր քաղաքական կուսակցութեանց կացութիւնը — R. P. F. (Տը Կոլ) 1.388.784 քուէ հարիւրին 38.40, համայնավարները՝ 1.108.843 քուէ հարիւրին 30.65, ընկերվարականները՝ 698.457 քուէ՝ հարիւրին 19.30, M R P 337.690 քուէ հարիւրին 9.30: Այս թուանշանները ցոյց կուտան որ Ֆրանսան ներկայիս բաժնուած է երկու գլխաւոր հոսանքներու — համայնավարներ եւ աջակողմեաններ: Փարիզի եւ արուարձաններուն մէջ զօրավարին կազմակերպութիւնը շահած է քուէներուն հարիւրին 58.90ը իսկ համայնավարները 23.30ը: Համեմատականի մնացած շրջաններուն ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ կիրակի, բայց հաւանական չէ որ արդիւնքը որ եւ է հիմնական փոփոխութիւն յառաջ բերէ: Հակառակ օրուան զրոյցներուն, հանրապետութեան նախագահը խորհրդակցութեան պիտի չհրաւիրէ զօրավարը, բայց անհաւանական չէ որ թաղապետական ընտրութեանց արդիւնքը որոշ ազդեցութիւն գործէ, մօտաւոր ապագային, ներքին քաղաքականութեան վրայ: Խորհրդարանը պիտի գումարուի նոյեմբեր 13ին: Դահլիճի փոփոխութիւններ կրնան տեղի ունենալ: Կառավարութիւնը կրնայ իր տնտեսական նոր ծրագրին մէջ մտցնել զօրավարին կարգ մը առաջարկները: Համայնավարները կը պահեն իրենց նախորդ դիրքը, պարտուած է M R P կուսակցութիւնը, ընկերվարականները կորսնցուցած են կարգ մը շրջաններ:

Օտար մամուլը մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ ընտրութեանց արդիւնքին մասին: Լոնտոնի «Իվնինկ Սթէնտըրտը» կը գրէ թէ «համայնավարութիւնը լուրջ պարտութիւն մը կրած է», «Տէյլի Մէյլ»ի կարծիքով, զօրավարին յաջողութիւնը «պիտի ունենայ իր քաղաքական հակազդեցութիւնը Ֆրանսայի մէջ: «Տէյլի Թէլէկրաֆ» կը նախատեսէ Տը Կոլի խմբակցութեան ուժեղացումը Ազգային ժողովէն ներս: Նիւ Եորքի «Թայմզ»ը դիտել կուտայ որ զօրավարին հեղինակութիւնը հետզհետէ կ'աճի:

Գործադուլը վերջացաւ

Փարիզի հանրակառքերուն եւ փապուղիին գործադուլը վերջացաւ երեքշաբթի առտու եւ երթեւեկի սպասարկութիւնը վերահաստատուեցաւ: Վերջին պահուն կառավարութիւնն էր որ հաշտարար քաղաքականութիւն մը վարեց՝ տեղի տալով ընդհանուր գործադուլի սպառնալիքին: Կառավարութիւնը հրատարակեց պաշտօնական զեկոյց մը որուն մէջ կարգ մը գիտումներ կ'ընէ — բանթողներու վերջին եօթը օրուան օրավարձերու վճարումին խնդիրը կը թողու փապուղիի ընկերութեան իրաւարարութեան ու չեղեալ կը նկատէ պատժական միջոցները գործադրութեան սպառնալիքը: Օրավարձերու անմիջական յաւելում մը պիտի կատարուի՝ նկատի ունենալով ապրուստի տարապայման սղութիւնը, այս յաւելումը հոկտեմբեր 1էն հաշուելով:

«ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԸ ՊԱՐՊԵՑԷՔ»

ԿԱՌԱՋԱՐԿԷ ՎԻՇԻՆՍՔԻ

Միացեալ Ազգերու համաժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ, Խորհրդ. Միութեան գլխաւոր պատուիրակը, Վիշինսքի, պահանջեց որ Անգլիա եւ Ամերիկա ետ կանչեն իրենց առաքելութիւնները Յունաստանէն: Այս առաջարկը ներկայացուեցաւ այն պահուն երբ վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենային միջազգային հիմնարկութեան կողմէ նշանակուած քաղաքական յանձնախումբին մասին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնեն մանաւորաբար հարաւային Ֆրանսայի ծովեզերեայ շրջաններուն մէջ կանխելու համար Եգիպտոսի համաճարակին մուտքը եւ ծաւալումը այս երկրէն ներս: Անմիջական վտանգի ենթակայ է Մարսէյլի նաւահանգիստը: Եգիպտոսէն հասնող նաւերուն բոլոր ճամբորդները հսկողութեան տակ պիտի առնուին եւ պիտի հականեխուին:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ պաշտօնական զեկոյցի մը, ամերիկեան կառավարութիւնը զինուորական խարիսխ մը հաստատած է Ալասքայի մէջ: Օդանաւերուն համար շինուած են բաւարի ինչպէս նաեւ ստորերկրեայ գործողութեանց մասնաւոր կայաններ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Առաջին, Երկրորդ եւ Երրորդ Միջազգայինները

Գ. Միջազգային վերակազմութիւնը, որ տեղի ունեցաւ Սեպտեմբերի վերջերը, դեռ երկար ատեն պիտի զբաղեցնէ միջազգային մամուլը։

Գ. Միջազգայինը գոյութիւն ունէր արդէն կազմուած Միջազգայինի դէմ, զոր Լենին անուանել կամ մեռած կը յայտարարէր, Թերենակլի պարտութենէն յետոյ։

Սերեմն Գ. Միջազգայինը վերակազմելու աշխատանքն էր որ կատարուեցաւ Վարշավայի մէջ, միշտ խորհրդային Ռուսիոյ հովանաւորութեան տակ։

Մասնաւ՝ այդ խորհրդաժողովին, տեսաւ «Պելկրատի տեղեկատու դիւան» անունը։ Կը մասնակցին Եուկոսլաւիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ համայնավարները, եւ ասոնք ստորագրեցին «յայտարարութիւն» մը՝ ուղղուած Ամերիկայի եւ Անգլիոյ եւ անոնց արբանեակ կառավարութիւններու դէմ, cominformեր։

Ռուսիոյ ներկայացուցիչներն էին Ժտանով եւ Մալէնքով, երկուքն ալ ներկայացուցիչները Ռուսիոյ քաղաքական պիւրոյին, եւ անդամ այդ մարմնին, միաժամանակ քարտուղարները՝ համայնավար կուսակցութեան։

Յատկանշական է նաեւ որ՝ այդ խորհրդաժողովին չեն հրաւիրուած՝ Անգլիոյ, Պելճիքայի, Հոլանտայի եւ Սկանտինաւեան երկիրներու համայնավարները, խօսելով միայն Եւրոպայի մասին։

Վերջին պատերազմի ընթացքին, երբ Գերմանիա պատերազմի մէջ էր Ռուսիոյ դէմ, Մոսկուայի վարիչները, փափկանկատ եւ ճարպիկ լուծեցին Կոմինթէրնը, այսինքն Համայնավարական — Ինթէռնասիոնալը ներկայացնող Գ. Միջազգայնականը։ Մոսկուայի վարիչները պաշտօնապէս ուրացան իրենց կապը, այդ հաստատութեան հետ, փարատելու համար ամէն թիւրիմացութիւն, իրեն դաշնակիցներուն եւ Խորհր. Միութեան միջեւ։

Միջազգային խորհրդաժողովներու բնոյթը եւ անոնց տարած աշխատանքները հասկնալի կը դառնան, եթէ ներկայացնենք Ա. Բ. եւ Գ. Միջազգայինները, եւ, այս վերջինին վերակազմութեան աշխատանքը։

★

Ամէն երկրի մէջ, յարատեւ պայքարի մէջ են եղեր՝ դրամատիրութիւնը եւ աշխատաւորութիւնը, մէկը միւսին դէմ, միշտ անհաշտ։

Այսպէս կոչուած՝ վերին դասակարգը՝ դրամատէրը, Ֆրանսական բառով քաբիթալիստը, կծկուած իր յարաճուն դրամագլուխի եւեւ՝ ճնշեր, շահագործեր, հարստահարեր է ընչազուրկ աշխատաւորութիւնը, պրոլետարը՝ զայն պահելով իր ազդեցութեան եւ տիրապետութեան տակ, ստեղծելով թշուառութիւն եւ սովութիւն։

Ձերբազատուելու համար այդ կապանքներէն, պէտք էր կազմակերպել միջազգային աշխատաւորութիւնը, եւ թօթափել այդ լուծը, անհրաժեշտ էր՝ յարատեւ պայքար։

Քաղաքական ազատութիւնը՝ աստիճանաբար զօրացեր էր արդէն, բայց տնտեսական անիրաւ կարգերը, միշտ այլասերման եւ չքաւորութեան մէջ կը պահէին ընչազուրկ զանգուածը։

Ուրեմն, անհրաժեշտ էր տալ ոչ միայն քաղաքական այլեւ տնտեսական հաւասարութիւն աշխատաւոր դասակարգին։

Այս հարցին քննութիւնը, ինքնին, կապուած է այս տարրական, բայց բացարձակ իրաւունքին, ուրվհետեւ մարդ անհատը արժէք մըն է, միշտ պատրաստ կռուելու բռնութեան դէմ եւ որուն ազատութիւնը պէտք է երաշխաւորուի օրէնքով, եւ ոչ թէ դրամատէր անհատի մր կամ ընկերութեան մը քմահաճոյքով։

Անշուշտ, այս կեղեքող եւ հարստահարող տարրը՝ իր ուժը կ'առնէր միապետներէն, կղերէն եւ ազնուականներէն, որոնց դէմ էին աշխատաւորն ու բռնաձեւուած պահանջները, իրենց համեստօրէն ապրելու իրաւունքով։

Աշխատաւորութիւնը, իր կարգին, կրթնած էր գինքը պաշտպանող ուժերու, որոնք՝ ԺԸ. դարէն սկսեալ, իրենց ընկերային եւ փիլիսոփայական վարդապետութեանց ձայնը բարձրացուցեր էին, ի նպաստ անհատի ազատութեան եւ բռնապետական կարգերու ճազկումին։

Անոնք կը քարոզէին ապագայ իրաւակարգի մը անհրաժեշտութիւնը, առանց վհատելու իրենց առջեւ ցցուած յարգելքներէն, այնպէս որ՝ Ֆրանսայի երիտասարդ — ըմբոստ եւ բանիմաց տարրը, շուտով յինտելացաւ եւ փարեցաւ այդ վարդապետութիւններուն, որուն աննկուն առաջնորդները եղած էին, Տիտօ, Վոլթէռ, Մոնթէսքիօ, Ժան Ժագ Ռուսօ եւ անոնց գաղափարապաշտ հետեւորդները, որոնք թափանցեցին խօսքի եւ գործի ճարաւ սրտերէն ներս, իրենց յարաճուն դրական ւթիւնով եւ պերճախօսութիւնով։

Այսպէսով, ոչ միայն Ֆրանսայի մէջ կ'արթնար, այդ քարոզութիւններուն հետեւող սերունդ մը, այլեւ՝ նոյն այդ գաղափարները՝ կը ներխուժէին բովանդակ Եւրոպայի մէջ։

Շարժումը ներուժ էր, եւ հակառակ խափանարար արգելքներու, նոր մտքերու կախարդանքը, իրենց համաճարէն բխող եւ իրենց լեզուէն յորդող գաղափարներու միջոցաւ, գիտակից սերունդներ կը բերէր ասպարէզ։

Ֆրանսական 1789ի յեղափոխութիւնը, արդիւնք եւ հետեւանք էր այդ լուսաշող ատոմերու տարած աշխատանքներուն, որոնք կը թափանցէին ժողովուրդի սրտէն ներս, եւ այդ հրաբուխի ու պայթումի արձագանգը կը հասնէր ազատութեան ծարաւ երկիրներէ ներս, քաղաքական եւ տնտեսական կապանքները փշրելու համար։

Ով որ կարդացեր է Ֆրանսայի առաջին սահմանադրական աքթը, եւ ժողովուրդներու համար յետագային գծուած սահմանադրական կարգերու պատմութիւնը, անոնց մէջ պիտի տեսնէ, «Մարդկային Իրաւունքներու Յայտարարութեան» ոգին եւ դասը, որուն տակ՝ ճարճատելով ինկաւ մարդկային կապանքներու խորհրդանիշը եղող Պասթիյլը, եւ երբ՝ ամէն երկրէ՝ Փարիզ կը խուժէին ազատատենչ պատգամաւորները, եւ կը ստորագրէին այդ յայտարարութիւնը։

Այդ յեղափոխական քարոզներէն կը բխէր, եւ աշխարհին կը ծանուցուէր, «Մարդու եւ քաղաքացիի» անձեռնմխելիութեան իրաւունք, հրդեհելով ինչ որ դէմ էր այս նոր քարոզութիւններուն։

Մինչ այդ՝ երաւ է, յայտնուեր էին, տարտամ բաղձանքներ, արդիւնք այդ մրրկաշունչ հանճարներու գործունէութեան, բայց պէտք էր մարտնչողի հրաւէրը, որպէսզի զանգուածը շարժէր, աշխարհը սարսէր նոր երկունքով մը, իմբ համախմբելով բոլոր ընդունակ տարրերը, ապահովելու համար ազատութեան իրագործումը։

Կարդացէք Ժան Ժագ Ռուսոյի «ընկերային դաշինքը» (contrat social), դրէք ձեզ այդ շրջանին ապրող սերունդի տեղ, եւ պիտի զգաք տարրական ազատութեան պէտքը, գերծ շղթայէ եւ կապանքէ։

Կ'արժէ հոս համառօտակի յիշել որ՝ Ֆրանսայէն մէկուկէս դար առաջ, Անգլիա արդէն ունեցեր էր իր յեղափոխութիւնը, ուր բացարձակ միապետական կարգուսարքը, յաճախակի պայքարի եւ կռիւի մէջ էր խորհրդարանին հետ, պատճառ դառնալով քաղաքացիական կռիւներու։

Քրոմուէլ, յայտնի յեղափոխական, կրցաւ վերջ տալ արիւնայեղութեանց, գլխատելով Կարոլոս Ա. Թագաւորը եւ, երկիրը օժտել հանրապետական կարգերով։

Այդ օրէնքները կը ծառայէին ոչ միայն ժողովուրդի օգտին, այլեւ կուտային ազատութիւն ամէն անհատի, առանց ազգային եւ ցեղական խտրութեան, եւ այսպէսով Անգլիա ապաստան կուտար ամէն երկրէ փախչող յեղափոխականներու, ըմբոստներու եւ ազատատենչ մտաւորականներու։

Մինչեւ Ֆրանսական յեղափոխութիւն, Անգլիոյ մէջ դեռ ներկայացուած չէր ընկերային զանգուածային պահանջ, եւ ընկերվարական յեղափոխութեան, ուր պատրաստուեր էին խիզախ եւ մարտնչող ուժեր, ժողովուրդի շահը գերադասելով՝ կեղեքիչ վարչաձեւի մը շահագործումէն, եւ որոնք՝ կը քարոզէին ու կը պահանջէին, անհատին քաղաքական եւ տնտեսական իրաւունքները, հաւասարութեան սկզբունքներով։

Ֆրանսայի յեղափոխութիւնը այսպէսով պատուանդանը եղաւ խլլտող զանգուածներուն, որոնք խմորուեցան քարոզուած սկզբունքներով, եւ տեսաբաններու, ընկերաբաններու, փիլիսոփաներու երազը, կը խտացնէին մէկ բառի մէջ, ընկերվարութիւն, Socialisme։

Այդ բառը կախարդեց աշխատաւորական զանգուածը, որուն մէջ կը դաւանէր իր տնտեսական բարօրութիւնը, մէկեւ տակաւին սաղմնային հիմերով։

Տեսաբաններու կ'աշխատէին, այդ բառին եւ մտքին տալ գործնական բնոյթ։

Անգլիան, իբրեւ գործի աշխարհ, աւելի շուտ թօթափեց իր տեսաբանական ձեւերը։

Ունենալով ազատ քաղաքական իրաւակարգ եւ տնտեսական կամ աշխատաւոր զանգուածաշխարհի չորս կողմէն, հոն կ'ապաստանէին Ֆրանսացի, Իտալացի, Մաճառ, Գերման, յեղափոխականներ հալածական ըմբոստներ եւ մտաւորականներ, ուր կը կազմակերպուէին եւ տուն կուտային փրենց երկիրներու բազմամիլիոն աշխատաւորութեան, որոնք սկսեր էին իրենց տնտեսական պահանջքներուն գլխ սկլլ։

Անգլիա, ուրեմն, կեդրոն կը հանդիսանար տեսակ մը միջազգային գործունէութեան, որ շուտով պիտի անցնէր Գերմանիա եւ այլուր։

Այս աշխատանքները կը վարէին գլխաւորաբար ազատ ապաստան փնտռող աքսորականները, որոնք մէկ կողմէ քաղաքական, միւս կողմէ տնտեսական համաշխարհային կազմակերպութեան մը դոյնը կուտային՝ իրենց շարժումին, Անգլիոյ նման մեծափառ երկրի մը թոյլատու ազատութեան տակ։

Լոնտոնի մէջ էր որ կազմուեցաւ Միջազգային աշխատաւորական միութիւնը «Ինթէռնասիոնալ» անունով։

(Շարունակելի) Գ. ՎԱՐԴԱՆ

Գիտական առումիս

Մարդկային գործարաններուն հիմնական յատկանիշներն ու յատկութիւնները կախում ունին կարգ մը անկշռելի նիւթերուն մեր գործարաններուն վրայ ներգործած ազդեցութենէն։

Այդ նիւթերը կը պատրաստուին զանազան գեղձերու միջոցաւ, ինչպէս՝ արտադրական, մակերիկամային, վահանային, սեռային գեղձերով եւ որոնց «հորմոն» անունը կուտան։

Հորմոններուն աւելի կամ նուազ արտադրութիւնը մարդը կ'ընէ մեծ կամ պզտիկ, գէր կամ նիհար, աշխատասէր կամ ծոյլ, զգայուն կամ անզգայ, ընկերական կամ անհաղորդ, եւն.։

Բնախօսական այս առանձնայատկութիւնները հաստատուած են կենդանիներու վրայ կատարուած փորձերով։ Սէն Պէրնարի շուներուն ստորին դանկի արտադրական գեղձին առատ հիւթանջատումը պատճառ եղած է որ շուներուն այդ ցեղը ըլլայ հսկայ, մինչդեռ այդ միեւնոյն հիւթին նուազումը թզուկի վերածած է մալթայիկ կոչուած երկարամազ շնիկները։

Ըստ այսմ, հորմոններու հաւասարակշռութիւնը փոխելով կարելի եղած է անասունները ըստ կամս հսկայի կամ թզուկի վերածել, կանխահաս ծերութիւն կամ երիտասարդութիւն յառաջ բերել եւ բնորոշել անոնց սեռային յատկանիշը կամ ամլութիւնը։

Վերջերս կարգ մը գիտնականներ պատուաստումներով կամ ներքին գեղձերու ճարտար հիւթանջատումով յաջողած են մարդուն մէջ ալ յառաջ բերել կենսաբանական կարեւոր փոփոխութիւններ։

Հաւանաբար պիտի գայ օր մը երբ վիրաբուժութեան յառաջդիմութիւնները մէկ կողմէ եւ կենսաքիմիաբանական նորութիւնները միւս կողմէ պիտի թոյլատրեն դարմանելու ժառանգական թերութիւններու մեծագոյն մասը, եւ պատրաստելու լաւագոյն ու անթերի մարդկութիւն մը, օժտուած ֆիզիքական ու բարոյական բազմակողմանի առաւելութիւններով, մէկ խօսքով՝ ազնուացնել մարդկային ցեղը եւ շինել գերմարդեր, որոնց քով բոլորովին պիտի անչքանան ներկայ մարդկութեան ամենակատարեալ տարրերը։

★ Մոգական գաւազանը ընդհանրապէս կը բաղկանայ կաղնենիի երկճիւղ կամ շիտակ բայց ճկուն ճիւղէ մը, զոր գաւազանակիրը կը ծռէ եւ որուն մէկ ծայրը կը բռնէ իւրաքանչիւր ձեռքին մէջ, ձեռքերուն ափը վրայի կողմէն, մատները դնելով գաւազանին իւրաքանչիւր ծայրը եւ հորիզոնական դիրք մը տալով անոր, մինչդեռ կոր կամ երկճիւղ մասը ուղղահայեաց կերպով կը կենայ։

Մոգական գաւազաններու շնորհիւ կարելի է երեւան հանել հողին տակը գտնուող ջուրի ակերը, հանքերը եւ պատերազմի ընթացքին հողին մէջ պահուած ուժանակները։

Այս գիտութիւնը ծանօթ է «ռատիէսթէզի» անունով, որուն ծագումը շատ հին է։ Քրիստոսէ դարեր առաջ Եգիպտացիները կը դրաղէին մոգական գաւազաններու փորձերով։ Հին կտակարանէն գիտենք թէ Մովսէս անապատին մէջ իր գաւազանով կրցաւ ջուր գտնել շնորհիւ այդ գիտութեան, որ Եգիպտոսի փարաւոններէն սորված էր։

Մագնիսական եւ ճառագայթարձակ կարողութեամբ օժտուած անձեր միայն կրնան յաջող արդիւնքներ ձեռք բերել գաւազանի փորձերուն մէջ։

Մոգական գաւազաններու եւ ճօճանակներու մասին հինէն ի վեր զանազան ու զարմանազան տեսութիւններ պարզուած են, տեղի տալով կրքոտ վիճաբանութիւններու, սակայն այսօր գիտապէս հաստատուած է թէ կարգ մը մարդոց ձեռքին մէջ այդ գաւազանները եւ ճօճանակները մասնաւոր ու յայտնի եղանակով մը կը ճօճին երբ մօտենան ստորերկրեայ ջուրերու եւ հանքերու։

Փարիզի բժշկական կաճառին մէջ յաճախ վիճաբանութեան նիւթ հայթայթած է այս գիտութիւնը, որուն շնորհիւ կարելի եղած է հասկնալ մարդոց եւ կենդանիներու հիւանդութիւնները։ Մասնագէտները քննելով հիւանդներու կողմէ արձակուած ճառագայթումները, յաջողած են «ռատիէսթէզիք» ճօճանակներու միջոցաւ երեւան հանել նախախնրդային վիճակներու ախտաճանաչումը եւ ըստ այնմ կատարել պէտք եղած դարմանումը։

Ուաշինկթընի բժշկական կաճառի անդամներէն Տօքթ. Ալպէր Ապրամս աւելի խորացնելով իր քննութիւնները, յաջողած է մինչեւ իսկ ճշդել ծնելիք մանուկի մը սեռը, աղջիկներու կուսութիւնը եւայլն։

★ Գրագիտութեամբ՝ մարդուն նկարագիրը ճանչնալու գիտութիւնը հիմնուած է այն յարաբերութեան վրայ, որ գոյութիւն ունի ուղեղին, որ մտածումին ու կամքին կեդրոնն է, եւ ձեռքին միջեւ, եւ կը նիւթականացնէ ու կ'որոշէ գիրին յղացումը։ Կոր գիծը կ'արտայայտէ հանդարտ, խաղաղ եւ քաղցր զգացումներ, ուղիղ գիծը կը յատկանշէ բնաւորութեան խստութիւն, անկիւնաւոր գիծը՝ պարագային համաձայն կը յայտնէ հաս –

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԵՒ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍ Հ. ՕՀԱՆՋԱՆԵԱՆ ԵՒ Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԹԷՀՐԱՆ, Հոկտ. 10.— Ինչպէս որ միւս բոլոր հայ գաղութներին, նոյնպէս եւ իրանահայ գաղութին անհունն վիշտ պատճառեց մեծ եւ աննման յեղափոխականի՝ Տոքթ. Համօ Օհանջանեանի մահը։ Օգոստոս 17ին հոգեհանգիստ էր կազմակերպուել հանգուցեալի յիշատակին, երբ Օգոստոս 16ին ստացուեց մի ուրիշ բօթաբեր հեռագիր, որը գուժում էր մի ուրիշ վեթերանի եւ համազգային մեծ դէմքի Նիկոլ Աղբալեանի մահը։

Հոգեհանգստեան պաշտամունքը տեղի ունեցաւ երկուսի յիշատակին։ Մի հոծ բազմութիւն լեցրել էր մայրաքաղաքի մայր տաճարն ու նրա ընդարձակ բակը։ Յովհաննէս քհնյ. Հաղեանը ոգեկոչեց հայ ժողովրդի այս երկու արժանաւոր զաւակների խնկելի յիշատակը, վեր հանելով նրանց դերը զանազան մարզերում։

Հոգեհանգստեան աղդի մէջ նշուած էր, թէ յետագային նաեւ սգահանդէս պիտի կազմակերպուէր հանգուցեալների յիշատակին։ (Իրանի, միւս հայաշատ քաղաքներն եւս հոգեհանգիստ են կազմակերպել)։ Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ այսօր՝ Հոկտեմբեր 10ին, մայրաքաղաքի նորակառոյց ընդարձակ մէկ սրահում։ Աւելի քան հազար հինգ հարիւր հայրենակիցներ եկել էին իրենց յարգանքի տուրքը մատուցանելու երկու վեթերաններին։

Շուրջ չորս հարիւր հոգի ոտքի էին մնացել, տեղ գրաւելով դռներում, օթեակներում եւ պատերի երկայնքում։ (Կազմակերպիչ յանձնախումբն անկարող էր եղել բաւարարելու մուտքի տոմսի համար դիմող հարիւրաւոր հայրենակիցների)։ Բեմի վրայ դրուած էին հանգուցեալների մեծադիր եւ շքեղ լուսանկարները, սեւ ու կարմիր ժապաւէններով երիզուած։

Հանդէսի բացումը կատարեց ազգային, ու հասարակական ծերունազարդ գործիչ՝ Տոքթ. Յարութիւն Ստեփանեանը, խոր յուզումով ոգեկոչելով երկու վեթերաների պայծառ յիշատակը։ Տոքտորի առաջարկով հանդիսականները յոտնկայս յարգեցին նրանց յիշատակը։ Տոքթորը յիշեց, որ պատերազմի ընթացքում եւ այնուհետեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կորցրել է գործիչների մի շարան՝ Ջամալեան, Զօր. Սեպուհ, Խատիսեան, Գիւլխանդանեան, Բժ. Տ. Դաւթեան, Արաբատեան եւ Լիպ. Նազարեան (վախճանած արտասահմանում) Արմենակ Աֆթանդիլեան, Ուսոյ Խեչօ, Նիկոլ Նիկողոսեան, Սամսոն խան, Արրօ Օհանեան, Խաչատուր Գրիգորեան եւ Հայրապետ Գանիրեան (մահացած Իրանում) առաջարկելով մի բոպէ յոտնկայս յարգել յիշեալ Դաշնակցական գործիչների յիշատակը։

Այնուհետեւ սկսեց ճոխ ծրագիրը, բաղկացած երկու մասից։ (Հրատարակուել էր ծրագիր, որը պարունակում էր նաեւ հանգուցեալների նկարները)։ Եղան յաւուր պատշաճի երգեր ու նուագներ «սօլօ, Քուարտետ, խմբական» եւ արտասանութիւններ։ Իրանահայ երիտասարդ ու տաղանդաւոր երաժիշտ՝ Ռուբիկ Գրիգորեանը իրեն յատուկ հմտութեամբ ջութակի վրայ նուագեց Կոմիտասի «Միրանի Ծառ»ը։ Իրանահայ հռչակաւոր երգչուհի (մեցցօսոփրանօ) Տիկ. Սաթօ Փերի Ազարաբեան մեծ յաջողութեամբ երգեց «Ծովի երգը» (Անտոն Մայիլեան), «Ուռիների տակ» եւ «Էյ դու ջահել հպարտ հասակ» (Իրանահայ երաժշտագէտ Լեւոն Գրիգորեանի)։ Նուագախումբը իրանահայ շնորհալի երաժիշտ Վարդգէս Գրիգորեանի ղեկավարութեամբ շատ սահուն եւ մաքուր նուագեց «մահուան քայլերգ» (Շոպէն), «Օտարի մահը» (Գրիկ), «Եղերերգ» եւ Անգանթ քաթրիլ» Զայկովսկի։ Հանրածանօթ բանաստեղծներ Գ. Ռստանիկն ու Արամ Գառօնէ գեղարուեստական մեծ հաճոյք պատճառեցին արտասանելով իրենց գործերից՝ «Ի խորոց սրտի» եւ «Փառք եմ ասում»։ Աղբալեանի աշակերտուհիներից Օր. Արշալոյս Յովակիմեանն արտասանեց Սիամանթոյի «Գաղափարին»ը իսկ Օր. Ռիմա Յովհաննիսեանը՝ Վահան Տէրեանի «Հրաժեշտի զազէլ»ը։ Հանդէսին իր մասնակցութիւնն էր բերել նաեւ Կոմիտաս երգչախումբի քառեակը։ Բաւական յաջող էին իր «Բլբուլին» (Սայաթ Նովա), Օհանջանեանի ամէնից շատ սիրած երգը, որ երգուել է իր թաղմանը, եւ «Տէր Ողորմեա»։ Տիկ. Մարօ Մ. Բարսեղեանը յաջող կերպով երգեց Աղբալեանի սիրած երգերից՝ «Դուն էն գլխէն իմաստուն էս» (Սայաթ Նովա)։

Առաջին բանախօս Համբարձում Գրիգորեանը մի հակիրճ ճառով վեր հանեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեծ առաջնորդի կատարած դերը որպէս յեղափոխական, ազգային, հասարակական ու պետական գործիչի, գծեց նրա պատկերը որպէս՝ մարդու, անզիջ յեղափոխականի ու հայրենասէրի, որպէս Դաշնակցութեան բարոյական հեղինակութիւնը մարմնաւորող դէմքի։ Յիշեց, թէ ինչպէս Երկայ Հայաստանի կորիզը հանդիսացող հանրապետութեան Հայաստանի ամենամաւոր օրերին Օհանջանեանն ստանձնեց վարչապետի դժուարին պաշտօնը։ Բանախօսը ցոյց տուեց, որ Օհանջանեանները փոխանակ երկրում ապրելու, ստեղծագործելու եւ այնտեղ էլ իրենց մահկանացուն կնքելու, հարկադրուած են օտար հողերի տակ սպառելու իրենց ուժերը եւ այնտեղ էլ դերեզման իջնելու միայն մի ափ հայրենի հող կրծքին սեղմած։

Երկրորդ բանախօսն էր Հայկ Աճէմեանը, որն իր նիւթն սկսեց բնաբան ունենալով «Դուն էն գլխէն իմաստուն էս» խօսքերը եւ նոյնանուն երգի յանգով մի յաջող բանաստեղծութեամբ (ինքնուրոյն) պատկերեց Աղբալեանի դէմքն ու դերը։ Բանախօսը տուեց Գրական-Հակայի հակիրճ կենսագրականը (քաղուած իր անտիպ աշխատութիւնից, կենսագրութիւնը գրի առած Թաւրիզում, 1923-ին), յիշատակեց բարձրագոյն կրթութիւն ստանալու ճամբին նրա կրած տառապանքները եւ ներկայացրեց հմուտ ու անաչառ քննադատ, կրթական վաստակաւոր գործիչ (1909—1912 Թէհրանի Հայոց դպրոցի տեսուչ) եւ Դաշնակցութեան կարող տեսաբան Աղբալեանին։

Հանդէսին ներկայ էին ազգային հասարակական մարմինների անդամները, յարանուանութիւններին պատկանող մեծ թիւով հայրենակիցներ եւ հոգեւորդասներկայացուցիչներ։ Բացակայում էր թեմակալ եպիսկոպոսը որ քաա «իր սովորութեան անակնկալ կերպով» հիւանդացել էր թէ հոգեհանգստին եւ թէ սգահանդէսին ճիշդ մի օր մնացած։

Սգահանդէսի օրը ուժ էջից թողկացած մի բացառիկ թիւ էր հրատարակել Թէհրանում հրատարակուող եւ լայն ժողովրդականութիւն վայելող «Ալիք» օրաթերթը։

ԻՐԱՆԱՀԱՅ

տատակամութիւն, յամառութիւն եւ կիրք։ Ուրիշ նմանութիւններ գիրերու ձեւին, տարածութեան եւ գիծերու յօրինուածութեան միջեւ, կը մեկնուին միեւնոյն այլաբանական իմաստով։ Գիր մը գրագիտական լուրջ քննութեան մը ենթարկելու համար, պէտք է կարելի եղածին չափ իրարու հետ բաղդատել տարբեր ժամանակներու մէջ գրուած գիրերու շատ մը նմոյշներ։

Տպագրուածի պէս կանոնաւոր ու համաչափ գիրերը նշան են մտքի ճաշակի, նմանողութեան եւ ինքնատպութեան, պարզ ու յստակ գիրը կը ցուցնէ անկեղծութիւն, պարզութիւն եւ ուղղամտութիւն, անհաւասար գիրը՝ դիւրազգայութիւն եւ անորոշութիւն, մանր գիրը՝ սնոտութիւն, նրբամտութիւն եւ խորամանկութիւն, կանոնաւոր գիրը՝ պարզութիւն եւ բարեկարգութիւն, մեծ գիրը՝ հպարտութիւն եւ փառասիրութիւն, բարակ գիրը՝ խորամանկութիւն եւ կեղծիք, մանուածապատ գիրը՝ ճշգութեան պակաս եւ անուղղամտութիւն, ուղղահայեաց գիրը՝ ուժգնութիւն, վերապահութիւն եւ անտարբերութիւն, իրարու փակած գիրերը՝ կեղծիք եւ գաղտնապահութիւն, իրարմէ հեռու գիրերը՝ անկեղծութիւն եւ անգաղտնապահութիւն, զարդարուն գիրը՝ յաւակնութիւն, ունայնութիւն եւ պչրոտութիւն, խառնակ գիրը՝ խառնաշփոթ ու խանգարուած երեւակայութիւն, թոյլ գիրը՝ մեղկութիւն եւ անորոշութիւն, հաւասարաչափ գիրը՝ յարատեւութիւն եւ ուղղամտութիւն, շեղագիր գիրը՝ տկարամտութիւն եւ խանդախառնութիւն, անկանոն գիրը՝ անկարգութիւն եւ անհոգութիւն, թեթեւ գիրը՝ նրբութիւն եւ դիւրազգայութիւն, գեղագիրը աննշան բնութիւն եւ պատշաճութիւն սիրող, եւն.։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԲՐԱԶԻԼԻԱ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խորհրդային Միութեան հետ ըսելով թէ ան չէ պատասխանած իր ծանուցագրին, որով կը բողոքէր իր նախագահին դէմ ռուսական մամուլին գործածած լեզուին։ Չիլի ալ պիտի խզէ իր կապերը այսօրերս։ Ձախի թերթերը այս խզումներուն մէջ կը գտնեն նախագահ Թրումընի մատը։

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համագումարին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, խորհր. պատուիրակութիւնը բուռն կերպով դէմ արտայայտուեցաւ՝ համագումարը տարի մը անընդհատ շարունակելու ամերիկեան առաջարկին։ Կրոմիքօ բացատրեց թէ այդ տեսակ փորձ մը կրնայ երկուքի բաժնել միջազգային կազմակերպութիւնը։

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Գ.

Եւ այն, ինչ յետոյ տեղի ունեցաւ թոնրատանը, լինում է միայն մեռելը փերեզմանատունը տանելու միջոցին։ Պառաւը կախ ընկաւ հարսից, միւս կանայք լաց եղան, իսկ տղամարդիկ առաջ եկան ու սկսեցին խօսել զինուորների հետ, որ եւ դնան եւ ասեն հիւանդ է. խոստացան նրանց փող, շատ փող։

— Ոչ,— բարկացաւ նրանցից մէկը, հրացանը բարձրացնելով։— Ձեր փողը պէտք չի։ Հարսին պէտք էր տանենք։

Եւ բոլորն զգացին, որ այլեւս օգնել չեն կարող, բայց որոշեցին հետը գնալ։ Ծերունի Զաքարը, որ մինչ այդ թւում էր ընդարմացած — յանկարծ այնպէս լցուեց, որ երկու ձեռով, իր չոր տերեւների նմանող ձեռներով բռնեց հարսի գլուխը ու համբուրեց նրա ճակատը, եւ արցունքի կաթիլները ցած գլորուեցին նրա ճերմակ միրուքի վրայով։ Կանայք նորից լաց եղան։

Այդ բոպէին բոլորը խղճում էին Եսթերին, իսկ ինքը Եսթերը կարծես ոչինչ չէր զգում, գոնէ այդպէս էր թւում ամէնքին։ Շուրթերը սեղմած, մի թեթեւ նայուածք իսկ չգցելով հաւաքուածների վրայ, նա գլուխը դէպ բռնած՝ գնաց դէպի դուռը։ Պառաւ սկեսուրը եւ հարսնիքի տամէրը, (շալները վերցրած, որ չմրսեն), առաջ եկան, որ ուղեկցեն Եսթերին, բայց ասկեարները նրանց կանգնեցրին։

— Ինչո՞ւ համար։ Մենք միմիակ հարսին պիտի տանենք...

Բայց պառաւներն անխօս առաջ գնացին, դուրս եկան թոնրատանից եւ անձրեւի տակ հետեւեցին Եսթերին։ Բակի դռանը ասկեարները նորից սախպուած եղան կանգնել եւ ետ դարձնել նրանց. կարիք չկայ, որ նրանք գան... Եւ գլուխն ի եւ բռունցքներն թափ տուին բարկացած։ Այդ ժամանակ հարսին ուղեկցել ուզեց Զաքար ապին։ Ասկեարները նրան էլ չթողին։

— Մեզ ասել են՝ միմիակ հարսին։ Եւ ասկեարները Եսթերի երկու կողմը բռնած՝ աններեւութացան իրիկուայ մթնում, աւելի շուտ անձրեւի մառախուղում։ Իսկ անձրեւը շարունակում էր խուլ ու միակերպ թնդիւնով, որ առաջանում էր աւելի ծառերի տերեւների հանած աղմուկից։ Եւ անձրեւի պատճառով մութն աւելի թանձր էր թւում։

Ասկեարները գնում էին անխօս, Եսթերը հանգիստ, ինչպէս առաջ։ Բայց դա մի լարուած հանգստութիւն էր։ Ճշտով, ինչպէս այդ սովորաբար պատահում է մեծ յուզումների ժամանակ, յիշողութիւններն ու խոհերը պաշարեցին, նրան. ու Եսթերը երկու զինուորի արանքում շարունակ խորհում էր այն միտքը, որ ծագեց նրա գլխում թոնրատանը՝ իր որոշումն անելիս։ Ու նա այժմ մասամբ հանգիստ էր եւ նրա համար, որ փրկին տանում են մթնով, դա շատ յարմար էր գալիս իր տրամադրութեան, նախ՝ տեսնողներ չէին լինի, որ իրեն տանում են, եւ երկրորդ մթնով հեշտ էր իրագործել իր մտադրութիւնը։ Բայց երբեմն նրան սարսափեցնում էր այն միտքը, թէ յանկարծ չկարողանայ անել այն, ինչ մտադրել է։ Ու շուտ շուտ մտքում կրկնում էր տատմէրը ըսեգած. «պիտի անեմ՝ ինչ էլ լինի»... իսկ ինչ էր ուզում անել։ Նա մտածում էր — աւելի լաւ է սպանուել, քան ենթարկուել անպատուութեան եւ խայտառակուել աշխարհում. ու... որոշել էր փախչել, որ ետեւից խփեն, սպանեն։ Ահա ինչ էր մտածում նա։ Նրան թւում էր, որ իրեն միայն դա կ'ազատէր խայտառակութիւնից։ Եւ յոյս ունէր, որ դա անպայման այդպէս կը լինի, հէնց որ ինքը վազել սկսի, ասկեարներն, անշուշտ, կը կրակեն ետեւից, ու ամէն ինչ կը վերջանայ... դրա համար էլ հանգիստ էր նա թէ թոնրատանը՝ իր որոշումն անելուց յետոյ, թէ ճանապարհ ընկնելիս. դրա համար էլ ներքուստ ուրախ էր, որ մութն է — եթէ լոյս լինէր՝ զինուորները հրացան չէին արձակի, այլ կը հետեւէին, եւ անշուշտ, կը բռնէին մի տեղ ու խայտառակութիւնն աւելի մեծ կը լինէր։

Ու իր ենթադրութիւններն այնքան բնական ու իրագործելի էին թւում նրան, իր Եսթերը չէր էլ կասկածում, թէ կարող է այլ բան լինել։ Այո, նա կ'անի այնպէս, ինչպէս մտածում է... եւ մահը նրան թւում էր հեշտ, պարզ ու ցանկալի։

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՊՈԼՍԱՀԱՅ թերթերու տեղեկութեանց Թուրք. Միութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած է Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ ծովեզերքներուն վրայ արգիլելու համար փախուստը այն քաղաքական «յանցաւորներուն» որոնք կը փորձեն Թուրքիա անցնիլ Սեւ Ծովէն: Ռուս պահակախումբեր կրակ կը բանան Թուրքիա մեկնող շոգենաւերուն վրայ: Պուլկարները սպաննած են իննը հոգի որոնք կը փորձէին Թուրքիա անցնիլ :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախորդ վարչապետը՝ Րէճէպ Փէքէր դատ բացած է «Վաթան»ի խմբագիր, Ահմէն Էմին Եալմանի դէմ որ կարգ մը անուանարկիչ վերագրումներ ըրած էր իր հասցէին:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ Երիտասարդական կազմակերպութիւնը կոչ կ'ընէ Պաղեստինի արաբ երիտասարդներուն որ արձանագրուին արաբական բանակին մէջ :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ դաշնագիր մը ստորագրուեցաւ Թուրք. Միութեան եւ Ֆինլանտայի միջեւ : Այս վերջինը պիտի ստանայ 60.000 թոն հացահատիկ եւ 30.000 թոն գարի, փոխարժէքը վճարելով կարագով եւ ճարպեղէններով:

ՀՈԼԼԷՆ կառավարութիւնը արգիլեց հրատարակութիւնը երկու համայնավար օրաթերթերու (Րիզոսփասթիս եւ Էլէֆթէրիա) եւ գրաւեց անոնց գոյքերը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Աւետարանական եկեղեցիին բարձրաստիճան ներկայացուցիչներէն մէկը յայտարարեց որ յառաջիկայ ձմեռը Գերմանիա պիտի մատնուի աննախընթաց դժուարութիւններու: Պերլինի մէջ օրական 2000 հոգի կը մեռնին ներկայիս սովէն եւ հիւանդութիւններէն :

ԱՆԳԼԻՈՅ սահմանապահ նաւատորմը մեծ չափով պիտի կրճատուի եթէ խորհրդարանը քուէարկէ կառավարութեան օրինագիծը: Պատերազմէն առաջ անգլիական ջուրերուն մէջ կը յածէին հինգ ռազմանաւ, երկու զրահապատ յածանաւ, երկու օդանաւաբարձ, վեց յածանաւ եւ 28 թորփիլահալած :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նախորդ փոխ նախագահը, Հէնրի Ուալըս Երուսաղէմ հասաւ անցեալ երկուշաբթի օր քննութիւններ կատարելու համար: Ուալըս յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ պիտի տեսակցի քաղաքական հոսանքներու գլխաւոր ղեկավարներուն հետ: Խօսելով Պաղեստինի բաժանման ծրագրին մասին, Ուալըս աւելցուց — բաժանումի ծրագիրը կրնայ նպաստել խաղաղութեան ամրապնդումին: Պէտք ուզէի որ ուրիշ խնդիրներու մէջ ալ Ամերիկան եւ Թուրք. Միութիւնը համաձայնութեան եզր մը կը գտնէին»:

ՓԱՐԻԶԻ բրիտանական դեսպանը Տաֆ Քուփըր հրաժարած ըլլալով, իրեն կը յաջորդէ Սըր Օլիվըր Զարլս Հարվի որ արտաքին նախարարութեան գլխաւոր պաշտօնատարներէն մէկն է:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն:

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տռոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER.

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր ստնուհիներէն, ռոհմիկ տարազներով: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

ՌՈՄԱՆԻ մէջ 24 Հոկտ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ :

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն): Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ԻՍԻԻ մէջ Դաշնակցութեան Օրը կը տօնուի Հոկտեմբեր 26ին, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Մանրամասնութիւնները շուտով :

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Մեծ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը —

Durand, 4 Place de la Madeleine — Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 հոկտեմբեր, 1947, շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillais սրահներուն մէջ: Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկեր ՅՈՎԻԿ ՕՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ՍԱՐԳՍԵԱՆ: կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ Վ'Օլվի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով: Զանազան անակնկալներ :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Մ[illegible] Ա[illegible]

25 Հոկտեմբեր, չարաթ գիշեր ժամը 8.30ին

Pleyel սրահ Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի խմբավար ջութակահար PIERRE CADEE-ի, Société des concerts symphoniques de Paris : Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Նարգիզեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճպալըեան 45 rue Richer, Pro. 25-46:

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են: Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյեան, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ :

Մամուլի տակ է

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի «ԹՇՈՒԱՌԻ ԶԳԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ»Ը, հաւաքածոյ՝ իր գրական էջերուն:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԸ

Ս. այտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք : Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Հայ Ազգ. դպրոցի վերաբացումը նոյեմբեր 4ին, արձանագրութիւնները հոկտեմբեր 28 — 29 — 30ին Մատուռին մէջ, ժամը 3 — 5: Կը խնդրուի ծնողներէն շուտափոյթ արձանագրել տալ իրենց զաւակները:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆի

3 rue Henry - Say , Asnières , Seine

Դիւրացոյց մեթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujon-ի սրահը, Կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ը նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ Մուտքը 150 ֆր.

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷՆ ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր կոմիտէներու, ենթակոմիտէներու եւ խումբերու վարչութիւնները յառաջիկայ չորեքշաբթի հոկտ. 22ին, ժամը 7ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Պատասխանատու ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantes-ի սրահը: Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, նիւթ՝ Ամերիկայի Նոր Սերունդի մասին:

Հ. Յ. Դ. ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն, 26 հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը 24 հոկտեմբերին, սովորական ժամուն, նոյն հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները յառաջիկայ հինգշաբթի հոկտ. 23, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբը :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը :

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ — Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն իր շրջանի բոլոր ընկերներուն կողմէ ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Ս. Պօղոսեանի իր աղջկան Օր. ԱՐԱՔՍԻ ՊՕՂՈՍԵԱՆի ցաւալի մահուան առթիւ:

Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ կը նուիրէ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղին 500 Ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի Օր. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ — Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անիէրի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexe-ի մէջ, 7 rue du Château :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ

ՊՐՈՖ. Ն. ԱԻՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԻՈՆՑԻ Հայաստանը Ցուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հայկէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով :

Գ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ յառաջիկայ նոյեմբեր 30ին Սալ Կավոյի մէջ կուտայ առաջին ունկնդրութիւնը իր նոր հեղինակած հակական քոնսերթոյին:

ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ դիւանէն կը հաղորդուի — Պելճիքայի եւ Հոլանտայի հոգեւոր հովիւ կարգուած՝ Կ. Պոլսոյ Գատը Գիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցւոյ երէց եւ յայտնի երաժշտագէտ Տէր Գասպ Քհնյ. Ստեփանեան, ամսոյս 14ին Մարսէյլ ժամանած է եւ 16 հոկտեմբերին իսկ մեկնած է իր պաշտօնատեղին, կաթ. պատուիրակ հօր հրահանգները առնելէ վերջ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme · 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 5169-Նոր շրջան թիւ 778 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 Ֆր. Արտաս. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 23 Octobre 1947 Հինգշաբթի 23 Հոկտեմբեր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՕՐԱՎԱՐԻՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Թաղապետական ընտրութիւնները որ եւ է երկրի մէջ, ընդհանրապէս չեն ստեղծեր խորհրդարանական ընտրութեանց յատուկ հետաքրքրութիւնը։

Անցեալ կիրակի օրուան քուէարկութիւնն սակայն թերեւս բացառութիւն չկազմէր այդ տեսակէտէն եթէ Ֆրանսան մատնուած չըլլար քաղաքական արտասովոր պայմաններու։

Կուսակցական հակամարտութիւնը այնպիսի սուր տագնապ մը ստեղծած էր վերջերս որ սովորական ընտրութիւն մը՝ քաղաքական ճակատամարտի մը բնոյթը առաւ։

Ընտրութեանց արդիւնքը եղաւ ջախջախիչ, բայց անսպասելի, յաղթանակ մը զօրավար տը Կոլի համար որ շահեցաւ ընդհանուր քուէներուն հարիւրին 40ը, իսկ Փարիզի շրջանին 90 ձայներուն 52ը։

Այս յաղթանակը՝ ի վնաս ընկերվարականներուն եւ համայնավարներուն։ Զօրավարին ի նպաստ քուէարկեցին չափաւոր կամ պահպանողական տարրերը։

Համայնավարները ձախողութիւններ կրեցին կարգ մը շրջաններու մէջ, բայց տակաւին կը պահեն, իրենց դիրքերը՝ մանաւանդաբար աշխատաւորական թաղերու մէջ։ Իրենց կորուստներուն մէկ մասը հետեւանք է գործադուլներու այն շարքին որուն ուղղակի պատասխանատու կը նկատուի կուսակցութիւնը։

Ջախջախիչ պարտութիւն կրեց աջակողմեան Ժողովրդական Հանրապետական կուսակցութիւնը, իսկ ընկերվարականները շահեցան մանաւանդ այն շրջաններուն մէջ ուր բանուոր դասակարգը աւանդութեամբ համակիր է կուսակցութեան դաւանանքին։

Կանխահաս է, ընտրութեանց այս անակնկալ արդիւնքէն առաջնորդուելով եզրակացնել թէ համայնավարները աստիճանաբար կը կորսնցնեն իրենց հմայքն ու հեղինակութիւնը ժողովրդական խաւերէն ներս։

Թերեւս իրենց անյաջողութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն ալ Վարշաւայի եղոյթն էր, որ, ինչպէս յայտնի է, տխուր հակազդեցութիւն մը գործեց հայրենասէր բազմութիւններուն վրայ։

Տարակոյս չկայ որ Ֆրանսան ունի տակաւին աշխատաւորներու ստուար զանգուած մը որ կը հաւատայ համայնավարութեան վերջնական յաղթանակին։

Բացայայտ իրողութիւն է, սակայն, որ հակահամայնավար շարժումն ալ, իր կարգին հետզհետէ կ'ուժեղանայ ու կը ծաւալի Ֆրանսայի ամբողջ տարածութեան վրայ։

Արդէն կը նախատեսուի կուսակցական ամեհի պայքար մը զօրավարին խմբակցութեան եւ ծայրայեղ ձախակողմեան հոսանքներուն միջեւ՝ յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին։

Ընկերվարականները թերեւս յաջողին պահել — կամ խանգարել — հաւասարակշռութիւնը այդ երկու հակամարտ ուժերուն միջեւ, իսկ մնացեալ կուսակցութիւնները հազիւ թէ տեղ եւ «անելիք» ունենան հզօրներու այդ ճակատամարտին մէջ։

Զօրավարին յաղթանակը նշանակալից է այն իմաստով որ ժողովուրդը՝ ձանձրացած օրուան տնտեսական տագնապէն եւ քաղաքական անստոյգ կացութենէն, կը փնտռէ տիրական դէմք մը՝ կանխելու համար տնտեսական փլուզումը։

Ուշագրաւ է նաեւ այն պարագան որ դահլիճին չեն մասնակցիր ոչ համայնավարները, ոչ ալ զօրավարին կուսակիցները, բայց այդ զոյգ կազմակերպութիւններն են որ պիտի մղեն կուսակցական պայքարը յառաջիկայ ամիսներուն։

Նախարարական տագնապ մը հաւանական չէ գոնէ առայժմ, բայց իրագէտները կը հաւատան թէ վարչապետը չի կրնար անտարբեր մնալ ստեղծուած կացութեան հանդէպ։

Հաւանական չէ նոյնպէս որ զօրավարը փորձեր կատարէ իշխանութեան գլուխ գալու համար՝ առանց խորհրդարանին հաւանութեան։

Ամէն պարագայի ստեղծուած է շատ փափուկ կացութիւն մը որուն հետեւանքը կրնայ ըլլալ Սահմանադրութեան բարեփոխումը՝ համապատասխան զօրավար Տը Կոլի բաղձանքներուն։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ... ԶԳԱՍՏԱՐԱՆ ՄԸ

Սարսափելի ոճիր մը պատահեցաւ քանի մը շաբաթ առաջ, Նիւ Եորքի մէջ։ Հեղինակը՝ տասնըհինգ տարեկան հրէշ մը։

Հայրիկը պայման դրած էր իրեն որ ամէն օր, ընթրիքէն վերջ, խոհանոց անցնի եւ մայրիկին օգնէ եւ ամանները չորցնէ։

— Ձեռքդ ուրիշ գործ չի գար... դուն էրիկմարդ չես, աղջիկ ես...

Մանչուկը, գլխիկոր, խոհանոց կը մտնէր ու լաթի կտոր մը ձեռքը, պնակները կը չորցնէր։ Բայց ինքնիրեն կը մտածէր.

— Իրա՞ւ ես էրիկմարդ չեմ, իրա՞ւ զիս աղջիկ կը կարծէ հայրիկս. լա՛ւ, ես անոր պիտի ապացուցանեմ թէ ես ալ էրիկմարդ եմ, ես աղջիկ չեմ... Յաջորդ օրը, դպրոցէն վերադարձին, կը մօտենայ իր դասընկերին.

— Քալէ՛ խաղանք, ես աղուոր տեղ մը գիտեմ, երթանք գնդակ խաղանք, քալէ՛...

Տասներկու տարեկան Զարլին կը համաձայնի ու երկուքը միասին կ'երթան մօտակայ անտառը։

Անտառին մէկ ծայրը խարխուլ խրճիթ մը։ Մարդ մարդասանք չկայ։

Կը մտնեն խրճիթէն ներս։ Հրէշը կը փնտռէ կը գտնէ երկաթի կտոր մը եւ յանկարծ հարուած մը կ'իջեցնէ Զարլիի գլխուն։ Երախան, ուշաթափ, գետին կը փռուի։ Հրէշը գրպանէն կը հանէ թաշկինակը, կ'անցնէ երախային վզին ու կը քաշէ... կը խեղդէ իր դասընկերը։ Այդքանով ալ չի գոհանար. կը խոյանայ դիակին վրայ ու կ'իջեցնէ հարուածներու տեղատարափ մը։

Յաջորդ օրը կ'երթայ ոստիկանատուն եւ կը պատմէ իր հերոսութիւնը.

— Պ. Ոստիկանապետ, հայրիկս ինծի աղջկան տեղ դրած էր, թող հիմա տեսնէ որ ես էրիկմարդ եմ...

Դատը պիտի տեսնուի շուտով եւ հաւանաբար հրէշը ղրկուի զգաստարան՝ ցկեանս։

Մեր անմիտ հակառակորդները որքան կը նմանին այս հրէշին։ Արդարեւ հայ ժողովուրդը իրենց ըսաւ.

— Դուք էրիկմարդ չէք, նայեցէք սա Դաշնակներուն, կռուիլ գիտեն, աշխատիլ գիտեն, յաղթել գիտեն. իրենց ձեռքէն գործ կու գայ. կարդացէք իրենց պատմութիւնը էրիկմարդ են, էրիկմարդ, ձեզի պէս աղջիկ չեն...

— Հայոց ազգ, մենք քեզի պիտի ապացուցանենք որ մենք աղջիկ չենք, մենք ալ էրիկմարդ ենք, կը պատասխանեն հնչակը, ռամկավարը, յառաջդիմականը միաբերան. եթէ անոնք կռուիլ գիտեն, մենք ալ հայհոյել գիտենք, եթէ անոնք աշխատիլ գիտեն, մենք ալ ստել գիտենք, եթէ անոնք Թալէաթները սատկեցնել գիտեն, մենք ալ, վար չենք մնար, Հայոց ազգին տունը կը քանդենք... փողոցէն. պիտի շարունակենք սուտեր չինել, ամբաստանել, զրպարտել որպէսզի Դաշնակները յուսահատին եւ ասպարէզը ձգեն մեզի... Հիմա համոզուեցա՞ր, Հայոց ազգ, որ մենք աղջիկ չենք այլ էրիկմարդ...

Չեմ գիտեր թէ Հայոց ազգը ինչ կարծիք ունի այս նորելուկ էրիկմարդերուն մասին, բայց լըսած եմ որ զգաստարան մը կը փնտռէ իրենց համար...

Ժ.

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ — Փարիզի քաղաքապետութիւնը հետեւեալ պաշտօնական գինները նշանակած է միսի համար — եզան միս՝ քիլօն 195 ֆրանք, հորթի միս՝ քիլօն 250 ֆրանք, ոչխարի միս քիլօն 265։ Մսավաճառը իրաւունք չունի աւելին պահանջելու։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ երկրորդ զօրաբանակին հրամանատար զօր. Սթանչէֆ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ՝ կառավարութիւնը տապալելու դաւադրութեան մասնակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ աստղերէն Ատոլֆ Մանժու յայտարարեց՝ Ամերիկայի համայնավարներուն գործունէութիւնը քննող յանձնախումբին առջեւ որ Հոլիվուտը համայնավար քարոզութեանց կեդրոն մը եղած է։

ԶԹՐ. ՏԸ ԿՈԼ ՊԻՏԻ ՍՊԱՍԷ

Զօրավար Տը Կոլ որ կիրակի օրուան թաղապետական ընտրութեանց մէջ շահեցաւ եօթը միլիոն քուէներուն հարիւրին քառասունը, որոշած է իշխանութեան գլուխ անցնելու փորձեր չկատարել եւ սպասել խորհրդարանական ընտրութիւններուն որոնք, համաձայն սահմանադրական օրէնքին տրամադրութեանց, տեղի չեն կրնար ունենալ 1948ի մայիսէ առաջ։ Ազգային ժողովին կը մնայ իր դիրքը ճշդել յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին, յայտարարեց զօրավարին գործակիցներէն մէկը՝ երեքշաբթի օր։ Զօրավարը չի կրնար, ներկայ պայմաններուն մէջ, կառավարութիւն մը կազմել ու ներկայանալ խորհրդարանին որ չի բաժներ իր տեսակէտները Սահմանադրութեան բարեփոխութեան մասին։ Ամիսներ առաջ զօրավարը խորհրդարանին մէջ ունէր մօտաւորապէս յիսուն իրեն համակիր երեսփոխաններ, այս թիւը կրնայ 150ի բարձրանալ հիմա՝ համաձայն տեղական թերթի մը կարծիքին։ Ընտրութեանց վերջին հաշուեկշիռը ցոյց կու տայ որ համայնավարները քուէ կորսնցուցած են մանաւորաբար քաղաքներուն մէջ։ 9000էն աւելի բնակչութիւն ունեցող 344 քաղաքներու մէջ, կուսակցութիւնը կորսնցուցած է քուէներուն հարիւրին 14.5ը բաղդատմամբ անցեալ տարուան արդիւնքին։ Ընկերվարականներուն կորուստը եղած է հարիւրին 15, իսկ M R Pին կորուստը հարիւրին 60։

Համայնավար կուսակցութիւնը երեքշաբթի օր նոր պահանջ մը ներկայացուց կառավարութեան — աւելցնել օրավարձերը հարիւրին 57 համեմատութեամբ։ Պետական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ այդ տեսակ յաւելում մը կրնայ անգամ մը եւս արժեզրկել ֆրանքը. հետեւանքը պիտի ըլլայ կառավարութեան տապալումը։ Եթէ ընթացք չտրուի այս նոր պահանջին, համայնավարները պիտի հռչակեն ընդհանուր գործադուլ։

Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ

Միացեալ Ազգերու համաժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ Աւստրալիոյ ներկայացուցիչը Տօքթ. Էվըթ առաջարկել բարեփոխել Խորհ. Միութեան պատուիրակ Վիշինսքիի այն յայտարարութիւնը թէ Ամերիկեան, Թուրքիան եւ Յունաստանը պատերազմ կ'ուզեն։ Պէտք է վերջ տալ այս քարոզութեանց, ըսաւ Էվըթ եւ շարունակեց — Ռուսիոյ պօյքոթը Պալքանեան [illegible] յանձնախումբին դէմ կը վտանգէ միջազգային հիմնարկութեան հեղինակութիւնը։ Խորհ. Միութիւնը կեղծաւոր քաղաքականութեան մը կը հետեւի որովհետեւ մէկ կողմէն կը քննադատէ Ամերիկայի օժանդակութիւնը Յունաստանին, միւս կողմէ ինք կ'օգնէ Լեհաստանին, Եուկոսլաւիոյ եւ ուրիշ արբանեակ երկիրներու։ Յունաստանի արտաքին նախարարը, Ցալտարիս դիտել տուաւ որ եթէ ազգերը չյարգեն Միացեալ Ազգերու Ուխտը, կազմակերպութիւնը պիտի քայքայուի։ «Յունաստան վտանգի մէջ է եւ արշաւանքի սպառնալիքի տակ»։

Համաժողովը 6ի դէմ 40 ձայնով վաւերացուց Պալքանեան յանձնախումբ մը նշանակելու ամերիկեան առաջարկը։

Լորտերու ժողովը պիտի բարեփոխուի

Անգլիոյ Թագաւորը երեքշաբթի օր աւանդական հանդիսութեամբ բացաւ խորհրդարանին երրորդ նստաշրջանը։ Իր ճառին մէջ վեհապետը յայտարարեց որ լորտերու ժողովին իրաւասութիւնները պիտի վերաքննուին։ Վարչապետ յաւելուածական բացատրութիւններ տուաւ այդ մասին խորհրդարանի վիճաբանութեանց ընթացքին։ Պիտի բարեփոխենք 1911ի օրէնքը, ըսաւ ան, եւ երկու տարիէն մէկ տարիի պիտի զեղչենք այն ժամանակամիջոցը զոր լորտերու ժողովը իրաւասու է պարտադրելու խորհրդարանին՝ այս վերջինէն քուէարկուած օրէնք մը վաւերացնելու համար։ Չենք կրնար թոյլ տալ որ ժողովուրդին իրաւունքները բռնաբարուին. հետեւաբար ստիպուած են նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել։ Լորտերու ժողովին մէջ, լորտ Սոլզպրի, խօսելով նոր օրինագիծին մասին, դիտել տուաւ որ «կառավարութիւնը կ'ուզէ կաշկանդել ժողովուրդին իրաւունքները»։

ԿԱՐԵՒՈՐ խորհրդաժողով մը պիտի գումարուի այսօր Ուաշինկթընի մէջ նախագահ Թրումընի նախագահութեամբ քննելու համար Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը։ Պիտի մասնակցին երկու քաղաքական կուսակցութեանց ղեկավար դէմքերը ինչպէս նաեւ քաղաքական յանձնախումբին անդամները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Առաջին, Երկրորդ եւ Երրորդ Միջազգայինները

Բ.

Ա. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ մէջ կային արդէն Արհեստակցական միութիւններ եւ աշխատաւորական շարժումներ ։

Լոնտոնի մէջ էր սակայն որ ծնունդ առաւ եւ հիմը դրուեցաւ Առաջին Ընկերվարական Միջազգային կազմակերպութեան, գոյութիւն ունեցող արհեստակցական միութիւններու եւ հոն ապաստանող աքսորականներու ձեռքով ։

Այդ ժողովին կեդրոնական դէմքն էր գերմանացի Կարլ Մարքս, որ իրեն գործակից ունեցաւ Էնկէլսը՝ նոյնպէս գերմանացի, եւ կազմուեցաւ Միջազգային Աշխատաւորական Միութիւն մը, որոշ ծրագրով եւ կանոնագրով։

Այսպէս կը ծնէր Առաջին Միջազգայինը, խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ ։

Այդ ծրագիրը՝ որուն manifeste անունը տուին, կը յայտարարէր որ աշխատաւորութիւնը յարատեւ կերպով կը շահագործուի դրամագլուխէն, որ իր ձեռքերուն մէջ կեդրոնացուցած է փոքրաթիւ դասակարգ մը, կեղեքելով աշխատաւորը, զայն նետելով սարկութեան եւ թշուառութեան մէջ։ Պէտք էր վերջ տալ այս անարդարութեան, հետեւաբար մղել անողոք պայքար, վերցնելու համար չքաւորութիւնը, որ յառաջ կը բերէ այլասերում, եւ չի թողուր որ ազատ ծնած մարդը, իր քաղաքական իրաւունքներուն հետ՝ ստանայ իր աշխատանքին արդար վարձքը։

Իրենց ծրագրի իրագործման համար, անոնք ընտրեցին կեդրոնական մարմին մը, Լոնտոնի մէջ, եւ աշխատեցան որ՝ բոլոր եւրոպական երկիրներու աշխատաւորութիւնը միանայ ինքնաբերաբար։

Որոշուեցաւ նոյնպէս որ՝ այս կազմակերպութիւնը ունենայ իր պարբերական համագումարները։ Ուսմկավար եւ ազատ երկիրներու մէջ, ի մասնաւորի Ժընեւի, Լոզանի, Պրիւքսէլի, Լա Հէյի եւ Պազէլի մէջ տեղի ունեցան այդ ժողովները։

Դժբախտաբար երկար չդիմացաւ այս օգտակար գործը, որովհետեւ, շատ մը երկիրներ, դեռ բռնապետական կարգերու տակ էին, եւ աշխատեցան քանդել անոր հիմերը։ Պակաս չեղան՝ նաեւ իր ծոցին մէջ իսկ, խլրտումներ, եւ իրերամերժ տարրեր՝ փորեցին անոր գերեզմանը ։

Պայքար մը սկսաւ Ա. Միջազգայինի եւ անոր հակառակորդներու միջեւ ։

Ա. Միջազգայինի ուժեղ հակառակորդն էր ռուս անիշխանական Բակունինը ուժեղ ճարտասան եւ ամբոխավար։ Թէեւ չունէր Մարքսի տաղանդը եւ Էնկէլսի հիմնաւորած տեսութիւններու կշիռը, բայց կրցաւ իր ետեւէն քաշել Իտալիոյ եւ Սպանիոյ աշխատաւորական զանգուածին մէկ մասը, որ իրեն նման, ունէր անիշխանական հակումներ։

Բակունին, իր ելոյթներով, յետագային պիտի ըլլար Լենինի հայրը, ու ան ալ, իր կարգին, պիտի տար մեծ հարուած մը Բ. Միջազգայինին։

Առանձին յօդուածներու նիւթ են այդ փոթորկոտ ժողովներու նիստերը, եւ չենք ուզեր հոս անոնց վրայ ծանրանալ ։

Այսպէս կ'ընթանան, դժբախտաբար, հակընդդէմ ուժերու սուր պայքարները, եւ պարտուողական ուժը կը հեռանայ հրապարակէն, իր տեղը տալով պայքարողներուն ։

Ութը տարուան հրաբորբ աշխատանքները չկրցան տոկալ եղած գրոհներուն եւ Ա. Միջազգայինը, որ կազմուած էր 1864ին, Լոնտոնի մէջ, կը փակէր իր աւեկոծ գործունէութեան շրջանը 1872ին։

Բ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

Մեռաւ Ա. Միջազգայինը, ինչպէս մեռաւ անոր հեղինակաւոր եւ կեդրոնական դէմքը եւ կուռքը՝ Կարլ Մարքսը ։

Ջմեռաւ սակայն իտէալը, եւ, անոր վերածնունդը ողջունեցին բոլոր աշխատաւորները 1889ին, մօտ քսան տարի ետք, Բ. Միջազգայինի վերստեղծումով, որ շարունակութիւնն էր Ա. Միջազգայինի, եւ որ նոյն տեսակէտի շուրջ կը հաւաքէր աշխատաւորական զանգուածը, անոր տալու համար տնտեսական ձերբազատում ։

Իրենց կարգախօսը նոյնն էր։

«Պրոլետարներ բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք։

Միջազգային աշխատաւորութեան տարեգրութեանց մէջ, յիշատակելի պիտի մնայ 1889ին Փարիզ գումարուող Բ. Միջազգայինի համաժողովը, որուն կը մասնակցէին աւելի քան 400 պատգամաւորներ, Յուլիս 14ի պատմական օրուան վերապահելով անոր բացումը։

Չէ՞ որ Յուլիս 14ը խորհրդաւոր թուական էր — հարիւր տարի առաջ, ժողովուրդը գրաւած էր Պասթիլը, որ բռնապետական կարգերու խորհրդանիշն էր, եւ որուն անկումէն վերջ, ժողովուրդը տէր պիտի դառնար իր ազատութեան ։

Իրաւ է, խոր հիասթափում եւ ցաւում են կապուած այդ թուականին հետ, բայց յեղափոխութիւն չըլլար առանց արիւնի ։

Եւ այդ ժողովը, ընդհանուր խանդավառութեան մէջ, շարունակեց իր աշխատանքները, այն հաստատ համոզումով, թէ պէտք էր խորտակել նաեւ տնտեսական Պասթիլը, դրամատիրական բռնապետութիւնը ։

Դժուար էր ձեռք բերել նախատեսուած յաջողութիւնը, բայց պողպատէ կամքերը ջրդեղուեր էին յեղափոխութեան եւ աշխատանքի քուրաներու մէջ, որոնց կուռ շարքերէն հրաշունչ եւ առաքելատիպ դէմքեր դուրս եկեր էին, մեռնողներու տեղը բռնելու եւ անոնց գործը շարունակելու ։

Այդ կազմակերպութեան ուժը կ'աւելնար, օրէ օր, ոչ միայն Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, այլ եւ Գերմանիոյ, Պելճիքայի, Աւստրիա Հունգարիոյ, Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ ցամաքամասի բոլոր երկիրներուն մէջ, մինչեւ հեռաւոր Ռուսիա, տալով, Ժօռէսը, Կետը, Վանտը, Բէբէլը, Լիբնեխտը, Հարտին, Մէկտօնըլտը, Հէնտէրսընը, Գոմէլը, Ամելքարէ Չիբբեանի եւ ուրիշ լուսատու աստղեր ։

Եւրոպայի այս եւ աւոնց գործակից, կարկառուն դէմքերէն շատեր կը մասնակցէին այդ ժողովին, ուր պիտի տրուէին կարեւոր եւ յախուռն որոշումներ ։

Հոն էին բոլոր երկիրներու ընկերվարութեան կեդրոնական դէմքերը, այդ նոր ռահվիրաները, Միջազգային աշխատաւորական բանակին անուանով, զրահաւորուած անոնց ուժով եւ շունչով, որոնք եկեր էին ապահովելու համար աշխատաւորին «կեանքն ու վաստակը», երաշխաւորելու ծերութիւնը ու մանկութեան ապագան, նախագծելու ութը ժամուան աշխատանքը եւ բաւարար օրապահիկը, դիւրացնելու անոնց կենցաղը, մէկ խօսքով՝ բանուորին տալու աշխատանքի օրէնսդրութիւն, գործադուլի իրաւունք եւ կիներու ազատագրումը։ Ուժեղացնել միւս կողմէ խորհրդարանական գործունէութեան նեղ սահմանները եւ կասեցնելու համար զինարշաւը ։

Քաղաքակրթական արշաւանք մը, որ՝ 1889էն սկսեալ, տարածուեցաւ աշխարհի բոլոր անկիւնները, օգտապաշտ հետեւանքներով ։

1889էն մինչեւ 1914ի պատերազմը, ամբողջ քառորդ դար, Արեւմտեան եւ Արեւելեան Եւրոպա ունեցան խորհրդաժողովներ, եւ խորհրդարաններու ամբիոններէն կը լսուէր Ժօռէսներու եւ Բէբէլներու գոռ ձայնը, բանուորական օրէնսդրութեան, զինապաշտութեան արգիլումի կամ սահմանափակման, ընտրական իրաւունքի, խորհրդարանական գործունէութեան, պատերազմը օրէնքէ դուրս հռչակելու եւ ճմփէռիալիստական կարգերը քաղաքային վարչաձեւերով փոխարինելու բարձր իտէալներով լեցուած։

Այդ խորհրդաժողովները եւ հռետորներու ձայնը ոտքի կը կանգնեցնէին աշխատաւորները որոնք հաւատաւոր դէպի իրենց առաջնորդները, կը քալէին անոնց ետեւէն, առաւարացնելով ընկերվարական շարքերը ։

Հրաշք էր՝ որ Եւրոպայի զանազան ցեղերու եւ ազգութիւններու մէջ գործող կուսակցութիւնները, ունենալով հանդերձ իրենց ուրոյն ծրագիրները, մէկ ճակատի վրայ կը միացնէին իրենց տեսակէտները ։

Հոն էին գերման սոցիալ դեմոկրատները, Ֆրանսայի ընկերվարականները, Անգլիոյ աշխատաւորականները եւ ռուսական մենշեւիկ եւ բոլշեւիկ թեւերը, իրարու կողքին։

Անոնք բոլորն ալ, ունէին մէկ մտահոգութիւն եւ կարգախօս ։

Այս բոլոր հարցերու քննութիւնը եւ պարզաբանութիւնը, նախօրօք կուսակցական տեղական ժողովներու հաւանութեան կ'ենթարկուէին, եւ անոնց վճռաբանական եզրակացութիւնները կը յանձնուէին տեղական մարմիններուն, որոնք՝ ընտրուած պատգամաւորներու միջոցաւ, կը յղէին խորհրդաժողովներուն։

Այսպէս, կանոնաւոր եւ մեթոտիկ եղանակով կը քալէր ընկերվարական աշխարհը, որուն վրայ կ'աւելնային, տարուէ տարի, նոր համախմբումներ, նոյնիսկ փոքր ազգութիւններէն, կամ խմորումներ, ուր որ կար պահանջ քաղաքական եւ տնտեսական ազատագրման ։

Այդ աշխատանքներուն իբրեւ ջերմ հաւատացող, փոքր ազգերու կարգին, հայ ժողովուրդը եւս, կը լծուէր աշխատանքի, եւ տասնեւհինգ տարի չանցած, մեր ժողովուրդին իրատես, գաղափարապաշտ եւ կուռ կազմակերպութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իբրեւ ընկերվարական հայկական միակ հաստուած, կ'ընդունուէր Բ. Միջազգայինի մէջ, 1907ին, միաժամանակ՝ հայ աշխատաւորութեան իբրեւ ներկայացուցիչ ։

Գ. ՎԱՐԴԱՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Արիագան ուխտավայրեր

Զ.

Հ. Յ. Դաշնակցութեան ողբացեալ տաղանդաւոր գործիչ Սամսոն խանը իր շարք մը յատկութիւններէն զատ, օժտուած էր նաեւ դիմացինը անաշ-ալու կարողութեամբ, հնարամտութեամբ, պիտանի տարրեր գտնելու, զանոնք հմայելու եւ կուսակցական աշխատանքներու մէջ օգտագործելու արտակարգ կարողութեամբ ։

Մասուր պէկը պիտանի անձ մը կը համարէր Սամսոն եւ զայն օգտագործելու համար գործնական քայլեր առած էր արդէն։

Ընթրիքէն վերջ, երեքս առանձին մնացինք Սարգիսենց հիւրասենեակին մէջ։

Սամսոն իր ծրագրին մանրամասնութիւնները պարզեց եւ պէկը համամիտ գտնուեցաւ եւ երդում ըրաւ լծուիլ ֆէտայիներու աշխատանքին ....։

Բայց քիւրտը միայն ուժին, զօրութեան կը խոնարհի եւ հաւատարմօրէն ծառայելու համար պէտք է ակնկալութիւն կամ երկիւղ ունենայ։

Կէս գիշերին՝ Սամսոն վերադարձաւ Ղալասար եւ պատուիրեց որ յաջորդ օրը իրեն հիւր ըլլանք ։

Այս անգամ Ջիրօն, Խօսրովեցի Մկրօն ու Եղուլն էին մեզ առաջնորդողները ։

Ղալասարը գիւղ ըլլալէ աւելի փոքրիկ գիւղաքաղաքի մը տեսքը ունէր, իր գեղեցիկ տուներով եւ պարտէզներով։ Բնակիչները բոլորն ալ հայ, կոկիկ ու մաքուր հագուած, կիրթ շարժուձեւերով եւ քաղաքավարի ։

Հազիւ 90 տուն համրող Հայերը ունէին իրենց քարաշէն եկեղեցին, դպրոցը, փոքրիկ թատերասրահ եւ գրադարանը ։

Դպրոցին մէջ կը պաշտօնավարէին երկու ուսուցիչներ եւ վարժուհի մը։

Ղալասարի մէջ կը գտնուէր Հ. Յ. Դ. զօրանոցը, ուր 18—20 զինուորներ միշտ զէնքի տակ կը պահուէին, կուսակցական գործերու համար։

Հոն էր նաեւ մեր պատմական զինագործարանը եւ Դաշնակցութեան դատարանը։

Այո, Դաշնակցութեան դատարանը կը գործէր հոն, երբ ամէնէն արդար եւ իմաստնագոյնը եւ Սամսոնը թէ դատախազ էր եւ թէ դատաւոր ։

Պարսիկներու, Հայերու, Ասորիներու եւ նոյնիսկ Քիւրտերու անլուծելի վէճերը, երկարատեւ դատական խնդիրները, Դաշնակցութեան դատարանին մէջ կը կարգադրուէին եւ վերջ կը գտնէին ։

Այդ օրը երկու ազդեցիկ պարսիկ գիւղատէրերու դատավարութիւնը տեղի ունեցաւ մեր ներկայութեամբ, ինչ որ մեծ զարմանք պատճառեց քիւրտ պէկին եւ մանաւանդ ինծի։

Աս առաջին իրողութիւնն էր, որ կ'ապացուցանէր Դաշնակցութեան ուժն ու հմայքը ։

Երկու հակառակորդները հաշտուեցան ու հեռացան ։

Քիչ յետոյ, Սամսոնի բնակարանին բակը լեցուեցաւ յիսունէ աւելի ընտիր ֆէտայիներով, անոնցմէ եօթը հոգի, իբր հրամանատարական կազմ, ներկայացան Սամսոնին ։

Ես եւ Ջիրօն թարգմանի դեր կը կատարէինք իսկ Սամսոն՝ դեկոյց առացողը ։

— Մուկուչ, ձեր գունդը քանի՞ զինուոր կը հաշուէ, հարցուց Սամսոն։

— Խան ողջ լինի, հազար հեծեալ ունիմ, մօսիններով եւ տասնոցներով զինուած, պատասխանեց յաղթանդամ Մշեցի Մուկուչը ։

Մենք թարգմանեցինք խօսակցութիւնը եւ պէկը համրիչի հատիկներէն տաս հատը համրիչի թելին պարապ կողմը տեղաւորեց։

— Սերգէյ, կուռի ատեն քանի՞ զինուոր կըրնաս ճակատը դրկել ։

— Խանը ողջ լինի, 2500 հետեւակ, պատասխանեց Սերգէն։

Ես թարգմանեցի եւ պէկը 25 հատիկներ աւելցուց նախորդ տաս հատիկներուն։

Ղարաբաղի քաջերու գունդերը քանի՞ զինուոր կը կերակրեն Արտուշ ։

․ Խանը ողջ լինի, եօթ հազար ձիաւոր, այսինքն եօթ գունդ, քաջ եւ ձիավարժ զինուորներով, պատասխանեց խմբապետ Արտուշը ։

Այսպէս, հարց ու պատասխանին մասնակցեցան եօթ հրամանատարները, որոնց տեղեկութեան համաձայն՝ տասնեակ հազարներով հայ ֆէտայիներ կազմ ու պատրաստ կը սպասէին հրամանի, տեւէ տեղ արշաւելու համար։

Պէկը սարսափէն քարացած էր, բայց կը փորձէր իր ուրախութիւնը յայտնելու, որ այդքան ուժ ներկայացնող կազմակերպութեան մը կը մասնակցի նախորդ գիշերէն ի վեր ։

Սամսոնի ռազմավարութիւնը յաջողած էր։ Հայ - քրտական բարեկամութիւնը հաստատ հիմերու վրայ կը դրուէր, թէեւ իբր մասնակի եւ մանրանկար մը։

Աքարողութիւնը վերջանալէն ետք, թէ հրա -

մանատարական կազմը եւ թէ զինուորները բակին մէջ հիւրասիրութեան թէյով եւ խմորեղէններով:

Մենք ճաշը վերջացուցած էինք, երբ Սամսոն մօտեցաւ ինծի, ճակատս համբուրեց եւ ականջիս փսփսաց «շատ ապրիս, քու պատճառաւ քիւրտ բարեկամ մը շահեցանք եւ աւելցուց՝ Վանէն շատո՞նց է որ հեռացած ես»:

Այո, բաւական ատեն է, պատասխանեցի:

— Գիտէի՞ր որ Արամ փաշան, Տաճատը, Ղ. Մ. եւ ուրիշներ Ջրհորմներէն հանուած ու բանտարկուած են:

Ոչ, պատասխանեցի եւ թուքս չորցաւ կոկորդիս մէջ, լուրը եւ անսպասելի էր եւ զարհուրելի, լացս չի կրցայ զսպել:

Պաշտելի Արամը, ամենասիրելի նոր սերնդական Տաճատը եւ շատ սիրելի ուսուցիչս Ղ. Մ. եւ դեռ ուրիշներ ձերբակալուած էին:

Խօսակցութեան նիւթը փոխելու եւ մասամբ ալ ներքին լուռ փափաքս գոհացնելու համար դիմեցի Սամսոնին— հօրեղբայրս ո՞ւր կը գտնուի եւ ե՞րբ կը վերադառնայ:

Սամսոն իր փոքրիկ մօրուքը աջ ձեռքով շոյելով, չեչտակի նայեցաւ աչքերուս, թաւ ու հնչուն ձայնով մը արտասանեց «հօրեղբօրդ ուր ըլլալը չեմ կարող ասել, այդ կազմակերպական գաղտնիք է, վերադարձի մասին էլ որոշ բան չեմ իմանում, թերեւս մի տարիից ....:

Ուրեմն առանց հօրեղբայրս տեսնելու եւ առանց հօրս նահատակութեան մանրամասնութեանց ծանօթանալու, պիտի վերադառնամ «աւրուած երկիրը» մտածեցի եւ խոր ցաւ զգացի:

Նոյն օրը ծանօթացայ Հայրաբեան Գրիգորին, Շահգեալտեանններուն, Սարուխանեաններուն եւ ուրիշ ազդեցիկ ու համակրելի Ղալասարցիներու, որոնք յետագային՝ իմ բարեկամներս եւ մտերիմ ընկերներս պիտի հանդիսանային:

Երկու օր վերջ, Խանասորի դաշտին մէջ հանդիպեցանք տխրահռչակ Շէրիֆ պէյի ազգականներուն:

Մասուր պէկը իբր ականատես պատմեց Դաշնակցութեան ուժի մասին, քանի մը տամնեակ հազարներով հաշուեց Փէտայի զինուորները:

Ու Մազրիկ ցեղը անհանգստացաւ այդ սահմռկեցուցիչ լուրէն: Սարսափը տիրեց Մազրիկ, Աւզոյի եւ ուրիշ քիւրտ ցեղերուն ու քիւրտ եր գահան - աղաաացներ, երգեր յօրինեցին Դաշնակցութեան առասպելական ուժի եւ քաջերու մասին:

«Սամսոն խանը հրամայեց ու յիսուն հազար ձիաւորները ձիերը հեծած, մօսինները գրկած, տասնոցները գօտաղներուն անցուցած ու ռումբերը գօտիներէն կախ:

Աման, ախպէր, փախիր, աման, դրացիք փախէք, Փէտայի գունդերը կուգան»:

ԶԱՐԶԱՆԴ

ՁԱՅՆԻՐ ԴԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ՈՒԽՏԻ ՕՐԸ

Մօտ 57 տարի առաջ հայ ժողովուրդի տառապանքից ծնաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Իր բոլոր դրական միջոցներով, իր հերոսական պայքարներով, եւ իր անցուցած փորձութիւններով, արթնցուց հայ ժողովուրդի սրտին մէջ քնացող առիւծը: Պատրաստեց ժողովուրդ մը՝ կռուելու իր արդար դատի համար, եւ որպէս պահապան հրեշտակ մնաց անոր կողքին, եւ մասնակից դարձաւ անոր քաշած տառապանքին: Անոր քաղաքական դատի համար չխնայեց ոչ մէկ բան ու տակաւին պատնէշին վրայ է՝ մինչեւ հայ ժողովուրդի դատին արդար լուծումը:

Դաշնակցութեան Օրը անոր 57 տարիներու աշխատանքի, նուիրումի, զոհաբերութեան, իր մօրքի խոյանքի, իր նուիրական յոյզերու, իր մարտական կորովի, եւ տարած յաղթութիւններու հաշուի օրն է:

Այդ օրը, Դաշնակցութեան մեծ ու պզտիկ շարքայիններս, կը վերանորոգենք մեր ուխտը, մնալով հաւատարիմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ծրագրին, որ մեր դարաւոր երկունքի հիասքանչ ձգտումներուն ամբողջութիւնն է:

Առանց Դաշնակցութեան, կարելի՞ էր ցնցել հայ ժողովուրդը իր դարաւոր թմրութենէն: Լաւ կը յիշեմ 1902ի մեր գիւղի կազմակերպութեան օրերը: Ծնողքս կ'արգիլէր իմ անդամակցութիւնս, կ'արգիլէր որ տունէն բացակայէի ժողովի երթալու համար: Այդ օրերուն ծնողքի հանդէպ մեր յարգանքը թոյլ չէր տար ցցուիլ անոր կամքին դէմ: Լռիկ մնջիկ անկողին կ'իյնայի: Երբ ծնողքիս խռմփոցը կը լսէի, շորերս հագած դուրս կը նետուէի ու կը վազէի ժողովին վայրը: Կրակը իմ սրտիս մէջ հրահրողը Դաշնակցութիւնն էր:

Կրակէն ազատուողը, կայծէն վախ չունի: Քալենք, մենք ուխտեալներս, քալենք հաւատքով եւ սիրով, ու համբերութեամբ տանինք տառապանքի խաչը, մինչեւ վերջին հանգրուանը:

Մարգար Բարխեան

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅ ՄԱՐՄՆԱԿՐԹԱՆՔԻ պատուիրակութիւնը Մոսկուա մեկնեցաւ մասնակցելու համար համիութենական մարզահանդէսին, որուն ֆիլմի պատրաստութեան մէջ վեց վայրկեան յատկացուած է հայ մարմնակրթանքի ներկայացուցիչներուն: Երեւանի մէջ, հայ մարզիկները կատարած են իրենց վերջին փորձը: Առաջին անգամ, հայ աղջիկներ հանդէս կուգան իրենց դրօշակներով, ապա սղամարդ հեծանուորդները: Ծանրութիւն վերցնելու ախոյեան Սերգօ Համբարձումեանի ձեռքերուն մէջ գտնուող գունտերէն կը ցատկեն մանուկներ եւ ֆութպոլ կը խաղան: Խաղի իրաւարարն է ինքը՝ Սերգօ, որու հանդէս գալը մեծ խանդավառութիւն կը պատճառէ: Ամէնէն վերջ հանդէս կուգայ հայրենադարձ գեղամարմին մարզիկ Ժորժ Մանուկեան, ձեռքին մէջ ունենալով Սթալինի մեծադիր նկարը՝ գործ նկարիչ Շաքարեանի:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ամիններու աշխատանքէ ետք, Գահիրէի Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութեան գրադարանի յանձնախումբը վերջերս կազմակերպած էր մամուլի ցուցահանդէս մը, ներկայացնելով 500է մօտ օրաթերթ, շաբաթաթերթ, ամսաթերթ, պարբերաթերթ, եւայլն:

Ցուցադրուած թերթերը, ըստ իրենց հրատարակուած վայրին՝ բաժնուած էին 7 մասերու, Կովկաս (մէջը հաշուելով Ռուսիան), Միջին Արեւելք, (Սուրիա, Լիբանան, Պաղեստին, Իրան, Կիպրոս), Եգիպտոս, Թուրքիա, Պալքաններ, Արեւմտեան Եւրոպա եւ Ամերիկա: Ցիշատակութեան արժանի են այն հնագոյն թերթերը, զորս միութեան ընկերները կրցած էին ձեռք ձգել: Այս կարգի թերթերն են.— Լրոյ գիր 25 Փետրուար 1832, Թագվիմի վէքայէ **1840**, Բազմավէպ **1843** (Թիւ 1), Մասիս Գ. տարի, Թիւ 153, 30 Դեկտ. 1854, Ջօհաղ Թիւ 25 Յուլիս 1856, Մեղու Հայաստանի Ա. տարի, Թիւ 358, 6 Օգոստ. 1860, Կիլիկիա Գ. շրջան Թիւ 4, 15 Փետրուար 1863, Վարագայ Հաւատիս Բ. տարի, Թիւ 109, 24 Հոկտեմբեր 1864, Ծիլն Աւարայրի Ա. տարի, Թիւ 2, Փետրուար 1866, Ցօյգ Բ. տարի, Թիւ 20, Մարտ 1866, Արարատ Ա. տարի, Թիւ 15, 13 Հոկտեմբեր 1869 Փունջ 22 Հոկտեմբեր 1869, Մանկանց Աղաւնի Ա. տարի, Թիւ 1 Յունուար 1855:

Հնագոյն թերթերուն կից, ցուցադրուած էին զանազան ժամանակներու եւ շրջաններու մէջ լոյս տեսած հայ թերթեր, ամսաթերթեր, եւայլն: Ձեռնարկը ջերմապէս գնահատուեցաւ հասարակութեան կողմէ:

ՀԱՅ. Կ. ԽԱՉԻ ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԷՐԸ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐՈՒՆ

Հ. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան դիւանէն կը հաղորդեն Աթէնքի «Ազատ Օր»ին.—

Քալիֆորնիոյ մեր քոյր մասնաճիւղէն մասնաւոր նուիրատուութեամբ մը ստացանք 10.000 քիլօ ընտիր չամիչ, ամիսներ առաջ: Այդ 25 միլիոն տրախմի արժող թանկագին նուէրը յատկացուցինք մեր ներգաղթող հայրենակիցներուն: Ջամիչը Սեպտեմբեր 27ին բեռցուեցաւ Ջուկոտկա նաւը, բաժնուելու համար Հայաստան մեկնողներուն: Այս գործողութիւնը եւս Շրջ. վարչութեան արժած է Ցուկէս միլիոն տրախմիի ծախք մը:

★ Շրջ. վարչութիւնը կը հաղորդէ նաեւ որ ընդհ. նուիրատուութեան քանակը եղած է 65 հազար քիլօ, յատկացուած Հ. Օ. Միութեան զանազան մասնաճիւղերուն:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. Օ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ կեդրոնական օրկանին (եռամսեայ) 1947 հոկտեմբերի թիւը: Հրատարակութիւն «Հայրենիք» տպարանի, Պոստըն:

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Գ.

Մի հարիւր, երկու հարիւր քայլափոխ զինուորները Եսթերին տանում էին թեւերից բռնած: Բայց, զարմանքով նկատելով որ նա չի ընդիմանում, թեւերը թողին եւ մէկը նրանցից՝ աջակողմի զինուորը, զգուշութեան համար, բռնեց նրա շրջազգեստի փէշը, ու այդպէս առաջ գնացին հեւահեւ վարարող անձրեւի տակ: Փողոցներում մարդ չէր երեւում, անձրեւ լոյս, անձայն տան ու ոչերի տան առջեւից անցնելիս — Եսթերը լոյս ընկնատեց ու մտածեց, թէ գուցէ նա էլ իրենց նման թաղուել է իր թոնրատանը կամ գոմում:

«Էհ, գլուխը քարը,— ասաւ նա մտքում, — ինձ ինչ»...

Եւ նա յանկարծ զարմացաւ ինքն իր վրայ, որ կարողանում է հանգիստ մտածել ուրիշ բաների մասին: Ու անմիջապէս փորձող հայեացքով կողմանց նայեց ասքեարներին, թէ յարմար ժամանակը չէ՞ արդեօք ....

Բայց աջակողմի զինուորը դեռ բռնած էր փէշը, իսկ ձախակողմինը իրենից մի փոքր առաջ էր քայլում: Նրանք զարմանալ չէին խօսում. Դժուար է ասել անձրեւ էր նրանց լռութեան պատճառը, թէ ուրիշ մտքեր էին զբաղեցնում անից տեղից կտրուած այդ մարդկանց:

Երբ փոքր ինչ էլ գնացին եւ, ուրիշ մի փողոց թեքուելիս, թոսն մեծ առուի վրայից, Եսթերն այդ առուից ճանաչեց ետեւն, որ իրենք մտան եկեղեցու կողմը տանող փողոցը: Այդ տեղ էլ լոյս ու ճրագ չէր երեւում: Սակայն, քիչ յետոյ, լըռւեցին տանձայներ, ապա կրակի պէս մի բան պեծ — պեծին տուեց անձրեւի տակ, կարծես հանգչող մի աստղ: Ոտնաձայները մօտենում էին, նրանց հետ մօտենում էր եւ պեծին տուող բանը: Մի քանի քայլ էլ առաջ գնացին, եկողները ձայն տուին թուրքերէն.

— Ո՞վ է:

Ասկեարներն ինչ — որ բան ասին: Սրանց պատասխանի վրայ՝ եկողները անցան, որից յետոյ Եսթերի կողքից քայլող շրջազգեստը բռնող զինուորը թողեց նրա փէշը եւ ծխող գիշերապահին մօտենալով՝ մի պապիրոս խնդրեց: Եսթերն այս հանդիպումից յանկարծակի եկած, անելիքը չիմանալով, մնաց կանգնած, մինչեւ ասկեարը պապիրոսը վառեց, նորից բռնեց փէշը ու նորից առաջ անցան, թողնելով գիշերապահներին, որոնք գնացին հակառակ ուղղութեամբ:

Այժմ, այս նոր փողոցում, անձրեւը խփում էր երեսանց եւ անխնայ թրջում Եսթերի ու ասկեարների դէմքը, կուրծքը, մէկը կարծես ցնցուղով ջուր էր ցանում նրանց երեսին եւ, չգիտես դրանի՞ց էր արդեօք թէ ուրիշ բանից՝ ասկեարի պապիրոսը հանգաւ եւ նա ստիպուած եղաւ թողնել Եսթերի փէշը ու, երեսը շրջելով, աշխատեց պապիրոսը կպցնել չախմախով:

Եւ այդ ժամանակ էր ահա, որ Եսթերը որոշեց իրագործել այն, ինչ մտադրել էր: Հէնց որ ծխող զինուորը փէշը թողեց եւ երեսը շրջեց, Եսթերը թափ տուեց իրեն, կարծես անձրեւաջուրը վրայից թափելու եւ մէկանց տեղից պոկուեց ու առաջ վազեց, ամէն բան մոռացած: Նրա ականջը միայն մի ձայնի էր — հրացանի կրակոցին. կրակոց, որ բոլշեւական մահ պիտի բերէր իրեն եւ ազատէր խայտառակուելուց: Այդ բանում նա համոզուած էր սկզբից, դրանով տոգորուած էր նրա էութիւնը, եւ այդ էր պատճառը, երեւի, որ դրանից դուրս նա ոչ մի մտածում, վախ կամ փափաք չունէր, բացի այդ մահից, աւելի շուտ՝ բացի մահաբեր կրակոցից: Այդ էր պատճառը նաեւ, որ չէր լսում ոչ իր ետեւից վազող ոտնաձայները, ոչ ընկերի հաչոցը, որ բարձրացել էր այդ միջոցին եւ ոչ թուրքերէն սպառնալից խօսքերը, որ ասում էին. «դո՛ւր, դո՛ւր — կաց, կաց կը խփեմ»...

Նա վազում էր ինչպէս խելագար, ինչպէս հագուստները վառուող անգիտակից մէկը, որ շտապում է իրեն ջուրը գցելու, այլեւս ականջ չդնելով որեւէ ձայնի: Նա մթան մէջ անձրեւի տակ վազում էր այնպէս արագ, որ իր վազքը չէր զգում, ինչպէս ինքնաբեր սարից իջնող մէկը:

Որքան տարածութիւն անցաւ այդպէս— ինքը հաշուել եւ ասել չէր կարող, բայց բաւական տեղ գնալուց յետոյ յանկարծ լսեց մի ճայթուն, մի այնպիսի ճայթուն, որից օդը կարծես պատռուեց:

«Էս է»,— անցաւ Եսթերի մտքով, ու նա ընկաւ երեսն ի վայր: Միանգամից նա այնպէս թուլացաւ, ինչպէս ձգուած լարը կը կտրուի յանկարծ. նա փռուեց, ձեռները տարածեց ցեխերի մէջ ու աչքերը փակեց:

(13)

ՍՏ. ԶՈՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն երկուշաբթի օր վարակուած էին 1022 անձեր, մեռած են 561 հոգի։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն Նորման Արմըր, յայտարարեց Պոսթընի մէջ որ կոմինֆորմը լուրջ սպառնալիք մըն է արեւմտեան քաղաքակրթութեան համար ու եթէ Ամերիկան անմիջական օգնութիւն մը չհասցնէ Եւրոպային, հետեւանքները պիտի ըլլան աղետալի ։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ օր թաղապետական ընտրութիւններ տեղի ունեցան Նորվեկիոյ մէջ։ Պահպանողական եւ Հողագործական կուսակցութիւնները շահեցան հարիւրին յիսուն աւելի քուէ բաղդատմամբ 1945ի արդիւնքին, կորսնցուցած են համայնավարները ու ընկերվարականները ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն որ 13 ահաբեկիչներ որոնք մահուան դատապարտուած էին Սեպ. 14ին, գնդակահարուեցան Սելանիկի մէջ երեքշաբթի օր։ Նախորդ օրը գնդակահարուեցան 22 ահաբեկիչներ եւս որոնց երկուքը կին։

ՊՐԱԶԻԼԻԱ խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խորհ. Միութեան հետ։ Վերջերս կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակած էր համայնավար կուսակցութիւնը որ 600.000 անդամ ունի։ Պրազիլիա Ռուսիոյ հետ իր յարաբերութիւնները խզած էր 1917ին եւ Մոսկուայի կառավարութիւնը ճանչցաւ միայն 1945ին։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար ուժերը կատաղի յարձակողական մը սկսան երեքշաբթի օր, Մանչուրիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը նոր բանակ մը ղրկած է «Թշնամիին» յառաջխաղացումը կասեցնելու համար ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Հայկանուշ Մանչեան կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցին իր ամուսնոյն Պ. ԱՐԵՏԻՍ ՄԱՆՉԵԱՆԻ (Զէյթունցի) մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Յառաջիկայ կիրակի հոկտեմբեր 26, առաւօտ ժամը 11ին Շավիլի Հայ մատուռին մէջ հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուի Օր. ԻՍԿՈՒՀԻ ԿԻՒԼԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ։ Իր յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

Այրի Տիկին ՈՎՍԱՆՆԱ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Ասլանեան, Ասլանեան եղբարք, Տէր եւ Տիկին Տ. Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Տօնապետեան, Այրի Տիկին Նազարէթեան, Տէր եւ Տիկին Քէշիշեան, Տէր եւ Տիկին Մարգարեան, Տէր եւ Տիկին Գարօնեան եւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով կամ մամուլի միջոցաւ ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ ազգականին անմոռանալի ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Այրի Տիկին Ստեփանեան եւ զաւակները կը յայտարարեն թէ յառաջիկայ կիրակի 26 հոկտեմբեր յետ պատարագի, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի, Պուլվար Օտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր ՏԻԳՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունքի առթիւ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն ։

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER։

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով։ Զանազան անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է

ՌՈՄԱՆԻ մէջ 24 Հոկտ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ ։
Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ ։

ՓՈՆ Տ'ՕԳՆԱՅԻ մէջ, 26 հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն)։Մանրամասնութիւնը տեղւոյն վրայ։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ընկերվարականներու ու «Նոր Սերունդի»։

26 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Կապոյտ Խաչի «Խրիմեան» սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան իր երգչախումբով եւ ընկեր Բարսեղ Հապէշեան։

Զանազան անակնկալներ ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 հոկտեմբեր, 1947, շաբաթ երեկոյեան մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ։ Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկեր ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ։ Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ։ կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անդի, Լէ Վ'Օլիվի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով. Զանազան անակնկալներ ։

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են։ Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ ։

Օր. ԱՆԱՀԻՏ ԽԱՉԻԿԵԱՆ
Պ. ՖԻԼԻՓ ՓԻԼԻՊՊՈՍԵԱՆ
Նշանուած

Փրէ Ս. Ժէրվէ Հոկտ. 19 Պանթէօ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Sociétés Savantesի սրահը։ Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ, նիւթ՝ Ամերիկայի Նոր Սերունդի մասին։

Հ. Յ. Դ. ՎՌԱՄԵԱՆ ենթակոմիտէն, 26 հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը 24 հոկտեմբերին, սովորական ժամուն, նոյն հասցէէն։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այսօր հինգշաբթի հոկտ. 23, ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբը ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 68 rue de Rébeval, իջնել մէթրօ Belleville:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը եւ Նոր Սերունդի Հրայր խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին ընկերվարականներու սրահը, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, երկուշաբթի։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի C. սրահը ։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին. Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է.

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Միութեան ժողովը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 19 rue Caumartin, Studio Caumartin: Կարեւոր օրակարգ, Բ. կարուանի մեկնումի առթիւ։

ԿԱՐԵՒՈՐ

Վերջին անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ նկատի չեն առներ անվճար ծանուցումները, բացի ժողովի յայտարարութիւններէն։ Վարչութիւն

ՆՈՐ ԴՊՐՈՑ.— Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքը կը սկսի հոկտեմբեր 23ին, հինգշաբթի կէս օրէն վերջ, La Barre, Mairie Annexeի մէջ, 7 rue du Château ;

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն։ Դիմել «Յառաջ»ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Հրապարակաւ մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք վարժարանիս վաղեմի բարեկամ Ֆիլատելֆիաբնակ Գարօն Ռուբէն Ճանեանի, վարժարանս իր այցելութեանը առթիւ 500 տոլարի գումար մը նուիրեց շէնքին նորոգութեան համար։ Ինչպէս նաեւ Նիսէն Պ. Յ. Սինասեանի, որ նոր շրջանին բացուելիք երկրորդական վարժարանին համար պիտի վճարէ ընդունակ աշակերտուհիի մը, տարեթոշակը։ Եւ Պ. Ստեփան Թէրզեանի, որ վարժարանին սանուհիներուն համար տրամադրեց 40 հատ բուրդէ pull - overներ։

Տնօրէնութիւն Դպրոցասէր Տիկ. վարժարանի

Պ. ՕՆՆԻԿ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ յառաջիկայ Նոյեմբեր 30ին Սալ Կավօյի մէջ կուտայ առաջին ունկնդրութիւնը իր նոր հեղինակած հայկական քոնսերթոյին։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռամս. 300 ֆր. Արտասահման, 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 24 Octobre 1947 — Ուրբաթ 24 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5170-Նոր շրջանի թիւ 779 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ԴԱՀԼԻՃԸ ՎԵՐԱԿԱԶՄՈՒԵՑԱՒ

Տագնապալի կացութիւն

Վարչապետ Ռամատիէ չորեքշաբթի իրիկուն ուշ ատեն վերակազմեց իր դահլիճը որ պիտի ըլլայ, համաձայն կարգ մը շրջանակներու կարծիքին, փոխանցման, շրջանի կառավարութիւն մը: Արտաքին նախարար կը մնայ Ժորժ Պիտօ: Միւս նախարարութիւնները բաժնուած են հետեւեալ ձեւով.— Կը յիշենք միայն գլխաւորները.— Ներքին գործեր՝ Էտուառ Տրփաճօ, ելեւմտական՝ Ռոպէր Շումանն, դատական՝ Անտրէ Մարի, տնտեսական՝ Ժիւլ Մօք, զինուորական Փօլ Անրի Թէյթժէն, ընկերային՝ Տանիէլ Մայէր:

Դահլիճին այս անակնկալ վերակազմութիւնը, ընկերվարական Ռամատիէի վարչապետութեան տակ, կը բացատրէ թէ ներքին տագնապը որ ամոլեան ծանրակշիռ բնոյթ առած է՝ անցեալ կիրակի օրուան թաղապետական ընտրութիւններէն ետք: Կառավարութիւնը այժմ երկու գլխաւոր մտահոգութիւն ունի — զօրավար տը Կոլի յաղթանակը որ մեծ չափով կը սպառնայ իր գոյութեան, եւ արհեստակցական միութեանց — այսինքն համայնավարներու — նոր պահանջը՝ օրավարձերու յաւելումին մասին: Եթէ կառավարութիւնը տեղի տայ այս վերջին պահանջին առջեւ՝ հետեւանքը պիտի ըլլայ թղթադրամին թաւալգլոր անկումը:

Վարչապետը իր քաղաքականութիւնը պիտի պարզէ խորհրդարանին որուն նստաշրջանը կը սկսի յառաջիկայ երեքշաբթի — 28 Հոկտեմբեր — ուրեմն բուն թուականէն երկու շաբաթ առաջ: Կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ:

Ընկերվարական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ նորակազմ կառավարութիւնը պաշտօնի վրայ կրնայ մնալ միայն քանի մը ամիս եւ անխուսափելի է իր տապալումը եթէ տնտեսական եւ աշխատաւորական տագնապը հետզհետէ ծանրանայ եւ խորհրդարանը լուծուի՝ համաձայն զօրավար տը Կոլի պահանջներուն:

Կը հաւատան որ զօրավարը որեւէ քայլ պիտի չառնէ հիմակուհիմա եւ պիտի սպասէ յառաջիկայ կիրակի օրուան համեմատականի մնացած ընտրութեանց արդիւնքին: Ցայտնի չէ թէ իր միջոցներու պիտի դիմէ մօտաւոր ապագային:

Տնտեսական տագնապը աստիճանաբար կը ծանրանայ: Ոսկիի մթերքը իջած է 393 թոնի: Պետական դրամատունը քայլեր պիտի առնէ որպէսզի այդ մթերքը չգործածուի: Օրավարձերու յաւելման պահանջը — նուազագոյն 10.500 ֆրանք ամսական — անկարելի պիտի դարձնէ ելմտացոյցին հաւասարակշռութիւնը, որ անհրաժեշտ է՝ Մարշըլի ծրագրէն օգտուելու համար:

Ազատագրութենէն ի վեր եօթերորդ անգամն է որ դահլիճի փոփոխութիւն տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի մէջ, Ա. 10 Սեպտ. 1944էն 21 Նոյեմբեր 1945 (Տը Կոլ), Բ. 21 Նոյեմբերէն 19 Յունուար 1946 (Տը Կոլ), Գ. 26 Յունուարէն 12 Յունիս (Կուէն), Դ. 12 Յունիսէն 16 Դեկտ. (Պիտօ), Ե. 16 Դեկտեմբերէն 22 Յունուար 1947 (Պլում), Զ. 22 Յունուարէն 9 Մայիս (Ռամատիէ) եւ Է. 9 Մայիսէն 22 Հոկտեմբեր (Ռամատիէ):

ՀԵՏԵՒԵԼՈՎ ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ օրինակին, Չիլիի կառավարութիւնն ալ չորեքշաբթի օր խզեց իր դիւանագիտական յարաբերութիւնները Խորհ. Միութեան հետ: «Չենք կրնար շարունակել մեր յարաբերութիւնները երկրի մը հետ որ կը սպառնայ մեր քաղաքական անկախութեան» կ'ըսէ ծանուցագիրը: Չիլի խզեց նաեւ իր յարաբերութիւնները Չեխոսլովաքիոյ հետ:

ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ սահմանագլուխը փակուած է Եգիպտոսէն հասնող ճամբորդներուն համար: Այս կարգադրութիւնը եղած է համաճարակին մուտքը կանխելու նպատակով:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինուորական դատարանը չորեքշաբթի օր մահուան դատապարտեց երկու գերմանացի զօրավարներ՝ իբրեւ պատասխանատու Ֆրանսայի, Պելճիքայի եւ Ամերիկայի գերիներու սպանութեան:

ԼՈՆՏՈՆԻ քաղաքական շրջանակները յոյս կը յայտնեն որ մօտ օրէն վերսկսին Խորհրդային Միութեան եւ Անգլիոյ առեւտրական բանակցութիւնները որոնք ընդհատուեցան քանի մը շաբաթ առաջ:

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄ

Ժտանովի յայտարարութիւնը Վարշավայի ժողովին

Խորհ. Միութեան համայնավար կուսակցութեան պաշտօնական օրկանը՝ «Փրաւտա» չորեքշաբթի օր հրատարակեց պատճէնը Ժտանովի յայտարարութեան զոր այս վերջինը ըրած էր Վարշավայի խորհրդաժողովին մէջ: Ստորեւ կուտանք այդ յայտարարութեան հիմնական մասերը.—

«Երկրորդ պատերազմին գլխաւոր արդիւնքը եղաւ Ճափոնի եւ Գերմանիոյ պարտութիւնը: Աշխարհի ու մանաւանդ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի յետադիմական տարրերը մեծ յոյս դրած էին այդ երկու երկիրներուն վրայ: Նախ Գերմանիոյ վրայ որ ամէնէն հաւատական ուժը կը նկատուէր Խորհ. Միութիւնը հարուածելու, եթէ ոչ ջախջախելու, կամ առնուազն տկարացնելու համար: Գերմանիան կը նկատուէր նաեւ այն ուժը որ պիտի կրնար պարտութեան մատնել աշխատաւորներու յեղափոխութիւնը՝ Գերմանիոյ ինչպէս նաեւ ուրիշ երկիրներու մէջ: Այսպիսով պիտի զօրանար դրամատիրութեան համաշխարհային դիրքը: Ասիկա գլխաւոր շարժառիթն էր նախապատերազմեան շրջանի Միւնիխի քաղաքականութեան զոր կը վարէին Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի դրամատէր ու աշխարհակալ շրջանակները: Բայց եւ այնպէս, չիրականացան Հիթլերի վրայ դրուած յոյսերը: Պատերազմը ցոյց տուաւ որ Հիթլերի Գերմանիան աւելի տկար էր, իսկ Խորհ. Միութիւնը աւելի զօրաւոր քան Միւնիխի քաղաքագէտները կ'ենթադրէին:

Եթէ առաջին պատերազմին հետեւանքը եղաւ այն որ աշխարհակալ պետութեանց ճակատը ջախջախուեցաւ Ռուսիոյ քայքայումով ու Խորհ. Միութեան ընկերվարական վարչաձեւին յաղթանակով, դրամատիրութիւնը դադրեցաւ համաշխարհային անտեսական համապարփակ սիսթեմ մը ըլլալէ, երկրորդ պատերազմով պարտուեցաւ ֆաշականութիւնը, զօրացաւ հակաֆաշական շարժումը որ իր կարգին դրամատիրութենէն ձերբազատեց՝ կեդրոնական եւ հարաւ-արեւելեան Եւրոպայի շարք մը ազգերը: Նոր վարչաձեւեր հաստատուեցան այդ երկիրներուն մէջ: Նոր ուժեր իշխանութեան գլուխ եկան:

Այսօր Խորհ. Միութեան միջազգային հեղինակութիւնը անհամեմատ բարձրացած է: Խորհ. Միութիւնը Գերմանիոյ եւ Ճափոնի պարտութեան մղիչ ուժն էր եւ հոգին: Փոխանակ տկարանալու, Միութիւնը եղաւ աւելի զօրաւոր: Դրամատիրութեան արտաքինն ալ շատ փոխուած է: Վեց մեծ աշխարհակալ պետութիւններէն երեքը — Ճափոն, Գերմանիա եւ Իտալիա — ջախջախուեցան: Ֆրանսան շատ տկարացաւ եւ կորսնցուցած է իր մեծ պետութեան մը հանգամանքը: Մնացած են միայն երկու աշխարհակալ պետութիւններ: Անգլիոյ դիրքը շատ վտանգուած է: Վերստացած է իր գաղթավայրերը, բայց ենթակայ է այսօր ամերիկեան աշխարհակալութեան ազդեցութեան:

Ամերիկան կը հետապնդէ աշխարհի մէջ իր տիրապետութիւնը հաստատելու քաղաքականութիւն մը: Ասիկա ամէնէն կարեւոր աշխարհակալ պետութիւնն է այսօր: Անգլիա եւ Ֆրանսա դաշնակից են Ամերիկայի սակայն առաջինին աշխատաւորական կառավարութիւնը եւ երկրորդին ընկերվարական վարչութիւնը արգելք մը չեն որ այդ երկու երկիրները ենթարկուին Ամերիկայի քաղաքական ազդեցութեան: Պելճիքան եւ Հոլանտան կը պաշտպանեն աշխարհակալներու դատը: Նոյն քաղաքականութեան կը հետեւին նաեւ Յունաստանի կամ Թուրքիոյ նման յետադիմական երկիրներ, ինչպէս նաեւ Մերձաւոր Արեւելքը հարաւ. Ամերիկան եւ Չինաստանը:

Աշխարհակալներուն գլխաւոր նպատակն է վերականգնել աշխարհակալութիւնը եւ պատրաստել նորորդ պատերազմ մը: Այդ ծրագիրը իրագործելու համար անոնք կ'ապաւինին բոլոր երկիրներու յետադիմական տարրերուն:

Զանոնք յետոյ խօսելով նախորդ կոմինտերնի մասին դիտել տուաւ որ այդ մարմինը լուծուած էր վերջ տալու համար այն թիւրիմացութեան թէ Խորհ. Միութիւնը կը միջամտէ օտար երկիրներու ներքին գործերուն: Երրորդ Միջազգայինը կազմուեցաւ առաջին պատերազմէն ետք երբ համայնավար կուսակցութիւնները տկար էին: Այս վերջիններուն կատարած նուաճումները, պահանջ կը դնէին ստեղծելու նոր կազմակերպութիւն մը որ իրարու հետ յարաբերութեան մէջ պիտի դնէ այդ կուսակցութիւնները:

Եգիպտոսի համաճարակը

Քոլերայի համաճարակը Իրաքեան պատուհասի մը համեմատութիւնները առնուած է քանի մը օրէ ի վեր: Վարակուած են երկրին գրեթէ բոլոր շրջանները: Չորեքշաբթի օր 761 նոր դէպքեր պատահեցան, մեռած են 342 հոգի: Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ բնակչութիւնը պատսպարուած ըլլալով համաճարակին ծաւալումը շատ զգալի չէ: Բայց հարաւային շրջաններու մէջ ուր խմելի ջուրը միայն Նեղոսէն կ'առնուի, քոլերան աւեր կը գործէ: Գիւղացիները գաղափար չունին մաքրութեան մասին եւ ականջ չեն կախեր իշխանութեանց յորդորներուն: Ամերիկեան օդանաւերը կը շարունակեն հակամանրէներ սրսկել վարակուած շրջաններուն վրայ: Իշխանութիւնները չափազանց մտահոգ են: Երկաթուղիի երթեւեկը պիտի դադրի չորս օրուան համար: Մինչեւ հիմա մեռած են 3227 անձեր եւ վարակուած են 10.000 հոգի:

Իրանի խարիղներուն խնդիրը

Թէհրանէն կը տեղեկացնեն որ խորհրդարանը չորեքշաբթի օր 2ի դէմ 102 քուէով չեղեալ հռչակեց վարչապետ Ղավամ Էս Սալթանէի եւ Խորհ. Միութեան միջեւ կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը: Վարչապետը, քուէարկութենէն անմիջապէս վերջ յայտարարեց որ «հետեւանքը վնասակար պիտի ըլլայ մեր երկրին համար եւ պէտք չէ անճապաղենք»: Խորհրդարանին ներկայացուած բանաձեւը կը պարունակէ հետեւեալ տրամադրութիւնները. Ա.— Վարչապետին նպատակը բարի էր, բայց խորհրդարանը չեղեալ կը նկատէ իր ստորագրած համաձայնագիրը, Բ.— Արգիլուած է քարիւղի շահագործումին համար մենաշնորհներ տալ օտարներուն կամ օտար ընկերակիցներ առնել. Գ.— Իրանի կառավարութիւնը պէտք է քարիւղի նոր հանքեր գտնէ հիւս. Իրանի մէջ եւ տեղեկագիր տայ խորհրդարանին. Դ.— Եթէ քարիւղ գտնուի այդ շրջաններուն մէջ, կառավարութիւնը կրնայ զայն ծախել Ռուսիոյ: Ե.— Կառավարութիւնը պարտաւոր է բանակցութեանց սկսիլ Անգլեւիրանական քարիւղի ընկերութեան հետ եւ պահանջել աւելի մեծ շահաբաժին:

Վարչապետը պատմեց թէ ինչպէս կնքած էր ծանօթ համաձայնութիւնը: Մոսկուա գացած էր Խորհ. Միութեան եւ Իրանի յարաբերութիւնները բարելաւելու նպատակով եւ խնդրած էր Սթալինէն որ ռուսական բանակը եւ կանչուի Ատրպատականէն: Սթալին առաջարկած է խօսիլ Իրանի քարիւղներուն մասին: Վարչապետը յայտնած է թէ համաձայն 1945ի Մուսատտըղի օրէնքին ինք իրաւունք չունի այդ նիւթը շօշափելու: Իրանի կառավարութիւնը ստացած է յուշագիր մը որուն մէջ Մոսկուա Իրանը կը նկատէ իրեն թշնամի քանի որ յանձն առած է իր քարիւղները տալ Սթէնտըրտ Օյլին — 1937ին— իսկ կը մերժէ համաձայնութեան գալ Ռուսիոյ հետ 1944ին: Այդ յուշագրին մէջ ըսուած է որ Ռուսիա պիտի չպարպէ Ատրպատականը մինչեւ որ Իրան չապացուցանէ իր բարեկամական զգացումները Ռուսիոյ հանդէպ: Վարչապետը բացատրեց խորհրդարանին որ Իրանի անկախութիւնը պահպանելու համար է որ տեղի տուած եւ ստորագրած է 1946ի համաձայնութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ նախորդ արտաքին նախարարը Պըրնզ յայտարարեց չորեքշաբթի օր որ Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա պէտք է խորհրդաժողով մը գումարեն Գերմանիոյ դաշնագրին համար՝ առանց նկատի առնելու Ռուսիոյ դիրքը: Պըրնզ ըսաւ որ արտաքին նախարարներու Նոյեմբերի խորհրդաժողովը պիտի ձախողի որովհետեւ Խորհ. Միութիւնը շարունակ կը մերժէ գործակցիլ:

ՓՐՈՖ. ՓԻՔԱՌ, Պելճիքայի գիտունը պատրաստութիւններ կը տեսնէ երկուքուկէս մղոն Ովկիանոսի յատակը իջնելու՝ ուսումնասիրութիւններ կատարելու համար ընդծովեայ բուսականութեան մասին: Գիտունը ծովուն մէջ պիտի մնայ ութը ժամ:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ բարեկարգելու եւ անոր իրաւասութիւնները կրճատելու նպատակով կառավարութեան ներկայացուցած առաջարկը որուն մանրամասնութիւնները խորհրդարանին քննութեան պիտի ենթարկուին յառաջիկայ շաբթու, մեծ խռովութիւն ստեղծած է Անգլիոյ մէջ: Պահպանողական մամուլը խստօրէն կը քննադատէ օրինագիծը:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Առաջին, Երկրորդ եւ Երրորդ Միջազգայինները

Գ.

Հաստատած ենք, որ՝ Միջազգայինն այդ կազմակերպութենէն կարելի էր յուսալ ակնբախ օգուտներ, եթէ 1914ի պատերազմը աշխարհը չվերածէր սպանդանոցի, որուն դէմ, չկրցան Թումբ կանգնիլ, Միջազգային բանուորութիւնն ու անոնց առաջնորդները:

Գերման Սոցիալ դէմոկրատներու ակարութիւնը, Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութեան տատանումները, Ժոռէսի սպանութիւնը, միաժամանակ Անգլիոյ եւ Պելճիքայի աշխատաւորական զանգուածներու անբաւարար ուժը, ասոնք բոլորը, բաւարար ուժ չէին խափանելու համար չարիքը, առաջ բերելով գործադուլ եւ զինադուլ:

Գերման Սոցիալ Դեմոկրատները, թէեւ վարանումով, բայց քուէարկեցին զինուորական պիւտճէն, եւ Ֆրանսայի մէջ, Մարսէլ Քաշէն եւ Ալպէռ Թոմա, սիրով պատասխանեցին իրենց եղած հրաւէրին, եւ մտան դահլիճին մէջ:

Իրաւ է որ, պատերազմի շրջանին, եղան փորձեր Զուիցերիոյ Ցիմմէրվալտ եւ Քէնթալ քաղաքներու մէջ, պոռլէտարի գործակցութեան համար, բայց հոն ներկայ էին միայն ձախ հակումներով առաջնորդներ, որոնց մէջ նաեւ Լենին, որ աւելի շատ կարմիր վարդապետութեան քարոզութեան կուիրուեցաւ:

Լենին կ՚ըսէր «Պէտք է յաջողցնենք զինադուլը, ապստամբութիւնը եւ ընկերվարական յեղափոխութիւնը»:

Այդ ժողովին մէջ, Լենին կը կարդար Բ. Միջազգայինի դամբանականը, իբրեւ քաղքենի միտայնութեան արտայայտիչ:

Լենին պարտուեցաւ Ցիմմէրվալտի մէջ, բայց ձեռնթափ չեղաւ: Իր հաւատամքին համար, պատրաստ էր զոհելու շատ բան: Անձնական կամքի տէր էր եւ չվհատող՝ ձախողութեան մէջ: Զուիցերիա զմնալով հանդերձ գիտէր թէ ինչ տեղի կ՚ունենար Ռուսաստանի մէջ: Կը խանդավառուէր իր ստացած լուրերէն, որոնց մէջ կը տեսնէր եւ կը գուշակէր ցարիզմի տապալումը, եւ անոր փլատակներուն վրայ՝ կառուցումը իր երազած իշխանութեան, որ նախաքայլը պիտի ըլլար «համաշխարհային յեղափոխութեան»: Ատոր կը հաւատային ինք եւ իր կողմնակիցները: Ու գնաց, Ռուսիա անցնելով Գերմանիայէն:

Վիլհէլմի կառավարութեան համար, ամէն միջոց լաւ էր, նպատակին հասնելու համար:

Քայզէրը կ՚աշխատէր Ռուսաստանը բաժնել իր զինակիցներէն, անջատ հաշտութիւն կնքելով անոր հետ:

Վիլհէլմ եւ իր կառավարութիւնը օգնեցին, Լենինը դրկելով Ռուսիա, այդ անջատ հաշտութեան համար; իսկ անիկա կ՚երթար հոն, սրտին մէջ՝ գետեղած համաշխարհային հրդեհը բանկցնելու կայծը:

Եթէ, այսպէսով, Վիլհէլմ կ՚ուզէր Ռուսիոյ ճակատէն քաշելիք իր զինուորները օգտագործել Համաձայնականներու դէմ, Լենին եւս կ՚ուզէր աշխարհը դղրդել, իր վարդապետութեան հաւատամքով:

Երբ Լենին հասաւ Մոսկուա, ցարիզմը արդէն տապալած էր, եւ Սոցիալիստ յեղափոխականները եկած էին իշխանութեան գլուխ Քէրէնսքիի գլխաւորութեամբ եւ Չերնովի գործակցութեամբ:

Չերնով, Ռուսիոյ ամէնէն դեմոկրատ եւ պատրաստուած դէմքերէն մէկը, արդէն միշտ կը պահանջէր «հողը յանձնել գիւղացիին», եւ, հին Ցարայի աւերակներուն վրայ կանգնել Սահմանադիր ժողովը, իրագործելու համար ընկերվարութեան, հետեւաբար ռամկավարական պահանջները:

Երբ Լենին եւ իր համախոհները, հասան Մոսկուա, ծանր էր իրենց մտահոգութիւնը:

Կը տեսնէին, ցարիզմի փլուզումին վրայ կանգնած՝ մենշեւիկները, որոնց դէմ էին իրենք, եւ պայն կը նկատէին բուրժուական կառավարութիւն մը:

Պէտք էր, ուրեմն, նոր յեղաշրջում մը, պէտք է իշխանութիւնը յանձնէին բանուորա-զինուորական գիւղացիութեան կոմիտէին ձեռքը, ուրիշ բառով՝ իրենց՝ Սովիէթներուն:

Լենին, իբրեւ թրծուած եւ տնտեսական խնդիրներու քաջահմուտ, աւելի պատրաստուած էր Մարքսի դպրոցին մէջ: Կը գիտակցէր, որ բռնի ուժը միայն կարող է զիրենք իշխանութեան գլուխ բերել: Կազմակերպեցին, խակոյն, թափօրներ, միթինկներ եւ ցոյցեր, մէկ նշանաբանով: «Անկցի պաշ երազմը, բանակը ետ կանչեցէք, վերջ տուէք դրամատէր իշխանութեան եւ տուէք զայն իր իսկական տէրերուն՝ պրոլէտարին: Կեցցէ խաղաղութիւնը»:

Հետեւանքը այն եղաւ, որ՝ քանի մը անյաջող փորձերէ ետք, 1917ի Նոյեմբերին, Սովիէթները ձեռք անցուցին կառավարութիւնը, ճիշդ այն ժամուն, երբ Սահմանադիր ժողովը նիստ կը գումարէր, երկար յապաղումներէ վերջ:

Այդ յապաղումներն ալ դեր ունեցան անոնց յաջողութեան մէջ:

Իշխանութեան գլուխ գալէ վերջ, Լենին գործադրեց իր յանձնառութիւնը, այսինքն փափաքուած հաշտութիւնը, «խաղաղութիւն մը առանց գրաւումի եւ կցումի: Ոչ յաղթող, ոչ պարտուող»:

Այսպէսով կը հեռանար Մոսկուայի վրայ կախուած վտանգը, որովհետեւ, Գերմանները գրաւեր էին Ռիկան, եւ կը սպառնային մտնել Ռուսիոյ սիրտը՝ Մոսկուա:

Պրէսթ Լիթովսքիի դժբախտ հաշտութիւնը եկաւ նուիրագործել Սովիէթներու յանձնառութիւնը, որ շատ սուղի նստաւ նաեւ հայ ժողովրդին:

Ռուսիոյ մէջ, կարգերու այս գահավէժ փոփոխութիւնը, պատճառ դարձաւ քաղաքացիական պատերազմներու, մէկ կողմէ Սովիէթի կառավարութեան, միւս կողմէ՝ Տէնիքինի, Վրանկէլի եւ Քոլչաքի ուժերուն միջեւ, որոնք պարտուեցան ի վերջոյ:

Եթէ Լենին եւ իր ընկերները ունէին իրենց առջեւ ներքին այս քաոսը բարեկարգելու հոգը, աւելի մեծ հոգ էր սակայն, արտաքին ճակատի հարցը, որուն միջոցաւ պիտի կարենային հրդեհել ամբողջ աշխարհը, համաշխարհային դրամատիրութեան եւ քաղքենի ուժերու դէմ բանկցնելով համայնավարութիւնը, նոր աշխարհ մը կերտելու համար:

Այդ տեսութիւններով կը վարէին իրենց գործունէութիւնը եւ քարոզչութիւնը, որոնց յաջողութենէն դուրս պիտի գար Գ. Միջազգայինը:

Ու այսպէսով, եւ անվհատ աշխատանքի իբրեւ արդիւնք, նոր աւերակներու վրայ, եւ արիւնահեղութեան գինով, ծնաւ Գ. Միջազգայինը ընդդէմ երկրորդին: Աշխատաւորութեան կարեւոր մասը թէեւ մնաց հաւատարիմ, երկրորդին եւ քալեց անոր ետեւէն, բայց երրորդը՝ եւս անցաւ կազմակերպչական աշխատանքներու եւ իր քաոսը բարեկարգելու:

Թէ ինչ ձեւով եւ աշխատանքով, այս կէտերը առանձին յօդուածաշարքի մը նիւթեր են, եւ պիտի անդրադառնանք յառաջիկային:

Վարշավայի ժողովի արձագանգը եւ գործունէութիւնը, անկասկած, կարգ մը երկիրներու մէջ, նոր դրդիչ եւ գործելակերպ պիտի պարտադրէ, ինչպէս եղած էր 1920ին, երբ Զինովիէվի հրամանները կ՚երթային Գերմանիա, Հունգարիա, Զուիցերիա, Իտալիա եւ ուրիշ երկիրներ, բերելով կռիւ, պայքար եւ սպանութիւններ:

Այս նոր փորձը ինչպէ՞ս պիտի ըլլայ, յաջողութեան ինչ երաշխիքներ կան, պիտի տեսնենք այդ յօդուածաշարքով:

Անցնելով մեր նիւթին, ներկայացնենք հին օրերու այդ արշաւին մէկ ուրիշ հետաքրքրական կողմը:

Լենին առաջնորդն էր Գ. Միջազգայինին որ իբրեւ նոր կազմակերպութիւն կոչեց Կոմինտէրն, այսինքն կոմմունիստական էնթէրնասիոնալ:

Քոմիւնիզմ եւ Լենինիզմ երկու բառեր են, ինչպէս սոցիալիզմ եւ Մարքսիզմ, մէկը համայնավարական եւ ընկերվարական, միւսը վարդապետական եւ փիլիսոփայական իմաստով:

Ու այսօր, աշխարհը կը քալէ այդ երկուքին ետեւէն, բռնած գաղափարը զոյգ դրօշներ եւ հետեւելով գործունէութեան երկու ճամբաներու:

Ի՞նչ եւ ո՞րու պիտի ըլլայ վերջին յաղթանակը, հարցումներ են՝ որոնց այնքան ալ հեշտ չէ պատասխանել:

Զ. ՎԱՐԴԱՆ

Ընդհանուր համագումարին իմաստը

Արտասահմանի մէջ, գրողներու համագումարի մը գաղափարը տակաւին հազիւ սաղմնային վիճակի մէջ էր, երբ «յառաջդիմական» մամուլին մէջ հաւար մըն է ծայր տուաւ: Զգարմացանք անշուշտ ու նոյնիսկ կը սպասէինք նման երոյթի մը, որովհետեւ վերջին տարիներու ընթացքին պատահած կարգ մը երեւոյթներ — բանի հրաժարականներ ստորագրել տալ ներդաշնակութիւններու, արգելք հանդիսանալ Օշականի Ցորբէեանին եւայլն — մեզ համոզած էին թէ յառաջդիմականները աւիթ պիտի չփախցնէին Դաշնակցութիւնը բամբասելու համար: Այսօր պայքարը աւելի սաստկացած է ու զանազան թերթեր չխնայելու համար բոլորը մէկիկ մէկիկ էջեր, կը տրամադրեն՝ պատեհապաշտ ու արկածախնդիր գրչակներու: Մեր գործը չէ դիմագրաւել բոլորը, ոչ ալ մնալ խրախուսիչ բարբառնջողի չարժառիթը: Հակառակորդ թերթերը, հազար կերպ կ՚ըլլան հին հաշիւներ մաքրելու, անձնական կիրքեր գոհացնելու եւ մաղձ թափելու համար: Արդի՞ւնքը, — այդ պայքարէն կը տուժեն հայ միտքն ու հայ գիրը:

Մտնանք պահ մը բոլոր վէճերը եւ խօսինք համագումարին մասին: Ինչո՞ւ արգելք հանդիսանալ այսքան շահեկան ու օգտակար ձեռնարկ մը:

Ո՞ր մէկ հայ գրողը պիտի չփափաքէր հանդիպիլ նոյն արիւնէն արիւն ունեցող իր հեռաւոր գրչակցին, եւ գաղափարներու փոխանակում ունենալ, անոր հետ: Ո՞ր հայ գրողը պիտի չուզէր տեսնել թէ իր թափառումները աշխարհէ աշխարհ, ինչ ազդեցութիւն ունեցած են գրելու, խօսելու եւ երգելու եղանակին մէջ: Ու վերջնապէս որ հայ գրողը պիտի չուզէր, «ի խորոց սրտի», որ բոլոր գրողները գրէին միակերպ: Սխալ չհասկնանք: Գրելու միակերպ եղանակ ըսելով չենք ուզեր ըսել Հայաստանեան գրականութիւն, որովհետեւ, եթէ քաղաքական համաձայնութիւնը կրնայ տակաւին վիճելի ըլլալ, գրական գետնի վրայ համաձայնութիւնը չարիք է: Արեւմտահայ գրականութիւնը պահած է տակաւին իր անհատականութիւնը, կարդացէք Մեծարենցէն ու Դուրեանէն, Զարիֆեանէն ու Թէքէեանէն, երբեք պիտի չփոթէք անոնց խրախուսիչին ոտանաւորները. կարդացէ՛ք նաեւ Յովհ. Շիրազէն, Նայիրի Զարեանէն ու Սիլվա Կապուտիկեանէն, մեծ պիտի ըլլայ ձեր զարմանքը տեսնելով կատարուած արուեստի համաձայնութիւնը:

Այնտեղ, Հայաստանի մէջ ի դուր պիտի փնտռէք բանաստեղծը, պիտի հանդիպիք այն եզրակացութեան թէ Հայաստանը ունի բանաստեղծութիւն բայց ոչ բանաստեղծներ: Բայց Սփիւռքը ունի բանաստեղծներ, բայց ոչ բանաստեղծութիւն:

Համագումարին երկրորդ հիմնական աշխատանքներէն մէկը պիտի ըլլայ հայ գրողին գիրքը «պարկեշտօրէն» սպառելու հարցը: Բոլորիս ծանօթ է որ հայ կեանքի մէջ, հայերէն գիրքերը հազուագիւտ կերպով կը փնտռուին գրատուններէն ներս, ու ցաւալի երեւոյթ՝ գրագէտը յաճախ ինքն է որ անձամբ դուռէ դուռ կը «տեղաւորէ» իր գիրքերը: Այս մէկը — «Սաթենիկին տղուն գիրքն է, առնենք, մեղք է»: Այն միւսը ամէն օր գիրքը հրամցնողին երեսը պիտի տեսնէ, ամօթ է պէտք է առնէ… Ուրիշ մը չի կրնար մերժել քանի որ տակաւին երէկ հանդէսի առիւ մը ծախած է գրագէտին… ու այսպէս մանր մունր հաշիւներ…»

Այս ամէնուն արդի՞ւնքը:

Կը տեսնես որ երէկուան պատանին, ոտանաւորներու նիհար տետրակ մը ձեռքը, կը ներկայանայ տպարան: Հաւաքած է պէտք եղած գումարը, թուղթին եւ տպագրութեան համար, մանրամասնօրէն հաշուեգրուած է վաճառական ու թուաբանական հաշիւներով: Գիտէ թէ քանի՛ «ալիրանք» պիտի ըլլայ իւրաքանչիւր գիրք: Պզտիկ շահով մը, գինը կ՚արձանագրուի գիրքին ետեւը, համեստ անկիւն մը… բայց չէ՞ որ անունը պիտի գրուի առաջին էջին վրայ, վերը մեծ գիրերով, գրաշարին հետ առանձին խօսած է այդ մասին: Անկէ վերջ այլեւս «բանաստեղծ»ին հանրային կեանքի մէջ ունեցած ծանօթներու թիւէն կախում ունի սաղին փայլիլը…

Իսկ արդէն վաստակաւոր բանաստեղծ մը, նոյնքան, եթէ ոչ աւելի պակաս օրինակ տալէ կուտայ իր գիրքէն, յաճախ տպագրութիւնը կ՚ըլլայ աւելի անխնամ ու սպառումը աւելի դժուար: Սա մէկուն տակաւին երէկ գիրք մը բերին, այլեւս պէտք չունի, սա միւսը, առաւօտեան նպարավաճառէն ստացաւ կապոյտ կողքով գիրք մը, չուզեր նայիլ թէ ինչ գոյն ունի բերուած գիրքը…:

Ահա այս անանուն ողբերգութեան անթիւ ալբոմներով է որ տեղի կ՚ունենայ հայերէն գիրքերու սպառումը: Համագումարին գործը պիտի ըլլայ ստեղծել հրատարակչական յանձնախումբեր, տարբերութիւն դնելու համար «հատին ու բարակին», չորին ու թացին, միջեւ:

Ընթերցողը վստահ պիտի ըլլայ այլեւս որ հրատարակչական յանձնախումբին կնիքը կրող գիրք մը առնուազն միջակութիւն մըն է:

Միւս կողմէ, հայ գրողը երբեք պիտի չմտահոգուի իր գիրքերը սպառելու հարցով ու արդար է որ ըմբռնումը ունենանք նաեւ գրագէտին նիւթական միջոցներ ստեղծելու:

Ասով, անշուշտ, չի պիտի վերջանայ ամբողջ աշխատանքը թէեւ այսքանն իսկ բաւական պիտի ըլլար «յաջող» կերպով բանաձեւելու համար համագումարը:

ՎԱՐԴԳԷՍ

ՊՈԼՍՈՅ Ազգ. Հիւանդանոցին Նիւ Եորքի Օգնութեան մարմինը հետեւեալ նուիրատուութիւնները ըրած է վերջերս:— Մէկ թոմ մաքառնի (1702 տոլար), արդիական արդուկի մեքենայ մը (240 տոլար) եւ վիրաբուժական գործիքներ: Ղրկուած է նաեւ 3000 տոլարի չէք մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՎԻԼԼԱՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի մէջ շինուող Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի վիլլան հայկական ճարտարապետութեան համար կը հանդիսանայ բաւական ուրոյն բնոյթ կրող կառուցում։ Վիլլան պիտի ծառայէ նաեւ իբրեւ պաշտօնական ընդունելութեան վայր։

Վիլլայի համար յատկացուած տեղը կը գտնուի առաջին եւ երկրորդ շրջանային փողոցներու միջեւ՝ Ստալինի պողոտայի շրջանը եւ կը կազմէ 0. 4 հեկտար, որ հնարաւորութիւն կուտայ ամբողջ շէնքը չորս կողմէն կանաչապատելու գեղեցիկ զբօսապուրակով։ Այս նպատակով շէնքը կարմիր գծէն (մայթ) 16 մեթր ետ է քաշուած։

Վիլլան նախագծուած է երկյարկանի, առաջին յարկին վրայ տեղաւորուած են դահլիճը եւ օժանդակ շինութիւնները, իսկ երկրորդ յարկին վրայ՝ Վեհափառի սրահները եւ կաթողիկոսի առանձնասենեակները։

Ճարտարապետական ամենահիմնական խնդիրը հանդիսացած է կառուցման ուրոյն կերպարի որոնումը, անհրաժեշտ էր մի միջին օրկանական շաղկապ գտնել շէնքի քաղաքացիական եւ հոգեւոր բնոյթների միջեւ։ Ճարտարապետական խնդիրներու լուծման ընթացքին աշխատած են օգտագործել հին հայկական ճարտարապետութեան լաւագոյն աւանդութիւնները եւ ժամանակակից ճարտարապետութեան նուաճումները։

Արտաքին ինչպէս եւ ներքին բարեզարդութեան մեծ ուշադրութիւն դարձուցած են։ Ներկայիս կատարուած են հողային աշխատանքները եւ դրուած հիմքերը։ Կը կարծուի որ շէնքը ամբողջովին կը վերջանայ 1947ի աշնան։

Շէնքը կը կառուցուի ճարտարապետ Տիգրանեանի նախագծի վրայ։

ԵՐԵՒԱՆ ՀԱՍԱԾ ԵՒ ՏԵՂԱՒՈՐՈՒԱԾ ԵՆ ԲՈԼՈՐ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐԸ

Ուրբաթ 12 Սեպտեմբերին, Զուկոտկա, Ռոսիա եւ Բոպետկա շոգենաւերը Պաթում հասան Եգիպտոսէն, Սուրիա Լիբանանէն, Ֆրանսայէն եւ Յունաստանէն 10.000 նոր հայրենադարձներով։ 4—5 օր Պաթումի մէջ հանգստանալէ յետոյ, ներգաղթողները մաս առ մաս Երեւան հասան յատուկ գնացքով, Թիֆլիս-Լենինական ճամբով եւ Հայաստանի զանազան քաղաքներու մէջ տեղաւորուեցան, իսկ հինգշաբթի 18 Սեպտեմբերին, Երեւան ժամանած են եգիպտահայ ներգաղթողները, որոնք արժանացան աննախընթաց խանդավառութեան, Երեւանի մէջ, որովհետեւ եգիպտահայոց առաջին կարաւանն էր։ Անոնք իրենց հետ անհամար տնական եւ աշխատանքի յատուկ գոյքեր բերած էին։ Տասնեակ հազարաւոր Երեւանցիներ՝ կայարանին մէջ, ուրիշ տասնեակ հազարաւորներ ալ ճամբաներուն վրայ՝ ուրախութեան աղաղակներ արձակեցին։ Ամբողջ քաղաքը ոտքի ելած էր։ Նորեկներուն մէջ կան արհեստաւոր բանուորներ, կօշկակարներ, դերձակներ, ժամագործներ, բժիշկներ, ատամնաբոյժներ, ճարտարագէտներ, լուսանկարիչներ, արուեստագէտներ եւ մտաւորականներ եւ քանի մը թերթի խմբագիրներ ու թղթակիցներ։ Ամէնքն ալ, ըստ կառավարական ծրագրի, յատուկ ինքնաշարժներով փոխադրուեցան Երեւան եւ տեղաւորուեցան 1—2 յարկանի շէնքերու մէջ։ Մէկ շաբթուան հանգիստէ վերջ, 22 Սեպտեմբերին պիտի լծուին իրենց մասնագիտութեան յատուկ աշխատութիւններու։

Վերեւ յիշուած շոգենաւերը, իրենց բեռները 4 օրուան ընթացքին Պաթում պարպելէ վերջ, Օտեսա մեկնեցան, ուրկէ պարենք առնելով կրկին սրտաստահման պիտի մեկնին՝ իրենց վերադարձին մեւսին բերելով Ամերիկայէն, Եգիպտոսէն, Յունաստանէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Կիպրոսէն 1947ի վերջին կարաւանները։ Ն. Գ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ — Կիրակի Հոկտեմբեր 19ին փոխադարձ բարեկամական մրցում մը տեղի ունեցաւ Վալանսի Հայ Մարզականի (U.S.A.) առաջին խումբը Ա. serie, Պոլէնի promotion խումբին դէմ, մեր դաշտին վրայ։

Հակառակ որ Վալանս քաղաքի Ֆրանսական երկու գլխաւոր խումբերը, ճիշդ միեւնոյն ժամուն, ունէին ախոյեանական շահեկան մրցումներ, որոնցմէ մին Rugby, դարձեալ մեր դաշտը լեցուն էր. շրջաններէն եւ քաղաքէն, նախ մեր հայրենակիցները անշուշտ եւ յետոյ բաւական թուով տեղացիներ, որոնք եկա ծէին U. S. A.ին պարտութիւնը տեսնելու, որովհետեւ Bollèneի promotion խումբը շրջանի լաւագոյններէն կը նկատուի։

Ժամը 3.15ին մարզիկները մտան դաշտ։ Երկու կողմերու խմբապետները զիրար ողջագուրելէ ետք հեռացան։ Դժբախտաբար այս անգամ ալ որոշ պատճառներով մեր Ա. խումբի լաւագոյն մարզիկներէն կը բացակայէին, մասնաւանդ բերդապահը Երեւանեան, որուն բացակայութիւնը — միշտ զգալի է։ Այս անգամ ալ պակասը կը լրացնէին մեր անման պատանիները, որոնք այցելող խումբին հուժկու տղոցը դիմադրեցին եւ կուրծք տուին հիանալիօրէն։ Երբ գնդակը սկսաւ սահիլ, Պոլէնցիներու կատաղի յարձակողականը ուշագրաւ էր, յաղթելու վստահութեամբ։ Այս փորփրալի արշաւանքին նպատակն էր, հակառակորդ խումբին իբրաքանչիւր միաւոր տեղն ու տեղը անշարժութեան դատապարտել։ Սակայն այցելու խումբը իր հաշւոյն մէջ չարաչար սխալեցաւ, եւ հազիւ 5 վայրկեան տեւեց իրենց ռազմավարութիւնը։ Մերոնք բացուեցան զսպանակէ մը մղուածի պէս։ Գնդակը այլեւս հակառակորդ բերդին շուրջ կը դառնար եւ չուշացաւ անխուսափելին, 12 վայրկեան վերջ մեր սիրելի Ոսկին նշանակեց Ա. նշանակէտը, նոյնիսկ տեղացիները կը ծափահարէին բուռն կերպով։ Այսպէս առաջին կիսախաղը կը վերջանար 2—1։ Երկրորդ կիսախաղին, հակառակորդ խումբը կը ջանար պատիւը փրկել։ Սկսան հրմշտուքներու։ Փութանք ըսելու որ պէտք չէ թերագնահատել հակառակորդը մանաւանդ անոնց յառաջապահ գիծը, որ հաւասարեցուց խաղը 3—3։ Պահ մը մերոնք դարձեալ տիրապետող էին բայց մօտէն fouffroun մը Bollèneին առաւելութ նշանակէտ մըն ալ։ Սակայն մեր տղաքը երկար շիւթերով անոնց վազքին արագութիւնը կը կեցնէին, նշանակէտ մը եւս մեր կողմէ նորէն եւ դարձեալ հաւասար 4—4։ Վայրկեանները կը սահէին, յանկարծ գնդակը ցանկապատին միւս կողմը ինկաւ, այդ ժամանակ լրացած էր ու խաղը վերջացաւ հաւասար։

Թղթակից

★

ՎԻԷՆ, 21 Հոկտեմբեր — Հ. Մ. Ը. Մ.ի ախոյեանական Բ. մրցումը տեղի ունեցաւ 19 Հոկտեմբերին, կիրակի, Feyzinի Ա. խումբին դէմ։

Ինչպէս նախատեսուած էր, այս երկրորդ մրցումը բաւական յոգնութիւն պատճառեց մեր տղոց։ Մանաւանդ որ մեր լաւագոյն խաղացողներէն մին կը պակսէր։ Այցելու խումբը, շրջանիս Ֆրանսական խումբերու մէջ արագ եւ կրակոտ խումբ մը նկատուած է, այնպէս որ, շատ իրաւամբ Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները մրցումի նպաստաւոր արդիւնքին մասին չափէն աւելի կասկածոտ էին։

Բայց մրցումը հազիւ թէ 15 վայրկեանէ իվեր սկսած էր, քանի մը անյաջող փորձերէ ետք, մեր յառաջապահներէն մին կրցաւ գնդակը զետեղել հակառակորդին բերդին մէջ — եւ այս սկիզբն եղաւ, որպէսզի յաջորդական երկու նշանակէտներով մեր տղաքը կիսախաղը վերջացնեն 3—0։

Երկրորդ կիսախաղին Ֆրանսացիները աշխատեցան ամէն գնով հաւասարիլ, բայց իրենց այդ նոր աշխոյժն ալ պարապի ելաւ, որովհետեւ մերինները իրենց ուժեղ հարուածներով ամէն վրտանգ հեռացուցին մեր բերդէն եւ երեք նոր նշանակէտերով, խաղը վերջացաւ Feyzinի խումբին կատարեալ պարտութեամբ՝ 6—0։

— Կէսօրէն առաջ, նոյն օրը, մեր կրտսերներու խումբը, կատարեց իր ախոյեանական առաջին մրցումը Clochettesի (St. Fons) համապատասխան խումբին դէմ։ Գեղեցիկ յաղթանակով մը՝ 5—2 վերադարձան մեր տղաքը։ — Միշտ նոյն օրը մեր պահեստի խումբը մրցելու գացած էր Շուրլի, եւ տեղական խումբէն 1—0 պարտուեցաւ։

Թղթակից 1947

ՍԿԻՒՏԱՐԻ ՃԵՄԱՐԱՆԸ ՄԻՋՆԱԿԱՐԳԻ ԿԸ ՎԵՐԱԾՈՒԻ

Ժամանակին գրած էինք որ Սկիւտարի Ճեմարանը միջնակարգ վարժարանի վերածելու համար դիմում կատարուած էր։

Թուրքիոյ կրթական իշխանութիւնները ընդունած են եղած խնդրանքը եւ ըստ այդմ հրահանգներ տուած են կրթական տնօրինութեան։ Սակայն դպրոցական տարեշրջանը սկսած ըլլալով, ծրագրի գործադրութիւնը յետաձգուած է յառաջիկայ տարուան։

Շէնքին ճարտարապետական եւ առողջապահական պայմանները գոհացուցիչ գտնուած են։

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Գ.

«Հիմա կը մեռնիմ» անցաւ նորից նրա մտքով, ու առաջին անգամ լսեց յանկարծ վազող մարդկանց ոտնաձայները... եւ մտածեց, որ դրանք, երեւի, կրակոցի վրայ եկող մարդիկ են. ու աչքերն աւելի պինդ փակեց, մտածելով, որ մահն այսպէս է լինում երեւի, ու ինքնամոռացութեան մի բան պաշարեց նրան...

Բայց զգում էր, որ ոչ ոք չի մօտենում իրեն, եւ անձրեւը թրջում է ձեռներն ու երեսի աջ կողմը, լսում էր. կարծես քնի մէջ, ինչպէս եւ շները հաչում հեռու եւ մօտիկ ... Լսում էր, ու այլեւս ոչ վախ էր զգում, ոչ որեւէ բան... Նրան տիրել էր մի անծայր անտարբերութիւն եւ ընդարմացում, որին հետեւեց շուտով ինքնամոռացութիւնը, երբ նա չէր զգում անձրեւը, ոչ էլ լսում էր շների հաչը։

Եւ այսպէս րոպէներ անցան, գուցէ եւ ժամեր։

Մինչ այդ՝ ասկեարները, մթան մէջ նրա ետեւից վազելով, անցան նրա ընկած տեղի մօտով եւ, շներ հաչեցնելով, մտան ուրիշ փողոցներ՝ նրան որոնելու, գտնելու։ Իսկ անձրեւը շարունակում էր առաջուայ պէս, ու նրա ուժգին թափից ամբողջ գիւղը՝ իր պարտէզներով թնդում էր խոնաւ խաւարում, ուր շների հաչը հնչում էր ասես ակամայ ու վախով։

Անյայտ է որքան ժամանակ անցաւ այդ բոլորից յետոյ, սակայն այն, ինչ ցանկանում էր Եսթերը չեղաւ, նա չմեռաւ.— նա ուշքի եկաւ շների հաչոցից, գուցէ եւ անձրեւից, որ շարունակում էր թրջել նրան. առանձնապէս նա այդ զգաց ձեռների ու երեսի վրայ... Նա սթափւեց, եւ այդ միջոցին միայն մի վախ, սարսափի պէս մի երկիւղ պաշարեց նրան, թէ ուրեմն չի մեռել եւ թէ Թուրքերը հիմա կը գան ու կը տանեն իրեն. եւ էլ ոչինչ չի կարող անել ինքը — հիմա արդէն կը տանեն ձեռները պինդ բռնած, քաշ տալով ...

Ու այդ միտքը կայծակի պէս շանթեց նրա ուղեղը, նա զսպանակի պէս վեր թռաւ տեղից ու վազեց, ինքն էլ չիմանալով ինչ ուղղութեամբ եւ ուր։ Նրա ոտները դիպչում էին քարերի, ընկնում ցեխերի, ջրերի մէջ, եւ նա թւում էր ոչինչ չէր զգում ու շարունակ մղւում էր առաջ, ինչպէս հալածական մի ուրու մութին մէջ։ Գնում էր նա ոչ թէ փողոցի միջով, այլ միշտ ցանկապատերի կողքով, ցանկապատերի երկարութեամբ, նրանց քսուելով եւ դարձեալ ցանկապատերի կողքով։

Անցաւ այսպէս մի կարճ փողոց, իսկ երկրորդ փողոցի անկիւնում շների վնվոցն ստիպեց նրան կանգ առնել՝ փախած եղջերուի նման ականջները սրելով։

Բայց ոչ ոք չէր գալիս, ոչ մի ոտնաձայն չէր լսւում, շները, հաւանօրէն, հաչում էին իր վրայ։ Այս հանգամանքն ստիպեց նրան լաւ կշռադատել անելիքը։ Եթէ շարունակէր շները կը բանային հետքը, եթէ մնար տեղում կանգնած — գիշերապահները կը տեսնէին անշուշտ ու կը բռնէին. դարձեալ խայտառակութիւն։

«Ով սուրբ Տիրամայր» ասաւ նա մտքում, եւ դարձեալ ափսոսաց, որ չմեռաւ։

Այսուհանդերձ պէտք էր մի բան անել՝ կրկին Թուրքերի ձեռը չընկնելու համար. եւ Եսթերը ոչ բոլորից պահուել ուր եւ լինի — որեւէ մի տան մէջ, անգամ մի փլիկ մարագում, մինչեւ քաղաքը կամ անցնէր մի քանի օր։

Այժմ, երբ մահը չէր աջողուել՝ նա փրկութեան ուրիշ մի ելք չէր տեսնում, քան պահուելը։ Պէտք էր պահուել եւ որքան կարելի է շուտ...

Այս որոշումը ուժ տուեց նրա ոտներին եւ նա հարիւր քայլից յետոյ ծեծեց առաջին պատահած դուռը, որի ճեղքերից թոյլ մի լոյս էր երեւում։

Ներսից հարցրին Թուրքերէն։

— Ո՞վ է։

Եսթերը մի ակնթարթ կանգ առաւ դողահար, անելիքը չիմանալով, բայց յետոյ մէկէն, ինչպէս տարօրինակ հանդիպած նապաստակ, մի երկու ոստումով նետուեց դէպի ցանկապատը եւ, առանց ետ նայելու, սլացաւ առաջ։

Այդ միջոցին էր ահա, որ ճանապարհի եզրին բարդիների շարք նկատելով յիշեց նա Ծարտարենց Սիմոնի կնոջը՝ Գարան ադուն, որ, լսելով, չէր փախել անդամալոյծ ամուսնու պատճառով. ու վազեց դէպի նրա տունը։ Նրա բախտից բակում շուն չկար, բայց եւ լոյս էլ չէր երեւում ներսը։

(14)

ԾՏ. ՁՈՐԵԱՆ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ պատուիրակը՝ Վիշինսքի, Միացեալ Ազգերու Քաղաքական յանձնաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ բուռն կերպով քննադատեց Ամերիկայի նախորդ արտաքին նախարարը՝ Պըրնզ որուն «Յուշերը» հրատարակուեցան վերջերս։ Վիշինսքի գիտել տուաւ որ նախկին նախարարը պատերազմի սերմերը կը ցանէ եւ դրդառութիւն կր առեղծէ Մոսկուայի դէմ։ «Պըրնզ կ'աշխատի իրեն համար համբաւ շինել եւ կը պահանջէ որ ամերիկեան կառավարութիւնը ստիպէ Խորհ. Միութեան որ պարպէ արեւելեան Գերմանիան, միեւնոյն ատեն կը սպառնայ պատերազմ հրատարակել»։

ԱՆԳԼԻԱՅԻ համայնավար երեսփոխան մը Ուիլեըմ Գէլէքըր որ համբաւաւոր է իր այլանդակ ելոյթներով, մերժեց իր անունը աւելցնել այն շնորհաւորական ուղերձին զոր խորհրդարանը պիտի յանձնէ իշխանուհի Էլիզապէթին՝ իր ամուսնութեան առթիւ։ «Զիս չեն հետաքրքրեր երիտասարդ աղջկան մը սեփական գործերը» ըսաւ երեսփոխանը։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն որ կարեւոր ժողով մը տեղի ունեցաւ չորեքշաբթի օր Թագաւորին նախագահութեամբ եւ որոշուեցաւ խիստ միջոցներ ձեռք առնել ապստամբներուն դէմ։ Կառավարութիւնը պիտի պարպէ հարիւր գիւղեր սահմանին վրայ։ Նոր յարձակողական մը պիտի սկսի Նոյեմբեր 15ին, եթէ ընդհանուր ներումի կոչը մերժուի անհարկիչներէն. Ամերիկացի ծերակուտական մը Ճէքսըն Պոլիս այցելելով յայտարարեց որ Յունաստանի ապստամբները զէնք եւ ռազմանիւթ կը ստանան օտար պետութենէ մը։ Եթէ հելլէնական Մակեդոնիան յարձակումի ենթարկուի, կորուստը մեծ պիտի ըլլայ ոչ միայն Յունաստանի այլեւ Միացեալ Ազգերուն համար։

ՆԱՑԻՆԵՐՈՒ ոճիրներուն մասին քննութիւններ կատարող միջազգային յանձնախումբը երեւան հանեց Վիսթուլայի գետաբերանը, փոս մը որուն մէջ թաղուած էին 80.000 ռուս գերիներ։

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆի դասախօսութիւնը, Կոստանդին Զարեանի բանաստեղծութեան վրայ դասախօսութիւնը զոր Պ. Զօպանեան պիտի կատարէր անցեալ շաբաթ օր Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուսանողական Տան մէջ եւ որ փոխադրական միջոցներու գործադուլին պատճառով յետաձգուեցաւ, ապահովապէս տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ օր, 25 Հոկտեմբեր, ժամը 5ին, նոյն Տան մէջ (Պուլվար Ժուրտան, 57)։

ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ.— Մարսիլիոյ Հայ գաղութին դէպի «Նօթրը Տամ տը լա Կարտ»ի սրբավայրը, տեղի պիտի ունենայ կիրակի 26 Հոկտեմբերին։ Ուխտագնացութեան պիտի նախագահէ Գեր. Լուի Պօրէլ։ Հաւաքոյթ ժամը 9ին, եւ ժամը 9.30ին հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ, Գեր. Յովհ. Ծ. Վ. Զուխաճեանի կողմէ։

Յաւարտ պատարագի հանդիսաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն վերջին երկու պատերազմներուն ինկած համայն նահատակներուն համար։

Երգերը կը կատարուին Մարսիլիոյ հայ կաթողիկէ եկեղեցիին «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ» երգչախումբի կողմէ ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Խ. Պուլաուքեանի։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Հոկտեմբեր 31ի գիշերը, Սալ Քատէի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն։

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ։

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տռոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ'լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER։

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով։ Զանազան անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է

ՌՈՄԱՆԻ մէջ 24 Հոկտ. ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին։

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ։

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Կը նախագահէ ընկեր ԽԱՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն)։ Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ։

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ընկերվարականներու ու «Նոր Սերունդ»ի։

26 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Կապոյտ Խաչի «Արփեան» սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան իր երգչախումբով եւ ընկեր Բարսեղ Հայկէշեան։

Կ'արտասանեն Մուրատեան եղբայրներ, կ'երգեն Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մանուէլ Խաչիկեան։

Զանազան անակնկալներ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 Հոկտեմբեր, 1947, շաբաթ իրիկուն մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ։ Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲՐԻԶԱՆԴ։ Փարիզէն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ԱՍԼԱՔԵԼԵԱՆ կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ Գ'Օլիվի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով։ Զանազան անակնկալներ։

ԿԱՐԵՒՈՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր 31էն պիտի դադրեցնենք բոլոր այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք չեն պատասխանած իրենց ստացած հաշուեթուղթերուն։

Այս առթիւ կը յայտարարենք որ պէտք է մինչեւ այդ թուականը փակուին բոլոր յետնեալ հաշիւները գիներու նոր փոփոխութեանց պատճառով։

Վերջին անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ նկատի չեն առնուիր անվճար ծանուցումները, բացի ժողովի յայտարարութիւններէն։ Վարչութիւն

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Վռամեան ենթ.էն, 26 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր-ընկերուհիները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը 24 Հոկտեմբերին, սովորական ժամուն, նոյն հասցէին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 68 rue de Rébeval, իջնել մեթրօ Belleville։

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը եւ Նոր Սերունդի Հրայր խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին ընկերվարականներու սրահը, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, երկուշաբթի։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը Հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը։

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին։ Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Միութեան ժողովը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 19 rue Caumartin, Studio Caumartin։ Կարեւոր օրակարգ, Բ. կարգաւորի մեկնումի առթիւ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կէնճեաններու իրենց հօր՝ ՄՈՎՍԷՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի մահուան առթիւ (Տէսին)։ Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ե. Կէնճեաններէ 2000 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի։

Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէն իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկեր Թոմա Կէնճեանի իր աներհօր ՄՈՎՍԷՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆի (Տէսին) մահուան առթիւ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e).

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռամս. 300 Ֆր. Արտասս. 10 Տօլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 25 Octobre 1947 Շաբաթ 25 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5171. Նոր շրջանի թիւ 780 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՄԸ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԽՄԲ. — Սեպտեմբեր ամսուն, Այնճար ապաստանած քաջարի Սուէտացիները տօնեցին իրենց հերոսամարտին 32րդ տարեդարձը: Ազդակ, այդ առթիւ, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ. —

Ժամանակը եւ աշխարհասասան նոր դէպքեր պատմութեան կառկած են այն պանծալի Թուականը, ու Ճէպէլ Մուսայի բարձունքները յաւերժական փառքով պսակեց եւ սարկութեան լուծին տակ տառապող ափ մը ժողովուրդին վրայ բացաւ ազատութեան արշալոյսը:

Սուէտիոյ հերոսամարտը պատմական դրուագ մըն է այսօր, բայց մեր նորագոյն պատմութեան ամէնէն շքեղ եւ լուսաւոր էջերէն մէկը կը կազմէ: Անմոռանալի ու յաւէտ կենդանի էջ մը, որ հայ յեղափոխութեան հրաշագործ յաղթանակը դարբնեց եւ այսուհետեւ ալ կոչուած է բազմաթիւ սերունդներու ներշնչումին աղբիւրը դառնալու, որքան ատեն որ հայութիւնը կ'ապրի հաւատարիմ իր անցեալին եւ ազատութեան սրբազան դրօշին:

Համաշխարհային սուգի, ջարդի եւ աւերածութեան սեւ օրերուն, երբ հայկական գաւառներու բոլոր անկիւններէն հոսող մեր ժողովուրդի կարաւանները կը հիւծէին գաղթականութեան ճամբաներուն վրայ, երբ Տէր Զօրի անապատները մեր բազմահազար զաւակներու ոսկորներով կը լեցուէին, երբ Եփրատ գետը ներկուած էր մեր արիւնով, Սուէտիոյ լեռներուն թառած քանի մը հայկական գիւղեր ըմբոստութեան դրօշը պարզեցին՝ պատուաւոր մահը նախընտրելով թշնամիի շղթաներէն:

Տարերային եւ դատողական ամէն հաշիւ արհամարհող խոյանք մըն էր Մուսա Լերան հերոսամարտը: Անօգնական եւ գրեթէ անզէն կիներու եւ մանուկներու բազմութիւն մը, որ կը յանձնուէր քանի մը տասնեակ կորիճներու պաշտպանութեան: Հայրենի լեռն ու նախահայրերու Աստուածը՝ միակ ապաւէն: Շուրջը, ամէն կողմ, ամէն ճամբու վրայ՝ թշնամի բանակներ:

Եւ սակայն կատարուեցաւ հրաշքը: Աւելի քան քառասուն օր կուրծք տալէ յետոյ յարձակող գերազանց ուժերու գրոհին՝ Սուէտիան իր ազատութիւնը գտաւ իր նահատակներու արիւնով: Միջերկրականի կապոյտ ջուրերուն վրայէն հասան Ֆրանսայի ազատարար մարտանաւերը:

Կրնայի՞ն եւ չհասնիլ: Մուսա Լեռը կրնար գերեզմանը ըլլալ արծիւներու բովանդակ երամին: Բայց ազատութեան երազը անմահ պիտի մնար կրկին եւ հայ ժողովուրդի հաւատքին ախոյեանը՝ մինչեւ անսասան:

Արդարութեան եւ ազատութեան անունով մղուած կռիւները պարտութիւն չեն ճանչնար: Կարեւորը ազգի մը դիմադրական կորովն է եւ հոգեկան ոյժը: Հայոց աշխարհի տարածքին վրայ զինուեցան հերոսներու ուրիշ արծուեբոյներ ալ — Ուրֆա, Շապին Գարահիսար, Վան — որոնց բոլորին մղած հերոսամարտները նոյն յաջողութեամբ չպսակուեցան: Եւ սակայն շնորհիւ անոնց թափած արեան եւ խիզախ մարտնչումներուն հայութիւնը կրցաւ տիրանալ յարատեւելու իր իրաւունքին եւ Հայաստանի անկախութեան:

Ի՞նչ է մեր ամբողջ պատմութեան ընթացքը, եթէ ոչ բռնատիրութեան դէմ տեւական կռիւ, ազատագրութեան հերոսական պայքար, նահատակութիւն եւ վերածնունդ:

Սուէտիան ուզեց չդաւաճանել մեր նախահայրերու աւանդին: Սուէտիան կրցաւ արժանաւոր ժառանգորդը ըլլալ մեր դարաւոր անցեալին: Այդ պատճառով ալ ան արժանացաւ ոչ միայն մեր ժողովուրդի վերապրող բեկորներու անվերապահ հիացումին, այլ նաեւ օտար քնարակիրներ եկան անոր փառքը երգելու ի սփիւռս աշխարհի:

Այնճարի անշուք գիւղին մէջ ապաստան գտած Ճէպէլ Մուսայի զաւակները 32րդ անգամ ըլլալով տօնեցին իրենց հերոսամարտին տարեդարձը: Աւանդական հերիսան պակաս չեղաւ իրենց օրհնուած սեղաններէն: Բայց այլեւս անոնց երգերն ու պարերը չունէին անշուշտ ուրախութեան նախկին շեշտը: Ազատ է Ճէպէլ Մուսան, հոն, հեռուն, միս մինակ: Ազատ են նաեւ անոր որբացած որդիները, որոնք ուր ալ գտնուին՝ իրենց աչքերը յառած կը պահեն հայրենի լերան:

Ճակատագրին ողբերգական խաղով, պատեհ բազմի արհաւիրքները հերոսաբար դիմագրաւող այս ժողովուրդը խաղաղութեան շրջանին հարկա-

Հայերու ներգաղթը ազատ է կը յայտարարէ խորհրդային ծիմնարկը

«Ալիք»ի 26 Սեպտ. թիւէն կ'արտատպենք հետեւեալ լուրը. —

Նկատի ունենալով այն պարագան, որ վերջերս անճիշդ լուրեր էին տարածուել Հայերի՝ Իրանից գաղթելու մասին, հետեւաբար քաղաքական ընդհանուր վարչութիւնը, տեղեկութիւն քաղելով իրաւասու իշխանութիւններից, յայտարարում է, որ իրենց կամքով Իրանից գաղթել ցանկացող Հայերն ազատ են եւ որեւէ արգելք տեղի պիտի չունենայ պետական իշխանութեանց կողմից:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՈՏԱՆԱՒՈՐԱԾՏ»

Նոր հիւանդութիւն մը չէ անշուշտ: Հինէն ի վեր կը ճանչնանք զայն: Գրիչը բռնողը ստամաւոր պիտի գրէ անպատճառ: Թուղթին յանձնելով իր զգացածը, ապրումները, մաքէն անցածը եւ կամ որեւէ տպաւորութիւն զոր կը ստանայ այս կամ այն երեւոյթէն:

«Ցանցանք չէ» — պիտի ըսէք, անշուշտ, եւ թերեւս, ո՞վ գիտէ, այդպէս ըսած են Դուրեանները, Մեծարենցները, Զարիֆեանները, որոնք մեզի տուած են այնքան գողտրիկ, այնքան արժէքաւոր գործեր:

Ասիկա գիրքին մէկ երեսն է: Կայ նաեւ միւս կողմը:

Դժբախտաբար, ունինք տարրական հայերէն չգիտցողներու, ուղղագրութեան օրէնքներու եւ բառերուն իմաստին բոլորովին անտեղեակ, մարդոց ու տաղաչափական արուեստին անծանօթ «բանաստեղծներու» բազմութիւն մը, որ ոչ միայն թուղթին կը յանձնէ իր ներշնչումները — ինչ որ շատ բնական է — այլեւ կը համարձակի թերթերուն ղրկել՝ «հրատարակութեան խնդրանքով»:

Դժուար է նոյնիսկ բարեկամական խրատ տալ այսպիսիներուն: Կը վշտանան անմիջապէս: Եւ արդէն ինչ ըսել երբ մեծ մասով հասուն մարդիկ են:

Եթէ պատանիներ, երիտասարդներ ըլլային, թերեւս «սորվէ հայերէնը, մշակէ լեզուն, ձեւերը, օրէնքները եւն.» բանի մը ծառայէին:

Այսպիսիներուն ամէն օր պէտք է մէկ բան կրկնել — վստահէ՛ խմբագրին, ան գուրգուրանքով պիտի ընտրէ որեւէ արժէք եւ պիտի քաջալերէ քեզ եթէ իրապէս հանրութեան հրամցուելիք բան մըն է ղրկածդ, եւ մի վրդովիր եթէ չես տեսներ ոտանաւորիդ հրատարակութիւնը թերթին մէջ», ի նպաստ քեզի է խմբագրին մերժումը:

ՍՕՍԻ

դրուեցաւ տարագրութեան ցաւը ձեռք առնել: Ան ինչ որ չէր կրցած իրագործել սուրն ու բռնի ուժը, պետութեանց դաւադիր դիւանագիտութիւնը յաջողեցաւ:

Արծիւներու բոյնին մէջ բուեր կը վայեն այսօր եւ թշնամիին գարշապարը կը համարձակի կոխկրտել Ազատութեան լերան դալար լանջերը:

Իր դժբախտութեան մէջ հպարտ եւ իր վշտին տակ անընկճելի Սուէտիացին ոչ մէկ կասկած որ պիտի շահի պատմութեան այս անարդիւն պայքարն ալ, որքան ատեն որ իր հոգիէն ներս կը հնչեն ազատութեան մարտիկներու հարազատ ձայնն ու հաւատքի զանգերը:

Ճէպէլ Մուսան, հերոսներու արիւնով դրահուած այդ մեծ լեռը կը պատկանի իր ծոցէն ծնած եւ իր ծոցին մէջ մեծցած հերոս զաւակներուն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ հիմնարկութիւնը ստիպուած է, ներկայ պայմաններուն մէջ, յետաձգել իր օրակարգին նիւթերուն քննութիւնը: Որոշում մը տրուած չէ տակաւին: Քաղաքական յանձնախումբը մինչեւ հիմա նկատի առած է միայն յունական խնդիրը:

ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԸ . . .

Համաձայն վարչապետ Ռամատիէի յայտարարութեան, նոր կառավարութիւն մը չէ որ խորհրդարանին պիտի ներկայանայ յառաջիկայ երեքշաբթի: Նախորդ դահլիճէն հրաժարած են միայն քանի մը կարեւոր դէմքեր որոնց հինգը ընկերվարական: Նոր վարչութեան կը մասնակցին վեց ընկերվարականներ, երեք MRP կուսակցութեան անդամներ, երկու արմատականներ ինչպէս նաեւ անկախներ: Տակաւին յայտնի չէ թէ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի ստանայ խորհրդարանէն թէ ոչ: Օրուան տագնապին գլխաւոր առանցքը կը կազմեն զօրավար Տը Կոլի՝ թաղապետական ընտրութեանց մէջ ձեռք բերած յաջողութիւնը եւ աշխատաւորներու կազմակերպութեան նոր պահանջները՝ օրավարձերու յաւելումին մասին: Ամէն պարագայի ընկերվարական խմբակցութիւնը պաշտօնապէս յայտարարեց որ ինք կանգնած է կառավարութեան կողքին եւ պիտի պայքարի մէկ կողմէն զօրավարին միւս կողմէ համայնավարներուն դէմ:

Ռամատիէի դահլիճին փոփոխութիւնը մեծ զարմանք պատճառած է Ամերիկայի մէջ: Ուաշինկթընի պետական շրջանակներուն մէջ տակաւին յստակ գաղափար մը կազմուած չէ Ֆրանսայի ներքին տագնապին մասին: Ենթադրողներ կան թէ փոփոխութիւնը անհրաժեշտ նկատուած է որպէսզի զօրավար տը Կոլ, գոնէ առայժմ հրաժարի սահմանադրութիւնը վերաքննելու կամ հանրաքուէի ձեռնարկելու իր պահանջէն: Կարգ մը շրջանակներ նոյնիսկ կը սպասեն որ զօրավարը իշխանութեան գլուխ գայ անմիջապէս քանի որ ընկերվարական դահլիճը չի վայելեր պէտք եղած հեղինակութիւնը օրուան տագնապը դիմաւորելու համար:

★ Համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Մորիս Թորէզ, յայտարարեց անցեալ օր թէ «իր կուսակցութիւնն էր որ յաղթանակը շահեցաւ կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ»:

«Մենք ներքարկուած չենք ո՛չ Մոսկուայի, ոչ Ուաշինկթընի»

Անգլիոյ արտաքին նախարարը Էրնէսթ Պէվին Աշխատաւորական հաւաքոյթի մը մէջ խօսք առնելով, յայտարարեց. —

«Յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին 250.000 զինուորներ իրենց տուները պիտի վերադառնան: Կը նախընտրենք որ անոնք արդիւնաբերութեան մէջ աշխատին քան բանակին մէջ: Բայց կը շեշտեմ կարեւոր կէտ մը — մենք տակաւին կը պահենք ծովային, ցամաքային եւ օդային կարեւոր ուժ մը: Իբրեւ արտաքին նախարար ես պիտի չուզէի 1939ի, Չէմպըրլէնի արկածախնդրութեան մէջ նետուիլ: Շատերը կ'ամբաստանեն զիս թէ Անգլիոյ ճակատագիրը կապած եմ Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ ճակատագրին: Ես երբեք չեմ ուզեր որ մենք ենթարկուած ըլլանք ո՛չ Մոսկուային, ոչ ալ Ուաշինկթընին: Բոլոր խորհրդաժողովներուն մէջ մենք կը կատարենք մեր դերը իբրեւ անկախ ու մեծ պետութիւն: Անգլիան ուրիշ որ եւ է ժողովուրդէ աւելի կռուեցաւ խաղաղութեան համար: Մենք միս մինակ ճակատեցանք Նացիզմին դէմ այն օրերուն երբ ուրիշները բարեկամական դաշինք կը ստորագրէին Հիթլէրի հետ: Ուրեմն երբ մեզի Փաշականութեամբ կ'ամբաստանեն, մենք այդ սուտը կը վերադարձնենք իրենց:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին նախարարը զօրավար Մարշըլ, խօսելով իր անունը կրող տնտեսական ծրագրին մասին, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն. — Ես ծրագիր մը չէր որ ներկայացուցի, այլ ընդի թելադրութիւններ որոնք պիտի քննուէին խորհրդարանին կողմէ: Քննութեանց շրջանը լրացած է, պէտք է գործի անցնինք շուտով»: Նախագահ Թրումըն հինգշաբթի օր կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Եւրոպայի տնտեսական կացութեան ինչպէս նաեւ Ամերիկայի խոստացած օժանդակութեան մասին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ո՛ւր ես Ոսկան էֆէնտի

Նիզամէտտին Նազիֆ «Կէճէ Փօսթասը»ին մէջ տոմսակով մը կ'անդրադառնայ թղթատարական սպասարկութիւններու անկանոնութիւններուն եւ ի մէջ այլոց կ'ըսէ թէ «Անգարա նամակ մը ղրկելու համար ստիպուեցայ աւելի քան ժամ մը կարգի սպասել: Այդ միջոցին առուլիս մը ունեցայ ինծի հետ սպասող հայրենակիցի մը հետ եւ հարցուցի թէ ինչո՞ւ ամէն ոք կ'ուզէ իր նամակը «ըլքոմանտէ» ղրկել»: Խօսակիցը լակոնական պատասխան մը կուտայ. — «Որպէսզի տեղը հասնի»:

Նիզամէտտին Նազիֆ, ի տես այս խղճալի վիճակին, կը գոչէ.

— Ո՞ւր ես, Ոսկան էֆէնտի:

ԵՐԲ ՑՈՐՆ ԱՆԳԱՄ ԲԱՑԱՒ ԲԵՐԱՆ

Գ.

Երրայական մատենագրութեան մէջ փոքրիկ վկայութիւն մը կայ, որ գայլախտ կը վերագրէ Նաբուքոդոնոսորի: Առասպելական այս հիւանդութիւնը, որ կը կոչուի նաեւ գայլամարդութիւն (lycanthropie), ուրիշ բան չէ, բայց եթէ մտային քայքայում մը, ուր ենթական ինքզինք կը կարծէ գայլ, այնքան որ խոյս կուտայ մարդկային ընկերութենէն, խառ կը ճարակի վայրի կենդանիներու հետ, ոտնէ կը բուսնի մորթին վրայ եւ եղունգները կ'-րկարին մագիլներու պէս:

Արեւելքի հին ժողովուրդներուն շատ ծանօթ է այս հիւանդութիւնը, վկայ Հոմերոս: Մեր Ագաթանգեղոսն ալ բաներ մը գիտէ այդ մասին, երբ կը նկարագրէ Տրդատ թագաւորին խոզանալը. «Եղեալ ըստ մարդկային բնութեան արտաքս ի նմանութիւն վայրենի խոզաց, իբրեւ զնոսա՝ ընդ նոսա ի մէջ նոցա երթեալ բնակէր, եւ այնուհետեւ մտեալ յեղէգն խոտաճարակ լեալ անհնարին անզգայութեամբ, մերկ զանձն ընդ դաշտսն կոծեալ» (Ագաթ. Ի.):

Ճիշդ է թէ նաեւ արեւմտեան ժողովուրդներն ալ սիրեցին այս հիւանդութիւնը եւ, մանաւորաբար Իռլանտայի մէջ, շատերու համար սովորութիւն դարձաւ կերպարանափոխուիլ գայլի, խոզի եւ այլ անասուններու:

Ֆրանսացիները նման հիւանդներուն կուտան loup - garrou անունը, որ կը նշանակէ գայլամարդ, (թէեւ garrou բառը բառ մը, այլեւս ազաւաղեալ, նոյն նշանակութիւնն ունի՝ առանց loup բառին ալ):

Հիւանդութեան ծագման մէջ, իբրեւ ախտածնութեան պատճառ, ոմանք կը մեղադրեն պարսկական հին կրօնքը, բայց եբրայեցի իմաստուններ(*) կր կարծեն թէ կերքն ալ, իբրեւ դեւ մըտնելէ ետք մարդկային մարմինէն ներս, այնքան կ'աճի եւ կը յորդի, որ կրնայ ի վերջոյ ձեւափոխել Աստուծոյ ստեղծած կերպարանքը ըստ պատկերի գայլի, խոզի եւ այլ անասուններու:

Արդի բժիշկները չեն հաւատար loup garrouներու գոյութեան ու տարբեր բացատրութիւն մը կուտան կենդանադարձութեան այն ախտերեւոյթին, զոր ժան Ժաք Ռուսօն ալ ունէր, բայց եւ այնպէս կը գործածեն այս բառը, առով ներկայացնելու համար այն դժբախտները, որոնք, խեւ եւ հեստ, ստամբակ եւ չարհոգի, ամէն յարաբերութիւն կը խզեն ընկերներու եւ բարեկամներուհետ, մարդկային ընկերութեան մէջ ապրելու անընդունակ:

Արդի բժիշկներ չեն հաւատար, թող չհաւատան, բայց ի՞նչ մեղքս պահեմ՝ ես գեղեցիկ կը գտնեմ եբրայեցի իմաստուններու բացատրութիւնը, քիչ մը փիլիսոփայական, ընդունելու համար որ կերքը դեւ մըն է որ կր կերպարանափոխէ մարդը, երբեմն գայլ, երբեմն խոզ կր շինէ ենթական, նոյնիսկ մեր այս օրերուն:

Եւ միտքս կ'իյնայ երբեմնի մէկ դժբախտ բարեկամս, որ չպարպուեցա՛ւ տակաւին, — այս ի՞նչ կերք է որ կը հոսի՛, կը հոսի՛, վերջ չունի: Վախնամ, ի վերջոյ, խոզի կերպարանափոխուի, ինչպէս հին ատեն:

Ահա, մաղձաթափութեան մտակորոյս պահու մը, կը նետուի մեղուին փեթակէն ներս՝ գտնելու համար զիս:

Ցարգելու համար «Յառաջ»ի աւանդութիւնը, որ կը մերժէ անարժան հակառակորդներուն անունը գրել այս թերթին մէջ, բայց վերջապէս մատնանշելու համար այն, որու նետած ձեռնոցը կը վերցնեմ՝ ճակատելու համար իրեն դէմ, եւ այս՝ հակառակ «Յառաջ»ի աւանդութեան, որ կը մերժէ վիճիլ անարդ հակառակորդներու հետ, — կ'ուզեմ նախ անուն մը տալ ախոյեանիս, անուն մը որ յանդ կը կազմէ իր անունին առաջին վանկին հետ, ըսենք՝ Ռեւ, թէեւ կրնայի ըսել Լեւ, միշտ երեւակայելով Աստուածաշունչի այն կենդանին, որ կը կոչուի Լեւիաթան, ծուռ ու մուռ իրանով, զազրելի դէմքով եւ խորշակային շունչով:

Ռեւ կամ Լեւ, զինքը կը ճանչնաք չուտով՝ երբ իր սովորական պատին վրայ, ուր ամէն օր հայհոյութիւն մը կը գրուի Հ. Յ. Դաշնակցութեան հասցէին, տեսնէք իր դէմքը՝ փրփրակոծ երախով:

Ճիշդ է թէ Ռեւը երկու երգ միայն գիտէ իր սանձին մասին, — ներգաղթ եւ Դաշնակցականներ (եւ ոչ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, պա՛է): Բայց սանձի այդ երգերուն մասին խօսելէ առաջ՝ իր նշանաւոր «ապացոյցներուն» լաճիէով կամ լոգիկայով, նախ կ'ուզեմ ճշդումներ կատարել այն բոլոր բաներուն մասին, որոնք կը վերաբերին իմ անձիս: Այդ ճշդումները պիտի ծառայեն ներկայացնելու նաեւ իր մտաւորական եւ բարոյական կշիռը:

Տող մը բան չեմ գրած տակաւին իր մասին, բայց խորհելով որ անշուշտ կարգը պիտի գար իրեն, (եւ ուրիշ պատճառով մը՝ զոր պիտի բացատրեմ ետքէն), կը յայտարարէ — իր անձով զբաղեցնելու ձեւ մըն ալ այս — թէ իրե՛ն ուղղուած են սա «գրաբար» բառերս, — ազատացեալ, պղծաշուրթն եւ ձառադէմ, ժահահոտ եւ նեխասէր, գարշարան եւ խեռաբարոյ, զազրաթորմի եւ ալբասան: Երբ ինք յարմար կը գտնէ իր անձին, ե՞ս պիտի մերժեմ: Ընդհակառակն, ի հարկին ուրիշներ ալ կր շնորհեմ իրեն, «հայագիտութեանս» ի ցուցադրութիւն:

Ռեւը կ'ըսէ թէ քար կը նետեմ օդին մէջ, անորոշ հասցէներու: Թէ չունիմ «քաջութիւնը յականէ անուանէ ամբաստանելու»: Լաւ չհասկցայ իր միտքը, — եթէ քաջութեան կամ վախկոտութեան մասին է խօսքը, որքան ալ Դիմադրական գըրուած չըլլամ՝ ոչսի հրացանս… Գերմանացիներուն յանձնելով առաջին օրէն, կը յայտարարեմ թէ պատրաստ եմ փորձի մը մտնելու: Երկուքս առանձին:

Ցուցամոլի խօսք չեմ ըրած, բայց մեր Ռեւը չհասկնալով հոգեախտաբանութեան վերաբերեալ բառ մը, exhibitionniste, զայն ցուցամոլ է թարգմաներ՝ դաս տալու համար ինծի, «խելապատակէս» դուրս չելած հեղինակութիւններու յայտարարութեանս առթիւ: «Խելապատակէս» դուրս ելած է թէ չէ ելած՝ Ռեւը քարոզչաբա չէ որ գիտնար, թէեւ լսած է ժամանակին՝ որ այդ գործերուն մեծագոյն մասը… տպուած են արդէն: Փարիզի ոմբակոծութեանց շրջանին՝ Լեւը Ռեւ չէր տակաւին, որ խորհուրդներ կուտար ինծի, ձեռագիր աշխատանքներուս ապահովութեան մասին: Բայց, վերջապէս, կը յայտարարեմ կամ չեմ յայտարարեր հեղինակութիւններս՝ «խելապատակէս» դուրս ելած թէ չելած, այդ մասին պէտք չունիմ խորհուրդ հարցնելու անոր՝ որ վիպասան է դարձեր իր պատմութեան օրերուն, (հին օրերու «պարապ վախիթի խաղալիք»ները չհաշուած): Ռե՛, գրական ընտանիքի աւանդութեանց մասին ինծի բա՞ն պիտի սորվեցնէ այն, որ իմ փոքրիկ ընծայականովս կը պարծենայ իր առաջին վէպը:

Լեւը չի մոռնար տակաւին մեղադրել զիս «սոսկի», «կեղծողի», «հակառակորդիս փաստերը փոխողի» ընդունակութիւններով: Եւ սակայն, երբ ինձմէ պարբերութիւն մը կը բերէ ի վկայութիւն, կը ներկայացնէ քերականօրէն … սխալագրուած: Նման սխալագրութիւններ ախտաբանական հոգեբանութեան մէջ, կարելի է վերագրել բնախօսական զանազան պատճառներու, բայց ես, ներողամտութեամբ, կը վերագրեմ միայն հայերէնը լաւ չգիտնալուն: Այնպէս որ չեմ վախ ուզեր անդրադառնալ «գրաբար» «հայագիտութիւն» բառերուն սխալ գործածութեան մասին: Յետոյ «լաւիք»ի կանոնը, զոր ինք սորվեր է օտար դպրոցի մը «բարձրագոյն կարգերուն մէջ», (իսկ ես սորված եմ հայ դպրոցի մը աւելի վար կարգերուն մէջ), եթէ լաւ չէ բացատրած հիմա իր պատին վրայ, մեղքը իր վարժապետինը չէ անշուշտ: Հաւաքաբանութեան իր խեղճուկ կանոնին դէմ կ'ուզե՞ր որ յիշէի, ի մէջ այլոց, Dabitis կոչուած կանոնը, կամ Dibatis կոչուած կանոնը, — քիչ մը կը խնդայինք:

Այսպէս, մեր Ռեւը, փոխանակ բանգիտութիւն ծախելու կամ չունեցած առաքինութիւններովը սնքալու, կրնար զարգացնել իր գրական ընդունակութիւնները եւ տալ նոր գործեր, բայց մէկ կողմէ hypertrophie du moi sénileը զինք նետեց ազմկարարներու բեմին վրայ, միւս կողմէ lycanthropique նկարագիրը այնպիսի ինքնակորոյս վիճակի մէջ դրաւ զինք, որ կ'ուզէ մը հանդէպ իր անտանելի թշնամութեան եւ կուսակցական յետնեալ ամաստուրք մը չվճարելու իր յամառութեանուղեց տալ … գաղափարական պայքարի ձեւ, մինչեւ որ մեղուին փեթակը ինկաւ:

Այժմ, քննութեան պիտի առնենք իր արժէքը, իր պայքարները, իր սանձին պատմութիւնը, քօթերցողին թողլով վճռել թէ պարկեշտութիւն եւ անկեղծութիւն կը՞ցա՞ծ է ցոյց տալ երբեւիցէ մեր Ռեւը:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

*) Երրայեցիներու տեսակէտով, եթէ Նաբուքոդոնոսոր գայլամարդ դարձաւ՝ պատճառն այն էր որ Իսրայելացւոց ցեղին բնաջնջման ցանկութիւնը չպարպուելով անոպատ կերքի մը գայրագին ուժեան հասած էր, սարսելու աստիճան Բաբելոնատանի արքային հոգեկան կառուցուածքը, ճիշդ ինչպէս քրիստոնեաներն հալածելու դիւային կերք մը յիմարացուցիչ աստիճանի հասած էր Տրդատի մէջ, ըստ Ագաթանգեղոսի: Եւ այժմ խորհեցէք Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հալածելու, ճնշելու եւ թաղելու կերքին մասին՝ ոմանց մէջ:

Հ. Յ. Դ. Օրը

ՏԷՍԻՆ, 20 Յուլիս — Շաբաթ իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան սրահը լեցուած էր բերնէ բերան: Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրը տարեդարձն էր որ կը տօնուէր: Կէս դարէ աւելի երկար ժամանակաշրջանի մը պատմութեան դրուագները: Փառք ու պատիւ այս ատենական կուսակցութեան որ գիտցաւ արձանագրել ոսկետառ էջեր մեր պատմութեան մէջ: Ազգային հաւաքական պարտականութիւն մըն է գէթ տարին մէկ օր ոգեկոչել ու յաւերժացնել յիշատակը այն բոլոր յայտնի ու անյայտ հերոսներուն, — քաջարի հայդուկներ թէ անձնազոհ գործիչներ որոնք նուիրուեցան ազատագրութեան վեհ գաղափարին ու պարտականութեան ճամբուն վրայ իրենց արեամբ իրականացուցին հայութեան դարաւոր երազը: Ահա հոս բեմին վրայ են այդ փաղանգի ներկայացուցիչներուն նկարները պաշտելի եղբայրութենէն մինչեւ լուսարձ հետեւորդները Դաշնակցութեան ռահվիրաներուն: Եռագոյնի հովանիին տակ անոնց հոգիները կը հրճուին ու մեզ ցոյց կուտան 57 տարիներու այն արիւնալի ճանապարհը զոր կտրած է Դաշնակցութիւնը եւ որուն վրայ կը կանգնի մեր ներկայ հայրենիքը:

Հանդէսը բացուեցաւ երգչախումբի Marseillaise եւ «Յառաջ Հայեր» քայլերգներով, որոնք ունկնդրուեցան յոտնկայս: Սրուան նախագահը, ընկ. Թ. Հերոյեան յիշելով Դաշնակցութեան վերջիններուն անփոխարինելի կորուստները՝ ողբացեալ Համօ Օհանջանեան եւ Նիկոլ Աղբալեան — խնդրեց ներկաներէն մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութեամբ յարգել անոնց յիշատակը: Յետոյ ընկերը ամփոփ կերպով ի վեր հանեց Դաշնակցութեան կատարած դերը հայ յեղափոխական շարժումին մէջ, անոր անխորտակելի ուժն ու կենսունակութիւնը: Դաշնակցութիւնն էր որ արթնցուց ժողովուրդին ինքնապաշտպանութեան բնազդը, կրթելով ներշնչեց անոր ու բոլոր հայը գիտցաւ պաշտպանել իր պատիւն ու ինչքը ապացուցանելով որ ինք այլեւս ջարդուող Հայը չէ:

Գեղարուեստական բաժինը ճոխ էր եւ այլազան: Յաջող արտասանութիւններ ըրին Կ. Թաչի սանուհիներ Մարի Առաքելեան, Արաքսի Տէմիրճեան եւ ընկերուհի Վ. Թորանեան: Իսկ Կ. Թաչի երգչախումբը Տիկին Փափազեանի ղեկավարութեամբ մէջ ընդ մէջ երգեց «Մաղեց արեւ ազատութեան», «Հիմի էլ լռենք», «Գնա՛ պլպուլ» եւ «Սարէն կուգայ ձիաւոր», արժանանալով բուռն ծափերու:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Սերոբ Ղազարեան ինքնագիր տպաւորիչ ուղերձ մը կարդաց՝ Ֆրանսերէն, տալով Դաշնակցութեան անցեալ գործունէութիւնը, անոր մղած պայքարները, թրքական եւ ցարական բռնակալութեանց դէմ: Այդ պայքարներուն արդիւնքն էր 1918ի Հանրապետութիւնը՝ ազատ ու ժողովրդավար կարգերով:

Մեր երիտասարդ ընկերոջ յաջորդեց Ֆրանսական ընկերվարական հատուածի տեղւոյս քարտուղար ընկեր Martin, որ պատուիրակութեամբ մը ներկայ էր տօնակատարութեան:

Մեր Ֆրանսացի ընկերը ծանօթ է մեր անցեալի տառապանքներուն: Ան երկար կանգ առաւ հայութեան բարձր արժանիքներուն ու դրական յատկութիւններու վրայ: Դրուատեց Հայերու մասնակցութիւնը վերջին պատերազմին ու դիմադրական կռիւներուն: Յետոյ պարզեց ընկերվարութեան դերը առ հասարակ բոլոր երկիրներու մէջ եւ ի մասնաւորի Ֆրանսայի մէջ ու թելադրեց ներկաներուն քուէարկել ընկերվարութեան յաղթանակի համար:

Մեր շրջանի շնորհալի երգչուհին՝ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան երկու անգամ բեմ գալով իր թաթաւծ ձայնով երգեց հայերէն քանի մը երգեր եւ Ֆրանսերէն երգ մը, խլելով խելայեղ անվերջ ծափեր ու արժանանալով շքեղ ծաղկեփունջի մը, նուիրուած Տէսինի ընկերներու կողմէ:

Պարի խումբը ղեկավարութեամբ Տիկին Փափազեանի, պզպզուն ու զուարթիկ տարազներով պարեց հետեւեալ պարերը «Բէկ գառու աղջիկ», «Մարշ» եւ «Միրուն աղջիկ», «Հօյ նազանըմ» եւ «Փափուրի ջան»: Երկձայն երգեցին օրիորդներ Վ. Ղազարեան եւ Վ. Թորէնեան:

Ցր. Կ. Թաչի կողմէ Տիկին Ա. Պօյաճեան կարդաց ձօն մը նուիրուած Հ. Յ. Դաշնակցութեան: Իսկ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր Արլէն Փափազեան քանի մը խօսքով վեր հանեց Դաշնակցութեան գաղափարաբանութիւնը ու վերանորոգեց Նոր Սերունդի ուխտը՝ քալել Դաշնակցութեան գծած ճամբէն, ըլլալ անոր արժանի ժառանգորդները ու նուիրուիլ անոր իտէալին իրագործման:

Յետոյ, բուռն ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս ընկեր Ժիրայր Միրաքեան: Ընկերը ներկայացուց Դաշնակցութեան էութիւնը, եւ անոր կատարած դերը, մինչեւ Մայիս 28ի իրականացումը եւ Սեվրի դաշնագրի ստորագրութիւնը: Զաղկեց հակառակորդներու մղած փողոցային ստոր պայքարը Դաշնակցութեան դէմ, անոնց գարշելի ու չարամիտ զրպարտութիւնները: «Մենք պայքարէ բնաւ չենք վախնար, բայց երբեք փողոց պիտի չիջնանք չափուելու համար իրենց հետ: Մենք պիտի շարունակենք հետապնդել Հայկական Դատը մեր միջոցներով ու գործունէութեան եղանակով: Դաշնակցութիւնն էր որ մեր

Հայրենիքի կորիզը դրաւ, ներգաղթ պահանջեց ե-րէկ եւ այսօր ալ նիւթապէս թէ բարոյապէս կ'օ-ժանդակէ ներգաղթի իրագործման հակառակ դիմացի խանդինաղանձին բարբանջանքներուն ու պոռչտուքներուն։ Դաշնակցութիւնը իր կուռ կազ-մակերպութեամբ այսօր ալ կը ներկայանայ միակ կազմակերպուած ուժը, ընդունակ գործելու յա-մառ ու յարատեւ աշխատանքով։

Հանդէսը փակուեցաւ երգչախումբին «Ցասաշ նահատակ» եւ «Մշակ բանուոր» քայլերգներով։

Հանդէսէն վերջ տեղի ունեցաւ ընկերահա-մակրաց խնջոյք, շուտով խանդավառ մթնոլորտ մը ստեղծուեցաւ։ Սեղանապետը ընկեր Կ. Գօ-տուրեան յաջողեցաւ կարգապահութեամբ ղեկա-վարել այդ տինամիք բազմութիւնը․․․։

Եղան մեներգներ, խմբերգներ, զուարճախօ-սութիւններ։ Օր. Շովինար Տէր Գեւորգեան, ինչ-պէս նաեւ Տիկիններ Մ. Կարապետեան, Ա. Գօ-յաճեան եւ Օր. Գըրըքճեան իրենց ձայներուն քնքոյշ զանազանութեամբ ներկաներու տրամա-դրութիւնը բարձրացուցին։

Խօսք առին ընկերներ Ժ. Միսաքեան, Թ. Հե-րոյեան եւ Լիբանանէն ուսանող ընկեր Թաշճեան։ Նոր Սերունդի ընկերներէն Սուրէն Փափազեան կարդաց յաւուր պատշաճի ուղերձ մը։ Հանդէսին յանձնախումբը աճուրդի դրաւ գեղեցիկ կարկան-դակ մը որ կը ներկայացնէր զոյգ մասիսները՝ Հ. Յ. Դ. 1890 վերտառութեամբ։ Կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 7700 ֆրանք։ Շնորհակալութիւն բո-լոր մասնակցողներուն եւ ի մասնաւորի Գ. Բ. Փափազեանի։

Այսպէս մինչեւ առաւօտ խնջոյքը շարունակ-ուեցաւ։ Կը շնորհաւորենք հանդէսի յանձնախումբը որ ջանք չէր խնայած տօնակատարութեան յաջո-ղութեան համար։ Կը շնորհաւորենք նաեւ Տիկին Փափազեանը որ իր տքնաջան աշխատանքով ա-ռանձին փայլ մը տուաւ հանդէսին իր երգչախում-բով, պարախումբով, ու նպաստեց անոր յաջո-ղութեան։

Այսպէս, մեր գաղութն ալ արժանավայել կերպով տօնեց 58րդ տարեդարձը այն հսկային որ խորխտ Արարատի նման աչալուրջ կը հսկէ սփիւռ-քի հայութեան ու մեր Հայրենիքին վրայ։ — Գ.Գ.

★

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ԱՎԻՆԵՈՆԻ ՄԷՋ

ԱՎԻՆԵՈՆ, 9 Հոկտեմբեր, (Յառաջ).— Ե-րէկ՝ շաբաթ իրիկուան ժամը 9ին, քաղաքիս «Գար տիւ Սանթր»ի վրայ ընկերվարականներու սրահին մէջ մենք ալ տօնեցինք Հ.Յ.Դ. Օրը:

Կոկիկ բազմութիւն մը եկած՝ հաւաքուած էր քաղաքէն ու շրջաններէն— Փոնթէ, Մոնֆավէ, Ս. Սաթուռնէն եւն.։— Փոքրաթիւ գաղութներէն, լսելու Դաշնակցութեան խօսքն ու յարգելու մեր Հայրենիքին ու ժողովուրդին համար ինկած հե-րոսներու անմահ յիշատակը։

Հ. Յ. Դ. քայլերգ՝ «Մշակ բանուոր» խմբեր-գով բացուեցաւ հանդէսը, որմէ վերջ ընկեր Լ. Օվիկեան բացման խօսքը ըրաւ օրուան պատշաճ քանի մը նախադասութիւններով, ու նաեւ հան-դիսականները ոտքի հրաւիրեց մէկ վայրկեան, յարգելու համար հերոսներու յիշատակը։

Արտասանութիւններ ըրին երկու աղջնակներ՝ Վարդուհի եւ Թագուհի Տէրտէրեան։ Ընկեր Մ. Գարբիճեան արտասանեց նոյնպէս Զարենցի շատ ծանօթ «Գովք Հայաստանին»ը։ Վալանսէն հրա-ւիրուած էր երգելու երիտասարդ ընկեր Զարեհ Գասեան (Նոր Սերունդ), որ իր գեղեցիկ ու մեր հայրենակարօտ կուրծքերը ժաժք հանող ձայնովը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ու խլացուցիչ ծափահարութիւններ խլեց։ Երգեց՝ «Միրանի ծառ», «Կիլիկիա» եւ Փրանսերէն աղուոր կտոր մը։

Ընկեր Ն. կարդաց խոր յուզումով Ե. Չա-րենցի «Գիրք ճանապարհի»էն այն քերթուածը, զոր անմահ բանաստեղծը նուիրած է անզուգական մեծ նահատակ Վիտոշի Բազէ՝ Քրիստափոր Մի-քայէլեանի յիշատակին, «Մահուան Տեսիլ» խո-րագրով։ Գրութեան ընթերցումէն առաջ, ընկերը քանի մը խօսքով Թարմացուց յիշողութիւնները Քրիստափորի նահատակութեան մասին, յետոյ, քիչ մը աւելի լայն՝ Ե. Չարենցի մասին։

Օրուան բանախօս ընկեր Արմաղանեան խօսե-ցաւ շուրջ քառասուն վայրկեան։ Նախ՝ արագ ակնարկ մը՝ 19րդ դարու սկիզբէն մինչեւ մեր յեղափոխական կազմակերպութիւններու ծնունդը։ Երկրորդ՝ համառօտ ակնարկ մըն ալ Դաշ-նակցութեան երեսուն տարուան պայքարներուն շուրջ՝ հայրենիքին մէջ։ Երրորդ՝ տարագրու-թեան շրջանը, որ քառորդ դարը գլորեցաւ ար-դէն, սակայն, Դաշնակցութիւնը միշտ ալ կենսու-նակ՝ երիտասարդ է ու յամառօրէն հետապնդող իր նպատակները։

— «Ի զուր է մեր անարժան հակառակորդնե-րու արգահատելի պայքարը։ Դաշնակցութեան ծնունդ տուողը հայ ժողովուրդն եղաւ… Անոր գոյութեան վերջ տալուն ալ պիտի ըլլայ դարձեալ հայ ժողովուրդը, երբ արդէն անոր իտէալները ի-րականացած կ'ըլլան»։ Ընկերոջ բանախօսութիւնը վերջացաւ ծափերով։

Հանդէսը փակուեցաւ ընկեր Զարեհի գեղեցիկ մէկ երգովը՝ «Հայրենիքդ մոռցիր կ'ըսեն օտար-ներ»։ Առաջին անգամն էր, որ կը լսէինք այս եր-գը, որը հայրենիքէն բերուած է ու ժողովրդա-կան, յուզիչ խօսքեր ունի, ծնողքէն իրեն փոխան-ցուած…

Յուզումով ունկնդրեցին ներկաները եւ խլա-ցուցիչ ծափերով վարձատրեցին զինքը։ Հանդէսը վերջացաւ ժամը 11ին, ու սրահէն մեկնեցանք մեր Ուխտը նորոգած ու Թարմացած։

★ Տօնակատարութենէն վերջ, ուրախութեան սեղան սարքուեցաւ ընկեր Սեթեանի բնակարանը եւ, մինչեւ արշալոյս շարունակուեցաւ երգն ու խաղը։ Ընկեր Մկրտիչ նորէն իր յիշատակները — կամաւորական երգեր դուրս քաշեց մեզ յուզե-լով պահ մը…։— Չ.

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

1947—1948 տարեշրջանի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տա-րեկան ընդհանուր ժողովը տեղի ունեցաւ ներկա-յութեամբ գործօն անդամներու։

Օրուան դիւանի նախագահն էր Գ. Կարպիս Չագմաքճեան եւ քարտուղարը՝ Գ. Փիլիկեան։

Նախագահին հաշուետուութենէն ետք, բոլոր ներկաները իրենց գոհունակութիւնը եւ երախտա-գիտութիւնը յայտնեցին վարչութեան տարած բե-ղուն գործունէութեան համար։

Ընտրուեցաւ 7 հոգինոց վարչութիւն մը նոր տարեշրջանին համար։

Նորընտիր վարչութիւնը իր առաջին ժողովին մէջ բնտրեց իր դիւանը։ Նախագահ Պ. Վահրամ Գազիկեան, փոխ նախագահներ՝ Պ. Պ. Նազարէթ Տալաքիւրէեան, Սուր Փափազեան, քարտու-ղարներ՝ Պօղոս Գալէմտէրեան, Տիգրան Փափազ-եան, գանձապահներ՝ Վահան Շամլեան, Երուանդ Մկրտիչեան (Ժէրոմ), խորհրդական՝ հարաւային Ֆրանսայի աւագ սկաուտ խմբապետ Մկրտիչ Փափազեան։

Իսկ Ֆութպոլի յանձնախումբը կազմուեցաւ 14 նախկին մարզիկներէ՝ նախագահ Ժաք Վիչէմ-եան, փոխ նախագահ Աշոտ Վարդանեան եւ քար-տուղար Գէորգ Նատուրեան։

District de Provenceի մօտ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կող-մէ պատասխանատու ներկայացուցիչ Տիգրան Փափազեան եւ օգնական Ժաք Վիչէմեան։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի պատկանեալ բոլոր նամակագրութիւնները պէտք է ուղղարկուին հե-տեւեալ հասցէին.— Mr. Papazian Photo, 85 rue d'Aubagne, իսկ վարչական նամակները՝ Mr. Kalemderian (rue St. Bazil, 48:

Վարչութիւն

✕

Հ. Մ. Ը. Մ.ը շահեցաւ Comitté des Fêtes des Quartiers de St. Loupի կազմակերպած մրցումնե-րուն բաժակը։

Ինչպէս նախորդ տարի, այս տարի ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ը բերած էր իր մասնակցութիւնը St. Loupի մէջ կազմակերպուած մրցումներուն եւ իր տարած երեք յաղթութիւններով շահեցաւ բաժակը։ Վեր-ջին խաղարկութիւնը կատարեց Eveil de St. Loupի խումբին դէմ եւ չորս նշանակէտի դէմ զերոյով յաղթական ելաւ։ Ֆրանսացի կազմակերպիչները շնորհաւորեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ը որ 24 տարիէ ի վեր Մարսէյլի մէջ մարզական մաքուր շրջանակ մը ստեղծած է որ պատիւ կը բերէ Մարսէյլի Ֆութպոլի լիկին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարիչները իրենց շնորհակա-լութիւնը յայտնեցին ներկաներուն։ Բուռն ծափա-հարութեանց մէջ բաժակը յանձնուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ.ին։

Այս կիրակի 26 Հոկտեմբեր ժամը 3ին St. Antoineի մարզադաշտին վրայ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը խա-ղայ իր Գ. ախոյեանական մրցումը, St. Antoineի խումբին դէմ։ Կը վստահինք որ մեր տղաքը պիտի յաջողին կրկին պատուաբեր արդիւնք մը ձեռք բերել, հակառակ որ Ֆրանսական մարզական թերթերը յաղթութիւնը St. Antoineի կը վերապա-հեն։

Ֆրանսացիներու յարձակողական գիծը աւելի արագ է եւ նշանակէտ շահող քան մերը, բայց պիտի կարողանան Հ. Մ. Ը. Մ.ի պաշտպանողա-կանը անցնիլ։ Ամէն պարագայի մեր տղաքը պատ-րաստ են իրենց բոլոր կարելին ի գործ դնել ան-գամ մը եւս բարձր պահելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի համբաւը։— Վահան Շամլեան

ՁԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Գ.

Եսթերը մի վայրկեան կանգ առաւ երկրայու-թեան մէջ — յանկարծ այստեղ էլ Թուրքեր լի-նեն. սակայն այն հանգամանքը, որ ներսը լոյս չէր վառւում եւ խօսք չէր լսւում — համարձա-կութիւն տուեց նրան, եւ նա դուռը ծեծեց կա-մաց, այնպէս կամաց, որ գիշերապահներ, հարե-ւաններ չլսեն, եւ մանաւանդ շները, որ կարող էին աղմուկ բարձրացնել եւ մատնել իրեն։ Թոյլ ծե-ծերու հետեւանքո՞վ արդեօք թէ ուրիշ մի այլ պատճառով՝ սկզբում ներսից ձայն չլսուեց։

Երկրորդ անգամ նա թակեց մի քիչ աւելի ու-ժեղ եւ այս անգամ մի նուաղ, վախկոտ ձայն հարցրեց.

— Ո՞վ է։

— Ես եմ,— ասաւ Եսթերը, կարծելով ձայ-նից պիտի ճանաչեն իրեն։

— Դու ո՞վ ես,— լսուեց բոպիկ ոտների մօ-տեցող ձայն։

Այս անգամ Եսթերն ուզեց աւելի պարզ լինել.

— Ես եմ, Եսթերը, Ձաքարի հարսը։ Դուռը բաց արա, խնամի …

Եսթերն այստեղ միայն զգաց, որ իր ձայնը դողում էր եւ մարմինը սարսռում։ Լսեց, թէ ինչ-պէս ներսից մի ձեռ որոնում էր փակը ու չէր գտնում. վերջապէս գտաւ եւ, անքալով, վերցրեց սողնակը։ Դուռը բացուեց մութ երախի նման եւ Եսթերն առեւ կուլ գնաց նրա մէջ։ Տագնապած ասնտիրուհու շշուկով տուած հարցերին, թէ «ի՞նչ կայ», «ինչի՞ է եկել»,— Եսթերը չկարողա-ցաւ իսկոյն պատասխանել, նա կուրծքը բռնած, ծանր հեւալով կրկնում էր միայն,— «կ'ասեմ, կ'ասեմ»… Բայց երբ Գարան ազին վառեց մոմի կտորը եւ Եսթերն իր առջեւ տեսաւ Գարան ազու մի քիչ անհանգիստ, մի քիչ քնատ դէմքն ու վա-խից թարթող աչքերը եւ նրա՝ անկողնում ար-թուն նստած ծեր ամուսնուն, այդ ուռած դէմքով անդամալոյծին, որ իր ասես բորբոքուած աչքերի հայեացքը սեւեռել էր ներս մտնողի վրայ,— Ես-թերը մի քիչ հաւաքեց իրեն, մանաւանդ տղա-մարդու, թէկուզ անդամալոյծ, որ իր ասես բոր-բոքուած աչքերի հայեացքը սեւեռել էր ներս մտնողի վրայ,— Եսթերը մի քիչ հաւաքեց իրեն, մանաւանդ տղամարդու, թէկուզ անդամալոյծ տղամարդու ներկայութիւնը սիրտ տուեց նրան եւ նա սկսեց պատմել գլխով անցածը։

Ամուսինները մինչեւ վերջն անխօս լսեցին նը-րան եւ ապա, երբ Եսթերը բոլորովին վերջացրեց, երկուսը միասին անքացին.

— Էհ, ինչ որ է։ Աստուած խնայել է՝ սպա-նել չեն …

Այս խօսքերից եւ ամուսինների այն արտա-յայտութիւններից, որ ունենում էին նրանց դէմ-քերն ու աչքերը պատմութեան ընթացքում,— Ես-թերը նկատեց որ ծերունիները դժուարանում են հաւատալ, թէ նա կարողանար ազատուել տանող-ների ձեռից եւ փախչել։ Նա անհրաժեշտութիւն զգաց հաւատացնել նրանց, որ ինքը ճշմարտու-թիւն է ասում, բայց անյարմար համարեց նորից կրկնել ասածը։

«Ձեն հաւատում — չհաւատան» ասաւ նա մտքում, մտներով պառաւի մի կերպ պատրաս-տած անկողինը, մտածելով, թէ ինչ է բերելու վաղուան օրը։

Դ.

Այնուհետեւ կաղնուտում ապրեց նուաճուած գիւղի ծանր դրութիւնը, Թուրքերը տղամարդ-կանց տանում էին շարունակ աշխատանքների — գիրքեր փորելու կամ բեռներ կրելու, ջահել կա-նայք թաքնւում էին եւ երբեք լաւ, մաքուր զգեստներ չէին հագնում, ոմանք նոյնիսկ, տգեղ երեւալու համար, դիտմամբ կաղում էին, շատե-րը երեկոները ճրագ չէին վառում, հացը թխում էին գիշերները, ու բոլոր տներում միշտ խօսում էին զգոյշ, շշուկով, երեխաներն անգամ քիչ էին լաց լինում։ Ահից մարդիկ սակաւ էին հեռանում իրարից եւ, ինչպէս կենդանիները վտանգի ժա-մանակ խմբւում են մի տեղ, այնպէս էլ այն բոլոր մարդիկ, որ թշնամու գիւղը մտնելու առաջին օ-րը հաւաքուել էին իրար մօտ, մնում էին դարձեալ նոյն տեղերում։ Մինակութիւնը սարսափեցնում էր. ով է իմանում ինչ կարող է պատահել…

Եսթերը, իր թաքնուելու հետեւեալ օրն իսկ Գարան ազուն խնդրեց, որ նա լուր «դրկի» սկես-րոջն ու կեսրարին, որ չանհանգստանան, եւ իմա-նայ, թէ ե՞րբ կարող է վերադառնալ։

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԻՆ Աշխատաւորական անդամներէն Լորտ Սթրապոլկի, յայտարարեց չորեքշաբթի օր որ Անգլիա չի կրնար ժամանակցիլ Գերմանիոյ 682 գործարանները քանդելու «պերճանքէն»: Ամերիկացի ծերակուտական մը, Պրիճիս, որ այս պահուս Գերմանիա կը գտնուի, միեւնոյն միտքերը յայտնած է. «Անտրամաբանական է քանդել այդ գործարանները երբ կարելի է ամերիկեան դրամագլուխով շահագործել զանոնք»:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Թուրքիոյ Նախագահը՝ Ըսմէթ Ինէօնիւ մօտ օրէն Իրաք պիտի այցելէ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընկերային խնդիրներու յանձնախումբը միաձայնութեամբ որոշեց միջազգային հիմնադրամ մը ստեղծել Եւրոպայի եւ Ասիոյ 3ուկէս միլիոն սովահար երախաներուն օրական 300 գոլ աւելի սնունդ տալու համար՝ յառաջիկայ Նոյեմբերէն սկսեալ:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ չորեքշաբթի օր վաւերացուց իտալական դաշնագիրը: Այդ թուականէն սկսեալ Երկոտասան կղզիները պաշտօնապէս կը փոխանցուին Յունաստանի:

ԻՆՉՊԷՍ ՀԱՂՈՐԴԱԾ ԷԻՆՔ մեր երէկուան թիւով, Չիլիի կառավարութիւնը խզած էր իր յարաբերութիւնը Ռուսիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ հետ: Մոսկուայի կառավարութիւնը ետ կանչած է Սանթիակոյի իր դեսպանը: Խորհրդային ձայնասփիւռը կ'ըսէ որ Չիլի այս քայլը առած է հպատակելով Ամերիկայի հրահանգներուն: Չեխոսլովաքիա ծանուցագիր մը պիտի ներկայացնէ՝ բողոքելու համար: Ուաշինկթընի քաղաքական շրջանակները կը նախատեսեն որ հարաւային Ամերիկայի բոլոր հանրապետութիւնները հետեւին Պրազիլիոյ եւ Չիլիի օրինակին:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պուլկարիայէն Տիկին Վերժին Յարութիւնեան (Էսկիշէհիրցի) կը փնտռէ իր մօրաքրոջ աղջիկը, Տիկին Հրանուշ Հաւաճեանը: Ամուսնոյն անունը Ստեփան: Ֆրանսա կը գտնուէին պատերազմէն առաջ: Իմացնել Պ. Ստեփանեան Յակոբի, 1 Ave. Auguste Rodin, Meudon (S. et O.):

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ դասախօսութիւնը.— Կոստան Զարեան բանաստեղծութեան վրայ դասախօսութիւնը զոր Պ. Զօպանեան պիտի կատարէր անցեալ շաբաթ օր Սիթէ Իւնիվէրսիթէրի Հայ Ուսանողական Տան մէջ եւ որ փոխադրական միջոցներու գործադուլին պատճառով յետաձգուեցաւ, տեղի պիտի ունենայ այս շաբաթ օր, 25 Հոկտեմբեր, ժամը 5ին, նոյն Տան մէջ (Պուլվար Ժուրտան, 57):

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ
Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը: Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Պիւֆէ — Մուտք 150 ֆր.

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են: Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ
Յօյանի դիւցազներգութիւնը, չափահիւսեց
Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Հոկտեմբեր 31ի գիշերը, Սալ Քատէի մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախագահութեամբ Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ իր խումբերուն, Նոր Սերունդին եւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի սանուհիներուն:

25 Հոկտեմբեր Շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տը Ֆէթի մէջ:

Կը նախագահէ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ
Կը խօսի ԸՆԿ. ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ (Փարիզէն)

Ներկայ պիտի ըլլան եւ պիտի խօսին Ֆր. ընկերվարական կուսակցութենէն Տռոմի երեսփոխան Mr. CARTIER եւ Պուրկ լէ Վալանսի քաղաքապետը Mr. VACHER:

Պիտի երգէ Օր. ԾՈՎԻՆԱՐ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ Լիոնէն եւ Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ Վալանսէն: Գեղարուեստական ճոխ բաժին, հայկական պարեր սանուհիներէն, տոհմիկ տարազներով: Զանազան անակնկալներ: Մուտքը ազատ է

■

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՍԻՒՐՄԷՆԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վալանսէն): Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ:

●

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ընկերվարականներու եւ «Նոր Սերունդի»:

26 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Կապոյտ Խաչի «Խրիմեան» սրահին մէջ:

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. Հ. ՍԷՐԷՆԿՈՒԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ընկեր Սահակ Յովհաննէսեան իր երգչախումբով եւ ընկեր Բարսեղ Հալլէջեան: Կ'արտասանեն Մուրատեանի երգերը, կ'երգեն Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մանուէլ Խաչիկեան:

Զանազան անակնկալներ:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ
45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ
ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ
ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Շրջ. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէի հովանաւորութեամբ, եւ իր 11 խումբերուն մասնակցութեամբ տեղի պիտի ունենայ 25 Հոկտեմբեր, 1947, շաբաթ երեկոյ մինչեւ լոյս, Brébant Marseillaisի սրահներուն մէջ: Մասնաւոր հրաւէրով Փարիզէն հրաւիրուած են բանախօսելու, ընկ. ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կ. վարչութենէն, ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ: Փարիզեն յայտնի ժողովրդական երգչուհի Օր. Ա. ՆԻՍԱՔԵԼԵԱՆ կը մասնակցի գեղարուեստական բաժնին, ինչպէս նաեւ Ս. Լուի, Ս. Անի, Լէ զ'Օլիվ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբերը իրենց նուագախումբով, պարերով երգերով, արտասանութիւններով: Զանազան անակնկալներ:

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ
Մարի Սահակեան

25 Հոկտեմբեր, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին
Pleyel տան Chopin սրահին մէջ

Մասնակցութեամբ յայտնի թաւ ջութակահար PIERRE CADEEի, Soc. des concerts symphoniques de Paris: Տոմսերու գիները 150, 100 եւ 75 ֆրանք:

Դիմել՝ Հրատ. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, tél. Danton 88-65: Հ. Սարգիսեան 261 Fbg. St. Martin, Nord 66-69 Ճ. Բալըքեան 46 rue Richer, Pro. 25-46:

ԿԱՐԵՒՈՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր 31էն պիտի դադրեցնենք բոլոր այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք չեն պատասխանած իրենց ստացած հաշուեթուղթերուն:

Այս առթիւ կը յայտարարենք որ պէտք է մինչեւ այդ թուականը փակուին բոլոր յետնեալ հաշիւները գիներու նոր փոփոխութեանց պատճառով:

Վերջին անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ նկատի չեն առնուիր անվճար ծանուցումները, բացի ժողովի յայտարարութիւններէն: Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - Հ.Յ.Դ. Վաամեան ենթ.-էն, 26 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, 68 rue de Rébeval, իջնել մէթրօ Belleville:

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը եւ Նոր Սերունդի Հրայր խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին ընկերվարականներու սրահը, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, երկուշաբթի:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր մասնաճիւղերը Հոկ. 25ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին Սոսիէթէ Սավանթի G. սրահը:

ՍԵԲԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին: Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ Միութեան ժողովը տեղի կ'ունենայ երկուշաբթի, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, 19 rue Caumartin, Studio Caumartin: Կարեւոր օրակարգ, Բ. կարաւանի մեկնումի առթիւ:

ՀԱՐ. ՖՐԱՆՍԱՅԻ Ներգաղթի Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է, Պօղոսեան եղբայրներէ (2000) ֆրանք, Այրի Տիկին ՏԻՐՈՒՀԻ ՓԱՓԱԶԵԱՆի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուին հայ գրատուներէն՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալըքեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

«Զանկէ» օղին 40°
Ամէնէն անարատը եւ ամէնէն փնտռուածը
Լիտր 400 ֆրանք
Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր յանձնարարութիւնները
Ani ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ
Գրեց Վահան Հայկէշեան
Տոքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Boulouseի եւ Lingerieի Տան մը համար կ'ուզուի շատ սահուն ֆրանսերէն խօսող օրիորդ մը կամ երիտասարդ կին մը իբրեւ ներկայացուցիչ: Ներկայանալ կէս օրէն վերջ ինքնութեան թուղթով եւ référenceով, Rosine, 89 rue d'Aboukir, Paris (2):

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 385

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 26 Octobre 1947 Կիրակի 26 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5172-Նոր շրջան թիւ 781 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ԿՈՄԻՏԱՍ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ

Տարիներէ ի վեր կ'որոճամ — Իրապէս ամբողջովի՞ն հայ ժողովուրդի՞ն կը պատկանի՞ն բոլոր այն երգերը, զորս Կոմիտաս տուաւ իբրեւ «հայ ժողովրդական երգ»։

Երաժշտութեան մասին պիտի չխօսիմ, արդէն իսկ terra incognita ինծի համար։ Բայց ինչ որ պիտի ըսեմ «յաղագս բանի», կրնայ ճելադրական ըլլալ նաեւ երաժշտութեան մասին՝ Եւտերպէի աշակերտներուն համար։

Առնենք Քէլէր ցոլէրը։

Հակառակ գեղջկական բառերուն ու ժողովրդական մոթիֆներուն՝ երգին տաղաչափական արուեստը կը մատնէ մտաւորական միջամտութիւն մը,— տողերուն մէջէն ինծի կը թուի թէ կը տեսնեմ համալսարանական չարաճճի երիտասարդի մը փախուստը չինական չորերով ու ժպիտով։ Այս երգը աքանչելի օրինակ մըն է բացատրելու եւ ցուցադրելու համար տաղաչափական կանոններու հարստութիւն մը։

Կոմիտաս substitution մը կատարած չէ՞ արդեօք՝ համալսարանականին տեղ (ինքը) դնելով չինական մը,— համեստութեան խորարմատ մղումով մը, որուն չկրցաւ յաղթել երբեւիցէ, կամ հետեւելով միջնադարեան մեր տաղասաց վարդապետներուն, որոնք աւանդութիւն դարձուցած էին աշխարհիկ իրենց երգերուն հեղինակ տալ անծանօթ անուններ։

1929ին, երբ Զոմի դասարանին կը ներկայացնէի Կոմիտասի կեանքը, ուշադրութիւնս կը գրաւէր իր մէկ ոտանաւորը, քաղուած՝ աղջկան մը ալպոմէն։ Այդ ոտանաւորին կշռոյթի եւ յանգի խաղերը որոշ նմանութիւններ ունէին Քէլէր ցոլէրի արուեստին հետ։ Այն ժամանակ, այդ մէկ հատիկ ոտանաւորէն թելադրուած, Կոմիտասի մէջ տեսայ բանաստեղծը, արձանագրեցի եւ անցայ (Երկունք, 1929, Երևան)։

1939ին, բանաստեղծ Թ. Ազատեան Պոլսոյ մէջ փոքրիկ հատորով մը հրատարակեց Կոմիտասի բոլոր քերթուածները,— Քնարերգութիւններ։ Այդ փնջիկին մէջ կան բազմաթիւ ոտանաւորներ, որոնք կը հաստատեն իրենց արենակցական կապը Քէլէր ցոլէրին հետ։ Թ. Ազատեան եւս, յառաջաբանին մէջ, կ'ընդունի թէ «Կոմիտաս շատ հաւանաբար մտադրած էր գէթ մասամբ եղանակաւորել իր այս ինքնաստեղծ քնարերգութիւնները»։ Եւ եթէ չխաւարէր իր միտքը, թերեւս նոր Քէլէր ցոլէրներ դուրս գային իր այդ ոտանաւորներուն տետրակէն։

Այս տեսակէտս, զոր կ'որոճամ տարիներէ ի վեր եւ բոլոր պրպտումներս վերջացնելէ ետքը՝ թերեւս կարենամ հրապարակ դնել աւելի լաւ պաշտպանուած, ամուր վկայութիւններով եւ համոզիչ օրինակներով, թող մնայ առ այժմ իբրեւ վարկած,— եւ անցնինք բանաստեղծ Կոմիտասի արուեստին, թէքնիքին։

Կոմիտասի բոլոր ոտանաւորները (մեծ մասը, դժբախտաբար անաւարտ(*), կը մնայ «անաւարտութիւն» իր իսկ բառով) երաժշտութեան կ'երթան յանգի ճամբով,— տարօրինակ յանգ մըն է այդ, երբեմն ուղղահայեաց՝ որ կը կրկնուի հատածէ հատած (ներքին յանգի նոր ձեւ մը), ապահովաբար կշռոյթ տալու համար միայն, երբեմն զուգահեռական՝ յուզումը զարգացնելու համար գաղափարներու եւ պատկերներու լծորդութեամբ։ Վերջին այս եղանակը կը յիշեցնէ եբրայ. բանաստեղծութեան զուգահեռները, որոնց Կոմիտաս կը մօտենայ անշուշտ Սաղմոսներու թէքնիքին ճամբով,— արդարեւ, եբրայական տաղաչափութիւնը, տողերու առաջին վանկերուն ձայնական կրկնութեամբ նպաստելով երգիչներու յիշողութեան, ամէն մէկ տողի բովանդակած գաղափարը կամ պատկերը յետոյ կ'ընդլայնէ երբեմն թէզով մը, երբեմն անթիթէզով մը։ Օրինակ՝ երկնքին պատկերը կ'ամբողջացնէ ծովին պատկերով, կամ գիշերուան պատկերը կը զօրացնէ ցերեկուան պատկերով։ (Եբրայական բանաստեղծութեան մասին՝ տեսնել իմ ուսումնասիրութիւնս, աւելի ընդարձակ, Վէմ, Ա. թիւ)։

Կոմիտաս, պատկերներու եւ ձայներու լծորդութեամբ, երբեմն այնպիսի գիւտեր կ'ընէ, որ կարծես ճափոնական հայ-քայներ կը յօրինէ,— ճափոն բանաստեղծներուն պէս միշտ բնութենէն առնելով իր յոյզերն ու երանգները։ Եւ յաճախ այնքան գեղեցկօրէն կը կատարէ այդ զուգախաղերը, որ կ'ըսէք՝ Կոմիտաս տաղանդաւոր նկարիչ մըն է։

Կան նաեւ stéréotypique տարրեր, իր հիւանդութեան նախանշան։

Այս արագ տեսութեան իբրեւ վերջաբան՝ կ'ուզեմ ըսել թէ սխալ է պարզ Ֆօլքլորիստ կոչել Կոմիտասը,— Կուտինացի այս մեծ երաժիշտը բանաստեղծագործ աչարկու ուժ մըն էր, որ հայ ժողովուրդին հանճարէն կախարդուած, հայ ցեղային հարստութեանց հանդէպ խոր պաշտամունքով մը լեցուած, ի նշան համեստութեան՝ ուրացաւ ինչ որ իրն էր, զայն վերագրելու համար ժողովուրդին՝ որ զինք ծնած էր։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Թ. Ազատեան լաւ որ հրատարակած է նաեւ այդ սեւագրութեանց, կատարուած անվերջանալի սրբագրութիւններով սարդի ոստայն դարձած ձեռագրին քլիշէն, որ կրնայ ծառայել օրինակ գրանանաչական եւ հոգեվերլուծական փորձի մը, ապագային։

ԿՈՄԻՏԱՍ

Վաստակաբեկ ժողովուրդի տրտմանքը կայ քո երգում,
Կեանքի, սիրոյ յաւերժական շշունջը կայ քո երգում։

Հորովելները քախծալից, զիլ զանգն ու փայլը գերանդու,
Մեր լեռնային արշալոյսի զով շունչը կայ քո երգում։

Անմեղ ծիծաղը, որ աղի արտասունքով է ողողուած,
Մեր արնացող ծաղիկների վառ փունջը կայ քո երգում։

Զըկայ գիշեր առանց լուսնի, չկայ հնձուոր առանց եարի,
Սիրող սիրտի համար հանգիստ ու քուն չըկայ քո երգերում։

Պանդուխտների անդարձ ուղին, հարսի մորմոքը մենաւոր,
Անհաս անմար կարօտների մրմունջը կայ քո երգերում։

Դու տենչութեան սիրոյ երգիչ, դու խորթ էիր հին աշխարհին,
Ոսկի զահերը հաստատող մի տող չըկայ քո երգերում։

Դու հարազատ էս իմ ազատ մեծաքանքար ժողովուրդին,
Դարերի զանձը մեզ բերող կամուրջը կայ քո երգերում։

Աղբիւրի պէս կարկաչելով կ'երթաս դու ծովն ապագայի
Անմահական զարունն էս դու, աշուն չկայ քո երգում։

ՆԱԻՐԻ ԶԱՐԵԱՆ

Ճղիկ մը մեծ երաժիշտին քերթուածներէն

Կռունկ

Շառա՛չ, շառա՛չ...
Սարէն հեղե՛ղ փրփրաւ,
Վազո՛ւմ է առաջ ու շեշտակի.
Հողէն ծառեր ծամելով,
Հողէն քարեր քամելով.
Գետը լցաւ ու զալարեց,
Սիրտը խցաւ ու պալարեց
Ցելա՛ւ, ցելա՛ւ...
Ամպէն արե՛ւն ելաւ,
Նազում է կանաչ ու եշտակի,
Սարի խոցին ծրպտելով,
Ծառի ծոցին ծրպտելով,
Պաղատ գետին ջե՛ր բերելու,
Խաւար սըրտին սէ՛ր մերելու։

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ համաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ Քանատայի գլխաւոր պատուիրակը՝ Իլսլի, ամբաստանեց Խորհ. կառավարութիւնը, մամուլը եւ ձայնասփիւռը որ սուտ լուրեր կը տարածեն Քանատայի մասին։ «Այսպէսով Մոսկուան կ'աշխատի թշնամութիւն ստեղծել մեզի դէմ»։

Եւրոպայի կացութիւնը շատ ծանր է կ'ըսէ նախագահ Թրուման

Նախագահ Թրումըն յայտարարեց որ ամերիկեան խորհրդարանին նստաշրջանը պիտի սկսի յառաջիկայ Նոյեմբեր 17ին «որովհետեւ Եւրոպայի տնտեսական կացութիւնը շատ ծանր է եւ չենք կրնար մինչեւ յունուար սպասել»։ Խորհրդարանը իր օրակարգին վրայ պիտի ունենայ արտասահմանի երկիրներուն, մասնաւորաբար Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ, նիւթական անմիջական օգնութիւն հասցնելու խնդիրը։ Ահաւասիկ նախագահին յայտարարութեանց գլխաւոր մասերը.—

« Զափազանց սախրադական է որ խորհրդարանը անմիջապէս միջոցներ ձեռք առնէ կասեցնելու համար գիներու բարձրացումը որ դժուարութեանց կը մատնէ միլիոնաւոր բնակիչներ մեր երկրին մէջ եւ կը սպառնայ Ամերիկայի բարգաւաճման եւ բարօրութեան։

Օրէ օր կը պարզուի թէ ինչքան կարեւոր է Ամերիկայի ներգործութիւնը արդարացի ու մտահոգ կարգադրելու համար։ Եւրոպայի տնտեսական տագնապալի կացութիւնն ալ երկրորդ կարեւոր պատճառն է որուն համար խորհրդարանը պէտք է բացառիկ նիստ գումարէ։ Կարգ մը երկիրներ, արեւմտեան Եւրոպայի մէջ, սպառած են իրենց ելմտական աղբիւրները եւ ի վիճակի չեն գնելու այն անհրաժեշտ պիտոյքները եւ հրամիւթերը որոնք կենսական են՝ եթէ իրենց ժողովուրդները պիտի ապրին յառաջիկայ ձմեռ։ Ֆրանսա իր սեփական միջոցներով կրնայ իր պէտքերը գոհացնել մինչեւ Դեկտեմբեր։ Իտալիա անմիջական օգնութեան պէտք ունի՝ տարի չլրացած։ Հետեւաբար խորհրդարանը չի կրնար մինչեւ յունուար սպասել»։

Նախագահ Թրումըն ուրբաթ օր ձայնասփիւռին վրայ խօսելով, յաւելուածական մանրամասնութիւններ տուաւ իր կառավարութեան ձեռք առնելիք միջոցներուն մասին։ Ուաշինկթընի բրիտանական դեսպանը որ Լոնտոն հասաւ անցեալ հինգշաբթի, յայտնեց թէ «հաւանական չէ որ Անգլիա Մարշըլի ծրագիրէն օգտուի այս տարի»։

Վարչապետին յայտարարութիւնը

Վարչապետ Ռամատիէի հինգշաբթի օր համագումար մը ունենալով մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ՝ կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ օրուան տագնապին մասին։ Պ. Ռամատիէ նախ ամբաստանեց համայնավարները որոնք կը քաջալերեն աշխատաւոր երու . . . . . . պահանջքը եւ կ'աշխատին քաղաքական շարժում մը ստեղծել բանի միջոցներու դիմելու համար. այս ձեւով համայնավարները կը սպառնան երկրին տնտեսական կարգուսարքին ինչպէս նաեւ թղթադրամին կայունութեան։ Խօսելով զօրավար տը Կոլի յաջողութեան մասին, վարչապետը դիտել տուաւ որ «ստեղծել այդ տեսակ քաղաքական խառնակութիւն մը, կը նշանակէ յարձակում գործել հանրապետութեան վրայ։ Կարելի չէ որեւէ քայլ առնել առանց ժողովուրդին հաւանութեան։ Բոլոր խմբակցութեանց գործակցութիւնը անհրաժեշտ է բարեկարգումներ կատարելու համար։ Կառավարութիւնը պիտի դիմագրաւէ բազմաթիւ դժուարութիւններ»։

Կուսակցական եւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ Ռամատիէի կառավարութիւնը չի կրնար երկար տեւել եւ նոր տագնապ մը տեղի պիտի ունենայ շուտով։ Զօրավար տը Կոլի դիրքը շատ ուժեղ է, դիտել կը տրուի եւ ան է որ պիտի լուծէ տագնապը։ Ներկայ կացութեան մէջ յատկանշական են հետեւեալ երեւոյթները— Ա.— Տը Կոլի խմբակցութիւնը — որ կազմուեցաւ վեց ամիս առաջ — երեսփոխան չունի խորհրդարանին մէջ, բայց իր հակակշիռին ենթարկուած է MRPի երեսփոխաններուն մեծ մասը, Բ.— MRP իր 170 երեսփոխաններով միակ խոշոր կուսակցութիւնն է որ կը պաշտպանէր Ռամատիէի կառավարութիւնը նախորդ նստաշրջանին. Գ.— Հետեւաբար ներկայ դահլիճին ճակատագիրը կախում ունի այդ կուսակցութեան քուէներէն։

Անգլիա նոր կը կրճատէ բաժնեչափերը

Անգլիոյ տնտեսական նախարարը յայտարարեց խորհրդարանին մէջ թէ ժողովուրդը նոր զրկանքներու պիտի ենթարկուի եւ կարգ մը անհրաժեշտներու բաժնեչափը պիտի կրճատուի։ Իւրաքանչիւր Անգլիացի պիտի ստանայ օրական 2700 գոլ փոխանակ 2870ի, գետնախնձորի վաճառումը որ ազատ էր մինչեւ հիմա, բաժնեչափի պիտի ենթարկուի, շաքարը պիտի դեղչուի շաբաթական 8 ունկիի (ներկայիս 10), միսը՝ շաբաթական մէկ շիլին (այսինքն կէս լիպրա)։ Կառավարութիւնը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԵՐՋԻՆ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎՐԴ.Ի ԱՃԻՒՆԻՆ
ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Կոմիտաս Վարդապետի, Փարիզի մէջ տեղի ունեցած յուղարկաւորութեան շքեղ եւ համաժողովրդական հանդիսութիւնը, տակաւին չէ մոռցուած :

Տեղական եւ Սփիւռքի հայ մամուլը, ժամանակին սիւնակներ նուիրեց այդ առթիւ, պանծացնելով Մեծ Վարդապետին գործը եւ հայ երաժշտութեան անոր բերած անդնահատելի ծառայութիւնը:

Երջանիկ եղաւ Կոմիտաս, գոնէ մահուընէ ետքը՝ իր աճիւններուն մայրենի հողին մէջ ամփոփումովը, որուն չարժանացան շատ ուրիշ հայ արժէքաւոր դէմքերու անշնչացած մարմինները .

Հայրենադարձի 1936ի կարաւանը, եթէ իրեն հետ չտարաւ Հայաստան նիւթական հարստութիւն, սակայն ան տարաւ արժէքաւոր աւանդ մը՝ Կոմիտաս վարդապետի աճիւնը պարունակող դագաղը՝ հանգչեցնելու զայն մայրենի հողին մէջ :

Ողբացեալ Վարդապետը, որ իր կեանքը իր ժողովուրդին միայն նուիրած էր, զայն առաջնորդեց դէպի իրական հայրենիք, Հայաստան, ուրկէ եկած էր, աշխարհացրիւ հայութիւնը ոգեւորելու իր սքանչելի երգերով: Անոր հոգեկան հայրենիքը կերտելու :

Մարսիլիոյ քարափին ծածկին տակ դրուած էր դագաղը, պարզ փայտէ կրկնատուփի մէջ դետեղուած: Դրուած էր բարձր քառոտանիի մը վրայ: Մարսիլիոյ հայութիւնը եռուզեռի մէջ էր այդ օրերուն, երբ իմացուեցաւ որ Կոմիտասի դագաղն ալ հայրենադարձներու կարաւանին կ'ընկերանայ: Դիմում կատարուեցաւ Ներգաղթի լիազոր Պ. Դ. Շահվէրտեանի մօտ, որ թոյլտուութիւն առնուի եկեղեցւոյ մէջ կրօնական արարողութեամբ մը, վերջին պատիւ մըն ալ ընելու սիրելի վարդապետին: Կարելի չեղաւ այդ փափաքը իրագործել : Միայն Քէօթահիոյ Հայրենակցական Միութիւնը յաջողեցաւ իր կողմէ ծաղկեպսակ մը ամրացնել՝ դագաղակիր սնտուկին վրայ, մինչեւ Հայաստան ուղեւորելու համար: Միութեան կողմէ, նամակով մըն ալ խնդրուեցաւ յայտնի նկարիչ Փանոս Թէրլէմէզեանէն, որ հաճի ներկայացնել Քէօթահիոյ հայութիւնը, Երեւանի մէջ, Վարդապետին յուղարկաւորութեան :

Մարսիլիոյ քարափին վրայ, հազարաւորներ տողանցք ըրին այդ անշունչ դագաղակիր սնտուկին առջեւ: Ամէն ոք կ'աշխատէր, տողիկ մը բան գրել այդ սնտուկին վրայ: Բացի յատակէն՝ սնտուկին միւս մասերը ծածկուեցան քառեակներով, յարգանքի տողերով եւ ստորագրութիւններով :

Եւ այդ լռած քնարը պարունակող սնտուկը, իր հայրենակիցներուն ծաղկեպսակով զարդարուած ու հայ ժողովուրդի սրտաբուխ տողերով, ստորագրութիւններով նախշուած, վերելակով բարձրացաւ շոգենաւին գագաթը:

Հայրենակարօտ խուռներամ դիտողներ, իբրեւ յուղարկաւոր, յուզումով հետեւեցան այդ բարձրացող դագաղին :

Նաւը, ազնուաշուք պալատականի մը պէս, դանդաղօրէն կը բաժնուէր հողէն, կուրծքը դարձուցած դէպի հայրենի երկիր: Իրեն կը հետեւէին հայրենաբաղձ ժողովուրդի մը կարօտալի նայուածքները :

Կոմիտաս, վերջին հրաժեշտը կուտար օտար հողին, քառորդ դար մը իր առաքելութիւնը կատարելէ եւ տառապանքի դառն բաժակը քամելէ ետք: Կերթար հանգչելու իր մօր գրկին մէջ, տանելով իրեն հետ այդ մօր պանդուխտ զաւակները, «ահա ես եւ մանկունք քո»:

Նոյն այս ծովեզերքէն բերած էին զինքը Փարիզ: Անոր դարունն դարման անելու: Տարիներով տուայտեցաւ հիւանդանոցի չորս պատերուն ետին: Լուռ եւ ինքնամփոփ: Իր ո՞ր մեղքին համար: Գաղտնիք աստուածային :

Իր անշնչացած մարմինը պիտի անցնէր այն քաղաքէն՝ Պոլսէն, ուր տարիներով դափնեզարդ կեանք մը ապրեցաւ Վարդապետը: Ծափերու տարափով ողջունուեցաւ: Հայ երգը հնչեցուց Բիւզանդացիներու այդ մայրաքաղաքին բեմերուն վրայ եւ Հայոց տաճարներուն մէջ: Ամէն Հայու շրթունք, հաղորդուեցաւ հայրենի երգով : Հայաստանի հայ գեղջուկը եւ աշխատաւորը եկան հոն իրենց երգերով մկրտելու, օծելու եւ հայրենախորթ հայութիւնը եւ կապելու զայն իր երկրին ու իր ժողովուրդին :

Ոչ ոք պիտի կրնար ընել Կոմիտասի ըրածը : Ոչ քարոզը, ոչ խրատն ու խօսքը: Ան, երգովը հմայեց, կապեց ու տարաւ մեզ բոլորս դէպի աղբիւրը լոյսին ու յոյսին: Դէպի երկիր հայրենի:

Նուազ շքաւոր չեղաւ անոր ընդունելութիւնն ու թաղումը Հայաստանի, Երեւանի մէջ: Նախարար եր, արուեստագէտներ եւ հազարաւոր աշխատաւորներ իրենց ուսերուն վրայ բարձած՝ տարին անոր աճիւնները հայ պանթէոնի մէջ հանգչեցնելու, «երախտագէտ՝ ազգը իր զաւկին»:

Իր դաշնաւորած երգերով տեղի ունեցաւ թաղումը որու միջոցին անձրեւն ալ վերէն կը շաղուէր երբ կ'երգէին «Անձրեւն եկաւ շաղալէն»ը : Ի՛նչ խորհրդաւոր զուգադիպութիւն...

Եւ հողը կ'իջնէր դագաղին վրայ, ծածկելով բոլորին աչքերէն Ան, որ տարիներով շրջեցաւ հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ, իր դիւթիչ երգերովը զարկ տալով եւ բարձրացնելով հոգին ու սիրտը՝ յուսալքուած հայութեան: Բայց «ճառագայթը չի թաղուիր...»:

Մա՞հ է այս՝ թէ անմահութիւն:

Փարիզ — ԿԱՐՕ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆ

ԿՈՄԻՏԱՍԻՆ

Մեր այսօրուան թերթին բոլոր յօդուածները պէտք է կրէին «Կոմիտասին» խորագիրը եւ նուիրուած ըլլային իր մահուան 12րդ տարեդարձին : Նոյնը ամէն տարի հոկտեմբեր 27ին:

1935ի աշնան, Փարիզի գաղութը ամբողջ երեք օր եկաւ համբուրել վարդապետին ձեռքը: Այդ ձեռքը սառած էր ու անկենդան եւ հանգիստ էր իր վարդապետական զգեստին տակ: Բայց մենք բոլորս կը տեսնէինք զայն մեր երեւակայութեամբ՝ կորովի, յարաշարժ, իմաստուն որ տարիներ շարունակ կրցաւ իր պարզ շարժումներով մագնիսացնել, ոչ միայն իր հաւատաւոր աշակերտները, այլեւ հմայուած բազմութիւնները:

Գիտեմ որ վարդապետին դաճէ դիմակը պատրաստեցին այդ օրերուն: Ինչո՞ւ չառին, սակայն, կաղապարը իր ձեռքին որպէսզի սերունդէ սերունդ ժառանգ մնար ան, ինչպէս սուրբի մը նշխարը :

Այդ ձեռքը իր գերբնական ուժով պիտի կրնար քակել համրերուն ալ լեզուն ու երգել պիտի տար անոնց մեր գեղջուկ հովուերգերը, մեր մեծասքանչ բարբառով օծուն :

Բանաստեղծը կ'ըսէ քիչ անդին —

«Կեանքի, սիրոյ յաւերժական շշունջը կայ քո երգում »:

Իսկ ի՛նչ ըսել իր մատներուն որոնց շարժումները յաւերժացուցին Գութանն ու Սիփանը, քաղցրիկ լեզուն ու Հայոց աշխարհի լեռներն ու գետերը, դաշտերն ու ծաղիկները, ձորերն ու ծմակները, պողպատէ ծիրաններով բեղմնաւոր, եւ Ալելուեաններով սաղմոսերգուած :

Ջուրը օրհնուած էր իր երգով, Յորդանանը սրբացած ու Տէրը անգամ մը եւս ողորմած՝ Հայոց տառապանքին:

Կը բաւէր որ երգէր վարդապետը, կը բաւէր որ շարժէր իր աջը, մեր անմահ Կոմիտասը, եւ դուք ծունկի կուգայինք ակամայ, երեւակայական խորանի մը առջեւ, թերեւս զարմանալով թէ ինչո՞ւ չէին բացուիր արքայութեան դուռները, ներս ընդունելու համար այն ժողովուրդը որ գիտէր իր Կոմիտասով հասնիլ երկինքի սահմաններուն:

✠ Փըթի Շանի թատրոնը նեղ էր հասնող բազմութիւնը պարփակելու այդ օրը: Օթեակներուն մէջ բարձրաստիճան հիւրեր, գահաժառանգը հիացող մը Կոմիտասին արուեստին առաջին օթեակին մէջ, մեծ հետաքրքրութեամբ կը հետեւէր հայերէն երգերուն: Վարդապետը համակ շարժում էր կարծես այդ պահուն, կը դողար մէկ աշակերտին վրայ, յօնքերը կը կիտէր անմիջապէս երբ սուղէր բացակայութիւն մը : Կ'ուզէր որ կատարեալ ըլլային խումբը, երգը, տպաւորութիւնը, ամէն բան:

Խումբը, մօտ 300 հոգի, լարուած ու քիչ մըն ալ յուզուած, կը սպասէր վարագոյրին բացուելուն ու վարդապետին ձեռքին: «Հոռովելն» էր առաջին երգը. մեներգողը Հայկ Սէմէրճեան թարմ եւ անուշ թենոր մը վճիտ ձայնով: Երգը խելայեղ ծափերու տարափով մը վերջացաւ, առանց փոքր թերացումի մը: Կը սպասէինք վարդապետին ուրախ արտայայտութեան եւ քաջալերական քանի մը բառերուն, խոշոր, հնչեղ ծիծաղով մը:

Բարկացած էր սակայն: Բառ չարտասանեց, անցաւ դաշնակին առջեւ: Իր անձամբ «Մոկաց Միրզէն» փոխարինեց մեր զգացած սրտաբեկումը:

Ափսոս որ Շահմուրատեանը իր վերջին տարիներուն բառերն իսկ մոռցած էր իր այնքան սիրած երգին, երգ մը որ վարդապետին հետ, ինք միայն գիտէր երգել :

Վարդապետին բարկութեան պատճառը չկրցանք բացատրել այդ օրը, երբ խանդավառութիւնը աննկարագրելի էր, շնորհաւորութիւնները այնքան ջերմ եւ յաջողութիւնը այնքան կատարեալ:

Պէտք եղաւ սպասել յաջորդ կիրակիին: Ընդհ. փորձի օրուան երբ ամբողջ խումբը կը հաւաքուէր Ժէանեանի սրահը: Բոլորը հոն էին արդէն, մեծ ու պզտիկ: Վարդապետը գործի անցնելէ առաջ կանչեց մէջտեղ խումբէն երիտասարդ երգիչ մը եւ հանգիստ ձայնով մը հարցուց թէ ո՞ւր էր կիրակի օրը: Տղան չկրցաւ պատասխանել, գլուխը ծռած կը սպասէր պատիժին: Գիտէր իր յանցանքը... Մենք ալ գիտցանք արդէն: Համերգը, գոնէ անգամ մը հեռուէն լսելու փորձութեան չէր կրցած դիմադրել, սպրդած էր Փըթի Շանի վերնայարկը լեցնող բազմութեան մէջ: Փորձած էր աննկատելի անցնելու համար, գիտէր որ արգիլուած էր ըրածը, բայց ապահով էր որ պիտի չնկատուէր: Վարդապետը առաջին երգէն վերջ երբ դարձեր էր ժողովուրդին շնորհակալութիւն յայտնելու, տեսած էր զինքը եւ խոժոռած: Թէեւ ներուեցաւ իր «ոճիր»ը, բայց ինծի պէս ով գիտէ քանի հոգի շնորհակալ եղան իրեն, որ մի անգամ ընդ միշտ թաղեց մեր սիրտերուն խորը նման փորձութիւններ :

Իսկ ինք, ինչպէս կը լսէր այն համանուագը զոր իր մատներով դուրս կը քաշէր հարիւրաւոր կոկորդներէ : Կը լսէ՞ր այդ ձայները, որոնք կը ձուլէր, կը դարբնէր իր արուեստագէտի հնոցին մէջ, իր հանճարին սալին վրայ: Հոգին էր միայն փախուստ տուած իրմէ թերեւս օր մը, երթալ անկիւն մը կծկուելու եւ լսելու համար: Ու դժբախտ այդ օր ալ չէր վերադարձած իր կծկուած անկիւնէն :

Յ. Շ. Մ.

Պոլիսը, Ազատագրական պայքարի ընթացքին

Զ.

Յաջորդական յօդուածներով աշխատեցանք տալ էական մասերը (հայկական ակնոցով) զօրավար Քէմալ Փոչերի գրքին: Մեր նպատակն էր, ընտրովի դրուագներով երեւան հանել Դաշնակիցներու մեղսակցութիւնն ու պատասխանատուութիւնը՝ Փոքր Ասիոյ աղէտին առնչութեամբ :

Բազմաթիւ իրարու նմանող պատմութիւններու մէջէն քաղեցինք նմոյշներ միայն: Այլապէս կարելի էր երկարել շարքը մէկը միւսէն աւելի հիւթեղ դրուագներու, եւ այդ փաստէն հանել օգտակար գիտելիքներ՝ չափաւորելու համար մեր անսահման միամտութիւնը (քաղաքական հարցերու կապակցութեամբ ի հարկէ): Այսօր իսկ, եթէ կ'ուզէք, երբ մէկ ծայրայեղութենէն միւսը անցած ենք ազգովին: Ներողութիւն, եթէ ակնարկը կը վիրաւորէ ուրիշներու «յառաջդիմական» եւ «Հայաստանասիրական» դիրքադրութիւնը:

Գիտակցաբար զանց ըրինք նաեւ շահեկան այլ գլուխներ, կեդրոնանալու համար հիմնականին վրայ: Բայց կ'արժէ քանի մը տող նուիրել Պոլսոյ Ազգ. Պաշտպանութեան (Միտաֆաայի Միլլիյէ) զինեալ ուժերուն, ցոյց տալու համար որ, Թուրքեր երեսուն տարի առաջ, «Դիմադրական Ճակատ» ստեղծած է շատ աւելի համադրական եւ կեդրոնացեալ ձեւով, քան Եւրոպան 1942—45 շրջանին:

Կարծուածէն աւելի հզօր եւ ծաւալուն կազմակերպութիւն մը եղած է ան: «Միլլի» կեդրոնը յաջողած է, համեմատաբար կարճ ժամանակի մը ընթացքին, Պոլիսը օժտել 54 մասնաճիւղերով, եւ վաթսուն հազարնոց բանակով մը: Այդ բանակը մարզուած է եւ սպառազինուած հրացանով, ձեռնառումբով, գնդացիրով եւ ... թնդանօթով:

Պոլիսը բաժնուած է զինուորական երեք մեծ կեդրոններու (Բերա, Ստամպոլ, Սկիւտար) : Իւրաքանչիւր շրջան շրջանակներու, եւ շրջանակներն ալ կէտերու, համապատասխան հրամանատարներով (խումբ, ջոկատ, վաշտ, գումարտակ, եւայլն):

Անգարան, Պոլսոյ ճակատին վրայ դրած է հետեւեալ պարտականութիւնները.

ա) Զօրավիգ ըլլալ Անատոլուի ազգ. շարժումին.

բ) Ազգ. բանակին հայթայթել զէնք, ռազմանիւթ եւ զինուորական պիտոյք.

գ) Պոլսոյ թրքութիւնը պաշտպանել հաւանական յարձակման դէմ.

դ) Ապահովել անդորրութիւնը :

Եթէ վերոյիշեալ կէտերը մի առ մի քննութեան ենթարկենք, պիտի տեսնենք որ «Միլլի» կեդրոնը տառացի գործադրած է տրուած հրահանգը.— Այսպէս, յաջողած է Թուրք տարրին ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կապել ազգ. շարժումին: Օգտուիլ Դաշնակիցներու պառակտումէն, հակամարտ շահերէ եւ «բարձր բարեկամութիւններէ»՝ զէնք եւ ռազմանիւթ հայթայթելու համար Անատոլուի բանակին: Հնազանդելով բարձրագոյն հրամանի մը, հրաժարած է զինեալ յարձակումէ, խափանարարութենէ, ամէն տեսակ դրդումներէ, ցոյցերէ, եւայլն: Յաճախ պատճառներ ունեցած են փոխ վրէժի դիմելու եւ կամ պատժական գործողութիւն կատարելու, բայց ետ կեցած՝ լիովին յարգած ըլլալու համար ընդհ. կեդրոնին հրամանը որ, անտարակոյս, քաղաքականութենէ մը կը բխէր: Այս ընթացքով, առիթ չեն տուած գրաւման իշխանութեանց ճնշումին եւ պատժական անօրինութեանց: Այլ սպասած են քաղաքական կացութեան բնականոն զարգացման, համոզուած ըլլալով որ, օր մը պառակտումը անխուսափելի պիտի ըլլայ Համաձայնականներու

միջեւ։ Թուրքը դարաւոր փորձառութիւնը ունէր այդ քաղաքականութեան եւ չէր սխալած(*)։

Ցոյց տալու համար որ պատկան իշխանութիւնները որքան բծախնդիր եղած են անդորրութիւնը չխանգարելու իրենց տրամադրութեան, արտագրենք նմոյշ մը «յաղթական» օրերէն։ Քէմալ պէյ վնչը է որ կը պատմէ։—

« Գոլիսը տօնական օրեր կ'ապրէր։ Արախճանութիւնները տեւեցին օրերով։ Բայց անհրաժեշտ էր պահպանել անդորրութիւնը։ Անգամ մը նոյնիսկ պոռթկումներ ալ տեղի ունեցան Բերայի մէջ։ Ապակի կոտրող չարամիտներ խառնուած էին խաղաղ ցուցարարներու բազմութեան մէջ։

Յաջորդ օրը, Սուլթանահմէտ հրապարակին վրայ հաւաքուած բազմութիւնը դարձեալ դէպի Բերա ուղղուիլ ուզեց։ Գրաւման ուժերը արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էին։ Աշխատեցայ, Պիլալին հետ միասին, հայրենասիրական այս ալիքը կասեցնել կամուրջին գլուխը։ Այդ ցոյցին կազմակերպիչներուն եւ վարիչներուն ցոյց տուի պատկան իշխանութեան մը լիազօրագիրը։ Անիկա բաւական եղաւ որ հարիւր հազարնոց այդ բազմութիւնը գոհանայ Գոլսոյ կողմը պտըտելով։ Այդ օրէն ասդին ցոյցերուն ալ վերջ տրուեցաւ»։

Փակելու համար շարքը տանք յատկանշական նմոյշ մը եւս դաւադրութեան, Փոքր Ասիոյ աղէտին ամէնէն եղերական օրերէն, երբ Յունական բանակին հետ, քրիստոնեայ բնակչութիւնն ալ կը լքէր իր դարաւոր հողերն ու հարստութիւնը,«ընդ հուր եւ ընդ սուր»։

Մուտանիոյ համաձայնութեան հիման վրայ Թրակիա անցած է Քէմալական ութը հազարնոց բանակ մը։ Սակայն այս բանակը արտօնուած չէր ծանր զէնքեր ունենալու, ինչպէս թնդանօթ, եւ այլն։ Թուրք ընդհ. հրամանատարութիւնը կ'ուզէ ամէն գնով զօրացնել այդ ուժը հրետանիով։ Անգարա խնդիրը կը յայտնէ Գոլիս՝ Քէմալ պէյին (զօրավար)։ Քէմալ պէյ ալ իր բարեկամ Գալչիին։ «Լա Ֆրանսէզ»ի հայածին տնօրէնը կ'ըսէ։—

«Անիկա լաւագոյն առիթն է ցոյց տալու, որ մենք մեր ուժն ու յանդգնութիւնը կ'առնենք ոչ թէ դրօշէն (Ֆրանսական), այլ մեր համոզումներէն »։

Եւ կը պատրաստեն ծրագիրը որ յահւասիկ։

Շոգենաւ մը (հակառակ Գալչիի պատասխաուութեան մինչ Ֆրանսական դրօշով) Գոլսէն ճամբորդ առնելով Իզմիր պիտի երթայ։ Ճամբորդները պարպելէ վերջ, հարիւր թոն ամրութք բեռցած պիտի բռնէ վերադարձի ճամբան, եւ Մարմարայի մէջ յետդհատելով ճամբորդութիւնը պիտի անցնի իր բուն նպատակին.— Պանտրմայի նաւահանգիստէն պիտի ստանայ թնդանօթաձիգ գունդը եւ պիտի փոխադրէ Ռոտոսթօյ։

Այս ծրագիրը կ'ենթարկեն Բանթիկեանի հաւանութեան եւ վաւերացման։ Բանթիկեան կ'աւելցընէ։—

«Հետապնդուելիք ճամբան ապահով դարձնելու համար դրոյց պիտի տարածենք թէ՝ Զոնկուլտաքի եւ Ինէպոլույի միջեւ փոխադրութիւն տեղի պիտի ունենայ։ Այսպէս ուշադրութիւնը պիտի կեդրոնանայ Սեւ Ծովու վրայ, եւ պահ մը հսկողութիւնը պիտի վերնայ Մարմարայէն։

Այդպէս ալ կ'ըլլայ։ Շոգենաւը երկու երթեւեկ կը կատարէ Պանտրմայի եւ Ռոտոսթօյի միջեւ, բնականաբար գիշերները։ Երկրորդ եւ վերջին գիշերը, «անծանօթ» տորմիղ մը իր լուսարձակներով կ'ողողէ շոգենաւը որ եռին կապած է նաեւ ձիով բեռնաւոր մաւնաներ։ Բեռցյ ուղղութիւնը կը փոխէ եւ կ'անհետանայ...։

Մուտանիոյ համաձայնութեան մելանը չէ չորցած տակաւին, եւ ո՛չ ալ դաւաճանօրէն լքըուած եւ նահատակուած քրիստոնէութեան արիւնը ...

Եւ այս անանուն ոճիրը՝ յանուն պետական իմաստութեան, եւ կայսերական գերագոյն շահերու։

Ալ վնչո՞ւ զարմանալ որ Եւրոպան աւերակ է, կայսրութիւններ փլատակ եւ, ուրիշներու արիւնով ճարպ կապած մեծատուններր՝ մուրացիկ։

Անպատիժ ճիւաղնե՞ր, ուրիշ աշխարհակալնե՞ր՝ կան։

Բայց ո՞վ ըսաւ որ արդարութիւնը իր ուրը դատեան դրաւ ։

(Վերջ) Հ. ՎՌԱՄ

(*) Տեղին է հոս արձանագրել հանգուցեալ Մէքտոնըլտի Գոլիս այցելութեան պատմութիւնը, Միլլի շարժման ծաւալուն շրջանին։ Թուրքը սիրաշահելու քաղաքականութիւնը բնորոշող օրինակներէն մէկն է Անգլիոյ աշխատաւորական մեծանուն պետին այդ քայլը։ Զօրավարը իր տպաւորութիւնները կը յայտնէ հետեւեալ տողերով։—

«Գոլսոյ բանուորական կուսակցութիւնը մեծ ընդունելութիւն մը կազմակերպեց ի պատիւ Աշխատաւորական կուսակցութեան պետին։«Միտաֆաատ Միլլիյէ»ի եւ այս բարձր անձնաւորութեան միջեւ պաշտօնական շփում մը յարմար չէր նկատուած։ Բայց, Արեւելեան շրջանակին մէջ (հաւանաբար Սէրքըր Տ'Օրիան ըսել կ'ուզէ) սարքուած մեծ ճաշկերոյթին, Հիւսէյին Ճահիտ եւ Ահմէտ Էմին պէյերու կողքին ներկայ եղան նաեւ Միլլի կեդրոնին չորս հինգ հոգի ։ Ահմէտ Էմին թարգմանեց Մէքտոնըլտին ճառը որ շատ բարեկամական էր։ Աշխատաւորական պետը յիշեցուց թէ՝ Թուրքերը իրենց գործը պիտի յաջողցնեն իրենց իսկ նախաձեռնութեամբ»։

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՑԱՂ

Ցուցէ՛ր յուշեր...

Մեծ եւ լուրջ մարդիկն ալ ունին իրենց տղայական կատակները։

Կոմիտաս վրդ. իր աշխատանքի սեղանին, եկեղեցւոյ մէջ կամ դասամիջոցին որքան լուրջ, այդքան ալ զուարթ ու կատակող էր իր հանգստի ժամերուն ։

Օր մը, երկսեռ երգչախումբը, Եսայեան վարժարանի սրահը հաւաքուած իրեն կը սպասէր։ Հեղաթափ գլխուն քրտինքը սրբելէն ներս մտաւ վարդապետը։ Դէմքէն եւթադրեցինք, որ զուարճալի բան մը անցած է գլուխը։

— Գիտէ՞ք տղաք, ինչ պատահեցաւ։ Երբ աճապարանքով անցնում էի Բերայէն, մի պառաւ Թրքուհի ինձ մօտեցաւ եւ «փափա՛ս կեավուր» ըսելէն թքաւ գետինը։ Ես, անմիջապէս կանգնեցի եւ սկսայ ռուսերէն բաներ մը ըսել, իրրեւ թէ բարկացած։ Պառաւը վախցաւ։ Մի ոստիկան հասաւ մեր մօտ եւ «չէ՞ս տեսներ խանըմ, մարդը օտարական է, խնդի՞ր կ'ուզես հանել։ Գնա ճամբադ» ըսելէն լաւ մը առակեց պառաւին։ Ինձ էլ սիրաշահելու համար աւելցուց «փափաս էֆէնտի, աֆ էտէնիզ, ջահիլ տիր, իխթիյար տըր» (ներեցէք, տգէտ է, ծեր է)։— Կոմիտաս վրդ. լաւ թրքերէն գիտէր։

Այս պատմութեան վրայ բոլորս մէկ խնդացինք եւ սկսանք կատակել։ Բայց յանկարծ վրդ.ը լըջացաւ եւ ըսաւ, (քէրթէնքէլէնե՛ր դասի ժամն է, սկսինք։ Լռութիւն տիրեց սրահին մէջ ։

★

Վարդապետին ծննդավայրէն ընտանիք մը եկած էր Գոլիս, համերգին ներկայ ըլլալու համար։ Համերգի վերջաւորութեամբ, սրահին դրան մօտ սպասեցին, տեսնելու եւ բարեւելու համար զինք։ Երբ տեսաւ զանոնք «Օ՜ բարի էք եկեր, ատ ինչպէ՞ս էք կրցած դուրս գալ ձեր քաղաքէն։ Ձէ՞ք վախենար! ...» ըսելէն ընկերացաւ սոյն ընտանիքին։ Աշակերտներ ու համերգի յանձնախումբի անդամները կը հետեւէին, Լաւնաա մըն ալ վարձած էին ի պատիւ իրեն ։

— Վարդապետ, կառքը ձեզի կը սպասէ, ըսի։
— Աստուած, էս ոտքերը ինչո՞ւ է տուած մեզի, ըսելէն շարունակեց ճամբան իր հայրենակիցներուն հետ խօսակցելէն ։

Հետեւողները զարմացած կը հարցնէին թէ ովքե՞ր են անոնք։ Վարդապետին ազգականնե՞րն են արդեօք...

Երբ կը բաժնուէր իր հայրենակիցներէն, յանձնարարեց անոնց, օր մը իր տունը գալ սուրճ առնելու համար ։

Քանի մը օր ետքը, առաջնորդեցի զիրենք վարդապետին տունը։ Երբ մտանք իր աշխատասենեակը, ինք բացակայ էր։ Մենք նստած, Փ. Թէրլէմէզեանի նկարները եւ պռչաւոր խոշոր դաշնակը դիտելէն կը խօսակցէինք իրարու հետ։ Յանկարծ, դաշնակին ետեւէն դուրս պրծաւ վարդապետը, զուարթ քահ - քահով մը «Օ՜ բարո՜վ, բարով էք եկեր» ըսելէն։

Մեզի կ'ընկերանար Տաւարչ Քրիսեան ին մայրը, երբ տեսաւ այս անակնկալ կատակը, քովէս կամացուկ մը «մեղա՛յ ատ ի՞նչ պիտիմ վարդապետ է» ըսելէն, զարմացած կ ըղխտէր դալի։

Որքա՜ն կ'ուզէք, այս տեսակ զուարթ մանրավէպեր Վարդապետին կեանքէն ։ Բայց այսօրուան համար կը բաւէ այսքան մը իբրեւ համտես։

— Կը վայելէ՞, սակայն, մահուան տարեդարձի առթիւ այս տեսակ կատակագրութիւն ։

— Հապա ի՞նչո՞ւ դագաղներու վրայ պսակ կը դնեն, գոյն - գոյն զուարթ ծաղիկներէ հիւսուած։

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԸ կը հարցնէր օր մը իր հիւրանոցին մէջ բանաստեղծ Ա. Իսահակեանին որ երկու ձեռքերը աքուցած, բթամատերը կը դարձնէր անվերջ.— Աւետի՛ք, որ ձա՛ ձրանաս ի՞նչ ես անելու։ Իսահակեան ա՛խում բթամատերը հակառակ շարժումով մը միշտ շարունակելով դարձնել կը պատասխանէ .— Ա՛յ, այսպէս եմ անելու։ Մրջիւնին ու ճպուռին առակը չյիշեցի՞ք ։

ԶԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Դ.

Բայց պառաւը յարմար մարդ չգտաւ ուղարկելու մտածելով որ այդպիսով կը մատնի իրեն, որ թաքցրել է «տարած մի հարսի», իսկ ինքը վախեցաւ գնալ. բայց երկրորդ թէ երրորդ օրը ինքը գնաց, Եսթերի պառաւ սկեսրոջը դուրս՝ կանչեց խնձորենիների տակ եւ խորին գաղտնիք հաղորդողի պէս, յայտնեց յանձնարարութիւնը, պատմելով եւ այն բոլորը, ինչ պատմել էր Եսթերն իրեն։ Պառաւ Զանին եւ ուրախացաւ եւ զարմացաւ այդ ամէնը լսելով, իսկ վերջում յայտնեց, թէ թող Եսթերը մնայ մի քանի օր էլ, մինչեւ «հանդարտի», որից յետոյ ինքը կը կանչի։ Եւ այդ օրից Եսթերը ժամեր էր համրում իրենց տունը դառնալու, սպասում էր միայն յարմար ժամանակի։ Միաժամանակ մտածում էր, թէ որքան կ'ուրախանան այժմ սկեսուրն ու կեսրարը, երբ իմանան, որ իրեն ոչինչ չի պատահել, որ կարողացել է փախչել ու անարատ մնալ։

Ու երբեմն նա մտքում ասում էր ինքն իրեն. «Այ կը զարմանան հա, եթէ բոլորը պատմեմ» ... Միեւնոյն ժամանակ նա ուրախ էր, որ չէր մեռել.— Որքան պիտի տխրէր մարդը՝ Արամը, եթէ ինքը մեռած լինէր։ Գար տեսնէր՝ չկայ— խելքը կը թռցնէր խեղճը,— մտածում էր Եսթերը ամուսնու մասին մի տարօրինակ արտագին խանդաղատանքով, որ երբեք չէր զգացել. դուցէ այդ նրանից էր, որ նա իրեն զգում էր այնպէս, ինչպէս գերեզմանից ելած կամ մահից փախած, որ տեսնում է նորից արեւի լոյսը եւ աստծու աշխարհը։

Երբ մի շաբաթ յետոյ, Գարան աղուց իմանալով, որ անցուդարձը կանանց համար դարձել է անվտանգ եւ պառաւ սկեսուրից էլ լուր եկաւ թէ արի, Եսթերն անչափ ուրախացաւ, որ կարող է վերջապէս տեսնել իրայիններին։

— «Որքան կ'ուրախանայ»,— մտածում էր նա, ու այնպիսի կարօտ էր զգում, կարծես ամիսներով անջատուած էր նրանցից ։

— Գնանք, Ղարեն, գնանք։

Եւ պառաւ Գարանը, ապահովութեան համար, ուղեկցեց Եսթերին, որ ամբողջ ճանապարհին մտածում էր դարձեալ, թէ «մերոնք» որքան կը զարմանան իրեն տեսնելով եւ իր փախչելու պատմութիւնը լսելով ։

Եւ, իրօք, տանը շատ զարմացան Եսթերին տեսնելով։ Ինչպէս յարութիւն առած մի մեռել՝ նա ամէնքին աչքերէն կարծես, թէեւ լսել էին ողջ է եւ պահուած։ Այդտեղ էին դարձեալ այն բոլոր մարդիկ, որ սկզբում հաւաքուած էին թոնրատանը, բացի կոյր աչուղից, որ գնացել էր, յայտնի չէ ուր։ Սկզբում ոչ ոք չկարողացաւ խօսք ասել, եւ Եսթերին թուաց, որ բոլորը զարմացած են, թէ ինչպէս է կարողացել փախչել, ուստի եւ ժպտաց ու առաջ նետուեց ամէնից առաջ պառաւ Նանի վզով փարուելու։ Բայց սկեսուրը, փոխանակ գիրկը նրան բանալու, խղճահարութեամբ թէ ցաւով նայեց նրան ու գլուխն իջեցրեց, աչքերը սրբելով։ Եսթերն այդ խղճահարութեան արտայայտութիւնը նկատեց նաեւ միւսների դէմքին ու հայեացքների մէջ, եւ աւելի ժպտաց, զարմացաւ ու ժպտաց, ուրեմն ոչինչ չգիտե՞ն, որ ինքը փախել ազատուել է,— անցաւ նրա մտքով։ Միթէ՞ Գարանը չի պատմել... եւ ցոյց տալու համար, որ նրանց խղճահարութիւնն անտեղի է — Եսթերն այս անգամ աւելի ժպտաց, ու ժպիտից նրա դէմքն այնքան ձգուեց, որ սպիտակ ատամները բացուեցին երկու շարքով ։

Բայց տեսնելով բոլոր դէմքերը դարձեալ տխուր են — նա չկարողացաւ համբերել եւ հարցրեց ․

— Բա չէ՞ք իմացել, որ փախել եմ... Բա Գարանը չասա՞ւ, որ գիշերը փախայ մտայ նրանց տունը։ Ես ախր կէս ճանապարհից փախայ...

Ու նորից հրճուալից նայեց շուրջը եւ բոլորի դէմքին դարձեալ խղճահարութիւն ու մի տեսակ սառնութիւն նկատեց. նրան թուաց, որ իրեն չեն հաւատում։ Լռում են — ուրեմն կասկածում են։

— Բա, փախայ, կրկնեց նա, եւ նորից սկսեց պատմել, թէ ինչպէս էր փախել, ինչպէս էր ընկել ցեխերի մէջ, ինչպէս էր Թուրքերի դուռը ծեծել՝ մինչեւ Գարանի տուն հասնելը։ Նա պատմելով այդ ամէնը՝ դարձեալ ժպտում էր, յաղթանակ տանողի պէս, սպասելով հաւանութիւնների ու գովասանքի, ուրախութեան ։

Բայց նրան լսում էին տխուր հառաչանքներով, երբեմն տարակոյսով ու կասկածով, իրար երեսի նայելով։ Ոչ ոք կարծես չէր հաւատում, որ մի կին կարողանար փախչել տանողների ձեռից։ Եւ երբ նավերջացրեց՝ սկեսուրը արտասուեց ձեռը ծնկանը խփելով ․

(16)

ՏՍ. ԶՕՐԵԱՆ

պիտի արգիլէ նոր բնակարաններու շինութիւնը ստուգելի պակասին պատճառաւ։ Հում նիւթերու ներածումը անգամ մը եւս պիտի կրճատուի՝ ատոր խնայելու համար։ Նախարարը աշխատաւորաց նաեւ որ «եթէ շատ ծխենք, 1949ին ծխախոտ պիտի չունենանք»։ «Եթէ մեզմէ ամէն մէկը բացառիկ ճիգ մը չընէ, 1948ի վերջը այնքան նուազած պիտի ըլլան մեր միթերքները որ կրնանք կորսնցնել մեր անկախութիւնը։ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան վրայ շատ յոյս մի դնէք»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻԼԻԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 200 համայնավարներ եւ արգիլեց համայնավարներու մասնակցութիւնը հրապարակային ցոյցերու։

ՀՈՒՆԱՍՏԱՆ ELAS կազմակերպութեան անդամներէն 24 հոգի որոնք մահուան դատապարտուած էին, գնդակահարուեցան հինգշաբթի օր։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— A դասակարգին շաքարի բաժնեչափը 750 կրամի պիտի բարձրանայ Յունուարէն։ E եւ J դասակարգերուն բաժնեչափը պիտի մնայ նոյնը — 1000 կրամ եւ 1500 կրամ։

ԱՆԳԼԻԱ Պաղեստինը պիտի պարպէ ամէնէն ուշը 1949ի մարտին եթէ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը չյաջողի լուծել ներկայ վէճը։ Փաքիստանի ընդհ. կառավարիչը Ճիննա, յայտարարեց որ իր կառավարութիւնը դէմ է Պաղեստինի բաժանման ծրագրին։ Եթէ այդ երկիրը բաժնուի, ըսաւ ան, անխուսափելիօրէն աղէտ մը պիտի պատահի։ Իսլամական աշխարհը պիտի ըմբոստանայ այդ տեսակ որոշումի մը դէմ զոր կարելի չէ արդարացնել պատմական, քաղաքական եւ բարոյական տեսակէտներով»։

ԱՀՌԵԼԻ ՀՐԴԵՀ մը պատահեցաւ Պաթըրնի շրջակայքը (Ամերիկա) ուրբաթ իրիկուն։ 3500 հոգի բոցերու զոհ մը շրջապատուած էին։ Հրշէջ խումբը եւ ոստիկանական նաւերը միջոցներ ձեռք առած էին աղէտեալները ազատելու համար իրական պատուհաս մը։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ թերթերու գինը հինգ ֆրանքի պիտի բարձրանայ այսօրուընէ սկսեալ։

ԱՆԴՐ-ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ Աբտուլլահ թագաւորը հրաւէր ստացած է Սպանիոյ մենատէր Ֆրանքոյէն՝ պաշտօնական այցելութիւն մը տալու յառաջիկայ գարնան։

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ պիտի առաջարկէ խորհրդարանին մէկ միլիառ տոլար յատկացնել Եւրոպայի օրպէտզի քայքայուած անտեսութիւն ունեցող երկիրները «ոտքի վրայ մնան» մինչեւ Մարտ 31։ Աս գումարէն Ֆրանսան պիտի ստանայ 357 միլիոն, Իտալիա՝ 285 միլիոն, Աւստրիա 20 միլիոն։

ԼՈՆՏՈՆԱԲՆԱԿ Պ. Ներսէս Կիւլպէնկեան Գուլբ. Ազգ. Հիւանդանոցին նուիրած է Րէմպրանտի նշանաւոր արդիական գործիք մը։

ՈՒՐԲԱԹ առտու երկաթուղիի արկած մը պատահեցաւ Լոնտոնի շրջակայքը։ Մեռան 28 հոգի, վիրաւորուած են 150 անձեր։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Հոկտեմբեր 31ի գիշերը, Սալ Ցաոէի մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱՅԻ մէջ, 26 Հոկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին։

Կը նախագահէ ընկեր ԽՈՐԷՆ ՄԻՒՐՄԷՆԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՉ ՀԱՆՏԱԼԵԱՆ

Պիտի երգէ սիրուած երգչուհի Տիկին ՍԻՐԱՐՓԻ (Վոլանտէն): Մանրամասնութիւնք տեղւոյն վրայ։

●

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ տեղւոյս ընկերականներու ու «Նոր Սերունդի»։

26 Հոկտեմբեր կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Իսիի Կապոյտ Խաչի «Օրիմեան» սրահին մէջ։

Կը նախագահէ՝ ԸՆԿ. Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն ընկեր Սահակ Ցովհաննէսեան իր երգչախումբով եւ ընկեր Բարսեղ Հայրէնեան։

Կ'արտասանեն Մուրատեան եղբայրներ, կ'երգեն Օր. Ա. Քէօսէեան եւ Պ. Մանուէլ Խաչիկեան։ Զանազան անակնկալներ։ Մուտքը ազատ է։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boëtie. կիրակի 9 Նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Պուլկարիայէն Տիկին Վերժին Ցարութիւնեան (Լսկիչէհիրցի) կը փնտռէ իր մօրաքրոջ աղջիկը, Տիկին Հրանուշ Հաւաճեան, Ամուսնոյն անունը Սանփան։ Ֆրանսա կը գտնուէին պատերազմէն առաջ։ Իմացնել Պ. Սանփանեան Ցակոբի, 1 Ave. Auguste Rodin, Meudon (S. et O.):

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Ցուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը։ Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

Ֆ. ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին, Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Պուֆէ — Մուտք 150 ֆր.

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են։ Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազ երգութիւնը, չարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13°

ԿԱՐԵՒՈՐ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Հոկտեմբեր 31էն պիտի դադրեցնենք բոլոր այն բաժանորդներուն թերթերը, որոնք չեն պատասխանած իրենց ստացած հաշուեթուղթերուն։

Այս առթիւ կը յայտարարենք որ պէտք է միշտ չեւ այդ թուականը փակուին բոլոր յետնեալ հաշիւները գիներու նոր փոփոխութեանց պատճառով։

Վերջին անգամ մըն ալ կը կրկնենք որ նկատի չեն առնուիր անվճար ծանուցումները, բայց ծաղուի յայտարարութիւններէն։ Վարչութիւն

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ.Յ.Դ. Վարդեան ենթ.էն, 26 Հոկտեմբեր կիրակի երեկոյեան ժամը 8ին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր խումբերը։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

ԼԱՍԻՈԹԱՅԻ Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբը եւ Նոր Սերունդի Հրայր խումբը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին ընկերվարականներու սրահը, 27 Հոկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 8.30ին, երկուշաբթի։

ՍԵՐԱՍՏԱՀԱՅԵՐՈՒ Նահանգային Միութեան տարեկան ընդհ. անդամական ժողովը տեղի պիտի ունենայ 26 Հոկտեմբեր 1947, կիրակի կէսօրէ վերջ Ազգային Տան մէջ 32 rue Trévise, Paris, ժամը 3ին։ Օրակարգ.— Ընդհ. տեղեկատուութիւն, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն, Նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլոր հայրենակից անդամներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանի,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուի հայ գրատուներէն՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Պալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ աղջիկ մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն։ Դիմել «Յառաջ»ին։

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հայկէշեան

Տոքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս։ Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք։ Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Blouseի եւ Lingerieի Տան մը համար կ'ուզուի շատ ստահակ Ֆրանսերէն խօսող օրիորդ մը կամ երիտասարդ կին մը երկու ներկայացուցիչ։ Ներկայանալ կէս օրէն վերջ ինքնութեան թուղթով եւ réferenceով, Rosine, 89 rue d'Aboukir, Paris (2):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 316.256

Directeur Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռ. 300 Փր. Արտ. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 28 Octobre 1947 Երեքշաբթի 28 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5173-Նոր շրջանի թիւ 782 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՐՍԸ ՎՐԱՑԻՆԵՐՈՒՆ?

Քիչ անդին կը հրատարակենք վրդովիչ լուր մը՝ քաղելով լոնտոնեան օրաթերթէ մը։

Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին անցեալ շաբաթ օրուան նիստին մէջ երբ Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ գլխաւոր պատուիրակները կծու խօսքեր կը փոխանակէին, Վիշինսկի յանկարծ յայտարարեց որ Կարսն ու Արտահանը վրացական հողեր են եւ պէտք է կցուին Վրաստանին։

Անակնկալ մը չէ այս ելոյթը մեզի համար։ Բայց, դարձեալ, անհրաժեշտ նկատեցինք հետաձայնով յարաբերութեան մէջ մտնել լուրը տըղեկացնող թերթին խմբագրութեան հետ եւ ստուգել լուրին վաւերականութիւնը։

1945ի Դեկտեմբեր 20ին էր որ երկու վրացի գիտնականներ, ականաւոր ակադեմականներ՝ Ս. Ճանաշիա եւ Ն. Բերձենիշվիլի Թիֆլիզի «Կոմունիստ» թերթին մէջ յօդուած մը ստորագրեցին, ապացուցանելու համար արդէ Թուրքիոյ հիւսիսային արեւելեան հողամասերուն կազմական միութիւնը Վրաստանի հետ։

Բնականաբար այդ յօդուածին կ'ընկերանար Մոսկուայի կառավարութեան օրհնութիւնը, թէեւ ուղեցինք երկու գիտնականներուն վաւերականութեան վերագրել խնդրոյ առարկայ նահանգներուն — մասնաւորաբար Կարսի — վրացական ըլլալու պահանջը։

Երկու տարի վերջ, ահաւասիկ, Մոսկուայի պատասխանատու դէմքերէն մէկն է որ հրապարակաւ կը յայտարարէ թէ այդ շրջանները կը պատկանին Վրացիներուն։

Ուրեմն անակնկալը ... ու եւ գրտնուինք։

Ցիշէի՞նք վերջին երկու տարուան անցուդարձերը՝ յիշողութիւնները թարմացնելու համար։

Խորհրդային Միութիւնը մերժեց վերանորոգել ռուսեւթուրք բարեկամական դաշնագիրը 1945ի մարտին։ Այդ օրերուն էր որ առաջին անգամ ըլլալով լսեցինք թէ Մոսկուա պահանջած է Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը։

1945ի Մայիսին Ամերիկայի Հայ Դատի Ցանձնախումբը Ս. Ֆրանչիսքոյի խորհրդաժողովին կը ներկայացնէր յուշագիր մը պահանջերով Ռուսական նահանգներուն վերադարձը Խորհրդային Հայաստանին։

Երեք ամիս վերջ, Էջմիածնի կաթողիկոսն էր որ աղերսագիր մը կ'ուղարկէր Փոցտամի խորհրդաժողովին պահանջելու համար որ հայ ժողովուրդին վերադարձուին իր պատմական հողերը։

Այդ օրերէն ասդին, Սփիւռքի հայութիւնը, առանց հատուածական խտրութեան, աշխատանքի լծուեցաւ պահանջելու համար որ պետութիւնները յարգեն իրենց խոստումները եւ իրականացնեն հայ ժողովուրդին բաղձանքները։

Ո՛չ մէկ առարկութիւն Մոսկուայէն։

Ընդհակառակն, անուղղակի քաջալերութիւն կաթողիկոսին եւ արտասահմանի հայութեան որպէսզի չարունակեն աղմուկ յարուցանել մամուլին մէջ թէ Միջազգային խորհրդաժողովներէն ներս։

Անցեալ տարի, երբ սկսաւ ներգաղթի ծրագրին գործադրութիւնը, ծայր տուաւ անսահման խանդավառութիւն մը մեր ժողովուրդին բոլոր խաւերուն մէջ։

Չափազանց լաւատես, յոյս ունէինք որ ներգաղթին պիտի յաջորդէր Ներկայ Հայաստանի հողերուն ընդարձակումը դէպի արեւմուտք։

Պիտի ստանայինք, առնուազն, Կարսն ու Արտահանի մէկ մասը։

Վիշինսկիի պաշտօնական յայտարարութիւնը կը ջնջէ մեր ակնկալութիւնները, նոյնիսկ այդ երկու նահանգներուն մասին։

Մեր մայրենակար հայրենիքէն դուրս կը մնան արդէն Ղարաբաղը, Գանձակը, Ախալցխան ու Նախիջեւանը մօտաւորապէս 17.000 քառ. քիլոմեթր հող։

Եթէ Կարսն ալ տրուի մեր դրացիներուն, կրնանք երեւակայել թէ Մոսկուան ինչ կարգադրութիւններ կրնայ ընել, վաղը, մեր մնացեալ հողերուն համար, եթէ, հրաշիւք իմն, պետութիւնները հաւանին Խորհ. Միութեան վերադարձ ձնել զանոնք։

Ջենք փնտեր թէ Հայաստանասէրներու խառ...

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ, «Յառաջ»ը եւս պիտի ծախուի ձեռքէ 5 փրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տնօրէնութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին։

Մեր թերթին բաժնեգիններն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 Փր. տարեկան 1200 Փրանք։

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար։

Կը խնդրուի բոլոր ուկախ հաշիւները փակել, մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով։ Այդ թուականէն ետք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով։

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի-կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԶՕՐԱՎԱՐ Այզընհաուըր յայտարարեց շաբաթ օր թէ «կ'ապրինք այն տեսակ առեն մը երբ ուժը եւ անոր գործածութեան սպառնալիքը շատ կը պժուարացնեն — կարգ մը շրջաններու մէջ նոյնիսկ անկարելի կը դարձնեն խաղաղութիւնը իրագործելու մեր երազը։ Հետեւաբար Ամերիկան պէտք է այնպիսի ուժ մը ունենայ որ համոզէ արտաքին աշխարհին թէ ոչ ոք պիտի կրնայ յաղթահարել ժողովրդավարութեան այս անառիկ բերդին։ Պատմութեան անկիւնադարձին ենք»։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն շաբաթ օր վաներ։ Մինչեւ 876 հոգի, մեռած են 446 հիւանդացած են 4196 հոգի։ ... — քերթեր արդէն սկսած են նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել։ Յունաստան Նոյեմբեր մէկէն սկսեալ պիտի արգիլէ ծովային եւ օդային ամէն յարաբերութիւն Եգիպտոսի հետ։ Ֆրանսական իշխանութիւնները պիտի քննեն Իտալիայէն եկող ճամբորդները։ Անգլիոյ առողջապահական իշխանութիւններն ալ իրենց կարգին զգուշութիւններ ձեռք պիտի առնեն։

Կիրակի օր 496 մահեր պատահեցան, վարակուած են 880 հոգի, սեպտ. 23էն ի վեր մեռած են 5501 հիւանդներ, վարակուածներուն ընդհանուր թիւն է 12.205։

ՀՐԷԱԿԱՆ «Իրկուն» ահաբեկչական կազմակերպութիւնը յայտարարեց շաբաթ օր թէ զէնքի ուժով պիտի կռուի Խաղաղ ընկերակցութեան դէմ եթէ այս վերջինը շարունակէ իր տեղերը։ Այս սպառնալիքին շարժառիթն է երկու քրիստոնեաներու սպանութիւնը Թել Ավիվի մէջ անցեալ շաբթու։

ՔԷՆԹՐԲՐԻԻ դահերէցը, Տօքթ. Հյուլէթ Ճանսըն (որ 1945ին Հայաստան գնաց) վերջերս այցելեց Նուկոսլաւիա։ Լոնտոն վերադարձին ըսած է հետեւեալ յայտարարութիւնները.— Կրօնքը ազատ է Նուկոսլաւիոյ մէջ։ Կառավարութիւնը ոստիկանական չէ ինչպէս կ'ենթադրուի։ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները կ'ուզեն բարեկամական կապեր հաստատել Արեւմուտքի հետ։ Շատ աղքատ են. մեքենայ չունին եւ ստիպուած են Ռուսիոյ յարիլ։ Ամերիկան կրնայ իրեն բարեկամ ընել Նուկոսլաւիան՝ 2000 բեռնակառք տալով»։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ վերջին մարդահամարին, Աւստրալիոյ բնակչութիւնն է 7.580.820։

նիճաղանճը ինչ «լուսաբանութիւններ» պիտի տայ Վիշինսկիի այս անորակելի ելոյթին մասին։

Բայց մենք համոզուած ենք որ Մոսկուայի կառավարութիւնը հազիւ թէ կը հետաքրքրուի մեր հողային պահանջներով, քանի որ վերջին քանիհինգ տարուան մէջ ոչ մէկ դրական քայլ առաւ ներգաղթին չափով իսկ գոհացնելու մեր բաղձանքները։

Վիշինսկիի յայտարարութիւնը իսկապէս վրդովիչ է եւ մնասակար մեր շահերուն։

Պիտի մաղթէինք որ գոնէ Ներգաղթը կէս ճամբան չմնար, ցնոր տնօրինութեան։

Շ.

«Կարսը եւ Արտահանը վրացական են եւ պէտք է Վրաստանի կցուին» կը յայտարարէ Վիշինսկի

Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնախումբին Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրուան նիստերուն մէջ Խորհրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները բախումներ ունեցան։

Ուրբաթ օր Սելիմ Սարփար բողոքեց որ «Խորհրդային Միութիւնը թշնամական քարոզչութիւն կը կատարէ եւ կը գրգռէ թուրք ժողովուրդը իր սեփական կառավարութեան դէմ»։ Թուրքիոյ պատուիրակը այս բողոքը ներկայացուց ի պատասխան Վիշինսքիի նախորդ օրուան յայտարարութեան թէ «Ամերիկա, Յունաստան եւ Թուրքիա պատերազմ կը պատրաստեն Ռուսիոյ դէմ»։ Ահաւասիկ Սարփարի յայտարարութիւնները.— Յանուն թուրք ժողովուրդին կուգամ Միացեալ Ազգերու բողոքել խորհրդային մամուլին եւ ձայնասփիւռին դէմ։ Կը բողոքեմ որ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը փորձէ իր ժողովուրդը մեզի դէմ հանել, կը բողոքեմ Մոսկուայի կառավարութեան հողերանական յարձակողականին դէմ, կը բողոքեմ որ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը միջամտէ մեր ներքին գործերուն։ Ուրեմն կը խնդրեմ որ Միացեալ Ազգերը ընթացք չտան այն բանաձեւին որ կ'առաջարկէ պատերազմ ստեղծելու ամբաստանութեամբ դատապարտել կարգ մը երկիրներ»։

Ուկրայնայի ներկայացուցիչը, Մանուիլսկի, պաշտպան կանգնելով Մոսկուայի բանաձեւին, յիշեց Ամերիկայի նախորդ փոխ Նախագահ Հէնրի Ուալըսի այն յայտարարութիւնը թէ «Միացեալ Նահանգներու պաշտպանութեան նախարարը, Ճէյմս Ֆորէսթըլ վտանգաւոր մէկն է եւ սպառնալիք մը խաղաղութեան դէմ»։

Դրամատիրութիւնն է որ պատերազմ կը ստեղծէ, ըսաւ Մանուիլսկի։ Ցետոյ, խօսքը ուղղելով թուրք պատուիրակին, շարունակեց — «Ձեր յայտարարութիւններով կը փորձէք շփոթութիւն ստեղծել»։ Դառնալով Ամերիկայի գլխաւոր պատուիրակին (Ուորըն Օսթին), Մանուիլսկի հարցուց — «Ինչու համար պատերազմ ուզողները ազատօրէն քարոզչութիւն կը կատարեն Ամերիկայի մէջ, իսկ ազատութեան բարեկամները հալածանքի կ'ենթարկուին»։ Պատասխանը տուաւ Նոր Զելանտայի ներկայացուցիչը — Մոսկուայի կառավարութիւնը «պատերազմ կ'ուզէ» կը յայտարարէ բոլոր անոնց որոնք կ'ընդդիմանան իր քաղաքականութեան»։

պատուիրակ... խօսքին մէջ ռուս եւ թուրք վէճը։ Վիշինսքի ամբաստանեց ... Գերմանիոյ օգնութեան կ'ապաւինէր՝ հողեր դրաւելու համար։ Իբրեւ ապացոյց այդ քաղաքականութեան, Վիշինսքի յիշեց Էնկիւրիի նախկին դեսպան Ֆոն Փափէնի տեղեկագիրները որոնք գրաւուեցան յաղթանակէն ետք։ Այդ տեղեկագիրներէն մէկուն մէջ կայ վարչապետ Սարաճօղլուի այն յայտարարութիւնը թէ «Ռուսիոյ ջախջախումը Թուրքիոյ դարաւոր երազն է»։

Թուրք պատուիրակը, իր կարգին, ամբաստանեց Ռուսիան որ «Գերմանիայէն օժանդակութիւն կը սպասէր Կարսն ու Արտահանը կցելու համար»։ Վիշինսքի պատասխանեց թէ իր կառավարութիւնը երբեք օգնութիւն չէ ուզած Գերմանիայէն եւ աւելցուց — խնդրոյ առարկայ այդ երկու նահանգները վրացական են եւ պէտք է կցուին Վրաստանին»։

Ֆրանսայի ներքին տագնապը

Համեմատականի մնացած շրջաններու կիրակի օրուան ընտրութեանց մէջ կորսնցուցին համայնավարները։ Զօրավար տը Կոլ կիրակի օր հետեւեալ պահանջները ներկայացուց.—

Ա.— Անմիջապէս լուծել խորհրդարանը։

Բ.— Նոր ընտրութեանց ձեռնարկել։

Գ.— Վերաքննել Սահմանադրութիւնը։

Ցետպատերազմեան Ֆրանսայի համար ներկայ շաբաթը պիտի ըլլայ ճակատագրական։ Կիրակի օր տեղի ունեցան համեմատականի մնացած թաղապետական ընտրութիւնները։ Երէկ երկաթուղիի պաշտօնեաներու արհեստակցական միութիւնը կարեւոր ժողով մը ունեցաւ՝ սպառնալով գործադուլ հռչակել եթէ մերժուի օրավարձերու հարիւրին 11 յաւելումի պահանջը։ Այսօր խորհրդարանը կը գումարուի։ Վարչապետ Ռամատիէ պիտի ներկայացնէ իր քաղաքական նոր ուղեգիծը եւ վստահութեան քուէ պիտի պահանջէ։ Հինգշաբթի օր խորհրդարանը պիտի քուէարկէ, Շաբթուան ընթացքին զօրավար տը Կոլ պիտի խօսի շատ կարեւոր ճառ մը՝ պարզելու համար իր խմբակցութեան քաղաքականութիւնը։

Թղթատարութեան պաշտօնեաներն ալ ժողով

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մխիթարի կաւիթեղը

Վերամուտ։ Ընտանի բառ մը դպրոցականներուն համար։ Ապագայ ինչ ծրագիրներ ու ակնկալութիւններ են կապուած այդ բառին հետ, համաձայն աշակերտներու ընդունակութեանց ու նաեւ ընտանիքի նիւթական կարողութիւններուն։ Որովհետեւ, աւաղ, իր բախտորոշ դերը կը կատարէ տակաւին այդ անարգ մետաղը՝ կրթական ասպարէզին մէջ անգամ, ու կը խորտակէ լուսաթռիչ եւ յորդահոսան երազներ։

Բացի Մայր Հայրենիքէն, ուր աշակերտութիւնը կը հետեւի միակերպ ու ծրագրուած ուսումի, կը մնայ իբրեւ հայ ու կը դաստիարակուի նոյն ոգիով (անկախ վարդապետական իմաստասիրութիւններէ)։ Արտասահմանի մեր տղաքը կը ժեծնան դժբախտաբար իբրեւ աշխարհաքաղաքացիներ։ Այս վիճակը կը տեւէ այն չարաբաստիկ Թուականէն ի վեր, երբ իւրաքանչիւրս հեռանալով մեր պապենական տուներէն՝ նետուեցանք օտար հիւրընկալ, բայց կլանող ու անզիջող ափերուն վրայ։

Դէպի Հայրենիք վերադարձի շարունակութիւնը կազդուրիչ երեւոյթ մըն է անշուշտ, բայց վէրքը կը մնայ նոյնը իր խորութեամբ, որքան ատեն որ ստուար բազմութիւններ կը մնան տակաւին Սփիւռքի մէջ։ Ու մենք ստիպուած ենք, ահա, տարիներէ ի վեր, հաստատել հայերէնի եւ ազգայնութեան դասեր՝ սովորական դասաժամերէն դուրս։ Զանազան կազմակերպութիւններ հայապահպանումի՝ գովելի նախանձախնդրութեամբ մը կը կատարեն այդ վսեմ պարտականութիւնը, իրենց միջոցներուն ներած չափով, մինչ նախանձախնդիր սերունդին փրկութեան։ Անբաւարար միջոցներ սակայն, երբ նուիրուած ուսուցիչներու եւ ուսուցչուհիներու կողքին՝ Թերուս վարժապետներ ու տգեղ հակասութիւններ, կը ջլատեն այդ ուղղութեամբ կատարուած ձեռնարկները։

Այս տխուր իրականութեան առջեւ կը ցցուի, լուսաւոր փարոսի մը նման, Մխիթարեան Հայրերու Սէվրի Մուրատեան վարժարանը, որ հաշտութենէն ի վեր երկրորդ տարին բոլորելով՝ բացած է իր դուռները։ Անվերջ դիմումներ Ֆրանսայի զանազան քաղաքներէն, անգամ հեռաւոր երկիրներէն։ Թիւ մը աշակերտներու որ իր լրումին է հասած — աւելի քան հարիւր — եւ անօրէնութիւնը ստիպուած է մերժել նոր դիմումներ՝ տեղի չգոյութեան պատճառով։

Աւելորդ ու անտեղի պիտի ըլլար գովքը հիւսել — պիտի վիրաւորուէր վարդապետներու համեստութիւնը — [illegible] Հայ ժողովուրդը կը գնահատէ ու կը քաջալերէ իրենց դարաւոր կրթական վաստակը, սկսելով Վենետիկէն, Պոլսէն ու Սուրիայէն՝ մինչեւ հեռաւոր գաղութները։

Սեվրի խաղաղ ու օդաւոր վայրին մէջ հաստատուած կրթական այս վարժարանը որ, վերջ մնացած չէր պատերազմի քանդումներէն, բոլորովին վերանորոգուած է արդէն։ Ունի բարձրահայեաց դիրք, շրջապատուած պարտէզներով ու անտառներով։ Ննջարանները ու դասարանները ընդարձակ ու լուսաւէտ՝ արդիական բոլոր յարմարութիւններով։ Երազելի վայր մը ուսումնատենչ երիտասարդութեան համար։ Դարբնոց մը ուր բուռ մը վարդապետներ՝ համակ եռանդ ու գորով, գործակից ունենալով օտար մասնագէտ ուսուցիչներ, ապագայ Հայը կը կերտեն, իրենց հայրական յորդորներով եւ բարոյական դաստիարակութիւններով։

Հանդարտ ու յուզումով կը դիտեմ ծնողները, որոնք վարժարան եկած են իրենց զաւակներուն այցելութեան։ Ու կը վերյիշեմ Մեծ Եղեռնը, երբ հայութեան ծիլը ու ծաղիկը խմբեցաւ Միջագետքի կիզիչ անապատներուն մէջ՝ բարբարոս ժողովուրդի մը կողմէ։ Արեան ճապաղիքներէն վերապրող եւ կեանքի բոլոր դառնութիւնները ճաշակող նախկին այդ խլեակներն են, որ հիմա, հասուն մարդիկ, ընտանիքի եւ զաւակներու տէր, կը մտաբերեն անցեալի իրենց տխուր մանկութիւնը եւ հայկական նախանձախնդրութենէ մղուած, ճիգ մը կ'ընեն որպէսզի իրենց զաւակները գոնէ օգտուին ուսման բարիքներէն եւ դառնան իսկական Հայեր։ Արդարեւ բախտաւոր է մեր նոր սերունդը։ Իրենց կը մնայ օգտուիլ պատեհութենէն։

Ու տարօրինակ զուգադիպութեամբ մը, Մուրատեան վարժարանը կը գտնուի քանի մը հարիւր մեթր միայն Սեվրի այն պատմական պալատէն, ուր ստորագրուեցաւ Հայաստանի Հանրապետութեան ճանաչման համբաւաւոր դաշնագիրը՝ անզուգական Ահարոնեանի ձեռքով։

Մուրատեան եւ նման վարժարաններու ապագայ սաներուն գերագոյն պարտականութիւնն է՝ կերտել այդ դաշնագրով նուիրագործուած ու յետոյ դրժուած հայկական անկապտելի իրաւունքները։

ԽԹԱՆ

«ՄՇԵՑԻ ՄՇԱԿ»

Արհեստով քարակոփ - որմնադիր ըլլալով, Տիարպէքիր, ես ալ կը յաճախէի որմնադիրներու սրճարանը որ ծանօթ էր «Թաշճըլար գահվէսի» անունով։

Հոն առաջին անգամ տեսայ աթոռ մը որ անսովոր մեծութիւն ունէր։ Երբ ընկերներուս հարցուցի թէ ինչո՞ւ այսքան խոշոր էր ան, ըսին թէ տիրոջ համար տակաւին պզտիկ էր ան։ Ո՞վ է ատոր տէրը, հարցուցի, «Մշեցի համալ մը, Կարօ Վարդանեան» պատասխանեցին։

— Էհ, ե՞րբ կուգայ հոս — «Մինչ հոս է, հիմա ուր է ուր չէ կուգայ։ Մեր խօսակցութիւնը չէր վերջացած երբ թիկնեղ, տարիներու բեռան տակ կքած հսկայ մը ներս մտաւ։ «Գիր աճի» (առանց շաքարի սուրճ մը) հրամայեց ու գնաց իր աթոռը գրաւելու։ Սրճարանի աշկերտը լեղի սուրճը հրամցուց, ու ես ալ բաժնուելով ընկերներէս մօտեցայ իրեն…

— Բարեւ, քեռի Կարօ, կը լսեմ որ Մշեցի ես, ճի՞շդ է.

— Այո, տղաս Խզլաղաճայ Վարդանին տղան եմ, դո՞ն ալ Մշեցի ես։ «Այո, ես ալ Պաղլուայ եմ, չատո՞նց է որ հոս կը գտնուիս»։

«Այո, երիտասարդ տարիքէս ի վեր»։

Այս տղաքը քու մասին հետաքրքրական, բայց Թերի, բաներ մը պատմեցին։ — «Լաօ, քանի որ կը ցանկաս քանի մը բան պատմեմ քեզի, պատասխանեց ծերունին։ Ու սկսաւ.—

Իմ պապս ինծմէ աւելի թիկնեղ եւ աւելի հըսկայ էր։ Տարի մը երկիրը սով եղաւ, պապս ելաւ մը գեղէն ընկաւ ճամբայ, (իրենց գիւղը Խզլաղաճ, Հրայրին ալ ապրած գիւղն է) դէպի Տիարպէքիր ցորեն ճարելու։ Ես տասը տարեկանի մօտ բան մըն էի, լացի ու ընկայ իր ետեւէն։ Իր ձուն ու ձմրան բարձրացանք Տաւրոս լեռը ու շրջեցանք դէպի արեւմուտք։ Հինգ օրէն հասանք Տիարպէքիր։ Հայրս ճարեց քիլա մը ցորեն, շալկեց ու նորէն ընկանք ճամբայ դէպի մեր երկիրը։ Ճամբէն ես յոգնեցայ, ինծ էլ շալկեց ու ճամբու կիսուն, սարու մը կուշտին երբ ձիւնը ամէն կողմ ճերմկցուցած էր, տեսանք պզտիկ, սեւ կէտ մը, պապս ըսաւ թէ «հիտա արջու որջ է, պիտի մտնեմ ներս զարկեմ սպաննեմ, զմորթին ու գիրուր ճրագուն լէ հանեմ տանինք սպասն ուտենք»։

Մօտեցանք արջի որջին, հայրս գլխ ու ցորենը դրաւ ձիւնի վրայ։ Խանչալը պատեանէն հանեց, ու մտաւ արջու ծակը, ալ ձեռքը խանչալով [illegible] թեց զազանի բերնէն [illegible] զարկու փորը, քերթեց, քաշեց մը հոսա ճրագու (ճարպ) լէ հանեց փորէն, որքէն շալկենց ցորեն, գլխ, զարկու մորթը ճրագուն դացինք, ճամբան քանի մը տեղ խոնախ մըտացինք, ու վեց օրէն հասանք երկիր…։

— Լաօ, քեռի Կարօ, իսկապէս հայրիկը հըսկայ է եղեր, բայց դուն ալ պակաս չես անկէ, քո մասին բաներ մը պատմէ տեսնենք…

— Պատմեմ, լաօ, պատմեմ.— Իմ ալ կինս մը գեղ մինակ թուլթուն ու կորեկ կը բուսէր, ինը մեղի խամօթ չէր էրնի, քրթերու Թալանն ու զուլումը ոչ չափ ունէին, ոչ լէ սահման, երբ որ զոհարպէքրու ճամբէն սովրայ, ուխտեցի Թողել գերկիր, իմ պապ մեռաւ ես դեռ 15 տարեկան, տասյ վիմ մամն ու վիմ քուրուրտիք, ու եկայ Տիարպէքիր, կորանցնելով զհայրենի օճարին ու արտեր, արհեստ ալ չկրցայ մտնել, մեր ընտանիքիի հացը ճարել իմ վրայ էր մնացեր. ստիպուած զացի չուկէն համալութիւն ընելու ու անոր մնաց համալ Կարօ։

Հոս զանց առնելով կարգ մը մանրամասնութիւններ պիտի տամ Կարօյի կեանքէն երկու դէպքեր միայն։

Երիտասարդ եւ անժառանգ, Կարօն մեծ համբաւ կը հանէ իր ուժովը, եւ քաղաքի երեւելիներէն խոճա Յովսէփի ուշադրութեանը առարկայ կը դառնայ։

Այս վերջինը, հայ կաթոլիկ էր որ իր երիտասարդութեան նոյնպէս համալութիւն ըրած էր, ու ապագային առասպելական հարստութեան տիրացած ունէր մօտաւորապէս եօթը գիւղեր, եւ շինել տուած էր հայ կաթոլիկներու եկեղեցին իր ծախքով։ Այս մեծ հոգի Հայը, իր հիւրընկալութեան դահլիճին մէջ զանազան առարկաներու քով կախած էր նաեւ իր կռնակի սէմէրը։

Խոճա Յովսէփ կը քաջալերէ Կարօն նիւթապէս եւ բարոյապէս, եւ իրեն կուտայ նոր անուն մը տէլլի օղլան։

Օրին մէկը քաղաքի վալիի հրամանով, քաղաքապետարանի զանձարկղը, որ կը կշռէր 380 օխա, քաղաքապետարանէն կառավարչատունը պիտի փոխադրուէր։ Ձգեր եւ Պօթանցի քիւրտ համալներու մեծ խումբ մը կը հաւաքուի։ Ոչ ոք կը համարձակի կռնակը առնել այդ ծանր բեռը։

Լուրը կը հասնի Խոճա Յովսէփին որ կ'երթայ կը գտնէ վալին, եւ անոր հետ կը խօսի Կարօյի մասին։ Կուսակալը հրաման կը հանէ որ Կարօն բանին եւ իրեն բերեն։ Ոստիկանները կ'երթան Կարօյի տունը բայց չեն գտներ։ Ցետոյ կ'իմանան որ Զարոխլի, կոչուած գիւղը հարսնիքի է գնացեր իր մօրը եւ քոյրերուն հետ։

Վերջապէս կ'երթան այդ գիւղը հարսանիքի մէջէն դուրս կը բերեն Կարօն, ի մեծ սարսափ իր մօրն ու քրոջը, եւ կ'առաջնորդեն վալիին մօտ։ Ոստիկանները կը հանդարտեցնեն Կարօյի ազգականները, իսկ վալին կը բացատրէ Կարօյի ընելիքը։ Կարօն կ'երթայ քաղաքապետարան։ Կը տեսնէ բեռը, եւ ներկայ Քիւրտերէն ութը հոգի վերցնելով զանձարկղը կը դնեն Կարօյի կռնակը։ «Երբ ինքզինքս ժաժ տուի, քաւէն, գըառւրկիս կաշին լողքից իջուց» կ'ըսէր Կարօն։ Ցետոյ վար առնել կուտայ բեռը, կ'երթայ տուն, կ'առնէ ըմբռնելով լեցուն բարձ մը, կը կապէ իր կռնակին, անոր վրան ալ կը կապէ իր «սէմէրը» եւ նորէն կը վերադառնայ բեռան մօտ։ Ութը հոգիով դարձեալ բեռը կը դնեն կռնակը։ Եւ Կարօն օգնութեան կը կանչէ Խանափուռթկէ սուրբ Գէորգը ու կը քալէ դէպի կառավարչատուն, մօտաւորապէս մէկ քիլոմեթր ճամբայ։ Տիգրանակերտը երկու պարիսպներ ունի, մէկը կը շրջապատէ քաղաքը, իսկ երկրորդը, կառավարչատունը։ Առաջին պարիսպին դրան կամարին տակ, ալ ձեռքի վրայ կայ ամրացուած կլոր քար մը, եւ Կարօն, բեռը այդ քարի վրայ դնելով կը հանգստանայ։ Քիւրտերը դարձեալ կ'օգնեն, դարձեալ բեռը կռնակը կ'առնէ ու 300 մեթր ճամբան շարունակելով կը հասնի այն սանդուխին առջեւ ուրկէ վեր պիտի հանուի զանձարկղը։

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

(Շարունակելի)

Հ. Ց. Դ. ՎԻԷՆԻ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԱԿՈՒՄԲԻՆ ԲԱՑՈՒՄԸ

ՎԻԷՆ, 20 Հոկտ.— Արդար հպարտութեամբ կրնանք ըսել որ աշխարհիս շինարար ժողովուրդներէն մին կը հանդիսանանք։ Քանդուածը՝ վերականգնելու, վնասուածը՝ նորոգելու, իսկ աղտոտը, անխնամ լքուածը՝ մաքրելու, բարեզարդելու համար մէկ հատիկ ենք։

Ահա շողշողուն օրինակ մը Վիէնի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի ակումբը, որուն հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ այս կիրակի (19 Հոկտ.) կէսօրէն վերջ ժամը 4ին։ Աշնանային գեղեցիկ օդը, Հ. Մ. Ը. Մ.-ի տղոց գնդախաղի հրապուրիչ մրցումները չէին արգած [illegible] վրայ, [illegible] որ իրենց աչքերով ուզած էին գալ եւ տեսնել նոր ակումբը,— հրճուիլ, մտածելով որ այդ Հայու ճարպիկ ձեռքերով մաքրուած, յարմարցուած եւ հարսի նման պճնուած սրահը պիտի դառնար մեր Նոր Սերունդի հայրենաշունչ վառարանը։

Շրջանիս զանազան քաղաքներէն պատգամաւորութիւններ փութացած էին ներկայ գտնուիլ բացումին։

Հանդէսի նախագահը՝ ընկեր Ս. Գալուստեանի հրաւէրին վրայ, Պ. Արտ. Զաքարեան, իբրեւ կնքահայր, հազար Ֆրանք նուիրելով կտրեց աւանդական ժապաւէնը, եւ իր առաջարկին վրայ նոր ակումբը կնքուեցաւ ողբացեալ Համօ Օհանջանեանի անունով։ Իսկ հանդէսին պաշտօնական բացումը կատարուեցաւ բոլոր կուրծքերէ ժայթքած «Մշակ բանուոր»ով։

Վստահ եմ որ ձիւնափայլ պատերէն կախուած մեր անմահ հերոսներու եւ գործիչներու նկարները — որոնց մէջ էր նաեւ Մեծն Ժան Ժորէսի մեծադիր նկարը — ինչպէս նաեւ բեմի ճակատէն ծփացող ոսկեփայլ եռագոյնը, հրճուեցան եւ խայտացին լուռ։

Մի քանի անհրաժեշտ տեղեկութիւններ տըրուեցան ներկաներուն սրահի եւ անոր վրայ թափուած աշխատանքներուն մասին։ Հանդէսի նախագահը Թուեց թէ ինչ պայմաններու տակ, որո՞նց զոհողութիւններով եւ քրտինքով սրահը հասած էր այս վիճակին։ Ներկաները ծափահարեցին խանդավառութեամբ։

Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը։ Ցղան հայկական խմբական պարեր Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու կողմէ։ Նուագեց իր ջութակին վրայ զանազան կտորներ Կ. Պէպէրեան, Օրիորդ Մ. Տէրվիշեան (Շաւէն) յատկապէս հրաւիրուած՝ մեներգեց շատ զգայուն կերպով, Օրիորդներ Մուրատեան Ա. եւ Ոստիքեան պարեցին հեղաճըկուն։ Մէկ խօսքով, գեղարուեստական բաժինին մասնակցողները ծափահարուեցան ներկաներու կողմէ մեծ խանդավառութեամբ։

Ֆրանս. ընկերվարականներու, Վիէնի հատուածի ներկայացուցիչը խօսք առաւ ըսելու համար իր ուրախութիւնը ի տես այն աշխատանքներուն որ կը տարուին հայ ժողովուրդի եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան կողմէ։

Լիոնի Տէսինի Նոր Սերունդի կողմէ ընկեր Ա. Փափազեան խանդավառ խօսքերով գովեց Վիէնի Հ. Ց. Դ. կոմիտէի, ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի թափած ջանքերը եւ աշխատանքները նոր ակումբին համար։

ՀԵՌԱՑԵԼ ԵՄ ԱԿԱՄԱՅ

Հեռացել եմ ակամայ, հեռանում եմ եւ այսօր,
Բայց քո փառքը անմահ՝ չեմ մոռանում Հայկաձոր,
Վառ կանթեղ է իմ մտքում անդոյզ յոյսդ շողախիտ՝
Ուր էլ գնամ պիտ կարօտնամանքին սուրբ հողիդ:
Քեզնից հեռու՝ իմ հոգում չկայ գարուն ու ամառ,
Մինչ տանում եմ վէրք ու բոթ որպէս կաթիլդ յամառ,
Ճերմակել են վարսերս՝ կատարի պէս Մասիսիդ,
Մի՞թէ ծեր եմ, զառամեալ, ով վշտաբոյժ մայր հովիտ:
Անհաս զարմով շուտափոյթ՝ ծննդի պէս վահագնի,
Ամպասքօղ աշխարհըդ թող արեւառ շող հագնի,
Մասիսի չափ կուտակուած՝ քիւք տաղերը պանդուխտի
Թող երգերի փոխարինեն՝ երջանկութեան ու խնդի:

Շտուտգարտ, 1946 **Մ. ԳՈՒՐԳԷՆ**

Նուիրատուութեան ցանկ մը բացուեցաւ: Հարուստ թէ աղքատ մասնակցելով, կարճ ժամանակի մէջ գոյացաւ 37 հազար ֆրանք:— Իսկ Գ. Ս. Թէքիլիկացուեան, Համօ Օհանջանեան ակումբին նուիրեց Րաֆֆիի գործերէն զանազան հատորներ:

Կարգը եկած էր օրուան բանախօսին, ընկեր Հ. Սէրէնկիւլեանին (Փարիզէն) որուն խօսքին հմայքը շատերը գամած էր անշարժ իրենց աթոռներուն վրայ: Ան արտասանեց յուսուր պատշաճի բառեր: Քաղաքական ներկայ խառնակ կացութեան մասին տուաւ իր տեսակէտը եւ հեղինակաւոր շեշտերով անդրադարձաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան բռնած դիրքին: Պայծառ նախադասութիւններով, առանց ծամծմելու ըսաւ որ «Թէեւ նորելուկ աքլորները մեզ կը խծբծեն, կը քարկոծեն Դաշնակցութիւնը ըսելով թէ ան դէմ է Ներգաղթի, մենք ալ կ'ըսենք, «Դաշնակցութիւնը չի կրնար դէմ ըլլալ Ներգաղթին, որովհետեւ Ներգաղթը եղած է ամէնուս դարաւոր երազը ու, եթէ կ'ուզէք, պահանջը: Եթէ մենք «Դաշնակցականներս դէմ ըլլայինք ներգաղթին, մեր բառով «հայրենադարձին» ի՞նչ պիտի ըսէին մեր այս պաշտելի սուրբերը՝ մեզ շրջապատող հերոսները, հեղինակաւոր գործիչները եւ անմահ մարտիկները: Դաշնակցութիւնը կ'ընթանայ անսասան, վախ չէ ունեցած անցեալին Սուլթաններէն եւ ցարերէն չի կրնար ազդուիլ նոյնպէս ներկայ ժամանակներու ժխորէն, պայքարներէն եւ քարկոծումներէն:

«Մենք այս միտքով, աւելցուց յարգելի բանախօսը, կազմեցինք Նոր Սերունդը, վաղը մեր թոռները պիտի կազմեն նոյնպէս Նոր Սերունդը, մինչեւ որ օր մըն ալ ամբողջ հայութիւնը ամփոփուի իր յաւիտենական եւ պաշտելի հայրենիքին մէջ»:

Հանդէսի այս առաջին մասը վերջացած էր: Ժամը 7.30ին, ըստ յայտագրին սկսաւ ընկերահամակրական խնջոյքը որուն ընթացքին եղան երգեր, յեղափոխական խմբերգներ եւ արտասանութիւններ, այսպէս տեւեց մինչեւ ուշ գիշեր, մինչեւ պաշտօնական փակումը հանդէսին եւ խնջոյքին: Հիւրեր ունէինք Լիոնէն, Տէսինէն եւ Վալանսէն: —

Թղթակից 1947

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լենինականը, որ 13 թուին մի յետամնաց քաղաք էր իր աւերակ բազարով, խանութներով եւ հայ չիխանաներով, այսօր մի գործարանային առաջաւոր քաղաք է՝ իր հոյակապ բազմայարկ շէնքերով եւ մաքուր, ասուալթապատ փողոցներով: Լենինականը միանգամայն կերպարանափոխուել եւ դառել է արդիական մի քաղաք: Հին կառքերի եւ ծուռ ու մուռ, կեղտոտ փողոցների փոխարէն է լայն ասուալթապատ պողոտաներ, ուր երթեւեկում են ինքնաշարժներն ու հանրակառքերը: Քաղաքի տարեկան նախահաշիւը հասնում է 35 միլիոն րուբլի: Լենինականը գերազանցապէս գործարանային քաղաք է: Նրա հիւսուածեղէնի գործակցականը Հանրապետական Միութեան մէջ գրաւում է առաջնակարգ տեղերից մէկը:

Այսօր աչքի ընկնող գործարաններից են Մոլոթովի անուան մանարանը, տրիկոտաժի, մետաղաձուլական, ջուլհակի եւայլ բազմաթիւ գործարանները: Մենակ տրիկոտաժի արդիւնաբերութիւնը տարեկան տալիս է 419 միլիոն րուբլի արդիւնք, արտադրում է 695.000 զոյգ գուլպայ: Պահածոյի գործարանը արտադրում է 25 հազար տուփ զանազան տեսակի պահածոներ: Լենինականի մսի կոմբինատը 7րդն է Խորհրդային Միութեան մէջ: Ունի պետական թատրոն՝ առաջնակարգ դերասանական խմբով, երաժշտական դպրոց, համալսարան, բազմաթիւ դպրոցներ, մանկապարտէզներ՝ 600 ուսուցիչ — ուսուցչուհիներով, հիւանդանոցներ, ծննդաբերութեան եւ առողջապահական բազմաթիւ հաստատութիւններ, բանուորական աւաններ, իրենց հանգստի շէնքերով, մաքուր, լուսաւոր եւ ամէն յարմարութիւններով օժտուած:

Քաղաքում գոյութիւն ունի 23 զանազան տեսակի դպրոցներ, մանկապարտէզներ գրադարան-ընթերցարաններ, հանգստի եւ հանրային պարտէզներ, լուսաւորուած էլեքտրական առատ լոյսով, Համալսարանում սովորում են 25.000 ուսանողներ. Լենինականը իր մէջ է ընդունել բազմաթիւ հայրենադարձներ, որոնց համար ստեղծել է ապրուստի ամէն յարմարութիւններ եւ իր նորեկ եղբայրներին ու քոյրերին ցոյց է տալիս դուրգուրալի վերաբերմունք:

Լենինականի երգի անսամբլը, որ ունի 80 անդամ ընդամէնը 2 տարուան պատմութիւն ունի: Նա Օլիմպիականում արժանացաւ առաջին կարգի մրցանակի:

«Ալիք»

★1946ին Հայաստանի կոլտնտեսական միաւորներէն միլիոնատէր են 37 խմբակներ, Շամշադինի շրջանի 19 կոլտնտեսականներէն 9ը միլիոնատէրեր են: Բաւական միլիոնատէր խմբակներ կան նաեւ Օշականի Բերիայի, Էջմիածնի եւ այլ շրջանների կոլտնտեսականների մէջ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԵՐԳԱՀԱՆ, Նիկոլ Գալանդէրեան: Խմբագրեց Արամ Երեմեան, Թէհրան, 1947:

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ (հայագիտական ուսումնաթերթ) թիւ 6, 7, 1947, Մխիթարեան տպարան, Վիէննա:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈԲԼ. — Դաշնակցութեան Օրը մեծ հանդիսութեամբ տօնեցինք հոկտեմբեր 19ին: Ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը՝ հակառակ որ «դիմացինները», հաւատարիմ իրենց բարի սովորութեան, կազմակերպած էին ուրիշ հանդէս մը — ներգաղթին նուիրուած — խաչաձեւելու համար մեր ձեռնարկը.

Բացման խօսքը արտասանեց ընկեր Մարտիկ որ հակիրճ բառերով բացատրեց օրուան տօնին նշանակութիւնը եւ կոչ ըրաւ որ հաւատքով ու խանդավառութեամբ նուիրուինք Դաշնակցութեան գաղափարին: Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերին ընկեր Աւագեան եւ Տիկ. Կիւմիւշճեան (արտասանութիւններով), Օր. Թագուհի Մարտիրոսեան եւ ընկեր Մարաշլեան (երգերով), օրիորդներ Գոհարիկ Թորոսեան եւ Թ. Մարտիրոսեան պարեցին՝ ընկերակցութեամբ Նոր Սերունդի անդամներէն Լ. Մարտիրոսեանի ակորտէոնին:

Օրուան բանախօսը, ընկեր Ժ. Միսաքեան ընդհանուր ակնարկ մը նետեց Դաշնակցութեան պատմութեան վրայ եւ շեշտեց այն խոշոր դերը զոր հայ ժողովուրդին մեծագոյն կուսակցութիւնը կատարած է մեր ազատագրական պայքարին մէջ: Յետոյ յիշեց այն աշխատանքները զորս կուսակցութիւնը կը կատարէ ներկայիս մեր դատը օտարներուն ծանօթացնելու համար: «Մենք էինք որ առաջինները շարունակ ներգաղթ պահանջեցինք, մենք էինք որ ամբողջ 25 տարի հաւատարիմ մնացինք Սեւրի դաշնագրին ու պահանջեցինք անոր գործադրութիւնը ու մենք էինք որ 1945ին, մոռնալով բոլոր ակադեմական վէճերը, պահանջեցինք չորս նահանգներու կցումը ներկայ Հայաստանին: Հակառակորդները կը բամբասեն մեզ որովհետեւ ուրիշ զբաղում չունին: Մենք անխռով կը շարունակենք մեր ճամբան, Դաշնակցութեան դրօշին տակ, որովհետեւ կը հաւատանք որ յաղթանակը մերը պիտի ըլլայ ուշ-կանուխ»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.Ը

Հակառակ գործադուլներուն, մեր Ա. խումբը հրաւիրուած ըլլալով Béthisy (Oise), որոշեցինք ճամբորդել բեռնակառքով:

Ուրախ զուարթ երթեւեկ, հայրենաշունչ երգերով օրօրուած: Խաղը կը սկսի: Béthisy (promotion d'Honneur) ապաւինած ուժգին հովու մը իր յարձակողականները կը մղէ առաջ ուժեղ հարուածներով եւ ոչ հաւաքական եւ ուսումնասիրուած շարժումներով: Կը յաջողի նշանակել կէտ մը, մեր բերդապահը խաբուած ըլլալով հովէն:

Մեր տղաքը հանդարտօրէն բայց վճռական քայլերով կը յարձակին ու քիչ չանցած, Սրապի ուժգին հարուածով մը, գնդակը կը զարնէ [illegible] ձողին, ու Քիւփէլեան առանց դժուարութեան կը նշանակէ կէտ մը:

Կիսախաղին վերջաւորութեան Béthisy կը նշանակէ երկրորդ կէտը, շնորհիւ յաջող հարուածի

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Դ.

—Դէ, անբախտութիւն էր եկաւ էլի...

Ու գլուխն օրօրեց ծանր թառանչով:

Եսթերն ուշադիր նայեց պառաւի դէմքին, կարծես նրա խօսքերի իմաստը հասկանալու համար:

—Ես տէր, Նանի, փախայ... էլ ինչ անբախտութիւն...

Սկեսուրը գլուխը կախեց անխօս: Միւսները՝ կեսրարը, կաղ Մարտիրոսը, ղարիբը, որոնց կանայք եւ Ջաքարի աղջիկները նոյնպէս բանը չխօսեցին. եւ Եսթերը դրանց բոլորի դէմքին էլ նկատեց նոյնը, ինչ որ սկեսրոջ դէմքին. տխրութի՞ւն էր թէ թերահաւատութիւն — նա դժուարանում էր հասկանալ: Նա նկատեց նաեւ, որ փախածներից, բոլորն էլ, բացի երեխաներից, կարծես խուսափում էին իր երեսին ուղիղ նայելուց, եւ նա չէր կարողանում հասկանալ — ամաչո՞ւմ էին, որ իրեն չէին պաշտպանել տանելիս, թէ՞ չէին հաւատում իր ասածներին:

Ու նա կրկնեց մի տեսակ սրտնեղած.

— Ես ասում եմ՝ փախայ տէր, փախայ...

Այս անգամ էլ մարդ չխօսեց — ոչ ոք ուրեմն չէր հաւատո՞ւմ...

Եսթերը լռեց վիրաւորուած: Եւ փոքր անց, երբ նա մտածմունքների մէջ նստած էր մենակ — դարբնի կինը, այդ պեպենոտ դէմքով նիհար կինը, մօտեցաւ նրան եւ, ցաւակցելով ու կարօտի պչրանքով սկսեց խօսակցել հետը: Հարցուփորձեց նախ, թէ ինչպէս էր զգում Եսթերը իրենց տանելու ժամանակ, վախեցո՞ւմ էր թէ չէ, ու վերջը ձայնն աւելի իջեցնելով, բռնեց նրա թեւը:

— Դէ լաւ, ինձանից ինչու ես թաքցնում. գիտես որ ես քու ասած բաց բերաններից չեմ...

Եսթերն, ատամները սեղմած, նայեց սանամօրը.

«Ուրեմն չի հաւատում որ փախել եմ» անցաւ նրա մտքով ու վրդովուեց, բայց զսպեց իրեն եւ ասաւ միայն.

— Չասի՞, որ ճամբից փախայ ...

— Դէ լաւ,— շարունակեց դարբնի կինը մտերմաբար ու աւելի թերահաւատ:

Ես հո պճալու չեմ չաւ անեմ...

Եսթերը գունատուեց. նրա ցամքած շուրթերը դողացին:

— Ես թաքցնելու բան չունեմ: Ասի, որ ... փախել եմ... փախել ... ուզում ես հաւատա, ուզում ես — չէ:

Եւ նա, արհամարանքով տեղից ելնելով, հեռացաւ սանամօրից:

«Թող ով ուզում է չհաւատայ. ես որ անպարտ եմ» ասաւ նա ինքն իրեն, մտածելով, որ իր ամուսինը հո կը հաւատայ...

Ու այդ օրուանից նա սկսեց արհամարհել բոլոր ակնարկներն ու կասկածներն իրեն առնելու մասին, ինչ ուզում է ասեն, բաւական է որ իր մարդը հաւատայ իրեն:

Եւ նա երկար չսպասեց մարդուն:

Չանցաւ մի թէ երկու ամիս գիւղում լուր տարածուեց, թէ Թուրքերը «հեռանալու են», «հեռանում են»:

Եւ, իրօք, մի քանի օրից յետոյ նրանց սկսեցին անսովոր պատրաստութիւններ — զինուորները շտապ հաւաքում էին իրենց իրերը, հագուստները, զանազան ապրանքները շտապ տեղափոխում էին կայարան, մի օր էլ դրօշակները ձիերին բարձեցին ու, թնդանօթները լծելով, բռնեցին եկած ճանապարհը:

— Գնաք՝ էտ չգաք,— շշնջում էին նրանց ետեւից կանայք:

Եւ Թուրքերը գնում էին՝ զօրք ու թնդանօթ իրար ետեւից, իրար խառնուած: Գնում էին փութկոտ շտապողականութեամբ:

Խօսում էին որ հաշտութիւն է...

Դեռ Թուրքերը բոլորովին չհեռացած՝ գիւղից փախածներն սկսեցին վերադառնալ — նիհարցած, յոգնած, ոմանք հագուստները փոխած ...

Մի օր էլ ահա անսպասելի եկաւ Եսթերի ամուսինը՝ Արամը:

Իրիկնաժամ էր, արեւը վաղուց մայր էր մտել եւ արեւածաղիկները Ջաքարի պարտիզում գլուխները դէպ արեւմուտք թեքած ասես կարօտով թէ անհամբեր սպասում էին նրա վերադարձին, մի կով, փողոցում բառաչելով, վերադառնում էր հանդից:

ՍՏ. ԶՈՐԵԱՆ

մը, զոր մեր բերդապահը չի յաջողիր բռնորդին կեցնել ։

Երկրորդ կիսախաղին հովը դադրած էր ու չկարողացանք մեր կարգին օգտուիլ այդ պատեհութենէն ։ Տիրապետեցինք 45 վայրկեան, սակայն չկարողացանք նշանակել, հակառակ այն բազմաթիւ առիթներուն զոր կը ստեղծէր մեր աննման Սրապը ։

Ու խաղը վերջացաւ Béthisyի յաղթանակով 2—1 ։ Խաղէն վերջ բազմաթիւ մարզասէմներ, խաղարկումները ու իրենց ղեկավարները մեզ շնորհաւորեցին մեր գեղեցիկ խաղարկութեան համար եւ խնդրեցին որ Զատկուան տօներու առթիւ այց մը եւս տանք իրենց ։— Ք. Ռ.

գումարեցին երէկ՝ թոշակներու յաւելում պահանջելու համար ։ Մերժումի պարագային գործադուլ պիտի հռչակեն ։ Նոյնպէս, խորհրդաժողով կը գումարէ MRP կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցութիւնը որոշելու համար իր դիրքը վստահութեան քուէի հարցին մէջ ։

Լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն որ եթէ համայնավարները քաջալերեն Արհեստակցական Միութեանց ընդհանուր գործադուլի սպառնալիքը — անդամալուծելով հանրային սպասարկութիւնները — Ռամատիէի կառավարութիւնը վստահութեան քուէ պիտի ստանայ անպայման ։ Այլապէս, դահլիճը կրնայ տապալիլ ։

Դիտել կը տրուի նաեւ որ Թրումընի ուրբաթ օրուան յայտարարութիւնը ի նպաստ Եւրոպայի շուտափոյթ օգնութիւն հասցնելու ծրագրին, չափով մը կրնայ երկարել դահլիճին կեանքը ։ Լոնտոնի թերթերը կը հաւատան որ նախագահը, իր ճառով, վստահութեան քուէ տուած է արդէն Ռամատիէի կառավարութեան ։ Ամէն պարագայի կացութեան բանալին կը գտնուի համայնավարներուն ձեռքը մանաւանդ այս շաբթու ։ Կրնայ պատահիլ որ անոնք վերջին պահուն հրաժարին ընդհ. գործադուլի ծրագիրէն, զօրավարին դիրքը վտանգելու համար ։ Կրնան ճիշդ հակառակը ընել, զօրավարը իշխանութեան գլուխ բերելու եւ ներկայ անլուծելի տագնապին մէջ անոր հեղինակութիւնն ալ միանգամ ընդ միշտ վտանգելու նպատակով ։

Թաղապետական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքէն ձանչ է որ պիտի պարզուի մեծնոյորար եւ զօրավարին դիրքը ։ Այս վերջինը ապահոված է արդէն երկրին ընդհանուր քուէներուն երկու երրորդը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԷԿ, ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ մէջ կարեւոր խորհրդաժողով մը գումարուեցաւ Թրումընի նախագահութեան տակ, քննելու համար Մարշըլի ծրագիրը ։ Ժողովին կը մասնակցէին 120 «երեւելիներ» ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավարները կը պահանջեն պոյքոթի ենթարկել ամերիկեան ժապաւէնները եւ հրատարակութիւնները ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ հիմնարկութեան 800րդ տարեդարձին առթիւ գոհաբանական աղօթքներ կարդացուեցան Մոսկուայի մայր եկեղեցին մէջ ։ Պատրիարք Ալեքսի մաղթանքներ ըրաւ Մարաջախտ Սթալինի համար՝ «մեր մեծ ու իմաստուն ղեկավարը որ երկիրը կ'առաջնորդէ ուժի, մեծութեան եւ փառքի նուիրական ճամբէն» ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ հողագործական կուսակցութեան վարիչը — Միխոլայչէք — անյայտացած է իր բնակարանէն ։ Կը կարծուի թէ Լոնտոն փախած է ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը ձեռնարկած է մեծ թիւով ձայնագիր մեքենաներ շինել՝ դպրոցականներուն օտար լեզուներ սորվեցնելու համար ։

ՀԱՃԸՆՑՔՈՎ կը լսենք որ վերջերս Լոնտոնի մէջ կազմուած է «Հայոց համայնական խորհուրդ մը «դաղութին տեղեկան գործերը վարելու համար ։ Ատենապետ նշանակուած է Պ. Սարգիս Քիւրքճեան, փոխ ատենապետ Պ. Եդուարդ Պէնեան, քարտուղարներ՝ Պ. Պ. Արշակ Սաֆրաստեան եւ Քարլի Զօհրապ եւ գանձապահ Պ. Ալպըրթ Շահինեան ։

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ եղբայրներս՝ Կոտայքի շրջանէն Դալաքլու գիւղէն Մանուկեան Անդրանիկ Սահակի, Մանուկեան Վաղարշակ Համբարձումի, Ներսէսեան Խանամիր Ներսէսի, կորսուած Գերման — եւ Սովետ. պատերազմի մէջ ։ Տեղեկացնել քրոջը՝ Եղիսաբեթ Մանուկեանին, այս հասցէով՝ Mme. Martirossian, 4 rue de la Constitution, Bruxelles, Belgique: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել ։

ՊՈԼՍԷՆ Զաւէն Բարթողեան կը փնտռէ եղբայրը Ցրոն Բարթողեան որ Վիշիի կողմերը եղած է 1931ին եւ որմէ լուր առած է մինչեւ 1945 ։ Տեղեկացնել եղբօրը Ծնի Քափու, Զօրպաճը Պաշը փողոց թիւ 45, Ստամպոլ ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30էն կէս գիշեր Սալ Քատէի մէջ ։ (Նախկին Petit Journal) 21 Rue Cadet, métro Cadet:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԵՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ
Կը խօսին՝ ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Մ. Աճէմեանի, երգ, արտասանութիւն ընկերներ Ուզունեան եւ Հայէշեան ։

Կը նուագեն Թառխստ Գարեգին, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի, ուտ ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Օհանճանեանի ։

Մուտքը ազատ է ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ ։

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ ։

Գեղարուեստական բաժին, կ'երգէ Տիկին Ա. Գրէճանեան ։

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Զաւեշտ մը՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ ընտիր նուագախումբի մը ։

Համեղի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ ։

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը ։

ՀԱՅ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ գործադիր ժողովը եւ վարիչ պատուիրակը խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը միութեան նախկին բազմավաստակ եւ հաշուապետ եւ պատուոյ անդամ ՄԿՐՏԻՉ ՀԷՔԻՄԵԱՆի, որուն թաղման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի, 27 Հոկտեմբերին, Սէնթ Ուէնի գերեզմանատունը ։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

Ա Ր Թ Օ Պ Ե Ն Ո Ն

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն ։

Տոմսերը կը ծախուին հետեւեալ վայրերը։ —

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince ։

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ
ՊՐՈՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ

Պատմական Ուսումնասիրութիւններ հատորը

Թարգմանուած է Ա. Խոնդկարեանի կողմէ եւ շուտով կը յանձնուի տպագրութեան ՊՐՕՖ. Ն. ԱԴՈՆՑԻ Հայաստանը Յուստինիանոսի դարաշրջանում ամբողջական գործը ։ Դիմել Ա. Խոնդկարեանին 10, Passage Dubois, Paris (19), France:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր ։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին ։

Նուագախումբ Կ. Սարեանի ։

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

Մարսէյլի «ԱՐՄԵՆԻԱ» երկսեռ երգչախումբի փորձերը սկսած են ։ Նոր անդամները կը հրաւիրուին դիմել չորեքշաբթի եւ ուրբաթ երեկոյները, ժամը 7—8, Salle Mazenod եւ կամ կիրակի օրերը՝ Մայր եկեղեցի, Փրատօ ։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հայ տնտեսական կեդրոնի տեղեկատու դիւանը —դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է չահագրգռուողները ընդունիլ փոխանակ շաբաթը մէկ օրուան, ամէն օր, ժամը 9էն 12, կեդրոնի գրասենեակը, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17) ։ Արձանագրութեանց եւ ընդհ. տեղեկութիւններու համար ընդհ. քարտուղար Պ. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆի, իսկ դատական գործերու եւ տուրքերու վերաբերեալ խնդիրներու համար՝ վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. ԳԷՈՐԳ ՓԱՐՄԱԳԻ ։ Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ձրիօրէն ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը վճռական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellcour ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ ։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ Նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի C սրահը ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է այց մը, ՍԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ առթիւ, զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Խատիսեանի շիրիմներուն, շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 3ին ։ Կը հրաւիրուին Փարիզի ու արուարձաններու Նոր Սերունդի անդամները եւ այս երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգող բարեկամները ։ Հաւաքուիլ Métro Gambetta ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի տիկին Մաքրուհի Եղիաեան եւ ազգականները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին իր ողբացեալ ամուսնոյն ՂԵՒՈՆԴ ԵՂԻԱԵԱՆի մահուան առթիւ ։ Ինչպէս նաեւ Պանեէօ Քաշանի հայ հասարակութեան եւ բոլոր բարեգործական կազմակերպութեանց, որոնք իրենց նուիրատուութիւններով օժանդակեցին իրեն ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Ը. թիւը (Հոկտ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ։

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris ։

Հատով կը ծախուին հայ գրատուները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao ։

«Զանկէ» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ընել ձեր յանձնարարութիւնները

Ani ՆԱՐԿԻԶԵԱՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ
D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ թղթեգործ աշխատանոցի եւ գրասենեակի շխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն ։ Դիմել «Յառաջ»ին ։

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հայկէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս ։ Գինը 4 շիլին կամ 100 Ֆրանք ։ Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ տասզման ծախքով ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ.— Blousesի եւ Lingerieի Տան մը համար կ'ուզուի շատ սահուն Ֆրանսերէն խօսող օրիորդ մը կամ երիտասարդ կին մը իբրեւ ներկայացուցիչ ։ Ներկայանալ կէս օրէն վերջ ինքնութեան թուղթով եւ référenceով, Rosine, 89 rue d'Aboukir, Paris (2) ։

ԵՐՈՒՄԻԿ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Վկայուած Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ (des Etudes Supérieures de la Faculté de Droit de l'Université de Paris) ։

Կը ստանձնէ նոր ընկերութիւններու կազմութիւնը, —դատական խնդիրներ— եւ ամէն կարգի վարչական գործողութիւններ ու կարգադրութիւններ ։ Ընդունելութեան ժամը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ ։ 12 de la Chaussée d'Antin: Հեռ. Pro. 78-02:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 29 Octobre 1947 Չորեքշաբթի 29 Հոկտեմ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 5174 Նոր շրջան թիւ 783 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆԵՐՔԻՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Զօրավար Տը Կոլի անակնկալ յաղթանակը ու երկուշաբթի օրուան իր զգայացունց յայտարարութիւնը, ոչ միայն չեն լուծեր օրուան աննախընթաց տագնապը, այլ ընդհակառակն, աւելի կը սաստկացնեն կուսակցական պայքարը:

Ստուգիւ ապագան շատ աւելի անստոյգ է այսօր քան թաղապետական ընտրութեանց նախօրեակին, երբ կը կարծուէր թէ զօրավարը շատ հեռուները պիտի չերթար ու պիտի գոհանար իր պատահական ճառերով:

Այսօր առաջարկ կ'ընէ ան որոշ ծրագիրով — լուծել ներկայ խորհրդարանը, նոր ընտրութեանց ձեռնարկել, եւ վերաքննել չորրորդ հանրապետութեան սահմանադրական օրէնքը որ լայն իրաւասութիւններ կուտայ օրէնսդիր իշխանութեան, բայց կը կրճատէ հանրապետութեան նախագահին իրաւունքները:

Ներկայ խորհրդարանը, դժբախտաբար, չի վայելեր ժողովրդական խաւերուն յարգանքն ու համակրութիւնը եւ չունի իր նախորդներուն հեղինակութիւնը:

Զօրավարը կը պահանջէ ուրեմն նոր կարգուսարք մը որուն մէջ օրէնսդիր եւ գործադիր իշխանութիւնները պիտի ունենան համապատասխան իրաւասութիւններ:

Այլապէս, կը բացատրէ, յաղթական զօրավարը, անկարելի է դարմանել, ելմտական, տնտեսական եւ ընկերային տագնապը որ աստիճանաբար երկիրը պիտի առաջնորդէ դէպի փլուզում եւ անիշխանութիւն:

Ֆրանսայի ազատագրութեան դրօշակիրը պիտի կրնա՞յ, իր հին օրերու հմայքով եւ բարեկարգումներու իր ներկայ ծրագիրով, իրականացնել այս մեծ հայրենիքին վերելքը:

Հազիւ վեց ամիս կայ որ ան իր շուրջը կը հաւաքէր համակիրներու բազմութիւն մը:

Բայց արդէն ապահոված է ժողովրդական քուէներուն երկու երրորդը:

Զօրավարը տակաւին չունի — կամ չէ հրապարակած — տնտեսական որոշ բանաձեւ մը:

Կը խօսի միայն ընդհանուր բարեկարգումներու մասին առանց մանրամասնելու իր քաղաքականութիւնը գոնէ տնտեսական խնդիրներու մէջ:

Իր գլխաւոր նպատակն է, կ'ըսեն ընդդիմադիրները, իշխանութեան գլուխ գալ եւ կազմակերպել համատարած պայքար մը ձախակողմեան խմբակցութեանց դէմ:

Ընկերվարականները կ'ամբաստանեն զինքը թէ կ'աշխատի երկու հակամարտ հատուածներ ստեղծել երկրին մէջ, ոտնձգութիւններ կատարել ժողովրդավար կարգուսարքին դէմ եւ վտանգել հեղինակութիւնը ներկայ խորհրդարանին:

Համայնավարները, իրենց կարգին, մենատիրական հակումներ կը նշմարեն զօրավարին քաղաքական ուղեգծին մէջ եւ դիտել կուտան որ ան կը փորձէ արհամարհել թէ Սահմանադրութիւնը եւ թէ աշխատաւոր զանգուածներու կամքը:

Այն տարրերը որոնք համակիր են իրեն, դիտել կուտան որ զօրավարը ճիգ մը կ'ընէ սթափեցնելու Ֆրանսացի ժողովուրդը որպէսզի վճռական քայլեր առնելով, վերջ տայ անստոյգ կացութեան մը որ կը վարկաբեկէ երկիրը:

Տարակոյս չկայ որ զօրավարը հակահամայնավար է, թէեւ ինքն էր որ, բարեկամական դաշնագիր կնքեց Խորհրդային Միութեան հետ 1945-ին, այսինքն այն օրերուն երբ անհրաժեշտ կը նկատէր այդ տեսակ բարեկամութիւն մը ապահովելու համար Մոսկուայի աջակցութիւնը քաղաքական եւ տնտեսական առաւելութիւններ ձեռք բերելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

Ուշագրաւ է որ զօրավարին համակիրներուն մէջ կը գտնուին հարուստ դրամատէրներ, ճարտարարուեստի իշխաններ, նախկին արքայականներ ինչպէս նաեւ կարգ մը դէմքեր որոնք, ժամանակին մաս կը կազմէին կալանաւոր մարաջախտին չքախումբին:

Յառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին միայն յայտնի պիտի ըլլայ թէ զօր. տը Կոլ որ առանձին պիտի [illegible] Ֆրանսական հանրապետութեան տնտեսական ու քաղաքական վերակազմութիւնը մը ժողովրդավարութեամբ եւ սեփական միջոցներով [illegible] յաւակնութիւնները:

Աննախընթաց է երկրին տագնապը եւ որեւէ ատեն աւելի անհրաժեշտ՝ տիրական դէմքի մը յայտնութիւնը քաղաքական հորիզոնին վրայ: Ժ.

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ, «Յառաջ»ը եւս պիտի ծախուի ձեռքէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տնտեսութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին:

Մեր թերթին բաժանորդներն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնը.

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 Ֆր. տարեկան 1200 Ֆրանք:

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար:

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով: Այդ թուականէն ետք՝ ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՑԱՂԹԱՆԱԿԷ ՑԱՂԹԱՆԱԿ

Գնդախաղի եղանակը սկսած է արդէն եւ մեր տղաքը մրցումէ մրցում կը վազեն, գուէ գաւառի մէջ, չափուելու համար ֆրանսական խումբերուն հետ:

Մենք ալ ունինք մարզասէր հասարակութիւն մը որ կ'երթայ քաջալերել մեր մարզիկները որոնց յաջողութիւնը կը ծափահարէ խանդավառութեամբ եւ բուռն արտայայտութիւններով:

Շատ անգամ վէճեր կը ծագին: Թերեւս անխուսափելի են անոնք նոյնիսկ օտարներուն մէջ, բայց պէտք չէ մոռնալ որ մերը միշտ աչքի կը զարնէ:

Վերջերս Մարսէյլէն, Վալանսէն, կամ Վիէննէն մեզի հասած թղթակցութիւններէն կը տեսնենք որ մեր խումբերը ընդհանրապէս կը յաղթեն՝ նոյնիսկ ախոյեանական մրցումներու մէջ:

Այս յաղթանակները նախ կը պարտինք անշուշտ մեր տղոց եռանդին, կարգապահական ոգիին եւ խաղի մէջ իրենց ձեռք բերած վարպետութեան:

Բայց, կարծեմ, սեփական դաշտ ունենալու պարագան ալ իր դերը կը կատարէ: Որովհետեւ տղաքը վարժուած են իրենց խաղավայրին: Այնպէս որ մրցում մը իրենց հողին վրայ միշտ առաւելութիւն մըն է:

Մեղք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը իրենց սեփական դաշտը չունին ամէն տեղ: Զանոնք մանաւանդ Փարիզի շրջակայքը: Այդ պատճառով եւ նիւթական ուրիշ միջոցներու պակասին հետեւանքով, կը մարի տղոց եռանդը:

Թղթակիցները շատ անգամ կը գանգատին թէ կարգ մը խաղացողներ վերջին պահուն կը բացակային: Վնասակար թերացում մարզիկի մը կողմէ:

Վստահ ենք որ բոլոր մասնակցողները, նախանձախնդիր ազգային արժանապատուութեան, կ'ուզեն որ հայ խումբերը շահին:

Եթէ քաղաքական հակամարտութիւնը եւ կուսակցական կիրքերն ալ մուտք գործած են մեր մարզաշխարհէն ներս ու կ'ապականեն մեր պատանիներուն եւ երիտասարդներուն հոգին, ափսո՜ս:

Պիտի ուզէինք մեր տղոցը մօտ տեսնել ազգային առողջ դաստիարակութիւն մը եւ մարզիկ պատանիի մը վայել հպարտ ու անկախ նկարագիր:

ՍՕՍԻ

ԹԷՀՐԱՆԻ խորհրդային դեսպանը, Սարչիքով, ներկայ չէ գտնուած Շահին ծննդեան 28րդ տարեդարձին առթիւ տեղի ունեցած հանդէսին. Դեսպանատան 25 պաշտօնեաներէն միայն հինգը ընդունած են հրաւէրը: Կ'ըսուի թէ դեսպանը այս ձեւով ըրած է փորձել բողոքի արտայայտութիւն խորհրդարանին այն որոշումին դէմ որ չեղեալ կը հռչակէր Մոսկուայի եւ Թէհրանի միջեւ կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը:

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԼՈՒԾՈՒՄԸ

Երկուշաբթի առտու զօրավար տը Կոլ հրատարակեց յայտարարութիւն մը պահանջելու համար — Ա. Խորհրդարանին լուծումը, Բ. Չորրորդ Հանրապետութեան Սահմանադրական օրէնքին վերաքննութիւնը եւ Գ. Խորհրդարանական նոր ընտրութիւններ: Կիր. օրուան համեմատականի մնացած թաղապետական ընտրութեանց մէջ զօրավարին խմբակցութիւնը նոր յաջողութիւններ ձեռք բերաւ եւ այսօր իրեն հետ ունի երկրին քուէներուն երկու երրորդը:

Զօրավարը իր յայտարարութեան մէջ կը խօսի օրուան տագնապալի կացութեան մասին «որ կրնայ փլուզումի եւ անիշխանութեան տանիլ մեր երկիրը»: Ֆրանսայի ժողովուրդը, ինքն է որ դատէ փորձառութենէ մը ետք, պիտի ընտրէ իր ներկայացուցիչները՝ առ յաւէտ բարեկարգելու համար՝ իր ազգային հիմնարկութիւնները ապահովելու կարեւոր համերաշխութեամբ ուժ տալ այն աշխատանքներուն որոնք անհրաժեշտ են Ֆրանսայի տնտեսական, ընկերային եւ բարոյական վերելքին համար, կը բացատրէ զօրավարը:

Տը Կոլի այս հիմնական պահանջներուն դէմ արդէն ճակատ կը յարդարեն ընկերվարականները ու համայնավարները: Լաւատեղեակ շրջանակներու մէջ դիտել կը տրուի որ զօրավարին ներկայ անսպասելի ելոյթը կրնայ ուժեղացնել վարչապետ Ռամատիէի դիրքը: Խորհրդարանին նոր նստաշրջանը բացուեցաւ երէկ: Կառավարութիւնը ներկայացուց իր տնտեսական ծրագիրը: Վաղը՝ հինգշաբթի, խորհրդարանը պիտի զբաղի վստահութեան քուէի հարցով:

Զօրավարը իր յայտարարութեան մէջ մատնանիշ կ'ընէ ելմտական, տնտեսական եւ համայնավար սպառնալիքը. բայց նոյնիսկ իր համակիրները զարմանք կը յայտնեն թէ ան այս աստիճան վճռական յայտարարութիւններ կ'ընէ: Հաւանական չէ որ իր պահանջները գոհացում ստանան անմիջապէս՝ նկատի ունենալով ընդդիմադիրներու — ընկերվարականներու եւ համայնավարներու — դիրքը: Դահլիճը կրնայ տակաւին քանի մը ամիս «ապրիլ»: Նախարարական տագնապ մը կրնայ սկսիլ այն ատեն երբ երկրին տնտեսական կացութիւնը հետզհետէ ծանրանայ այդ ժամանակամիջոցին: Միայն այն ատեն է որ զօրավարը պատեհութիւն կ'ունենայ նոր կառավարութիւն մը կազմելու եւ սահմանադրութիւնը բարեփոխելու:

★ Ֆրանսական իշխանութիւնները, հաւանական խառնակութիւններ կանխելու մտահոգութեամբ նոր ուժեր համախմբած են Փարիզի զօրանոցներուն մէջ: Կ'ըսուի նաեւ որ կարգ մը համայնավար սպաներ հեռաւոր վայրեր դրկուած են:

★ Երկաթուղիի պաշտօնէութիւնը եւ բանուորները ժողով մը գումարեցին երկուշաբթի օր եւ որոշեցին հրաժարիլ գործադուլի ծրագիրէն որովհետեւ կառավարութիւնը ընդունած է իրենց ներկայացուցած պահանջներուն հարիւրին 85ը:

★ Հոկտեմբեր 19ի եւ 26 թաղապետական ընտրութեանց վերջնական արդիւնքը եղած է հետեւեալը — ընկերվարականները, ունին 15.439 թաղապետական խորհրդականներ, զօրավարին խմբակցութիւնը՝ 10727, համայնավարները 6424, արմատական - ընկերվարականները 12441, MRP՝ 6239, չափաւորները՝ 18387, արմատական հանրապետականները՝ 8750, յիշելով միայն գլխաւոր կազմակերպութիւնները: Հոկտեմբեր 19ի ընտրութեանց մէջ քաղաքապետ նշանակուած են՝ 316 ընկերվարականներ, 148 համայնավարներ, 94 Տը Կոլի համակիրներ, 83 MRPի անդամներ եւն.:

Եւրոպա աւելի քիչ ուտելիք պիտի ունենայ 1948ին

Ուաշինկթընէն կը տեղեկացնեն թէ Միջազգային Սննդեղէնի Յանձնախումբին ընդհանուր քարտուղարը յայտարարած է պատկան իշխանութեանց որ Եւրոպա աւելի քիչ ուտելիք պիտի ունենայ յառաջիկայ տարի: Կը նախատեսուի 6 միլիոն թոն աւելի նուազ արմտիք: Գրեթէ բոլոր երկիրները ստիպուած պիտի ըլլան կրճատել իրենց [illegible] հացի բաժնեչափը: Ընդհանուր քարտուղար Ֆիցճէրըլտ կը յանձնարարէ բացառիկ ճիգ մը ընել ահաւոր տագնապ մը կանխելու համար:

Համաձայնութիւն Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ

Ինչպէս յայտնի է, անցեալ շաբթու Միացեալ Ազգերու քաղաքական յանձնաժողովին մէջ Խորհ. Միութեան պատուիրակը առաջարկեց որ բանաձեւ մը քուէարկուի դատապարտելու համար Ամերիկա, Յունաստանը եւ Թուրքիան որոնք «պատերազմի պատրաստութիւններ կը տեսնեն»:

Երկար վիճաբանութիւններէ ետք, յանձնա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՏԱԼԻԱՅԷՆ

«Բազմավէպ»ի ճարիւրամեակի ձանդէսները Վենետիկի մէջ

Վենետիկը անսովոր երեւոյթ մը ստացած է այս օրերս։ Ցայտնի է որ բացառիկ դէպք մը, գաղթօջախներ այսքան մեծ թիւով Հայեր հաւաքած է հոս։

Արդարեւ, Ս. Ղազարի վանքին կազմակերպած յոբելինական հանդէսը, «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակին առթիւ, սովորական տօնակատարութիւն մը չէ անշուշտ եւ մասնաւոր իմաստ մը ունի Սփիւռքի հայութեան համար։

Առաջին յետաձգումէ մը ետք, Հոկտեմբեր 18ին եւ 19ին կատարուեցաւ հանդէսը, որուն առաջին մասը զուտ երաժշտական էր։

Շաբաթ իրիկուն Վենետիկի համբաւաւոր Ֆենիչէ թատերասրահին մէջ, հանդիսականները, հպարտութեամբ եւ առանձին հաճոյքով լսեցին Ա. Խաչատուրեանի քոնցերթոն, Ֆենիչէի նուագախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ «Պրինօ Պօկօ»յի։

Նուագահանդէսը սկսաւ Տէր Ղեւոնդեանի Սեդա օփերային նախերգանքով, որուն յաջորդեց այնքան սպասուած «Քոնցերթօն», իր երեք մասերով, Allegro - Andanté et Allegro Brillante։ Ա. Խաչատուրեանի միջազգային գնահատութեան արժանացած այս նուագը որ ըստ երեւոյթին եւրոպական գոյն ունի, եւ կրնայ մրցիլ օտար հեղինակներու գլուխ գործոցներուն հետ, մեզի համար մեր հայրենիքին հոգին կը խտացնէ իր մէջ եւ հայկական շունչ մը կ'արտաբերէ, Կովկասեան եղանակներու մտերմութեամբ, եւ հայ երգին արձագանգով։

Մինչ հասարակութիւնը կը սպասէր Ֆրանսահայ գաղութին ծանօթ երգիչ Պ. Էմմանուէլ Փափազեանի, բեմին վրայ տեսաւ Պ. Սաքըլեանը որ վերջին պահուն միայն մաս կազմած էր Ֆենիչէի նուագահանդէսին յայտագրին։

Պ. Սաքըլեան երգեց Տէր Ղեւոնդեանէն ժողովրդական երգ մը ինչպէս նաեւ Սայեաթ Նովայի երգը, «Անուշ»էն՝ արժանանալով խանդավառ ծափերու։

Նուագախումբը իր բաժինը վերջացուց Prokofievի symphonie classique ով եւ Ա. Խաչատուրեանի երեք պարի եղանակներով, «Գայիանէ», «Փրէանպլիւլ» եւ «Լեզկինքա», որոնք աւելի մօտ էին մեր հայ ունկնդիրներու ականջին եւ սրտին։

Համերգի բաժինը վերջացնելէ առաջ, կ'արժէ առանձնապէս յիշել Օր. Մառի Պօտուրեանը, ծանօթ դաշնակահարուհին, որ կատարելագործուած թեքնիքով մը ապահովեց Խաչատուրեանի Եօձձրթոյին դաշնակի առանձին բաժինը։

Օրիորդին նուագը զոր լաւիօրէն կրցանք գնահատել երկրորդ օրը, ունի երաժշտական արուեստին դիւանկցութիւնը։ Ժողովուրդին արժար խանդավառ ծափերուն, Օր. Պօտուրեան պատասխանեց նուագելով կտոր մը Շօփէնէն։

Տօնակատարութեան բուն հանդիսութիւնները վերապահուած էին կիրակի օրուան։ Հանդիսաւոր պատարագ վանքին եկեղեցիին մէջ, առտուն, իսկ կէս օրէն վերջի բաժինը Մուրատ Ռափայէլեան դպրոցի սրահին մէջ։

«Բազմավէպ»ի հարիւրամեակին նուիրուած յոբելինական հանդէսը սկսաւ ժամը 3ուկէսին, Վատիկանէն ստացուած շնորհաւորական հեռագրին ընթերցումով, որմէ վերջ խօսք առաւ կարտինալ Աղաճանեան պատրիարքի ներկայացուցիչը Քեսէճեան արք. որ կարտինալին հաղորդելէ վերջ մասնանշեց «Բազմավէպ»ին կատարած դերը հայ մշակոյթին մէջ, գնահատեց անոր հարիւրամեայ հրատարակութիւնը որ այնքան զոհողութիւններ պատճառած է Մխիթարեան հայրերու։ Իր անձնական մաղթանքները միացուց Լեւոնեան միաբանութեան շնորհաւորութեանց եւ վերջացուց կարտինալին նամակին ընթերցումով։ Հ. Մեսրոպ Ճանաշեան իտալերէնով ներկայացուց այն հանդիսաւոր պահը զոր կ'ապրի ոչ միայն Մխիթարեան միաբանութիւնը. այլեւ հայ մշակոյթը։ Շնորհակալութիւն յայտնեց Փարիզի, Սուրիոյ, Լիբանանի եւ Միլանի մասնակցողներուն, որոնք իրենց աջակցութիւնը երբեք չեն զլացած «Բազմավէպ»ին։ Վարդապետը շեշտեց որ այս յոբելեանըմեծ թուական մըն է միաբանութեան, եւ յաղթանակ մը հայ մշակոյթին համար։

Հ. Վահան Ցովհաննէսեան հայերէն լեզուով մանրամասնեց «Բազմավէպ»ին կատարած գործը, որ հպարտութիւնն է թէ Միաբանութեան եւ թէ հայ ժողովուրդին։

Մաղթեց նոր հարիւրամեակ մը իր խօսքը վերջացնելով։ Վատիկանի ներկայացուցիչը Մօնսէնիէօր Լիւքքա, հաղորդելով Վատիկանի ողջոյնները, մաղթեց որ Արարատի լանջքին փռուած, մեր հայրենիքին մէջ չարունակուին նման մշակութային աշխատանքներ։

Յաջորդաբար խօսեցան Հ. Համազասպ Ոսկեան՝ Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան եւ «Հանդէս Ամսօրեա»յի խմբագրութեան կողմէ որ ըսաւ. «Շատ թերթեր լոյս տեսած են, բայց «Բազմավէպ»ն է միայն որ կրցած է արդար հպարտութեամբ ողջունել իր հարիւրամեակը։ «Եթէ ան ունեցած է ժպտուն գարուններ, անցուցած է նոյնպէս դժուարին ձմեռներ, որոնց խստութեան կուրծք տուած է Մխիթարեան Միաբանութիւնը անհուն զոհողութիւններով, յանուն իր թերթին պահպանումին։ Լոյս մըն է «Բազմավէպ»ը, լոյս մը այս փոքրիկ Հայաստանէն ծագած»։

Լիբանանի եւ Սուրիոյ մասնակցութեան եւ «Արեւելք»ի ու «Նայիրի» թերթերու խմբագրութեանց կողմէ խօսք առաւ բանաստեղծ Անդրանիկ Ծառուկեան որ նախ ցաւ յայտնեց Պ. Ա. Ջօպանեանի եւ Շ. Նարդունիի ակամայ բացակայութեանց համար, որոնք այնքան խանդավառութեամբ պատրաստուելէ վերջ որպէսզի ներկայ ըլլան այսօր այստեղ մեզի հետ, վերջին պահուն անցագրային դժուարութեանց պատճառաւ չկրցան մասնակցիլ Ցոբելեանին։ (ԽՄԲ.— Հրաւիրուած էր նաեւ Պ. Ցակոբ Տէր-Ցակոբեան որ նոյնպէս չկրցաւ մեկնիլ։

Ցետոյ բացատրեց Սուրբ Ղազարի գրաւած տեղը հայ իրականութեան մէջ, յիշելով Մխիթարեան հսկաները Բագրատունիներէն, Ալիշաններէն, Հիւրմիւզներէն, մինչեւ Վարուժանները։

Միաբանութիւնը այս դիրքին հասած է ըսաւ, մեր ազգային աւանդութեանց պահպանումով եւ իր բարձր հայրենասիրութեամբ։ Ողջունեց «Բազմավէպ»ը մաղթելով անոր երկրորդ հարիւրամեակ մը։

Իտալական մամուլէն ներկայացուցիչ մը նոյնպէս իր յարգանքի բաժինը բերաւ մաղթանքներով։

Տօքթ. Արամայիս Սրապեան Իտալիոյ Հայ Մշակութային Միութեան կողմէ, մեր առաւ «Բազմավէպ»ին կատարած կրթական դերը ամբողջ սերունդի մը վրայ։ Այս օրուան տօնակատարութիւնը յաղթանակն է եւ պսակումը անոր մեծ գործին։

Հայր Մոմճեան երկու դեղօններ կարդաց մէկը «Բազմավէպ»ին, միւսը Ս. Ղազարին նուիրուած, որպէս յարգանքի արտայայտութիւնը Փարիզի կաթոլիկ համայնքին։

Վերջին խօսողն էր Արքահայր Ուլուհոճեան արք. որ շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր գրչի, մտքի եւ մամուլի ներկայացուցիչներուն։ Բացատրելէ վերջ «Բազմավէպ»ին դաստիարակչական դերը, իր ուրախութիւնը յայտնեց այն գնահատութեան համար, որ արժեւորեց հարիւր տարուան աշխատանք մը։

Գեղարուեստական բաժինին մէջ վայելեցինք Պ. Սաքըլեանի երգերը, Անտունին, Քէլէ Քէլէն, Կռունկը, Իմ Երգը եւ Հայաստանը, որոնք առիթ տուին իրեն արժեցնելու թէ իր ձայնը, ճկուն եւ հաճելի եւ թէ հայ ժողովրդական երգը։

Օր. Մառի Պօտուրեան իր դաշնակով եւ իր ձայնով տուաւ իր տաղանդին այլազան կողմերը։ Երգեց հայերէն եւ Ֆրանսերէն, նուագեց կտորներ Շօփէնէն, Սպենդարեանէն ու իտալացի հեղինակներէ։ Պ. Թոքաճեանի արտասանութիւնը Վարուժանէն լրացուց մեր փրական վայելքը։

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջանալէ առաջ կարդացուեցան բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ որոնցմէ յիշենք, Փարիզի Մուրատեան վարժարանը, Աղեքսանդրիոյ Մխիթարեան Միաբանութիւնը, Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութիւնը, Պէյրութի Ս. Ցովսէփ վարժարանը, Շ. Նարդունի եւ «Հայրենիք», «Ժամանակ», «Արեւ», «Արեւմուտք», «Զուարթնոց» եւ »Մարմարա» թերթերու խմբագրութիւնները եւ բազմաթիւ ուրիշներ։

★ Ցոբելեանին առթիւ պարբերաթերթերու ցուցահանդէս մը կազմակերպուած էր դպրոցի սրահներուն մէջ, եւ հրատարակուած էր, բացառիկ շքեղութեամբ, Գեղունին, որուն մասին կ'արժէ անդրադառնալ առանձին, որպէս հրատարակչական, գեղարուեստական ճաշակի նմոյշ մը։

Գեղունին կրկնապատկեց Ցոբելեանին արժէքը որպէս բացառիկ էջ մը մամուլի պատմութեան մէջ։

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՄՇԵՑԻ ՄՇԱԿ»

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աստա Ցովսէփին ու Վալին, որ պարզամիտ կը գիտեն, վերջինս կը պոռայ«եէրէգօյ օղլում եէրէ, եէրէ», վար դիր զաւակս, վար վար։

Բայց առանց կանգ առնելու Կարօն տարտամօրէն վեր կը հանէ մեր ծանր բեռը, եւ կը զետեղէ ուր որ պէտք էր։

Կուսակալին առաջին գործը կ'ըլլայ, երկաթեայ թերթի մը վրայ փորագրել տալ Կարոյի անունը, մականունը, ծննդեան վայրն ու թուականը, եւ փակցնել գանձարկղին տակ, աւելցնելով որ այս ինչ թուականին Կարօն իր կռնակով փոխադրած էր զայն, Պէլէտիէին խալէն, այսինքն քաղաքապետարանին բերդը։

Ցետոյ կը հարցնէ թէ ինչ պարգեւ ունին իրեն.

— Մէկ մէճիտիէ կ'ըսէ Կարօն։

— Ոչ, մէկ ոսկի քու հալալ իրաւունքդ է, 9, ոսկի ալ նուէրս քեզ կ'ըսէ վալին։

Կարօն յոգնութիւնը մոռցած կը մեկնի նորէն հայրենատուն, Զարոխէի գիւղը։

Կարոյի այս կարգի բազմաթիւ ելոյթներէն մէկն ալ հետեւեալն է։ Ըսինք արդէն որ խոճա Ցովսէփին բարեկամն էր ան։ Հայ կրենոսը իր գործերը անոր ընել կուտար միշտ։ Իր գիւղերէն մէկուն, Սաթիայի մէջ տապանաքար մը պիտի շինուէր։ Կարօն գործը վրան կ'առնէ — քարը կոփել, փոխադրել։ Սաթիայ գիւղը քաղաքէն 10—12 քիլոմեթր հեռու է։ Հարկ է նաեւ անցնիլ Տիգրիս գետը։ Կամուրջ մը կայ գետին վրայ, բայց քաղաքէն հինգ քիլոմեթր վար։ Իսկ Սաթիա գիւղի ճամբան որ կ'անցնի Սատի գիւղի վրայէն քաղաքին Մարտին Քափըսը դուռնէն անմիջապէս ձախ կ'իջնէ զառիթափին ի վար։ Մօտ 250—300 մեթր բարձրութենէ մը պէտք է անցնիլ գետը, եւ նոյնքան բարձունքէ մը վեր բարձրանալով Սատի գիւղը անցնիլ, յետոյ իջնալ Դուրան ճամբայ, երթալու համար Սաթիայ գիւղը։ Վերջապէս քարը կոփելէ ետք կը յանձնէ ջորեպանի մը որ իր ջորիին վրայ բեռնալով պիտի փոխադրէր մէկ մեճիտի փոխարէն, բայց հազիւ գետեզերքը հասած ջորին վար կ'իյնայ եւ քարին տակը կը սատկի։ Կարօն կ'երթայ քարը կ'առնէ շալակը եւ կը նետուի Տիգրիս գետի մէջ։ Ջուրը կը հասնէր մինչեւ ծնօտը։ Կարօն կը շարունակէ յողալ օգնութեան կանչելով, Սուրբ Սարգիսը, Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետը, եւ Խանափութկի սուրբ Գէորգը։

Վերջապէս կը հասնի ջուրին միւս ափը։ Քարը կը դնէ փուլի մը վրայ, կը հանգստանայ, ու կրկին կանչելով իր օգնական սուրբերը, ոտքի կ'ելլէ ու կը քալէ։ Երբ կը հասնի Սատի գիւղի բարձունքը քարը գետին նետելով վրան կը նստի ու կը հանգստանայ, սպասելով որ պատահական ճամբորդներ քարը կռնակին դնեն։ Կուգան վեց զինուած Քիւրտեր՝ Կարօն կը խնդրէ որ քարը կռնակը տան։ Քիւրտերը չեն հաւատար որ կռնակով տանելիք քար է եւ հեգնանքով մը կ'անցնին կ'երթան։ Բայց Կարօն կը թախանձէ, ըսելով որ եթէ չէք կրնար, կամ չէք ուզեր վերցնել, ինչ փորին վրայ կը պառկի, թող կամաց մը քարը դնեն իր վրայ։ Քիւրտերը կը համաձայնին Կարօ նորէն օգնութեան կը կանչէ իր սուրբերը, ոտքի կ'ելլէ ու կ'երթայ, բայց զինուած Քիւրտերէն մէկը խանչալը քաշելով կ'ուզէ Կարօն քարին տակը մեռցնել, ըսելով (հը քաֆըրէ պարէ մայի է» (հին կավուրներէն մնացած է)։ Պէտք է այդ թերմը կորել աշխարհէն, չը վտանգելու համար իսլամութիւնը։ Բայց միւս Քիւրտերը արգելք կը հանդիսանան։ Իրենցմէ մէկը կ'ըսէ թէ այսպէս լգիթ մարդ մը պէտք չէ մեռնի։ Միւսները կ'ըսեն իրենց ընկերոջ.— «Դուն կրնաս վիրաւորել զինքը բայց չես կրնար մեռցնել, անիկա քարը գետին կը դըրէ եւ բոլորիս ալ ողջ ողջ կ'ուտէ»։

Վերջապէս, Քիւրտերը իրենց ճամբով կ'երթան, իսկ Կարօն ալ կը շարունակէ իր ճամբան։ Մեր հսկան կը տանի քարը կը զետեղէ իր տեղը, եւ կը վերադառնայ՝ ստանալու համար իր մէկ ոսկին։

Բաղդատեցէք Մշեցի այս մշակը հիմակուան «սպետներուն» հետ, այն ատեն պիտի ճանչնաք Տարօնի ժողովուրդը։ Հայրենասէր էր ան հուժկու եւ քաջ։ Սուտ երդում չէր ըներ, հիւրընկալ էր, կ'ատէր աւազակութիւնը, դաւաճանութիւնը, պարծենկոտութիւնը։ Կրօնասէր էր։

Ես կը հաւատամ Սասունցի Դաւիթի գոյութեան, տարապել չէ անոր քաջութիւնը։ Ան գոյութիւն ունեցած է ինչպէս Նալղրան Մանուկը եւ Ղլլազաճայ Կարօն։ Եթէ Կարօն ու Նալղրան Մանուկը, Ալլպուհարայ Ալոն ողջ ըլլային ինչեր կրնային ընել...

Հայ երգն ալ ունեցաւ իր Մշեցի Մշակը, Շահմուրատեանը որ տակաւին անգերազանցելի կը մնայ։

Այո, Մշեցին տուած է անզուգական դէմքեր, բայց մենք չենք հանդուրժեր որ ժահրոտ եղունգներ, շարունակեն աստանդական պանդուխտ Տարօնցին մէջ տեսնել միայն իրենց համալը կամ մշակը։

Ինչպէս յիշել Շուշանիկ Կուրղինեանը, Կովկասահայ անզուգական բանաստեղծուհին որ թափառական Մշեցին նուիրուած երգերով կ'ըսէր.— «Ղարիպ ախպէր, արի մեր տուն, բուք բորանին ո՞ւր կ'երթաս. հերիք այսքան թափառելով սեւ սարսերդ քամուն տաս»...

Երկմեան հայրիկի, «Պապկէ պսակ»ը թող մեզ օրինակ ըլլայ։ Ամէն բան ընենք օր մը մեր հայրենիք հողին վերադառնալու եւ ալ չբաժնուելու համար իրմէ, հոն ապրիլ եւ հոն մեռնիլ։ Հայրենիքէն դուրս կեանք չկայ։ Մնացածը պատրանք է ու խաբէութիւն։

ԼԵՒՈՆ ՏՕՆԻԿԵԱՆ

Կիլիկիոյ կաթողիկոսական կոյր

Կիլիկիոյ կաթողիկոսը մասնաւոր կոնդակով մը կոչ կ'ընէ հայ ժողովուրդին որ եկամուտի նոր աղբիւրներ ստեղծուին՝ կաթողիկոսարանին համար։ Կը թարգմանենք կոնդակին գլխաւոր մասերը.—

Անթիլիասի կաթողիկոսարանը բաւարարէն շատ քիչ եկամուտներ ունի՝ մեր ծախքերու հազիւ մէկ երրորդը միայն։ Երեք տարի է կաթողիկոսարանը ոչ միայն կառավարուած է, այլեւ ընդարձակած է իր գործունէութեան շրջանը։ Դպրեվանքը հիմա ունի գրեթէ իր բոլոր դասընթացները, երկրորդական վարժարան մը։ Սաներու թիւն է 40—50։ Աւելին համար տեղ եւ յարմարութիւններ կը պակսին։ Ծառայող ուսուցիչներու եւ միաբաններու թիւը աւելցած է։

Պաշտօնաթերթ «Հասկ»ը կը հրատարակուի կանոնաւորապէս 32 մեծադիր էջերով։ Տպարան յանձնուած է «Գիտական Հասկ» տարեգիրքը 250—300 էջ։

Տպագրական մեքենայի հնութեան պատճառով, աւելի գիտական եւ ծանրակշիռ եւ մեծ հրատարակութիւններ չենք կրնար ունենալ։

Կաթողիկոսարանը հետզհետէ կը կազմակերպէ ուսուցչական համագումարներ եւ համաժողովներ՝ զուտ մտաւորական եւ մշակութային հողի վրայ։

Ունի իր ժողովրդային լսարանը, ուր կը դասախօսեն դպրեվանքի ուսուցիչները ու միաբանները, պատմական, գրական, հասարակական, բայց ոչ քաղաքական խնդիրներու շուրջ։ Ունի նաեւ իր ամսական ձայնասփիւռ զրոյցը։

Կաթողիկոսարանը իր հաստատուն եկամուտներէն աւելի ծախսած է 80—90 հազար լիբանանեան ոսկի։ Այս ծախսերը կատարուած են Գարեգին կաթողիկոսի յոբելեանի առթիւ հաւաքուած հանգանակութիւններով եւ նուէրներով։

Ինքնաբաւ դառնալու միջոցներէն մէկն է եկամուտ բերող կալուածներ ձեռք բերել, ծրագիր մը որ կը հետապնդուի մասնաւոր յանձնաժողովի մը գործակցութեամբ։ Երկրորդ միջոցն է տպարանի ընդարձակումը որ յոյս կայ որ իրականանայ երկու տարիէն։ Երրորդ միջոցն է դպրեվանքի մէջ սաներ պահող բարերարներու կամ միութիւններու թիւր աւելի շատցնել, եւ մշտնջենական դարձնել կտակներով։

Բացի յոբելեանի առթիւ կատարուած հանգանակութենէն որոշուած է տարեկան 10 հազար լիբ. ոսկի, տուրք հաւաքել թեմերէն։ Որոշուած է կաթողիկոսարանի ընդհանուր հանգանակութեան օր նշանակել Նոյեմբերի առաջին շաբաթը։ Թեմական իշխանութիւններուն կ'առաջարկենք կազմակերպել այս գործը իրազեկ պահելով կաթողիկոսարանը։

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ մեր հայրենակիցներէն Գ. Ճըշմարտախօսի որդին Գ. Մասիս ընտրուած է գրադարանապետ Պելճիքայի երիտասարդ գրողներու գրադարանին։

ԹՈՒՐՔԻԱ

«ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆ ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՔԱՐԻՒՂՆԵՐՈՒՆ ԿԸ ՏԻՐԱՆԱՅ, ՄԻՆՉ ՄԵՆՔ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿՆՔԵՆՔ»

Թուրք բանաստեղծ Միտհատ Ճէմալ Քունթայ Սօն Փոսթայի մէջ կը ստորագրէ հետեւեալ տողերը.—

«— Հէքեաթ չէ, այլ իրողութիւն։ Սուլթան Համիտի օրով 18 տարու գահաժառանգը Գերմանիա կ'երթայ եւ կ'ընդունուի Քայզերին կողմէ, որ կը զարմանայ՝ երբ կը տեսնէ թէ դնդապետի համազգեստ կը կրէ այսպէս պատանին։ «Բայց ես հասարակ տեղակալ մըն էի գահաժառանգութեանս շրջանին» կ'ըսէ Քայզեր։

Ուրիշ դրուագ մը, որ նոյնպէս հէքեաթ չէ, այլ իրողութիւն։ Նախարարի մը տղան փաշայի աստիճանով կը յաճախէ զինուորական վարժարան եւ դասարան մտնելու պահուն դուրսը կը հանէր իր ոսկեճամուկ համազգեստը։

Օսմանեան պետութիւնը աստիճաններ, ոսկեճամուկ համազգեստներ եւ լիաբուռն թոշակներ կը բաշխէր պաշտօնատարներու զաւակներուն։

Այդ գումարները ապահովելու համար պետութիւնը փոխառութիւններ կը կնքէր Ղալաթիոյ լումայափոխներէն եւ Ծխախոտի Ռէժիէն։ Անդին ոչ իսլամ փոքրամասնութիւնները բարօրութեան գանձեր կը գտնէին հողին վրան ու տակը եւ ծըպտուած եւրոպացի իշխաններու նման կ'ապրէին։

Այսպէս, Գալուստ Կիւլպէնկեան էֆէնտի անունով մեր մէկ հայրենակիցը Եւրոպայի մէջ ուսում ստանալէ յետոյ քարիւղի հետազօտութիւններ կը կատարէր Կովկասի, Պարսկաստանի եւ Մուսուլի մէջ, կը հասկնար թէ քարիւղ կը պարունակեն այդ վայրի դաշտերը եւ զանոնք ոչինչ գիներով գնելէ յետոյ կը յաջողէր պետութենէն ձեռք բերել քարիւղի մենաշնորհը։

Դարձեալ հէքեաթ չէ, այլ իրողութիւն։ Կործանեցաւ Օսմանեան Կայսրութիւնը, բայց մեր հայրենակիցը Գալուստ Կիւլպէնկեան իր բարօրութեան գահուն վրայ բազմած՝ տարիներէ ի վեր «քարիւղի Արքայ»ի կեանք կ'ապրի հսկայ ապարանքի մը մէջ, որուն քով կը նսեմանայ նոյնիսկ հանրային պարտուց վարչութեան հոյակապ շէնքը։

Գալուստ Կիւլպէնկեան Եւրոպայի հորիզոնէն կը դիտէ «գիշերաբոյս տնակներ»ը, ուր իրենց ծերութեան ապաստարան կը փնտռեն չքանշանակիր, աստիճանաւոր եւ ոսկեճամուկ համազգեստով երբեմնի պատանիները։

ՊՈԼՍՈՅ Խասեան վարժարանի հասարակաց ճաշը 250 երկսեռ աշակերտներու համար արդէն սկսած է տրուիլ։ Ճաշը կը բաղկանայ երկու տեսակ կերակուրէ եւ պտուղէ կամ անուշեղէնէ։

Նմանապէս Պոլսոյ Գալաթիի Խորէնեան վարժարանին մէջ ամէն օր 20 աշակերտի ձրիաբար կերակուր եւ պտուղ կը հայթայթուի։

ՀԱՅ ՈՐԲՈՒՀԻԻՆ ԴԱՏԸ

Համաժողովրդական հետաքրքրութիւն արթնցուց մեր կոչը, որուն արձագանգները սկսան հասնիլ նոյնիսկ արտասահմանէն։ Նոյնքան գնահատելի, հայ փաստաբաններն ալ շարժեցան եւ ինքնաբերաբար, առանց նիւթական ակնկալութեան, իրենց գործակցութիւնը առաջարկեցին մեզի։

Այսպէս ուրեմն դատը կը հետապնդուի արդէն Ֆրանսացի եւ հայ փաստաբաններով, դատախազ՝ Զ. Ռ. Միւթիքեան։

Ստացանք նաեւ յուզիչ նամակներ։

«Կեցցէ Զոմը, կը գրէ բարեկամ մը Մարսէյլէն, համբուրեմ իր անբիծ ճակատին», եւ հազար Ֆրանք կը ղրկէ միասին։ Ս. Շամոնէն, կրակոտ տղայ մը, Ս. Հրածին, կը գրէ. «Ցնցումով կարդացի կոչը։ Բայց Ամրիկեան Սերունդը ողջ է տակաւին, քաջասիրտ հայորդիներ կան, որոնք պատրաստ են պաշտպանելու հայ որբուհին, մանաւանդ ընտանիքներու այդ բեկորները, որպէսզի անոնցմով դարձեալ վառին մարած օջախները, սրբութիւն Հայոց»։ Եւ 500 Ֆրանք կը միացնէ իր նամակին։ Տիկին մը, Սեւրանէն, Էլիզ Գարամանուկեան, կը գրէ. «Խոր կսկիծով կարդացինք կոչը։ Ուրախ ենք որ կայ ու կ'ապրի Զոմը, հայ որբերու անձնուէր պաշտպանը։ Անմիջապէս ընկերներուս դիմեցի, որպէսզի մասնակցին ձեռնարկին։ Ներփակ 2000 Ֆրանք։ Շուտով երկրորդ գումար մըն ալ։ Կը հրաւիրեմ բոլոր ընկերուհիներս որ հետեւին մեր օրինակին»։

Ահաւասիկ ստացուած գումարները.— Տիկին Էլիզ Գարամանուկեան 1000 Ֆր., եւ իր ընկերուհիները՝ Տիկին Վ. Անտոնեան 200, Մ. Կիւլեան 200, Լ. Զորտիքեան 200, Իզմիրլեան 200, Վ. Յովհաննէսեան 100, Գ. Ճըրքեան հարիւր։ Ս. Ընտրիկեան 500։ Տրակինեանէն Մ. Յովհաննէսեան 100 եւ Զ. Ռաֆայէլեան 200։ Ս. Ճէզվահիրճեան (Զուիցերիայէն) 500։ Մարսէյլէն՝ բարեկամ մը 1000։ Փարիզէն՝ բարեկամ մը 2000։ Տէր Զօրզի Ծերուկը՝ 300։ Շ. Սուքիասեան (Պորտօ) 500։ Սողոմոնեան (Վէնսէն) հազար։ Տէր եւ Տիկին Փանոսեան (Կուսէնվիլ) 1000, Սուքիասեան (Կուսէնվիլ) 500, Տէր Պօղոսեան (Նիս) 1000։ Յ. Մալաքեան (Մարսէյլ) հազար։ Շ. Փիրանեան (Մարսէյլ) 500։ Տիկին Արաքսի Պօտոսեան (Նուայի) 200։

Զոմիւնիք՝ Վալանսէն (Յ. Տէր Սարգիսեանի միջոցաւ) 2000։

Այսքանը՝ քանի մը օրուան ընթացքին։ Հասած գումարներուն եւ կատարուած վճարումներուն ու ծախքերուն հաշիւը միշտ հրապարակով։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՍՈՎԵՏԱՀԱՅ երիտասարդ երաժշտագէտ Գայանէ Չէպոթարեան հոկտեմբերեան յեղափոխութեան 30ամեակի առթիւ գրած է Նոր Պօէմա — Քանթաթա մը։ Քանթաթան նուագուած է առաջին անգամ երաժշտագէտներու եւ քննադատներու ներկայութեան եւ արժանացած է մեծ ընդունելութեան։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն։ Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար։

ՉԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Դ.

Եսթերը պարտէզի ցանկապատի վրայից նկատեց, որ զինուորի աղիւսագոյն հագուստով մի մարդ՝ սեւ, մազակալած դէմքով, իրենց ծառերին նայելով, դէպի իրենց կողմն է գալիս փողոցով։ Նրա կողքին կախուած էր զինուորի քաթանէ մի պայուսակ, իսկ ձեռքին մի արմլսի անտաշ ձեռնափայտ ունէր, որ միայն անտառից եկողներն են ունենում։

Սկզբում Եսթերը մտքովն անգամ չանցրեց, թէ դա կարող է ամուսինը լինելու, այնքան նա նըման չէր Արամին, այնքան սեւ ու մազակալած էր նրա դէմքը, բայց երբ եկուորը մօտ եկաւ իրենց բակը եւ ծանօթ շարժումով գլխարկը ետ տարաւ,— Եսթերը զսպանակի պէս վեր թռաւ կանգնած տեղից եւ վազեվազ, ժպտուն ու խնդալից նետուեց դէպի նա։

— Քիչ մնաց ճանաչէի ոչ... Ինչ փոխուել ես,— ասաւ նա դեռ ամուսնուն չհասած, եւ դարձեալ ժպտաց։

Արամը կանգ առաւ եւ տրտում մի հայեացքով նայեց կնոջը։ Իսկ երբ Եսթերի նայուածքը ընկաւ ամուսնու դէմքին — նա ինքն եւս կանգ առաւ. օտարոտի թուաց նրան Արամի մի տեսակ զայրացած հայեացքն ու մռայլութիւնն այդ րոպէին։

— Դրուստ, զօրով ճանաչեցի,— կրկնեց Եսթերն այս անգամ ամուսնու փոշեթաթաւ կօշիկներին նայելով ու էլի ճիգով ժպտալով։

Արամն անխօս առաջ անցաւ, առանց կնոջը ձեռք տալու։

«Յոգնած է» մտածեց Եսթերը եւ ձեռը մեկնեց ամուսնու պայուսակին։

— Տուր, բեզարած ես...

— Թող,— ուսը կնոջից արագօրէն հեռացրեց Արամը։— Ո՞վ կայ տանը։

— Ապին, նանը։

— Է՞լ

— Էլ — հէչ ...

Այսքանով վերջացաւ նրանց առաջին խօսակցութիւնը, թերեւս նրա համար, որ մօտեցել էին տանը կամ գուցէ Արամը յոգնած էր, տկար — այդպէս թուաց Եսթերին,— ամենայն դէպս Եսթերը՝ ժպիտը դէմքին, մարդու ետեւից գնալով, ուղեկցեց նրան ծնողների մօտ եւ ինքն շտապեց կրակ անել՝ Արամի համար ձուածեղ պատրաստելու, որ բոլոր կերակուրներից շատ կ'սիրէր. եւ միաժամանակ ջուր տաքացնելու՝ նրա յոգնած ոտներն ու գլուխը լուանալու։

Ուրախութիւնից Եսթերն իրեն այնքան թեթեւ էր զգում, որ մի քանի րոպէի մէջ փայտ կոտրեց, կրակ արաւ բակի քարէ օջախում եւ քիչ յետոյ ջրով լի կաթսան եւ իւղով թաւան տեղաւորեց կըրակի վրայ։

Երբ այս բոլորը պատրաստ էր եւ կրակը բռնկած վառւում էր ուրախ բոցով,— Եսթերը մըտածում էր, թէ որքան կը զարմանայ Արամը, երբ լսի իր փախչելու պատմութիւնը։

Կէս ժամից յետոյ պատրաստ ձուածեղը՝ հացի հետ նա տարաւ ներս։ Սակայն հասած դրան մօտ՝ ներսից լսուող խօսակցութեան ձայնը կանգնեցրեց նրան։

— Ու դուք էլ թողի՞ք,— Ասում էր Արամը դժգոհ։

— Ի՞նչ կարայինք անել, որդի ի՞նչ կարայինք,— ասում էր հայրը խեղճացած։— Զօրով տարան... Մենք կ'ուզէի՞նք, որ էդպէս անբախտութիւն գար մեր գլուխը ...

Ձուածեղը դողաց Եսթերի ձեռին, նա անմիջապէս հասկացաւ, որ ամուսինն իմացել է իրեն տանելը, բայց ներսում վրդովուեց կեսրարի դէմ, որ միայն արդարանում էր եւ չէր հանգստացնում Արամին, չէր ասում, թէ ինքը փախել է կէս ճանապարհից ու պահուել Գարանի տանը։

Եւ որովհետեւ սենեակում լռեցին առժամ,— Եսթերը, անտարբեր երեւալու ճիգով ներս մտաւ։

Նրան տեսնելուն պէս՝ սկեսուրն ու կեսրարը գլուխները կախեցին, իսկ Արամը կռացաւ իր երկարաճիտ փոշոտ, մաշուած կօշիկները հանելու։

Եսթերը ձուածեղը դրեց մարդու առջեւ։

— Կեր, սոված կը լինես...

Ապա, դառնալով կեսրարին, նշանացի հասկացրեց, որ նա էլ մասնակցի։

Ոչ մէկն էլ չշարժուեց։ Արամը շարունակում էր աջ կօշիկի ծայրով հանել միւս կօշիկը։

— Դու կեր, ես կը հանեմ,— կռացաւ Եսթերը մարդու առաջ, ձեռները նրան կօշիկին մեկնելով։

Բայց Արամը ոտն արագ քաշեց իրեն եւ երեսը թեքեց։

(18)

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

խումբը, երկուշաբթի օր, մեծամասնութեամբ ա-րօչեց ընթացք չտալ այդ բանաձեւին: Վերջին պահուն Լեհաստանի պատուիրակը առաջարկեց բարեփոխել զայն եւ չյիշել խնդրոյ առարկայ երկիրներուն անունները: Միաձայնութեամբ ընդունուեցաւ այս առաջարկը եւ ժողովը որոշեց «դատապարտել այն բոլոր քարոզչութիւնները եւ արարքները որոնք կրնան ստեղծել կամ քաջալերել պատերազմ մը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ հեռաւոր շրջաններէն բազմաթիւ նուէրներ կը ղրկուին մարաջախտ Սթալինին յեղափոխութեան 30րդ տարեդարձին առթիւ: Նուէրներ ղրկուած են նաեւ արտասահմանէն՝ կազմակերպութիւններու կամ անհատներու կողմէ:

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ահռելի արկած մը պատահեցաւ երկուշաբթի օր երբ Գոլաէն Ցամաքտան թռչող չուէտական օդանաւ մը վար ինկաւ Աթէնքի մօտերը: Մեռան 44 ճամբորդներ որոնց 16ը թուրք:

ԻՆՁԻԼԻ ՀԱՂՈՐԴԱՄ ԷԻՆՔ ԵՐԷԿ, Լեհաստանի հողագործական կուսակցութեան նախագահը Սթանիսլաւ Միխոլայչիք, անյայտացած է քանի մը օրէ ի վեր: Կը կարծուի որ երկրէն փախած է եօթը հոգիի հետ: Վարշավայի իշխանութիւնները կասկած կը յայտնեն թէ Լոնտոն գացած է իր կինը եւ զաւակը տեսնելու: Անգլիական խորհրդարանին մէջ հարցապնդում մը եղաւ այս լուրին մասին: Արտաքին նախարարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ «Անգլիա հաւատարիմ կը մնայ քաղաքական յանցաւորները ապաստան տալու իր աւանդական սովորութեան: Միխոլայչիք 46 տարեկան է: Լեհաստանի տարագիր կառավարութեան վարչապետն էր 1944ին:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԱԹԷՆՔԷՆ ստացուած տեղեկութեանց, կատաղի կռիւներ տեղի կ'ունենան, քանի մը օրէ ի վեր, հելլէն կանոնաւոր բանակին եւ 2000 ապստամբներու միջեւ՝ Եպիրոսի մօտերը: Կռիւը սկսած է այն օրը երբ ապստամբները անծանօթ վայր մը կ'առաջնորդէին 2000 պատանդներ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակին, երկուշաբթի օր զոհ գացած են 471 հոգի: Վարակուած են 1000 անձեր:

ԱԼԳԱՆԻՈՑ համայնավար կուսակցութիւնը դիմում կատարած է մասնակցելու Պելկրատի կոմինֆորմին:

ՋՕՐԱՎԱՐ Ֆրանքօ յուշագիր մը ներկայացուց բրիտանական կառավարութեան բողոքելու համար որ արտաքին նախարար Պէվին մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունած է Սպանիոյ ընկերվարականներուն ղեկավար Ինտալէչիօ Փրիէթոյի եւ արքայական Բոպլէսը:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՓ, Օգոստ. 13էն .. Սեպտ. 12

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ Նազ. 300, Շահպ. 500, Աղամ. 1500, Արզ. հազար, Գաս. 1200, Սիմ. հազար, Ցակ. 500, Խ. Գ. հազար, Էօկ. 500, Կար. 1000, ՍԱՐԹԱՆ՝ Թէճ. հազար, ԼԻՈՆ՝ Տոն. հազար, ՌՈՄԱՆ՝ Թէք. հազար, ԱՌՆՈՒՎԻԼ Նազ. 500, ՓԱՐԻԶ (20) Կէօ. 500, ՎԻԼ Տ'ԱՎՐԷ Մեզ. 500, ԿԱՆՑԻ Տ. Ժիր. 500, ԱՎԻՅԵՈՆ Քիր. հազար, ՄԷՕՏՈՆ՝ Բար. 500, Պ. ՏԻՒ ՌՈՆ Պուլ. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Գալ. 500, Քիր. 500, Ս.ԷԹԻԷՆ Ստեփ. 300 ԿՐԸՆՈՊԼԸ Սպեն. հազար, ՍԵՎՐԱՆ Իզմ. հազար, ՌՈՒԱՆ Պօղ. 500, ՓԱՐԻԶ (16) Խան. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Ուր. հազար, ՎԱԼԳԱՐԵԼ Ս. Ա. հազար, ՇԱԹՈՒ Զին. 1500, ԿԱՐՏԱՆ Համ. 500 ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր. 500, ԹՈՒԼՈՆ Առա. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Շիկ. 1200, ՌՈՆ Քալ. հազար, ՎԱԼԱՆՍ Դաւ. հազար, Մաս. հազար, Թէպ. հազար, Տ. Ղ. հազար, Խան. հազար, Գալ. 500, ՓԱՐԻԶ (14) Մոս. 500, ԱՐՏԷՇ Եազ. 500, ՄԱՐՍԷՅԼ Շալ. հազար, ԱԼՖՈՐՎԻԼ Քայ. հազար, ՎԻԼՄՈՊԼ Եկա. 1000, ՓԱՐԻԶ (15) Համ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Փափ. 1000, ՓԱՐԻԶ (9) Գազ. հազար, ՌՈՆԻ Շիշ. հազար, ՓԱՐԻԶ (20) Նեվ. հազար, ՊՈՒՐԺ Մաթ. 500, ՆԵՎԻԼ Դաւ. 500, ՓԱՐԻԶ Տէօք. հազար, ՌՈՆ Տոն. 1000, Կարկան Ալթ. 250, ՓԱՐԻԶ (15) Շիր. 500, ՆԷՕՑԻՒ Ապալ. հազար, ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ Ռաֆ. 500, ՓԱՐԻԶ (8) Քիր. 2050, ՓԱՐԻԶ (18) Գոն. 500, ՓԱՐԻԶ Տ. Ց. 500, ՓԱՐԻԶ (13) Հապ. 300, ԱՆԻԷՌ Մերճ. 500, ՓԱՐԻԶ (20) Գուլ. 300, ՎԱՐ Վարդ. 500, ՓԱՐԻԶ (9) Քար. հազար, ԻՉԻՐ Մ. Գ. 400, ՔՈՍՏԱՆԹԷՆ Ցովհ. 2000, ԼԻՈՆ Հար. հազար, ՎԻԼՄՈՊԼ Քար. հազար, ՖՐԷԶՆՕ Քալ. 1200, Վահ., Ահր., Քար., Գրի., Պօղ., Ներ., Գար., Դաւ., Մար., Ցար., Սահ., Դաշ. 1200ական ֆր., ՖՐԷԶՆՕ Ոսկ., Ցար., Մել., Շաւ. 1200ական: ԼՈՆՏՈՆ Ոսն. հազար, ՓԱՐԻԶ (9) Արիս. հազար, ՊՐԱԻԱԺ Հայ. 500, ՄՈՆԹԵԼԻՄԱՐ Աշըք. հազար, Ս. ԺԷՐՄԷՆ ԱՆ ԼԷՑ Դաւ. հազար, ՊՈՆ Ստեփ. 500 ֆրանք:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30էն կէս գիշեր Սալ Քատէի մէջ, (Նախկին Petit Journal) 21 Rue Cadet, métro Cadet:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Մ. Աճէմեանի, երգ, արտասանութեան ընկերներ Ուզունեան եւ Հայկէչեան:

Կը նուագեն Թառխտ Գարեգին, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի, սրինգ:

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

Մուտքը ազատ է:

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ:

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ:

Գեղարուեստական բաժին, կ'երգէ Տիկին Անդրէասեան:

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Ջազպէնտ մը՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ լարի նուագախումբի մը:

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ:

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը:

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը—

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ

ՊԱՆԵՕ ՔՈՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ — ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին: Գեղարուեստական ընտիր բաժին:

Նուագախումբ Կ. Սարեանի:

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ
ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հայ տնտեսական կեդրոնի տեղեկատու դիւանը —դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է չահագրգռուողները ընդունիլ փոխանակ շաբաթը մէկ օրուան, ամէն օր, ժամը 9էն 12, կեդրոնի գրասենեակը, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17): Արձանագրութեանց եւ ընդհ. տեղեկութիւններու համար ընդհ. քարտուղար Պ. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, իսկ դատական գործերու եւ տուրքերու վերաբերեալ խնդիրներու համար՝ վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. ԳԷՈՐԳ ՓԱՐՄԱԳԻ: Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ձրիօրէն:

ԿԸ ՓՆՏՌԵՄ եղբայրներս՝ Կոտայքի շրջանէն Դալաքլու գիւղէն Մանուկեան Անդրանիկ Սահակի, Մանուկեան Վաղարշակ Համբարձումի, Ներսէսեան Խանամիր Ներսէսի, կորսուած Գերման - եւ Սովետ. պատերազմի մէջ: Տեղեկացնել քրոջը՝ Եղիսաբեթ Մանուկեանին, այս հասցէով՝ Mme. Martirossian, 4 rue de la Constitution, Bruxelles, Belgique: Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՊՈԼՍԷՆ Զաւէն Բարթողեան կը փնտռէ եղբայրը Ֆրեա Բարթողեան որ Վիշիի կողմերը եղած է 1931ին եւ որմէ լուր առած է մինչեւ 1945: Տեղեկացնել եղբօրը Ենի Քափու, Զորպաճը Պաշը փողոց Թիւ 45, Ստամպոլ:

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷՔ

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մէթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը վճռական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիներն ու համակիրները այս հինգշաբթի իրիկուան ժամը 9ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի C սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է այց մը, ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ առթիւ, զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Խատիսեանի շիրիմներուն, շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 3ին: Կը հրաւիրուին Փարիզի ու արուարձաններու Նոր Սերունդի անդամները եւ այս երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգող բարեկամները: Հաւաքուիլ Métro Gambetta:

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը. ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած:

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ:

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 Ֆրանք:

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.:

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie):

ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ընտանիքը կը ծանուցանէ որ յառաջիկայ կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իրենց վաղամեռիկ աղջկան՝ ԺԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին բոլոր անոնք որոնք կը յարգեն հանգուցեալին յիշատակը:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, պատարագէն յետոյ ողբացեալ Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՃԸՐԸԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ:

Մայրը Այրի Տիկին Վ. Ճըրըկեան եւ կինը Այրի Տիկին Վ. Ճըրըկեան կը հրաւիրեն ողբացեալին յիշատակը յարգողները:

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ Թրիքօի աշխատանոցի եւ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է դիմնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել «Յառաջ»ին:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հայկէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 Ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով:

ԵՐՈՒՄԻԿ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ԻՐԱՒԱԳԷՏ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆ

Վկայուած Փարիզի իրաւագիտական համալսարանէն եւ (des Etudes Supérieures de la Faculté de Droit de l'Université de Paris):

Կը ստանձնէ նոր ընկերութիւններու կազմութիւնը, —դատական խնդիրներ— եւ ամէն կարգի վարչական գործողութիւններ ու կարգադրութիւնը: Ընդունելութեան ժամը 10էն 12 եւ ժամադրութեամբ: 12 de la Chaussée d'Antin: Հեռ. Pro. 78-02:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, Եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 30 Octobre 1947 Հինգշաբթի 30 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5175-Նոր շրջան. թիւ 784 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ԲԱՑՈՒԵՑԱՒ

ԲՈՒՌՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Երեքշաբթի օր սկսաւ խորհրդարանին նստաշրջանը։ Վարչապետ Ռամատիէ վստահութեան քուէ պահանջեց իր կառավարութեան համար, որուն, ինչպէս յայտնի է, չեն մասնակցիր ոչ համայնավարները, ոչ ալ զօրավար Տը Գոլի համակիրները։ Քուէարկութիւնը պիտի կատարուի այսօր։

Շատ սուր վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան բեկորներու եւ համայնավար երեսփոխաններու միջեւ։

Վարչապետ իր բացման ճառին մէջ նախ պարզեց երկրին տագնապալի կացութիւնը եւ հաստատեց թէ ատեն որ ամէն միջոց ձեռք պիտի առնուի «սեւ շուկան» ջախջախելու եւ [illegible] ներու գիները զսպելու համար։ Ձեռք կ'առնէ որ վարձերու նոր յաւելումներ շնորհել, [illegible] մեր դրամանիշը պիտի արժեզրկուի, [illegible] վար չառնել եւ շարունակել — Պէտք է արտադրել կարելի եղածին չափ շատ։ Անկարելի է միջոց գտնել եթէ պակսի Եւրոպայի ամերիկեան համերաշխ գործակցութիւնը։ Յոյս ունինք որ Մարշըլ ծրագրին գործադրութեամբ պիտի վերանան շատ մը արգելքներ եւ դժուարութիւններ։ Եթէ այդ ծրագիրը չգործադրուի անյապաղ, պիտի ստիպուինք տագնապ մը դիմագրաւել, պիտի ըլլայ տարբեր ձեւերով դարմանել։ Այդ պարագային հացի մեր ներկայ բաժնեչափը ինչ պէտք է ըլլայ պիտի որոշուի։ Սահմանուած պիտի ըլլայ փակել մեր արդիւնաբերական հաստատութիւնները։ Երկրին տնտեսականը դարմանելու համար անհրաժեշտ է համապատասխան մթնոլորտ մը, նախ, ամէն Ֆրանսացի պարտաւոր է կարգապահ ըլլալ։ Ոչ մէկ կուսակցութիւն կամ հոսանք [illegible] են մեզի համար։ Եթէ չեղնենք այդ սկզբունքին, այն ատեն մեր երկրին ապագան վտանգուած է։ Եթէ Ֆրանսայի մէջ ունենանք երկու ճակատներ մէկը միւսին դէմ, հետեւանքը պիտի ըլլայ մեր երկրին քայքայումը եւ քաղաքացիական պատերազմ մը»։

Վարչապետ յետոյ խօսելով զօրավարին մասին, դիտել տուաւ որ ան արդէն հիմնած է իր կուսակցութիւնը։ «Գիտենք որ այդ կուսակցութիւնն ունի իր ղեկավարը, բայց կարծեմ ժան տ'Արքի միջեւ անցած չէր կուսակցութեան մը ղեկավարը ըլլալ», աւելցուց Ռամատիէ հեգնանքով։

Վարչապետին ճառէն ետք բուռն վիճաբանութիւն մը ծայր տուաւ իր եւ համայնավար Տիւքլոյի միջեւ։ Երբ այս վերջինը ոտքի ելաւ, հակառակորդները պոռացին «Վարշաւա գնա՛, Վարշաւա», ակնարկելով կոմինֆորմի իր մասնակցութեան։ Տիւքլօ ամբաստանեց կառավարութիւնը թէ «հրահանգներ կը ստանայ Ամերիկայէն՝ համայնավար կուսակցութիւնը ջախջախելու համար։ «Իրականին մէջ Ֆրանսայի ներկայ քաղաքականութիւնը ի գործ կը դրուի որոշ դասակարգի մը շահերը պաշտպանելու քան թէ մեր ազգային անկախութիւնը ապահովելու համար։

— Ճշմարտութեան հակառակ է ձեր ըսածը, կը յայտարարէ արտաքին նախարար Պիտօ։

— Ամերիկեան աշխարհակալութիւնը կ'ուզէ տիեզերքին վրայ տիրապետել, կը գոչէ Տիւքլօ, ձախակողմի բուռն ծափահարութեանց մէջ։

— Կը բողոքեմ, կը պատասխանէ Ռամատիէ, չեմ գիտեր թէ բարեկամ հանրապետութիւն մը որ կ'ըսէ «Ֆրանսացիներ, Եւրոպացիներ, ձեր կարելին ըրէք ու մենք ձեզի պիտի օգնենք», ինչ փառամոլութիւններ կրնայ ունենալ։

Յետոյ Տիւքլօ կը յայտարարէ թէ Ֆրանսայի երկաթուղիները ամերիկեան դրամատիրութեան կը յանձնուին։

— Ապացոյց կ'ուզեմ, կը պոռայ վարչապետը։

Տիւքլօ կը խնդայ։

— Եթէ ապացոյց չունիք, լռեցէ՛ք...

Մեծ իրարանցում երբ համայնավար երեսփոխան, ուշակողմեան Անտրէ Միւթէն կ'ամբաստանէ թէ ազատ արձակուած է կէսթափոյէն։ Միւթէն [illegible] Տիւքլոյի վրայ յարձակելու համար իր յաջողին դոպել ձիւքը։

★ Վարչապետին ա[illegible] ծրագրին մէջ կ'առաջարկուի բարձրացնել միայն նուազագոյն վճարում ստացող բանուորներուն օրավարձերը։

Եգիպտոսի համաճարակը

15.000 ՀՈԳԻ ՎԱՐԱԿՈՒԱԾ, 6000 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱԾ

Եգիպտական կառավարութիւնը պաշտօնական տեղեկագրով մը կը տեղեկացնէ որ Սեպտեմբեր 23էն ի վեր քոլերայի 15.000 դէպքեր հաստատուած են ամբողջ երկրին մէջ՝ որոնց 6000 մահացու։ Երեքշաբթի օր կարանտինի էին 680 հոգի, մեռած են 408 հիւանդներ։ Համաճարակը որ սկսաւ Հիւսիսային շրջաններէն, հետզհետէ կը ծաւալի դէպի հարաւ, մինչեւ Սուտան։ Իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են գիւղացիներուն դէմ որոնք կը մերժեն պատուաստուիլ եւ մանաւանդ չեն ուզեր որ կիները իրենց թեւերը մերկացնեն բժիշկին առջեւ։ Գահիրէն առայժմ ամէնէն ապահով վայրն է, հակառակ որ շրջապատուած է վարակեալ արուարձաններով։ Եւրոպայի մէջ կը վախնան որ եթէ նախազգուշական միջոցներ ձեռք չառնուին անյապաղ, համաճարակը վարակէ ամբողջ Միջերկրականի աւազանը։

Երկրորդ Միջազգայինը պիտի վերակազմուի

Եւրոպայի ընկերվարականները նախապատրաստական ժողով մը կը գումարեն Պրիւքսէլի մէջ երկուշաբթիէն սկսեալ քննելու համար Երկրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան խնդիրը։ Դեկտեմբերին Անվէրսի մէջ տեղի պիտի ունենայ խորհրդաժողով մը։

Երկրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան ծրագրին համաձայն են Ֆրանսայի եւ Պելճիքայի ընկերվարական կուսակցութիւնները, բայց Անգլիոյ Աշխատաւորական երը հակառակ են։ Արեւմտեան Եւրոպայի ընկերվարականները կը փափաքին որ Գերմանիոյ Սոցիալ Դեմոկրատներն ալ մաս կազմեն, ապագային, միջազգային հիմնարկութեան, բայց Իտալիա եւ արեւելեան Եւրոպայի կուսակցութիւնները անտեղի կը գտնեն այդ անհապաղը։

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին նախարարը կոմս Սֆորցա տեսակցութիւն ունեցաւ, երեքշաբթի օր, Պէվինի հետ՝ երկու երկիրներու միջեւ տնտեսական համաձայնութիւն մը կնքելու հարցին շուրջ։ Հաւանական կը նկատուի որ Անգլիա կարգ մը գիջումներ ընէ Իտալիոյ եւ հրաժարի իրեն յատկացուած հատուցումներուն մէկ մասէն։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Հացի ներկայ բաժնեչափը պիտի չկրճատուի մինչեւ տարեգլուխ։ Ապագային պարտաւորիչ պիտի ըլլայ արձանագրուիլ հացագործի մը մօտ բացի Փարիզէն, Լիոնէն եւ Մարսիլիայէն։ Մասնաճառներ փակ պիտի ըլլան Նոյեմբեր 1ին։ Փարիզի քաղաքապետութիւնը չեղեալ կը յայտարարէ Հոկտեմբեր 20ի մսեղէններու սակացոյցը։ Փոքրաքանակի համար նշանակուած են հետեւեալ առաւելագոյն գիները. — եզան միս՝ 200 ֆրանք քիլօն, հորթեղէն 255 եւ ոչխար՝ 270։

ՁԷԹ.— 150 կրամ J A M դասակարգներուն համար՝ հոկտեմբերի GD կտրօնով։

ԲՐԻՆՁ.— 300 կրամ E դասակարգին համար եթէ արձանագրուած են (կտրօն 69)։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակեց Ազատական կուսակցութիւնը որ դաւեր կը լարէ կառավարութիւնը տապալելու համար։

կը նախատեսուի որ անխուսափելի է այլուստի գիներու նոր բարձրացում մը։

★ Հաւանական է որ կառավարութիւնը վստահութեան քուէ ստանայ այսօր, բայց այդ երեւութական յաջողութիւնը բաւական պիտի չըլլայ կացութիւնը դարմանելու համար։ Զօրավար Տը Կոլի անվիճելի յաղթանակը պիտի տկարացնէ կառավարութեան հեղինակութիւնը, իսկ համայնավարները պիտի շարունակեն դժուարութիւններ ստեղծել արդիւնաբերութեան մէջ՝ ներկայացնելով նոր պահանջներ՝ ի նպաստ աշխատաւորութեան։ Վարչապետը կը սպասուի որ դարձեալ փոփոխութիւններ մտցնէ իր դահլիճին մէջ գործակից առնելով Փոլ Րէնօ, լը Թրոքէն եւ ուրիշ հակահամայնավար անձնաւորութիւններ։

Գիտի կռուին համայնավարութեան դէմ

Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին ընդհանուր հրամանատարը զօրավար Քլէյ, յայտարարեց երեքշաբթի որ ամերիկեան իշխանութիւնները մեծ արշաւ մը պիտի սկսին կռուելու համար համայնավարութեան դէմ։ «Մենք պիտի պաշտպանենք այն սկզբունքները որոնց կը հաւատանք՝ բոլոր անոնց դէմ որոնք չեն հաւատար այդ սկզբունքներուն։ Մենք բացայայտօրէն չենք հաւատար համայնավարութեան՝ ինչ գոյն կամ ձեւ ալ ունենայ ան։ Անցեալին մէջ մենք խուսափեցանք իրարու հետ բաղդատելէ ամերիկեան եւ համայնավար վարչաձեւերը, այլեւս պիտի չխուսափինք», ըսաւ զօրավարը։

ԾԻՐՈՊԱՑԻ տնտեսական խորհրդաժողովին մասնակցող 16 պետութիւններէն երեքը — Պելճիքա, Հոլանտա եւ Լիւքսէմպուրկ — բացառիկ ժողովի մը կը հրաւիրեն մնացեալ 13 պետութիւնները քննելու համար Մարշըլի ծրագրէն բխող կարգ մը խնդիրներ։ Ժողովը պիտի գումարուի Պրիւքսէլի մէջ Նոյեմբեր 10էն 15 եւ պիտի զբաղի մասնաւորաբար Եւրոպայի մէջ մաքսային միութենական դրութիւն մը ստեղծելու հարցով։

★ Գրած էինք թէ Լեհաստանի նախորդ տարագիր կառավարութեան վարչապետը եւ հողագործական կուսակցութեան վարիչը Սթանիսլաս Միքոլայչիք անյայտացած է քանի մը օրէ ի վեր։ Տակաւին յայտնի չէ թէ ուր է։ Լեհական կառավարութիւնը քննութիւններ կը կատարէ հասկնալու համար թէ ուր եւ ինչպէս փախած է ան։ Կը կարծուի թէ Լոնտոն գացած է իր կինը եւ զաւակը տեսնելու։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գրողներու պատուիրակութիւն մը Լեհաստան գնաց երեքշաբթի օր Մշակոյթի ընկերակցութեան հրաւէրով։ Պատուիրակութիւնը պիտի այցելէ ճարտարարուեստի կեդրոնները եւ խորհրդակցութիւններ պիտի ունենայ ծանօթ լեհ գրագէտներու եւ արուեստագէտներու հետ։

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ լուծելու եւ նոր ընտրութեանց ձեռնարկելու համար զօրավար Տը Կոլի ըրած առաջարկը «տրամաբանական» կը նկատուի ամերիկեան մամուլին կողմէ։ «Նիւ Եորք Թայմզ» խմբագրական մը գրել կուտայ որ «ներկայ Ազգային Ժողովը ներկայացուցչական չէ։ Ֆրանսայի ժողովուրդը յայտնապէս հակահամայնավար է եւ դէմ է կուսակցութիւններու ներկայ սիսթեմին որ պատուհաս մը եղաւ հանրապետութեան համար։ Ամէն յապաղում, կամ ժողովուրդին վճռապետական իրաւունքները վերահաստատելու ամէն արգելք, պիտի ծառայէն միմիայն միահեծանութեան վտանգին զոր կառավարութիւնը կ'ուզէ կանխել»։ Համաձայն «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ին զօրավարին բանաձեւը կը ներկայացնէ միակ միջոցը՝ Ազգային Ժողովը իր անել կացութենէն փրկելու համար։

UNESCOի ընդհանուր վարիչը Ճիւլիըն Հըքսլի, հաստատեց երեքշաբթի օր թէ Խորհրդ. Միութիւնը տրամադիր է մասնակցելու միջազգային մշակութային հիմնարկութեան։ Ինչպէս ծանօթ է, Ռուսիա միակ երկիրն է որ մինչեւ հիմա հեռու մնացած էր այդ կազմակերպութենէն։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ նախորդ վարչապետ Յօքթ. Եուլիուս Մանիուի եւ իր 18 կուսակիցներուն դատավարութիւնը սկսաւ երէկ։ Բոլորն ալ ամբաստանուած են դաւաճանական գործունէութեամբ։ Պուքրէշի ամերիկեան եւ անգլիական դեսպանատուներու ներկայացուցիչները հաւանաբար ներկայ գտնուին դատավարութեան որ պիտի տեւէ մինչեւ Նոյեմբեր 6։

ԿԱՐՏԱՆԻ նախկին քաղաքապետը եւ մեր բարեկամը Վիքթոր Սավէն, վերընտրուած է իր պաշտօնին մէջ՝ քուէներու մեծամասնութեամբ։

ԱՐՏԱՔԻՆ Նախարարներու Լոնտոնի յառաջիկայ խորհրդաժողովին մէջ Պէվին պիտի հակառակի Գերմանիոյ ընթացիկ հասոյթներէն հատուցումներ վճարելու առաջարկին դէմ։ Այս հարցին մէջ է որ Խորհրդային Միութիւնը եւ Անգլիա տարակարծիք են։ Գերմանիա նախ եւ առաջ պարտաւոր է վերադարձնել այն գումարները որոնք փոխ կը տրուին իրեն։ Արտաքին Նախարարը շեշտեց որ Գերմանիոյ գործարաններուն քանդումի աշխատանքները պիտի շարունակուին։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ մէջ ձեռք անցուած գաղտնի տեղեկագիրներէն երեւան հանուած է որ ծովակալ Տարլան դաւաճանաբար Հիթլերին հաղորդած էր բրիտանական նաւատորմին շարժումները։ Տարլան առանձին սպասարկութիւն մը հաստատած էր ծովակալ Ռաեդէրին հաղորդելու համար «իր գիտցածները»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մարդկութեան ծագումն ու զարգացումը եւ Հայուն ցեղը անոր մէջ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԴԻՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Ա.

Ուրեմն մշուշի մեծ զանգուած մը, ըստ Քանթի ու Լափլասի, որ փոխակերպուեցաւ արեւին ու իր մոլորակներուն, որոնց մէջ մեր խրճիթը, այս երկիրը: Անկէ անդին՝ Մութ, ցուրտ, անսահման դատարկութիւն: Եւ ուրիշ արեգակնային դրութիւններ այդ դատարկութեան մէջ, աւելի խոշոր եւ աւելի հեռու: Յարդգող եւ յարդգողեր: Աստղեր, որոնք մարած են անյիշատակ ժամանակներէ անդին, եւ որոնց լոյսը կը շարունակէ տակաւին մեզի հասնիլ, կտրելով միլիոնաւոր լոյսի տարիներ: Մեր հեռադիտակներուն տեսողութենէն անդին ուրիշ աշխարհներ կա՞ն: Ու անկէ ալ անդի՞ն:

Իսկ կեանքը միայն երկրի վրա՞յ գոյութիւն ունի: Հապա Հրատի ենթադրական ջրանցքները, որոնց հարցը լուծուած չէ տակաւին: Կեանքը ի՞նչ ձեւով զարգացած է ուրիշ տեղ: Ոչ մէկ տեղեկութիւն, բացի մեր մոլորակէն: Պէտք է սպասել նոր գիւտերու կամ թռիչքներու դէպի անջրպետ, որ ներկայիս կը զբաղեցնէ գիտութիւնը:

Երկրի վրայ ե՞րբ սկսաւ կեանքը ու ո՞ւրկէ: Ան ծնունդ առաւ երկրի վրայ իսկ եւ անոր կլիմայական պայմաններէ՞ն, թէ ուրիշ աշխարհները ղրկեցին զայն մեզի, բեղմնելով լոյսին: Չենք գիտեր: Փաստ է որ կեանքը սկսած ու զարգացած է հոս, բիրտ, կոշտ, անխնայ: Մեծը կլլելով պզտիկը, ուժովը սպաննելով տկարը, ինչ որ կը շարունակուի մինչեւ ամէնէն զարգացած կենդանիին, մարդուն մօտ:

Այո, մարդն ալ կենդանի է, ու միայն կենդանի, մօտաւոր ազգականը կորիլլայի ու շիմբանզէի, ինչպէս ապացուցուած է անվիճելիօրէն: Մանաւանդ շիմբանզին, այդ ընդունակ երկոտանին, կենդանական աշխարհի մէջ ուրիշ ոչ մէկ արարածի այնքան մօտ է, որքան մարդուն:

Կապիկէն ի՞նչպէս մարդ առաջացաւ: Երբ երկիրը սառեցաւ որոշ մասերուն վրայ, ինչպէս այսօր Կրօնլանտան եւ բեւեռները, եւ օդը ցրտեց բնականաբար, կապիկները իջան ծառերէն ու ստիպուեցան սկսիլ կեանքի պայքարը: Անոնք այդ առենէն բռնեցին իրենք զիրենք ընտանեցնելու (domesticier) մարդ դառնալու ճամբան:

Ե՞րբ պատահեցաւ այդ՝ գիտութեան տուած թիւերը շատ կը հեռանան իրարմէ: Ցամենայն դէպս, 600.000 տարի առաջ կը հանդիպինք անոնց նախնական հետքերուն, տակաւին անհասուն, որ դեռ կրակը չէր ճանչնար: Գրելու համար նախամարդուն պատմութիւնը, այդքան երկար ժամանակաշրջանի մը ընթացքին, ստիպուած ենք դիմել պեղումներու: Այն նախնական քարէ գործիքներուն զոր անոնք գործածած են, ու հետզհետէ կատարելագործած: Իրենց կմախքներուն, կաւէ ամաններու եւ ուրիշ իրերու որ կը մնան անոնցմէ: Գիտութիւնը գրեթէ յաջողած է Քարէ Դարու պատմութիւնը տալ: Բայց ոչ մէկ գաղափար ունինք անոնց լեզուներու մասին, ինչպէս երկիրներու, իշխաններու, քաջերու, քանի որ տակաւին գիր գոյութիւն չունէր: Ինչպէս յայտնի է, գիրը գտան կամ գործածեցին առաջին անգամ Սումերացիք, Քրիստոսէ 3200 տարի առաջ: Անկէ 200 տարի յետոյ գիրը երեւցաւ Եգիպտոսի մէջ: Մարդուն գործածած առաջին գիրը մեր օրերուն պէս հնչում տուող նշաններ չէին, այլ պատկերագրեր: Գրի գիւտով մարդկային պատմութիւնը մտաւ նոր շրջանի մը մէջ: Մինչեւ գրի գիւտ, պատմութեան կուտանք նախապատմական անունը, անկէ յետոյ կը սկսի պատմական շրջանը: Ինչպէս բաղդատելով երկրի հաւանական տարիքին հետ, մարդկութիւնը այնքան նոր է, նոյնպէս տակաւին մանուկ է ու կարճ մեր պատմական ժամանակաշրջանը, բաղդատելով մեր նախնիքներուն կրած երկար յեղաշրջումին:

Քաղաքակրթութիւնը կերտուեցաւ մեծ գետերու հովիտներուն մէջ, տաք երկիրներ, օգտուելով կլիմայական եւ ոռոգումի դիւրատար պայմաններէն, ուր եւ հիմնուեցան առաջին պետութիւնները: Անոնցմէ աւելի հին է Միջագետքը, հակառակ նախապէս ենթադրուածին, որ կը սկսի մեր երկրէն ծնած երկու հզօր գետերու աւազանով: Եւ անոր հեղինակն են երկարագլուխ Սումերացիք, որ յետոյ խառնուելով կարճագլուխ մերձաւոր ասիական կամ հայատիպ ցեղին հետ, իւրացուցին նաեւ կարճագլուխ տիպարը, քանի որ այս ցեղը արդէն կը բնակէր Կովկաս, Անատոլու, Սուրիա, Միջագետք:(*)

Ուրեմն քաղաքակրթութիւնը առաջին անգամ սկսած է մեր անմիջական մօտիկը, եւ անոր մէջ դեր ունեցած են մարդեր, որոնք քաղուած են հայկական տիպարին հետ: Եւ անոնց արիւնն է որ մինչեւ այսօր մեզի կեանք ու եռանդ կը բերէ:

Սումերացիք թերեւս եկած են հիւսիսէն, թերեւս եւ աւելի հաւանականն է, Միջին Ասիայէն: Եգիպտացիք համտական ցեղէ են: Ու այսպէսով, կը մտնենք մեծ հարցարանին դռներէն ներս, մարդկութիւնը քանի՞ ճիւղերու կարելի է բաժնել, եւ իւրաքանչիւր ազգ անոնցմէ ո՞ր ճիւղին կը պատկանի:

Մարդկութիւնը կը բաղկանայ երեք գլխաւոր ցեղերէ. 1. Սպիտակ ցեղ, 2. Դեղին ցեղ, 3. Սեւ ցեղ: Սեւ ցեղը, կամ աւելի ծանօթ բառով, Խափշիկները, կը բնակին Ափրիկէ, Սահարայէն հարաւ, մինչեւ Մատակասկար, որ է իրենց նախապատմական հայրենիքը: Կը բաժնուին կարգ մը խումբերու, եւ իրենց մէջ են ամէնէն գաճաճ եւ ամէնէն բարձրահասակ մարդերը երկրի վրայ:

Դեղին ցեղը, Մոնկոլները, Ասիոյ գլխաւոր ցեղը կը կազմեն ու երկրի վրայ թուական գերակշռութիւնը իրենցն էր անկէ առաջ: Մոնկոլները կը տարածուին Ճափոնէն մինչեւ արեւելեան Եւրոպա, ուր ազդած են տեղական բնակչութեան կազմին վրայ: Մոնկոլական ծագում ունին նոյնպէս բնիկները զոյգ Ամերիկաներուն եւ Եսքիմոցիք ու Լափոնացիք:

Սպիտակ կամ եւրոպական ցեղը կը տարածուի Շբիցպէրկէն ու Նարվիքէն Հնդկաստան, Սէյլան, Իսլանտա, Անգլիա, ամբողջ Եւրոպան բնականաբար, — բացի հիւսիսային Շուէտէն, ուր Լափոնացիք տուն տեղ եղած են, եւ Ֆինլանտայէն, Հունգարիայէն եւ եւրոպական Թուրքիայէն, ինչպէս գիտենք,— մինչեւ հիւսիսային Ափրիկէ, Միջերկրականի ափունքին երկայնքին, մէջն ըլլալով Եգիպտոս եւ Արաբիա: Ու խառն վիճակի մէջ, մինչեւ Աւստրալիա եւ Ովկիանոսի միւս կղզիներն ու կղզեակները: Աւստրալիացիք սպիտակ ցեղի թխամորթ խումբին կը պատկանին եւ կը ներկայացնեն տակաւին մեր օրերուն, քարէ դարու մարդը, այնքան յետամնաց են: Բոյսերը եւ կենդանիներն ալ իրենց տեսակին նախնական ձեւերուն մէջ մնացած են հոն: Այս պատճառով, ցեղաբանները, մարդուս ծագումը եւ զարգացումը բացատրելու համար հիմ կ'ընտրեն Աւստրալիացիք: Այս մայր բունէն յետոյ երեք ճիւղ կ'արձակեն. մէկը ուղիղ դէպի վեր, սպիտակ ցեղը, միւսը շեղ դէպի ձախ, խափշիկ ցեղը, երրորդը շեղ դէպի աջ՝ Մոնկոլները:

Ուրեմն, մենք, եւրոպական ցեղը, կը բռնենք մարդկութեան կեդրոնը, կամ այդպէս ըլլալ կը կարծենք, մեր կոպիտ ու նիւթապաշտ քաղաքակրթութիւնը երկրի վրայ բռնի տարածած ըլլալնուս համար, ստրկացնելով ու բնաջնջելով աւելի յետամնաց ժողովուրդներ: Եւ որովհետեւ Հայն ալ կը պատկանի սպիտակ ցեղին, եւ անոր գլխաւոր ճիւղերէն մին է, կը ստիպուինք անոր վրայ աւելի երկար կանգ առնել: Հայը հնդեւրոպական, «արիական» ժողովուրդներու խումբին կը պատկանի, նոյնիսկ գերման պատմական քարտէսներու համաձայն, տպուած 1939ին:

Մէկդի թողլով ուրեմն սպիտակ ցեղին այսպէս կոչուած «թխամորթ» զաւակները, Աւստրալիացիք, Վետտաները, Վետտիտները, Թամիլները, Թասմանիացիք, Մելանեզացիք, Բէկմէնները եւ Խափշիկազգիները, (Նեկրիթօ) որոնք սպիտակ ցեղին իրենց ծագումով կը պատկանին, անցնինք բուն սպիտակ կամ եւրոպական կոչուած խումբին:

ՆՐ. ՔՈՉԵԱՆ

(1)

(*) Prof. Dr. Bedrich Hrozny: Nejstarsi Dejiny Predni Asie a Indie. Melantrich, Prague, 1943.

Յովհաննէս Քաջազնունու յիշատակին

Ամիսներ առաջ, երբ այս էջերում հրատարակուեց Խ. Միութեան մէջ «Մեռած» մի շարք կարեւոր ընկերների մահուան լուրը, խորապէս զգածուած, ես մէկ մէկ սիւնակ նուիրեցի այնքան սիրելի Սահակ Թորոսեանի եւ Սիրական Տիգրանեանի յիշատակին — Աստուած իմ, որքան քիչ էր դա— եւ խոստացայ մի քանի տողով յարգանքի տուրք տալ նաեւ նրանց բախտակից Յ. Քաջազնունուն:

Խոստումիս կատարումը ուշացաւ: Կ'ուզէի նախ կարդալ նրա Խ. Հայաստան մեկնելուց առաջ հրատարակած հազուագիւտ գրքոյկը, գաղափար կազմել նախկին վարչապետի անյայտութեան անդունդը նետուելուց առաջ արտայայտած մտքերի հետ, ապա գրիչ առնել:

Այժմ «Դաշնակցութիւնն անելիք չունի այլեւս» ծանօթ է ինձ թէ իր չոր բովանդակութեամբ՝ եւ թէ իբրեւ արտացոլում Քաջազնունու հոգեկան ապրումների: Երբ կարդում ես ամենածանր պայմաններում քեզ հետ ապրած ու բարեկամ մարդու գրուածքը, թուղթը կարծես մասամբ դառնում է հայելի, իր մէջ վերակենդանացնում հեղինակին ու քեզ էլ դարձնում աւելի նրան մտերիմ զրուցակից, քան թէ ընթերցող:

Ու կանգնում ես մի անելի առջեւ, երբ անմոռաց յիշողութիւններով առեղծուած համակրանքի անձնականն ու դատողութիւնների առարկայականը հակադիր թելադրանքներ են անում քեզ: Աւելի պարզ: Մինչեւ Քաջազնունու նամակ—զեկուցումի («Դաշնակցութիւնն անելիք չունի այլեւս» իբրեւ այդպիսին ուղղուած է եղել Հ. Յ. Դ. 1923 թ. Բուխարեստի խորհրդաժողովին) ձեռք առնելս ես համարում էի նրան ամենախելօք հայ մարդը, որին երբ եւ իցէ հանդիպել եմ կեանքում: Որքա՞ն կ'ուզէի որ համոզումս չփոխուէր: Աւաղ, անընդհատ գրքոյկի սեւը ճերմակի վրայ հիասթափեցնում է ինձ: Բայց ուղղամիտ մարդկանց համար ամէն ինչ յարաբերական է եւ իմ հիասթափումս արժէք չունի Քաջազնունու մեծութեան հետ համեմատած: Երբ նա չկայ այլեւս ինձ նման նրա համեստ ուղեկիցներին մէկ պարտականութիւն եւ սփոփանք է միայն բաժին ընկած — խոնարհուել նրա յիշատակի առջեւ եւ ափսոսանքի մռմռումներից հիւսուած աննիւթեղէն մի ծաղկեփունջ դնել ականաւոր Հայի շիրիմին վրայ:

Բայց ո՞ւր է նրա շիրիմը: Ո՞ւր են մեր շիրիմները:

Մի փոքրիկ շեղում:

Ոչ մի ժողովուրդ համեմատաբար այնքան շիրիմներ պիտի չունենար, որքան մենք: Հազարաւոր ջարդուածներից, անհամար յայտնի ու անյայտ հերոսների նահատակուելուց յետոյ մենք չունինք այսօր նրանց ոսկորները գրկող մէկ հատ հողաթումբ, որի վրայ կարողանայինք հեղել մեր վիշտն ու մեծարանքը: Փոշիացա՞ն կոտորուած Հայերի ոսկորների դէզերը: Ոչ: 1923ի ամրան, ռուս տարագիրների մի թերթում, անանուն յուշերի մէջ տպուած էր:

«Զմիւռնիայում անգլիական շոգենաւը բեռնեց հինգ թոն մարդկային ոսկորներ Շէֆիլտի գործարանների համար, հաւաքուած Եփրատը եզերող անապատում»: Անշուշտ այդ «տարօրինակ բեռը» — այդպէս էր վերնագրել նրան խմբագրութիւնը — Հայերի ոսկորներից էր կազմուած եւ հաւանաբար ոչ առաջինն էր, վերջինը չէր: Նա փոխուեց կոճակ, սանտր, դանակի կոթ, եղունգ մաքրելու եւ այլն ցանկալու «քաղաքակիրթ» ազգերի համար որոնք այնքան սիրում են մեծարել, ծաղկազարդ ու փառայեղ դամբարաններում պահել իրենց զոհերի մասունքները: Իսկ մերոնց փոխանակ Երեւանում կամ Էջմիածնում մի մոմաբոյր ու շքեղ կոթողի տակ հայրենի հողին յանձնուելու, անտէր անտիրական փնտացին, թափառելու ի սփիւռս աշխարհի:

Թշնամին ծախեց Հայի ոսկորները: Իսկ հարցնենք մեր Խորհրդային ցեղակիցներին — ո՞ւր են Քաջազնունու ոսկորները: Կը լռեն, կ'արհամարհեն: Պատասխանը ինքներս կարող ենք տալ: Նրանք աւելի պատուի արժանացան — պարարտացրին երկու մետր հողաչերտ անծայրածիր Սիպերիոյ այսպէս անյայտ ու անորոշ անկիւնում: Այսպիսով Հայաստանի պետութեան հիմնադրի վերջալոյսը շատ չտարբերուեց Ակնունիների, Խաժակների, Զօհրապների եւ հազարաւոր ուրիշների վիճակից:

★

Քաջազնունին ծագումով Ախլքալակցի էր, հայրենակիցը մեր երրորդ վարչապետի եւ փաստաբան յեղափոխական վեթերանի՝ ընկեր Համօ Օհանջանեանի: Միջնակարգ կրթութիւնն ստացել էր Թիֆլիսի պետական գիմնազիաներում, բարձրագոյն՝ Պետերբուրգի դժուարամատչելի քաղաքացիական ճարտարապետների ճեմարանում: Երկար տարիներ պաշտօնավարեց Բաքւում իբրեւ Նաւթարդիւնաբերողների Միութեան ճարտարապետ:

Կովկասի հայկական իրականութեան մէջ Բաքուն մշակութային տեսակէտից երկրորդ տեղն էր բռնում Թիֆլիսից յետոյ: Նոյնն էր Բաքուի տեղը եւ Հ. Յ. Դ. մէջ: Սակայն շփումը երկու կեդրոնների միջեւ շատ թոյլ էր: Բաքուեցիներն ամփոփուած էին իրենք իրենց մէջ եւ հակառակ որ շնչում էին նաւթաշխարհի անտանելի օդն ու խմում թուրփղախեան ջուրը, չափից աւելի սիրահարուած էին իրենց քաղաքի վրայ: Գաւառում նրանց երեսը չէին տեսնում: Գաւառ ասելով պիտի հասկանանք Ղարաբաղից արեւելք:

Բաքուի կապը շատ կենդանի էր Շուշիի հետ, որովհետեւ Բաքուեցիների հարիւրին ութսունը Ղարաբաղցիներ էին: Աւելի քան երկու տասնեակ տարի Երեւանում եւ Էջմիածնում Բաքուից միայն մէկ ծիծեռնակի կամ աւելի շատ ստահակի— տաղանդաւոր հռետոր Լեւոն Աթաբէկեանի երեսը տեսանք: Այն էլ այն ժամանակ երբ նա ընկերավարութեան բուռն պրոպագանդ անելով պատրաստւում էր անջատուել կուսակցութիւնից: 1907ին Ներսէսեան անտառում ճեմարանի Դաշնակցական աշակերտներիս նա մի գրաւիչ դասախօսութիւն կարդաց ընկեր Աւետիք Շահխաթունու ներկայութեամբ:

Փետրուարեան յեղափոխութիւնից եւ մանաւանդ Հայաստանի անկախութեան հռչակումից յե-

տոյ Թիֆլիզ ու Երեւան լցուեցին բազմաթիւ Բաղուցի Դաշնակցականներ. — պատրաստուած, ճարտար, լեզուանի, իրենց պարտաւոր եւ հմուտ զանգուածները ղեկավարելու: Նրանք գրաւեցին առաջնակարգ դիրքեր, մնում էին համեստ երեւոյթի մէջ եւ անաղմուկ պաշտպանելիս հայրենասիրութեամբ փառաւորուած իրենց Բաքուի ընկերներով: Թէեւ առանց էլ' ք դրանց մի հաւաքական անուն «Բաքուի խումբ»:

Քաջազնունին այդ խմբին էր պատկանում: Թիֆլիզում նա երեւաց թէ չէ, գ'աճատուեց կուսակցութեան բարձրագոյն մարմնին ու ամենապատասխանատու պետական հասարակական պաշտօնների կոչուեց: Եղաւ Կովկասի Համազգային խորհրդակցութեան նախագահ, Համառուսական Սահմանադիր ժողովի պատգամաւոր, Անդրկովկասեան Սէյմի եւ կառավարութեան անդամ, Տրապիզոնի եւ Բաթումի հաշտութեան բանակցութիւնների վարիչ Խատիսեանի հետ կամ առանց նրան, Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետ եւ արտաքին գործերի նախարար, արտակարգ առաքեալ Միացեալ Նահանգներ, երբ կառավարութեան մօտ, խորհրդարանի նախագահ եւն.:

Թէեւ մենք բախտ չունեցող ժողովուրդ ենք, բայց երբեմն դժուարին պահերին, գիշերուայ խաւարի մէջ, աստղեր պտկել են երկնակամարից եւ լուսաւորել մեր ուղին:

Այդ աստղերից մէկն էր Քաջազնունին: Այն «Լինել, չլինելու» ժամանակաշրջանում այդ արտակարգ մարդու հայ կարաւանի առաջնորդ լինելը կարելի է Նախախնամութեան միջամտութիւնը համարել մեր պատմութեան մէջ:

Անզուսպ հաճոյքով մենք դիտում էինք Քաջազնունու դերն անդրկովկասի Սէյմում, ուր նա իբրեւ Դաշնակցական Ֆրակցիայի բերան, ռուսերէն գեղեցիկ ու իմաստալից ճառերով բարձրացնում էր կուսակցութեան եւ ազգի պատիւը: Վրացիներն իրենց համարում էին անմրցելի առաջին ջութակներ անդրկովկասի պետական ու յեղափոխական բեմերի վրայ, յանկարծ ի դէմս Քաջազնունու ու նաեւ Խատիսեանի նրանք տեսան, որ Հայերն էլ ունին իրենց հաւասար ու նոյնիսկ գերազանց ոյժեր խօսքի ու գործի մէջ:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(1)

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ հոսանքի ընկերութիւնը կը յանձնարարէ խնայողութեամբ գործածել լոյսը առտուան 8էն մինչեւ 10 եւ իրիկուան 5էն 7, այնպէս պիտի առնուի նոր կրճատումներ կատարել: Նկատի ունենալով որ օրերը հետզհետէ կը կարճնան, օրուան ընթացքին ընդհատումները պիտի տեւեն մինչեւ 5.30 փոխան 7.30ի:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը 6—7 միլիոն տոլարի բացառիկ վարկ մը պիտի պահանջէ խորհրդարանէն՝ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀՐԱՇՔ ՏՂԵԿԸ

Pierino Gamba, ծնած 1937ին, Իտալիա: Հազիւ 10 տարեկան է, բայց այսօր Եւրոպայի երաժշտական շրջանակներու մէջ մեծ համբաւի է տիրացած եւ եղած է ղեկավար, (chef d'orchestre):

Տեսակ մը յայտնութիւն է ան երաժշտական աշխարհին մէջ որ չատուոց չէ տեսած նման դէմքեր: Հայրը իր հաճոյքին համար ջութակ նուագող, իսկ տղեկը դաշնակի սիրահար, հազիւ 8 տարեկան, հօրը կը յայտնէ որ կ'ուզէ chef d'orchestre լլալ: Քանի մը շաբաթ վերջ Հռոմի մէջ 150 հոգինոց երաժշտական խումբ մը կը ղեկավարէ: Իր համբաւը այդ Թուականէն կը սկսի տարածուիլ Իտալիոյ մէջ: Ֆրանսայի մէջ Փարիզէն յետոյ Լիոնի Օփերայի տնօրէնութիւնը իր կարգին հրաւիրած էր «Հրաշք տղեկը», տեղւոյն Օփերայի խումբը ղեկավարելու համար:

Օրեր առաջ երաժշտական քննադատներ սկըսած էին մեծ գովեստով խօսիլ իր մասին եւ երկրորդ Մոցարտի մը երեւումը կը տեսնէին իրմով:

Ջախտափիւռն ալ սկսած էր իր փրոփականտը:

Նուագահանդէսէն մէկ օր առաջ ղեկավարած էր, Լիոնի radiodiffusion խումբը, ի ներկայութեան երաժշտագէտներու եւ պետական բարձրաստիճան մարդոց, որոնց մէջ Պ. Էռիօ: Պ. Էռիօ ջերմապէս շնորհաւորած էր եւ հայրական գուրգուրանքով համբուրած տղեկը:

Նուագահանդէսի օրը, Օփերան նմանը քիչ տեսնուած բազմութեամբ մը լեցուած էր: Եւ հարիւրաւորներ դրան առջեւ խռնուած: Նուագախումբը գրաւած էր իր տեղը, հանդիսատեսը սակայն Pierino կը սպասէր, տարակոյսի մէջ անշուշտ թէ ինչպէս այդ 10 տարեկան տղեկը պիտի ղեկավարէ Օփերայի խումբը:

Յայտագիրը կազմուած էր շատ դժուար կըտորներէն Մոցարտ, Պեթհովէն եւ Շիւպէր եւ Րոսինի:

Ահա փոքրիկը կարճ տափասով կը յառաջանայ լրջութեամբ ու կը գրաւէ իրեն համար պատրաստուած տեղը, խելայեղ ծափահարութիւններու մէջ: Նա այժմ իր տեղն է, նուագածուները իրեն կը նային որպէս խստաբարոյ մեծաւորի մը, 10 տարեկան այդ տղեկը պիտի ղեկավարէր զիրենք...

Արդարեւ Pierino մէկ նօթ չի փախցներ: Անմիջապէս կ'անդրադառնայ երբ նուագածուներէն ուեւէ մէկը պզտիկ շեղում մը կ'ունենայ: Շարժումները չափաւոր են: Կառավարելու մեծ յատկութիւն մը եւ պայծառ իմացականութիւն մը: Երկու քառորդ ժամէն աւելի, առանց փարթիսիոնի գոց կը ղեկավարէ խումբը, յոգնութեան ոչ մէկ նշան:

Փոքրիկն Pierinoն, խելայեղ ծափերուն՝ խոնարհութիւն մը կ'ընէ պարզ, զուարթ միամիտօրէն մը պէս, միջնարարներուն աթոռներուն եւ նուագարաններուն վրայէն ցատկելով ու վազելով բեմին ետեւ կ'անհետանայ:

Եւրոպական կարգ մը երկիրներ պտտելէ վերջ պիտի մեկնի Ամերիկա ղեկավարելու համար աւելի առատ թիւով նուագախումբեր:

Բոլոր երաժշտական քննադատներուն կարծիքը այն է որ փոքրիկն Gambaն նոր աստղ մըն է երաժշտական աշխարհին համար:

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ — Ինչպէս Ֆրանսական մարզական թերթերը խոստացած էին Հ. Մ. Ը. Մ.ը կարուցուց իր երրորդ ախոյեանական մրցումը, St. Antoineի էյխտասարդ, արագ բայց անփորձ խումբին դէմ: Մարզադաշտը նոր յարդարուած ըլլալով մերոնք շատ դժուարութեամբ կը կատարէին փոխանցումները, մինչդեռ տեղացիք իրենց փորձերը կատարած ըլլալով այդ կակուղ հողին վրայ աւելի դիւրութեամբ գնդակը իր նպատակին կը հասցնէին:

Այս անգամ ալ Հ. Մ. Ը. Մ.ր կրնար յաղթական ելլել եթէ կարենար օգտագործել այն բացառիկ առիթները որ ներկայացան, մինչդեռ Ֆրանսացիք մեր պաշտպանողական գծին սխալէն օգտուելով անմիջապէս նշանակէտի վերածեցին:

Մեր տղաքը չկրցան իրենց լաւագոյն խաղերէն մէկը ցոյց տալ, միայն խաղին վերջաւորութենէն քառորդ մը առաջ էր որ սկսան կառաջնորդական ի, բայց Ֆրանսացիք բոլոր գնդակները դուրս կը նետէին ժամանակ շահելու համար, ինչ որ յաջողեցան:

St. Antoineի հայ մարզասէր հասարակութիւնը խուռներամ գիմած էր մարզադաշտը եւ անընդհատ կը քաջալերէր մեր տղաքը, բայց այդ օրը դժբախտ օր մըն էր Հ. Մ. Ը. Մ.ին համար եւ դեռ ինչ լսենք այն քանի մը մարզիկներուն որ շաբաթ գիշերուընէ մինչեւ առաւօտ իրենց հանգիստի ժամը պարահանդէսի մը մէջ անցուցած էին...:

Հարկաւ այս պարտութիւնը խրատ մը կ'ըլլայ մեր տղոց որ ապագայի մրցումներուն աւելի պատրաստուած ամէն միջոց ի գործ դնեն վերաշահելու համար դասաւորման մէջ, այն կորսուած կէտերը որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պիտի բարձրացնէ նախանձելի դիրքի մը:

Վահան Շամլեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԳԵՂՈՒՆԻ»ի բացառիկ թիւր շքեղ եւ պատկերազարդ տպագրութեամբ 28 գունաւոր նկարներով, «Բազմավէպ»ի հարիւրամեակին առթիւ: Գին արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ. Ֆրանսա 2500 Ֆրանք: Դիմել Ս. Ղազարի Մխիթարեան Հայրերուն:

ՋԱՔԱՐԻ ՀԱՐՍԸ

Դ.

Այս բանը տարօրինակ թուաց Եսթերին. Նա զարմացած նայեց մարդուն.— Արամի դէմքն առաջուանից մռայլ էր, փոկ աչքերի մէջ մի այնպիսի օտարոտի փայլ կար, որ նա ստիպուած եղաւ ելնել տեղից՝ տարակուսած ու շփոթուած:

Այդ տեսնելով՝ Նանը նկատեց.

— Թող հանի էլի, Արամ ջան:

Արամը չխօսեց, եւ ոչ էլ դիրքը փոխեց:

— Ջուածեղը կեր, որդի, կեր հովաւայ, — աւելացրեց Նանը առանձին կարեկից մի եղանակով, որ ասես ուզում էր մեղմել որդու վիշտը եւ իր ցաւը:

Բայց Արամը միայն խեթը նայեց ձուածեղին, անքաղ հառաչելու փոխարէն եւ յանկարծ, արագ մի շարժումով, գլխարկը տախտի վրայից վերցնելով, ասես մէկի ձեռից խլելով, դուրս գնաց:

Եսթերը մի րոպէ մնաց շուարած կանգնած, ապա նայեց ծերերին եւ, տեսնելով նրանք չանհանգստացան Արամի այդպէս դուրս գնալուց, ինքն ինչ — որ կասկածելով, նոյնպէս դուրս գնաց դունատուած դէմքով:

Մարդուն նա հասաւ դռան դռանը եւ թեւը բռնեց:

— Արամ, ո՞ւր, ո՞ւր ես գնում... դու սպասիր հլա... ինչ ասել են, ինչ լսել ես — սուտ է:

— Ի՞նչն է սուտ, — լռեց Արամը ու կանգ առաւ, առանց կնոջը նայելու:

— Դրուստ է, — հեւալով սկսեց Եսթերը, — ինձ տարան, գիշերը, անձրեւին... Բայց եւ փախայ, կէս ճամբից, Մարգարանց տան մօտից... Երդւում եմ հօրս գերեզմանով: Թող ինչ ուզում են ասեն ուրիշները, ես անմեղ եմ, Արամ... անպարտ...

Արամը կնոջը լսում էր անշարժ եւ, իրիկնաժամի մութի պատճառով, Եսթերը նրա դէմքն ու հայեացքը չտեսնելով, չէր կարողանում կռահել՝ հաւատո՞ւմ է ամուսինն իրեն թէ ոչ: Ու իր բեկուող ձայնով շարունակում էր արագ ու կցկտուր, պատմելով ամուսնու խօսքին, այն խօսքին, որից երեւար, որ նա հաւատում է իրեն, որ ուրիշներից լսածը սխալ է եղել:

Եւ արամը, վերջապէս, երկար լռելուց յետոյ, խօսեց, բայց նրա խօսքը խոցող չէշտ ունէր:

— Փախար... էն էլ Թուրքերը թողնեն, որ դու փախչես...

Եսթերն ընկրկեց մի քայլ, յետոյ մէկէն առաջ գալով, փարուեց ամուսնու թեւին.

— Հաւատա, Արամ, մօրս գերեզմանը վկայ, — կրկնեց Եսթերը, մարդու թեւը դրեթէ գրկած, բորբոքուն ու լայն բացած աչքերը նրա դէմքին:— Փախայ, գնացի Գարանի տուն, մի քանի օր էնտեղ մնացի, յետոյ... կուզե՞ս Ճարտատանց Սիմոնի պառաւին՝ Գարանին հարցրու...

— Լաւ, լաւ, թող, — Արամն ուզեց ձեռն ազատել կնոջ ձեռից, բայց Եսթերը բաց չթողեց:

— Ուրեմն... ուրեմն չես հաւատո՞ւմ... դու էլ չես հաւատում, — կրկնեց նա, ամուսնու թեւն աւելի ամուր բռնելով:

— Դէ, լաւ, թող, — կրկնեց իր հերթին Արամը ու թեւը թափ տուեց այնպիսի ուժով, որ կինը կացաւ ընկնելու պէս ու առաջ թեքուեց, իսկ ինքը, թեւն ազատելով, գնաց տուն:

Եսթերն ուղղուեց եւ անխօս ու անշարժ նայեց նրա ետեւից. ուրեմն Արամն էլ չի հաւատում...

Երեկոն իջնում էր կամաց — կամաց. գիւղի տներում մէկը միւսի ետեւից, բացուող աչքերի նման, վառւում էին ճրագները: Մթնշաղը տեղի էր տալիս մթութեան:

Եսթերը կանգնել էր թանձրացող մութի մէջ եւ, թւում էր, արձանացել է հայեցութեան մէջ:

Մի ժամ թէ կէս ժամ յետոյ, երբ անկողիններ գցելու ժամանակն եկաւ՝ պառաւ Նանը դուրս եկաւ շէմքը եւ կանչեց հարսին:

— Եսթեր, Եսթեր...

Ու մի քանի անգամ նա կրկնեց իր կանչը, բայց Եսթերը չերեւաց:

Այդ ժամանակ Նանը դուրս եկաւ բակը եւ կանչեց աւելի բարձր.

— Եսթեր, աղջի Եսթեր...

Եսթերը չերեւաց դարձեալ: Նա ոչ բակումն էր, ոչ պարտէզում:

«Ով գիտի հարեւանի տուն էգնացել» մտածեց նա եւ թեքուեց դէպի կաղմարտիրոսի տունը:

Եսթերն այնտեղ չէր: Նա չկար նաեւ Պօղոսանց, Համբարձանց եւ Եղարանց տներում: Այդ ժամանակ պառաւը զարմացած ու անհանգիստ ճրագ վառեց ու գնաց թոնրատան կողմը: Հարսը չկար ոչ գոմում, ոչ թոնրատանը: Եւ այն միջոցին, երբ պառաւը ճրագը ձեռի տակ զարմացած, վերադառնում էր տուն՝ Արամին հարցնելու թէ նա չգիտէր արդեօք ուր գնաց Եսթերը, — պատահաբար նրա հայեացքն ընկաւ գոմի պատին կպած սալորենուն, որի մի ճիւղը կոացել էր անսովոր, եւ յանկարծ նրա մէջ նկատեց ինչ, որ սպիտակ բան: Մօտենալով՝ նա տեսաւ երկու բոպիկ ոտներ:

Պառաւը ճչաց տրքան ուժ ունէր.

— Արամ...

Արամը դուրս վազեց գլխաբաց, նրա ետեւից եւ ծերունի Ջաքարը:

Եւ այն, ինչ տեսան նրանք երեքով, նաւթի ճրագի լոյսով — թէ անսպասելի էր, թէ ահարկու:

Եսթերը կախուել էր բակի մեծ սալորենուց, նրա ոտնամաններն ընկած էին ծառի տակ:

Արամն շտապեց թոկը կտրել եւ կնոջն ազատել: Եւ երբ Եսթերին իջեցրին՝ նրա մարմինը տաք էր տակաւին, բայց ինքը մեռած էր արդէն:

(19 եւ վերջ)

1919

ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆ

ԱԼՊԵՐԹ ԱՅՆՇԹԱՅՆ, համբաւաւոր գիտունը ամերիկեան հանդէսի մը մէջ յօդուած մը ստորագրելով, կ'առաջարկէ օրէնքէ դուրս հռչակել հիւլէական ռումբը :

ԱՆԳԼԻՈՅ Նախորդ վարչապետը, Ուինսթըն Չըրչիլ, երեքշաբթի օր, խորհրդարանին մէջ խիստ բառերով քննադատեց աշխատաւորական կառավարութիւնը: Համոզուած ենք որ, ըսաւ, ներկայ վարչութիւնը չի կրնար այլեւս պաշտպանել ժողովուրդին շահերը: «Արդիւնաբերութեան միջոցներու ազգայնացման ծրագիրը ձախողեցաւ, անհրաժեշտները եւ ածուխը սղեցին, մօտ օրէն փոխադրական միջոցներն ալ պիտի սղեն: Ժամանակ է որ կառավարութիւնը ազատ արձակէ երկիրը :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ քաղաքական յանձնաժողովը երեքշաբթի օր որոշեց յետաձգել խաղաղական դաշնագիրը վերաքննելու առաջարկին ուսումնասիրութիւնը: Խորհրդային պատուիրակը բացառձակօրէն հակառակեցաւ վերաքննութեան բանաձեւին դէմ, բայց հարաւային Ամերիկայի պետութիւնները պաշտպանեցին եղած առաջարկը: Ռուսիա նոյն նիստին մէջ առաջարկեց յունուար մէկէն սկսեալ Քորէայէն հեռացնել ռուսական եւ ամերիկեան բանակները :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ սուզանաւերու խոշոր կայան մը պիտի շինէ Նիքոլայէվի մէջ (Սեւ Ծով) օգտագործելով Գերմանիոյ մէջ գրաւուած նաւաշինարանները որոնց ամբողջ կազմածը կը փոխադրուի Սեւ Ծով :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալուած է էլէֆ. Թերեա Ելադղա համայնավար թերթին խմբագիրը:

Գ Ի Ն Ե Զ Օ Ն

Ի պատիւ Կարատարնակ Ներգաղթողներուն: Համախաբբերդցիական Միութիւնը սարքած է գինեձօն մը նոյեմբեր 2ին, կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Պիվէռ, Անտուրեան սրահին մէջ: Սիրով կը հրաւիրուի Կարատանի հայ հասարակութիւնը: Հաճելի ժամանց: Մուտքը ազատ է:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները իր «Անակնկալին» (Surprise Party) որ տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր 2ին Խրիմեան դպրոցը, 2 rue de la Défense, ժամը 15էն մինչեւ 21: Մուտքը եւ ուտելիքը ձրի են: Métro Mairie d'Issy, Autobus 190, Train, Gare des Invalides :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Ռատիոյի իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի: Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարփճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76:

AIX EN PROVENCE Հայ Առաք. Եկեղեցւոյ «Սահակ Մեսրոպ» դպրոցի հայերէն դասերը պիտի սկսին յառաջիկայ նոյեմբեր 5ին: Արձանագրութիւններ կ'ընդունուին ամէն օր, Պ. Յակոբ Սարգիսեանի մօտ, 25 rue Verrerie, առաջին յարկ:

Վարչութիւն

Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 18 Յունուար 1948, կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ:

Կը խնդրուի կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ այս թուականը :

T. S. F.

Ձմեռնային ծառայութիւնէ վերադարձած ըլլալով՝ դարձեալ կը ստանձնենք T. S. F.ի եւ ուեւէ մեքենական, ելեկտրական գործերու վերաբերեալ ապսպրանքներ, Փարիզ - արուարձան եւ ընտիր գաւառներու առաքումներ սիրով կը կատարենք :

Եթէ կը փափաքիք՝ T. S. F.ի արդիական եւ ապահովուած գործիք մը ունենալ, կամ նորոգել տալ ձեր ունեցածը, փոփոխութիւններու ենթարկել :

Եթէ կ'ուզէք գնել՝ փիքափներ, բարձրախօսներ եւ այլ կազմածներ վերջին նորաձեւութեամբ:

Եթէ հին գլաններու բեմերու, ... թեւ. եւ ձայնարձակներու գետեղման համար վկայեալ արուեստագէտի մը պէտքն ունիք

ՏԻ՛ ՎԱՐԱՆԻՔ, մեզի դիմեցէք վստահօրէն, ամէն օր՝ ժամը 18էն վերջ, կամ գրել հետեւեալ հասցէին՝ ԱՐԱՑ Խ. ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

12 Rue Martin Bernard, PARIS (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր, իրիկուան ժամը 8.30էն կէս գիշեր Սալ Քատէի մէջ: (Նախկին Petit Journal) 21 Rue Cadet, métro Cadet:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԻՐԸՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Մ. Աճէմեանի, երգ, արտասանութեամբ ընկերներ Ուզունեան եւ Հայկչեան :

Կը նուագէն Թառլստ Գարեգին, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի, արինգ :

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

Մուտքը ազատ է :

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

9 Նոյեմբերին :

Մանրամասնութիւնը մօտ օրէն :

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ:

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ :

Գեղարուեստական բաժին, կ'երգէ Տիկին Անդրէասեան :

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Ջազպէնտ մը՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ ընտիր նուագախումբի մը.

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ :

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը :

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

Ա Ր Թ Օ Պ Ե Ն Ո Ն

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն:

Տոմսերը կը ծախուին Կավոյի սրահը.—

Durand. 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince :

«Առա գեղեցիկ»ը

Սարա Պէրնարի Թատրոնը, Նոյեմբեր 3ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20ին:

Այս տաղաչափեալ 5 արարով եւ 4 պատկերով պատմական ողբերգութիւնը առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆԻ բացառիկ բեմադրութեամբ :

Երաժշտական բաժինը գրուած Յ. Ալէմշահէ:

Կը ղեկավարէ Ա. Պարթեւեան, մեհենական պարեր, Օր. Ժ. Յովհաննէսեանէ (Ա. քնարէր - վարժուհի Ա. մրցանակ) եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ բոլոր դերասաններուն :

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ.— 100 —350: Կը ծախուի ամէն օր ժամը 11էն 18 Թատրոնին կիշէն, եւ 9 Place de la Madeleine, Բալուեան գրատունը, հեռաձայն Pro. 25 46 :

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հայ տնտեսական կեդրոնի տեղեկատու դիւանը —դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է հաճախորդներ ընդունիլ փոխանակ շաբաթը մէկ օրուան, ամէն օր, ժամը 9էն 12, կեդրոնի գրասենեակը, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17) : Արձանագրութեանց եւ ընդհ. տեղեկութիւններու համար ընդհ. քարտուղար Պ. Հր. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, իսկ դատական գործերու եւ տուրքերու վերաբերեալ խնդիրներու համար՝ վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. ԳԷՈՐԳ ՓԱՐՄԱԳԻ: Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ձրիօրէն :

ԱՆԳԼԵՐԷՆ ՍՈՐՎԻԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Պայմաններուն համար դիմել անձամբ կամ նամակով՝ ԳՐԻԳՈՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

3 rue Henry - Say, Asnières, Seine

Դիւրացոյց մեթոտ՝ հայերէնով կամ ֆրանսերէնով կրնայ բացատրել դասերը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է այց մը, ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ առթիւ, զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Խատիսեանի շիրիմներուն, շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 3ին: Կը հրաւիրուին Փարիզի ու արուարձաններու Նոր Սերունդի անդամները եւ այս երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգող բարեկամները: Հաւաքուիլ Métro Gambetta :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ, «Յառաջ»ը եւս պիտի ծախուի ձեւէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Տնօրէնութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին :

Մեր թերթին բաժնեգիներն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 ֆր. տարեկան 1200 ֆրանք :

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար:

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով: Այդ թուականէն ետք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբը վճռական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellcour: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ Փարիզի մասնաճիւղի բացառիկ ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի մէջ: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի C սրահը: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԷԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, կիրակի 9 նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր:

Ի նպաստ Թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին. Գեղարուեստական ընտրուած բաժին:

Նուագախումբ Կ. Սարեանի :

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, ստորագրուած :

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ:

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 Ֆրանք:

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.:

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie) :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ հայ տիկին մը կամ օրիորդ մը որ ծանօթ ըլլայ թէ՛ քօի աշխատանոցի եւ գրասենեակի աշխատանքի, պէտք է գիտնայ նաեւ հաշուապահութիւն: Դիմել՝ «Յառաջ»ին:

ԿԵԱՆՔԸ ԿԵՆՍԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՅԵԱՑՔՈՎ

Գրեց Վահան Հաղէշեան

Տօքթ. փիլիսոփայութեան

Տպագրութիւն Կիպրոս: Գինը 4 շիլին կամ 100 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»ի վարչութենէն կանխիկ վճարումով եւ առաքման ծախքով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17. rue Damesme - 13e

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1000, 6 ամս. 500, եռ. 300 ֆր. Արտ. 10 Տոլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 31 Octobre 1947 Ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5176-Նոր շրջան թիւ 785 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱՌՔ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Մոռնալու չենք որ անկազմակերպ ու անորոշեալ բազմութիւն մըն էինք մինչեւ 1890, այսինքն մինչեւ այն օրերը երբ կրակոտ հայրենասէրներու Երրորդութիւնը կը հիմնէր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը :

Ի՞նչ մնացեր էր մեր ժողովուրդին վրայ՝ Վահանեանները եւ Վարդանները, Տիգրաններու եւ Արտաշէսներու շուքէն ու աւերէն երբ կը հասնէինք 19րդ դարու կէսերը :

Վեց հարիւր տարիներու օտար լուծը անտանելի կը ծանրանար մեր մտքին եւ հոգիին վրայ :

Հազիւ քանի մը կիսկատար փորձեր մեր ազատութիւնը վերագտնելու եւ քաղաքակիրթ ազգերու շարքին մեր տեղը ունենալու համար :

Տասնըութերորդ դարու սկիզբը պզտիկ ճիգ մը՝ արեւմտեան Եւրոպայի ուշադրութիւնը գրաւելու եւ անոր բարի կամեցողութեան արժանանալու միտումով :

Եօթանասունական թուականներուն առիթէն նպաստ կ'արթննար մեր ազգային ինքնագիտակցութիւնը շնորհիւ յեղափոխական միտքերու գիրքին ու դրականութեան :

Արիւնարբու թշնամին կը հալածէր եւ կը հարուածէր, կը կողոպտէր ու կը կոտորէր հայկական բարձրաւանդակի մեր համբանքը :

Անդին, Վոսփորի գեղածիծաղ ափերուն վրայ մեծատուն էֆէնտիներու եւ փաշաներու աւազանին մէկ կողմէն զգաստութեան յորդոր կը կարդար ազատատենչ երիտասարդութեան մը որ հեռուէն հասակ կը նետէր, եւ միւս կողմէ տարկամիտ հոգեբանութեամբ կը խոնարհէր մարդասպան գահակալներուն առջեւ :

Պերլին կը ճամբէր Հայոց ազգին ապագայ «հայրիկ»ը որպէսզի վեհաժողովին սրբանցքներուն մէջ, օրուան իշխանաւորներուն պատմէ մեր դարդն ու ցաւերը։

«Հայոց ազգի անմիտ երկչոտութիւնը մինչեւ այն աստիճան հասած է որ իւր թշուառ վիճակին վրայ խօսելու նշան անգամ չի ցուցներ» կը գրէր Եղիշէ վարդապետ 1878ին :

Քանի մը տարի վերջ յեղափոխական շարժում արեւմտեան եւ արեւելեան Հայաստաններու մէջ :

Բայց տակաւին երկչոտ, անկազմակերպ ու անբովանդակ: Քիչ մըն ալ ակադեմական :

Անհրաժեշտ էր յեղափոխութեան կարմիր դրօշը պարզել պետական ուժերու համախմբումով ու, մանաւանդ, համաձայն հիմնական ծրագրի մը:

Եւ ահաւասիկ 1890ի ամրան կը ծնէր Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը՝ առնական ու անվեհեր կազմակերպութիւն մը որուն շուրջ պիտի բոլորուէին, շուտով, ժողովուրդին ազատատենչ տարրերը :

Յիսունըութը տարեկան է այդ հզօր կազմակերպութիւնը այսօր :

Պատմութիւնը հպարտութեամբ կ'արձանագրէ այն փառաւոր դերը զոր կուսակցութիւնը կատարեց մեր ազատագրական պայքարին մէջ :

Պայքար մը որ սկսաւ Պանք Օթոմաններով, Խանասորներով ու յանգեցաւ Մայիս 28ի արեւափառ թուականին :

Առանց Դաշնակցութեան պիտի մնայինք միշտ նոյն անորոշեալ ժողովուրդը 1947ին ալ :

Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին ներարկեց նոր արիւն եւ նոր աւիշ:

Դաշնակցութիւնը, ինքն էր որ դրաւ ներկայ Հայաստանի հիմը՝ անհաշուելի զոհողութիւններով :

Զզուելի խաչակրութիւնը որ տարիներէ ի վեր բացուած է իրեն դէմ չի կրնար նուազագոյն չափով իսկ պակսեցնել հայ ժողովուրդին սէրն ու գուրգուրանքը՝ իր ամէնէն հարազատ կազմակերպութեան հանդէպ :

Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի որպէսզի իր միտքն ու բազուկը տրամադրէ հայ ժողովուրդին եւ անոր արդար բաղձանքներուն իրագործման :

Դաշնակցութիւնը պիտի ապրի այնքան երկար որքան հայ ժողովուրդը:

Այս հաւատքով եւ գիտակցութեամբ է որ կը տօնենք կուսակցութեան ծննդեան տարեդարձը ։

Փառք իրեն:

Ժ.

«Թուրքիա մեզի չեն օգներ» կը գանգատին Եգիպտացիք

Եգիպտոսի Առողջապահական վարչութեան պաշտօնատարներէն մէկը ներկայ համաճարակի մասին խօսելով, իր գոհունակութիւնը յայտնած է որ շատ մը երկիրներ իրենց օժանդակութիւնը կը բերեն եգիպտական կառավարութեան՝ համաճարակին ծաւալումը կասեցնելու համար: «Բայց, աւելցուցած է պաշտօնատարը, Թուրքիան ոչ մէկ քայլ առաւ մեզի օգնելու համար, հակառակ որ աւելի դիւրութիւններ ունի քանՍուրիան կամ Զինտստանը: Մենք դառնութեամբ կը յիշենք որ Թուրքիա երբեք օգնած չէ մեզի երբ անցեալին նման պատուհասներ կը հարուածէին մեզ, օրինակ 1942ի ջերմախտը կամ 1945ի բծախտը: Մինչդեռ մենք, ամէն անգամ որ աղէտ մը պատահած է Թուրքիոյ մէջ, հանգանակութիւններ կատարած եւ օգնութիւն հասցուցած ենք իրեն: Տեղեկագրին ու նամէջ բառերով բարեկամութիւն ՀԸԼԱր:

Անգլիոյ թագաւորը կը շնորհաւորէ Թուրքիան

Անգլիոյ Ճորճ Զ. թագաւորը հետեւեալ շնորհաւորական հեռագիրը ղրկած է Ըսմէթ Ինէօնիւի՝ Թրք. հանրապետութեան տարեդարձին առթիւ (Հոկտեմբեր 29).—

«Թուրքիոյ հանրապետութեան հիմնարկութեան տարեդարձին առթիւ, մեծ ուրախութեամբ կը յայտնեմ, Պ. Նախագահ, իմ ջերմ շնորհաւորութիւններս եւ լաւագոյն մաղթանքներս ձեր հայրենիքին եւ Թուրք ժողովուրդին մշտատեւ բարօրութեան համար »:

ԹՐՈՒՄԸՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՕԳՆԵԼ ԻՏԱԼԻՈՅ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ

Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն որ խորհրդարանին յառաջիկայ նստաշրջանին օրակարգի գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ Մարշըլի ծրագրին քննութիւնը: Նախագահ Թրումըն պիտի առաջարկէ անյապաղ Իտալիոյ յատկացնել 143 միլիոն տոլար ։ Այս գումարը պիտի ըլլայ առաջին մասնավճարը 285 միլիոն վարկին զոր կառավարութիւնը պիտի տայ Իտալիոյ՝ մինչեւ մարտ 31 :

★ Ամերիկեան իշխանութիւնները կը շարունակեն յանձնարարել անդեղէններու խնայողութեան անհրաժեշտութիւնը: Թրումըն իր գործակիցներէն մէկը յայտարարեց շորեքշաբթի որ մինչեւ Յունուար, կարելի պիտի ըլլայ հարիւր միլիոն գրիւ ցորեն խնայել Եւրոպայի սովահար երկիրներուն համար :

ՇԱՔԱՐԻ քիլօն պիտի ծախուի 58 Ֆրանքի, վաղուընէ սկսեալ: Բաժնեչափը 500 կրամէն պիտի բարձրանայ 750 կրամի :

ՏԱՆԸՄԱՐՔԱՅԻ խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ որոնք տեղի ունեցան անցեալ երեքշաբթի օր, մեծամասնութիւնը շահած են Սոցիալ դեմոկրատները 57 ձայնով: Պահպանողականները շահած են 17, ձախակողմեան Հողագործականները 46 իսկ համայնավարները 9: Տանըմարքան ունի եօթը կուսակցութիւն :

ԶՈՒԻՑԵՐԻՈՅ ընտրութեանց արդիւնքը հետեւեալն է.— Ընկերվարականներ 48, դեմոկրատներ՝ 51, կաթոլիկ պահպանողականներ՝ 44, համայնավարներ 7 եւայլն: Զուիցերիոյ մէջ կան 11ը կուսակցութիւններ :

ՓԱՀԻՐԷԻ թրքական դեսպանը, Նիզամէտտին Այալը, տեսակցութիւն մը տալով Էլ Ասաաս թերթին թղթակցին, յայտարարեց որ Թուրքիա կը փափաքի որ Արաբական Դաշնակցութեան մէջ մտնեն Միջին Արեւելքի բոլոր երկիրները: Թուրքիա տրամադիր է իր մասնակցութեան պարագան ալ քննելու՝ երբ առիթը ներկայանայ, աւելցուց դեսպանը :

ԹՈՒՐՔԵՒՍՈՒՐԻԱԿԱՆ խառն յանձնաժողով մը ժողով պիտի գումարէ այս օրերս Հալէպի մէջ կարգադրելու համար կարգ մը սահմանային վէճեր: Դիտել կը տրուի որ Սանճաքի խնդիրը օրակարգի վրայ պիտի չըլլայ :

Ներքին տագնապը կը մնայ անլուծելի

Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը չորեքշաբթի օր պաշտօնապէս յայտարարեց որ պիտի չգործակցի այն խմբակցութեանց հետ որոնք կը պայքարին համայնավարներուն դէմ եւ դարձեալ պահանջեց ամսական նուազագոյն 10.357 ֆրանք թոշակի պահանջին վրայ: Այսպիսով Դաշնակցութիւնը կը մերժէ ընկերվարականներու կոչը որ անհրաժեշտ կը նկատէ բոլոր հոսանքներու գործակցութիւնը ներկայ տագնապին մէջ :

Կառավարութեան դիրքը շատ խախուտ է մանաւանդ եթէ համայնավարները շարունակեն իրենց ներկայ քաղաքականութիւնը: Առայժմ, խորհրդարանը լուծելու եւ նոր ընտրութեանց ձեռնարկելու ծրագիր չկայ :

Զօրավար տը Կոլի գործակիցներէն Պ. Կաստոն Փալեւսքի հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ շորեքշաբթի իրիկուն—«Կարգ մը շրջանակներ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ մէջ կը քննադատեն մեր հակահամայնավար ուղղութիւնը: Եթէ, օրինակ Անգլիոյ մէջ համայնավար երբ ըլլային այնքան բազմաթիւ որքան Ֆրանսայի մէջ, վստահ եմ որ Անգլիան ալ պիտի հետեւէր մեր քաղաքականութեան եւ թոյլ պիտի չտար որ անոնք իշխանութիւնը ձեռք անցընէին:

Մեր յաղթանակը համայնավարութեան դէմ պիտի ըլլայ նաեւ յաղթանակ մը Անգլիոյ համար: Զօրավարը փաշական հակումներ չունի երբեք» :

Ցառաջիկայ շաբաթներու ընթացքին համայնավարները պիտի շարունակեն պայքարիլ բոլոր հոսանքներուն դէմ: Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը՝ Պ. Մ. Թորէզ շորեքշաբթի օր դարձեալ խիստ բառերով ամբաստանեց Ամերիկան, եւ բոլոր այն Ֆրանսացիները որոնք կը ջատագովեն Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու բարեկամութիւնը: Համայնավարները զօրավարը կը նկատեն հիմա ժողովուրդին առաջին թշնամին: «Ինքնապաշտպանութեան կոմիտէներ» կը կազմակերպուին երկրին չորս կողմը՝ զօրավարին դէմ կռուելու համար :

Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ

Միացեալ Ազգերու յառաջիկայ տարուան համաժողովը հաւանաբար պիտի գումարուի Վերսայլի մէջ: Անդամ պետութեանց մեծամասնութիւնը համաձայն է այդ ծրագրին: Ֆրանսա յօժարակամ ընդունած է առաջարկը, բայց Անգլիա կը փափաքի որ համաժողովը միշտ տեղի ունենայ Ամերիկայի մէջ: Իրենց հաւանութիւնը յայտնած են նաեւ հարաւային Ամերիկայի պետութիւնները:

Հայցէի առժամեայ փոփոխութեան այս առաջարկը դրդուած է երկու պատճառներէ: Յառաջիկայ տարի սեպտեմբերին՝ Միացեալ Նահանգներու նախագահական ընտրութեան պայքարը հասած պիտի ըլլայ իր ամէնէն տաք շրջանին եւ համաժողովը պիտի կորսնցնէ իր շահեկանութիւնը: Յետոյ, տնտեսական նկատումներով, համաժողովին տեղափոխութիւնը պիտի ըլլայ խնայողութիւն մը միջազգային հիմնարկութեան ինչպէս նաեւ մասնակցող պետութեանց համար :

★ Ընկերային յանձնաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Տիկին Է. Ռուզվէլթ կոչ ըրաւ Խորհրդային Միութեան որ «ընդունի թէ բարքերու եւ ըմբռնումներու տարբերութիւններ կան եւ ճիգ մը ընէ որպէսզի կարելի ըլլայ համերաշխութեամբ գործակցիլ»: Տիկին Ռուզվէլթ այս բառերը արտասանեց երբ Եուկոսլաւիոյ պատուիրակը բանաձեւ մը կը ներկայացնէր առաջարկելով որ վերջ տրուի անպատասխանատու յայտարարութեանց :

«ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ»

Գերմանիոյ Ամերիկեան գօտիին ընդհանուր հրամանատարը զօրավար Քլէյ յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ եթէ չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը — որ պիտի գումարէ յառաջիկայ ամիս Լոնտոնի մէջ — ձախողի այն ատեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ պիտի հաստատուի անջատ պետութիւն մը, Գերմանիոյ մեծագոյն մասին քաղաքական եւ տնտեսական միութիւնը ստիպողական է, ըսաւ զօրավարը: Չենք կրնար բազմաթիւ միլիոններու համար ստորութիւն մը տանց կառավարութեան ձգել տարիներով »:

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ կը հաղորդեն որ Լիբանանի կառավարութիւնը մերժած է ընթացք տալ Ալեքսանտրէթի Սանճաքի գաղթականներուն այն հանրագրութեան որ կը խնդրէր իրենց փոխանցել ներգաղթող Հայերու կողմէ լքուած հողերն ու ստացուածքները: Կառավարութիւնը որոշած է աճուրդով վաճառել զանոնք:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մարդկութեան ծագումն ու զարգացումը եւ Հայուն տեղը անոր մէջ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻՆԵՐՈՒՆ

Բ.

Այս ցեղը, Փիզիքական երեւոյթի մը հետեւանքով իր մէկ մասին մօտ, որուն համար գիտութիւնը առանձին բացատրութիւն մը ունի, (Depigmentation der Haut) առացաւ աւելի սպիտակ մորթ, նոյնիսկ բաց գոյն, դեղին, խարտեաշ մազ, եւ բաց գոյն, կապոյտ աչքեր: Եթէ սակայն, ան Ափրիկէ ապրէր, ինքն ալ կը սեւնար: Գոյնը ցեղային գերակշռութիւն չի նշանակեր, եթէ այդ գոյնը նոյնիսկ պերման «գերմարդերը» ունենան, ունեցած Ցիխթէի եւ Նիցչէի չատախօսութիւններէն: Էսքիմոները այսօր, զարգանալով, ոչ մէկ բանի մէջ սպիտակ ցեղէն ետ կը մընան: Մարդկութեան գլխուն փորձանք ու պատուհաս եղող սպիտակ կոչուած այս ցեղին Թուխ խումբէն դուրս, Եւրոպայէն հեռու գտնուող երկու ժողովուրդներ, Այնուները եւ Բոլոնեզացիք, անոր գլխաւոր բաց գոյն դասին կ'ընկերանան: Այնուները, առանձնացած մոնկոլական ծովու մէջ եւ անկէ աղդուած բաւական, կը բնակին քանի մը ճափոնական կղզիներ եւ անհետանալու վրայ են: Կասկածէ դուրս է որ այս երկուքը արեւմուտքէն գաղթած են իրենց ներկայ տեղերը:

Ուրտեղ զարգացաւ, հասնելով իր ներկայ կազմին, եւրոպական սպիտակ ցեղը: Կարծիքները կը տարբերին: Գերմանացիք կը սիրեն անոր օրրանը զետեղել Միջին Եւրոպա եւ Սկանտինաւիա: Եւրոպական չէզոք եւ ազատ գիտութիւնը — այս բանիւ պերման գիտութեան գիտունեաւորութիւնը կ'ուզենք չեշտել, անոր խանձարուրը կը կարծէ Հարաւային Ռուսաստանի տափաստանները, որոնք բարեբեր սեւ հող ունին, մեղմ կլիմայ եւ կ'ոռոգուին հզօր գետերով, ինչպէս Վոլկան: Ոմանք մինչեւ Միջին Ասիա եւ Կոպի անապատը կ'երկարեն իրենց ակնարկները որ ժամանակին բարեբեր եղած ըլլալ կը թուի: Կարելի չէ բացայայտ խօսք մը ըսել կարծիքներու այս զանազանութեան մէջ, սպասելով որ գիտութիւնը որոշ հունի մէջ մտնէ: Փաստ է սակայն որ Հարաւային Ռուսիա եւ Կովկաս ու փոքր Ասիա, մեր թուականէն մօտաւորապէս 80.000 տարի առաջ, կազմած են տինարեան - հայատիպ իրարու ազգակից ցեղերը: Արդ, տինարեանը հնդեւրոպականին գլխաւոր բաղադրիչ տարրերէն մին է: Հոս փութանք չեշտել որ հայատիպ ցեղը (armenoide) կոչուած նախ հայկական ցեղ (armenisch) կամ փոքր ասիական ցեղ, այդպէս կը կոչուի, անոր գլխաւոր ներկայացուցիչը Հայը ըլլալուն: (Vorderasiatisch) Եւրոպական ժողովուրդներուն կ'ըսենք նախ հնդեւրոպական, իսկ Գերմանացիք սովոր են զայն կոչել Հնդեւգերման, իրենց ամբարտաւանութիւնը ամէն տեղ զգալի ընելու համար: Աւելի նոր առումով մը անոր փակցուցին նախ «արիական» անունը, որ ցեղի հետ որեւէ առնչութիւն չունի, լեզուաբանական է, եւ կը նշանակէ լեզուներու խումբը որոնք ծագում առին հնդեւրոպական արմատէն, ինչպէս հայերէնը:

Ուր կազմուեցան հնդեւրոպական ժողովուրդները, ենթադրութիւններ են տակաւին, բայց փաստ է որ ան կը պոռթկայ, Ք. Ա. 4500 թուականին, երբ կը սկսի ազգերու գաղթը: Կելտերը կ'անցնին Անգլիա, ուր իրենցմէ առաջ տինարեան Բրիթերը անդաստրուած էին, եւ Իպերեան թերակղզի: Գերմանները կը չուեն ամէն ուղղութիւնով ու կը բարձրանան Սքանտինաւիա: Պալթերը կ'երթան Պալթիկ ծովու արեւելեան ափերն ի վեր: Իլլիրացիք, Իտալացիք, կ'իջնեն Իտալիա: Սլաւները խաչաձեւ կը ժայթքին ամէն կողմ: Հնդեւիրանցիք Արիմի ճամբով կը բռնեն իրենց ներկայ հայրենիքներուն ուղղութիւնը: Յոյները կ'իջնեն հարաւ, իրենց այժմու երկիրը: Փռիւգական ցեղերը, (ուրեմն եւ Արմէնները) կ'անցնին Հելլեսպոնտոս ու կը խրին Փոքր Ասիա: Փոթորկի պէս կ'արշաւեն, փլցնելով իրենց անցքին վրայ Հիթիթ կայսրութիւնը, կանգ առնելով միայն Եգիպտոսի սահմանին վրայ, ու կը կազմեն փռիւգական կայսրութիւնը արեւելեան Փոքր Ասիոյ մէջ: Այս գաղթերը տեղի կ'ունենան Եւրոպայէն, ուր մինչեւ այն ատեն այս ժողովուրդները քով քով կ'ապրէին, ազգակից էին իրարու, կը խօսէին միեւնոյն լեզուն, կամ նոյն լեզուին զանազան բարբառները, ինչ որ համեմատական լեզուաբանութիւնը հաստատած է այսօր, 6500 տարի յետոյ:

Այս գաղթերուն հետեւանքով կազմուեցան հետզհետէ այսօրուան հնդեւրոպական ազգերը: Մաքուր ազգ սակայն գոյութիւն չունի ոչ մէկ տեղ, եւ ամէն ազգ կազմուած է զանազան ցեղերու խառնուրդէն: Գերմանացիք, որ պիտի ուզէին զուտ հիւսիսացեղ ըլլալ, ստիպուած են այս բանը խոստովանիլ: Անհրաժեշտ է միտք պահել զայն:

Հնդեւրոպական ժողովուրդները կազմուած են հետեւեալ ցեղերէն.

Ա.— Հիւսիսային ցեղ (nordische Rasse):
Բ.— Արեւմտեան միջերկրականեան ցեղ (Die westische Rasse = Mediterrane Rasse):
Գ.— Տինարեան ցեղ (Dinarische Rasse):
Դ.— Արեւելեան ցեղ (Ostische Rasse):
Ե.— Արեւելապալթեան ցեղ (Ostbaltische Rasse):
Զ.— Ֆէլեան ցեղ (Fälische Rasse):
Է.— Սուտէթեան ցեղ (Sudetische Rasse):

Հիւսիսային ցեղը բարձրահասակ է, չոր, մորթը բացգոյն, սպիտակ, մազերը խարտեաշ, աչքերը կապոյտ, երկարագլուխ (langköpfig): Որովհետեւ ան գլխաւոր կազմիչ տարրն է Գերմանացիներուն, ըստ իրենց 50 առ հարիւր, ինչ որ սուտ է, այսպէս կը փառաբանեն Գերմանացիք զայն.— «Գծագրիչ մը, նկարիչ մը եւ քանդակագործ մը(*), եթէ ուզեն յանդուգն ազնուական, հաստատակամ, վեհ կամ հերոսական մարդ մը, այր կամ կին, ներկայացնել, ան պիտի ըլլայ ընդհանրապէս մարդատիպար մը, որ առաւել կամ նուազ հիւսիսային ցեղին համապատասխանէ(**): Հիւսիսային ցեղը բաւական անխառն վիճակի մէջ տարածուած է ներկայիս արեւելեան Անգլիա եւ Իրլանտա, հիւսիսային Գերմանիա, Դանիա, Սկանտինաւեան թերակղզի, բացի հիւսիսային մասէն, ուր Լաբոնացիք նստած են, — եւ որ Իտալացիներուն առիթ տուաւ որ հեգնեն Գերմաններուն «հիւսիսային»ը, ըսելով «Լաբոնացիք աւելի հիւսիս են», — եւ բարակ խաւ մը Պալթիկ ծովու արեւելեան ափերուն մօտիկ:

Միջերկրականեան ցեղը կարճ է, բայց նուրբ, իբրեւ թէ հիւսիսային ցեղի մանրանկարը ըլլար: Միայն մազերն ու աչքերը սեւ կամ թուխ են: Միջերկրականեան ցեղը կը տարածուի հիւսիսային Ափրիկէ, բացի Եգիպտոսէն, Իպերեան թերակղզի, հարաւային Ֆրանսա, արեւելեան մասը Իտալիոյ, Սիկիլիա, Քորսիքա, Սարտենիա:

Տինարեան ցեղը բարձրահասակ է, բարձրասրունք, չոր, նիհար: Բազուկները նախորդ ցեղերէն քիչ մը աւելի կարճ, անդամները նուազ նուրբ, վիզը նոյնպէս կարճ եւ հաստ: Դէմքը նուրբ: Կարճագլուխ: Մորթը թխագոյն, այսինքն գոց ճերմակ: Աչք եւ հերք թուխ կամ սեւ:

Տինարեան ցեղը, ուրիշ վկայութիւն, «Փոքր Ասիայէն ու Կովկասէն արեւմուտք արշաւելով կը մխրճուի հարաւային ու հարաւ արեւմտեան Եւրոպա: Տինարեանները կը բնակին միայն լեռնային երկիրներ, ուր իրենց տիպարը կղզիացած պահուած է մինչեւ այսօր (Կովկասցիներ, Հայեր, Հին Իլլիրացիներ, Հին Թիրոլցիներ, Պասքեր, Եարուբացիներ, Փիքթեր): Անոնք կը կառչին ուրիշ ցեղերէ աւելի յամառօրէն սատացական կամ սեփական մշակութային ձեւերու: Այս ցեղին ներկայացուցիչները հասակ՝ 175 սանթիմեթր: Երկայնահասակ, չոր, նիհար: Ոսկրուտ անդամներ: Կարճագանկ եւ դէմքը նեղ: Գանկին ետեւի մասը ուղիղ գծով կը ցածնայ, կտրուածի պէս: Ճակատը բարձր եւ տափակ: Քիթը ծայրայեղօրէն դուրս ցցուած (արծուենման): Ծնօտը դուրս ցցուած: Մազերը սեւ թուխ: Աչքերը մթին թուխ»:

ԵՐ. Ք[illegible]ԵԱՆ

(*) Գծագրիչ = dessinateur: Նկարիչ = peintre, լուսանկարիչ = photographe: Ինչո՞ւ մեր մէջ կը չփոթեն այս բառերը, կը զարմանամ:

(**) Cünther, նացի ցեղաբանը, Կիւնթէր, որուն հետ տակաւին գործ ունինք:

Յովհաննէս Քաջազնունու յիշատակին

Բ.

1918ին Ալէքսանդրապոլի ապրիլեան խորհրդակցութեան մէջ առաջին անգամ երբ լսեցի նրա ժամուկէս տեւող զեկուցումը, մնացի ընդմիշտ հմայուած Քաջազնունուն միայն յատուկ՝ սպառիչ կերպով հիմնաւորելու ու անվիճելի տրամաբանական եզրակացութիւն հանելու խօսքի մաթեմատիկական ձեւից:

Անդրկովկասի հանրապետութեան դեսպանութիւնը, մէջը ունենալով Քաջազնունին եւ Խատիսեանը, հաշտութեան բանակցութիւններ էր վարում Տրապիզոնում Թուրքիոյ կայսերական առաքելութեան հետ: Վերջինս պնդում էր Բրեստ-Լիտովսկում Լենինի կնքած պայմանագրով պատերազմական վիճակին վերջ տալու վրայ: Դա նշանակում էր Թուրքիոյ տալ Կարսը, Արտահանն ու Բաթումը:

Ալէքսանդրապոլում հաւաքուած էին բոլոր հայ քաղաքական հոսանքների եւ հասարակական մարմինների ներկայացուցիչները: Կարսն ու Արտահան զիջել այնքան ճակատագրական մի որոշում էր, որ մեր բանագնացները չէին կարող տալ այն առանց ունենալու հայ հանրային կարծիքի հաւանութիւնը:

Քաջազնունին նկատի առաւ բոլոր առարկութիւնները եւ թւեց քանից աւելի պատճառներ, որոնք հրամայականօրէն թելադրում էին ընդունել Բրեստ Լիտովսկը:

Շատ քչերն համակերպուեցին իր եզրակացութեան, թէեւ նա թւում էր անվիճելի:

Ինչպէ՞ս կարելի էր Կարսը տալ Տաճիկներին: Երբ զգացմունքն ու զատողութիւնը հակամարտութեան մէջ են, բացարձակ անհատականութիւնները միայն առաջինը առաջադասում են երկրորդին: Քաջազնունին խորհրդակցութեան մասնակիցներից որեւէ մէկից պակաս հայրենասէր չէր եւ խորին կսկիծով էր, որ նա առաջարկում էր զոհել մեր հողերի մի մասը թշնամուն: Բայց նա հեռատեսականօրէն իրատես էր, ուրեմն եւ հեռատես: Նա գիտէր մեր հնարաւորութիւնների ու կարողութեան չափը, գիտէր, թէ միմիակ ենք մնալու մեզ վրայ արշաւող բանակի դէմ: Երբ գլուխդ տալու վտանգի տակ ես, մազերիդ համար չէ, որ աւելի հոգս պիտի անես: Իրօք, երկու ամիս վերջը Բաթումի դաշնագրով ոչ միայն Կարսն ու Արտահանը, այլ եւ Ալէքսանդրապոլը, Սուրմալուն ու Սարդարապատը տուինք Տաճիկներին ու Թուրք զինուորները Երեւանից 7 քիլոմեթրի վրայ սահմանին պահակ կանգնեցին:

**

Միջահասակ էր, գունատ, ձիւնի պէս ճերմակ, բայց խիտ մազերով: Քառանկիւնի կարճ մօրուքը խնամուած էր: Խելացի հայացքը միշտ հանգիստ էր, անխռով: Ձեռքերի շարժումների մէջ զուսպ: Իր ներքին յուզումը կամ դժգոհութիւնը կ'արտայայտէր ձայնի բեկբեկումով միայն: Նեցուկներ ու օժանդակողներ չէր փնտռեր, կը յենուէր միայն ինքն իր վրայ: Թէեւ ամենքի հետ զուսպ կը խօսէր ու ընկերներին անունով կը կանչէր, բայց որեւէ մէկին խոր մտերմութիւն չէր ցոյց տար: Համեստ էր, անփառասէր, բայց պաշտօնական գիրքի յարգը խստօրէն պարտադրող: Օժտուած էր մի գեղեցիկ յատկութեամբ, որի բացակայութիւնն ազգային բնութագիծ է գրեթէ բոլոր Հայերի մօտ — լսել գիտցնելն, լսել ոչ միայն Ֆիզիքապէս, այլեւ հասկանալու, ըմբռնելու եւ համողուելու գիտակցութեամբ: Վիճաբանելու սովորութիւն չունէր, որովհետեւ հարցը կը լուսաբանէր ամէն կողմերից եւ առարկութեան դռները կը գոցէր. իսկ եթէ ունկնդիրը չարամտօրէն հակառակէր, լուռ կը ծխէր կամ կը հեռանար:

Մի անգամ Հայաստանի խորհրդում (առաջին խորհրդարանը, բացուած 1918, 1 Օգոստոս) սոց. յեղափոխական Ֆրաքցիայի կատարած հարցապնդման հետեւանքով՝ տարաձայնութիւն ծագեց վարչապետի եւ նախարարներից մէկի, մի ուրիշ ականաւոր ընկերոջ միջեւ: Հայաստանի Կ. Կ.ում (այդպէս էր կոչւում Երեւանի Կ. Կ. որի սահմանները նոյնացել էին Հայաստանի հանրապետութեան սահմանների հետ) աշխատեցինք երկուսի ներկայութեամբ մի լուծում գտնել:

Քաջազնունին ըստ իր սովորութեան մաթեմատիկական հետեւողութեամբ թւեց առաջին, երկրորդ, երրորդ... եւ հանեց եզրակացութիւնը: Միւսը զայրացաւ ու պատանց օրէնք ու խորհուրդ մի կողմ նետել: Քաջազնունին նման մի պատասխան լսելով — «այստեղ իմ տեղը չէ» ասաց, գլխարկն առաւ գնաց: Ետ բերել անկարելի եղաւ: Բարեբախտաբար ամէն ինչ հարթուեց այդ ճանապարհով, Հայաստանի խորհրդի շրջանակում:

Ինձ թւում է, որ Քաջազնունու սառնարիւնութիւնը, ուղեղի գերիշխանութիւնը սրտի վրայ, աւելի պետական ու հասարակական գործչի խառնուածք ունենալը, քան կուսակցական, ուրիշ այդ ազդակների հետ միասին փրկարար նշանակութիւն ունեցան 1918 Մայիս - Դեկտեմբեր ժամանակաշրջանում: Ծայրայեղօրէն փափուկ պայմաններում Քաջազնունին սկզբունք դարձրեց իրեն համար ամենայն բծախնդրութեամբ յարգել Թուրքերի հետ իր կնքած Բաթումի դաշնագիրը եւ իբրեւ անկախ հայ պետութեան ամենապատասխանատու ներկայացուցիչ՝ իրական հողի վրայ կանգնած խօսել նրանց զօրավարների եւ դեսպանների հետ, զսպելով ներքին ճիչը, երբ ջարդուած ժողովուրդի առաջնորդը կանգնած է ջարդարարների առջեւ:

«Պատերազմի ճակատագիրը Արարատեան դաշտում չի վճռւում, այլ Վերտէօնի տակ ու Ֆլանտրիայի դաշտերում: Մենք պէտք է համբերենք, դիմանանք եւ անշեղ նպատակ դնենք մեզ համար փրկել պետութիւնը որքան էլ փոքր լինի նա: Հայաստանի ապագան հայ պետութեան գոյութեան մէջ է», ասում էր նա:

Սարդարապատի գիւղացիները քաշուել էին գիւղերից ու կուտակուել անմիջապէս սահմանի այս կողմը, կիսամերկ ու քաղցած: Շատերը բարձունքներից տեսնում էին իրենց հանդերն ու գիւղերը եւ սրտամաշ լինում: Ցորենները դեղնել էին ու բատամները հասել: Օգտուելով գիշերուայ մթութիւնից շատերն անցնում էին սահմանը,

(2)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւն

Դաշնակցութեան Օրը նուիրական օր մըն է մեզի համար: Անիկա տարեդարձի թուականն է կուսակցութեան մը որ իր ամբողջ գործունէութիւնը ի սպաս դրաւ հայ ժողովուրդին եւ 58 երկար տարիներ ծառայեց անոր ։

1890էն առաջ Թրքահայաստանի կոտորածները, Քիւրտերը եւ առհասարակ գաւառներու հայերը թէ արձագանգ կը գտնէին հայկական բարձրաւանդակէն հեռու շրջաններու մէջ:

Անհանդուրժելի էր հայ շինականին կեանքը: Թուրքն ու Քիւրտը կուգային կը կողոպտէին գիւղը, կը տանէին իր ցորենը, ոչխարները եւ կ՚առեւանգէին իր հարսները ու աղջիկները: Հայ գիւղացին, ընտանեկան աշխատանքի, համբերութեամբ կը տանէր այդ լուծը: Համիտեան վարչաձեւին տակ կացութիւնը հետզհետէ ծանրացաւ:

Իսկ քաղաքական թուականներուն Մուսա Բէկը կ՚առեւանգէր Գիւլիզարը, այդ դեռատի հայուհին: Հայ ժողովուրդը, գաւառներէն մինչեւ Պոլիս կը պահանջէր ոճրագործ Քիւրտին պատիժը: Իսկ կայսրութիւնը անպատիժ կ՚արձակէր զայն:

Այդ թուականներուն էր որ կը ստեղծուէր Քրիստափորներու, Ռոստոմներու Հայ Յ. Դաշնակցութիւնը որ իր քաջ ու անձնուէր հերոսներով պիտի նուիրուէր հայ ազատագրութեան պայքարին:

Այսօր 58րդ տարեդարձն է այդ կուսակցութեան: Մենք յարգանքով կը խոնարհինք մեր անթիւ նահատակներու շիրիմին առջեւ, այն նահատակներուն որոնք ինկան մեր հերոսամարտերուն մէջ — Պանք Օթօման, Խանասոր, Եըլտըզ, Բաշ-Ապարան, Ղարաքիլիսէ, Սարդարապատ եւ ուրիշներ:

Մեր փառքի եւ հպարտութեան օրն է այսօր։ Կեցցէ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը։

ԽԱՆԱՍՈՐՑԻ

հանում իրենց տներն ու պարտէզներն եւ ուտելիք ու հագնելիք փախցնում: «Մենք մեզ գողանում ենք» ասում էին նրանք: Թուրքերը Հայաստանի կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեցին այդ իրենց համար անցանկալի երեւոյթի վրայ: Քաջազնունին քարը սրտի վրայ դնելով հրամայեց խստիւ փակել սահմանը, արգիլել անցուդարձը:

Երեւանի մահմեդական բնակիչներից մի քանիսը դատ դատուել էին, թէ հայ աւազակներ զինուած իրենց տներն են խուժում եւ ուտելիք ու դրամ յափշտակում: Նախարարապետը եւ ներքին գործերի նախարար Արամը դաժանօրէն պատժեցին յանցաւորներին (որոնք կարող էին առիթ տալ Տաճիկներին Երեւան մտնել իրենց հաւատակիցներին պաշտպանելու համար) եւ նրանց պարագլուխի — Շարուլի դիակը փռուեց հենց Քաջազնունու լուսամուտի տակ:

Տաճիկ բարձրաստիճան անձնաւորութիւններ ընդունւում էին կառավարութիւնից քաղաքավարութեամբ եւ պատիւներով: Գարաբէկիր փաշայի ճաշասեղան տրուեց տեղական հարուստներից մէկի Գէորգեանի այգում: Դեսպան Մահմէտ Ալի փաշան հանդիսաւորապէս ընդունուեց քաղաքային տան մէջ — սանդուխները ու միջանցքները ծածկուեցին գորգերով եւ քաղաքագլուխ Թ. Տաշեանը շրջապատուած օգնականներով բարի գալուստ ցանկացաւ նրան: Նոյն վերաբերմունքն ունէր Քաջազնունու կառավարութիւնը հանդէպ Թուրքիոյ դաշնակիցների՝ Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ներկայացուցիչների վերաբերմամբ:

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(2)

ՄԵՐ ՈՒԽՏԸ ՕՐԷՆՔ Է

Հայոց ձորի երկայնքով, կը սլանայ, կը վազէ, արեւելեան Արփայ գետը: Բնութեան գեղեցկութիւններով լի Հայոց ձորը եղել է միշտ ըմբոստ ընդդէմ բռնութեան եւ հալածանքի: Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, հոն ունի մի սուրբ ուխտավայր: Դարալագեազի Այար գիւղի մօտ, ճիշդ գետին ափին, աղբերակի (?) բլրակին տակ կը հանգչին աւելի քան երկու հարիւր հայորդիներ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ուխտեալ զինուորները:

Գետը ամէն գարնան բարձրաձայն ուխտի կուգայ այս անմահներու գերեզմանին: Կը սրբէ կը տանի մեռելներու աճիւնը եւ նզովքը մարդասպաններին:

Ինձ համար նորութիւն եղաւ, երբ մի օր տատիս փէշին բռնած մօրեղբօրս տունը կ՚երթայինք, եւ բլրակի քովէն անցնելիս, տատս իջաւ մի րոպէ փափաց, խաչ հանեց ու աչքերը սրբեց:

Այդ տեսարանը մեծ յուզում պատճառեց ինձ: Ու հարց տուեցի.—

— Ինչ կայ տատի, ինչու խաչ հանեցիր.

— Սուս լակոտ, ձէնդ կտրիր, բարկացաւ տատս:

— Եթէ չըսես, բոլորին պիտի պատմեմ, ըսի:

Տատս լաւ գիտէր թէ որքան չարաճճի էի. Ստիպուեցաւ դուրս տալ իր սրտի մէջ պահուած գաղտնիքը:

— Այ, բալա ջան, սեւ, բայց ուրիշ մարդու չըսես հա՜...

— Չէ, չէ տատի Աստուած վկայ չեմ ըսեր...

— Երբ թշնամին եկաւ, բոլոր Դաշնակներին բռնեց ու բանտերը նետեց... հարիւրների կը հասնէր բանտարկեալներին թիւը..

Մի օր էլ, շատ կանուխէն բոլորին ժողվեց եւ Գնդեւազ տարաւ... Ճիշդ այս գետին ափին, մեր տան բարձրութիւնից հինգ անգամ աւելի բարձր քար կայ... էդ քարից բոլորին գետը թափեցին ողջ ողջ: Հայրդ էլ նրանց մէջն էր, Աստուած մեզ խղճաց ու հայրդ ազատուեց... Մայիսկայ (?) հասած հայրդ փախաւ եւ տուն եկաւ... Խեղդուածները մինչեւ հոս եկան, ու հոս, էս բլրակին տակը նրանց գերեզման չինեց... Անաստուածները թոյլ չի տուին որ ամէն մարդ իր մեռելին տէր կենայ... Աստուած մեզի, պառաւներիս վրայ պարտք է դրել որ ամէն անգամ այստեղէն անցնելիս, խաչ հանենք եւ անէծք անենք վատ մարդասպաններին:

— Իսկ մեզ, նորերիս վրայ պարտք կը դնէ Աստուած, որ մեծնանք, Դաշնակ դառնանք, եւ քալենք նրանց ճանապարհով պատասխանեցի ես՝ քանի մը վայրկեան լռութիւնից յետոյ, ցոյց տալով հաղթութեամբ ...

— Սուս ձէնդ, լակոտ, ուրիշները չլսեն նորից բարկացաւ տատս ...

Եւ ահա տասնեակ տարիներ — երկար ու դաժան — հայրենիքից հեռու եւ հեռու սուրբ հողաթումբից, օտարութեան մէջ, անգամ մը եւս կ՚ուխտեմ հաւատարիմ մնալ Դաշնակցութեան իտէալին, նրա բառին, նրա պատգամին ..

Ուխտս օրէնք է Դաշնակցականի համար:

Հ. Յ. Դ. Օրուայ առթիւ, յարգանք ձեզ ով արեւելեան Արփայ գետի ափին հանգչող սուրբ հերոսներ, այս տողերը թող թարմ ծաղկեփունջ ըլլան ձեզ եւ ձեր բախտակից հօրս ։

Դարալագեազցի

ՆՊԱՏԱԿԻՍ ՀԱՍՆԻՄ ՄԻԱՅՆ

Այսպէս երգեցին ու կ՚երգեն անո՛նք, որոնք ցաւը իրենց սրտին մէջ եւ ծարաւի ազատութեան գաղափարին:

Հերոսական երգերու եւ տենչերու արձագանքն է որ կը հասնի մեզի եւ կ՚ոգեւորէ մեզ:

Բանի տարիները կը բարդուին ու կը հինան, Դաշնակցութիւնը այնքան կ՚ամրանայ եւ կը զօրանայ փոթորիկներուն դիմադրելու համար: Այնքան ամրակուռ է Դաշնակցութեան շէնքը որ ոչ մէկ բան կրնայ վտանգել անոր գոյութիւնը:

Դաշնակցութիւնը կը նմանի հաստատուն կաղնիի մը, որ իր ճիւղերը կ՚արձակէ քամիներուն դէմ անխռով:

Դաշնակցութիւնը փարոս մըն է որ լոյս կը սփռէ օտար հորիզոններու վրայ թափառող հայութեան վրայ. ջահակիրն է մեր ազատագրութեան, 58 երկար տարիներ տարեր է ազատագրութեան պայքարը:

Դաշնակցութիւնը ցանած է իր սերմերը պարարտ հողերու վրայ եւ ամէն տարի իր հունձքը աւելի առատ է եւ արդիւնաւոր: Անոր հիմնադիր առաքեալները ծանօթ ազգին ցաւին ու կարիքներուն, ոչ մէկ ջանք չեն խնայած ճար ու դարման գտնելու համար:

Դաշնակցութիւնը յանդգնած է նաեւ պայքարիլ չարերու եւ սուլթաններու դէմ յանուն հայ ժողովուրդի փրկութեան:

Անընդհատ պայքար մղած է տգիտութեան դէմ, բռնակալութեանց դէմ, յանձն առնելով ամէն տեսակ զոհողութիւն, որովհետեւ իր իտէալն էր հայ ժողովուրդին ազատագրութիւնը:

Այսպէս էր Դաշնակցութիւնը երէկ, այսպէս է այսօր ու այդպէս ալ պիտի մնայ վաղը:

Դաշնակցութիւնն է որ ծնունդ տուած է նոր միտքերու, նոր գաղափարներու եւ առաջնորդեր է ազգը ամբողջ 58 տարի:

Դաշնակցութիւնը այսօր ալ կը շարունակէ ճամբան հաւատարիմ իր որդեգրած առաքելութեան եւ իր գաղափարին:

Փառք ու պատիւ այս փառապանծ կուսակցութեան եւ աւելի կորով ու եռանդ իր գրչին ու բազուկին մինչեւ որ հայ ժողովուրդը հասնի իր գերագոյն նպատակին:

ՄԷՅ - ՍԷ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱՐԱՐԻ ՄԸ ՅՈՒՇԵՐԸ

ԽՄԲ — Ամերիկեան թերթերէն առնելով քաղուածաբար կը հրատարակենք հատուածներ Միացեալ Նահանգներու նախորդ արտաքին նախարար Ճէյմս Պըրնզ յուշերէն որոնք առանձին հատորով լոյս տեսան քանի մը շաբաթներ առաջ.—

1944ի Յունուարի շաբաթուն Նախագահ Ռուզվէլթի հետ տեսակցութիւն կ՚ունենայի ծովային փոխադրութեանց հարցին շուրջ: Նախագահը աչք մը նետեց իրեն յանձնուած յուշագրին վրայ եւ ըսաւ յանկարծ.—

— Ճիմի, կ՚ուզեմ որ հետս Ղրիմի խորհրդաժողովին գաս:

— Զարմացայ: Նախապէս ինծի հետ խօսած էր այն տեսակցութեան մասին զոր պիտի ունենար Չըրչիլի եւ Սթալինի հետ, բայց երբեք զգացնել տուած չէ թէ ես ալ պիտի մասնակցէի իր պատուիրակութեան:

— Գիտես թէ ինչեր պատահեցան նախկին հանդիպումներու ընթացքին, ըսաւ Նախագահը. երբեմն զբաղեցուցիչ (?) վարիչ, բաւական լայն ծանօթութիւններ ունիս ներքին խնդիրներու մասին եւ կրնաս օգտակար ըլլալ տնտեսական հարցերու կարգադրութեան մէջ:

— Քու բացակայութեանդ ընթացքին պետական մեքենան պիտի շարունակէ աշխատիլ, պատասխանեցի. Նոր խնդիրներ կրնան ծագիլ. աւելի լաւ է որ ես այստեղ մնամ եւ զբաղիմ այդ հարցերով ...

Նախագահը պնդեց եւ ստիպեց որ իրեն ընկերանամ: Ակամայ տեղի տուի:

Այս նիւթին մասին չխօսեցանք մինչեւ մեր մեկնումին նախորդ օրը: Կէսօրէն ետք խորհրդակցութիւններ ունեցայ պայմանականներու (?) հետ այն հարցերուն շուրջ որոնք կրնային ծագիլ մեր բացակայութեան ընթացքին: Անգամ մը եւս համոզուեցայ թէ աւելորդ էր իմ մեկնումս: Գացի Նախագահին մօտ: Սեւամորթ սպասեակ մը որ երեսուն վեց տարիէ ի վեր կ՚աշխատի Սպիտակ Տան մէջ, Նախագահին մազերը կը կտրէր: Ներքին խնդրեցի որ հրաժարի զիս միասին տանելու ծրագիրէն: Բայց Նախագահը այնքան կլանուած էր արտաքին գործերով որ չէր ուզեր նկատի առնել այն բազմաթիւ ներքին խնդիրները որ կը պահանջէին իմ ներկայութիւնս: Ի վերջոյ այնքան պնդեց որ, ստիպուած տեղի տուի:

Իրիկունը ուշ ատեն Նորֆոլք մեկնեցանք, թուական յունուար 23: Բարձրացանք Քուինսի յածանաւին վրայ եւ ճամբայ ինկանք դէպի Մալթա:

Երբ Ուաշինկթընէն կը մեկնէինք, Նախագահը հարբուխ ունէր: Տկարութիւնը հետզհետէ ծանրացաւ եւ Նախագահը ստիպուած անկողին մնաց քանի մը օր: Միասին կը ճաշէինք եւ ամէն օր ընթրիքէն ետք շարժանկարի կ՚երթար: Հազիւ քանի մը անգամ կամրջակը բարձրացաւ:

Նախագահին ծննդեան տարեդարձին,— յունուար 30 — ծովուն վրայ էինք: Իր աղջիկը սքանչելի սեղան մը սարքած էր: Նուէրներ տուինք իրեն: Խոհարարը եւ նաւուն սպաները կարկանդակներ բերած էին: Ուրախ զուարթ մթնոլորտ մը կար, բայց Նախագահը հաղորդակից չէր խրախճանքին:

Երբ Մալթա հասանք, աւելի լաւ էր: Ցածանալ հազիւ Մալթայի նաւահանգիստը մտած, բրիտանական ռազմանաւ մը կամրջակին վրայ տեսանք Չըրչիլը՝ ծովային համազգեստով: Քանի մը վայրկեան վերջ, վարչապետ մեր նաւուն վրայ եկաւ իր աղջկան հետ: Ճաշի նստանք. սառը հով էինք (?): Խօսակցեցանք սովորական նիւթերու շուրջ: Սակայն, Նախագահը բացատրեց Չըրչիլին թէ նպատակ ունի այցելութիւն մը տալու Իպն Սաուտ Թագաւորին՝ Պաղեստինի հարցին առթիւ: Ըսաւ որ պիտի աշխատի համաձայնութեան եզր մը գտնել Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Չըրչիլ յաջողութիւն մաղթեց, բայց ըսաւ թէ յոյս չունէր:

Նախագահը որեւէ պատրաստութիւն չէր տեսած Եալթայի խորհրդաժողովին համար որուն բացումը կատարուած էր մեր մեկնումէն առաջ: Բայց յետոյ իմացայ որ արտաքին նախարարութիւնը նախագահին համար պատրաստած է ընդարձակ թղթածրար մը:

Մալթայի մէջ հանդիպեցանք մեր արտաքին նախարարին Սթեթինիուսի, ինչպէս նաեւ Հափկինսին որ այցելութիւններ տուած էր Լոնտոն, Փարիզ եւ Հռոմ: Եալթա գացինք օդանաւով:

Խորհրդաժողովը իր աշխատանքներուն սկսաւ փետրուար 4ին — 1945: Այդ օրերուն Դաշնակիցները յաղթանակէ յաղթանակ կը սլանային:

(1)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՇԱՎԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Սթանիսլաս Միքոլայչիք որոշած էր երկրէն հեռանալ ուրովհետեւ համոզուած էր որ այլեւս չէր կրնար կառավարութեան տապալել օտար միջամտութեամբ։ Հողագործական կուսակցութիւնը վերաքննելով իր ծրագիրը հիմնական փոփոխութիւններ մտցուց անոր մէջ։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ խորհրդարանը չորեքշաբթի օր 201ի դէմ 348 ձայնով մերժեց Նախորդ վարչապետ Չըրչիլի բանաձեւը որ կ'ամբաստանէր Աշխատաւորական կառավարութիւնը իբրեւ անձեռնհաս։ Վարչապետ Էթլի բացատրեց որ պահպանողականները կ'ապրին չեն առներ օրուան պայմանները։ «Ի՞նչ կուզէիք որ ընէինք, վե՞րջ տայինք բաժնեչափի դրութեան» հարցուց Էթլի ընդդիմադիրներու ղեկավարին։ «Ծղթաները քակեցէք» գոչեց Չըրչիլ։

ՊԱՐԷՆԱՒՈՐՈՒՄ — Նարինջ Նոյեմբեր ամսուն 500 կրամ E. J. եւ A. դասակարգերուն SF կտրոնով։ Ածուխ՝ T կամ M կտրոններ ունեցողներուն 50 քիլօ Նոյեմբեր 1էն Դեկտեմբեր 31։ U կամ N կտրոններուն 100 քիլօ, V. W. կամ O կտրոններուն 150 քիլօ, X. Y. կամ P կտրոններուն 200 քիլօ, Z. կտրոնին 250 քիլօ։ Պատերազմի հաշմանդամներուն համար՝ հարիւրին հարիւր աւելի։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Նախորդ վարչապետ Մանիուի, դատավարութիւնը սկսաւ չորեքշաբթի օր։ Ամբաստանագիրը կը պարունակէ հետեւեալ յանցանքները — որ Մանիու եւ իր մեղսակիցները ծախուած էին օտար պետութեանց եւ այս վերջիններուն կը հաղորդէին պետական գաղտնիքներ։ Նախորդ վարչապետը անձնապէս կամ իր գործակիցներուն միջոցաւ յարաբերութիւններ կը մշակէր Պուքրէշի ամերիկեան եւ բրիտանական առաքելութեանց հետ։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն չորեքշաբթի օր մեռած են 442 հիւանդներ եւ վարակուած են 825 հոգի։

ՓԱՐԻԶԻ ԵՒ ԱՐՈՒԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՍԷՕԼԷՕՁԻՆԵՐՈՒՆ

ԻՍԻ — Սէօլէօզի Վերաշ. Հայր. Միութեան կեդր. վարչութիւնը պատրաստած է ծրարներ մը, Բ. կարաւանով Խ. Հայաստան ղրկելու համար։ Ուստի այն բոլոր հայրենակիցները որոնք կը փափաքին փոքրիկ ծրարներով նուէրներ ղրկել իրենց ազգականներուն, կրնան մինչեւ Նոյեմբեր 5ը իրենց ծրարները յանձնել կեդրոնի քարտուղար Գ. Մելքոնեանի սրճարանը, 3 rue Antoine Courbarien, Issy les Moulinaux։ Պարտաւորիչ է ծրարին վրայ գրել (հայերէն) ղրկողին եւ ստացողին անուններ եւ ճշգրիտ հասցէն։

Սէօլէօզի Վեր. Հայր. Միութեան կեդր. վարչ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՖՐ. Կ. ԽԱՉԸ ընկերական հանդիպում մը ունի Ուրբաթ 31 Հոկտ. ժամը 9ին, Քաֆէ Նուայի մէջ։ Կը խօսի ԸՆԿ. Է. ԲԻՒԶԱՆԴ։ Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

ԼԻՈՆԷՆ Գ. Առաքելեան եւ Աղաճանեան վեթ. Ցուցին կը նուիրեն 500 Ֆրանք։ Ստանալ «Յառաջ»էն։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները իր «Անակնկալին» (Surprise Party) որ տեղի պիտի ունենայ Նոյեմբեր 2ին Խրիմեան դպրոցը, 2 rue de la Défense, ժամը 15էն մինչեւ 21։ Մուտքը եւ ուտելիքը ձրի են։ Métro Mairie d'Issy, Autobus 190, Train, Gare des Invalides։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նոյեմբեր 22ին, շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, Hôtel Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ, հովանաւորութեամբ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

Կաթ. պատուիրակ Արեւմտեան Եւրոպայի Հայոց եւ նախագահութեամբ՝ Պ. ՎԱՀԷ ԹՕՍՈՒՆԵԱՆԻ

Ընտիր նուագախումբ Jacques Helian, Թատերական իր ամբողջ կազմով եւ մասնակցութեամբ՝ Ginette Garcinի «Jo» Charrierի, Mr. Adrienի, Patouի եւ Jean Marcoի։ Խճողումի տեղի չտալու համար այժմէն ապահովել սեղանները, դիմելով Պ. Նուպար Զարֆճեանի, Ely. 23-66 եւ 01-76։

Հ. Բ. Ը. Մ. ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Տեղի կ'ունենայ 18 Յունուար 1948, կիրակի օր, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Georges Vի շքեղ սրահներուն մէջ։

Կը խնդրուի կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Այս ուրբաթ 31 Հոկտեմբեր, երեկուան ժամը 8.30էն կէս գիշեր Սալ Քատէի մէջ։ (Նախկին Petit Journal) 21 Rue Cadet, métro Cadet։

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՍԻՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

Կը խօսին՝ ընկեր Ժ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ եւ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. Մ. Աճէմեանի, երգ, արտասանութիւն ընկերներ Ուզունեան եւ Հայկէչեան։

Կը նուագեն Թառլատ Գարեգին, ընկերակցութեամբ ընկեր Բենոյի, սրինգ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի։

Մուտքը ազատ է։

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

9 Նոյեմբերին։

Մանրամասնութիւնք մօտ օրէն։

ՏԱՐԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մարսէյլի Հայ Կապոյտ Խաչի, Պոմոնի մասնաճիւղին կողմէ։

1 Նոյեմբեր 1947, շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Թաղին Սահակ Մեսրոպ դպրոցի սրահին մէջ։

Գեղարուեստական բաժին, կ'երգէ Տիկին Սէդրէքեան։

Կը բանախօսէ ՏԻԿ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Զուարթ պար՝ Նոր Սերունդի կողմէ՝ կէս գիշերէն վերջ մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ ընտիր նուագախումբի մը։

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ։

Մուտքը հրաւիրատոմսով, կանխաւ ապահովեցէք ձեր տոմսերը։

ՍԱԼ ԿԱՎՕ

45 rue de la Boètie, կիրակի 9 նոյեմբ. ժամը 14ին

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ

ԱՐԹՕ ՊԵՆՈՆ

ՎԻԷՆՆԱՅԻ ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԷՆ

Միակ նուագահանդէսը, յայտագիրը կազմուած է հին ու նոր մեծ վարպետներու գործերէն։

Տոմսերը կը ծախուին հետեւեալ սրահը —

Durand, 4 Place de la Madeleine— Maison Kapa 60 rue Lafayette, եւ Հ. Սամուէլ գրատունը 51 rue Monsieur le Prince։

«Արա գեղեցիկ»ը

Սարա Պեռնարի թատրոնը, նոյեմբեր 3ին, երկուշաբթի երեկոյ ժամը 20ին։

Այս տաղաչափեալ 5 արարով եւ 4 պատկերով պատմական ողբերգութիւնը առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի Պ. ԱՐՄԷՆ ԵԱՆԸԳԵԱՆԻ բացառիկ բեմադրութեամբ։

Երաժշտական բաժինը գրուած Գ. Ալէմշահէ։

Կը ղեկավարէ Ա. Պարթեւեան, մեհենական պարեր, Օր. Ժ. Յովհաննէսեանէ (Ա. քօնսէր-վաթուարի Ա. մրցանակ) եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ բոլոր դերասաններուն։

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ԳԻՆԵՐԸ — 100 —350։ Կը ծախուի ամէն օր ժամը 11էն 18 թատրոնին կիշէն, եւ 9 Place de la Madeleine, Բալուեան գրատունը, հեռաձայն Pro. 25-46։

Հրապարակ ելած է

ԱՊՐՈՂ ՇՈՒՇԱՆՆԵՐ

(Նուարդ եւ Նազենի քոյրերուն)

Բանաստեղծութեանց հատոր մը, ամերիկեան մաքուր տպագրութեամբ։ Գինը 250 Ֆրանք։

Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան։

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ ԴԻՒԱՆ ՀԱՅ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Հայ տնտեսական կեդրոնի տեղեկատու դիւանը — դիւրութիւն մը տալու համար հասարակութեան — որոշած է չահագրգռուողները ընդունիլ, փոխանակ շաբաթը մէկ օրուան, ամէն օր, ժամը 9էն 12, կեդրոնի գրասենեակը, 7 rue de Phalsbourg, Paris (17)։ Արձանագրութեանց եւ ընդհ. տեղեկութիւններու համար ընդհ. քարտուղար Պ. ՀՐ. ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ, իսկ դատական գործերու եւ տուրքերու վերաբերեալ խնդիրներու համար՝ վարչութեան մասնագէտ խորհրդական Պ. ԳԷՈՐԳ ՓԱՐՄԱԳԻ։ Բոլոր տեղեկութիւնները կը տրուին ձրիօրէն։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ Շրջ. վարչութիւնը կազմակերպած է այց մը, ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻ առթիւ, զօրավար Անդրանիկի եւ ընկեր Ա. Խատիսեանի շիրիմներուն, շաբաթ 1 Նոյեմբեր, ժամը 3ին։ Կը հրաւիրուին Փարիզի ու արուարձաններու Նոր Սերունդի անդամները եւ այս երկու մեծ Հայերու յիշատակը յարգող բարեկամները։ Հաւաքուիլ Métro Gambetta։

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ, «Յառաջ»ը եւս պիտի ծախուի ձեռքէ 5 ֆրանքի, ինչպէս Փարիզի բոլոր թերթերը՝ համաձայն Մամուլի Ցեսչութեան Հոկտեմբեր 24ի որոշումին։

Մեր թերթին բաժնեգիներն ալ կը կրեն հետեւեալ փոփոխութիւնները.—

Ֆրանսա եւ գաղթավայրեր

Նոյեմբեր 1էն սկսեալ — վեցամսեայ 650 Ֆր. տարեկան 1200 Ֆրանք։

Արտասահման

Տարեկան 3 անգլ. ոսկի կամ 15 տոլար։

Կը խնդրուի բոլոր առկախ հաշիւները փակել մինչեւ Նոյեմբեր 15 նախորդ սակագինով։ Այդ թուականէն ետք ամէն բաժնեգին կը վճարուի նոր սակագինով։

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յայտարարենք որ, հակառակ մեր բարի կամեցողութեան, բոլոր ծանուցումները պէտք է վճարուին։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը շաբաթ նոյեմբեր 1ին, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Sociétés Savantesի C սրահը։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ Միութիւնը կը հրաւիրէ այն բոլոր օրիորդները որոնք կ'ուզեն մտնել Միութեան Արինուշներու խումբերուն մէջ, արձանագրուելու համար դիմեն կիրակի 2 Նոյեմբերին, ժամը 3էն սկսեալ Իսիի Խրիմեան ակումբը, Rue de la Défense։

ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ ընտանիքը կը ծանուցանէ որ յառաջիկայ կիրակի մասնաւոր հոգեհանգստեան արարողութիւն պիտի կատարուի յետ պատարագի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իրենց վաղամեռիկ աղջկան՝ ԺԵՆԻԱ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։ Կը հրաւիրուին բոլոր անոնք որոնք կը յարգեն հանգուցեալին յիշատակը։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցին մէջ, պատարագէն յետոյ ողբացեալ Պ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՃԸՐԸԿԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ։

Մայրը Այրի Տիկին Վ. Ճըրըկեան եւ կինը Այրի Տիկին Վ. Ճըրըկեան կը հրաւիրեն ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

Ֆ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

8 rue Jean Goujonի սրահը, Կիրակի 9 Նոյեմբեր 1947ին, ժամը 15էն կէս գիշեր։

Ի նպաստ թոքախտաւորներուն իր ձեռնարկին։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Նուագախումբ Կ. Սարեանի։

Պիւֆէ Մուտք 150 ֆր.

Գեղունի

28 Գունաւոր նկարներով, ճոխ բովանդակութեամբ մը ծանօթ գրողներէ, սորագրուած։

ՇՔԵՂ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՄԲ, բացառիկ հրատարակութիւն ԲԱԶՄԱՎԷՊի հարիւրամեակին առթիւ։

Գինը՝ Ֆրանսա 2500 Ֆրանք։

Արտասահման 15 տոլար կամ 3 անգլ.։

Դիմել Pères Mekhitaristes, St. Lazare Venise (Italie)։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17, rue Damesme - 13e